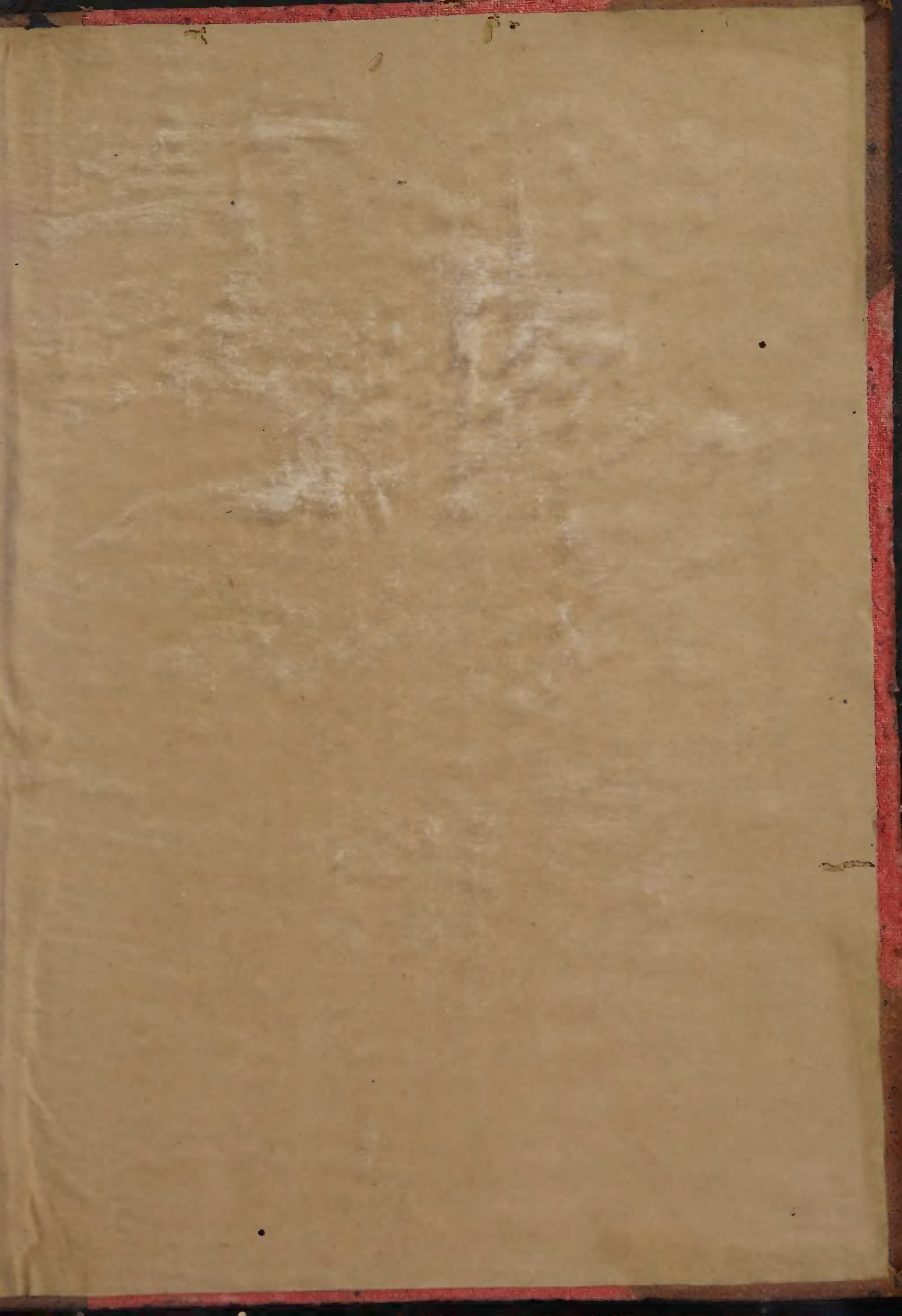
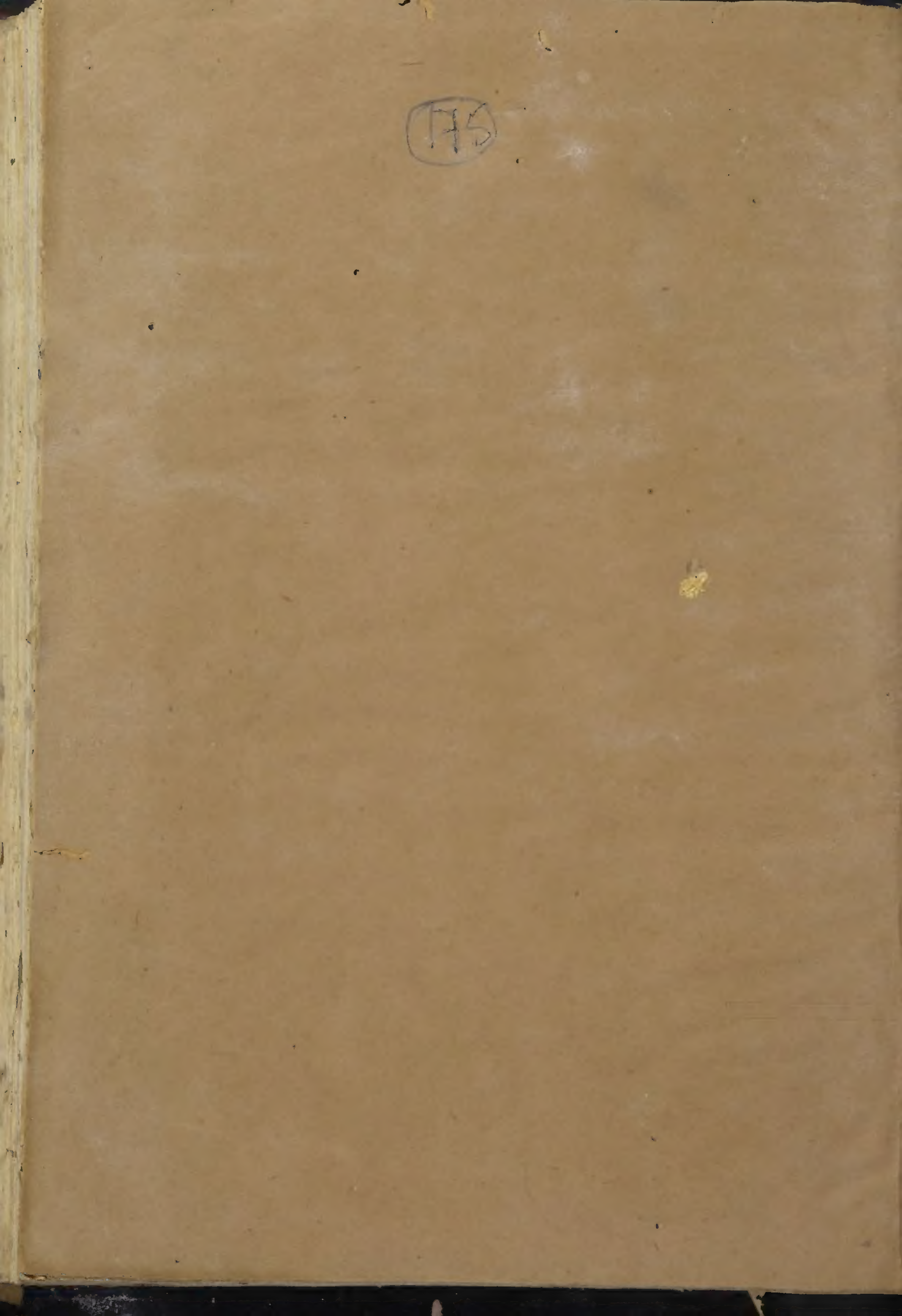
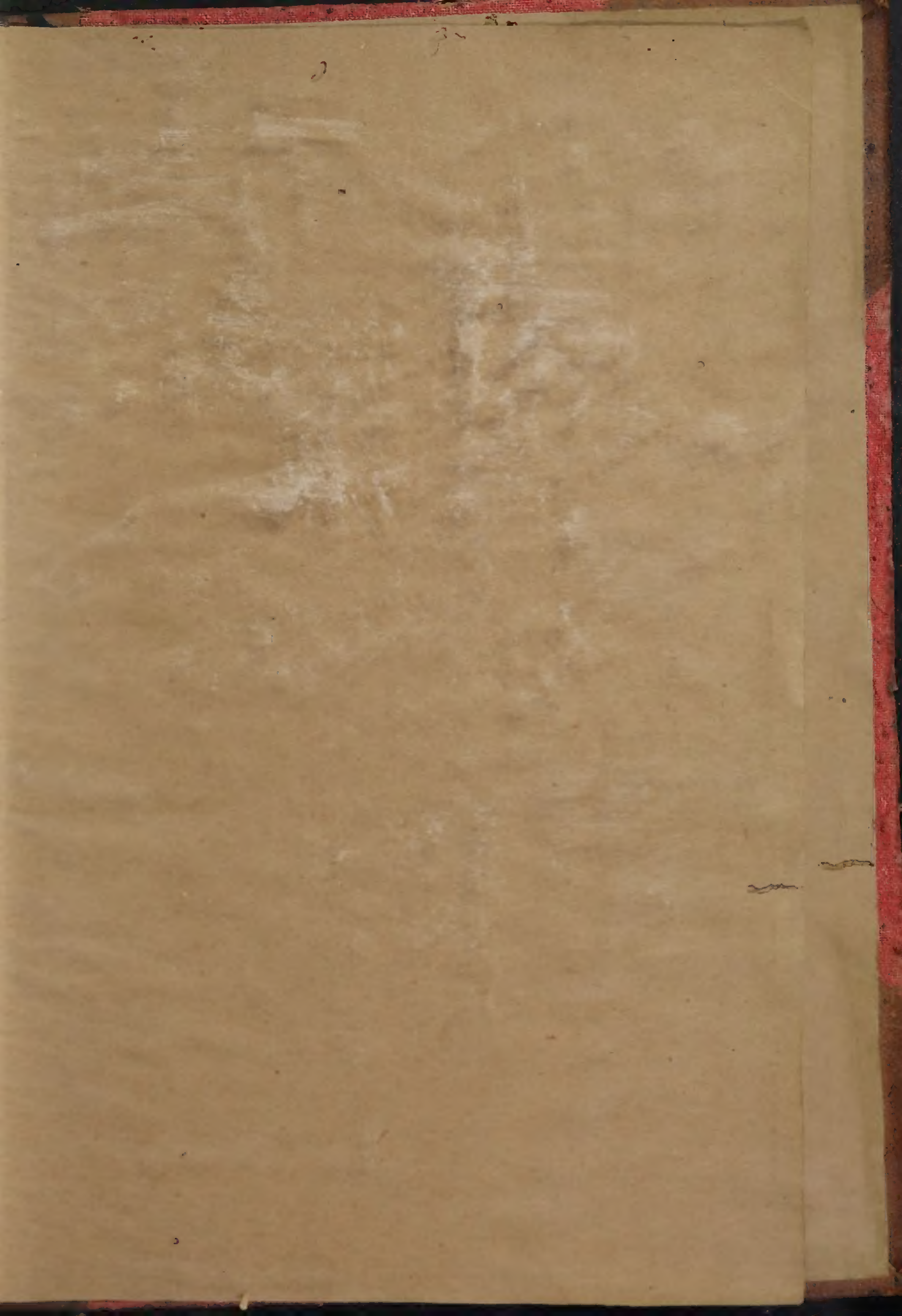

تاج المصادر

ابو جعفر احمد بن علی

المقری البیهقی

مصادر القرآن

و

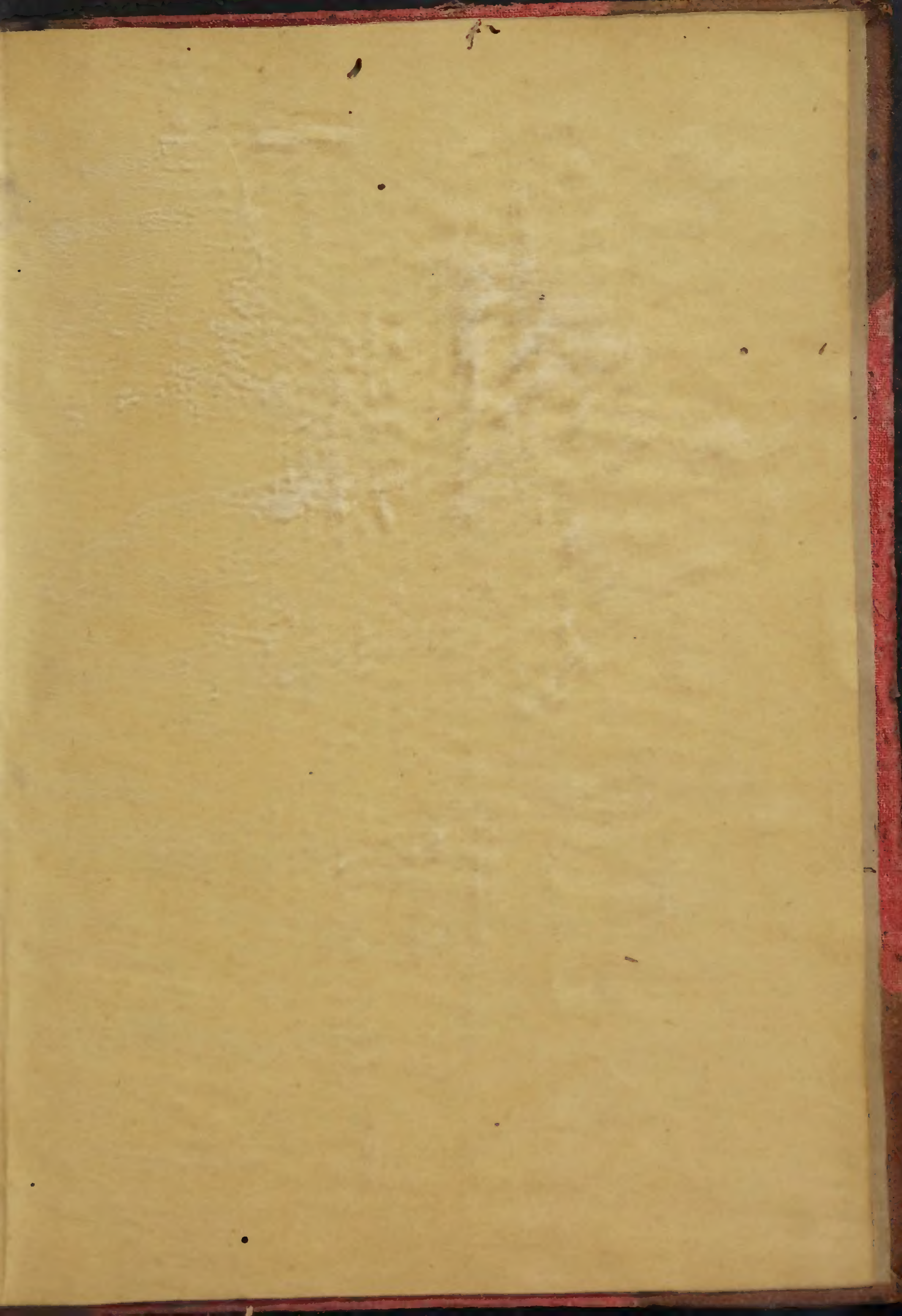
مصادر الحدیث

تسوید کتاب علی ید سلام الله بن شیخ

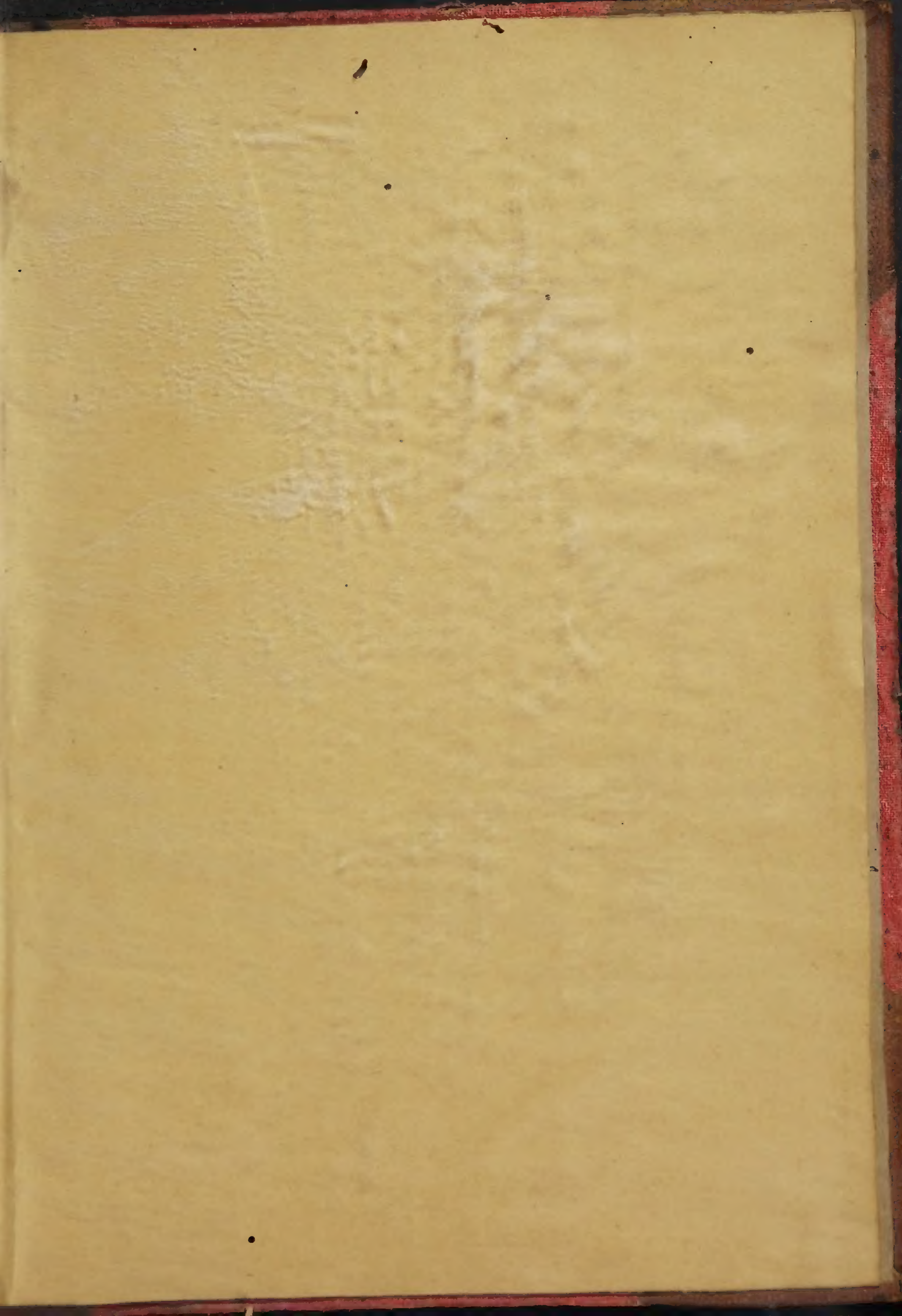
الحسینی — ۹۰۵۷ هجری

دیوبند هند

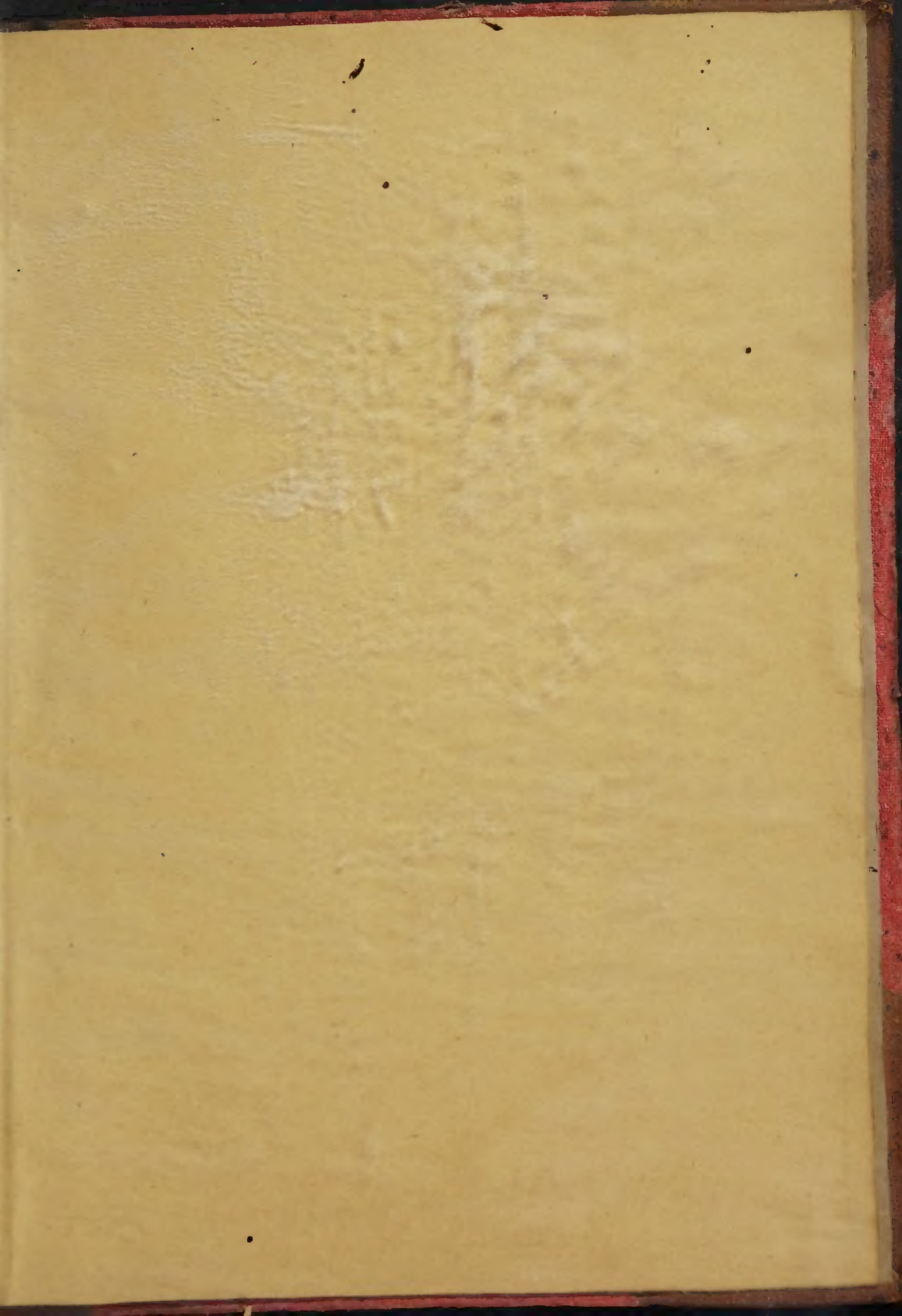
خادم الله الماری

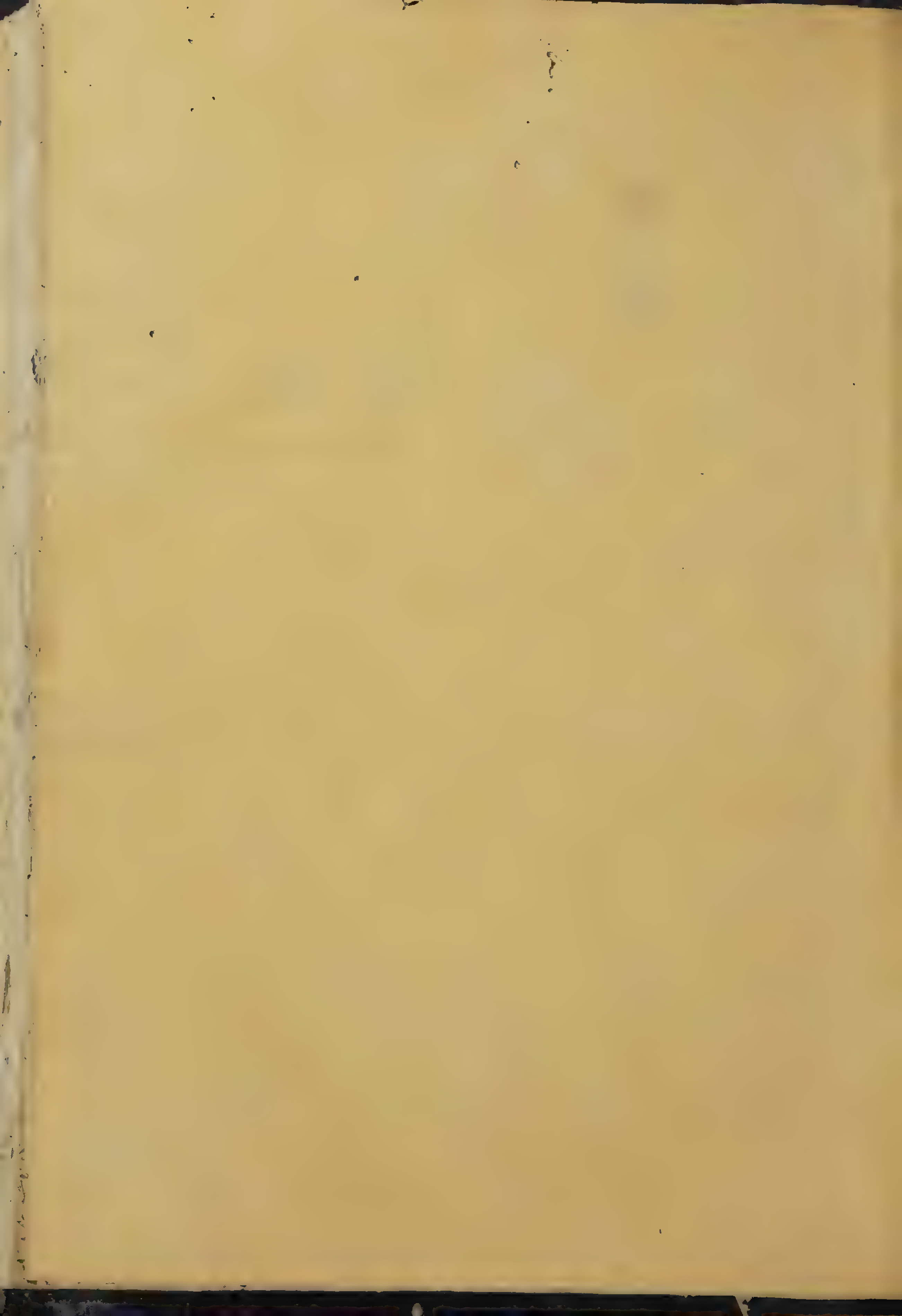

بیاض از تاریخ سال از بار جرز
از فتح ... از ... در ... فتح
نیاورد

مرزا محمد ... سلمہ

مولوی شرف الدین صاحب ... کہ بی

مملکہ مقبوضہ ... [illegible] ... انکار ...
این ... [illegible] ... علوم ... [illegible]
... سبحان ... [illegible]

مرزا ... [illegible]

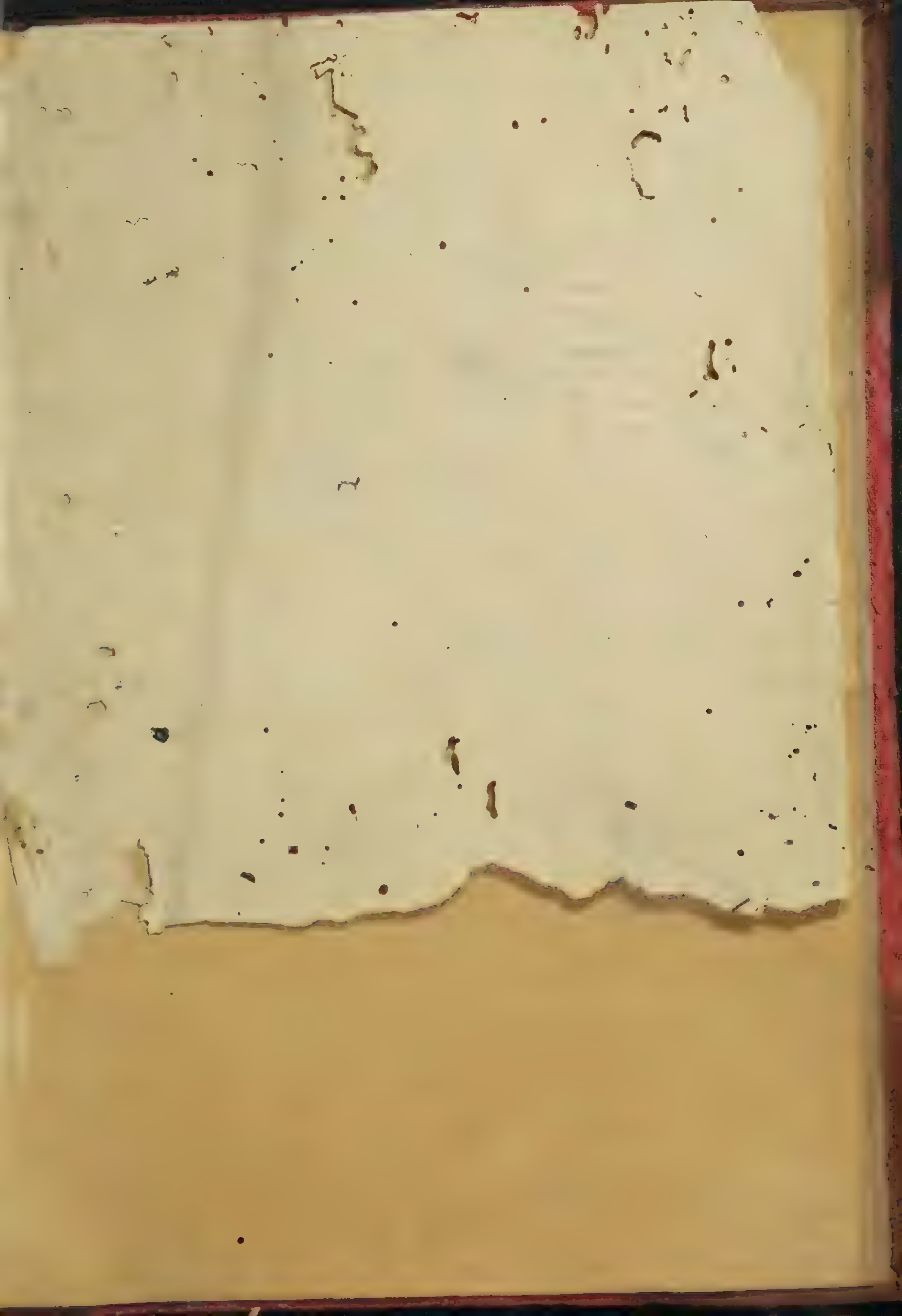
مرزا ...

النوادر ...
... البیان

... لا تو ... ای فعلو ...
اتیت جمیلا ای
... تاج فی ...

فی ...
... البلع

الا ... والا ... ق ...
والو ...

تاج المصادر در لغت

در صیغت ... مصدر ... بعبارت ...

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين حمدا يوافق حمد الشاكرين بحمده على السراء والضراء ونشكره على الشدة والرضاء وندفع به بوائق الزمان وطوارق الحدثان ونعوذ به من الآراء المختلفة ونسأله ان يجعل الحق دثارنا والصدق شعارنا والتقوى زادنا والجنة معادنا وان يجعلنا راضين بالقسمة مويدين بتوفيقه وعصمته والصلوة على محمد نبيه المرتضى وشيعته المنتقى المبعوث باكرم الاخلاق المنعوت باشرف الاشراق وعلى آله وعترته واصحابه وزمرته قال ابو جعفر احمد بن علي المقرى البيهقي اما بعد فهذه مصادر رهن زهذيبت فارسيها وعرضت على كتب الائمة عربيها وجردتها عن الامثال والاشعار ليصغر حجمها ويسهل حفظها واوضحت اشكالها وسمت اغفالها وصرفت معظم عنايتي الى مصادر القرآن اذ لا تصلح الا بها وهو مفتاحها

يعوق
بوارق
والاحوال المتعادية
شيعته المنتقى
وضمت

ولا البلاغة الا و منه تنقدحها و تفيتها بمصادر الحادث
رسول الله صلى الله عليه وسلم التي لا شرف الا وهي السبيل
اليه ولا خير الا وهي الدليل عليه واتبعتها الافعال التي تكثر في
دواوين العرب اذ هي الفصيل عند حل المشكل والسلك المعضل لتكون
علالة لي في حياتي وتذكرة عني بعد وفاتي ولما اتممت تصحيحها موارد
السهر وركبت لتنقيحها مطايا الخلوة والفكر حتى هذبت المطلوب
وفتح لي الطريق الى محبوبي من التراجم التي تشفي غليل الشارب الى
السلسل الراحب وتصفحتها مرة بعد اخرى وثانية بعد اولى تصفح من اذا
زاول لم يقنعه الا ان يكون منه على الذروة وتفوز بالقدح المعلى من القسمة
حتى خرجت عن هجنة التصحيف خروج المشرفي من الصقال وبرزت
من الجاني معرض الاستقلال وسميتها تاج المصادر اسال الله تعالى
ان يعصمني من فحش الغلط وقبح السهو والخطا وان يخلص عملي لوجهه و
يوسعني من عافيته وعفوه انه على ما يشاء قدير وباجابة ادعية
العباد جدير ما تجر بفتح العين في الماضي وضمها في الغابر
التقب سوراخ كردن النقوب والنقابة افروختن سنان اتش

ونقضي لمتاملها

التقيص

السلسل الراحب

المحذر

النقي

٣

المنقوب بسيار سدن شي استي الجلب گو سپند واشتر وبرده از جاي
جاي بدن براي فروختن والغابر بجلب ويجلب الجلب چيزي
الخويشتن کشتن وبانك بر ستور زدن تا از پيش برود الجلوب
اوردن جراحت الجنابة درميان بيگانگان فرود امدن الجنب
دور کردن ويتعدى الى مفعولين وپهلو شکستن الجنب بسيدن
سبب اشتر الجنوب باد يا باد جنوب کرديدن وجنب الرجل اذا
اصابه ريح الجنوب وكذلك اذا اخذته ذات الجنب وفي الحديث
المجنوب في سبيل الله شهيد الحجب والحجاب والحجابة باز داشتن
الحرب بستدن مال الحرب والحرابة كاري پيدن الحساب والحسبان
والحساب والحسابة والحسبة شمردن الخطوب والخطوبة فربه شدن الحلب دوشيدن
الخرب والخرابة دزدي کردن يتعدى بالباء قال الاصمعي الخارب
سارق البعران خاصة الخطب والخطبة خطبه کردن الخطبة
والخطبى زن خواستن الخلابة والخلب فريفتن الخلب گياه
بريدن الرتوب ايستادن الرجب بزرگ داشتن الرسوب باب
فرو شدن وبر جاي بر ايستادن وحيشم بکوه فرو شدن الرطب

با الضم والكسر
والحسبان
دوشيدن

والرطوب بر سعی دادن الرقوب والرقبة والرقبان چشم داشتن
الركب بزانو زدن و بزانو زدن الزرب شبگاه ساختن يقال
زربت الغنم اي جعلت له حظيرة زربت الجراد في حجره زربا اي
ادخلته في السرب بيرون رفتن السكب ريزانيدن اب السكوب
والسكاب ريخته شدن اب في الحديث فاذا اسكب المؤذن اي اذن
واصله من سكب الماء كما يقول العرب افرغ في اذني حديثا منه
السلب ربودن يقال سلبت زيدا مالا اي سلبت من زيد
مالا الشجب هلاك كردن واندوهگين كردن ومشغول كردن
الشجوب هلاك شدن الشحوب گونه روي بگشتن والماضي شحب
وشحب بالضم برنشتن خون از جراحت و تهيا زبيستان والغابر من الثاني
يفعل ويفعل بالضم والفتح الشرب دريافتن سحق الشروب بازايستادن
شدن ا سب لشوب با رنگ ميان شدن و ف ازدري الصقب
الضرب على شي باس الطلب جستن العتب والمعتبة خشم كردن
تعدي بعلى العشبان برسر پاي دفان استر و بيك پاي جستن
من دم والغابر من الكل الي هنا يفعل و يفعل العرب باز داشتن

شدن

ومصدر شحب الشحوبة
لا غير والفتح اجود
الشعب صح

انكارو

انکاری الغزوب باز ایستادن والغروب دور شدن و غایب شدن
والغابر یفعل و یفعل العقب والعقوب والعاقبه انبی در آمدن
والعقب بر پاشنه زدن پی بر پیچیدن برجای وقرئ قوله تعالی
فعقبتم فاتوا الذین بفتح القاف وکسرها ایضا ومصادرهما
عقبتم العاقب انبوهی کردن شتر بآب خوردن العلب نشان
کردن رکن بر پهلو ستور وجمان و دسته شمشیر پی محکم کردن
الغروب دور شدن و فرو شدن آفتاب و ستاره الغحاب
خفیدن شتر القرب القرابه یک شبه راه ماندن میان کسی
ومیان آب القرب شمشیر در نیام کردن الکتاب والکتابه
والکتب نبشتن الکتب مشک دوختن و حلقه افکندن
اشتر را وهذا الترکیب یدل علی جمع الشئ الی الشئ ومنه قوله
تعالی اولئک کتب فی قلوبهم الایمان ای جمع وقد یجی الکتابه
بمعنی الفرض والایجاب الکرب غمگین کردن و تنگ کردن
بند بر بندی الکروب غمگین کردن و تنگ کردن نزدیک
شدن کسی بکاری کردن و یقال کرب ان یفعل کذا ای

كاد يفعل را نايب فرو شدن و اتش كسي فرو مردن الكراب
زمين شوريدن الكعوب نار پستان شدن الكلب مغزله
ميان دو كي تن و بكلاب زدن ستور را اللتب واللتوب
ايستادن بجيزي اللزب واللزوب دوسنده شدن
و يفعل لغة الكسائي اللغب مانده شدن و فعل يفعل
فعولا و فعلا ايضا لغة فيه ضعيفة والنعت منهما لاغب
النشوب ازجاي برخاستن النحب پوست از درخت باز كردن
النحب گريدن مو رد جماع كردن الندب باكاري خواندن
و يعدى الى المفعول الثاني باللام و بر مرده بگريستن النسب
والنسبة بكسي باز خواندن ---- النسب كفتن النصوب
آب بزمين فرو شدن و دور شدن قوم النقب سوراخ
كردن و نقبة كردن جامه وهي القطعة من الثوب
شبه كالازار النقاب و النقابة نقيب كردن و يعدى بعلى و قال سيبويه اذا
كسرت النون فهي اسم واذا فتحتها فهي مصدر كالولاية
والولاية النكابة عريفي كردن النكب انگار كردن بسنگ سم ستور

و انعاب يفعل يفعل
النحب نذر كردن

را نکو سار کردن تبی داون ای الجعبة و نکب فلان و هو منکوب
اذا صابه نکبة النکوب از راه بگشتن والماضی نکب و نکب العقرب
بکر بجشتن موی دنبال سب بکندن و فی الحدیث السماء تنبلنی ای تبلنی
و تمرلی السبات و السبوت الحرث نیک مالیدن الحرث سوراخ
کردن و دیلی کردن و منه الحرث السبت خفتن و منه السبات
السکت والسکوت والسکات خاموش شدن و سکت الغضب
ای سکن السلت کاسه باک کردن وفی الحدیث ان القصعة تستغفر لسالتها
و بینی بریدن و منه الحدیث سلت الله انفها ای قطعها و خضاب
اندفر و کردن زن و سه بستدن و کندشدن شمشیر السمت قصد
کردن و بر سیرت نیکو رفتن و رفتن برگمان الصمت والصمات والصموت
خاموش شدن القنوت فرمان برداری کردن و در نماز ایستادن
و در نماز دعا کردن و خاموش بودن المقت والمقاتة دشمن داشتن
والمفعول مقیت و ممقوت النبت والنبات رستن النقت مغز از استخوان
بیرون کردن النکت سرانگشت یا سر چوب بر زمین زدن و کسی را بر سر
افکندن النلث سکط لی سبک بستد کم الحت نوشدن الحرث

الحرث
تمر الموی
السبت
و

والحراثة كشت كردن والحرث جمع كردن مال و شوراننده بن آتش والاغر
كردن ستور از بسياري راندن و درس كردن قرآن وفي الحديث
احرثوا هذا القرآن اي فتشوه معناه الرفث والداشتن الرفث ناخ جام
گفتن وجماع كردن تقول رفث بها ومعها واما قوله تعالى الرفث
الى نسائكم فلما كان الرفث في معنى الافضاء عدي بالي كما
يعدي افضيت بالي وهذا من باب اجراء الشيء مجرى نظيره
فاعرف هذا فان فيه سعة رمثت الشيء اصلحته ومسحته بيدي
الطمث دوشيزگي ببردن والغابر يفعل ويفعل وحايض شدن زن
وفعل يفعل لغة في هذا واصل هذا التركيب يدل على المس العرث
پاره پاره كردن خرما كردن جله ما والغابر يفعل ويفعل كربه
الغم كرثا اي اشتد عليه وبلغ منه المشقة قال الاصمعي لا يقال كرثه
وانما يقال اكرثه انده راه آغشتن والكشت خويش خايدن كودك
وفي الحديث يمرثون سخابهم وفي الحديث فمن مرثوه معناه خروه
بادخالهم ايديهم الوخزة فيه المكث درنك كردن والماضي مكث
ومكث النعت منه ماكث ومكث ايضا والنعت مكيث وفعل وفعل

بالضم والكسر

اكرثه

ها المشهور ان اللدث كسى را بجرب سخني از كاري باز داشتن البث
جاه پاك كردن ومنه البثة المغث فرياد خواستن والنخث استخراج الحديث
والدقيق وهما في الحديث النفث بشتافتن وفي الحديث ولا تنفث
ميرتنا ارادت انها امينة على ما ائتمنت عليه من حفظ المال النكث
تاب باز زدن پيمان وعهد شكستن البلوج بر دميدن
سپيده الثلوج ار اميدن تن ودل من الثلجتنا السماء من الثلج كما
تقول مطرتنا من المطر الخروج والمخرج بيرون آمدن والخلجان
والخلوج جستن اندامها والغابي يفعل الدروج والدرجان
رفتن كالشيخ والصبي ودرج القوم اي انقرضوا الدلوج والدلج
دلو از چاه فرا گرفتن تا آب در حوض ريزي التموج محكم شدن
چيزي در چيزي و در شدن در حب السلوج نرم شدن
شكم شتر از خوردن سلج السجج بخيه دور دور زدن والمجن
العروج باسمان وبالا بر شدن العرجان مانند كسي رفتن كه لنگ
باشد الغنج سرشتن باز كشيدن بيهار ولاسم منه الغنج بالتحريك
بالتحريك وغناج كردن دلو را الفلج ظفر يافتن ويعدي بنفسه و

البحث
الدقيق
ميراثنا
ح
ويفعل

وبحيد الد...

اللبح والاكل باطراف الفم المرج اندرهم كذاشتن ستور را المرج والمراج
بامیختن الملج شیرخوردن کودك وجماع كردن النجع بالتحريك
سپید شدن النفج بالتحريك برداشتن پستان زن پیراهن
النفج والنفجان بیعد جستن خرگوش الهج سیراب شدن شتر
بیك دفعه ويفعل لغة فيه الجنوح بكشتن والغابر يفعل ويفعل
والفتح افصح وفي الحديث قد جنح الليل اي اقبل بظلمته الرجحان
افزون آمدن ويفعل لغة فيه الصلاح والصلوح نيك شدن
والماضي صلح وصلح الطلاح ضد الصلاح الملوح شور شدن
اب والنعت ملح لا غير السلخ پوست باز كردن الصرخ
والصراخ بانك كردن ويقال الطاوس يصرخ الطبخ ديك
پختن والغابر من السلخ الى ههنا يفعل ويفعل النفخ در
دميدن ويتعدى بنفسه وبفي وبهذه الكلمة نفخ بها
اي حمق البجد والجود مقيم شدن بجاي البرد سست
شدن سوهان وبر دو در چشم كشيدن وسرد كردانيدن سرد
شدن البرد ... وبرد عليه حق اي ثبت ووجب وبرد

المرض

الارض اصابها البرد وفي الحديث بردا مرنا اي سهل وفي حديث
اخر شرب النبيذ بعد ما برد اي سكن و فتي البلود مقيم شدن التلود
كهنه شدن مال وجنان آن والغابر يفعل و يفعل البرد مان در
كاسه شكستن جردت الارض اذا اكل الجراد نبتها ومصدره
الجرد وجرد الانسان اذا اكل الجراد واشتكى بطنه الجمود والجمد بستن
فسردن والجمود بخيلي كردن الحسد والحسود والحساد بد حو
ويعدى الى المفعول الثاني بنفسه وبعلى والغابر يفعل ويفعل الحصد
والحصاد درودن الخلود جاويد شدن الخمود فرو نشستن
آتش وتب گرم وازهوش بشدن بيمار يا مردن الرقود مقيم شدن
و وا داشتن الزبد بر هم نهادن كالاو في حديث رشدت حاجتي
اي وقعت حاجته الرشاد والرشد والرشد راه راست گرفتن الرصد والرصود
چشم داشتن و راه نگاه داشتن الرعد بانگ کردن ابر و تهدید
کردن و خويشتن بر آراستن الرقد والرقاد والرقود خفتن
الركود ايستادن آب و باد وكشتي و ترازو وآفتاب وقت زوال
الرمد هلاك كردن والغابر يفعل ويفعل الرمد كسي را مسكه دادن

١٢

الزرد خو ذکردن و زره را پوستن السجود سر بزمین نهادن
والاسم السجدة بالکسر السجود فروتنی کردن السرد مشک دوختن
و زره بوستن و کاری پیوسته کردن و سخن نیکو راندن
السجود بازی کردن و بفعل لغة و سرود گفتن و غافل بودن و
بر رفتن شتر و سر بر داشتن از تکبر والغابر من هذا یفعل و یفعل
وفی الحدیث سامدین یعنی قیاما السنود نشست بجایگاه
بالبحیری و کذا اشتن و فی الحدیث رایت النساء یسندن
فی الجبل ای یصعدن فیه السند ما ارتفع من الارض فی قبل ود
الشکد عطا دادن الصمد قصد کردن و بستن کاوان درشت
الطرد و الطرد براندن و دو بکردن و یقال من هذا اطرد
فذهب ولا یلتی منه افتعل ولا انفعل الا فی لغة ردیة
العبادة والعبودة والعبودیة بندگی کردن العرود بر آمدن
نبات بدندان و جزان العضد بازی کردن و بازو زدن
العنود از راه بگشتن والفاعل عنود و خون باز نایستادن
از رگ الفرادة تنها شدن الفساد والفسوء تباه شدن والماضی

السمود

فعل

فعل و فعل والنعت من هذا نسيين والفتح اجود والنعت منه قاسر القعود

والمقعد بنشستن و از بُنِ کشتن و از رحال و فی الحدیث نُهی

قعد بينه و يقال قعد فلان بالامر اذا قام به و فی حديث اخر نُهی

ان يقعد على القبر قيل اراد القعود للتخلي والاحداث وقيل اراد الاحداد والحزن

نهو بن الامر لان فی القعود عليه تهاونا بالميت والموت وهذا

التركيب يدل على الثبات على اي حالة كانت ومنه قوله تعالى مقاعد

للقتال و قول العرب قعدت المراة عن الحيض اي ثبت على حالة التطهر

القعد القفع القعود سخت شدن الكردن ندن الكساد نا روا شدن

آخر يان والنعت كاسد وكسيد الكنود ناسپاسی کردن اللبود بن

خفتن مرغ و بر زمين واد وسين المجد بشی را غلبه كردن بشرف

و چهار پای را علف تمام دادن المرد المرث ای تر کردن باب چيزی نان

و دار حالمرو دالمرو على الشيء والمرون عليه المس نيك ياقتن

رسن المصد مكيدن اب دهن و مجامعة كردن الكوذ بجای معلم المسكود

كردن المجد معهود كردن والمجدود والمكروب والماضي نجد نجدا

فهو منجود و نجيه النشر سو كند برداشتن النشران والنشرة جستن

كم شده النقد نقد كردن ويعدى الى المفعول الثاني بنفسه وباللام وبمعنى چيزى بركزيدن وفى الحديث ان نقدت الناس نقدوك اى ان عبتهم واغبتهم من نقدت راسه بالمبنى اى ضربته النهود بستان بيعنى آمدن الحجود تحفتن بشب و بيدار بودن الهمود بمردن آتش وكهنه شدن جامه وفى الحديث يهمد من الجوع اى يهلك وروي يهمد وليس بالوجه لجذلني فلان لجز اذا اعطيته ثم سالك فاكثر المرذ المرث الملذ دروغ كفتن ونيره زدن النفاد والنفود برون كذ شتن تير از نخچير باز آيد ودوا كيشتن قضا وفرمان والنجيد بدين مانند وفى الحديث انفذ عنك اى دعه والعرب تقول انفذ عنك اى جز وامض ولا معنى لعنك التزيد البتر والبثور برجستن چيزي از تن والماضي فعل وفعل البد وريشى كرفتن وسوي چيزي بشتافتن وهذا يعدي بالى البذر تخم اندر زمين افكندن البذر بعصا زدن البسر طلب كردن حاجت نه بهنكام وكشتي كردن شتر نه بهنكام وكار بين بنا ونه بهنكام والبسر خلط البسر مع غيره في النبيذ وهو فى الحديث البسور

اللجنة الاكل بطرف اللسان ولجنة الكلب ولجنه كسمع اى ولغ فى الاناء

بهنكام

نشن آورده

البسر

روی ترش کردن البشر والبشور والبشرى مژدگان دادن والبشر
مجامعت کردن وخوردن ملخ جملهٔ گیاه را و پوست روی
خراشیدن البطر دیش شکافتن البقر شکم شکافتن البکور بامداد
کردن البحر والبحارة بازرگانی کردن البنی باز داشتن البور
هلاک شدن و تباه کردن الجبن خلط بجیر التمر مع غیره
فی النبیذ وهو فی الحدیث الجبر والجبور بستن برکاری داشتن
فی لغة تمیم وکثیر من الحجازیین الجبر شکسته وا دربستن و نیکو
کردن حال کسی الجبور شکسته وادربسته شدن الجدر دلو
کردن الجزر شتر کشتن و پوست باز کردن و کم شدن آب رود
ودریا والغالی من هذا یفعل وفی حدیث الحجاج لاجزرنّك
شهدة جزر الضرب ای العسل الابیض یقال جزرت العسل اذا کسرته
واستخرجته من خلیته ای لاستاصلنک الجسارة چیرگی کردن الجسر
ستور پل بستن الجشر بچرا گذاشتن ستور شبا روزی وفی حدیث عثمن
رض لا یغرنک جشرکم من صلوتکم وهم قوم یخرجون بدوابهم الی
المرتع و یبیتون هناک ولا یاوون الی بیوتهم فربما سفروا وقصروا

الصلوة فنهی عن ذلک الجشو بدسیدن جنح الجفو بست شدن محل
انگشتی کردن الحبر والحبرة والحبور شادمانه کردن الحجر وا داشتن
کسی را از تصرف در مال خویش ویعدی بعلی وحرام کردن ویعدی بعا
وبنفسه الحدر بشتاب قران خواندن وبشتاب بانکها زکفتن واز
بالا بزیر افکندن وکشتی بنشیب فرود فرستادن و برابها نیدن
وحدرتم السنة ای حطتم واحدتم الحد وبر اما بیره شدن
الحذر تقدیر کردن والغابر یفعل و یفعل و ترش شدن بسبب و تبیین
الحسر بهنه کردن اندامی انا اند امها خویش ویعدی الی
المفعول الثانی بعن والغابر یفعل و یفعل معا وفی الحدیث فکرته
وحسرته ای قشرته الحشر گرد کردن والغابر یفعل و یفعل معا و بیرون کردن
سنان وجزان ویقال حشر الوحوش موتها الحصر از کار حصار
کردن وشمردن و بازداشتن الحصر شکم بگرفتن والماضی حصر
مجهولا الحضور حاضر آمدن وفعل بالکسر یفعل بالضم لغة
فیه وکذلک البناء شاذ الحضارة مقیم بودن بحضر الحظر و
الحظارة والحظار الحظار بالحجر الحمر بشبت دوال تراشیدن و پوست فروکشیدن

پوست

سبسنا

ولیش

شد

کی سبد الخبر بالضم والخبرة آن موردن یقال ابن خبرت هذا
الامر ای من این علمت الخثورة ستر شدن مایع والماضی بفعل اوفعل
لغتان قلیلتان والنعت من الجمیع خاثر ویقال خثرت نفسه
ای اختلطت الخدر مصدر خدر الاسد اذا لزم عرینه
والظبی اذا تخلف عن القطیع الخطور فرادل آمدن اندیشه
ویعدی بالباء ویعلی ایضا الخمر خمیر کردن مایه اندر زد
والغابر یفعل و یفعل الدبار هلاک شدن والدبور پشت بدادن شب
و سوی و روی فراکردن ان و بکن شدن تیر از نشانه و بیو
شدن و باد دبور از کریبان و دبر بالشیء ای ذهب به و دبر
الرجل اذا اصابته ریح الدبور و دبر فلان القوم دبرا و دبورا
اذا کان اخرهم ومنه الحدیث کی یدبرنا ای یخلفنا الدثور
ناپدید شدن الدسر سوختن والغابر یفعل الدمور بی دستور و یفعل
در سرای کسی شدن و فی الحدیث من اطلع فی بیت اخیه بغیر
اذنه فقد دمر الدمار و الدمور هلاک شدن الذبر نبشتن نبشتن
والغابر یفعل و فی الحدیث یذبره ای یقرأه الذکر والذکری

والذكرة والتذكار يادكردن والذكر على ضربين ذكر هو ضد
النسيان كقوله تعالى وما انسانيه الا الشيطان ان اذكره وذكر
هو قول وهو على ضربين قول لا ثلث للذكور كقوله تعالى
سمعنا فتى يذكرهم يقال له ابراهيم اي يعيبهم الذمور د برقتال الكلمين
الزمار بانك كردن شتر مرغ الزمرة بانك كردن شتر الزميل
نبشتن والغابر يفعل معا وتهديد كردن وبر زيدن جاه لبسك
الزجر تهديد كردن و مرغ فال كرفتن وانكاري باز زدن
وبانك زدن بر ستور تا بزود الزمر ناى زدن والفاعل زمار
ولكاد يقال زامر ويقال للمراءة زامرة ولا يقال زمارة والغابر
يفعل معا السبر اندازه كرفتن وازمودن السبر بوشيدن التجر
بكردن وتهذن اشاذو باتش بتافتن والسجر والسجور ناله
درانكيدن شتر وسجرت الكلب جعلت في عنقه الساجور
التسير رفتن وكذاشتن مردي وناپاكي كردن السطر نبشتن السقر
كرما دركسي اثر كردن السكر بستن اب السكر بادبيار اميدن السمر افسانه
كفتن والسمر منح اهنين بجاي زدن وفي الحديث فسمر اعينهم معناه انه
احمى لها مسامير الحديد ثم

كحلهم بها

ويستعمل كثيرا في الكلام

ويفعل السجر والسجور

19

ثم يحلوه بها الشبر [illegible] و الغابر يشبر و الشبر عطاء ادن

و [illegible] الشبراشتر [illegible] ايندن الشجر و الشجور اختلاف افتادن

الشحر واكرد ايندن وطعنه زدن چيزی برسه بايه افكندن و في

الحديث فشحرناهم ای شبكناهم و في حديث آخر شحروا فاها ای

ادخلوا فيه عودا ففتحوه الشتر چيزی بزور باتافتن والغابر يفعل

الشص اخياطة المتابعة الشطور دور شدن الشطر بدو نيم كردن الشطاة

دربدی دور در شدن و فعل لغة فيها و شطر بصر الرجل شطرا و شطورا

وهو الذي ينظر اليك و الى آخر الشغر دانستن از طريق دهو حس و

قال سيبويه اصله شعرة مثل الدرية و الفطنة فحذفوا الشكر و الشكور و

الشكران سپاس داری كردن و يعدّ بنفسه و باللام افصح الشمر كشتی كردن

در رفتن الصبر و الصبارة باسدانی كردن الصبر و الصدور بازكشتن

الصقر و الصقرة كرمای آفتاب در كسی اثر كردن و المصقر سنك را

بميتين زدن و نياده كردن بر حرم خويش الضمور باريك ميان شدن و

فعل لغة فيه و النعت منهما ضامر الطثور ماست شدن شير الطمور

برجستن و از بالا بزير جستن و يفعل لغة فيهما الطفر پنهان كردن.

الطهارة والطهور پاک شدن والماضی فعُل والفتح اقیس واجود لانهما
طمث والنعت منهما طاهر العبارة خواب گزاردن العبر کتاب بتفکر
خواندن وبردن العبور والعبر بر آب بگذشتن العثر والعثور دریده
شدن العثار بسر در آمدن والغابر یفعُل العشر بالضم ده یک بستدن
العمارة آباد شدن وآبادان کردن الغبور باقی ماندن وماضی شدن
الغمر فراپوشیدن آب چیزی ومنه الحدیث حتی غُمِر علیه ای اغمی
علیه الفتور سست شدن الفجر آب راندن الفجور بی سامانی کردن و
دروغ گفتن وفی الحدیث والا فجرتك ای عصیتك ومنه ونترك من
یفجرك الفزر شکافتن ومنه الحدیث ففزر ظهره ای فسخه الفطر
آفریدن وابتدا کردن وشکافتن وفطیر پختن وبد وانگشت بدوشیدن
الفکر اندیشه کردن التقبر کور کردن القتر والقتور نفقه تنگ داشتن
القدر اندازه کردن والغابر من القبر الی هنا یفعِل ومنه ما قدروا
الله حق قدره ای ما عظموه ووصفوه حق عظمته وصفته التی ینبغی لاجل
ثناؤه ومنه الحدیث فاقدروا له القدر دیگ پختن والترکیب یدل علی
مبلغ الشیء وکنهه ونهایته القصر باز داشتن وپرده فرو گذاشتن

دکم کردن وکوفتن وچیزی برکسی فرو داشتن القصور بازماندن
از کاری وشبانگاه کردن وبشبانگاه کرد یدن القصری القصارة
کازری کردن القطر چکانیدن وبقطران بیندودن شتر القطرات
کیدن القطور بشدن دردمین القفر کسی فراشدن القمر
بقمار غلبه کردن یقال قامرته فقمرته اذا فاخرته فیه فغلبته الکبر
ببزرکی غلبه کردن الکثر بسیاری غلبه کردن الکفر والکفران والکفور
ناسپاسی کردن الکفر بناکرویدن بخدای تعالی الکمر ببزرکی کمره غلبه
کردن المتر کشیدن وبریدن المخر والمخور شکافتن کشتی آب را ومخرت
الارض اذا ارسلت فیها الماء والغابر منها یفعل المدر بکل کردن المصر
بسر انکشتان دوشیدن ودوشیدن جمله شیر که در پستان باشد المصور
زنان کزشدن شیر المطر باریدن وبارانیدن المطور القطور والمطر
والمطور شتافتن المقر کردن شکستن وماهی در غکاب آغشتن المکر
بد سکالیدن وخضاب کردن بسرخی وتاریک شدن شب ومنه
اشتق المکر بهنة السعی فی الفساد فی خفیة ومداجاة النتر سر انداز
شدن وبعنف کشیدن وفی الحدیث الطعنوا النتر ای الخلس

النثر نثار کردن شکر وخرما وجز آن و النثر ما نثر فی الانف بالنفس ویقال
من هذا نثر ینثر بکسر الثاء ومن نثر الشکر ینثر بضم الثاء و الاخبار
تدل علی هذا وهو قوله اذا توضأت فانثر وفی حدیث آخر ثم لینتثر النجرتہ اشده
چوب دنبک را نمیدانم و آب کاهم کردن بسنگ تا فتۀ النخیر صوت بالانف والفعل
یفعل بها النذر بپذیرفتن و بیرون جستن ومنه الحدیث ان رجلا ندر فی مجلس
عمر النذرة الخصفة بالعجلة النذر بر خویشتن واجب کردن و الفعل یفعل
النزر اندک دادن و الالحاح فی السؤال ایضا وهذا فی الحدیث النسر
گوشت کندن مرغ بمنقار النشور زنده شدن النشر آشکارا کردن خبر
ویفعل لغة فیه و باز کردن جامه و نامه و بریدن پاره و دسته ویفعل
لغة فی هذا عن القتیبی و زنده کردن و پراکنده کردن و نشر عنه من النشرة
وهی کالتعویذ و الرقیة و نشرت الارض اذا انبتت النشر وهو الکلأ اذا
یبس اصابه مطر فی دبر الصیف وهو ردی للراعیة النصر یاری کردن و
باران بارانیدن وهو فی الحدیث و نصرت بلد بنی فلان اذا انبت النضرة
تازه روی کردن و شدن النظرة الحفظ بالعین ومنه الناظر و النظر چشم
داشتن و النظر و التنظر نگریستن ویعدی بالی ویجوز ان یحذف

ابجار

الجارّ هو وصل الفعل ويستعمل على ضروب من المعانی کلها یرجع الی اصل
واحد وهو طلب الادراک منها النظر بمعنی الانتظار کقوله تعالی فناظرة بم یرجع
وبمعنی العطف والرحمة کقوله تعالی ولا ینظر الیهم یوم القیمة وبمعنی الاعتبار
والتامّل وهو غیر متعدّ کقوله تعالی انظر کیف فضّلنا و کیف یفترون
وقد یتعدّی هذا بالجارّ کقوله تعالی اولم ینظروا فی ملکوت و افلا ینظرون
الی الابل وبمعنی المقابلة کقولهم الجبل ینظر الیک ودار ی تنظر الی دار فلان
وفی الحدیث کانت تنظر ای تتکهن وفی حدیث آخر من اشتری من ابنه
وهو ینظر الیه ای یعلم انه ابنه وقد حمل بعضهم النظر علی العلم فی قوله تعالی
یوم ینظر المرء ماقدمت یداه وفی قوله تعالی کانما یساقون الی الموت وهم
ینظرون النثار والنثور دمیدن والغابر ینفر ومنه الحدیث فنفر
فوه ای ورم ومنه الحدیث الآخر فنفرت عینه النفر غلبه کردن کسی را
درحسب النقر دانه برچیدن مرغ وصفیر زدن اسپ وعیب کردن
ودر چوب کنده کردن والغابر ینقل عن القتیبی ونقر فی الناقور نفخ
فی الصور الهجر واگفتن در بیماری یا در خواب وپای شتر بهانمی گاه بستن
الهجر والهجران از کسی بریدن الهمر ریزان شدن آب واشک ز

البروز بیرون آمدن و جا بمعنی الابراز فی بعض اللغات الجرز بریدن و
نیک خوردن الجمز و الجمزی بازداشتن و الجمز شتر را بجاله بستن وهو
حبل الحرز دوختن موزه و آنچه بدان ماند و الغابر یفعل الرجز رجز
الرکز نیزه بزمین فرو بردن الرمز اشارت کردن بلب یا بابرو یا بچشم و الغابر
یفعل الضمز خاموش بودن و نشخوار نا کردن شتر الطنز افسوس داشتن
العجوز پیر شدن الفرز اندک شیر شدن شتر اللکز مشت در سینه زدن
المرز بچنگ گرفتن نه سخت و یقال امرزنی من هذا العجین مرزة ای
اقطع لی منه قطعة النجز روا کردن حاجت النشوز ناساختن زن با شوهر و
شوهر با زن النشز برتر نشستن و برتری جستن النقز و النقزان برجستن
و الغابر من النشوز الی ههنا یفعل النکز گزیدن مار و زدن و تا تر کردن
و برسیدن آب چاه و برسانیدن آن س البخس آب را خنبن و رفتن
آن الجرس خوردن هیچ چیزی را و یفعل لغة فیه و بنغمت گفتن الجوس
بیفشردن الحراسة نگاه داشتن الخمس پنج یک بستدن الخنوس پنهان شدن
و وا پس شدن بنزد الحدیث و خنس ابهامه ای قبض الدراسة و الدروس
علم خواندن الدروس ناپدید شدن الدرس ناپدید کردن و حائض شدن

و کهنه شدن جامه الرَّدَاس کوفتن کندم الرَّمْس درکور کردن و پنهان
کردن و پوشانیدن چیز الرُّمُوس تاریک شدن شب الرَّجْس بانک کردن
ابر الرَّدْس سنک انداختن در چیزی الرَّکْس واپس کردانیدن الرَّمْس
در خاک پنهان کردن و پوشانیدن خبر و الغابر یَفْعُلُ السَّدْس شش یک
مال ستدن الشِّماس و الشُّمُوس بپشت نادادن اسپ الشَّمْس با آفتاب
شدن و الغابر یفعُلُ و فَعِلَ یفعَلُ لغة ایضا و لم یروا ابن السِّکّیت انضمّ
الطَّمْس ناپدید کردن الطُّمُوس ناپدید شدن و الغابر منهما یفعِلُ
عَرَسْتُ البعیرَ ای شَدَدْتُ عُنُقَه الی ذراعه وهو بارک العَطَاس
عطسه دادن و ربما قالوا عطس الصُّبح اذا انفلق و الغابر یفعِلُ العُنُوس
و العِناس دیر ماندن دختر در خانه از بی شوهری الفَحْس تکبّر کردن
القَعْس اقعس وار رفتن الغَمْس بآب فرو بردن و الغابر یَفعِلُ و فرو شدن
و غلبه کردن کسی را بغوص و جنبیدن کودک در شکم الکَنْس خانه رفتن
اللَّدْس کیاه خوردن اللَّقْس افسوس داشتن و لقب نهادن و عیب کردن
اللَّمْس بسودن بدست و مجامعت کردن و الغابر یَفعُلُ و اللَّمس یکون
بالید ثم اتّسع فیه فاوقع علی غیر اللّمس بالجارحة یدلّ علی هذا قوله تعالی فلمسوه بایدیهم

مصه باليد لئلا يلتبس بالوجه الآخر ومن الاتباع قوله تعالى ولنا لمسنا
السماء قال ابو علي اي عالجنا غيب السماء ورمنا استراقه فنلقيه الى الكهنة
وبس من اللمس بالجارحة في شيء وكذلك المسة ولا اجده المرس اندر آب
آغشتن وانگشت ليسيدن كودك ودست در دستارخوان ماليدن الملس
خايه بكشيدن ونيك راندن التخس شونكشتن با چوب فرا كسي زدن والغابر
يفعل والماضي منهما فعل الندس نيزه زدن النعاس اونا بيدن التفنس
اللقس ناقوس زدن النكس سر فرو افكندن ونكوسار كردن النكس باز شدن
بيماري والماضي نكس والمصدر بضم النون وقد يفتح ومنه الحديث يقرأ
القرآن منكوسا اي يبدأ بالمعوذتين ثم يرتفع الى البقرة كما يعلم الصبيان
في الكتاب ش البطش سخت كرفتن والغابر يفعل الجمش بلغوز
كردن وسبوسه از سر برانگيختن بشانه الجمش حلق الشعر بالنورة الخمش
خراشيدن والغابر يفعل الرقش خط نيكو نبشتن العرش چفته كردن
وبنا كردن از چوب والغابر يفعل وبن چاه بسنگ وسر او بچوب بر بدن
العنش بدود آوردن الفرش والفراش كسترانيدن وفرشته امره اذا
اوسعه اياه … حديث … حتك وفرشتك اي جعلت اختي فراشا لك

يقال فرشتُ الرجلَ اذا قيشتُ له كما تقول ونثت الرجل وكلته اذا اوذنته له وكلتُ له المرش خرق الجلد باطراف الاصابع و الاظافير النبش تباشی کردن و نبات برکندن النجش صید برانگیختن و شتافتن وکرد کردن شتر و ان یزایدَ فی المبیع لیقع غیرک و لیس من حاجتک وهو فی الحدیث النَّفش واخیدن پشم و پنبه النَّفش و النفوش چرا کردن گوسفند و شتر بشب بی شبان و الغابر یفعُلُ و فی الحدیث یبیتُ نافشاً ای راعیاً النَّقش خار از پی بکردن و نگار کردن و بمنقاش برکندن و النقش ان تضرب العذق بالشوک حتی یرطب و نقش العذق علی ما لم یسم فاعله اذا ضرب به نکتٌ من الارطاب و فی الحدیث فانقشوا ای نقوا

ص — الجموص بستدن آماس الخرص حزر کردن و الخرص دروغ گفتن الخلوص و الخالصة ویژه شدن و الخلوص بکسی رسیدن الخلاص برستن الخموص الحموص خمصة الجوع خمصاً و مخمصة باریک میان کردن ویرا الدلوص رخشان شدن زره الرقص پای کوفتن و جوشیدن شراب و جنبیدن شراب الرقص و الرقصان کلاهما بالتحریک بسویه رفتن شتر الرمص و اد دبستن و بنیک کردن میان کریه هی و سرگین افکندن ماکیان

القرص بدی کفتن و بناخن کرفتن و کزیدن کیک و زو الدنشاین ن
القماص و القمص بر سکیزیدن و الغابر یفعَل و تقمّص البحر بالسفینة
اذا جرت کها بالموج النخص الخوعون و نزار شدن از بیری النشوص
الارتفاع و الغابر یفعُل و انکیخته شدن و ناسازواری کردن زن با شوهر
النقص کم کردن النقصان کم شدن ض البرض اندک دادن و الغابر یفعُل و
آب اندک از چشمه بیرون آمدن البروض پدید آمدن نبات تازه الحموضة
الحمض ترش شدن و فعُل لغة فیه و مصدره الحموضة لا غیر و النعت
من هذا حامض ایضا و هو نادر الحموض شوره خوردن شتر الرفض و
الرفض بر انداختن و دست بداشتن و الغابر یفعُل الرکض تحریک
الرجل و منه ارکض برجلک و یقال رکض الرجل دابته اذا استحثه لیعدو
ثم کثر حتی قیل رکض الفرس اذا عدا و لیس بالاصل و الصواب رُکض الفرس
و قال سیبویه رکض الدابة و رکضته و رکض البعیر و کما یقال رمح ذو الحافر
و ربما قالوا رکض الطائر اذا حرک جناحیه فی الطیران العرض چوب پهنا
نهادن و شمشیر پهنا بر دان نهادن و الغابر منهما یفعِل الغموض ماء شدن
زمین المخض زدن مشک و جنبانیدن هر چیزی و الغابر یفعِل

الخض

النَّغض جنبانيدن سر النُّغوض و النُّغضان جُنبيدن جنبيدن سر و پالان
شتر و ميخ و دندان و منه الحديث و نَغَضَتْ اسنانى و غابر هذا التركيب
كغابر المخض النَّقض بپوشانيدن و نَقَضْتُ الابلَ بجّتْ و نقضت المكادة
اذا نظرت جميع ما فيه لتعرفه النَّقض و اكردن بنا و شكستن عهد و تاب
باز دادن رسن باب البَسْط كستر انيدن و فرا پذيرفتن عذر الخَرْط بر ك
از درخت فرو كردن و چوب پوست باز كردن و الغابر من هذا يفعِلُ
السقوط و المَسقط بيفتادن و قوله تعالى كما سُقِطَ فى ايديهم اى ندموا و معناه
سقط الندم فى ايديهم و لم يذكر الندم و قيل سُقِطَ على ما لم يسم فاعله كما يقال
رُغِبَ فى فلانٍ و لا يقال سُقِطتُ كما لا يقال رُغِبْتُ انما يقال رُغِبَ فىَّ و لا سُقِطَ
فلانٌ فى يده بمعنى ندم و سَقَطَ فى ايديهم و أُسقِطَ ايضا الآن سُقِطَ اكثر
و اجود و بعضهم انكر أُسقِطَ و هذا نظم لم يُسمَع فيه القرآن و لا عرفته العرب
و التركيب يدل على نزول الشئ من اعلى الى اسفل و وقوعه على الارض ثم
اتسع فيه فقيل للخطأ من الكلام سَقَطٌ لانهم شبهوه بما لا يحتاج اليه و ذُكر
اليد لان الندم يحدث فى القلب و اثره يظهر فى اليد كقوله تعالى فاصبح
يقلّب كفيه على ما انفق فيها و قوله تعالى يوم يعضّ الظالم على يديه او لان

بسم

اليد هي الجارحة العظمى فربما يسند اليها ما لم تباشره كقوله تعالى ذلك

بما قدمت يداك وفي الحديث مي بتمرة مسقوطة قيل اراد ساقطة مثل قوله

وعده أتيا اي آتيا وقيل مسقوطة بمعنى النسب اي ذات سقوط كجارية مغنوجة

اي ذات غنج ولا يقال غنجتها قلت ويمكن ان يكون من الاسقاط مثل احمه الله

فهو محموم السمط گوسفند با پوست بريان كردن والغابر يفعل السموط

ذهاب حلاوة اللبن من غير تغير الطعم الشرط پيمان كردن والغابر يفعل

العلط نشان كردن بر گردن پهنا وكسى را بدى ياد كردن وعلطه بسهم

اصابه به الفرط والفروط والفرطان بشتابيدن بر كسى والفوط والفراط

والفروط از پيش بشدن والفرط تقصير كردن القسط غلبه كردن در جور

كسى را القفط كشنى كردن مرغ والغابر يفعل القمط بند بر پاى گوسفند

بستن وكودك بقماط بستن و كشنى كردن مرغ القنوط نوميد شدن و

جمله ابواب از وى مستعمل است مگر فعل يفعل بالضم فيهما ومصدر فعل

يفعل قنط وقناطة است وفعل يفعل بالفتح فيهما وفعل يفعل بالكسر فيهما

مركبست از دو باب ومع هذا فاعلى اللغات ان تجعله من باب فعل بالفتح

يفعل بالكسر لاجماع القراء على قوله بعد ما قنطوا انه بالفتح وعلى قوله ومن

يقنط

يقنط انه بالكسر او الفتح وفي الحديث لعطه بالنار اى كواه في عنقه وهو مقلوب
علط اللقط برچيدن اللخط يعنى پاك كردن المرط بركندن موى از تن المسط
پاك كردن رحم و رود كانى المشط بشانه كردن موى المقط ضربك بالكرة على
الارض ثم تاخذها اذا نزت المقوطة نزادى نزار شدن الملط از ثند در ميان
خشت كردن النبوط بيرون آمدن آب از قعر چاه والغابر يفعل النشط
گزيدن مار و الغابر كن لك النقط نقطه زدن ظ اللظ زدن با سوختن
لمظ الرجل لمظا اذا تتبع بلسانه بقية الطعام في فمه او اخرج لسانه فمسح
به شفتيه ع الطلوع والمطلع والمطلع برآمدن آفتاب و مانند آن
والطلوع نزديك كسى شدن و يعدى بعلى و از كسى غايب شدن و يعدى
بعن و شكوفه خرما بيامدن الفقوع سخت زرد شدن النبغ والنبوع و
النبعان كالنبوط الهموع دويدن اشك والغابر من الفقوع الى ههنا
يفعل ومن النبوع يفعل ايضا والماضي من الجميع فعل غ البزوغ برآمدن
آفتاب و ماه و دندان شتر البلوغ رسيدن يقال بلغتك و بلغت اليك
و نزديك كشتن بچيزى ومنه فاذا بلغن اجلهن الدباغة والدباغ پوست
كاستن والماضي والغابر منه كالفقوع السبوغ فراخ شدن الصبغ رنك كردن

والدبغ

جامه و الماضی و الغابر منه کالفتوح الفراغ بالفروغ پرداخته شدن
و فعِل یفعَل و فعُل یفعُل ایضا لغة و الفراغ علی ضربین احدهما الفراغ
من التشاغل و الآخر القصد للشیء و منه سنفرغ لکم و الآن فقد فرغت
الی عُمیر المضغ خاییدن و الماضی و الغابر منه کالفتوح ف الجرف
جمله چیزی بردن وکل از زمین فراکردن الجلف پوست باز کردن و از
بن برکندن و بریدن الخرف میوه از درخت باز کردن و قد خرفنا ای اصابنا
مطر الخریف و کذلک خرفت الارض خرفا فهی مخروفة الخسوف بشدن در
زمین الخلافة و الخلیفی ایستادن بجای کسی که پیش از تو بوده باشد الخَلف
از پی کسی در آمدن و تباه شدن کسی و خلف بودن از هلاک پدر و برا در و
یعدّی بعَلی یقال خلف الله علیک ای کان الله خلیفة و الدک او من فقدته
علیک و و رنگ در جامه دادن و النعت خلیف الخلوف و الخلف بوی
دهن بگردیدن و شیر و طعام و نبیذ تباه شدن الرّجف و الرّجیف و
الرّجفان لرزیدن و رجف الرّعد رجفا و رجیفا و ذلک تردّد هدهدته
فی السحاب الرّسیف و الرّسفان رفتن با بند و الغابر یفعِل الرّشف
مکیدن و الغابر کذلک الرّجف پی بر تیر پیچیدن و سخن بیوستن و بر نهادن

سورة فاضه

سنگ از بهر بنا الرّعف از پیش بشدن و فعَل یفعُل لغة الرّعاف

خون از بینی بیامدن و الماضی و الغابر منه کالمفتوح و فعُل لغة فیه ضعیفة

السَّرف سرفه خوردن برگ درخت را و سوراخ کردن درخت را و الماضی

من هذا سَرِف السَّقف بنا را آسمانه کردن السَّلف زمین بماله راست کردن

و بکند شدن السُّلوف از پیش بشدن و النّعت سالف و فعُل بالضم لغة

و النّعت منه سَلیف و جمعه سُلُف و من هذا قرئ فجعلناهم سُلُفاً

بضمّتین علی احدی القولین السَّنف شتر را سناف کردن و السّناف للبعیر

بمنزلة اللبب للدّابة و الغابر یفعِل و ابی الاصمعی الّا الاسناف الشَّرف

غلبه کردن بشرف الشُّروف پیر شدن شتر ماده الشُّسوف الشّسوف

العَرافه عریفی کردن العَکف باز داشتن العُکوف باز داشته شدن و روی

فرا چیزی کردن و گرد چیزی در آمدن و جایی مقیم شدن و الغابر من

الترکیب یفعِل و یفعُل الکرف بوییدن نخر کمیز را و الغابر یفعِل و یفعُل الکنف نگاه

داشتن و چسپیدن در چیزی و یعدّی بعن و شکاه ساختن ستور را

از شاخ درخت و الغابر من هذا یفعِل و یفعُل و فی الحدیث کنفها ای جمع کفّه

لیصیر کنفاً لها تقال لصف لونه ای برق اللّطف الرّفق و یعدّی باللام

ومنه اللطيف من اسماء الله تعالى النصف بنيمه چيزى رسيدن و نيمى از
روز بگذشتن النصاف والنصافة خدمت کردن النطفان والتنطف دويدن
آب و الغابر ينطف النقف شکافتن کوسه و شکستن دماغ النکف اشک
از رخ فاتر کردن بانگشت وچسپيدن از چيزى و ادباران بکند شتر
ومنه الحديث ولا ينكف آخره اى لا ينقطع آخره وبكفت اثره نكفا وذلك
اذا اعلا ظلفا من الارض لا يؤدى اثرا فاعرضته فى مكان سهل ق البثق
ويران کردن سيل بند را البثوق والبرقان درخشيدن و البرق تهديد
کردن وخويشتن براراستن زن و روغن اندک در طعام کردن و آبستنى نمودن
شتر نى آبستنى البزق والبصق والبسق خيو افکندن البسوق دراز شدن
و افزون آمدن از کسى بفضل وجزآن البلق و اکشادن در و در بستن
الجنق بسنگ منجنيق زدن الحرق بسوهان سائيدن و دندان برهم سائيدن
از خشم والغابر منهما يفعل الحنق والحفقان جستن دل و خليدن علة و سر آ
والحفق زخمى سبک زدن بشمشير والغابر منهما يفعل والحفق تغيب القضيب
فى الفرج وهو فى الاثار الحفوق فرو شدن ستاره الحفقان بانگ کردن باد
درجستن والخفق درفشيدن برق و پريدن مرغ وجنبانيدن سر جال

اوبايدن

بو نا پیدن و بچیزی بهم زدن الخلق آفریدن و تقدیر کردن و دروغ نهادن
الحنق خوه کردن الدفق ریزانیدن آب ویقال دفق الله روحه اذا دعی علیه بالموت
الدلق شمشیر از نیام بر آوردن التعوق در جایی شدن بی دستوری الدمق
دندان شکستن الذرق سرگین او کندن مرغ الرتق کردن بز غاله در رسن
محکم بستن و الغابر منهما یفعل الرتق بستن الرزق روزی دادن و رجل
مرزوق ای مجدود الرشق تیر باران کردن الرفق و المرفق چربی کردن
و یعدی بالباء و بعلی الرفق بازو بستن چون بترسند که ماده طن شود
الرمق نگرستن بکسی الزرق دیدن مرغ و الغابر یزرق و نیزه کوتاه انداختن
و پالان باسر انداختن شتر السموق بلند شدن الشروق و الشرق بر آمدن
آفتاب و الشرق گوش گوسفند بشکافتن الشنق سر استن بمهار و اکشیدن
الصدق راست گفتن و راست کردن وعده ویقال صدقوهم القتال الطروق
بشب آمدن و الطروق و الطرق گشنی کردن شتر و الطرق سنگ زدن
کاهنان و پنبه و پشم بچوب زدن تا خیده کرده و طرقت الابل الماء اذا بالت
فیه و بعرت فهو ماء طرق و مطروق الطلاق رها شدن زن از عقد نکاح
و المرأة طالقة و طالق ایضا قال الاخفش لا یقال طلقت بالضم و حکی اللیث

الضمّ وقال ابن الاعرابي طلقت من الطلاق اجود وبفتح اللام جائز الطَّلْق و
المطلوق دو شبه راه ماندن نشتر و آب و طلقت المرأة فطلق طلقًا اي اصابها وجع
الولادة ويقال اطلق يديك بخير اي ابسطهما عبقت عليه يمين وعبقت بالفم
اي ندمت ورجبت كانه حفظها فلم يحنث العَذْق نشان كردن كوسفند را
العَرْق والمعرق كوشت از استخوان باز كردن و بخوردن العَنْق دست
بگردن كسى فراكردن و در بر كرفتن و في العلق برگ از درخت خوردن الغَبْق
شراب شبانگاهي دادن الفَتْق كشادن و دوخته را باز كردن و فتق المسك
بغيره استخراج رايحته بشي يدخله عليه الفَرْق والفرقان جدا كردن والغابر
يفعُل و فرقت الناقة فروقا اذا اخذها المخاض فندت في الارض وكذلك
الأتان و فرق له الطريق اي اتجه له طريقان او امر فعرف جهته الفِسق
والفسوق بيرون آمدن از فرمان خداى والغابر يفعُل و فسقت الرطبة اذا
خرجت عن قشرها اللمق المحو والرمق الكتابة وضرب العين بالكف خاصة
المَذْق مي با شير يا آب آميختن و دوستي و مهرناداشتن المَرْق پشم از پوست
كه در پيرامنش پرده باشد بر كندن وخوردني بسيار ديگ كردن المروق
بيرون كذشتن تير از انچه بران آيد و از دين و سنت بيرون شدن

عرق بيرون آوردن علف از زمين ... (marginal note, partly illegible)

المشق السرعة في الطعن والضرب والاكل والكتابة والمشط ومزق
الثوب وجذب الشيء ليمتد كي يطول المكق محودن وبعصاردن وشستن
جامه وشير خوردن شير بچه النبق نوشتن النتق پوست باز کردن و کشیدن
دلو بزرگ از چاه والزعزعة والنقض النتوق بسیار کودک شدن زن النزق
والنزوق برجستن ستور وجز آن النسق بترتیب کردن النفاق روان شدن
آخریان النفوق بمردن ستور النمق بنشتن ک البتك ان تقبض الشيء
فتجذبه فيتبتك وببيدن والغابر من هذا يفعل البروك فرو خفتن شتر
وكل شيء ثبت واقام فقد برك البشك بخية فراخ زدن ودروغ گفتن وشتافتن
شتر التزك دست بداشتن تمك السنان تمكا اي طال وارتفع الحزك برزدن
كتف زدن الحلوك والحلوكة سخت سياه شدن الحنك لويشه بر سر ستور
كردن والغابر يفعل وكام كودك ماليدن بخرما وجز آن وبدانستن الدلوك
بگشتن آفتاب وقت زوال وفرو شدن آن الدك بينك ماليدن الدموك
نسو شدن الدمك بينك دويدن خر كوش الربك آميختن ونيكو كردن ثريد
وطعامي ساختن از روغن وخرما و پينو الرتك والرتكان مقاربة خطو
البعير في رملانه لا يقال الا للبعير الرموك ايستادن بجائي السلك آوردن

البتك کوتاه کردن ابن بریدن

چیزی درچیزی السّلوک راه سپردن السّمک بلند کردانیدن و بلند شدن
السّموک بلند شدن الفرک مالیدن کوش وادیم و آنچه بدان ماند وکسی را
درچوب وکوهان برمجیدن تا فربه هست یا نه العرک حیض اوفتادن
الفنک خاییدن الفُتک ناکاه کشتن و المستقبل یفتِک ویعدّی بالباء
الفرک مالیدن جامه وخوشه و آنچه بدان ماند الفتوک ستهیدن در
کاری و ازطعام هیچ باناژدن ویعدیان بفی و الماضی من الثانی فعِل و بجای
ایستادن ویعدّی بالباء اللّبک آمیختن النّسک و المنسک فرمان کردن
برای خدای تعالی وعبادت کردن وکفته اند شستن بآب باب ل الجول
بزدک تن شدن البذل دادن البزل شکافتن و صافی کردن شراب البزول
برامدن دندان بستربستر البطول و البطل و البطلان و الباطل و هو شاذ
باطل شدن البطالة بیکار شدن البقول ریش و دندان بنثر برآمدن
و باکیاه شدن زمین البکل آمیختن و بکیله ساختن التّفل خیو بیفکندن
و الغابر یفعِل النّقل افزون آمدن دروزن و برانکرانیدن کوسفند
الجبل آفریدن الجدل محکم بافتن وجدل الحب فی سنبلة قوی الجدول
المجادل وهو المنتصب مکانه لایبرح شبّه بالجدل الجمل خویشتن نکاه داشتن

۳۹

الجحلان برجستن مرغ نوینده ی و ستر بی کروه شدرفتن و الغابر یفحل الحصول حاصل آمدن الخطر و اداشتن از تصرف ویعدی بعلی الحطلان مشی الغضبان وهو ان یکف بعض مشیه الحذل و الحذلان فرو کداشتن محذل الظبی عن القطیع اذا تخلف وخذلت الوحشیة اذا اقامت علی ولدها الخمول بی نام شدن الدبل الجمع الدبول سرکین در زمین زدن الدجل تمویه الشیء وکل شیء غطیته فقد دخلته و الدخول و المدخل در شدن یقال دخلت البیت والصحیح فی البیت او الی البیت ودخل فلان فهو مدخول ای فی عقله دخل وهو العیب الدمل اصلاح کردن میان قومی و سرکین در زمین زدن الذبل باریک میان شدن و الذبل و الذبول پژمرده شدن و الماضی فعل ذبل القوم ای اکثروا الرجل شیر خوردن وکوسفند بپای بپا ویختن الرذل فرومایه کردن الرفل دراز کردن جامه وخرامیدن دران ویعدی بفی الرکل بیک پای زدن الرمل حصیر بافتن الرملان و الرمل بالتحریک بوییدن الزبل سرکین در زمین زدن الزجل انداختن ویعدی بالباء و ارسال الحمام الهادی السجل آب بریختن ومنه الحدیث فسجلها اراد نفرها ومن روی بالحاء اراد

فيتراها كلها يقال انسحل في خطبته اذا مضى فيها السّدل لجام ٱه فرو كذاشتن
السّعال خفيدن السّفول ضد العلوّ السّفل بزدابيدن السّمول كهنه شدن
جامه السّمل چشم بركندن وصلح افكندن ميان قوم وحوض وچاه پاك
كردن السّبول بر باليدن كودك الشّكل شكال براسب ومرغ نهادن
وبقط وعجم برزدن الشمول باد با باد شمال كرديدن وهمه را فرا رسيدن
والماضي من الثاني فَعَل و الكسر افصح الشَّمل پستان كوسفند وخوشه
خرما در غلاف نهادن وشمل الرّجل اصابه ريح الشّمال الصّقل والصِّقال
السّقل الصّمول خشك وسخت شدن الطّمل كرده بزدك باز بردن و
نيك راندن شتر العَتل كشيدن بعنف العذل ملامت كردن العضل
از شوهر كردن باز داشتن وبد زيستن با زن تا خويشتن باز خرد والغابر
من العذل الى منها يفعُل العقل غلبه كردن كسى را بعقل العكل لالا بر هم
نهادن وبرأى خويش كفتن ويك پاى شتر بستن والتركيب يدل على الجمع
والضم الغفول والغفلة غافل شدن الغمل ميوه در زير چيزى كردن تا بپزد
واديم بپوسيدن تا سست كردد تا موى از وى بر توان كند وحلوه بر مردم
وبرستور افكندن تا خوه كيرند ونبات بر يكديكر افتادن الفضل آمدن فزون

وفن

فاضه

فعل يفعل لغة فيه وفيه لغة ثالثة مركبة منهما فضِل بالكسر يفضل بالضم وهو شاذ وغلبه كردن بفضل القبول باد با دقبول كرديد وروي فراكردن ومنه عام قابل القبالة پايندانى كردن ويعدى بالباء و الغابر ... او قبلت التقل شددت قبالها القتل و التقتل كشتن وتنلت الشئ خبرا اى احطت به و الشراب اى مزجته بالماء و قتله اى اصاب نفسه و بقية جسمه و التركيب يدل على الاذلال والاماتة و اما قول الفرزدق قد قتل الله زيادا عنى فاستعمل عن ههنا لما دخله من معنى صرفه الله عنى لانه اذا قتله فقد صرف عنه و الاصل فيه ان الفعل اذا كان بمعنى فعل آخر و احدهما يتعدى بحرف جر و الآخر بآخر فان العرب تتسع فتوقع احد الحرفين موقع صاحبه ايذانا بان هذا الفعل فى معنى ذلك النقل القدل برقذال زدن وميل وجود كردن القفل بالتحريك و القفول از سفر باز كشتن الكحل سرمه در چشم كردن وخشك سال رسيدن الكفل بيوسته روزه داشتن الكفالة و الكفول التكفل پايندانى كردن ويعدى الى المفعول الثانى بالباء ومنه الحديث وانت خير المكفولين اى احق من كفل فى صغره و ارضع حتى نشأ و المكفول فى

الفقه اذا وصل بعن فهو الذی علیه الدّین و اذا وصل باللام فهو الذی له
الدّین و اذا وصل بالباء فهو الدّین و الکفیل هو الّذی ثبت علیه الدّین
الحمش الکمال تمام شدن و الماضی فعُل و النعت من هذا کمیل و فعل و هذه
اردئها المثول بر پای استادن و بزمین واد رسیدن و این از اضداد
است المثل مثله کردن ومنه الحدیث من مثل بالشعر قیل هو حلقة فی
الخدود وقیل هو خضابه بالسواد المحل شعه بستن دست المذل تنک دل شدن
از پوشش راز نهانی المصل برف کردن و تراویدن چیزی و چکیدن آن
المطل مدافعت دادن وام و دراز کردن آهن بزخم المقل با آب فرو بردن
المکل بسیار شدن آب در چاه النبل راندن شتر و قیام کردن بمصلحت
آن و تیر انداختن سوی کسی و غلبه کردن کسی با دران و در نبیلی
النبالة تیر کوی کردن النبالة تمام شدن بکار دنی الحدیث کنت انبل
ای اجمع النبل و فی الحدیث فنثل ابو بکر ای تقدم النثل خاک
از چاه بیرون کردن و زره از خویشتن بیفکندن و الترکیب یدل علی
استخراج شی من شی النجل شکافتن و انداختن و زادن و به زه
آب شدن زمین و طعنه زدن چنانچه جراحت آن فراخ شود و یقال

ناقصه

من بخل الناس نخلوه اي من شارهم شاروه و نخلت الشئ اي استخرجته

النخل بيختن و ويژه كردن النزل فرا برون و وبوون و دلو از چاه برآوردن

و جز آن النسل بر وپشم و موی بيو كندن حيوان و الغابر من الاول يفعل

النسول بيوفتيدن آن و جامه از كسى النسل زه و زايي كردن النشل

گوشت از ديگ بركشيدن النشول اندك شدن گوشت بر ران النصول

زائل گشتن خضاب و پيكان از تير و محكم شدن او در جاي چنانكه بيرون

نيايد و سم از جاي بيرون آمدن و هذا من الاضداد النضل غلبه كردن كسى را

بتير انداختن النقل فا برون و و رنگ در جامه دادن و نهل و علل داد

ستور النكول از دشمن يا از سوگند باز ايستادن و يعدى بعن و فعل لغة

فيه و انكرها الاصمعى طعام ممنول اصابه النمل فى الحديث فنهجل بها اى

رمى بالقصبة زان الاصمعى لا اعرفه هجل بمعنى رمى و لعله نجل و عرفه ابن فارس

الهمل و الهملان و التهمال اشك دويدن و الغابر يفعل و الهمل چرا كردن

شتر شبا روز بى شبان م الجثوم بر سينه خفتن مرغ و آدمى و الغابر

يفعل الحجم حجامت كردن و دهن بستن شتر و باز داشتن از چيزى داشتن

و مكيدن كودك پستان مادر الحكم حكمة لگام در دهن اسب كردن و باز

حَسَمَهُ حَسْمًا بزيد بريد فى سَيفٌ حُسامٌ شمشير برّان و ايّامٌ حسومٌ
روزهاى بريده و حسم العرق داغ بر نهادن كه تا خون بازايستد الحَكَم حَكَمة لگام در دهن
اسب كردن و باز داشتن از كارى الحُكم حكم كردن يقال حكم له عليه بكذا الحُكم
جواب دادن و يتعدّى بالباء و بنفسه الحَدَمة خدمت كردن الدَّسْم كوش و
جراحت و جز آن پاك كردن از بهر بستن الدَّقْم الدمّ على القلب الرَّجم سنگسار
كردن و پنداشت سخن گفتن و نفرين كردن و فى الحديث لا ترجموا قبرى
اى لا تجعلوا عليه الحجارة و لكن سوّوا بالارض الرَّدام الحبق الرَّدْم
رفتن مايع الرُّزام و الرُّزوم بنا جنبيدن شتر از لاغرى و العاجز نفعل
و رزمت الشى جمعته الرَّزَم بانگ كردن شتر الرَّسْم نهادى نهادن و مهر
كردن خرمن و رسم على كذا و كذا اى كتب الرَّشْم مهر كردن خرمن الرَّطْم در
در گل افكندن كسى الرَّغْم محاط كوسفند ديدن الرَّقْم نوشتن و مهر كردن
الرَّكْم بر هم نشاندن الزِّغْم و المَزْعَم گفتن بر گمان و الزَّعْم و الزِّعام و الزِّعامة
پايندانى كردن و يتعدّى بالباء الزَّقْم اكل التمر بالزبد السَّجْم راندن
اشك السُّجوم و السِّجام رفتن اشك السُّهوم گونه روى بگشتن و
الماضى سَهَمَ سهم الرجل اذا اصابه السهوم الشَّكْم پاداش دادن و رشوت دادن

والي را وشَتَمَهُ و لَكَمَهُ و شَكِيماً عضه الشَّكْمُ زدن بنيرہ العَرامة شوخي
كردن كودك العَرَم كوشت باز كردن از استخوان و الغابر منهما يفعِلُ معاً البَجْمُ
آزمودن و دندان برچيزي نهادن تا سخت است يا سست و رأيتُ فلاناً
فجعلت عيني تجحمُهُ كانها تعرِفه و في الحديث اذ يجحم السوي طبخا اي بالغ
في نضجه حتى تفتت العَكم غلبه كردن بعلم القذم فرا پيش شدن الكَتْمُ و
الكِتمان پوشيدن راز الكَرْم كزيدن و الغابر يفعِلُ الكرم غلبه كردن
بكرم اللَّحْمُ العرق و فعل يفعل لغة اللَّقَمُ سد فم الطريق وغيره الكَلْمُ
خست زدن النُّجوم برآمدن سر و دندان و پديد آمدن خارجي و فتنه
و ستاره و بالتركيب يدل على الظهور و الطلوع الهَجُوم ناكاه فرا چيزي
رسيدن و چشم بكدرو شدن الهَجم ناكاه فرا چيزي رسانيدن و ويران كردن
خانه ن البدن تناور شدن البَطَن برشكم زدن و اندرون كار بدانستن
و در بطن وادي شدن البطون نهان شدن و منه و ما بطن و البطون
و البطانة از خواص كسي شدن و يعدى بالباء و بَطَنَ الرَّجُلُ اشتكى بطنه
الثَّمن هشت يك مال بستدن الجُبْنُ بد دل شدن و النعت جبان الرَّجُل
والمرأة فيه سواء و فعُلَ بالضم لغة و النعت من هذا جبين الحزون

نرم شدن جامه و زره و فرسوده شدن تن بر کار الجمر فرا خويشتن کشيدن
الحُرُون [illegible] ستور والماضي فَعَلَ والنعت منهما حرون ويقال
حَرَنَ في البيع اذا لم يزد ولم ينقص الحَزَن اندوهگن کردن واختلفوا في
حَزَنَ فقال قوم حَزَنَه واَحْزَنَه بمعنى واحد وقال قوم لا يقولون حَزَنَه
الامر ويقولون يَحْزُنُه فاذا صاروا الى الماضي قالوا اَحْزَنَه هذا شاذ لانه استعمل
اَحْزَن واُهمِلَ يَحْزِنُ واستعمل يَحْزُنُ واُهمِلَ حَزَنَ قال الازهري
اللغة الجيدة حَزَنَه يَحْزُنُه الحِضن والحضانة در زير کرفتن مرغ خايه را
الحِضانة دايكى كردن والحضن والحضانة واداشتن کسی را از حاجت
ذي الحقن واداشتن بول وخون از ريختن وشير در وعا الخَتْن ختنه
کردن والغابر يفعِلُ الخَزْن نگاه داشتن مال وسر وگنده شدن گوشت
الدَّجن والدُّجون تاريک شدن روز از ابر و بجائي مقام كردن الدُّخون
بر آمدن دود والغابر يفعُلُ الدَّكن برهم نهادن ومنه اشتقاق الدُّكان
في قول وقيل هو من قولهم اكمة دكاء اذا كانت منبسطة فالنون على هذا
زائدة قال ابن دريد الدُّكان سه ی صحيح الدَّهن بروغن چرب کردن
وچرب کردن باران زمين را وبعصا زدن والغابر يفعُلُ الذَّقن

فاضه

برن بخدان زدن وبعصا زدن ويقال ذقن على يده اذا وضعها تحت ذقنه الرَّجْنُ
وا داشتن ستور وتعهد ناکردن وی را بعلف الرُّجُونُ وا داشته شدن وی
وایستادن بجای الرَّدْنُ برهم نهادن کالا الرَّزْنُ بر کراییدن الرَّسْنُ
بسته بستو برسن الرُّشُونُ طفیلی کردن الرَّصْنُ تمام کردن ودشنام دادن
بالرَّطَانَةُ بجز از تازی سخن کفتن الرُّکُونُ خفتن وفعَل يفعَل لغة ايضا وهي
شاذة تختص بما من حرف الحلق واللغة الفصيحة فعَل يفعُل فعولا السِّجْنُ
در زندان کردن السُّخُونَةُ کرم شدن والماضی فعُل والفتح اجود السَّدْنُ و
السِّدَانَةُ خدمت کعبه کردن وسَدَنَ الثوبَ والسترَ اذا ارسله السُّكُونُ
آرامیدن المَسْكَنُ درسرای نشستن السَّمْنُ روغن کاو یا کوسفند در طعام
کردن یا کسی را روغن کاو یا کوسفند دادن السَّخْنُ ابزن کردن الشُّدُونُ
بی نیاز شدن آهو بره از مادر الشُّطُونُ دور شدن ويتعدى بعن الشَّطْنُ
ببستن چهار پای را برسن وشطنه شطنا اذا خالفه عن نيته ووجهه الشَّضْنُ
اندک کردن عطا الطَّعْنُ نیزه زدن وپای در زاد نهادن والفرس يطعن في
العنان اذا مده وينشط في السير والطعنان والطعن عيب کردن والظَّعْنُ
رفتن والغابر من هذا يفعُل والقراء يجيزون الفتح في جميع ذلك العَتْنُ

بوئی کشیدن والغابر یفعُل العَثْن دود کردن العَرْن برسن در بینی نهادن
وفعَل یفعُل لغة عن المحتسبی العَلْون والعلانیة آشکارا شدن العَمْن
دیر کردن بجائی العَمُون خشک شدن شاخ خرما العَمْن العَمَل فی التمر
والجلدا الفطنة دریافتن القرآن جمع کردن القرن دو اشتر را بیک
رسن بازبستن وهر دو پای در موضع دست نهادن اسپ و پیوستن چیزی
بچیزی والغابر من هذا یفعُل القطون مقیم شدن الکمون پنهان شدن
الکِهانة بالکسر اختر گویی کردن اللَبْن شیر دادن والغابر یفعُل اللحون گران
رو شدن شیر اللَسْن کسی را در زفان گرفتن المتن بر پشت زدن وهمه دوتن
رفتن و پوست خایه کش شکافتن و خایهای وی بار کها بیرون کشیدن
المَتْن بر مثانه زدن المجون والمجانة ناپاکی کردن المحن کریستن و کشیدن دلو
از چاه المَدُون بجائی مقام کردن المرون والمرانة عادت کردن و یعدّی
بعلی والمرون نرم شدن المَرْن روغن پای اشتر زدن از سودگی المزن
پر کردن مشک المشن بتازیانه زدن الهدنة والهدون بیارمیدن و
بیارامیدن از صحیح المضاعف ب الجَبّ خادم کردن و غلبه کردن
و بریدن کوهان و جز آن و کشن دادن خرما الجَبّ والجَبَب والجبیب بریدن

فاضه

دا الحبّ بلند شدن گیاه و با آشوب شدن دریا الذّبّ و ازیدن و
پژمرده شدن نبات و هراسیدن لب از تشنگی و بمعنی مذبوب إذا
اصابه الذباب الرّبّ افزون کردن و تمام کردن و جمع کردن و مهتری
کردن برقومی و پروردن و یفعِل لغة فی هذا السّبّ دشنام داد و بریدن
و طعنه زدن براست الشّبّ و الشّبوب و الشّبیب بر سکیزیدن اسپ
و الغابر یفعُل الصّبّ ریختن الضّبّ دوشیدن شتر الطّبّ ص معز
در مشک کرفتن العبّ آب خوردن بنهیب و دراز شدن نبات العباب
موج زدن دریا الکبّ بر روی افکندن و ریسمان کروهه کردن اللّبّ بر سینه
زدن الهباب نشاط کردن شتر در رفتن الهبّ از خواب بیدار شدن
و کردن و منه قرأ أُبَیّ من هبّنا من مرقدنا و هی لغة قلیلة و یجوز ان یحمل
علی انه هبّ بنا بمعنی ایقظنا فحذف الحرف فوصل الفعل بنفسه الهبوب
و الهبیب جستن باد و هبّ یفعل کذا کما تقول طفق یفعل کذا و فی الحدیث
یهبّون الیها ای یسعون ـ البتّ بریدن و الغابر یفعُل الحتّ
شتافتن و حتّک الورق من الغصن و المنیّ من الثوب و بخزه و منه
الحدیث احتتهم یا سعد یعنی ارددهم ماخوذ من حتّ الشیء

هو قشره وحكه الهت بعمرو اكرفتن عت عتاً اذا قرد عليه القول مرة
بعد مرة وعنته بالمسئلة اذا الح عليه الغت كسي را سر ب آب فرو بردن
وبهان بردن خنده وغته بالامر اى كده وفى الحديث فغتني معناه فضغطني
وكانه مضارع غطني وفى حديث آخر يغت فيه ميزابان اى يدفقان فيه
الماء دفقا متتابعا ماخوذ من غت الشارب الماء جرعا بعد جرع الفت
خرد مرد كردن و المفعول مفتوت وفتيت القت روغن بر ياحين خوش بوى
كردن و ببلست درودن وسخن چيني كردن التت تر كردن پست و بستن
چيزى محكم المت نزديكي جستن بكسى براى سببى و بكشيدن الهت
سخن نيكو راندن وفى الحديث ما كانوا بالهتاتين يقال رجل هتات ومهت
اى مهذار والهت شكستن ومنه الحديث فيد عكم الله هتا بتا هم وفى
الحديث نهتها يعنى الحجر فى البطحاء اى صبتها حتى سمع لها هتيت وهو
الصوت البت پراكنده كردن و آشكارا كردن راز الجت از بن
بركندن وجت اى افزع الجت براوز ولميدن الغت نيو بخوردن پشم
راد فى الحديث فجاء ابو بكر بماله كله يغته اى يجمعه والقت جمع الشئ كله
المت دست در چيزى ماليدن النت آشكارا كردن حديث ج البج

شکافتن ریش و جز آن و نیزه زدن البج ریختن خون و آب الج
الج بالکسر عن السراج ح کردن و الج بحجت برکسی غلبه کردن و حججت
مجانهو حجیج اذا اسبرت الشجة بالمیل للعلاج فی الحدیث بجتها ای
صرفتها عن جبهتها الزج جنبانیدن الزج آهن بر نیزه برکسی زدن الثج
روان شدن غائط و بکاه کل کردن دیوار الشج سر شکستن و یفعل لغة
فیه و قطع کردن مسافت و قعت شراب باب بشکستن و شکافتن کشتی
دریا را الفج پای از هم باز نهادن و فج قوسه اذا رفع وترها عن کبدها
المج آب از دهن بینداختن و جز آن ح الدح چیزی در زیر خاک کردن
فی الحدیث دحیت الارض من تحت الکعبة ای وسعت و بسطت الرح
دور کردن السح و السحوح ریخته شدن آب و اشک و باران و السح
ریزانیدن آب و بتازیانه زدن الشح بخیلی کردن و الماضی فعل و فعل
و الغابر یفعل الطح پاشنه خراشیدن خ النخ سبوختن کسی ابدست
تا در کوی افکنی و خشم گرفتن السخ کر کردن و اصل الضخ فی اللغة الطعن
و الضنک النخ راندن ستور د البد پراکنده کردن الجد بریدن
الجد بوشکردن و الغابر یفعل و جد فی المال جدا اذا کان ذا حظ فیه فهو

جديد مجدود وجد فهو جدي الجد كناره چيزی پديد كردن وجد
بر كسی بر انداختن و بانده داشتن از كاری ومنه رجل مجدود اذا كان ممنوعا
من البخت وغيره الحداد ارسود اشتن داشتن زن برمرده والغابر يفعل
الخد زمين كندن الرد والمرد والردة والمردود والترداد والترديد
باز كردانيدن ويتعدى الى المفعول الثاني بعن والرد مصدر رد عليه
الشيء اذا لم يقبله وكذا اذا اخطأ ورد اليه جوابا اى رجع ورده الى منزله اى صرفه
ومنه الحديث ابنتك مردودة عليك المردودة المطلقة ورد الامانة
والباب يدل على رجع الشيء السد والمسد رخنه استوار كردن ودريانتز
خلل وفي حديث الشعبي قال ما سددت على خصم قط اى ما قطعت السد
استوار بستن والغابر يفعل رد حمله بردن ويتعدى بعلى ودويدن و روز دود
بر آمدن ويرد مند كردانيدن الصد بكردانيدن الصد والصدود بكشتن
الصديد بانك كردن والغابر يفعل الضد بر كردن العد شمردن يقال عددته
مائة وعددت لك القد بريدن بدرازا و دريدن و بيابان بريدن ورجل
مقدود اى حسن القد الكد بجيدن و بجانيدن واشارت كردن
بانكشت اللد داروى كه ... ى دهن فرو كذاشتن والماضي لد و بر خصم غلبه كردن

سره فاتحه

در جدال المدّ کشیدن و یقال مددته و مددت به و مداد دوات
کردن و افزون کردن آب و افزون شدن آن و در ضلالت فرو گذاشتن و
شتر را مدید دادن و المدید نثر الدقیق علی الماء لیشربه الابل الهدّ شکستن
بنا و شکسته کردن اندوه و مصیبت خداوند آنرا و الهدّ غلبه کردن الجذّ
و الجذ بریدن الشذوذ تنها ماندن و الغابر یفعل الغذّ دریدن چیزی
از جراحت و انداختن ریم و خون را و الغابر من هذا یفعل القذّ پر بر تیر
نشاندن و کناره پر بریدن الهذّ زود بریدن و بشتاب خواندن الترّ
جستن استه از زیر جوان و الغابر یفعل و دور شدن از شهر الثرّ بسیار
شدن و الغابر یفعل الجرّ کشیدن و بخفض کردن سخن و جنایت کردن
وجرّت الناقة اذا اتت علی مضربها بعد تمام حاول تبه بالامر و لم تنتج و الباب
یدل علی مدّ الشیء و سحبه الحرّ و الحرارة و الحرور گرم شدن روز و الماضی
فعل و الغابر یفعل الحرور باد گرم روز گشتن الدرّ شیر و باران فرو گذاشتن
الدرّ و الدرور فرود آمدن آن الذرّ [illegible] و آنچه بدان ماند بر چیزی پراکندن
الذرور برآمدن آفتاب و ماه و ستاره الزرّ بندینه بستن و بند های جامه بر کسی
استوار کردن و راندن و دندان گرفتن السرّ ناف کودک بریدن و بر ناف زدن زخم

وان تجعل فی طرف الزند عویدا تدخله فی ثقبه لیتقدح به یقال سرّ زندک
فانه استّ ای اجوف السّرور و المسرّة و التسرّة شادمانه کردن الشّرّ چیزی
که درآفتادن فکنند تا خشک شود الشّرّ و الشّرور و الشّرارة بد شدن و
الماضی یفعُل و یفعَل شاذّ الضّرّ راست بداشتن اسپ گوش را وهو متعدٍّ و
بستن سرصرّه و نیز بستان وحافر مصرور ای منقبض الضّرّ و المضرّة و
التضرّة گزند کردن و یفعِل لغة فیه ومنه قرآءة الاعمش فلن یضِرّوه الله
شیاً وهذه اللغة شاذّة لتعدّیها الطّرّ تیز کردن سنان و بریدن و شکافتن
کیسه الطّرور دُرُستی نبات و دمیدن سبلت یقال طرّ شاربه و طرّ بالفتح
اجود و راندن شتر و فی الحدیث طرّت النجوم ای اضاءت من الموذبُت
السّنان ای جلوته ومن روی بفتح الطّآء اراد طلعت من طرّ النبات و فی حدیث
عطآءٍ اذا طرّرت مسجدک ای اذا زیّنته و طیّنته من قولک رجل طریر الوجه
ای جمیل العرّ سرگین در زمین زدن ومنه الحدیث مرّ بنخلةٍ عزّ معرورة و
کسی را غمگین کردن و کسی را بگناهی بیالودن العرّة ریدن مرغ و عرّه ای اتاه
و اطاف به ومنه الحدیث ما عرّ نابک ای ما جآء نابک الغرار چینه دادن
مرغ بچه را بمنقار الغرور فریفتن یقال ما غرّک بهٰه منی ای لم تغتبی و لحی

ای لم غفلت عنی حتی ای لم اجترأت علی الغر و الغرار دندان ستور نکرسیه

الغر و ابرو هیدن از چیزی و یعدی بعن القر آب سرد برکسی یاد رجای

ریختن و قرار دادن حدیث در کوش مستمع القر بالضم سه کشتن روز الکر

واکردانیدن و الکر و الکرور واکردیدن المر بکذشتن بکسی و یعدی بالباء

و بعلی و المر و المرور و الممر بشدن هرت الابل هرارا اذا اخذها دابة تسلح

منه الهر زبودن الحز دروده کشت و بریدن خرما و پشم ازکوسفند الحز

بریدن سر یا اندامی دیکر و رخنه در چوب افکندن الخز برحین برد بواب

نهادن و بهم باز دوختن الرز چیزی در زمین یا در دیوار استوار کردن

و زفرین برجای بیکوکردن و دنبال بزمین فرو بردن ملخ و نیزه زدن العز غلبه

کردن و قرأ ابو حیوة و عزنی فی الخطاب مخففة هو من هذا الا انه خفف الکلمة

بحذف الزای الثانیة او لا ادلی لما حکاه ابن الاعرابی من قولهم ظنت ذاک

فی ظننت و تنک شدن پستان شتر القز از جای بجستن الکزازه الانقباض

و الیبس و کززت الشیء ای ضیقته و کز الرجل ای تقبض من البرد اللز و

اللزز استوار بستن المز مکیدن الهز جنبانیدن الهزیز نزالنشاط

آوردن حادی شتر را سر البش نرم راندن و خرد مرد کردن و تر کردن یست

و آنچه بدان ماند و سخن چینی کردن یقال بَسَّ عقارِبَهُ ای ارسل نمائمه و اذاه
را انکنده کردن ستم راندن چرا کردن شتر در حال راندن و هذا فی الحدیث الحَسّ
شنودن و [illegible] معنی الحَسّ کشتن و بشره انکه بطلب خسته بالقتل و
بسنده کردن ستور و موی سوختن سر پاچه را و گوشت بر آتش افکندن خَسَّ نصیبه
خَسًّا ای جعله خسیسًا الدَّسّ پنهان کردن و پنهان فرستادن و دَسّ البعیر اذا
طلی الهناء فی مساعره و ارفاغه الرَّشّ میان دو تن صلح افکندن و تباه کردن میان
ایشان و چاه کندن و با خویشتن اندیشه کردن و رَسّ المیت ای قُبِرَ و فی
الحدیث اِنّ اهل الرَّسّ هم الذین یبتدئون الکذب و یوقعونه فی افواه
الناس و قد رسّ یرسّ العَسّ و العسس بشب کشتن برای احتراز را از
دزدان و العَسّ تنها چرا کردن شتر و طعامی سبک دادن کسی را الغَسّ عیب
کردن یقال غسّ خُطبةَ الخطیب الغَسّ از پی فرا شدن و سخن چینی کردن و تنها
چرا کردن شتر اللَّسّ خوردن المَسّ بسودن و الماضی مَسِسْتُ و الغابر یفعَل
و الفتح افصح و قد یطلق و لا یراد به المباشرة و لم تلق الجارحة بالمطلوب النَّسّ
خشک کردن و الغابر یفعُل و راندن شتر الهَسّ راندن ش الجَشّ
شکستن و هو الاصل و منه جَشَشْتُ البُرَّ اذا طحنته طحنًا جلیلًا و چاه پاک کردن

الحَشُّ افروختن آتش وگیاه درودن وستور را گیاه دادن و پیر
برتیر نهادن الخَشُّ در چیزی آمدن وبرص درپلی شتر کردن
الرَّشُّ آب زدن و اندک باریدن الطَّشُّ باران نرم باریدن العَشُّ
من قولك عَشٌّ معروفه ای اقلّها الغِشُّ خیانت کردن الفَشُّ باد
از مشک بیرون کردن ومنه الحدیث اِنَّ الشَّیطانَ یَفُشُّ ای ینفخ
نفخا ضعیفا و زود شیدن القَشُّ القشر وقَشَّ القومُ ای احیوا بعد
هُزَالٍ المَشُّ دست در چیزی درشت مالیدن تا حرش بَرود النَّشُّ
نرم راندن وآمیختن وکلاهما فی الحدیث الهَشُّ برگ از درخت فرو کردن
گوسفند را وینعَلُ لغة فیه ومنه قوی واهُشُّ بها علی غنمی ص
الحَصُّ موی از سر بردن خود و بهره دادن کسی را و نیک دویدن وفی شعر
ابی طالب لایحُصُّ شعیرة ای لاینقص الخصوص والخصوصیة والفتح افصح
والخِصِّیصی والخاصة خاص کردن و الخصوصیة یمکن ان یکون ایضا صفة
مصدر محذوف تقدیره شئ خاص بیّن الخصة الخصوصیة الرَّصُّ نیک
در بر یکدیگر آوردن واستوار برآوردن بنا الغَصُّ حذا کردن القَصُّ والقَصَص
از پی فرا شدن و برگفتن یقال قَصَّ علیه الخبرَ و القَصُّ قصة برداشتن

ظ
قصه

بچیدن موی و پر و ناخن و قبضه الموت لغة فی اقبضه النض نیک
برانیدن و برداشتن و آشکارا کردن و نیک پرسیدن از چیزی الهض
افشردن غ الغض اوژولیدن الرض خرد مرد کردن الغض فرو
خوابانیدن چشم و فرو داشتن آواز و کم کردن قدر و غض الطرف احتمال
المکروه و ذا الترکیب یدل علی النقص الفض شکستن با پراکندگی و پراکنده
کردن القض سفتن و لشکر بردن المض بدرد آوردن جراحت الهض
بشکستن ط البط شکافتن ریش الحط از بالا بزیر افکندن و فرو آمدن
و پالان و زین فرو گرفتن و کمان از زه فرو کردن و از بهاء چیزی کم کردن
وجاریة محطوطة المتنین ای ممدودة مستویة و حط البعیر فی السیر
حطاطا اعتمد فی زمامه الخط نبشتن و خط کشیدن و فی الحدیث خط
الله نوءها و هو من الخطیطة و هی ارض لم تمطر بین ارضین ممطورتین
الشط و الشطوط دور شدن و الغابن یفعل الشطط ستم کردن العط
دریدن بدرازنا الغط کسی را بآب فرو بردن القط سر قلم بزدن و بریدن
پهنا اللط ملازم شدن و با دو سایدن و پرده فرو هشتن و حق کسی
انکار کردن و پوشیدن چیزی و فی الحدیث و لطت بالذنب تیل

احتف

خفقت شخصها زونه وقيل منعته بضمها من لمت الناقة بذنبها
اى جعلته بين فخذها ام الباب يدل على الملازمة والمقاربة المط كشيدن ظ
الشظ چوب در كوشه جوال محكم كردن الكظ پر براوردن طعام شكم را وكظنى
الامر اى جهدنى من الكرب ع الدغ سبوختن بعنف الشغ كمين
انداختن شتر الكعوع بددل شدن والغابر تفعل وقال سيبويه الكسر
اجود الهمعة تى كردن ق الحف والحفاف موى بركندن زن
از روى والحف كرد بر كرد دركرفتن ويعدى الى المفعول الثانى بالباء
وكردچيزى در آمدن وحفتهم الحاجة اذا كانوا محاويج وفى الحديث من
حفنا اى من مدحنا الحفة الكرامة التامة وقيل من خدمنا الذف
والذفاف الاجهاد على الجريح الرف مزيدن وبسيار خوردن وفلان
يرفنا اى يحوطنا فى الحديث اورفنا قيل هو اتباع لحفنا وقيل معناه
اطعمنا وقيل كان فى الاصل ارفنا معناه اطعمنا ايضا فاتبع حفنا كهنأنى
الطعام ومرأنى الزف والزفاف عروس بخانه شوهر فرستادن السف
بافتن بركخرما الشف نزار كردن واندوهكن كردن الضف رسته
كردن وزين را صفه كردن وكوشت تنك باز كردن تا بريان شود

الضَّفُّ الحلبُ بالكفّ كلّها يقال خذ ما طَفَّ لك اي خذ ما ارتفع لك و امكن القفّ سيم نيمانم انگشتان بد زدیدن در وقت سره کردن الكفّ باز ایستادن و باز پیچانیدن و نورد کردن جامه و نابینا کردن الكفوف نابینا شدن عن ابن الاعرابي و دندان شتر بکونه افتادن اللّفّ در پیچیدن و حق کسی از وی باز داشتن و قولهم جاؤا و من لفّ لفّهم ای و من عُدّ فیهم ق الحقّ درست کردن و سزاوار کرد اینکه درست بدانستن و کسی را بر حق بداشتن و واجب بکردن و نزدیک کسی شدن و غلبه کردن کسی را بحق و حققت حذره اذا فعلت ما کان یحذره و فی الحدیث ما حقّ امرئ ای ما الحزم لامرئ و فی حدیث آخر لا حقّ ای لا حظّ فی الاسلام لمن ترک الصلوة و فی حدیث آخر لیس للنساء ان یحققن الطریق ای بر کیننه الدقّ کوفتن الزقّ چینه دادن مرغ بچه را استفاد السّقّ سرکین انداختن بخشک الشّقّ شکافتن و دریدن و تفریق کردن جماعت و پهن باز ماندن چشم و الشّقّ و الشّقوق دندان شتر بر امدن و الشقّ و المشقّة دشوار آمدن و دشواری نهادن بر کسی العقّ شکافتن و تیر سوی آسمان انداختن و گوسفند کشتن از بهر فرزند روز هفتم

ومو ی وی بازکردن العُنُوق والمعقّة نافرمانی کردن کسی را که حقّ او
بر تو واجب باشد وفی الحدیث فعقّتْ له فرسُه ای حملتْ و الاجود
اَعَقّتْ ک البکّ کردن شکستن وانبوهی کردن الحکّ خاریدن و
خلیدن چیزی در دل الدّکّ کوفتن چیزی تا با زمین برابر کردن و بر
انباشتن چاه ودکّ الرّجل اذا دکّتْه الحمّی دکّاً ای کسرته کسرا الرّکّ
دست بغل باکردن بستن وکناه در کردن کسی کردن وچیزی بر چیزی
افکندن ورَکّ الشّیُ اذا رقّ وضعُفَ السّکّ بش بر در زدن وکوش
از بن برکندن وتنک شدن غایط الشّکّ بکمان افتادن ولنکیدن شتر
لنکیدنی سهل وبنیزه بهم باز دوختن الصّکّ زدن وچک کردن و
صککتُ الباب ای اطبقته العَکّ باز داشتن وحدیث وا درخواستن
وکرم شدن روز وتاب یا زدن وعکّته الحمّی ای لزمتْه و احمّته الفکّ
والفکاک بالفتح آزاد کردن بنده والفکّ بنده از جایی بیاوردن و یا ودجن
شکستن وکرو باز ستدن ودارو در دهن کودک کردن وفکّ الشّیخ
الکبیر فکّاً وفکوکاً ای فرج لحیتُه من الهرم والترکیب یدلّ علی تفتّح
و انفراج اللکّ زدن المکّ مکیدن الهکّ رهیده بشدن چاه و

بشمشیر زدن ل البَلّ تر کردن وپیوستن بزخم وفی لهم بَلَّ اللهُ بابن

ای یدٰ فکُه یدعو له البَقلّ ریختن وبر روی افکندن وفی الحدیث فتلّه فی

یده ای دفعهٗ الیه الثَّلّ خاک در چاه ریختن و ریختن سم وتباه کردن نظام کار

وفرو افکندن خانه و الثَّلّ و الثَّلَل هلاک کردن الجَلّ بشک چیدن الجلول

فرو گذاشتن خان زمان وباجای دیگر شدن الحَلّ واکشادن و الحَلّ والحلول

والمحَلّ فرو آمدن یقال حَلَلْتُ القومَ وحَلَلْتُ بهم بمعنی الخَلّ استوار کردن

بخلال وخاص کردن در خواندن ودرویش شدن وزفان شیر بچه شکافتن

تا شیر بتواند خورد والخَلّ والخلول نزار شدن الدِلالة و الدَّلالة ومنه

اعلی والدّلولة راه نمودن السَّلّ برکشیدن شمشیر وجز آن الشَّلّ راندن

وشَلّ الثوبُ اذا خاطه خیاطة متباعدة خفیفة صلّتهم الصالّة اذا

اصابتهم الداهية الطَّلّ باطل شدن خون عن ابی عبیدة والکسائی وباطل

کردن آن وطُلّت الارضُ فهی مطلولة ای اصابها الطَّلّ و طَلّت السماء

طلًّا فهی طَلّة وفی الحدیث انشأت تطلّها طلّ عزیمه اذ امطلّه وقیل

تسعی فی بطلان حقها اخذ من الدّم المطلول العَلّ دیگر باره شراب دادن

وخوردن والغابر یَفعِلُ ویَفعُلُ وپیاپی زدن العلّة بیمار شدن علّ المریض

بلغ المقابلة

فاضه

فهو عليل الغل دست بکردن بستن و در آوردن و در آمدن و رفتن آب درمیان درختان التغلل تشنه شدن والماضی غل الغلول و الغل چیزی از غنیمت بدزدیدن الفل بهزیمت شدن و رخنه کردن الملّ خمیر در زیر آتش کردن و جامه یکدرز دوختن و شتافتن مر الثمّ گرد کردن چیزی و اصلاح آوردن الجموم بسیار شدن مال و جز آن و گرد آمدن آب پس از کشیدن الجمام و الجم آسوده شدن ستور و الماضی من هذا فعل و فعل و الغابر من الجموم و الجمام یفعل الجم پر کردن پیمانه و جمة قدومه فلان جموما ای دنا و حان الحم کداختن دنبه و قصد کردن و گرم کردن آب و قضا کردن و الماضی من هذا فعل و حم الرجل من الحمی الخم پاک کردن چاه و منه قلب مخموم ای نقی و هو فی الحدیث و خانه رفتن الدم طلا کردن بهر لون که بود و المدموم الاحمر و الممتلی شحما ایضا الذم نکوهیدن الرم و المرمة باصلاح آوردن خلل و الغابر یفعل و الزم خوردن و هو فی الحدیث الزم ماها رد کردن شتر و بول و تکبر کردن و فرا پیش شدن و یقال اخذ الذئب سخلة فذهب بها زاما رأسه ای رافعا السم زهر دادن و زهر در طعام کردن

و تنگ کردن میان قوم و سر تیشه و جز آن استوار کردن و قصد کردن

و شوریدن کاری معلوم کردن و سَمَّتِ النَّعمة ای خصمت و سَمَّ یومنا من

السَّموم السُّمُوم باد سموم کردیدن التَّشمیم و الشَّم و التَّشَمُّم

بوییدن و الغابر یَفعُلُ التَّم سر تیشه استوار کردن و بسنگ و عصا

زدن و صَمَّ صداه ای هلک الضَّمّ وا هم آوردن الطَّمّ موی بریدن و ابناشتن

و الغابر من هذا یَفعِلُ و کل شئ کثر حتی علا و غلب قیل طَمَّ الطُّموم

موی مرغول کردن العُمُوم همه را فرا رسیدن العُمُومة عم شدن

الغَمُّ فرا پوشیدن و غمگین کردانیدن و غمامه بر بستن چهار پای و

ناپدید شدن ماه و المصدر من هذا الغمّ و الغمّی ایضا و الماضی غُمَّ

الهلال و پوشیده شدن خبر و الماضی فَعِلَ و غَمَّ یومنا اذا کان یأخذ

بالنَّفَس من شدة الحرّ و هو یوم غَمٌّ و لیلة غَمّة ایضا لانه مصدر و صف

به کماء غَورٍ القَمُّ فا رفتن و خوردن مردم و گوسفند الکَمُّ مهنین

بر سر چیزی نهادن و کَمَّتِ النَّخلة ای اخرجت اکمامها اللَّمُّ کرد کردن

و اصلاح آوردن و رجل مَلمُومٌ بدو نلمّ النَّمّ و النَّمیم و النمیمة

سخن چینی کردن و الغابر یَفعِلُ الهَمُّ خواستن و قصد کردن و

یعدّیان بالبآء و کدانیدن و خوابانیدن کودک بنواز دن و اندوهگن
کردن ن الجنون ه الجنان درامدن شب و یعدّی بعلی و هو الاختیار
و بنفسه ایضا الجنّ دفن کردن و الماضی منهما جنّ بالفتح الجنّة و الجنون
دیوانه شدن و الجنون نیک ببالیدن گیاه و بسیار بانک کردن مگس
و الماضی من هذه الثلاثة جُنّ بالضم الحَنّ برکشتن و یعدّی بعن
الشنّ دندان شکستن و زره بخویشتن فرو کذاشتن و نیزه تیز کردن
و ریختن آب برفق و نیک چرانیدن و نیک راندن شتر و ازحال بکردانیدن
و نهادن نهادن و منه الحدیث سنّ لکم معاذ و صورت کردن و سُنّ
الماء فهو مسنون ای تغیّر و منه الحمأ المسنون و المسنون المملّس
فی قوله فی مرمر مسنون و رجل مسنون الوجه اذا کان فی وجهه و
انفه طول الشنّ ریختن بعنف و غارت کردن الظنّ کمان بردن و
متهم کردن و قد یوضع موضع العلم العَنَن و العنون فراپیش آمدن
و الغابر یفعل العنّ باز داشتن اسپ بعنان و عننت الکتاب لکذا ای
عرضته له و صرفته الیه الفنّ راندن کننت الشیء و اکننته فی الکنّ
و فی النفس بمعنی و فرّق قوم بینهما المنّ نعمت دادن و یعدّی بعلی

و بريدن و قوت بريدن ی المَنّ و المنة منت نهادن و يعدّی بعلی
و فی الحديث ما احدٌ اَمَنَّ علينا من ابن ابی قحافة ای اجود بذات يده

من الاجوف نب التَّوْبُ و التَّوْبة و المتاب و التّوبة
ازگناه بازگشتن و التّوبة توبه دادن و يعدّی بعلی لا تهانی معنی التفضّل
و منه قوله ثمّ تاب عليهم ليتوبوا التّوب گرد آمدن آب و سرديم در
جائی التّوُوب و الثّاب و الثّوَبان و المثابة بازگشتن الجَوْب بريدن
و سوراخ كردن و قطع كردن مسافت الحَوْبُ و الحُوبُ و الحُوبة و الحِيابة
و الحاب گناه كردن و الغابر يحُوبُ و يحيبُ الحَوْبُ درويش شدن
الذَّوْبُ و الذَّوَبان گداخته شدن و واجب شدن حق و الذَّوْبُ
سخت شدن گرمای آفتاب الرَّوْبُ ماست شدن و رابَ الرّجل اذا
اختلط عقله و رأيه الشَّوْبُ آميختن و منه قرأ شيبان النحويّ لَشَوْبًا
مِن حَمِيم بالفتح و النّعت مَشُوبٌ و جاء مَشِيبٌ ايضا الصَّيبُوبة راست
شدن تير الصَّوْبُ از بالا در نشيب آمدن و باران باريدن القَوْبُ
شكافتن و يستعمل فی البَيْضة و كوی كردن بزمين فرو بردن اللَّوْبُ و
اللَّوَب و اللُّوُوب و اللَّوَاب و اللَّوَبان تشنه شدن النِّيابة و

ت — الثَّوْب بجائى كسى ايستادن الثَّوْب كسى را كادى رسيدن
الحُوْتُ والحِيتان برابر زدن مرغ بر چيزى الحَوْت فرو آمدن مرغ
از آسمان بر صيد خويش و وعده خلاف كردن و بزاد برآمدن الصَّوْت
بانگ كردن الفَوْتُ از دست بشدن القُوْتُ والقِيانة طعام و علف
دادن بمقدار حاجت اللَّوْتُ باز داشتن و بگردانيدن المَوْت و
المِيتَةُ و المَمات و المُوات بالضم والفتح مردن و فَعِلَ يَفعَلُ لغةٌ فيه
وفيه لغة ثالثة وهى فَعِلَ يَفْعُلُ وهذه شاذة وحكى سيبويه ارض مَميتٌ
عليها والقياس مَمُوتٌ عليها ث — البَوْث وابر وهيدن الرو
سركين افكندن ستور اللَّوْثُ عمامه بر سر بستن و آلوده كردن و پناه
باكسى دادن ولاثَ الرجل اى حاد و النعت لاثٌ ولايث وفى الحديث
لاثَ به الناسُ اى احاطوا به وفى الحديث فلاثَ لَوْثاً فى كلامٍ اى
تكلم بكلامٍ مطوىٍّ غير مشروح والتركيب يدل على الالتواء و الاسترخاء المَوْث
والمَوثان اندر آغشتن ج باجتهم البايجة اى اصابتهم الداهية الحَوْجُ
حاجتمند شدن و يعدى بالى الرَّواج روان شدن آخريان الضَّوْجُ
خميدن تير از نشانه العَوْج ايستادن بجائى و يعدى بالباء و

ایستانیدن و العَوْج و المعاج عطفک رأسَ البعیر بالزمام الفَوْج
بدو در آمدن الشَّوْج کوهه زدن آب و بهم فرو شدن مردمان ح
البَوْح و البُووح و البُواح پدید آمدن راز و یعدّی بالباء الجَوْح
ماز بن بر کندن چیزی و منه الجایحة الذَّوْح السّیر العنیف الرَّوْح و
الرّوحان جنبیدن باد الرَّوَاح شبانگاه کردن و رفتن در آن وقت
یقال رحْتُ القومَ و الیهم الصَّوْح شکافتن الفَوْح و الفَوَحان و الفُؤوح
بوی خوش دمیدن اللَّوْح تابیدن و رنگ بگردانیدن و پدید آمدن
ستاره و اللَّوْح و اللَّوَاح تشنه شدن النَّوْح و النِّیاح نوحه کردن خ
البَوْخ بماندن و بست شدن گرما و آتش و خشم و تب التَّوْخ پای فرو
ماندن در چیزی نرم و فرو شدن الجَوْخ کندن سیل کنارهٔ رود را الرَّوْخ
خوار شدن و یفعل لغة فیه و مصدر دَاخَ البلاد ای قهرها و استولی
علی اهلها السُّووخ التُّووخ الاصمعی و ابو عبیدة فاخت منه ریح طیبة
ای تضوعت تفوخ فوخًا و تفیخ فیخًا ایضا و قال ابو زید فاخت الریح تفوخ
اذا کان لها صوت قال و اما الفیخ بالخاء فمن الریح لا تجدها من الصوت
د الجود سخاوت کردن و گرسنه شدن الجَوْد نیک باریدن باران

الجودة

الجودة نيك رو شدن اسب الجودة والجودة ايضا نيك شدن
الجواد تشنه شدن والماضي منه جيد الجوذ جان بدادن الذود و
الذياد راندن الرود والرياد جستن آب وكياه وشد آمد كردن
الرواد ان زن در خانه همسايكان بسيار شدن السيادة والسودد و
السيدودة مهتر شدن وهو متعد وغلبه كردن بسياهي يا بمهتري
العود والعودة والمعاد باز كشتن العيادة پرسيدن بيمار وحكى رجل
معوود من مرضه وعاد الرجل كذا اى اعتاده وفي الحديث عاد لها
اى صار ومنه في حديث آخر ويعود قطرانا واعددت فتانا في حديث آخر
الغود مردن ويفعل لغة فيه القود والقياد والقيادة والمقادة و
القيدودة كشيدن وحكى فرس مقوود واجاز ابو العباس اتمام المفعول من
الواو في هذا الباب كله والقياس والسماع ثابتا به الهود والهيادة توبه
كردن وجهود شدن خ الحوذ السوق السريع العوذ والعياذ والمعاذ و
المعاذة واللوذ واللياذة پناه كرفتن بكسي ر البور آزمودن ومصدر
برس الناقة وهو ان تعرضها على الفحل تنظر الاقح ام لا وبان الفحل الناقة
اى شمها ليعرف لقاحها من حيالها البوار هلاك شدن وكاسد شدن

الثَّوْرُ و الثَّوَرَان انگیخته شدن گرد و فتنه و خشم و برجوشیدن سرخه و خاستن سوی کسی از بهر زخم الجَوْرُ از راه بگشتن و یعدّی بعن و ستم کردن و یعدّی بعلی الحَوْرُ و الحُورُ و الحَوَرُ بازگشتن و الحَوَرُ باز کردن عمامه عن الزجاج و کاسته شدن الخَوَرَةُ سستی شدن الخُوَارُ بانگ کردن گاو و الخَوْرُ اِصَابَةُ الخَوْرَانِ بالطعنة الدَّوْرُ و الدَّوَرَان گشتن و دیر بالرجل من دوار الرأس الزَّوْرُ و المزار و الزِّيارة و الزُّوارة بالضم زیارت کردن السُّوُورُ مصدر سار الیه الرجل و الاسد و غیر ذلک ای وثب السَّوْرُ بدیوار بر شدن و الباب یدل علی العلو و الارتفاع الشَّوْرُ انگبین رفتن و عرضه کردن ستور برخریدار و نیکو فربه شدن اسپ الصَّوْرُ چسبانیدن و پاره کردن الضَّوْرُ گزند کردن الطَّوْرُ و الطَّوَار مصدر قولک لا اَطُورُ بِهِ ای لا اَقْرَبُهُ العَوْرُ یک چشم کردن و عارَهُ یَعُورُهُ و یَعِيرُهُ ای اخذه و ذهب به العَوْرُ منفعت رسانیدن و دیت دادن و خوار بار آوردن الغابر من الجمیع یَفعِلُ و سوی زمینی که بگو باشد فرو رفتن الغُؤُورُ و الغَوْرُ آب بزمین فرو خوردن و چشم بکو فرو شدن و فعل یفعل لغة فی هذا الغِيارُ فرو شدن آفتاب و آنچه بدان ماند الفَوْرُ و الفَوَرَان

وسن

فاضه

جوشیدن دیگ وخشم وآب چشمه وآنچه بدان ماند الکَوْرُ عمامه در
بستن النَّوْرُ رفتن خون النُّور روشن شدن النَّوْر والنِّوَارُ رمیدن
النِّوَارُ خرج علی الصحة وقیاسه النِّیار لانه مصدرُ فعلٍ معتل العین النَّوْرُ
زمانیدن الهَوْر والهُوُور رهیده شدن والنعت هائرٌ وهایرٌ و
هُرْتُهُ بالشیء ای اتهمته به ز الجَوَاز والمَجَاز والجُوُوز بکذشتن والجواز
روا بودن الحَوْز نرم راندن ستور والحَوْز والحِیَازة جمع کردن الرَّوْزُ
آزمودن الضَّوْزُ خاییدن الفَوْزُ الغَزْو والفوز پیروزی یافتن ویعدّی
بالباء وهلاک شدن س البَوْس بوسه دادن الجَوْس در سرای کشتن
برای غارت الجَوَسان بشب کشتن والحَوْسُ الجَوْسُ والذئب یحوس
الغنم یتخللها ویفرقها فحاسوا العدو ضربًا ای بالغوا النکایة فیهم والترکیب
یدل علی مخالطة الشیء ووطیه الخَوْسُ غدر کردن ویعدّی بالباء والفاء
تفعّل الدَّوْس والدِّیاسة والدِّیاس کوفتن خرمن و الدَّوْسُ روشن کردن
شمشیر وجز آن وبنای نخستین السِّیاسة نگاه داشتن الطَّوْسُ پوشیدن
العَوْسُ الحوسان والعوس والعیاسة سیاسة المال القَوْس القیاس و
القیس الکَوْس پی کندن کسی ورفتن شتر در حالی بکردن بر سه پای

سر زیر و پای زیر کردن اللَّوْس چشیدن اللّوس جنبیدن و راندن
شتر الهَوْس کوفتن و بشب گردیدن و نیک خوردن و نرم راندن ش
الحَوْش گرد کردن صید بر صیاد تا بگیرد و گرد کرد چیزی و راندن
آن الحَوْش بر تیهی گاه زدن النَّوْش فراز گرفتن و منه الحدیث نا شته
ای تعلقت به الهَوْش سخت جنبان شدن ص البَوْص در کن شتن
از پیش بشدن و فی الحدیث فباص منه ای استتر و هرب الحَوْص و
الحِیاصة دوختن الشَّوْص شستن و پاک کردن الغَوص و الغِیاصة
بآب فرو شدن و یعدی بعن و غاص علی الامر ای علمه و الهاجم علی الشئ
غائص المَوْص شستن النَّوْص وا پس شدن و المَنَاص بگریختن ض
الحَوْض حوض کردن الخَوْض و الخِیاض در آب شدن و الخوض در باب
شوریدن و در کاری شروع کردن و خاضه بالسیف ای حرک سیفه فی
الهذوب الرِّیاضة و الرِّیاض رام کردن ستور العَوْض عوض دادن
و بدل ستدن النَّوْض الذهاب فی البلاد ط الحَوْط و الحِیطة و الحِیاطة
نگاه داشتن یقال حاطهم قصاهم بقصاهم ای کان منهم فی قاصیتهم
السَّوْط بتازیانه زدن و آمیختن العِیاط و العُوُوط و العَوْط ستاغ شدن

شتر وکوسفند بناط فی الشیٔ یغوط غوطا وینیط غیطا دخل فیه قلت
الواو اصح لغو لهم تغوط اللوط بادوسیدن دوستی بدان وحوض بگل
کردن اللواطة معروفة النوط و التنواط چیزی از چیزی در آویختن
ونیط الرجل ای اصابته نوطة وهی ورم فی صدره ظ فی الحدیث اهل النار
من جواظ قیل الکثیر اللحم المختال فی مشیته وقد حاظ یحوظ حوظا ناد
الجموع المنوع وقیل القصیر البطین الفوط و الفواط مردن ع البوع
بباد پیمودن وگام فراخ نهادن اسب وشتر التوع مصدر تعت
السمن او اللبأ اذا کسرته بقطعة خبز ترفعه به الجوع و المجاعة گرسنه
شدن الروع ترسانیدن و بشکفتی آوردن نیکویی چیزی مردم ر
الزوع ماهار شتر جنبانیدن تا نیک برود السوع گذاشته شدن
شتر الصوع پراکنده کردن الضوع بوی خوش دمیدن وجنبانیدن و
هراسانیدن الطوع فرمان برداری کردن ویفعل لغة عن ابن السکیت
یقال طاع له اطاعه بمعنی وقال ابن فارس یقال طاعه و اطاعه و یقال
طاع له المرتع ای اتسع القوع والقیاع کشنی کردن شتر کاع الکلب فی
الرمل ای مشی علی کوعه و ذلک اذا اشتد الحر اللوع اندوه مصیبت

وعشق دل را بسوختن النوع قيل هو اتباع الجوع وقيل العطش النوع
خسپيدن نبات درخت الهواع والهيوعة قی کردن ع الروغ والروغان
نعباه بازی کردن والرفع نهان سوی چیزی شدن الشوع روا بدن
و بکلو فرو کذاشتن طعام وشراب و بکلو فرو شدن آن الضوع بوی کرد کردن
و آفزیدن و ربما قالوا فلان يضوع الكذب وهو استعارة ومنه الحديث
كذبة كذبها الضواغون ف الجوف جراحتی کردن که در اندرون شود
الخوف غلبه کردن کسی را بترسیدن الدوف بسودن و دارو مشک وجزآن
با آب یا چیزی دیگر تر کردن والمفعول مدوف ومدووف السوف
بوییدن و هلاک کردن الشوف بزدایدن و بیاراستن والماضی من هذا
شیف الصوف کژ شدن تیر از نشانه وصاف عنی شر فلان ای عدل و
الصوف والصووف بسیار پشم شدن کوسفند پس از اندکی والنعت
صایف وصاف واصوف وفعل يفعل لغة فيه الطوف والطواف والطوفان
کرد بر آمدن والطوف بقضا حاجت شدن العوف از پی کسی فرا شدن
النوف دراز و بلند شدن ق البوق والبوق مصدر باقتهم البائقة
ای اصابتهم الداهية التوق والتوقان آرزو خاستن الحوق خانه رفتن

الذَّوْق و الذَّوق و الذواقة احمق شدن الذَّوْق و الذُّواق و المذاق و
المَذاقَة چشیدن و الذَّوْق آزمودن الرَّوْق نیکو آمدن وصافی شدن شراب
السَّوْق و السِّیاق و المَساق راندن السِّیاق جان کندن السَّوْق برساق زدن و
انها مواتی صدا قها شوق آرزومند کردانیدن الطَّوْق الطاقة العَوْق بازدا
الفَوْق در کنشتن ازکسی بنصل و فوق تیر شکستن الفُواق دغنک برافتادن
الفووق جان کندن المَوْق ارزان شدن اخریان المَوْق و المَواقة و
المُوُوق احمق شدن ک البَوْک کشنی کردن خر فربه شدن شتر و
المآء یتوال باک الغنی یبوکها بوکا و منه الحدیث انهم باتوا یبوکون حسی
تبوک بقدح فلذلک سمیت تبوک ای یحرکونه بنصل السهم لیخرج منه المآء
و فی الحدیث ثم یبوکها بین راحتیه ای یدوِدُ البندقة الحوک و الحیاکة
بافتن الدوک و المداک سودن و بات القوم یدوکون دوکا ای باتوا فی اختلاط
و دوران الشوک خار در تن شدن و خار در تن کسی کردن اللَّوک خاییدن
ل التهوّل الحَوْل و الحُوُول و التحوّل کشتن و جئت هذا من
هذا ای اختیته منه الحَوْل و الحولان سال بر کشتن و الحَوَل و الحول
از جایی بجایی شدن و الحول جدایی افکندن و یکساله شدن و بکشتن کونه

آدمی از حال خویشتن وکمان وجنبیدن وکذلک کل متحرک فی دوره الحول
ازعهد بکشتن ودر پشت ستور جستن وحالت الناقة حیالا اذا ضربها
الفحل فلم تحمل وکذلک النخل الحول نیکو تعهد کردن یعدی بعلی وفی
الحدیث لا یحول علیک الحول التکبر الدولة دولت دادن دالت الایام
ای دارت ودال الثوب ای بلی الزوال والزویل والزوال بکشتن
الشول برداشتن سوی وشتر دنبال را ویعدیان بالباء وبرداشته شدن دنبال و
ازجای برآمدن یک کرته ترازو الصول والصولة والمسالة حمله بردن
وصیل له کذا ای اتیح له الطول دراز شدن الطول بدرازی وبفضل غلبه کردن
وباکسی فضل کردن وهذا یعدی بعلی العول میل وجود کردن وغلبه کردن و
الماضی من هذا عیل ومنه قولهم عیل صبری وبزرگ شدن کار وعیال
شدن وهذا عن الکسائی والجید اعال والعول عول الفریضة وقد عالت
ای ارتفعت وهو ان تزید سهاما فیدخل النقصان علی اهل الفرائض وقیل
هو ماخوذ من العول الذی هو المیل العیالة والعول والعوول نفقه دادن عیال
خویش داشتن الغول هلاک کردن وناگاه فراگرفتن القول والقولة والقیل
والقال والمقالة والمقال والتقوال گفتن والقول قد یرد ولا یراد به النطق و

الكلام كقول الزاجر امتلأ الحوض وقال قطني ويقلن للزايد اعشيت
انزل وفي القرآن فانما يقول له كن فيكون اي يكوّنه فيكون وهذا مذهب جماعة من
النحويين وفي الحديث تعطف بالعز وقال به اي اشتمل بالعز وغلب به
وفي حديث آخر وان قال لغيره اي حكم واصلهما من القيل وهو الملك ينفذ
قوله وحكمه وفي الحديث أتقوله مرائيا يريد اتظنه وفي حديث آخر البر
تقولون بهن اي تظنون وتروْن المَوْل والمول بسيار مال شدن والغابر
يفعَل النوْل عطاه ادن يقال نلت له بالعطية ونلته العطية ومنه ما
نولك ان تفعل كذا اي ماينبغي لك وتلخيصه اي لاينبغي ان يكون ما تعطينا
من نوالك وفي الحديث قد نال الرحيل يريد حان الرحيل ومنه حديث
الحسين ما نال لهم ان يفقهوا اي لم يأن لهم الهول ترسانيدن من الحوم
والحومان گرد چيزي گرديدن الدوام والدوم والديمومة هميشه بودن
والغابر يفعَل وفعِل يفعَل لغة وهي شاذة ودام الشي اي سكن ومنه الحديث
في الماء الدائم الروم والمرام جستن واما الروم في الحرف فصوت ضعيف
كانك تروم الحركة ولا تتمها السوْم بكشتن زود وچرا كردن وخوارى
واچيز چشانيدن وبها كردن الصوْم والصيام روزه داشتن والصوم

روز بنیمه رسیدن وحدث کردن شتر مرغ و آرمیدن باد و ایستادن سود. بی علف و مردبی کار العَوْمُ آشنا کردن در آب القیام بر خاستن و افسردن آب و روان شدن بازار و کساد شدن آن و ایستادن ستوبرا زماندگی و بسر بردن کار و هذا یعدی بالباء و فی الحدیث ان لایقوم الا بالحق متمسکا بدینی و قیل الا ثابتا علی الاسلام الکَوْمُ کشتی کردن اسپ اللَّوْمُ و التَّلْوَامُ نکوهیدن و النعت مَلُومٌ و جاء ملیم ایضا ملیم الرجل فهو مُلُومٌ من المُلوم و هو الرسام النَّوْمُ کسی را غلبه کردن بخواب ن البَوْنُ افزون آمدن از کسی در فضل الخَوْنُ و الخِیانة و الخَانَةُ و الخائنة خیانت کردن و یعدی الی مفعولین بنفسه و بفی الدَّوْنُ خسیس شدن عن بعضهم الزَّوْنُ آراستن الصَّوْنُ و الصِیَانَةُ و الصِیان نگاه داشتن و المفعول مَصُونٌ و مَصْوُونٌ و لا یقال مَصان و صَانَ الفرسُ اذا قام علی طرف حافره من وجی او حفی العَوْنُ و العُوُون کدبانو شدن الکون پاسدانی کردن و یعدی بعلی و الکَوْن و الکَیْنُونَةُ بودن و اصل کینونة فَیْعَلُولَة فقلبت الواو التی بعد الیاء یاء و ادغمت فصارت کَیَّنُونَة ثم خففت و الزمت التخفیف خلاف باب سید و میت لان فی ذلک اثقل من ذلک فصارت کینونة فَعْلُولَة و لا یجوز فیلولة و الی هذا القول ذهب ابن جنی

حيث قال حذفت عينها وصارت ياء فيعلو له عوض منها وكذلك القول فيما كان
على هذا الوزن من هذا الباب المون مؤنت كسى كشيدن الهون و الهوان
خوار شدن التمه ن آناز شدن ويعدى بعلى ما بهت له اى ما وطنت
لجاهه المكروه بجوها اى جبهه الشوه زشت شدن عيه الزرع آفت رسيد
وحكى احمد بن يحيى ارض معيهة من العاهة وقياسه معوهة لقولهم اعوه
الفوه سخن كفتن ويعدى بالباء الموه والموه پديد آمدن آب چاه وبسيار شدن
آن والغابر يفعل و آب در آمدن در كشتى والموه كشتى را آب دادن والغابر
يفعل النوه بزركوار شدن وقوى شدن تن وبزرك شدن نبات
ومن الناقص ب الجباوة كرد كردن آب وخراج الحبو خزيدن كودك
ويلى زاجر نشانه آيد وبلند شدن ديك وحبوت للخميس اى دنوت لها
ونحن نحبو ما حوله اى نحميه ويمنعه الحبو والحباء عطا دادن ويعدى
الى المفعول الثانى بالباء وبنفسه الخبو فرو نشستن زبانه آتش الذكو افزون
شدن و [illegible] بودن و بالا كرفتن و دم بر افتادن و تربالیدن در میان قوی
وفعل لغتى فيه الصبو باد با دصبا بكرديدن الصبوة والصبا والصبو
الميل الى الجهل والفتوة الضبو بكرداينده آتش چیزی را الطبو خواندن

القبو گرد کردن و برفع کردن حرکت وهذا عن اهل المدینة وفی الحدیث
تبوا مقبوّا من قبوت البناء ای رفعته الکبو و الکبوة بر رو او فتادن
والکبو آتش از آتش زنه وخوی از اسپ بیرون نا آمدن و آب از کوزه و
مانند آن ریختن و کبت النار اذا غطاها الرماد و الجمر نحمه السبق و الیه
جستن شش و خشم از چیزی و بجای قرار نا گرفتن و نبا التی تحنی اذا
تجافی و تباعد الهبو بر خاستن وفرو مردن آتش ت الحتو نیک دویدن
و بانور دیدن ریشه گلیم الرتو قوی کردن و سست کردن و این از اضداد است
و دلو بر فق کشیدن از چاه و اشارت کردن بسر و الثالث و الرابع یعدیان
بالباء الشتو زمستان بجایی ایستادن و در روزگار قحط شدن العتو و
العتی نافرمانی کردن العتی بغایت پیری رسیدن ومنه قراءة ابن مسعود
عتیا بفتح العین العنو و العنی خدمت کردن الکتو گام خرد نهادن المثو
کشیدن ث الجثو و الجثی بزانو در نشستن و یعدی بعلی الحثو خاک
پاشیدن و اندک عطا دادن العثو فساد کردن عثا السیل المرتع عثوا و
عثوا و عثاء اذا جمع بعضه الی بعض و اذهب حلاوته النثو آشکارا کردن
خبر ج الجو ایستادن بجائی و بخیلی کردن بچیزی ومن هذا سمی الرجل

حجوة ويعدّيان بالباء وغلبه كردن كسى را بپرد و احجوبه خيرًا اى نظنّ .
التّجوُّ تاريك شدن شب الاصمعىّ دجا اللّيلُ انّما هو البسُ كل شىءٍ وليس
هو من الظّلمة قال ومنه دجا الاسلامُ اى قوى والبس كل شىءٍ الرّجاء و
الرّجْو [illegible] دا[illegible] داشتن الرّجاء و الرّجْو ترسيدن الرّجاء
[illegible] الزّجاج اذا تيسّرت جبايته السّحوُّ آرميدن شب و دريا
و پلك چشم السّجو اندوهگن كردن الحجو شير دادن مادر بچه را الفجو .
كمان از دسته دور كردن النّجاة و النّجاء رستن النّجى و النّجاء شتافتن
و از پيش بشدن النّجو بيرون آمدن حدث و پوست از گوشت باز
كردن و وقفه كردن خواستن و النّجو و النّجوى راز كردن الهجو و الهجاء
و التّهجى آنكه هجى كردن و الهجو و الهجاء هجا كردن حرف خ الدّحْوُ واگسترانيدن
و گوز در گو انداختن و منه الحديث سُئل عن الدّحو بالحجارة يعنى السّبق
بالحجارة و دحْوُ الفرس ان يرمى بيديه رميا لا يرفع سنبكه عن الارض
كثيرا الرّحْو [illegible] ايندن آسيا و گرد شدن مار السّخو سخا برنامه بستن
و ببيل كن از ذيل فارنديدن و رنديدن كاغذ الشّحو دهن باز كردن .
و باز شدن الصّحو از سستى باهوش آمدن و بشدن ميغ الضّحو بديد

آمدن وهو بیدا شدن راه وفي الحديث وضحا ظلة اي بیدا شما و اذا صار ظل
الانسان فقد بطل صاحبه الطحو والدحو الذهاب في الارض وطحا به قلبه
اذا ذهب به في كل شئ اللحو پوست از چوب باز کردن المحو ستردن النحو
آهنگ کردن وچشم سوي کسی کردن خ السخاء والسخاوة راد شدن السخو
وخاکستر و آتش از دیگدان بیرون کردن تا جاي آتش فراخ شود ... بلغة فيه النخو دارو بپهن کسي واکردن تقول نخوت الرجل و الخيته اسعطته
د البدو پدید آمدن البدو بیابان شدن البداء ای نو پدید آمدن وفي
الحديث ما عدا مما بدا قيل له ما الذي ظهر منك من التخلف بعد ما ظهر منك
في الطاعة وقيل ما صرفك عما كان بدا لنا من نصرتك وقيل ما بدا لك مني
فصرفك عني الجدو چیزی خواستن از کسی الجداء والجدو اندن شتر
بشغه الرذو کوز باریدن وکام فراخ نهادن شتر الشذو سرود یا شعر کفتن
کشیدن آواز وچیزی از علم فرا کرفتن العذو والتعداء دویدن و العدو
بکرداییدن وفرو کذاشتن از چیزی العدو والعدو والعدوان و العداء
بی دادی کردن وفي الحديث وتعدوا ای تدعی العدوة وهی اهله ولی نجدة
ما عدا مما بدا قد ذکرت معناه قبیل هذا الغدو والغدو بامداد کردن فرو رفتن

دران وقت الغَدْوُ خوش بوی شدن طعام وكَدَتِ الارض كُدُوًّا ابطا نباتها
الكَدْوُ وكرد كردن قومی را در انجمن وبا انجمن رفتن وجوامردی كردن وچرا
كردن شتر میان نهل وعلل ذ البذآء بانكار كفتن ويعدى بعلى الحَذْوُ بزانو
در نشستن و[illegible] الحُذُوًّا ای نشسته قائماً الحَذْوُ نعلین بابای كردن وجز آن ودر
برابر [illegible] نشستن ودر برابر چیزی افتادن وفی الحدیث فحَذَا بها وجوه المشركین
ای فحثا بالقبضة من التراب وفی حدیث آخر فیحذُوْنَ ای یقطعون الحَذْوُ
سست شدن الغَذْوُ والغذآء پرورانیدن والغَذْوُ دویدن آب وخون
شتافتن وغذا البول تقطع الهَذْوُ والهُذآء بیهوده كفتن ر البَرْوُ آفریدن
الثَّرْوُ بسیار كردانیدن وبسیار شدن وبسیاری غلبه كردن الذَّرْوُ دامیدن
ودامیده شدن وبشتاب رفتن وبیوفتادن ووعید كردن السَّرْوُ زره و
جامه از خویشتن یا از كسی واكردن واندوه از كسی وابردن ومهتر شدن ن
الضَّرْوُ شاریدن خون از جراحت العَرْوُ بنزد كسی آمدن وبچیزی رسیدن
وعُری ابن بل من العُرُوآء الغَرْوُ سریشم برچیزی زدن وشكفت داشتن
القَرْوُ درشهرها كردیدن الكَرْوُ كیتی بازیدن وبر زیدن نچاه وكَرْوُ الفرس
خبطه بیدیه فی استقامة لایقبلهما نحو بطنه الهَرْوُ بعصا زدن ن

البَزْو کردن کشتی کردن ویعدّی بعَلَی الحَزْو تقدیر کردن وبرداشتن شراب
چیزی را وشرع فال گرفتن الخزو نگاه داشتن ومقهور کردن العَزْوُ
بکسی باز خواندن الغَزْوُ والغزی بجنگ کسی شدن واصل الغزو طلبُ
الشئ النَّزْوُ والنَزَوانِ از زمین برجستن النِّزَآء مصدر بُرْنِشاندن الذکر بر
الانثی یقال ذلک فی الحافر والظلف والسباع وقلبی یَنْزُو الی کذا ای یشتاق
الیه س الحَسْوُ آشامیدن الدَّسْوُ پنهان کردن وبنا پالیدن الرَّسْوُ والرُّسُوّ
ایستادن کشتی در دریا الرَّسوّ والمرسی استوار گشتن الرَّسْو صلح افکندن
واز کسی حدیث کردن العَسَآءُ والعُسُوّ سخت وخشک شدن
العَسَی بغایت پیری رسیدن العُسُوّ درشت شدن دست از کار و
زفت شدن نبات وفَعِلَ لغة فی هذا وعَسَی من افعال المقاربة و فیه طمع
واشفاقٌ وهو غیر متصرّف ویقال من هذا عَسِیَ بالکسر ایضا والفتح اَجودُ
والنعت من هذا عَسٍ یقال هو عَسٍ بذلک الغَسُوّ تاریک شدن شب
وفَعِلَ یَفْعَلُ لغة فیه وهی شاذّة الفَسْوُ معروف الفَسْوَةُ والجِرَآءُ والفَسَاوة
والقُسُوّ والقَسْی سخت دل شدن القَسْوُ مهره شدن سیم الکِسوة جامه
پوشانیدن ش الحَشْو آکندن الخَشْو خرمای بد بار آوردن الرَّشْوُ

رشوت دادن الغَشْوُ شام دادن وشام خوردن وازکسی اعراض کردن
وغَشَا يعشو اذا ضَعُف بصره وهما يعدّيان بعَن وبكليهما فسّر ومَن
يَعْشُ عن ذكر الرحمن العشوُ والعَشْوُ نزديک آتش شدن وبراه بودن
مع ضَعْف البصر يعدّى بالى وعَشَوْتُهُ اى قصدتُهُ ليلاً هذا هو الاصل
ثم صار كل قاصد عاشياً الفَشْوُ آشكارا شدن خبر القَشْوُ پوست بازكردن
ص الحَصْوُ المَنع الشَّصْوُ چشم پهن بازماندن واذا ارتفعت المُسّ السي
ويدا الميت ورجلاه وقوايم القربة المملوّة قيل قد شصا شَصِيّاً العَصْوُ بعصا
زدن وبستن جراحت القَصْوُ كرانه گوش شتر وگوسفند بريدن يقال
شاة قَصْوَاء ولا يقال جمل اقصى وانما يقال مقصوّ ومَقصِيّ القَصْوُ دوردر شدن
والنعت قاصٍ وقصِيّ اللَّصْوُ الانضمام لريبة النَّصْوُ موى پيشانى كسى گرفتن
وفي الحديث علام ميتتم اى تبرّحون شعوره [illegible] الحَضْوُ افروختن آتش
الرَّضْوُ غلبه كردن بخشنودي العَضْوُ تاريک شدن شب الفضاء فراخ
شدن [illegible] مَضَوْتُ على الامر مُضُوّاً ومَضَوْاً بكذشتم بركارى النَّضْوُ جامه
وشمشير بركشيدن وقطع كردن مسافت وزايل شدن خضاب وبكذ شتن
تير النَّضِيّ نسبت كردن ستور بر ديگرس [illegible] ط الخَطْوُ بجو يلك الشئ

مزعزعاً ومنه الحديث فخطا الى خطوة الخطو گام نهادن السطو گی فتن ویعدی
بالبآء وحمله بردن ویعدی بعلی وگام فراخ نهادن اسپ وسطا الراعی علی الناقة
اذا ادخل یده فی رحمها لیخرج ما فیها من مآء الفحل لتلقح الناقة المطو قرار گرفتن
وغلبه کردن کسی را بحوض کردن درکاری القطو تاریک شدن شب القطو گام نزدیک
نهادن از نشاط المکو بنگ راندن ستور در سفر والترکیب یدل علی ... فی
المشی و امتداد فی الحدیث انظ ای اسکت ظ البظو آگنده شدن گوشت
الحظو والکظو البظو وقیل البظو اتباع الحظو و لم یبن الفعل منه ع البعو
خیانت کردن الدعآء والمدعاة بدعوت خواندن الدعآء والدعاوة کالشـ...
والدعوی خواندن یقال دعوت فلاناً ودعوت الله له بالخیر وعلیه بالشر
دعآء وقیل فی قوله تم تدعوا من اد برای تعذب من قولهم دعاه الله ای عذبه
وهذا قول المبرد وقد جآء دعوته زیداً بمعنی سمیته وهو فی التعدی کالاختیار
الرعو باز ایستادن الصعو خرد کل شدن ومنه الصعوة القعو والقعو کشنی
کردن شتر ع الثغآء والثاغیة بانگ کردن گوسفند الرغآء والراغیة بانگ کردن
شتر الصفو والصفو چسپیدن والغابر یفعل الضغو والضغآء بانگ
کردن روباه وگربه الطاغوت از الطغیان والطغوان والطاغیة والطغو

الطُّفُوُّ والطَّفْوَى ابرجيدر ركن شتن وفَعَلَ يَفْعَلُ وفَعِلَ يَفْعَلُ لغتان فيه ووزن
طلعوت فلعيت في الحديث اذا افعا اى اذا نوبرا اللَّغْوُ واللاغية نافرجام كفتن
ف ثفاه اى اتبعه الجفاء جفاكردن وترارناكرفتن چيزى برجاى خويش التَّسَغُّوُ
والسَّغْوُ شفانفش دزدرفتن وبار بريدن الصفاء صافى شدن وصفوت القدر
أخذت صفوتها وصفت الناقة بسيار شير شد شتر الضَّفْوُ والضُّفُوُّ تمام
شدن ودراز شدن والضفو بسيار شدن مال وجز آن الطَّفْوُ والطُّفُوُّ بر سر آب
آمدن چيزى ومرّ الظّبى يطفو ويمته اذا حف على الارض واشتد عدوه
العفو جرم از كسى فرا كذاشتن ونعدى بعن ونزديك كسى شدن باميد
احسان وناپديد كردن اثر وبسيار كردانيدن العُفُوُّ بسيار شدن ومنه
الحديث وعفا الوبر العفاء ناپيدا شدن اثر وعفوت له من الموق اذا
عرفت له اولا واثرته بدو عفوت القدر اذا تركت فى اسفلها شيأ
فى الحديث فعفوت عفوة اى نمت نومة خفيفة والمعروف اغفى وقل
مايقال غفا الغُفُوُّ والقفو ابى فراشدن والقفو صريح قذف كردن وطعم
بهيمى فراميشان دادن الهفو بال بجنبانيدن مرغ وكرسنه شدن الهفوة
الذلة الهفو والهفو صوف وجز آن بهوا در شدن ق حقى الرجل

فهو محقو اصابه وجع فی البطن الزقاء والزقو والتزقاء ... الزقی بانگ
کردن کوف الشقو کسی را غلبه کردن بشقاوت العقو قلب العوق لقی للرجل
فهو ملقو اذا اصابه اللقوة وهی داء فی الوجه المقو مالیدن ... روشن
کردن دندان و آینه و شمشیر النقو مغز از استخوان بیرون بردن
الذکا مقصور افروخته شدن آتش الزکو گناه بر کسی نهادن و ... رکوت
الشیء اصلحته وشددته ورکوت الحمل ضاعفه وفی الحدیث ارکوا هذین
یعنی اخروه یقال رکاه یرکوه اذا اخره الزکاء بالیدن کشت و زیادت شدن
وبصلاح آمدن و بناز زیستن در خصب الزکاء والزکو بالیدن کودک
وهذا الامر لا یزکو بفلان ای لا یلیق به الشکو والشکایة والشکاة والشکیة
گله کردن العکو دنبال ستور بستن و فربه و زفت شدن ستور الترکیب یدل
علی تجمع وغلظ المکایة والمکو الشحو والمکاء مصدر مکت استه او کانت
مفتوحة ن البلو والبلاء الاختبار ویکون بالخیر والشر قوله تعالی ونبلو
اخبارکم ای نکشف ونظهر وجاز ان یوضع الکشف البلو موضع الکشف
لان القصد بالبلو الکشف فجاز ان یعبر بما یؤول الیه التلاوة خواندن
التلو والتلو از پی فرا شدن و التلو فرو گذاشتن کسی را الجلاء بالفتح

۹۰

ازخان و مان بیرون کردن و بیرون شدن و روشن شدن الجلآء و الجلوة
عروس جلوه کردن وجلاها زوجها وصیفها ای اعطاها و الجلآء زدودن و
اندوه بودن و اجلاء و تجلو چشم روشن کردن بسرمه الحلاو و شیرین شدن
و یقال حلا بعینی و فی عینی یحلو حلاوة قال الاصمعی تحلی فی عینی و حلا فی فمی
بالفتح الحلوة الحلوان کسی را چیزی دادن بر سعی که کرده باشد برسم هدیه
وحلوت المرأة وحلیت حلوا وحلیا اذا جعلت لها حلیا الخلو خالی شدن
و یکن شتن الخلوة و الخلاء خلوت کردن با کسی یقال خلا به و معه و الیه بمعنی
واحد و خلوت به ای سخرت به الدلو دلو از چاه برکشیدن و جاء الدلو
بمعنی الادلاء فی الشعر آهسته راندن شتر و دلوت بفلان الیک اذا
استشفعت به الیه السلو زائل شدن اندوه و عشق و یعدی بعن و فعل
علا کلاهما بالفتح لغة فیه شاذة الطلو بستن پای بچه چهارپای که زنگله دارد
العلو کردن کشی کردن و بلند شدن و قوی گشتن بر کاری و بر زور چیزی
شدن و غلبه کردن کسی را و علاه بالسیف ای ضربه و التركیب یدل علی السمو و
الارتفاع مع کثرته الغلو تیر در هوا انداختن تا کدام دورتر شود الفلو
از شیر باز کردن و پروردن و شمشیر بر سر زدن القلو بر وردله بازی کردن

بوكندم وجزان برتاوه برتاوه بربان كردن وتلا الحمار الاتن اى طردها
وتلت الناقة براكها تلوا اذا تقدمت به من السمو بلند شدن السماوة
حمل بردن فحل بن نافه وقد سموا اذا خرجوا للتصيد الطمو برتر آمدن آب
دریاو رود فى الحديث تمو الى حسن سرة اى تخضع و تذل النحو سقف
پوشيدن فى الحديث اكموها اى استروها و يروى اكيموها اى ارفعوها من
الكومة وهى الرملة المشرفة النمو و النماء و النمى بر باليدن الحنو
والحنو مهربانى كردن ويعدى بعلى الحنوه الجناية خم دادن والماضى
حنوت وحنيت ومصدره الحنى وحنيت التجمة تحنو اذا اشتهت الفحل
فهى حان وبها حناء الدنو نزديک آمدن الدناءة ناکس شدن الزنو پيوسته
نگرستن ويعدى بالى الرناء بانک کردن السنو آب کشيدن و آب دادن کا
و ميخ زمين را العنو وزوتي نمودن ومقيم بودن جايى دراسيري و پديد
آمدن نبات و يفعل لغة فى هذا عن الكسائى وعنوت الشئ اخرجته الظهرته
وعنت به امور نزلت الفتوة و الفتوة و القنوة و انهادن مال ازجزان المنو
آزمودن م الدهاء و الدهاء و الدهو و الداهية داهى شدن و دهى يدهى
دهيا لغة فيه الرهو رفتن برفق آرميدن دریا و میان پای ازهم نهادن

اَلزَّهْوُ کبر نمودن و الماضی منه فُعِلَ و الامر من هذا القبیل اعنی زهی الرجل و
عنی بالامر و نُتجت الناقة وما اشبهها لیفعل و حکی ابن درید زهایزهو بهذا المعنی
و منه مازهاه و سرخ و زرد شدن غوره خرما و نزدیک آمدن زه کوسفند
و زَهَتِ الابل زَهْوًا اذا سارت بعد الورود لیلة او اکثر و زهوتها انا سعدی و
لایتعدّی السَّهْوُ و السُهُوّ غافل شدن الشَّهْوُ الشَّهْوَةُ الطَّهْوُ پختن گوشت
و بشدن دد زمین اللَّهْوُ و اللَّهی بازی کردن مَهَتِ البرة معانی بیاضها صافی
النَّهو النهی عن القُتیبی و من المهموز اوّلا من الصحیح ب الاَبُّ
بردکردن شتر و راندن آن و الغابر یَفعِلُ و لشکر کرد کردن د الاَبُوُ د
رمیدن و الغابر یَفعُلُ د الاخذ فرا گرفتن و یعدّی بالباء و بنفسه و یستعمل فی
معانٍ کثیرة منها ان یدلّ علی العقاب کقوله تعالی و اخذناهم بالبأساء و کذلک
اخذ ربک و غیرهما و منها ان یُستعمل للمقاربة کقولهم اخذ یقول کذا و
منها ان یتلقّی بما تلقّی به القسم کقوله تعالی و اذ اخذ الله میثاق الذین اوتوا
الکتاب لتبیننّه للناس ر الاثر و الاثارة روایت کردن الاجر مزد دادن
و الغابر یَفعِلُ و مزد ور کسی بودن الاجر و الاجور استخوان بر کسته ی
درستن و الغابر یَفعُلُ الامر فرمودن و یعدّی الی المفعول الثانی

بنفسه و بالباء وحكمه حكم الاختيار ويسار كردن الامارة و الامرة امير شدن
والماضي فَعُلَ ومصدر هذا الامارة ق الاباق كريختن ك الاروك
مقيم شدن وچريدن شتر درخت اراك را وپيوسته در شوره بودن و
به شدن جراحت والغابر من هذا يفعُل بالضم لاغير الأنك لگام خاييدن
ل الابول پسند كردن چهارپاي بگياه تر از آب الاجل شور انگيختن الاجول
التأخر الافول فرو شدن ماه وآفتاب وستاره والغابر من الاباق الى
ههنا يفعِل بضم العين سوى الالك والاجول الاكل والمأكل خوردن الامل والاملة
بيوسيدن الاهل كدخداي شدن ن الابن متهم كردن ومنه الحديث
لا يؤبن فيه الحرم اي لا يذكرن بقبيح كان مجلسه يصان عن رفث القول
الاجن والاجون والاسون از حال بگرديدن آب والغابر من الاهل الى
الاسون يفعِل والامر من الاخذ والاكل والامر خذ ومر وكل ويجوز افعل
من الامر ايضا يدل عليه قوله تعالى وأمر اهلك بالصلوة وباقي الباب على
القياس ومن المضاعف المهموز الفاء ب الاب والاباب
والابابة ساختن رفتن را وعزم كردن بران و الاب دست بشمشير بر
براي كشتن ت الات غلبه كردن بحجت ج الاج دويدن

الأَجيجُ زفانه زدن آتش الأُجُوجُ شور شدن آب ح الأَخُّ خفتيدن شتر
د الأَدُّ ناله كردن شتر كسى را بلايى رسيدن ر الأَرُّ جماع كردن و آتش
افروختن ز الأَزُّ برجوشيدن ديك الأَزُّ الإغراء و التهييج و بهم در شدن
ودام آوردن س الأَسُّ مصدر أَسَّ الشاةَ اى زجرها وقال إسْ إسْ
وأَسَّ البناءَ اذا بناه على اساسٍ ش الأَشُّ قيامُ البعض الى البعض للشرّ
لا للخير ص الأَصُّ سخت شدن ض الأَضُّ الالجاء و الاضطرار و الغابر
يَفعُلُ و شكستن ف الأَفُّ اف كردن و الغابر يَفعِلُ ل الأَلُّ
حربه زدن وصافى شدن كونه وشتافتن م الامامة امامى كردن
الأَمُّ آهنگ كردن يقال أَمَمْتُهُ وتَمَمْتُهُ بالتخفيف و سر شكستن چنانكه
بجايكاه مغز رسد الأُمُومَةُ مادر گشتن ومن الاجوف المهموز الفاء
ب الأَوْبُ و الأَوْبَةُ و الأَيْبَةُ و الإيابُ و المآبُ باز گشتن و الأَوْبُ
فرو شدن آفتاب د الأَوْدُ بدو در آوردن و رنج آوردن و مائل گشتن
آفتاب بآخر روز س الأَوْسُ و الإياسُ عطا دادن و الأَوْسُ عوض دادن
الأَوْفُ آفت رسيدن و الماضى فَعِلَ ومنه يقال زَرْعٌ مَأُوفٌ
مَأْوُوفٌ ل الأَوْلُ باز گشتن و ستبر شدن انگبين و آنچه بدان ماند

مو آل ماله ای اصلحه و ساسه و آل الامیر رعیته اوْلاً و ایالاً ای ساسها
و احسن سیاستها ن الاون آهستکی وچربی کردن ونرم رفتن هـ
الاوه آوه کردن ومن الناقص المهموز الفاء ب الابوة پدر شدن
الابو و الاباوة پدری کردن ت الاتو و الاتوة آمدن و الغابر یاتو و
المعروف یاتی و هو متعد و اما قال اتوا علی واد النمل لانه حمله علی
الاشراف الاتاوة و الاتو خراج دادن الاتاء بار دادن خرما و کشت ث
الاثاوة و الاثایة و الاثی سخن چینی کردن و یعدی بالباء و الغابر یفعل
خ الاخوة برادر شدن د الادو و الادی فریفتن و الغابر یفعل س
الاسو و الاسی دارو کردن جراحت و نیک کردن میان قومی ل الالو
تقصیر کردن و لوا بستن و الوت ای ابطات م الاموة پرستار شدن ن
الاناء بانگ کردن کربه ومن الناقص المهموز العین الذاو مثل الدای
النأو غمگین کردن ومن الاجوف المهموز اللام البوء و البوء باد
و البواء قرار دادن و همتا بودن در قصاص و یعدی الجمیع بالباء السوء و
السوایة و السوائیة و المساءة و المسایة غمگین کردن و ساء الشیء اذا قبح
ومنه ساء مثلا ای بئس اذا قبح ومنه سیئت وجوه الذین کفروا و سوئت به

متعد

كمانی بد بردم بوی الضَّوْءُ والضَّوءُ والضِّياءُ روشن شدن طآءَ يَطوءُ ای جآءَ و
ذَهَبَ وطَيِّئٌ فَيعِلٌ منه ومَن اخذه من طوی المناهل فقد اَخطأ المَوآءُ بانك
كردن كربه النَّوْءُ والتَّنْوآءُ بكرانی برخاستن النَّوْءُ كران برخاستن وبينمتا در
الهَوْءُ قصد بزركی كردن وهَوَّتُ به خبرا ای ازينه‌ بِه

باب فَعَلَ يَفْعِلُ من السالم بفتح العين من الماضی وكسرها فی الغابر ب التَّرْبُ خاك برچيزی كردن
الثَّلْبُ نقص كردن الجَذْبُ عيب كردن الجَذْب كشيدن و اسپ كره از
شير باز كردن و بيشتری از ماه كذشتن الجُلُوبُ پوست فرا آوردن جراحت
و الفاعِرُ يَفعِلُ الحَصْبُ سنك انداختن الحَصْب افروختن آتش الحَطْبُ
هيمه كردن و هيمه آوردن نزديك كسی الخَذْب شكافتن پوست با كوشت
و كزيدن مار الخَشْبُ آميختن و تير تراشيدن و اول بار شعر كفتن چنانكه
آيدنه سوق الخَضْبُ سبز شدن درخت و الخَضْبُ خضاب كردن
الشَّذْبُ پوست باز كردن درخت وكل شیء يحی عن شیء فقد شذب عنه
... وست باز كردن الشُّطُوبُ دوركردن و شدن وفی الحديث
شَطَبَ الرمح ای عَدَلَ الضَّرْبُ شير برهم دوشيدن و بول باز داشتن

وضرب الصبيّ ليسمن اذا كان يمكث يوماً لا يحدث القلب بردار كردن
وتب كرم شدن ويعدّي بعلى الضرب والمضرب والتضراب زدن
الضرب والمضرب رفتن والضرب پديد كردن ودست كسى درمال
وى فرو بستن وهذا يعدّى بعلى وضربت عنه اى تركته وامسكت عنه
وقوله تعالى فضربنا على آذانهم ومنه أفنضرب عنكم الذكر صفحاً وضربت
الارض وضربت ايضا پژ آمد بروى وقوله تعالى فضربنا على آذانهم اى
منعناهم ان يسمعوا لان النائم اذا سمع انتبه والمعنى انمنا هم
السمع الضراب كشى كردن شتر الضربان جستن جراحت وريش از
درد العسب كشى كردن ومزد دادن كشن العضب كرد آمدن شتر
بر آب وفعل لغة فيه وخيو بر دهن خشك شدن ويعدّى بالباء وبنفسه
وسر وابستن وشاخهاى درخت بهم باز بستن وبستن ران شتر تا
شير دهد وخايه كش تا بيوفتد العضب بريدن ودشنام دادن ويقال
عصبه اضعفه الغضب بسم بستدن ويعدّى الى المفعول الثانى عن
وبعلى الغلب والغلب والغلبة والغلبة والغلبى غلبه كردن القشيب
شريدن آب القشب زهر دادن ومنه الحديث قشبنى ريحها اى صار ريحها كالسم

فی انفی و زهر در طعام کردن و کسی را ببدی یاد کردن و فی حدیث عمر
من قشبنا اراد ان ریح الطیب فی حال الاحرام قشب کما ان ریح النتن
قشب و فی حدیثه ایضا قشبک المال ای ذهب بعقلک و الباب
یدل علی شیئین احدهما لخدرة فی الشیء و الثانی خلط شیء بشیء القضب
پاره کردن گوشت و عیب کردن و نای زدن و قضب البعیر امتنع عن
عن شرب الماء قبل ان یروی و قضبته انا فهو بعیر قاصب و ناقة
قاصب ایضا انقضب بریدن و بقضیب زدن القطب و القطوب
پیشانی فراهم کشیدن و القطب آمیختن شراب و بریدن و گوشه
جوال دو پاره درهم افکندن القلب باگردانیدن و پاسکونه کردن و
بر دل زدن و دل خرما بکشیدن و سرخ شدن غوره خرما الکتب فراهم
آوردن و فی الحدیث اذا اکثبوکم ای قربوا منکم الکذب و الکذب
و الکاذبة و الکذاب و المکذوب دروغ گفتن و فی هذا الاصل اشکال
و انا اوضحه اعلم ان الکذب ضرب من القول فاذا جاز ان یتسع فی
القول بحمل غیر نطق نحو قد قالت الانساع للبطن الحق و امتلأ الحوض
و قال قطنی و فکر ثم قال فی التفکیر و غیرها فکذلک یجوز فی الکذب ان یحمل غیر نطق

نحو كذب القراطف وكذب الصبوح وكذب الغنيق وكذب عليكم الحج وما اشبهها اذا اخبر عن الشئ على خلاف ما هي به كان انتفاء للصدق فيه فكذلك كذب فى هذه الموضع يدل على انتفاء هذه الاشياء فمعنى كذب القراطف اى هى منتفية فاذا اوجدها الغارة وكذلك كذب الغبيق اى لا وجود للغبيق الذى هو التمر فاطلبه فاذا لم تجدى التمر فكيف تجدين الغبوق ومعنى الجميع ان هذه الاشياء منتفية ليس لها وجود فاوجدها وقيل معنى الجميع الاغراء وقيل الوجوب ومما يقوى القول الاول قوله تعالى ليس لوقعتها كاذبة وضع الكاذبة موضع الانتفاء ومعناه ليس لوقعتها انتفاء و تحرير معنى الآية ان البارى نفى الانتفاء بقوله ليس واذا نفى الانتفاء كان اثباتا فيصير التقدير وقعتها ثابتة والكلام فى هذا الموضع محال وفيما ذكرت كفاية الكسب كسب كردن وحاصل كردن چيزى كسى را اللتب جامه پوشيدن و كارد بر سينه استر زدن اللسب گزيدن كزدم و بتازيانه زدن النحيب كرديدن كريستن در سينه النحاب القحاب البزيب بانگ كردن آهو النسيب التشبيب النصب بپاى كردن و بنصب كردن حرف و دشمنى كردن زناك باللام وسرود گفتن بر طريق عرب وهذا فى الحديث ونصب القوم ساروا يومهم

التَّغب و النَّعيب والنَّعيان والنَّعاب بانک کردن کلاغ و فَعَلَ يَفعَلُ لغة فيه و نَغَبَ
الدِّيک على الاستعارة الهَدب دوشيدن شتر و خرما رفتن
النَّصَب باران بارانيدن و عَصَبَ القومُ في الحديث اى افاضوا فيه و
ارتفعت اصواتهم البَلت بريدن الخُفُوت بيارميدن آواز
الخُفات ناگاه بمردن الخَفتُ پنهان راز گفتن الخَلت سرستردن و وام گزاردن
الرَّفت خرد و مرد کردن السَّبتُ موى تراشيدن و شنبه کردن و بشتاب
رفتن و کردن زدن و قيام کردن جهود ان بروز شنبه و ارسال الشَّعر عن
العقص الصَّلت اسپ تاختن و جاء بِلبنٍ يَصلِت اذا کان قليل الدسم
کثير الماء العَرَت جنبيدن نيزه و درخشيدن برق العَفت بر پيچانيدن
دست تا بشکند و شکستن سخت غَمَتهُ الطّعام غَمتًا اذا اثقل على قلبه القروت
خشک شدن خون از جراحت الکَبتُ بروى افکندن و هلاک کردن و وا گردانيدن
الکَفتُ وام آوردن و منه الحديث اکفِتوا صبيانکم و بشتافتن و نيک راندن
و صَرَفتُ الشئ عن وجهه اللَّفتُ بگردانيدن و بپيچانيدن و هذا في الحديث
... زاشيدن و يفعل لغة فيه و قرأ الحسن و تنحتون النَّقيت تير انداختن
و ديک ازجهيدن و ازخشم دوشيدن النَّهيت کالزَّبير الا انه دونه

وَمَرَق يصلِت

وفی الحدیث فرأیتُ الشیطان ینهتُ ای یصوّت البهْتُ بزدن بشمشیر وکم کردن جاه کسی وکلاهما فی الحدیث الهرْتُ دریدن جامه ونیک پختن کوشت وطعن کردن درکسی البهَتُ والبهَاتُ تطایر الشیءِ لخفته وکل شیءٍ یخیمض ویفضّ قد هفتَ ـث الثَّلْثُ سه شدن وسه یکردن الضَّبْثُ سخت گرفتن ویعدّی بالباء العیثُ والعلث هو العبث والغلث آمیختن والعلث بیرون ناآمدن آتش از آتش زنه فرثت کبده فرثا ای نثرته اذا ضربته وهو حیّ النفثُ دردمیدن والغابر یفعل ج الحبج الحبق الحدْجُ پالان شتر وساز آن برشتر نهادن وتیز نکریستن کسی چیزی بکسی انداختن وکناه کسی بر دیکری نهادن الحضْجُ برزمین زدن وآتش افروختن الحلج پنبه فرخیدن ویفعل لغة فیه الخنْجُ کژ کردن الخبج بعصا زدن والخبج والخُنّاج الحبق الخداج بچه بینداختن شتر پیش از وقت واکرچه تمام خلق باشد الخلْج کشیدن وبابرو اشارت کردن الزّبج والزّبج خزیدن پای از نسوی الزّبج پر کردن مشک السّذْج دروغ کفتن الشّرْج بهم درآوردن کوشه جوال وخشت درخره کردن الدّرْج شکافتن العسْج کردن بازیدن شتر در وقت رفتن العجّ بعصا زدن وبجاع کردن

فائده

١٠٣

العمج زود رفتن العمج عناج ساختن دلو را الفلج رهوار رفتن اسب

الغمج اندک اندک خوردن شراب وفعلى فعلا لغة فيه فلان بحر لا يغنج

اى لا ينزح الفرج اندوه وا بردن و التركيب يدل على تفتح فى الشئ

الفشج پاى ازهم باز نهادن از براى بول الفنج وا بخشيدن و زمين مساحت

كردن و كريت بركسى نهادن لبج به اى صرع و كذلك اذا اسقط من قيام

لبجت به الارض اى جلبت به الارض المشج آميختن النبج الضراط النتج

بچه كرفتن از شتر و كوسفند و آنچه بدين ماند ومنه الحديث هل

ينتج ابل قومك اى تولدها قبلى نتاجها النتاج زادن شتر و الفعل من

هذا نتجت الناقة النسج بافتن و الغابر ينسج نسجت الريح الربع اذا تعاورته

ريحان طولا و عرضا تشبيها بنسج الحائك النشيج كريستن باواز و آواز دادن

مشك و خم و ديك در جوشيدن النفج بيرون آمدن جوزه از خايه

النفجان بر جستن خركوش و فى الحديث فنفجت بهم الطريق اى رمت

بهم فجاءة الهدجان نرم رفتن پير الهرج بسيار كشتن و رفتن اسب

و در مجامعت افراط كردن ح المنح دادن و الغابر يفعل النتح و النتوح

تراييدن آب از مشك و عرق از تن النضح آب بزدن و تشنكى نشاندن

١٠٢

ونضحوهم بالنبل ای رموهم ونضح عن نفسه اذا دفع عنها الحجة ونضح
بالعرق ای عرق النطح سرو زدن و الغابر ینفعل التنکح و النکاح زن کردن
و شوهر کردن و مجامعت کردن خ الفلح و الفلیح بانک کردن نخل النخ
بافتن و بیرون کشیدن چیزی از جائی د ثمد الرجل کده بالمسئلة و ثمد
النساء الرجل افناهن ماءه الجلد بر پوست زدن و تازیانه زدن و جلدت
الارض اذا اصابها الجلید و فی الحدیث فجلد بالرجل نوما ای سقط و
کان مجالد یجلد ای یکذب الحتود مقیم شدن الحرد آهنگ کردن و منه
وغدوا علی حرد قادرین قالوا علی قصد و قالوا علی منع من حاردت
الابل اذا انقطعت البانها الحرود از میان قوم بایکسو شدن الحشد فراهم
آمدن الحفد و الحفود و الحفدان شتافتن شتر و شترمرغ و مردم در
خدمت و من هذا و الیک نسعی و نحفد الحقد کینه کرفتن و الماضی
حقد حقد حقدا لغة الخضد نیک خوردن و بدو در آوردن و حرب
و پیراستن خار از درخت و منه فی سدر مخضود و کل رطب قضبته فقد
خضدته مثل اکل القثاء و الغث و غیرهما و فی الحدیث تمارهم لم تخضد
ای یاتیهم بطراتها لم یصبها ذبول و لا انعصار و قیل صوابه لم تخضد

یقال خضدت الثمرة خضدا اذا اغبت ایاما فضمرت الثمرة فانزوت
الرفد یاری کردن وعطا دادن ومانند نمد زین ساختن شتر را الرمد
هلاک شدن الزبد عطا دادن ومشک شیر جنبانیدن تا مسکه برآرد
الشراد والشرود رمیدن الصند بند کردن الصلود کند شدن
آتش زنه وفی الحدیث ابیض بضلد ای یبرق وبیض الضمد دارو
برجراحت بستن ویفعل لغة ودودوستکان بهم داشتن ودوروی
کردن ومنه انا لو اضمد بالعصا ضربه بها علی الرأس العضد بیچانیدن
ومنه العصیدة العضودة بردن العضد درخت بریدن العقد و
العقود گره وبیع بستن وسوگند بقصد خوردن وپیمان کردن و العقد
ستبر شدن انگبین وجز آن وفی الحدیث من عقد طیبة ای جمدها العمد
آهنگ کردن ویعدی باللام وعمدت الشیء اقمته بعماد وعمده المرض ای
فدحه العنود ستیزه کردن والفاعل عنید وعاند الغمد شمشیر در نیام
کردن والغابر یفعل الفصد رگ زدن وهو سعید الفقد والفقدان
گم یافتن القرد روغن در مشک گرد کردن القصد آهنگ کردن ویعدی
بنفسه وباللام وبالی وشکستن چوب وداد کردن ومیانجی زیستن

الفَلْد نیک بافتن رسن الکَبْد بر جگر زدن وفی الحدیث کَبَدَهم البَرْدُ
ای شق علیهم وضیق الکَبْد بریدن اللَّسْد شیر خوردن آهو بره از مادر
وفَعِلَ فعلا لغة ولیسیدن انگبین النَّضْد بر هم نهادن الهَرْد والهَرْتُ
ورزد کردن جامه وهذا فی الحدیث الجَبْذ کشیدن وهو غیر مقلوب
الحَنْذ بریان کردن گوسفند وجزان وبخوی آوردن اسپ وسوختن
آفتاب چیزی را شَمَذَتِ الناقة شِمَاذًا ای لقحت فشالت بذنبها بذنبها
النَّلْذ یاری دادن از عطا النَّبْذ نبیو کندن واتخاذ النبیذ النِّذان
جستن رگ التَّبْر شکستن ومنه التِّبْرُ التَّبَارُ هلاک شدن وفَعِلَ
لغة التَّمْر خرما دادن التَّمْر پخته شدن میوه جَزَرَ الشئ استیصاله الجَزْد
بریدن خرما الحَتْر اندک دادن وپیوند در دامن خیمه دادن الحَسْر
ربخانیدن الحُسُور ربخه شدن وکند شدن چشم از مسافت دور
الحَفْر کندن زمین وشوخ گرفتن بن دندان وفَعِلَ فعلا لغة ردیة فی هذا
ولاغر کردن الحَقْر خوار داشتن الخَتْرُ والخُتُور غدر کردن الخَسْرُ
کاستن وفَعِلَ یَفْعَلُ فُعْلًا لغة وبکلیهما قرأ بلال بن أبی بردة و لا تَخْسَرُوا
المیزانَ الخَسْر چیزی بد از میان نیک بیرون کردن الخَطْر والخطران

والجبذ غیر مقلوب

فاكه

١٠٧

الخطير دنبال برداشتن شتر الخطران خراميدن مرد وجنبيدن نيزه و خراميدن
الرّجّ ارتفاعه وانخفاضه للطعن الخفز والخفازة رنهار دادن وعهد بجاي
آوردن الخمر خمر دادن ومنه المخمور وشرم داشتن وپوشيدن كواهي
الدّفر الدّفع الزّبر تهديد كردن الزّحير التنفّس بشدّة وفعل يفعل لغة فيه
الزّفر برداشتن بار الزّفير اوّل بانك خر وناليدن الزّفار بانك كردن شتر مرغ
السّفر رفتن وروي برهنه كردن السّفارة ميانجي كردن ميان قومي
السّفور بسفر شدن وسفرت البعير بالسّفار وهي حديدة توضع على
انف البعير مكان الحكمة من انف الفرس وربّما كان خيطا يشدّ على خطام
البعير ويدار عليه ويجعل بقيّته زماما الشّخير بانك كردن خر
الصّبر شكيبايي كردن وباز داشتن وقيل فلان صبرا وحلف صبرا
اذا حبس على القتل حتى يقتل او على اليمين حتى يحلف الصّغر بسخو كردن
الضّفر دسته كردن وآنچه بدان ماند ووثب الفرس جامعا قوائمه
الضّفر تافتن رسن وبافتن كيسو ومانند آن ودويدن الطّحير الزّحير
الزّحير ويفعل لغة فيه عن القتيبي الطّفور الوثب العتر والعتران
جنبيدن نيزه والعتر عتيره كشتن وهي ذبيحة كانت تذبح في رجب في الجاهلية

وبيستن ص

التَّعَجُّرُ كردن بدو دراوردن ومنه الفرس ذيبه نحو عجره في العدو ثم قيل مر
الفرس يعجر عجراً اذا مر مرّاً سريعاً العذر والعذري معذور داشتن ومنه
الحديث من يعذرني من رجل اى من يقوم لعذري ان كافاته عن سوء
صنيعه فلا يلزمني بل يلزمه العذر رسن افسار بر اسپ كردن والغابر يفعل
وختنه كردن وبسيار عيب شدن وعذره الله من العذرة فعذر وهو
معذور اذا هاج به وجع الحلق من الدم العزر الرد والمنع العسر
والمعسور وام خواستن در وقت تنگ دستى غريم والغابر يفعل والمفعول
مثل المعسور والمعقول وغيرهما لا يكون مصدراً عند سيبويه البتة ويتأوّله
على انه صفته قال واستغنى بهذا عن المفعل وعند غيره يجوز ان يكون مصدراً
العسر والعسران دنبال بر داشتن شتر ويعدى بالباء وعسرت المرأة
اذا عسر ولادتها العشر دهم شدن ودهم كردن العصر افشردن انگور و
زيتون وجزان وعصر القوم اى مطروا وقيل في قوله تعالى وفيه تعصرون
اى تنجون من العصر وهو المنجاة العفر در خاك ماليدن وكشن دادن خرما
وعفر الزرع ان يسقى سقية ثم يترك اياما لا يسقى فاذا عطش سقوه و
يصلح على ذلك العقر پى كردن وريش كردن وسر درخت خرما بريدن

فاكه

١٠٩

١٢١

وفي الحديث ان لا يعقر مرعاها اي لا يقطع شجرها وفي حديث آخر ليعقرنك

الله اي ليهلكنك واصله من عقر النخل وهو ان يقطع رؤسها فتيبس العكر

حمله بردن بركسى العكور العكر واكرديدن و الغابر يفعل الغدر بى

وفايى كردن الغضن بچسپيدن وبعد بعن وواشتق المغفرة و الغفر

والغفران آمرزيدن الغفر فرا پوشيدن و بار دبار دان نهادن و باسر

شدن بيمارى وجراحت الغدور الجفور و الغابر يفعل الفسر هويدا

كردن وفطر الطبيب الى الماء الفقر پشت كسى شكستن و فقرت انف البعير

اذا جذ دته لحديدة ثم جعلت على موضع الجز الحرير وعليه وتر تكوى

لتذلله بذلك وترجمه القتر بوى كوشت دميدن در وقت بختن

وبريان كردن وفعل لغة فيه القدر و القدر و القدرة و القدرات

و القدارة و المقدور تو انا شدن و يتعدى بعلى وفعل يفعل و فعل يفعل

لغتان فيه فاتقدر نفقته تنك داشتن القشر بسم بركارى داشتن القشر

پوست باز كردن و الغابر يفعل القمر قمار بردن ويفعل لغة عن القتيبى

الكسر شكستن وضم الطاير جناحيه عند الانقضاض الكثر كاريدن و

دندان برهنه كردن الكفر پوشيدن النبر بهمز كردن وبرداشتن

النّعير نعره زدن ودر رفتن برجستن النّفير والنّفور بسفر بيرون شدن
النّفر بيرون شدن حاج از منا الهَبْر بريدن گوشت الهَدْر باطل شدن خون
الهدر والهدير والتهدار جوشيدن شراب الهدير بانک کردن کبوتر
الهَدر والهدير بانگ کردن شتر کشن وضربه فهدرت دمه هَدَر
اى سقطت الهَذر والتهذار بسيار گفتن والعابر يفعل وفى الحديث يهذّرون
الدنيا اى يتوسعون فيها الهزر البزر الهَصْر شکستن وفى الحديث ثم هصر ظهره
اى ثناه ثنيا شديدا فى استواء من رقبته ومتن ظهره لا يقوّسه ولا يتجاذب
فى ركوعه هصرت الغصن وبالغصن اذا اخذت رأسه فاملته اليک
ومنه الحديث فهصره الى بطنه اى جذبه ز الترّز سخت شدن الجَلْز
پى زدن برجاى الجَمز دويدن ويفعل لغة وبكليهما قرأ انس لولّوا اليه
وهم يجمزون مكان يجمحون الحَنْز پوشيدن ومنه الجنازة الحَفْز
فاسوختن وفا جنبانيدن الحمز حرافة الشئ وحمز الغم قلبه اى
احرقه الخَبْز نان پختن ونان دادن ونيک راندن والتركيب يدل على
خبط الشئ باليد الحَفز علف در دهن شتر کردن وبرجستن وجماع فى
الحديث وجماع کردن العَجْز والمعجز والمعجزة ناتوان شدن والمعجِز بكسر

الجيم شاذ و كذلك كل ما كان على هذا الوزن من باب فَعَلَ يَفعِلُ و القياس
مَفعَل بفتح العين العشزان مشيته المقطوع الرِّجل العكن بلهم آمدن
الغَرْز سبوختن سوزن و آنچه بدان ماند و پای در رکاب که از پوست
بود نهادن الغمز بچشم نمودن و بسخت افشردن و غَمزَ الدّابّة مِن
رِجله و غَمزَت الكبش مثل غَبطت الفَرْز جدا كردن نصيب القَفْز و
القفزان بر جستن الكَنْز گنج نهادن و خرما در بار دان نهادن اللَّبْز
ضرب النّاقة لجحفها اللّمز عيب كردن و الغابر يَفعِلُ و اصله
الاشارة بالعين و نحوها و لَمَزَه لمزًا اذا اخبرته و دفعه النَّبْز لقب نهادن
النفزان بالفاء بر جستن الهَمْز حرف را بهمز كردن و فشردن و عيب كردن
و هَمَزَه همزًا مثل لَمَزَه لمزًا س الجلوس و المجلس نشستن الجَلْس
بنجد شدن الحَبْس بازداشتن الحَدْس بر گمان گفتن و بشدن در زمين
نه بر بصيرت و بيفكندن و فرو خوابا شتر و حدست بسهم اى رميت
به الخَلْس ربودن الخَمْس پنجم شدن و پنج بكردن الرَّفْس الضّربُ بالرِّجل
و قيل الصّدمة فى الصّدر بالرِّجل السَّدْس ششم شدن و شش بكردن
الضَّرْس دندان بر تير نهادن و جز آن و بر زيد چاه بسنگ و ضَرِسَ عليهم

الزمان ای اشتد علیهم وضرس البرذون موته الطلس و
الطمس محو کردن وناپدید کردن العنس والعبوس روی ترش کردن
العجس باز داشتن از کاری وسخت بگرفتن چیزی العدس رفتن
در زمین نه بر جای وبر کمان کفتن وشدة الوطی العفس الحبس
الابتذال ایضا وسوق الابل العکس رد الشی الی آخره ودر بینی شتر
با دست بستن تا رام شود ومنه الحدیث اعکسوا انفسکم ای ادبوها
و کفوها وشیر برخوردی ریختن العلس شراب خوردن الغرس
درخت نشاندن الغطس بآب فرو بردن الغمس مثله الفرس فرو شکستن
کردن واصل الفرس هذا ثم صیر کل قتل فرسا وقد نهی عن الفرس فی
الذبح وهو کسر عظم الرقبة قبل ان یبرد الفطوس والفقوس مردن
القفس خایه باه کردن موع القبس کسی را علم آموختن وآتش دادن وطلب
کردن آن القرس سخت شدن سرما وافسردن آب القلس قی کردن و
انداختن شراب الکبس انباشتن وجای ناگاه بغارت فرو گرفتن وسر در جامه
بردن الکدس اسراع المثقل فی السیر والعطاس ایضا فی الحدیث ومکدوس
فی نار جهنم ای مدفوع یقال یکدس الانسان علی راسه اذا دفع من ورائه

الکرس

الكنوس در آشيان شدن آهو و بز كوهي التبس شوريده كردن وقرئ و
ليلبسوا عليهم دينهم بفتح الباء يجوز ان يكون لغة غير مشهوره ويجوز
ان يراد به شدة المخالطة لهم في دينهم فشبه بلبست الثوب فحمل عليه
الدطس الوطء والدق الشديد المكرر ... كردن زربيع و بازستدن
التنبس سخن گفتن و يستعمل في النفي يقال ما نبس بكلمة التنفس خشم كردن
النمش پوشيدن راز و راز گفتن باكسى الهجس چيزى در دل اوفتادن
الهرس كوفتن ومنه الهريسة الهلس لاغر كردن و رجل مهلوس العقل
اى مسلوبه وقد هلس الهمس آواز نرم دادن شر الحرش صيد
كردن سوسمار ومنه الحديث ينفر من الحرش يعنى الخديعة وخراشيدن
الخفش آب دويدن از سطح و گرد كردن و الفرس يخفش اى يأتى
بجرى بعد جرى وهم يحفشون عليك اى يجتمعون و يتألبون الخنش
پديد كردن ذ بكودرآوردن الخدش خراشيدن الخرش مثله و الكسب
ايضا العمش افزون شدن الغبش تاريك شدن شب القرش گرد كردن
و كسب كردن و به سميت قريش وهي في الاصل دابة في البحر القمش فراهم
آوردن از ايجا ايها الكدش الخدش و الكسب و السوق الشديد المرش

الخَدْش النَّتش چیزی بمنقاش ازجایی بیرون کردن وما نَتَشْتُ منه شیاً
ای ما اَصَبْتُ النَّكْش همهٔ آب بکشیدن ازچاه الهَبْش الجمع و الكَسْب
الهَرْش دو جستن سگ یقال هَمِشَ القومُ وهو ان یتحرّكوا ویغلی بعضهم
الحَرَض بیخیدن جامه در كوفتن الحَرَض حریصی كردن و النعت حریصٌ
و فَعِلَ یَفْعَلُ لغةٌ فیه قلیلة الخَبْص خَلْطُ الشیءِ بالشیءِ ومنه الخبیص عرصت
السّماء عرصاد ام برقها العَفْص پوست برسر شیشه بستن العقص بافتن
موی الغَلْص قطع الغلصمة غَمَصَه غَمْصًا ای استصغره ولم یره شیاً
یقال غَمَصَ فلانٌ النعمةَ اذا لم یشكرها و غَمَصْتُ علیه قولاً قاله ای عِبْتُهُ علیه
وهو مغموصٌ علیه ای مطعونٌ علیه فی ذنبه و فَعِلَ یَفْعَلُ فَعْلاً لغة فی هذا
التركیب عن البارانی وغیره و الاخبار تدلّ علی الكسر منها قوله وغمص الناس
وانغمص الفتیا و غَمَصَ اللهُ الخلق الفَرْض بریدن و شكافتن و برفریضه
زدن القَبْص بسر انگشتان فراگرفتن و القبص الخفّة و النشاط ...
قابصٌ عن البارانی واورده الجوهریّ فی باب فَعِلَ بالكسر قال ومصدره
القبص والنعت قَبِصٌ قَلَصَ الظلّ ای نقص و الماءُ ای ارتفع فی البیر و الشفة
ای انزوت و الثوب ای انزوی بعد الغسل ومصدر الجمیع القلوص و التركیب

یدل علی انضمام شیٔ بعضه الی بعض القنص صید کردن النکوص والنکیص
والنکصان بر کشتن والفا بر یفعل النمص موی بر ستهٔ از روی بر کندن
ومنه الحدیث لعن الله النامصة ض الجرض فرو بردن آب دهن
بر اندوه وخشم ویعدی بالبآء ویقال هو یجرض بنفسه ای یکاد یقضی
الحبض تیر در پیش تیر انداز اوفتادن وخون کسی باطل شدن وکم تدن
آب چاه الخفض حوب خورد ادن وچیزی از دست بیفکندن الخفض
فرو داشتن آواز وخوش عیش کردانیدن وکشتن ونرم رفتن شتر وبخفض
کردن حرف وهو فی الاعراب بمنزلة الکسر فی البناء فی مواضعات النحویین
الخفاظ خته کردن بزنن الربوض فرو خفتن کوسفند وکاو واسب
وسک ومنه الحدیث فاربض فی دارهم ظبیا قیل اقم فی دارهم آمنا
کانک ظبی فی کناسه قد امن حیث لا یری انسیا وقیل امره ان یاتیهم
کالملتجی حرمی لانه بین ظهرانی الکفرة فمتی رابه منهم ریب نفر عنهم شاردا
والربوض فی الکبش مثل الجثور فی الفحل الرفض پراکنده کردن شتر در
چراکاه الرفوض پراکنده شدن ایشان الرمض کوسفند با پوست در
زیر خاک کردن تا پخته کردد و پیکان در میان دو سنک نهادن و بدان

کوفتن تا تنک کردد والغابر من هذا یفعِلُ العَرْضُ پیش آمدن یقال
عرض له امر کذا وعرضتُ له القولَ وعرِضتُ بالکسر ایضا عرضا عن ابی زید
ومرّ بی فلانٌ فما عرّضتُ له نعتان جیّد تان وآشکارا کردن وعرضه
کردن وبطول دادن وعرض الرّجل اذا اتی العروض وهی مکّة والمدینة و
ما حولهما وعرضتِ النّاقة اذا اصابها کسرٌ او آفةٌ الغَرض پر کردن وکم
کردن وشیر تازه دادن الفَرْضُ فریضه کردن وعطا دادن واصل الفرض
الحز فی الشیٔ یقال فرضت الزند والمسواک الفُروض پیر شدن گاو القَبض
شتافتن ومنه صافّاتٍ ویَقبِضْنَ فی احد القولین وبشتاب راندن
وفرا گرفتن نتیجه وتنک کردن وقُبِضَ فلانٌ ای مات فهو مقبوضٌ القَرضُ
کشتن از چیزی ومنه تَقْرِضُهُمْ ذات الشِّمالِ ای ناحیة الشّمال وشعر گفتن
وبریدن بناخن براه وبپیچیدن موش جامه را وپاداش دادن والتّرکیب
یدلّ علی القطع کَرَضتِ النّاقة اذا الفظت من رحمها ماء الفحل الابیض و
النّبضان جستن رگ. الثَّلْط مصدر ثَلَطَ البعیرُ اذا القی بعره رقیقا
وهو فی الحدیث الحُنُوط فا در رو آمدن کشت الخَبْط فرو کوفتن درخت
تا برگ بیوفتد ودست بر زمین زدن شتر ومنه خبط عشواء ومیختن

وخبطت الرجل اذا انعمت عليه من غير معرفة بينكما الخرط راندن دارو
شكم را ومنه الحديث خرط علينا الاحتلام اى ارسل و درجرخ بردن حرب
ومنه رجل مخروط اللحية اى فيها طول من غير عرض الخلط آميختن الخمط
گوسفند نى پوست بريان كردن الربط بستن و الغابر يفتل الشمط آميختن
الضبط نگاه داشتن الضرط الحبق العبط كشتن بهيمه بى علت و شكافتن
و دروغ گفتن بى عذر و فى الحديث ان يغبطوا ضروع الغنم اراد لا يعبطوا اى
لا يعقروها فيدمونها فى العبيط العفط الضرط و يستعمل فى العنز الغبط بر مجيدن
گوسفند تا فربه هست يا نه الغبطة و الغبط بر شهان بردن القسوط بيداد
كردن القسط و الكشط چيزى از روى چيزى وا بردن و كشطت البعير كشطا
نزعت جلده و لا يقال سلخت اللبط اللبج بجميع احكامه فى الحديث بسطها
الله بالجبال اى اخرج من الارض الجبال فصيرها اوتادا لها و قال دريدى
انشد عمرك ما شى حتى تنطر التخيط باد از سينه بر آوردن النشط از زمينى
بر زمينى شدن و منه و الناشطات نشطا يعنى النجوم ينشط من برج الى
برج و بستن رسن بگرهى كه آسان باز شود و كشيدن دلو از چاه بى بكره و بهذا
ايضا فسروا و الناشطات نشطا و معناه الملائكة ينشط ارواح المؤمنين

كما ينشط الدلو من البئر فالنشط الجذب باللين و النزع بخلافه التنبيط
بيني دميدن بز و لغة فى التفيت الهبط فرو آوردن وكاسته كردن بهاء آخريان
الهبوط فرو آمدن ويفعل بالضم لغة فيهما ومنه قرا الاعمش لما يهبط من
خشية الله وكاسته شدن بهاء آن الهرط درعرض كسى افتادن الهمط
الظلم و الخبط و الاخذ بغير تقدير ايضا الغنظ و الكنظ سختى رسانيدن
القرظ بيراستن اديم ببرگ سلم اللغظ گفتن و ازدهن بيرون كندن ع المرجع و
الرجوع و الرجعى واگرديدن الارتجاع فرانمودن شتر كه بچه دارم و ندارد
الرجحان و الرجع جواب نامه باز فرستادن الرضع و الرضاع و الرضاعة
شيرخوردن النزوع كشيده شدن و يعدى بالى يقال نزع الى ابيه فى الشبه
اى ذهب و باز ايستادن و يعدى بعن النزع بر كندن چيزى و منه قولهم
فلان فى النزع اى فى قلع الحيوة و كمان كشيدن النزاع آرزومند گشتن و يعدى
بالى و نزعت الخيل اذا جرت طلقا ف الحجف و الحخيف تكبر كردن و الخنين
الصوت من الجوف وهو اشد من الغطيط وهو فى الحديث جدف الطائر
جدوفا اذا كان مقصوصا فرأيته اذا طار كانه يرد جناحيه الى خلفه وجذف
السفينة ضربها بالمجذاف الخزف بريدن و شتافتن در خدمت رفتن

وحذف الطائر مثل جدف الجذف بكراف فاكرفتن فارسی معرّب الحذف
بیفکندن وچیزی سوی کسی انداختن الحَرف کسب کردن از بهر عیال وحرفت
الشیّ عن وجهه حَرْفاً الحَسْف خرمای بد ازمیان بیک بیرون آوردن
الحَلف والحَلِف والمحلوف سوگند خوردن الخَذف اشک انداختن
بانگشت الخَسْف بزمین فرو بردن الخسوف بزمین فرو شدن وچشم بسر
فرو شدن وبگرفتن ماه وفی الحدیث خسف لهم عین الشعر ای استنبط
لهم عین الشعر ذلّل الطریق الیه وهو مأخوذ من الخسف خشف الانسان
خشفا من الخشفة وهو الحسّ والحرکة وخشف الثلج وذلک فی شدّة البرد
تسمع له خشفة عند المشی الخَصْف برهم نهادن ونعلین وآنچه بدان ماند
دوختن الخصاف نه ماهه بچه بیفکندن شتر فهی ناقة خصوف الخَصف
الضرط الخَطف ان زود رفتن شتر الخَلف آب کشیدن الخناف ان یلوی
البعیر انفه من زمامه وقلبه خفّ یده الی وحشیّه ایضا الخانف الذی یشمخ بانفه
کبرا من الکبر ومنه ابو مخنف لوط بن یحیی من نقلة السّیر الدّلیف گام خرد
نهادن ودلفت الکتیبة فی الحرب ای تقدّمت الذّرف نسست رفتن الذّریف
والذّدوف والذّرفان والتذراف رفتن اشک الرّضف داغ کردن

بسنک و دیک کرم کردن بآن الزَّرْفُ شتافتن الشَّوْفُ الشَّغُوفُ الصَّدفُ و
الصُّدوف بگشتن الصَّرْف بگردانیدن و تزْیینُ الحدیث بالزیادة فیه وصرف
الدراهم بالدنانیر معروف التَّصریف جرّبیت کردن دندان شتر و در سرای
و کردنای بکره چاه الصَّرَافُ و الصُّرُوفُ بگشتن آمدن سک الطَّرْفُ
بکرداییدن از چیزی و جنبانیدن پلک چشم و جنبیدن چشم و پلک چشم بر
هم نهادن و چیزی در چشم کسی زدن الظَّلْفُ خود را از هوای نفس باز داشتن
و بر زنکله زدن و ظَلَفْتُ اثری اذ امشیتُ فی الحُزُونة لئلّا یتبیّن اثرک
فیها العَجَفُ و العُجُوفُ ایثار کردن کسی دیکر را بر خویشتن در خوردن العَذْفُ
و العَذْفُ بالدّال فی لغة مصر و الذّال فی لغة ربیعة الاکل المَعرفة و العِرفان
شناختن العَرْفُ بش اسپ بریدن و عُرِفَ الرجل ای خرجت به العَرْفة
وهی قرحة تخرج فی بیاض الکفّ و یقال ما اَعْرِفُ لاحدٍ یصرعنی ای ما اعترف
وقوله عَرَّفَ بعضَه بالتخفیف معناه جازی علیه وهذا کما تقول لمن یُسیئ او
یُحسِنُ انا اَعْرِفُ اهلَ الاحسان و اهلَ الاساءة ای لا یخفی علیّ ذلک
و لا مقابلته بما یکون و فقاله العَریف بانک کردن کردن پری العَزُوفُ
باز داشتن نفس خود را از کاری و الغابر یَفعِلُ العَزْفُ طنبور و جز

آن زدن العسف رکوب الامر من غیر تدبیر و المفازة من غیر قصد و اشراف
البعیر علی الموت من الغدة العصف برگ کشت بریدن و کسب کردن
و هلاک کردن و هذا یعدی بالباء العصف و العصوف باد سخت جستن
العطف مهربانی کردن و حمله بردن و برگردیدن و بیوتین بعلی و برگردانیدن
و بدو در آوردن چوب و جز آن العقف بدو در آوردن العکف علوفه دادن
الغرف آب بدست برداشتن و خوردن بکفچلیز برآوردن و بریدن و پوست
پیراستن بغرف و هو شجر العضف سست کردن سک کوش را و بینک
نا شکستن کوش الغضوف بنعمت زیستن الغلف در غلاف کردن و غالیه
بکار داشتن القذف دشنام دادن و قی کردن و انداختن القرف عیب کردن
و پوست باز کردن و ریش و بار درخت و تهمت کردن و کسب کردن
بار بهر عیال و فی الحدیث اقترف من القرف اخذ شونم القصف شکستن القصیف
بانگ کردن رعد و جز آن القطف میوه و انکور باز کردن و کام خرد نهادن
ستور القطوف خراشیدن القلف بریدن پوست ختنه و پوست از درخت
و کل از سر خم باز کردن و فی الحدیث مالم یقلف ای یزید الکتف دست باپس
بستن و عزم رفتن و کتفت الخیل اذا ارتفعت فروع اکتافها فی المشی الکسف

از صحاح الامر معلوم از اینکه در قطوف جمع قطف ... خرامیدن

بريدن جامه و پى كردن بشتر و ردى ترش كردن و گرفته كرد انيدن آفتاب وما
الآن لا أجود ان يقال خسف القمر و العامة تقول انكسفت الشمس الكسوف
گرفته شدن آن و برنشدن حال كسى الكشف و الكاشفة و ابردن چيزى از
چيزى الكِشاف ان تحمل النخل على الناقة سنتين متواليتين و فى الحديث
يلصف و يبيص الطيب اى يتلألأ و رواه البارانى بضم الصاد النتف موى
بركندن و بهين چيزى بركنيدن النتاف قضيب تيس بستن تا كشتى بتواند
كرد النذف پنبه زدن و ندفت السماء بالثلج اى رمت به النزف پر شدن
آب چاه و الماضى فعل و برسانيدن آن و ضعيف كردانيدن رفتن خون
مردم را و نزف الرجل فى الخصومة اذا انقطعت حجته نزف الرجل
سكر و منه لا هم عنها ينزفون النسف بركندن گياه و دامندن چيزى
الهتف بانگ كردن الهتاف اذان دادن و يعدى بالباء الهزف غلو كردن
در ملح ق فى الحديث فحلق الى اى رمى الحبق الضراط لحدق
القوم بالرجل اى احاطوا به الحذق بريدن و گزيدن سركه دهن را الحذوق
سخت ترش شدن الحذق و الحذاق و الحذاقة زيرك سار شدن در كار
و فعل فعلا لغة فيه و الفتح اجود الحزق محكم بستن بريسمان الحلق موى ستردن

وبرگلو زدن وحَلَقَهُ اللّٰهُ ای اصابه بوجعٍ فی حلقه الخَذْق سرگین او کندن
مرغ والغایر یفعُلُ تما الخَزْق دریدن وزمین بریدن برفتن ودروغ
گفتن الخزق والخَسْق بر نشانه گذاره کردن یادروی نشستن الدَّسْق
پُری حوض الرَّبْق موی بر کندن الزَّلْق موی ستردن وبخیزانیدن
ومنه قرئ لیُزْلِقُونک بابصارهم بفتح الیاء زَلَقَتْ الفرس شکَلْتَ
فی قوائمه الاربع السَّبْق والسِّبَاق پیشی گرفتن السَّرَقُ والسَّرِقَةُ الاول
بفتح الرآء والثانی بکسرها دزدی کردن یقال سَرَقَ منه مالاً وربما قالوا
سَرَقه مالاً السَّفْقُ دربا کردن وبمعنی الصَّفْق فی البیع والبیعة رایته فی
الحدیث ووجهه ان السین تبدل مکان الصاد مع القاف واحرف معدودة
السَّلْق بزبان آوردن ومنه سَلَقُوکُمْ بِأَلْسِنَةٍ حِدَادٍ ای جهروا فیکم
بالسوء من القول وخایه کوان کردن ویکبار گوشه جوال درهم افکندن
وستان باز افکندن وبانک کردن منه الحدیث لیس منا مَنْ سَلَقَ
وقیل معناه ان تمرش المرأة وجهها وتصکّه وچرب کردن چیزی وفی
الحدیث وقد سُلِقَتْ افواهنا ای خرج بها السُّلاق الشَّهِیقُ والتَّشْهَاق
والشُّهوق عند بعضهم آخر بانگ کردن خر وفَعَلَ یَفْعُلُ لغة فیه ویقال

دفق مذکور نیست
در زمینهای ...
آمده ... القاموس

شهق فلان شهقة ثم مات اى صاح صيحة و اصل شهق ارتفع ومنه
الشاهق الصفق و التصفاق واكردانيدن و الصفق چشم فرو
خوابانيد بود رفاكردن و دست برهم زدن ببيع يا ببيعت ويعدى
باللام و الصفق الضرب الذى يسمع له صوت يقال صفقته الريح
صفقت العود اذا حركت اوتاره الصلق آواز بلند برداشتن و
بعصا زدن الطفوق و الطفق العتق و العتاق و العتاقة آزاد شدن
و النعت عتيق و عاتق العتق از پيش بشدن اسپ و نيک شدن
پوست آدمى پس از زفتى العذق كسى را بعيبى معروف كردن و بريدن
شاخ خرما و بار بياوردن اذخر العروق بشدن در زمين العزق
شكافتن زمين بكنند العفق بتازيانه و عصا زدن و بسيار كشتى كردن
وسرعة الايراد وكثرته و الحبق ايضا الغسقان و الغسق دويدن
آب از چشم و زرد اب از جراحت الغسوق تاريک شدن شب الغسق
تاريک شدن چشم الغفق بتازيانه زدن ومنه الحديث غفقتى بالدرة
اى ضربنى ضربا خفيفا و ان يرد الابل كل ساعة الغلق در دربستن و هذه
لغة متروكة الفلق شكافتن اللفق بهم باز دوختن المنق سركين

اوكندن مرغ و الغابر يفعِلُ و دريدن النطق سخن كفتن النعيق و
النعاق و النعقان و النعْق بانك بر كوسفند زدن النغيق بانك كردن كلاغ
النهيق و النهاق بانك كردن خر و فعِل يفعَل لغة فيه و ينفُل ايضا عن
الفرا الحبْك نيك بافتن و استوار كردن الحنْك و الحنكان
كام خرد نهادن باشتافتن الحزْك الحزق الحشْك و الحشوك كرد
آمدن شير در پستان و حركه زهير للضرورة الحشوك گرد آمدن
مردمان و بسيار بار شدن خرمابن و ضعيف شدن باد الحشك
اندك باران شدن آسمان السبْك كداختن سيم وجز آن و از ان چيزى
ساختن السفك اشك و خون ريختن و الغابر يفعِل الشبك الخلط
و التداخل العبك باد و سيدن بوى و يعدّى بالباء الملْك بالضم
پادشاه شدن و منه قرى بمُلكنا الملك و الملك و المِلك بالحركات
الثلث خداوند شدن و منه قرى بملكنا و حكى الضم فى هذا المصدر
عن الاخفش المَلْك بالفتح زن كردن و نيك سرشتن آرد الترك
طعنه زدن بنيزه و طعن كردن در كسى الهتْك پرده دريدن الهلاك و
الهلوك و المهلِك و التهلكة و هذه من نوادر المصادر و الهلكوت

ذو قرار خاف العيون ثم تنظر به الحشك تنزل الى العين

هلاک شدن و یفعل لغة فیه ومنه قرا ابن ابی اسحق والحسن و
یهلک الحرث والنسل وله وجهان احدهما ان یکون شاذا کابی یابی
والثانی ان یکون من باب فعل یفعل غیر انه استغنی عن ماضیه
یهلک الیهلک هلاک کردن فی لغة بنی تمیم لـ التبل خیرا کردن الد
بیمار و تباه کشیدن عشق کسی را و تبله الدهر ای افناه التمل بر ریق
شراب خوردن الجمل بریدن الجفول شتافتن الجفل شتابانیدن
وفی الحدیث جفل سمکا ای القی ودمی به الجبل جام فروکردن الجذل
ستم کردن الحشل الرذل الحفل گرد آمدن و پر شدن آب رود و شیر
پستان و باگرد اشتن و یعدی بنفسه و بالباء و بمن و نیک باریدن
باران و زدودن الحمل برداشتن بسر و بپشت و منه وساء لهم یوم
القیمة حملا الحمل باردار گشتن زن و منه حملت حملا خفیفا و بحمله
بردن و یعدی بعلی و بار کشیدن و کسی را بر ستور خویش نشاندن
وحمل علی نفسه فی السیر ای جهدها فیه الخبالة بایندانی کردن الخبل
ناقص عقل و اعضا کردانیدن الختل فریفتن الخزل بریدن وفی الحدیث
مشی یخزل ای تفکک فیه الخسل الخصل والخصال النضل

لم یذکر الحسل بالسین المهملة
وفی القاموس الحسل السوق الشدید
السجيد

فاکه

١٢٩

١٢٧

السَّحِيل والسُّحال الصوت الذی یردده یردد فی صدر الحمار

الصَّهِيل والصُّهال والتَّصْهال والصاهلة بانک کردن اسپ العَبْل برگ

درخت فرا گرفتن و رسن بافتن و پیکان پهن بر تیر نشاندن

العَدْل داد کردن ویعدّی بعلی و برابر کردن چیزی با چیزی ویعدّی

الی المفعول الثانی بالباء العُدول بگشتن ویعدّی بعن العَزْل عزل کردن

از زن ویعدّی بعن وجدا کردن ومعزول کردن العَسَل بالتحریک و

العسلان پوییدن العسلان جنبیدن نیزه العسل انگبین در طعام کردن و

الغابر یفعِلّ العَطْل مصدر عَطَلَت الکلاب والجراد اذا رکب بعضهم بعضا فی

السِّفال العقل والمعقول خردمند گشتن و بمعهود دریافتن

العقل دیت دادن وهو متعدٍّ ودست از کسی دادن ویعدّی

الی المفعول الثانی بعن وقصاص دست بداشتن از بهر دیت یقال عقلت

لزید دم عمرو وهذا هو الفرق بین عَقَلْتُهُ وعقلتُ عنه وعَقَلْتُ له و

لنک شتر بادست بستن وقبض آوردن دارو شکم را وموی بشانه کردن زن

العقول در کوه شدن بر کوهی الغزل رستن الغَسْل شستن الفَتْل

بافتن و واکردانیدن الفَصْل جدا واکردن ومنقطع کردن خصومت

الفصول ازجای برفتن الفَصْل والفِصال ازشیر بازکردن القزلان
العرجان القصل بسُرید وخویدیدادن ستور القَطْل بریدن الفُغُول
خشک شدن الكَبْل بند کردن وتا . . کردن دد واه النّزول والمَ
فروآمدن یقال نزلتهم ونزلت بهم ونزل الرّجلُ ای . . م وا
بمنزل آمدن النّسلان والنّسل شتافتن النّطل نطول برخویشتن ریختن
فی الحدیث فنفلنا هم خمسین رجلا من بنی هاشم ای حلفنا لهم خمسین
علی البرآءة واصله النّفی وسمّیت الیمین فی القسامه نفلا لان القصاص
ینفی بها الهَتْل والهتلان والتّهتال باران باریدن الهَدْل جامه وجز آن
فروکذاشتن الهَدیل بانک کردن قمری وآنچه بدان ماند ازمرغان الهزل
لاغرکردن وهزل کفتن الهزال لاغرشدن والماضی هُزِل الهَطْل و
الهَطلان ریختن باران واشک یقال سحابٌ هَطِلٌ وهاطِلٌ الثّرم
دندان پیشین برجای نهادن ودوشیدن شتر والغابر منهما یفعِل
البَشْم کاریدن البُغام بانک کردن آهو وکاو وشتر وبغمت الرّجل
اذا لم یفصح له عن معنی ما یحدّثه به الثّرم دندان پیشین کسی شکستن
الثّلم رخنه کردن الجذم بریدن الجُرم کناه کردن الجَرم کسب کردن

١٢٩

مد النعت فاعلٌ وفعيلٌ وبريدن بار خرما وموی کوسفند الجزم ساكن
کردن حرف وبریدن وپرکردن مَشک وبریدن خرما وحرز کردن
الجَلم بریدن وکوشت فراکرفتن که بر استخوان باشد الحَتْم واجب
بکردن ومحکم کردن دار الحتم دادن الحَذْم کرم کردن الحَذْم بشتاب
چرانیدن ومنه الحدیث اذا اقمت فاحْذِمْ وبریدن وکل شیء اسرعت
فیه فقد حذمته الحَرم والحرمة والحریمة والحِرمان بی روزی کردن
الحَضم الحبق الحَطْم شکستن ویقال حَطَمَتْهُ السِنّ اذا اَسَنّ الخَتْم
مُهر کردن وقرآن تمام کردن وختَمَ اللهُ له بخیرٍ الخَذْم بریدن
الخَزْم بتاه کردن بخیه وبریدن وکم کردن وازراه بکشتن خَزَمتِ
البعیر یخزمه بالخِزامة وهی حلقة من شعر یجعل فی وترة انفه فیشدّ
فیها الزِمام وخزمت الجراد فی العود نظمته الخَشْم براندرون بینی
زدن الخَصْم غلبه کردن کسی را بخصومت وهذا شاذ لانّ القیاس
ان یکون هذا من باب فَعَلَ یفعُلُ ومنه قرأ حمزةُ وهم یَخْصِمُونَ الخَطْم
نشانه برکردن وفی الحدیث فیَخطِمُه یُقال خَطَمْتُهُ ای اصبتَ خطمه
وهو مقدّم الانف والفم من کل دابّة فی حدیث آخر ویأتی الکافر

[illegible]

فيخطمه الخطم هنا الاثر على الانف كما يخطم البعير بالكي الدذم و
الدذمان كام خرد نهادن ونرم رفتن ستور الدسم ناپيدا شدن نشان
الرثم شكستن الرثم مصدر رثمت انفه اذ اكسرته حتى ادميته
و رثمت المرأة انفها لطمته و لطخته الرذم رخنه بر اوردن و باده
درجام دادن الرسم فرق الرميل الرضم سنك برهم نهادن و شوريدن
زمين از بهر كشت وخويشتن بر زمين افكندن شتر و رضم به الارض
اى جلد به الارض السلم پوست بيراستن بسلم الشتم دشنام دادن
الشرم شكافتن و اندك دادن الصدم بهم وا كوفتن وكارى صعب
رسيدن الصرم بريدن وسخن كسى بريدن و بريدن بار خرما
الصلم از بن بريدن كوش و بينى و آنچه بدان ماند الطسم الطموس
على القلب الظلم و المظلمة بيداد كردن و الظلم مصدر ظلم الوادى
اذا بلغ الماء منه موضعا لم يبلغه قبل ذلك وظلمت البعير اذا
نحرته من غير داء و القوم اذا سقيتهم اللبن قبل ان بردت ويخرج
زبده و الارض اذا لم تكن محفورة فحفرتها وفى الحديث فلم يظلمه
اى لم يعدل عنه و التركيب يدل عند اهل اللغة يدل على وضع

الشى

الشیء غیر موضعه العتم درنگی شدن و تاریک شدن شب العثم کژ واد ربستن
شکسته و کژ وا د ربسته شدن العذم دندان کرفتن و ملامت کردن العزم و
العزیم والعزیمة والعزمان دل برکاری نهادن و یقال عزمت علیک ای
اقسمت علیک العاسم طمع کردن و کسب کردن العصمة المنع العصم
الکسب وفی الحدیث عصم بثنیّته الغبار قیل الصواب عصب ای یبس
قیل عصم الرتق بعد و غصب واحد ای لصق العکم دهن بند بربستن شتر
و چشم داشتن و عکمت المتاع شددته والبعیر شددت علیه العدل
و عکمت الرجل العدل اذا عکمته له مثل حلبته الناقة ای حلبتها له العلم
شکافتن لب العنث والعذم بسیار دادن الغسوم تاریک شدن شب
الغشم بیداد کردن و ... کستن الفدم فدام برسر بستن الفصم شکستن
بی جدائی الفطام از شیر باز کردن والترکیب یدل علی قطع شیء عن شیء القتوم
والقتام سیاه شدن القثم والقذم الغذم القرم والقزوم ان یاکل الصبی
والبهم اول ما یاکل و القرم ان یقطع جلیدة من انف البعیر لا یبلیف ثم تجمع
فیترک علی انفه للسمة کانها زیتونة القشم و ابخشیدن و اندیشه کردن در کار
باجدای
تا چون کنی القشم خوردن و طعام بد از میان نیک بیرون کردن القصم شکستن

القطم چشیدن وکزیدن القلم سم و ناخن چیدن الکدم کزیدن الکزم مصدر
کزمه شیا مقدم فیه ای کسره واستخرج مافیه بالاء الکسم تنقیتک الشیء
الیابس بیدک الکشم ازبن بینی بریدن الکظم فرو خوردن الکظوم نشخور باز
داشتن شتر الکلم خسته کردن ومنه قری یکلمهم اللثم دهن بند
بر بستن وشکستن استر سنک را بپای وخون آلود کردن سنک پای استر را
اللدم برروی زدن و پاره در جامه دادن و الباب یدل علی الصاق شیء بشیء
ضربا او غیره اللطم الضرب علی الوجه بباطن الراحة اللفم بینی بند بر بستن
النجم والزحیر النحنح النسیم و النسمان وزیدن باد النظم پیوستن باد
النغم سخن بالحان کفتن و الغابر یفعل ایضا النقم خشم کرفتن ویعدی بعلی
وکراهیت داشتن چیزی و الماضی منهما نقم بالکسر ایضا النهیم التحیر
الهتم دندان بشکستن الهثم القثم الهدم ویران کردن الهزم
القطع و الاکل فی سرعة الهزم والهزیمة و الهزیمی شکستن لشکر الهشم
و الهضم و الهضم شکستن ومنه الهاضوم لانه یهضم الطعام و هضمه حقه
اذا ظلمه و کسر علیه حقه وهضمت لک من حقی طائفة ای ترکته ن الثبن
کاه دادن کسی را الثبن و الثبان دامن بردوختن الثفن مصدر ثفنته

الناقة ضربته بالثفنات وفی الحدیث فجعل یثفنها یرید یطردها الثمن
هشت کردن وهشتم شدن الحفن کسی را چیزی اندک دادن و اصل
الحفن جمع الشیء فی کف او غیر ذلک ولا یکون الا من الشیء الیابس کالدقیق
ونحوه الخبن والخبان الثبن والثبان وخبیت الطعام اذا عیبته و
استعددته للشدة الدفن در زیر خاک کردن الرفن سوختن و بزانو زدن
شتر کسی را الزفن پای کوفتن السفن پوست باز کردن ومنه السفینة و
هی فعیلة بمعنی فاعلة الشفون بدنبال چشم نگریستن و یعدی بنفسه و بالی
الصفن قدح شراب و هدیه و جز آن از کسی بگردانیدن و گرفته زدن کوفتین
الصفون قدم بهم باز نهادن ومنه الحدیث فمنا صفونا و برسه پای ایستادن
اسب و بر کناره سم چهارم وفی الحدیث وصفن ثیابه فی سرجه ای جمعها
الضبن باز داشتن الضفن پای بنشست گاه کسی باز زدن و بدست یا پای
زدن شتر وضفنت بالافشان الارض ای ضربتها به الطبن آتش در زیر
خاکستر کردن تا بنمیرد الطبانة والطبانیة والطبون الطبن العجن آرد سرشتن
وعجن الرجل اذا نهض معتمدا علی الارض من الکبر العدن مقیم بودن بجای
ومنه جنات عدن وعدنت البلد توطنته العطن پوست در خون کردن

العطون سیرآب خوردن شتر و پس خوفتن والغابر یفعِلُ الغبن زیان آوردن برکسی در بیع وشری وغبنت الطعام والثوب مثل خبیت الغضن شاخ بریدن الغضن دو اشتن الفتون والفتن در فتنه افکندن وفتنه شدن الفتنه والمفتون آزمودن الفتن سوختن القتون بشد بن در زمین القفن کوسفند کشتن از سوی قفا الکبن بانوردیدن دلو وفی الحدیث کبن ضغبر تیه ای ثناها وکبنت الشی عیبته وهو مثل الحبن الکفن پشم رشتن اللفن بعصا یا بسنگ زدن الهتن والهتون والهتان باران و اشک باریدن

ومن المضاعف ب التباب والتب هلاک شدن و زیان کار شدن الحب والمحبة دوست داشتن وهذا شاذ لانه لا یاتی فی المضاعف یفعِل بالکسر الا ویشرکه یفعُل بالضم اذا کان متعدیا ما خلا هذا الحرف الذبیب نرم رفتن الذبیب هراسیدن لب از تشنگی الزبیب نزدیک شدن آفتاب بفروشدن الشباب والشبیبة بالیدن کودک الضبیب رفتن آب وخون اندک اندک ومنه جاء فلان بضب کنانه اذا اشتد حرصه علی الشی الغبوب آنکه یک روز تب آید و یکروز نه و کنذا شدن کوشت الغب روزی آمدن و روزی نه و شب کذاشتن وغبت الامور ای صارت الی اواخرها القبوب

خشک شدن گوشت وپوست وخرما وجراحت القبیب دندان
برهم زدن شتر والسوت ایضا النبیب والهبیب والهباب بانگ کردن
گشن بز از بهر کشی ـ ت ـ الثحات والشت پراکنده شدن اللتیت
بانگ نرم کردن شتر وجوشیدن دیگ وکوزهٔ نو که اندروی آب کنند الهتیت
بانگ کردن شتر بچه ـ ث ـ الدث باران اندک آمدن الرثاثة والرثوثة
کهنه شدن جامه ورسن وجز آن الغثاثة والغثوثة لاغر شدن گوشت
ویفعل لغة فیه وبد شدن سخن الفث والفثیث دویدن ریم از جراحت
المثیث والنثیث تراویدن خیک ـ ج ـ الثجیج والثجوج ریخته شدن
آب وخون بنیرو والجحیج کژ جستن باد الدجیج والدجحان نرم رفتن بابو
الضجاج والضجیج العج والعجیج بانگ کردن اللجاج واللجاجة ستیهیدن
وستیزه کردن وفعل یفعل لغة فیه والمصدر من هذا اللجاج ایضا النجیج
ریم دویدن از ریش ـ ح ـ الشحوح والشحوحة فربه شدن گاو شیر گوسفند
الصحة تن درست شدن الفحیح بانگ کردن مار والغابر یفعل المحوح کهنه
شدن جامه وفی الحدیث مح ثوره ای درس النحیح صوت یردده الانسان فی جوفه
ـ خ ـ التخوخة ترش شدن خمیر الخ فتح العضدین فی السجود ومنه

الحديث كان اذا استجذ تحوّل وفى حديث آخر قيل معناه تحوّل من مكان
الى مكان آخر وقيل رفع بطنه من الفخذ وخوّى الزّخيخ درخشيدن اخگر
الفخيخ نخست كردن خفه د الجد سخن گفتن بحقيقت الجدّ بزرگ شدن
در چشم كسى الجدّة نو شدن الحدّة تيز شدن شمشير الحدّ والحدّة تيزى
كردن بر كسى السّداد والسّدود راست شدن قول الفديد بانگ كردن
خراميدن الندّ والنداد والنّدود رميدن شتر الهديد بانگ كردن
بيوفتيدن ديوار وجز آن ذ الفذّ تنها شدن اللّذاذه واللّذاذة خوش شدن
ر الثّرور بيوفتادن والغابر يعلّ فى الحديث انا احرّ لك اى اتّخذ
لك حريرة الحرور التّرور الخرير بانگ كردن آب الزّرير پيچيدن خشم در
سر الصّرير جرّست كردن در وقلم و پالان شتر ومحمل وآنچه بدان ماند
فامّا قرآءة ابن عباس فصرّهنّ مكسورة الصّاد مشدّدة الرّآء مفتوحة ومعناها
قطعهنّ فهى شاذّة لتعدّيها وقرآءة عكرمة بضم الصّاد والرّآء جاءت على القياس
الطّرور التّرور وغابره مثله العرار بانگ كردن شترمرغ وبعضهم يأبى ذلك
ولا يجيز الّا عارّ العرّ گرگن شدن الغرارة غافل شدن الفرار والمفرّ
گريختن القرّ والقرير بانگ كردن ماكيان القرار والقرور آرام گرفتن و

١٣٧

الغابر يَفعِل والكسر افصح الكرير صوت كصوت المخنوق الهرير زوييدن سگ
الهرّ و الهرير دشوار داشتن چيزی و يَفعُل لغة فيه عن المبرّد ز
الجزو زخشک شدن خرما و جز آن الحزازة تاثير کردن اندوه در دل
العِزّ و العزازة ناياف شدن العزّ العزّة و العزازة عزيز شدن
العزّ و العزّة قوی شدن و فعِل يَفعَل لغة فيه و ضعيف شدن عن
ابی زيد ابی يقال عزّ علی ما اصاب فلانا ای اشتدّ الفزيز دويدن خون از جراحت
النزيز دويدن آهو و بانگ کردن وی س الحس بخشودن و فعِل يفعَل لغة فيه ش
الخشوش خشک شدن بچه در شکم و الماضی فعَل و قيل فعِل
الفشيش بانگ کردن مار پوست الكشيش مثله و بانگ جوشيدن شراب و ماده گاو
النشيش آواز دادن آب و جز آن در وقت جوشيدن و فرو خوردن
آب بزمين الهش و الهشوشة سست شدن ص البصيص درخشيدن
الشصوص اندک شير شدن شتر و سخت شدن عيش القصيص الفزيز
الكصيص الحزكة و الالتواء من الجهد ض البضاضة و البضوض و
البضوضة نازک پوست شدن و فعِل يفعَل لغة فيه البضيض تراويدن
آب القضاضة و القضوضة تازه شدن و فعِل يفعَل لغة فيه النضيض

البضیض ویقال خذ ما نضّ لک من الدین ای تیسّر فی الحدیث ما نضّ الیک
ای ما صار ورقا او عینا وفی حدیث آخر ما نضّ من اموالهم ای ما ظهر وحصل من
اثمانها ط الغطیط بخست کردن جفنه وجز آن وغطّ البعیر غطیطها هدر فی
الشقشقة ای فی حدیث فغطّنی ای خنقنی واصل الغطّ العصر الشدید ومنه
الحدیث آخر فغطّ حتی رکض برجله القط گران شدن نرخ ع فبعّ الخمر
ای صبّها صبّا واسعا یقال بعّ المطر یبعّ اذا اشتدّ وروی بالثاء یقال ثعّ یثعّ
بالفتح اذا قاء اراد قذفها بالبطحاء ف الجفاف والجفوف خشک شدن
وحکی ابو زید فعل یفعل وردّها الکسائی الحفوف ازکار بشدن موی از
بی روغنی الحفّ ساذ بکردن بررف و سر وحفّ الفرس حفیفا اذا اسمعت دویّ
حربه الخفّة سبک شدن ودر خدمت شتافتن الخفوف اندک شدن
عن الجوهری وبزودی رفتن عن البارانی الدّفیف نرم رفتن ورپریدن مرغ
بر روی زمین وفی الحدیث یؤکل ما دفّ ای ما حرّک جناحیه فی الطیران
کالحمام ونحوه الدّفیف زود رفتن الرّقّ والرّفیف درخشیدن لون ونبات
از سیرابی الزّفیف شتافتن مردم ومنه فاقبلوا الیه یزفّون وشتر مرغ
شیر الشّفّ افزون آمدن الشّفوف والشّفف تنک شدن جامه للزفرق

الآخر

١٥٩

کداخته شدن تن العَقّ والعِفّة والعَفاف والعَفافة باز ایستادن از زشتی
العَفُوف موی بانبوه خاستن وخشک شدن جامه وبنات وجز آن الهَفیق
زود رفتن ق البَقّ الابقاق بحقّ واجب شدن وبسزا شدن الحَقیق صوت
الفرج الدِّقّة باریک شدن الرِّقّة تنک شدن النَّغیق آواز دادن جوشیدن
دیک ومنه الحدیث بطونهم تنق النَّقیق بانک کردن بزغ و کژدم وماکیان
وکربه ک التکوک احمق شدن الرَّکّة والرَّکاکة ضعیف شدن ل البَلّ
از بیماری به شدن الجَلال والجلالة بزرگ قدر شدن الحَلال والحل حلال شدن
ویعدّی باللام والحلال واجب شدن وام وعقوبت ویعدّیان بعلی وبیرون
آمدن از حُرُم وحَرَم وزن از عدّت الحِلّة والحلول هذی بجایی رسیدن که کشتن
ابجا روابود الحلول حاله ببردن وام الدّلّ والدّلال ناز کردن الذُّل والذِّلّة و
المذلّة خوار شدن الذُّل رام شدن الذلیل والذّلّ والمزلّ بلغزیدن قدم
الزَّلل زلت افتادن در سخن الزُّلول کم شدن سیم در سخن الصُّلول دم کرفتن
کوشت پخته یاخام ویفعُل لغة ایضا والکسر اقوی الصَّلیل آواز دادن آهن و
مانند آن الضَّلال ضایع شدن وهلاک شدن الضَّلال والضَّلالة کمراه شدن
والغابر یَضَلّ فهذه لغة نجد وهی الفصیحة ویَضُلّ وهی لغة اهل العالیة وفی یَضَل م

الحديث لعلي اضلّ الله اى أغيب عن عذاب الله الغِلّ كينه ور شدن وغل
البعير اذا لم يقض هديه القِلّة والقِلّ اندك شدن الكلّ والكلّة والكلالة و
الكلول كند شدن زفان وشمشير وباد وچشم الكلال والكلالة مانده شدن
مردم وشتر الكلالة بى مرد شدن وبى فرزند شدن م التمام تمام شدن الحموم
سدم گرفتن گوشت بريان وبخته الدّمامة زشت روى شدن والغابر يفعل
والماضى فعُل بالضم وهذا شاذّ الذّميم آب بينى دويدن الرِّمّة بوسيده شدن
استخوان الطّميم نرم دويدن الهميم نرم رفتن ن الحنين آرزومند شدن
ويعدّى بالى وبانگ كردن ناقه بر ازى الخناق بخشودن ويعدّى بعلى الخنين
كالبكاء فى الانف والضحك فى الانف الدّنين الرّميم الدّنين خرو شيدن الضّنّ
والضّنانة بخيلى كردن والغابر يضِنّ ويضَنّ والفتح افصح الطّنين آواز كردن
وذنين مگس وبط وطنّ مات وهو فى غريب المصنّف الهنين ناليد وگريستن
ومن المعتلّ الواوى ب الوثوب والوثْب والوثيب والوثبان
برجستن ووثب فى لغة حِمْير اقعد الوجوب واجب شدن وبيوفتيدن
الوجيب طپيدن دل الجِبَة فروشدن آفتاب وبستن بيع الوجبة بيوفتادن
ديوار وفى الحديث اذا وجب اى مات الوزوب رفتن آب الوشْب بسيار گياه شدن

الوشب

زمین الوضوب دایم شدن الوظوب بر کاری ایستادن فی الحدیث نهوا عن عب
الفتل ای احری ان یخرج بکل بقبة فی ذکره من الماء الوقوب در آمدن تاریکی شب
وچشم بکو فرو شدن الوقیب صوت قنب الفرس الوکب بر کاری استادن
الوکبان رفتن آهسته ومنه اشتق الموکب الولوب رسیدن یقال ولب الیک
الشیء ای وصل الیک کائنا ما کان وولب اذا ذهب علی وجهه یقال واهبة فوهبة
اهبه واهبه ت الوقت پدید کردن پدید کردن وقت الولت نکاشتن
ث الوکث العهد بین القوم یقع من غیر قصد او یکون غیر موکد وهو فی
الحدیث وبعصا زدن ج الودج آب کشادن ستور و نیک کردن میان کروهی
الوسیج دویدن شتر الوشج بهم در شدن الولوج والیجة در آمدن الوهجان
والوهج درخشیدن ح الوضوح هویدا شدن و روشن شدن د الوتد و
التدة میخ زدن الوجود والوجدان یافتن و فعل یفعل لغة وهذه بتسمة لا اخت لها
وهی مع ذلک لغة عامریة وجدها ووجد الشیء عن عدم فهو موجود ولا یقال وجده
الموجدة والوجدان خشم کرفتن الوجد اندوهکن شدن الوجد والجدة توانکر
شدن الوحد والوحدة والحدة یکانه شدن الوخد والوخید والوخدان پوییدن
شتر الورود والورد باب آمدن والورود حاضر آمدن بوی ردته الحمی ورد ۱

فهو مَوْرود من الورد الوَطْد والطِّدة استوار کردن ووطده الى الارض مثل وهصه

دعمزه الى الارض وفى الحديث طِدْنى اليك اى ضُمَّنى اليك من وَطَدَ يَطِدُ قال

ابو علي بالواو فى مصدر وَطَدَ وَتَدَ طِدة وتِدة وكرهوا وَطْدًا ووَتْدًا لانه ان بيّن

ثقل وان أُدغم التبس الوَعد والعِدة والموعدة والموعد وعده کردن يقال

وعدتُه خيرا ووعدته شرا فاذا اسقطوا الخير والشر قالوا فى الخير الوعد و

العِدة وفى الشر الايعاد والوعيد ويتعدى الى مفعولين ويجوز ان يقتصر على

احدهما الوَغْد والوِغدة خدمت کردن الوَفْد والوِفادة والوفود نزديك كسى شدن

برسولى الوَقود بالفتح عن ابن جنى وهو شاذ والوُقود والوقدان والوقد والقِدَة

افروخته شدن وَكَدَ وَكْدَهُ اى قَصَدَ قصده الوِلادة زادن ذ الوَقْذ والقِذَة

الضرب بالخشبة حتى يسترخى ويشرف على الموت وشاة موقوذة قتلت

بالخشب ويقال وَقَذَهُ النعاسُ اى غلبه وفى الحديث فوقذ النفاق اى دمغه وكسره

وفى حديث فيقِذُهُ الورع اى يسكنه ر الوَتر والتِرة نقصان کردن والوتر والتِرة

كينه وركردن وطاق کردن الوَثْر بسيار كشنى کردن شتر الوَجْر داروى كلو فرو

کردن ومنه الحديث فوجرته بالسيف اى طعنته الوِزر والزِرة گناه کردن بر ذاشتن

تقول منه وَزَرَ يَزِرُ ووَزِرَ يُوْزَرُ فهو موزور وانما جاء فى الحديث مأزورات

فاکه

سلکان ماجورات ولو افرد یقال موزورات ووزرت فلانا ای غلبته الوشر
روشن وتنک کردن دندان وهو فی الحدیث وبریدن چوب بدستاره
الوعورة درشت شدن زمین الوفر والفرة تمام کردن الوفور تمام شدن وبسیار
شدن الوقور درخانه بنشستن الوقار والقرة بآرام شدن وفعل یفعل لغة
والنعت منها وقور الوقر کران کردن کوش وشکافتن استخوان الوکر درآشیانه
شدن مرغ وپر کردن مشک ووکرت الناقة وکرا عدت الوکری وهی عدو
فیه نزو وکذلک الفرس ز الوخز درسبوختن سوزن وسنان وآنچه بدان ماند
وتاثیر کردن سفیدی در موی الوغز دراستاد برنهادن ویعدی بالی والوکز
مشت برزنخ زدن وزدن وفاقولیدن الوهز الضرب بثقل الید وفی الحدیث
اذا الناس یهزون الاباعر یقال وهزته اذا دفعته س فی الحدیث نهی عن
الوخس وهو ان یکون الرجل مع جاریة والاخری تسمع حسّه الودس پنهان
کردن وپوشیده شدن چیزی برکسی الوطس شکستن والضرب الشدید
بالخف وغیره الوقس کر کرفتن شتر الوکس النقص والنقصان ایضا یقال وکس فی
تجارته اذا خسر فیها الوکسان فراخ رفتن شتر الوهس شدة السیر و
الاکل والوطأ والدق والسر والنمیمة ش الوروش برطعام خوردن طفیلی کردن ص

الوبيصُ درخشيدن الوقص كردن شكستن الوقوص چيزي سست راشكستن
وچيزى رابيك شتر نهادن بپاى وفى الحديث وقصته الناقة كانه رمى به ونمزه
الى الارض ض الوخض طعنه زدن چنانكه درخوف افتد الومض و الوميض و
الومضان درخشيدن بخنوه ط الوبْط والوبوط ضعيف راى شدن وفعل
يفعل فعلا لغة الوخْط آميختن سپيدى باموى ونيزه زدن چنانكه بگذرد
وزود رفتن الوسوط و السطة والوسْط درميان شدن ومنه فوسطن به جمعًا
الوقْط بيفكندن وفى الحديث وقط فى رأسه اى وضع رأسه ومن رواه بالظاء
اراد ثقل رأسه الوهْط شكستن ظ الوشْظ تخله از استخوان شكستن وسوراخ
تير محكم كردن بكاز الوعظ والعظة پند دادن الوكظ الدفع و الزين ف
الوجْف والوجيف والوجفان پوييدن ستور الوجيف طپيدن دل و وجف
الرجل اذا اضرب بنفسه وكذلك البعير الوخْف خطمى بهم زدن تادرهم درسد
الودف چكيدن به و آب از انار الورْف والوريف فراخ شدن ويستعمل فى
الظل الوريف و الوروف والورْف درخشيدن نبات ازنازكي الوزيف شتافتن
درزمين ومنه فاقبلوا اليه يزفون الوصف و الصفة نشان دادن الوصوف
نيك رفتن شتر الوضف قيد شتر تنك كردن وازبى فراشدن الوقف وا داشتن

دفن

وقف کردن و وقفته على ذنبه اى اطلعته عليه الوقوف والايستادن
الوكيف والوكف والتوكاف چكيدن آب از سقف و دلو و آنچه بدان ماند و فى
الحديث ثم وكفوا عن علمهم اى قصروا عنه و نقصوا مأخوذ من الوكف وهو
النقص الوهف والوهيف برگ بياوردن درخت و الوهف قيمى كليسا كردن
و فى كلام قتادة وهف له شىء اى كلما عرض له ق الودق باريدن و نزديك شدن
و يعدى بالى و انس گرفتن و يعدى بالباء و بكشن آمدن خداوند سم الورق
برگ از درخت فراگرفتن و برگ بياوردن وى الوشق كرد كردن و راندن و برداشتن
الوشق قديد كردن الوعيق والوعاق آواز كردن شكم اسپ چون برود الولق
روان گشتن رفاره در دروغ گفتن و منه اذ تلقونه بالسنتكم و شتافتن و سبک
زدن نيزه ک الورک بر پهلو خفتن و وركته و ركا جعلته حبال و ركى الوعک
ضعيف كردن تب مردم را ل الوبل باران بنهيب و بزرگ قطره باريدن و منه اخذا
وبيلا اى شديدا الوحل غلبه كردن كسى را بنه رفتن در گل و سل اذا رغب و منه
ابتغيت الوسيلة الوشلان چكيدن الوصل عطا دادن و الوصل والصلة پيوستن
و پيوسته شدن الوصول رسيدن و يعدى بالى و وصل اى دعا دعوى الجاهلية
وهو ان يقول يال فلان و منه الا الذين يصلون الى قوم و قيل معناه يتصلون

بهم و يخلوم فيما بينهم بالحلف والجحاد والالتجاء الوغل نا خوانده بدرشدن
شراب خواركان رفتن الوغول درميان درختان پنهان شدن الوقول بدكوه بر شدن
الوكل والوكول كسى را بالو كذاشتن وكار با كسى كذاشتن وكلتنى لهم اى دعينى الوهل
ذهاب همك الى شى وانت تريد غيره م الوثر شكستن وزدن ودويدن
واين تركيب يدل على جمع وتجمع يقال وثم بها اى اجمع لها من الموثمة
الوجوم خاموش كشتن از اندوه يا از خشم وحمت وحمه اى قصدت
قصده الوخم بكر انى كسى را غلبه كردن الوسم والسمة داغ كردن و الوسم
بنيكويى غلبه كردن الوشم كنده كردن و بسى الوصم شكستن ومعيوب كردن
ووصمت الشى اذا شددته بسرعة الوضم كوشت برخوان ابرجايى نهادن
وبركسى فرو آمدن الوغم خبر كردن بخبرى بى يقين الوقم باز دادن وقهر
كردن والموقوم الشديد الحزن الموكوم الموقوم ووكمت الارض اذا وطيت
واكل نباتها الونيم ريدن مكس الوهم الوهل ن الوتن برو تين زدن الوتون
والثبات ام شدن آب وجز آن الوخن كوفتن الوذن والودان تر كردن و
ودنت المراة اذا ولدت ولدا نحيفا قليل الجسم والولد مودون ومودن
الوزن والزنة سنجيدن يقال وزنت فلانا درهما ووزنت لفلان بمعنى الاهمل

فاکه

الکلام ثم حذف فوصل الفعل ومنه و اذا کالوهم او وزنوهم وفی الحدیث قبل
ان تُوزَن ای تحزر وتخرص الوَضْن نوار وزره بافتن وچیزی بجواهر
مرصع کردن ومنه علی سرر موضونة الوکْن خایه در زیر کرفتن مرغ و
نشستن مردم الوَهْن سست شدن وسست کردانیدن ماوَ تهت له
ای مافطنت ومن المعتل الیائی ر الیَسْر قمار بازیدن والیَسَر
المَیْسُر واجب شدن ویَسَرْتُ له القول مَیسورًا ای لینته له ویَسَرَ القومُ
الجَزُور ای اجتزدوها واقتسموا اعضاءها الیَعار بانک کردن بز ع الیَنْع
والیَنْع والیَنَع والیُنوع بجای رسیدن میوه وفَعَلَ یَفْعَلُ لغة فیه ن
الیُمْن والیمن بر برکت کردن یقال یَمَنَهم فهو یامِنٌ ویمینٌ ویُمِن علی قومه
فهو میمون ومنه حدیث بعضهم فی تفسیر کهیعص قال الیامن یمین کالیمین
والیامن بمعنی واحد کالقدیر والقادر ومن اللّفیف المفروق ح
الوَحْیُ وحی فرستادن وبستن وسخن کفتن پنهان خ الوَخْی بقصد کردن و
رفتن د الدِیَة خون بها دادن الوَدْی بیرون آمدن وَدْی و وَدَی الفرس
وَدْیًا اذا ادلی لیبول او لیضرب وقیل ودی لیبول و ادلی لیضرب ر الوَرْی
والدِیَة بیرون آمدن آتش از آتش زنه وفَعِلَ یَفْعَلُ وفَعِلَ یَفْعِلُ لغتان فیه

آگنده شدن مغز استخوان و بخوردن ریم جوف مردم را ش الوَشْی والشِیَة
نگار کردن بر جامه والوشی بسیار شدن الوِشایة غمز کردن ویقال وَشی کلاماً ای
کذب ص الوَصْی والوُصِیّ پیوستن چیزی بچیزی و وصیت کردن و وَصَت
الارضُ اذا اتصل ع الوَعْی والعِیَةُ نگاه داشتن والوَعْی گرد آمدن منو در جراحت
و ولادر بسته شدن استخوان ف الوفاء پیمان نگاه داشتن الوَفِی تمام و بسیار
شدن ق الوَقْی والوِقایة نگاه داشتن و یعدّی الی مفعولین و وَقِیَ الفرس
اذا کان یهاب الشیٔ من وجع یجده فی حافره و یقال قِ علی ظلعک ای الزمه و
اربع علیه ل الوَلْی باران دوم باریدن و الماضی وَلِیَ ن الوَنی والوُنِیّ والوناء
سست شدن و فلان لایَنِی یفعل کذا ای لایزال ه الوَهْی والوُهِیّ دریده و شلشله شدن
و وَهَی الحائط اذا ضعف وهمّ بالسقوط و وَهت عز الی السماء بمائها و کذلک کل شیٔ
استرخی رباطه و مما فاؤه یاء یدیت الرجل اصبت یده و یدیت عنده و الیه
یداً اتخذت عنده نعمة و اَیدیت الیه و عنده یداً قال الاخفش ایدیت عنده و الیه
اشهر من یدیت الیه و عنده و اما قول الشاعر یدیت علی ابن حسحاس فانما
حمله علی الانعام لذلک عدّاه بعلی و هم یحملون النظیر علی النظیر کما یحملون
النقیض علی النقیض و من مهموزه الوَأْی وعده کردن و واجب کردن

فاكه

١٥١

١٤٩

ومن الاجوف ب ت الجيب بريدن وقطع كردن مسافت والجيبة
بى بهن ماندن الرّيب والرّيبة بگمان افكندن التّيب دفتن آب الشّيب و
الشّيبة سپيد شدن سر والنعت منه اشيب على غير القياس وشايب على
القياس ايضا الصّيب رسيدن بچيزى ومنه يقال صاب السّهم القرطاس تير بر
نشانه آمد الطّيب والطّيبة والتّطياب خوش آمدن وخوش بوى شدن
والطّيب پاكيزه شدن العيب والعاب والمعاب والمعابة عيب كردن والشّى
معيب ومعيوب ايضا على الاصل وبنو تميم يتمّون المفعول من اليآء ومعيوب شدن
الغيب والغيبة والغياب والغيوب والمغيب والغيبوبة غايب شدن و
الكلام فى الغيبوبة وما كان من هذا الباب على هذا الوزن كالكلام فى الكينونة
الا ان الغيبوبة وبابها من غاب يغيب فلا يكون فيها قلب الواو الى اليآء بل يكون
اليآء الاولى يآء فيعلولة والثانية عين الفعل كما ان باب بيع لا يكون فيه القلب الذى كان
فى باب سيّد فلا يكون اصله بيوع كما كان اصل سيد سيود نابه اى اصاب نابه
ت البيت والبيتوتة شب كارى كردن والبيتوتة شب گذاشتن وفعل
يفعل لغة فيها بقال بِتّ القوم وبِتّ بهم الزّيت روغن زيت در طعام كردن
والمفعول مزيت ومزيوت وكسى را روغن زيت دادن اللّيت باز داشتن

ويفعَل لغة فيه وكم كردن ث الرَّيث دير نكى شدن الغَيث و الغيوث في
المَغاث و الغيثان تباهى كردن الغَيث باران فرستادن وغاث الغيثُ الارض
اى اصابها فهي ارضٌ مُغيثة ومَغيوثة المَيثُ الموثُ الهَيثُ و الهيثان الذك
دادن ج الفَيج و الفيجان خطا شدن تير مَا أعيج من كلامه بشيءٍ عيجًا اى
ما اعبأ به وشربت ماء ملحًا فما عجتُ به اى لم اروِ ومنه الهياج خشك شدن
نبات الهَيج و الهيجان و الهياج انكيخته شدن و الهَيج برانكيختن ح التيّح تقليد
كردن ويعدّى باللام وخسپيدن در رفتن الرّيح بوى يافتن ومنه الحديث
لم يَرِحْ رائحة الجنة الزّيح دور شدن السَّيح و السُّيوح و السياحة و
السيحان در زمين رفتن السَّيحُ رفتن آب الصَّيح و الصِّياح و الصيحان
بانك كردن الطَّيحُ بيوفتيدن وهلاك شدن وسر كشته شدن در دين و
ويفعل لغة في الجميع وزعم الخليل انّ طاح يَطيح من فَعِل يَفعَل بالكسر فيهما و انه من
ذوات الواو لقولهم طوّحته الفَيح و الفيحان الفوح وجوشيدن ديك ودميدن
خون از جراحت وفاحت الغارة اى اتّسعت القَيحُ ريم كرفتن ريش المَيحُ عطا
دادن ومسواك كردن وشفاعت كردن و آب بدست از چاه در دلو كردن وكشتى
كردن در رفتن خ الثّيخ و السَّيخ البوخ الشَّيخ بتحريك الياء والشيخوخة

پیر شدن الطَّبخ آوده شدن و آونده کردن و تکبر کردن د البَیْد مثل البیدودة و
البیود هلاک شدن الحَیْد و الحَیدة و الحِیادة و الحیود و المحید و الحیدودة و
الحَیَدان بکشتن الزَّیْد و الزِّیادة و الزُّوادة و المزید افزون افزون کردن
ویعدّی الی مفعولین و افزون شدن الشَّیْد بکچ کردن بنا و افراشتن آن الصَّید
شکار کردن و فَعِلَ یَفْعَلُ لغة فیه الفَیْد مردن و خرامیدن و زیادت شدن
ومنه الفائدة و فاد المال لفلان ای ثبت الکَید و المکیدة مکر کردن و الکید الحیض
وهو یکید بنفسه ای یجود بها و کلاهما فی الحدیث و الباب یدلّ علی معالجة لشیٔ
بشدة المَیْد جنبیدن و خرامیدن و مِدْتُ الرجلَ احسنتُ الیه الهَیْد
جنبانیدن و منه الحدیث یا نارُ لا تَهِیدیه ای لا تزعجیه و منه الحدیث الآخر
ایه هِدْه یعنون المسجد ای هِدْه ثم اَصْلِحْه و فی الحدیث فلا تَهِدْنیّة الآخرة
یعنی نیة الجنة یقول لا تکثرین له یقال ما تَهِیدُ فی کلامک ای ما اکثرت له و الترکیب
یدلّ علی التحریک و الازعاج الهَیْد شکستن عن البارانی ر الخَیر نیک شدن
تقول منه خِرْتَ یا رجل و غلبه کردن کسی را بیهی و بهترین برگزیدن و منه
اِسْتَخِرِ الله بحولک السَّیْرُ و السَّیرورة و التسیار و المَسیر رفتن و حکی مَسُورًا به
من السیر و هو شاذّ و راندن و سار بهم سِیرةً حسنةً ای طریقةً حسنةً

الصَّيرورة والتَّصَيُّر والمصير كشتن الصَّيرچه مانيد تن پاره كردن الضَّيْر زيان كردن

الطَّيَران والطَّيْر وزة پريدن والباب يدلّ على خفّة الشّئ في الهواء ثمّ يُستعار ذلك

في غيره وفي كلّ سرعة العَيْر رسيدن اسب وبستن در زمين وفي الحديث يغانى

التمرة العايرة اى السّاقطة الغيار خار بار آوردن وسود كردن وغارهم الله بمطر

يَغِيرُهُمْ ويَغُودُهُم اى سقاهم المَيْر خار بار آوردن النَّير علم كردن جامه را الخَيْر

نرم راندن الضَّيز دور كردن و تقصان كردن المَيْز جدا باز كردن س الحَيْس آميختن

ومنه حاس الحيس اى اتّخذه وهو تمر تخلط بثمن واقط الخَيْس دم كرفتن مردار

ومنه خاس البيع والطّعام كانّه كسد حتّى فسد ... الميسان خراميدن

العيس كشنى كردن شتر القَيْس والقياس اندازه كردن چيزى ... ويعدّى

الى المفعول الثانى بالباء ويعلى الكَيس والكياسة زيرك شدن والكيس بر ...

غلبه كردن ومنه الحديث انا كستك المَيْس والميسان خراميدن الهَيس رفتن

ش الجَيش والجيشان بر جوش آمدن ديك وموج زدن دريا وپريز آمدن دل از

اندوه يا از بيم وجاشت نفسه اى دارت للغثيان الرّيش پر بر تير نهادن وحال

كسى نيكو بكردن وهذا على التشبيه الطَّيش بكشتن تير از نشانه وسبكسار شدن

العَيش والعِيشة والمعاش والمعيش والعيشوشة زيستن المَيش

كستك

فاکه

آمیختن سخن و بزمو باده و شیر بیش از و حلب نصف ما فی الضرع فاذا جاوز
النصف فلیس الحیش هاش القوم هیشا تحرکوا وهاجروا ص الحیص والحیصة و
الحیوص والمحیص و المحاص و الحیصان بکردیدن و یعدی بعن الخیص اندک شدن
الدیصان روباه بازی کردن الغیض رفتن آب و ما فضت ما برحت القیص بیفتادن دندان
الکیص تنها خوردن ض البیض خایه کردن مرغ و سخت شدن کرما و سفید غلبه
کردن و ورم کردن دست اسپ و باضت السمی سقط نضالها الحیض الحیدودة
الحیض والمحیض والمحاض بی نماز شدن زن و النعت حایض وحایضة عن
الفراء و الحیض [illegible] از درخت ثمر الغیض والمغاض کم کردن
آب وکم [illegible] والغیض کم شدن بهاء آخریان الفیض اشکارا شدن خبر و
[illegible] شدن چیزی و فاض الماء یفیض فیضا و فیضوضة ای کثر حتی سال علی صفة الوادی
والفیض والفیوض بمردن و منه فاض الرجل و کذلک فاضت نفسه ای خرجت
روحه عن ابی عبیدة و الفراء و ابی زید و هی لغة تیم و قال الاصمعی فاض الرجل و
لا فاضت نفسه و انما یقال فاض الماء و الدمع القیض خود و پوست خایه مرغ شکافتن
و جز آن الهیض شکستن استخوان پس از جبر و کل وجع علی وجع فهو هیض و منه
الحدیث هاضنی فهضته ای کسرنی فاکسره و جازه بما فعل ط الخیاطة دوختن

و النعت مخيطة مخيوط الشيط هلاك شدن و باطل شدن خون و سوخته شدن و
آميختن و شتافتن وقولهم شاطت الجزور اى لم يبق منها نصيب الا قسم
ومنه الحديث فيشاط لحمه كما تشاط الجزور العياط مردن شتر الكيط و
در رسيدن دوستى بدل الميط دور شدن و دور كردن و جور كردن در حكم
ومنه الحديث لو كان عمر ميزانا ما كان فيه ميط شعره اى ميل شعره ظ الغيظ
بخشم آوردن الغيظ و الغيوظ و الغيظان مردن و فاظت نفسه اى خرجت روحه
الا عند ابى عمرو بن العلاء فانه لا يقال فاظت نفسه و لكن يقال فاظ اذا مات فاكب
و بالضاد لا يجوز البتة القيظ تابستان جايى ميوهكردن تابستان يوما اذا اشتد حره
ع البيع و المبيع فروختن و خريدن و النعت مبيع و مبيوع التيع فى از دهن
بيرون كردن و تاع الشئ سال على وجه الارض الذيع و الذيوع و الذيعان
و الذيعوعة آشكارا شدن الريع بازگشتن و زيادت شدن و راع الخرق
فى قول الكميت السيع و السيوع برفتن آب و فراوان شدن كود آب الشيع
و الشيوع و الشيعان و الشيعوعة آشكارا شدن خبر الشياع ازبى فرا شدن
و شاعكم السلام كما تقول عليكم السلام و هذا قول الرجل لاصحابه اذا اراد ان
يفارقهم الضيعة و الضياع بالفتح باد شدن الكيغ و الليغ بد دل شدن

و فَعِلَ يَفْعُلُ لغة فيهما او النعت لايع و لايع المَيْغ گداخته شدن و روان شدن آب و جزآن المَيوع بددلی کردن و النعت ساع و هايع غ البَيْغ شوریدن خون الزَّيْغ و الزيوغ د الزَّيَغان و الزَّيْغوغة بخسيدن و الزَّيْغ در گشتن آفتاب و سايه و کند شدن چشم السَّيْغ بگلو فرو گذاشتن طعام و شراب ف الحيف بيداد کردن الزَّيف مرغزار چريدن الزَّيْف بی بهره شدن سيم و خراميدن السَّيف شمشير زدن الصَّيف تابستان جای مقام کردن و الصيف و الصيفوفة حسيدن تير از نشانه وصفنا ای اصابنا مطر الصيف وهو فعلنا کرفنا و ريبنا الضيافة مهمان شدن الضَّيف حسيدن تير از نشانه و ضاف به الهم ای نزل به الطَّيْف و المطاف د الطايف آمدن خيال در خواب و وسوسه العِيافة بمرغ فال گرفتن العَيف پرواز کردن مرغ بر آب يا بر مردار غافت الشجرة غَيْفا ای مالت يمينا او شمالا ق الحيق و الحيوق و الحيقان فرو آمدن بلا و مکروه و يعدی بالباء الرَّيوق الجُوُود الرَّيْق درخشيدن شراب الضَّيق و الصيقة تنگ شدن وضاق الرجل ای بخل ما غاقت المرأة عند زوجها و لالاقت ای لم تلصق بقلبه اللَّيق درخور آمدن چيزی با چيزی و سياه کردن دوات و شدن آن ک الحيک

اخذ القول فی القلب و تاثیر کردن و الحیک و الحیکان تحریک المنکبین مع
التبختر فی المشی الضیک بادو هیدن النیک معروف ل الذیل خرامیدن
و دامن در زمین کشیدن الزیل جدا کردن و چیزی از جایی فرا تر کردن السیل
و السیلان رفتن آب و سالت الغره استطالت و عرضت العیلة و العایلة و
و العیول درویش شدن العیل کشتی کردن در رفتن و علت الضالة عیلا
و عیلانا اذا لم تدر کهای وجهة تبغیها و عالنی الشیء عیلا و معیلا اذا عجز کن
القیلولة و القیالة بهرای شدن القیلولة و المقیل و القیل و القایلة نیم روز خفتن
یقال ما اکلا قایلته ای نومه و لا یقال ما [illegible] القیاس ان یقال قا[illegible]
الازهری القیلولة عند العرب الاستراحة نصف النهار [illegible]تد الحر
و ان لم یکن مع ذلک نوم و احتج بقوله تعالی و احسن مقیلا و وجه الاحتجاج
منه ان الجنة لا نوم فیها القیل اقالت کردن بیع و هو لغة قلیلة و الاکثر
الاقالة و شراب نیم روز خوردن الکیل و المکیل و المکال پیمودن بپیمانه و النعت
و کیل و مکیول و یتعدی کما یتعدی الوزن و الکیل بیرون نا آمدن آتش از
آتش زنه المیل و المیلان و الممال و الممیل و المیلولة جنبیدن یقال منه مال
الشیء و مال عن الحق و مال علیه فی الظلم الهیل فرو ریختن هر الیتم بیندکی
گرفتن

فاكه

دوستی الخيمومة بد دل شدن و يعدی بعن الخيم پای ... ستن ودامت
السماء يديم ديماً من الديمة عن ابی زيد الذيم والذام عيب كردن والنعت
مذيم ومذيوم الريم از جای فراتر شدن و يعدی بنفسه و بمن الشيم
شمشير در نيام كردن وشمشير كشيدن ونكريستن تا برناكی بارد القيم بيدا
كردن وهو متعدٍ الطيم مصدر طامه الله علی الخير ای جلبه العيمة آرزومند
كشتن وشير و الغابر يفعِل الغيمومة ابرناک شدن آسمان الغيم العطش وجر
الجرف الهيم والهيوم والهيمان والتهيام روی بجايی نهادن از عشق وجز آن
الهيام سخت تش ... أخذ الابل مع الحمی فتهيم فی الارض لا ترعی
ن البيان والتبيان وهو شاذ هويدا شدن البين والبيونة جدا شدن
والبين البون الحين بالكسر هنگام شدن وحان حينه ای قرب الحين
بالفتح هلاک شدن الدين وام دادن ووام ستدن التين مقهور وخوار كردن
وشدن وپاداش دادن وفرمان بردار كشتن كسی را الديانة دين دار كشتن
ويعدی بالباء والنعت دين الرين والريون غلبه كردن كناه بر دل وخواب
بر چشم ومستی بر نفس والرين شوريدن تن وكلما غلبک فقد رانَ بک
ورانک وران عليک ومنه الحديث اصبح قد رين به تقول احاط ماله

۱۵۸

الدّین ورین به رجل اذا وقع فیما لا یستطیع الخروج منه و لا قبل له به الزّین
آراستن الشّین معیوب کردن الطّین بگل کردن و مهر کردن کتاب بگل و طانه
الله علی الخیر ای جاجبله العین بچشم کردن و بچشمه رسیدن در کندن چاه
العیزان دویدن آب و اشک العیانة دیدن بانی کردن و یعدّی بعلی
الغین فرا پوشیدن چیزی دهن راو منه الحدیث انه لیغان علی قلبی و
الماضی فعل و ابر کرفتن آسمان و بسته شدن و شوریده منش شدن القین
آهنگری کردن و کرد کردن اللّین و اللّینة و اللّیان نرم شدن المین دروغ گفتن
التّیه و التیهان خیران شدن و زعم الخلیل انّ تاهٔ یتیه من باب فعل یفعل من
الواو لقولهم توهّته و التّیه تکبّر کردن اللّیه در پرده شدن
النّاقص ب الجبایة کرد کردن آب و خراج و فعل یفعل لغة شاذة
الزّنی درمیان قومی بپالیدن الزّنی بر داشتن و زنیت اذا اسقت
الیه مایکرهه السّبی و السّباء اسیر کرفتن السّباء خمر خریدن تا از جایی بجای بری
السّبی دور کردن الطّبی خواندن و طباه عن کذا صرفه عنه الجثی و
الجثوّ بزانو در نشستن الحثی و الحثا خاک پاشیدن الخثی سرکین
او کندن کاو الرّثی و المرثیة مرده ستودن و رثایة ثوادثوا لغة فیه

۱۵۹

ورثّبما همزت العرب مرثيه و بخالوا رثاث بالميت ورحمت فرزدن ويعدّى
باللام الرثاية سخنی از کسی یاد کرفتن الغنى و الغنيان منش بردن از چیز
کم طبع از ان نافر باشد و التنى التوج السجى کل از زمین فارندیدن
ببیل المحى المحود الخدیان بشتاب رفتن ستور الردیان والردى سنک
انداختن وافزون شدن و از جایی یا در چاهی افتادن وردیته بالمرداة
ای کسرته بالصخرة الفداء و الفدية باز خریدن و الفداء کسی را کفتن
که من فدای تو باد او یعدّیان الى المفعول الثانی بحرف جر القدیان
شتافتن القذى ... الهدى راه نمودن در دین و یعدى الى مفعولين
بحرفی جر باللام و الى وقد یحذف حرف الجر فیتعدى الى مفعولين بنفسه
وراه راست کرفتن الهداية راه نمودن در هر چیزى الهداء زن بخانه
شوهر فرستادن الهدى بر طريق كسى رفتن ومنه الحديث واهدوا
هدى عمار و از پس بشدن ومنه الحديث فما هدى ما رجع اراد لم
يجى ببيان و حجة مما رجع يقول مما اجاب انما قال لا و الله وسكت وقيل ما هدى
ما بين من قوله واما ثمود فهديناهم و اولم يهد لهم ذ الحدى كزيدن
وكزيدن شراب زبانرا القذى بيفكندن چشم خاشه را از خود وقذت الشاة

ای القسمة بین اثنین رحمها البذی و الامرآء بالمعنی بین الهذی و الهذیان بیهوده
گفتن و فعل یفعل لغة فیه البری و البرایة تراشیدن و البری نزار کردن ستور
اذ راندن بسیار الجری و الجریة و الجریان و المجری رفتن آب وجز آن
الحری کاسته شدن و الدرایة و الدریة و الدری دانستن و یعدی
بالباء و بنفسه قال سیبویه و بالباء اکثر و بنین ما قاله قوله و لا ادراکم به و
لو کان علی اللغة الاخری و لا ادریکموه الذری فریفتن الذری دامیدن
الزرایة عیب کردن و یعدی بعلی سریت عنه الثوب لغة فی سروت
و سروت عنه الدرع بالواو لا غیر و السری و المسری و السرایة
بشب رفتن الشری و الشراء خریدن و فروختن الصری بریدن و
واداشتن و صریت الماء اذا اسقیته ثم قطعت و صریت ما بینهم صریًا
ای فصلت القری بریدن بر وجه اصلاح و کاذی که بشکفتی آرد کردن و مشک
دوختن و دروغ فرا بافتن و قریت الارض سریتها و قطعتها القری و القراء
مهمانی کردن القری گرد کردن آب وجز آن و در شهرها گردیدن الکری
جوی کندن المری پستان شتر مالیدن تا شیر فرود هد و بیرون آوردن
تک از ستور و باد باران از میغ و انکار کردن و منه افتمارونه علی ما یری

(۹۱)

الجزاء پاداش دادن و غلبه کردن کسی را بدان و بگزاردن و تجزی عنی هذا
الامر ای تقضی و تاب ومنه لا تجزی نفس عن نفس الآیه والحدیث ایضا
تجزی عنک الجزی غلبه کردن کسی را بجزا الخزی الخزو العزی العز و
وفی الحدیث فیزی منها حتی مات ای نزف دمه ولم یرقا ونزی ونزف و ح
ض المشی اخراج النطفة من الرحم والولد من البطن النسی بر عرق نسا رود
ض الخشی غلبه کردن وبترسیدن المشی والتمشاء رفتن المشاء بسیار
فرزند وچهارپای شدن ض الخصاء خایه بکشیدن العصی والمعصیة و
والعصیان نافرمانی کردن والنعت عاص وعصی قصی اللحم عن العظم گوشت
از استخوان باز شد ض القضاء حکم کردن ومنه وقضی ربک وبگزاردن
وام وجز آن ومنه وقضینا الی بنی اسرائیل وقضینا الیه ذلک الامر و تجزی
ومنه فمنهم من قضی نحبه وکردن چیزی محکم وباندازه ومنه فقضاهن
سبع سموات والقضاء القدر وبپرداختن ومنه فوکزه موسی فقضی علیه
ای قتله مکانه کانه فرغ منه والترکیب یدل علی احکام الشیء واتقانه ونفاذه
قال الازهری مرجع الجمیع الی الشیء وتمامه المضی بگذشتن چیزی المضاء
در کاری بگذشتن ومضیت علی الامر مثل مضوت ظ الغطی فرا پوشیدن

انقطاع م

محقّر است در تقاضی تیماجان و غیر تمات نیز مقصد است پس صرف جمیع اینها نمود

وهو متعدٍّ دَقَل تیک شدن شب وغَطَى غَطْياً وغَلْياً اذا امتلأ شباباً ع
السّيءُ غلبه کردن کسی را برفتن غ البغی ستم کردن و کینه کشی کردن و یتعدّی
بعلی و تنک باریدن باران و پر شدن آب رود خانه و بیاماسیدن جراحت
و ریم در شدن آن و کلّ مجاوزة على الحدّ فهو بغيٌ البُغَايَة والبُغاء بضمّ الباء
فيهما والبِغْيَة جُستن ويتعدّى الى المفعول الثانى بنفسه وباللام وهما
بمعنى واحد والبِغاء زنا کردن وفى الحديث ما بَغَى له اى ما خُيِرَ له ف
حَفِيَتْ اليه بالوصية بالَغْتُ الحَفِى آشکارا کردن هذا هو الفصيح و پنهان
کردن و نحوه ضعیف درخشیدن الزّنى يال باز کردن شترمرغ پر بدا شتن
سراب چیزی را و زَفَتْهُ الرّيح زفياناً اى طَرَدَتْهُ السّفي دامیدن
الشّفى والشفاء آسانی دادن القفى بر قفا زدن الكفاية بسنده کردن
ويتعدّى الى المفعولين وكَفَاكَ الشّيءُ اى حسبك النّفى راندن و رانده شدن
وفى الحديث ما نفى من شعرك اى ثار و نیست کردن ق التقى مصدر
تقيتُ اى نظوتُ اليه و ترقته تقاة بترسیدن ازو و حذر کرد ازو و پیش
او باز شدن و یتّقیه و اتّقى بفتح التاء و تق الله و هذا على التوهّم والاصل
اِتّقاه يتّقيه و اتّق فا تّقى افتعل من وقيت الّا ان الواو التى هى فاء من وقيت

١٧٢

ابدلت تاء كما فى اتّعَدَ ثم حذفت التاء الاولى الكائنة بدلا من الفاء وسقطت همزة
الوصل فبقى تَقِى ووزنه تَعِلْ ولو كان المحذوف تاء افتعل لكان تَقَى يَتْقِى واتْقِ
على مثال سَقَى يَسْقِى اِسْقِ وهكذا حكم تَخِذَ يَتْخَذُ وتَسَعَ يَتْسِعُ فحذفت التاء
التى هى بدل من الفاء فى الوجه ووسع وحكى تَقْى بسكون التاء ومصدره التَّقْى
على وزن السَّقْى وعلى هذا التاء بدل من الواو الرُّقْيَة افسون كردن الزُّقاء و
الزّقى بانگ كردن كوف السِّقاية والسَّقْى آب دادن خوردن را السَّقْى آب
خواستن كسى را وباران فرستادن واستسقا كرفتن وآب در مشك كردن و
ربما جاء سقى بمعنى اَسْقَى فى الارض والماشية عَقَى الصبى عَقْيًا اذا احدث اول
ما يحدث ويعده ذلك ما دام صغيرا النَّقْى النقو والمَقْى المقو ك البكاء والبكى
كريستن وقيل بينهما فرق وهو انك اذا مددت اردت الصوت الذى مع البكاء
واذا قصرت اردت الدموع وخروجها وبكيت عليه بمعنى وغلبه كردن كسى را
بدان الحكاية قول وفعل كسى را حكايت كردن وحَكَوْتُ الكلام لغة وواچيزى مانيدن
نَكَيْتُ فى العدو نكاية اذ اقتلت فيهم وخرجت لـ الخَلَى كياه درودن سَلَى
الشاة اى نزع سلاها وهو الذى يكون فيه الولد الصَّلْى در هلاكت او كندن ويعدى
باللام ودر آتش آوردن وبريان كردن كوشت ومنه الحديث اُتِى بشاة مَصْلِيَّة

وبن سکالیدن و منه المصالی وهی الاشراک الطلی آهو و دن و او داشتن و پای بچه چهار پای بستن الغلی و الغلیان جوشیدن الغلی و اجستن ومعانی عشق و غرایب آن بیرون آوردن و شمشیر بر سر زدن و فی الحدیث من لیطة فلیهٖ ای قاطعة القلی و المقلیة و القلاء دشمن داشتن و فعل یفعل لغة فیه وهی لغة طی القنی بدوده بازی کردن و بریان کردن کوشت و بست و جز آن الکلی بر کرده زدن مر الحمیة و الحموة باز داشتن طعام و شراب از بیمار و یعدی الی المفعولین الحمایة نکاه داشتن الحمیة و المحمیة ننک داشتن از کردن کاری الذما جنبیدن الذمیان شتافتن و ذمتنی ریح کذا ای آذتنی الرمایة و الرمی و الرمیان تیر انداختن یقال رمیت عن القوس وعلیها و لا یقال بها الا انه یرمیها من یدک الرمی افزون شدن و دشنام دادن و رمی الله لک ای نصرک و صنع لک و التركيب یدل علی نبذ الشیء یقال رمیت الشیء من یدی رمیا ای القیته صمی الصید اذا مات وانت تراه الطمی الطموُ و شتافتن العمی کف و خاشاک انداختن موج الغمی بیهوش شدن یقال غمی علیه و سقف خانه پوشیدن الکمی کواهی پوشیدن النما بالیدن و افزون شدن النمی و النماء خبر ناشاد بر داشتن و نمی الخضاب و السعر ارتفع و غلا و یفعل بالضم لغة فی الجمیع و نمیت الشیء علی الشیء رفعته علیه

۱۷۵

ونميت الرجل الى ابيه نميا الى نسبته اليه ونمت الرمية اى غابت اى حيث لا يوها
الرامى فماتت النمى والهميان دويدن آب وهمت الماشية اى ندت للرعى ب
البنى والبناء والبنى والبنية والبنيان بناكردن قال القتبيى اصل البنيان الكسر ليكون
كالعصيان والغشيان و البناء [illegible] يعدى بعلى وبالباء خطا ومعرب
شدن الشى دو تاكردن ووا داشتن [illegible] ووا كردانيدن ودوم شدن
الجنى والجناية بار از درخت بازكردن الجناية جنايت كردن وشور انكيختن
الزنى والزناء زناكردن الضناء بسيار شدن كودك العناية والمعنى خواستن وفى
الحديث من كل داء يعنيك اى يقصدك عنيت فلانا عنيا اى قصدته وقيل يعنيك
يشغلك [illegible] الامر لا يعنينى ومنه قوله تركها لا يعنيه اى لا [illegible] الغنى والقنية
والقنية القنو وقنت الجارية تقنى قنية مثل السفه الكناية ان تتكلم بشى [illegible]
غيره ويعدى بالباء وبعن ويفعل لغة فيه المنى تعد ير كردن وآزمودن وبيرون آمدن
منى ومن اللفيف المقرون ث الثواء والثوى مقيم شدن يقال ثويت
البصرة وبالبصرة ح الحى كرد كردن خ الخواء والخواية والخوى خالى شدن سراى
وبيوه شدن آن وخوت النجوم خيا اضحكت وذلك اذا سقطت ولم يمطر فى نوءها
وخوت المرأة وخويت ايضا خلا فها عند الولادة ذ الذبى پژمردن وفعل يفعل

لغة عند يونس ر الرّواية روايت كردن الرّيّ آب كشيدن از بهر كسى وهو متقوٍ
وكسى را بر اشتر بستن تا از خواب بنيوفتد ورويت على اهلى ولاهلى اذا اتيتهم
بالماء الزّيّ بكردانيدن ويعدّى بعن وواهم آوردن شر الشيّ بريان كردن كوشت
ض الصّوى خشك شدن ض ضَوَيْتُ اليه ضُوِيًّا وضيًّا عن ابى زيد اذا اويت
اليه [illegible] الطّى التمدّد للجوع ودر نورديدن [illegible] چانه العىّ بيچانيدن
[illegible] واكردانيدن العىّ [illegible] كردن كرك وسك وشغال غ الغىّ والغواية [illegible]
وفعلة [illegible] انعيتنى قال والنتح اجود ونوميد شدن والغىّ الفساد عن ابن الاعرابي
[illegible] وعصى آدم ربّه فغوى اى فسد عليه عيشه [illegible] ك الكيّ داغ كردن
[illegible] ل اللىّ رسن بافتن ودبتا [illegible] شتر
[illegible] سر وكردانيدن زبان در دهن ومنه يلوون السنتهم ولويته عليه
اثرته عليه والجميع متوىّ اللىّ واللوىّ وهو شاذ عن ابى زيد واللّيان مدافعت كردن
وام وقد حكى اللِّيان بكسر اللام ن النّىّ والنّواية فربه شدن شتر والنّىّ استه
بيفكندن النيّة والنّواة نيت كردن ونواك الله اى صحبك فى سفرك وحفظك
وفى الحديث ومن ينو الدّنيا يعجزه يقول من يسع لها يخب من نويت الشيء
اذا اجددت فى طلبه الهَوِىّ بفتح الهاء فرو افتادن از بالا [illegible] شتن [illegible] ومنه

فاکه ۱۶۱۹

۱۶۷

ثم الطلق يهوى وقد آوى إليه عقاب برصيك وهوت انفلتت تهمت داهيه

هوت امّه ثم هوى سقطت وهلكت وقوله تعالى تهوى اليهم اى تسرع وتنحط اليهم

[illegible] الهُوِىّ والإوىّ بكسر الهمزة عن ابى زيد وهو شاذ والإيواء با

ماوى شدن يقال اويت اليه واويته دا ماوى بردن الإية والإواية والماوية

والمأواة تخشود ن ويعدى باللام ومن [illegible] الفاء باب الأدب

[illegible] از خواندن الأثب ملالت كردن وميان قومى بهم برآوردن [illegible] الألت كم

كردن وفعل يفعل لغة فى هذا ومنه ما ألتناهم بكسر اللام ومنه الحديث ان أُلِتَ

على امير المؤمنين معناه انحطّ [illegible] اتضع منه أشتقه و باز داشتن و سوگند

دادن [illegible] اندازه كردن الأنت ناليدن و حسد كردن ج الأزيج باهم آمدن

والتخلق ايضا الأوتج والأجّ والأنيج ناليدن خ الأفخ برافراشتن د الأبود

مقيم شدن بجائى [illegible] الأبر والإبار نيش زدن كژدم و درزن دادن سگ را درنان

وهو فى الحديث وكشن دادن خرما بن الأزر نيرومند كردن ومنه قوى فآزره

بالقصر الأسر والإسار اسير كردن والأسر آفريدن و پالان بدوال بستن الأسر

بسته شدن بول والماضى فعل الأشر الوشر الأصر باز داشتن وشكستن الأطر

بلند دو آوردن كوى برسوفار تير پيچيدن الأفر نيك دويدن وأفر الرجل اى

حت فی الخد منه الابور بر جستن در دویدن الارز و الاروز باهم آمدن و استوار شدن

س الابس قهر کردن و باکسی درشتی کردن الارس برزکر شدن الاش خیانت کردن

و شوریده خرد شدن نه الماضی من هذا فعل الانس بضم الهمزة انس کرفتن و یروی

بالباء و یفعل لغة فیه ص الابض شتر را با باض بستن و هو حبل یشد به رسغ

یده الی عضده و باهم آمدن رک نساء الماضی من هذا فعل الارض بن بچه خورده شدن

چوب والماضی ارض الانض بکردیدن طعم کوشت ط الاقط پینو ساختن

الاثف ازپی فرا شدن الانف هزار دادن الانف بر بینی زدن و بینی زدن آب

و جزآن ق الافق مصدر افق الادیم ای دبغه حتی یصیر افیقا و هو الذی لم یتم

دباغته و قیل هو الادیم الذی دبغ قبل ان یخرز و تفضیل نهادن در علم ب

بشدن در جهان الانق رقان آور شدن در دروغ و الق فهو مالوق ای اصابه

جنون ک الافک دروغ کفتن و برکردانیدن ل الایل غلبه کردن و

ایل الرجل عن امرأته ای امتنع عن غشیانها الاتلان کام خود نهادن الازل در

تنکی و خشک سالی شدن و وا داشتن م الاتم درنک کردن بجایی الاثام بزه مند

شدن برکسی والغابر یفعل و جزا دادن بکناه الادم نان با نان خورش خوردن

و نان خورش دادن و الفت افکندن الارم خوردن و دندان بر چیزی نهادن

وتنک بافتن رسن الازم دندان کرفتن ودندان بهم نهادن وبافتن چیزی
وباز ایستادن از چیزی ویعدّی بعن وملازم کرفتن ویعدّی بالباء وتنک
شدن روزکار وازمتهم السنة ازما استأصلهم ن الاینان الائلان الاذن
برکوش زدن الافن کم خرد کردانیدن وشیر همه بدوشیدن وقیل الا فن خلاف
التحیین ه الانه والانوه والاینه الانق من المضاعف المهموز الفاء
الاثاثة انبوه شدن موی ونبات وشاخ درخت ط الاطیط جرست
کردن پالان وجوال وبانک کردن شتر بزاری واطت الشجرة حنّت ل الال
والالل والالیل نالیدن بناز ن الاین مثله ومن الاجوف المهموز الفاء
الاید والاود قوی شدن ر الایرجاع کردن ص الایص کشتن وباز کشتن
م الایام درد کردن الایم والایمة والایوم بی شوهر شدن زن وبی زن شدن
بی مرد ن الاین مانده شدن قال ابو زید لایبنی عنه فعل وقد خولف فیه ولکن
ان تفعل کذا کاه آمد قال الاصمعی هو مقلوب من انی ولیس له مصدر وقال ابو زید
هما اصلان ومصدره الاین ایضا ومن الناقص المهموز الفاء ت الاتی والاتیة
والاتیان آمدن وقوله تعالی لاتوها ای لفعلوها وکذلک ما اتیتم بالمعروف
بالقصر ای ما فعلتم من قولهم اتیت جمیلا ای فعلته د الادی ستبر شدن شیر ر

الادمی انگبیتن کردن مشغ و درین دیک کرفتن و التأدی تأذی الی الدابة
اذا انضمت الیها و افقت لها مولفا و احدا ز الأذی و الاذی التقبض ن
الأنی بغایت کرمی رسیدن و منه بین حمیم آن و فارسیدن و منه غیر ناظرین
اناه الأنی و الإنی و الانی و الأنی علی وزن المجی و الإنی گاه آمدن و
المهموز العین ت النئیت بالیدن را الزأر و الزئیر بانگ کردن شیر
و فعل یفعل لغة فیه ص النئیم بانگ کردن بزادی و من المعتل المهموز ن
ب الوأب و الإبة شرم داشتن د الوأد زنده درگور کردن دختر ر الوأر
ترسانیدن ل الوأل و الوؤل پناه کرفتن بکسی یا بجایی و یعدی بالی و فی
الحدیث فلاو ألت ای لا نجوت و من الناقص المهموز العین الصئی
بانگ کردن فرخ و موش و پیل و خوک و من المهموز اللام ن الهنأ عطادادن
و الهناء بگواریدن طعام کسی را تقول هنأه الطعام و الغابر منهما یفعل و من
الاجوف المهموز اللام ج المجی و الجیئة آمدن ف الفی و الفیئة و
الفیؤ بازگشتن ق القی قی کردن ک الکی و الکیئة ترسیدن ... دل شدن
ن النی خام ماندن گوشت ه الهیئة و الهی ساخته شدن کاری و منه
قری هیت لک و ردّ بعضهم هیأت بمعنی تهیأت با ...

اصی ناقص یائی ... ان ...

فصل یفعَل بفتح العین فی الماضی والغابر ب الثقب آب ریختن
الجنب بیفکندن و برکندن الذعابة مزاح کردن النصاب والنصوب
بشدن الرعب ترسانیدن و پر کردن الزغب دفع کردن و پارهٔ از چیزی
سوالحسی دادن وهذا یعدی باللام السحب کشیدن و نیک خوردن طعام و شراب
الشغب فاهم آوردن و پراکنده کردن و عا قیم هذا و ما اشبهه من الاضداد و
بین لغات مختلفة الشغب بالتسکین شور انگیختن و یعدی بنفسه و
بباء و بعلی و فعِل یفعَل فَعَلاً لغة ضعیفة وهذا یعدی بعلی الضغاب و
الضغیب بانگ کردن روباه اللحب گوشت از استخوان و پوست از درخت باز
کرد راه رفتن و یقال لحب ایضا اذا امر مرا مستقیما اللعب رفتن
لعاب کودک النحب بیرون کشیدن و بد دل کردانیدن النعب ضرب من
السیر النهب غارت کردن و بد گفتن کسی را و پی پای گرفتن سک ت البغتة
والبغت ناگاه گرفتن البهت والبهتان زور گفتن والبهت ناگاه گرفتن ومنه
بل تأتیهم بغتة فتبهتهم و حیران شدن و بهت بالکسر و بهت بالضم لغتان
فی الاخیر و الافصح بهت ومنه فبهت الذی کفر لانه تقول رجل مبهوت
و لا یقال باهت و لا بهیت فحصل اربع لغات اعلاها فبهت وهی قراءة العامة و

بهُتَ بالضم اقوى من بهِتَ بالكسر لان فعُلَ يأتي للمبالغة كفقُهَ الرجل وشعُرَ
اذا قوي فقهه وجاد شعره وبهَتَ بالفتح جاز ان يكون لازما كهذه اللغات الثلث
ويجوز ان يكون متعديا وحينئذ يكون فاعله محذوفا اي فبهت ابراهيم
الكافر او مفعوله محذوفا على تقدير فبهت الذي كفر ابراهيم يعني الزم ان يبهت
ابراهيم الا انه لم يحصل له ذكر وجاز ان تقول فبُهِتَ الكافر ابراهيم واما كانت
سنة لارادة كقوله تعالى اذا قمتم الى الصلوة وفاذا قرأت القرآن فاكتفى بالمسبب
الذي هو القيام والقراءة من السبب الذي هو الارادة فاعرفه الدَّغتُ خوكردن
وهو في الحديث السحت الربح بركندن وپيه از گوشت باز كردن في الحديث
فلحتوكم يقال لحت عصاه اذا قشرها النَّعتُ نشان كردن ث البحث [illegible] هيدن
البَعْثُ مرده زنده كردن واز خواب بيدار كردن وفرستادن وهو متعدٍ يقال
بعثته وحكى بعثت به وبعثتِ الناقة اي اثرتها الدَّعْثُ پيد آمدن بيماري
والماضي فعِلَ الرَّغْثُ شير خوردن ورَغَثَ الرجل اذا اكثر عليه السؤال حتى ينفد
ما عنده الضِّغْثُ حديث بهم در آميختن ودسته كردن گياه تر … مجيدن كوهان
القَعْثُ اندك دادن اللَّهْثُ واللهاثُ واللَّهثانُ زفان از دهان بيرون كردن
سگ از تشنگي يا از ماندگي اللَّمْثُ معيوب كردن ودارو در آب آغشتن

۱۷۳

البخ شکافتن البجّ شاد کردن الرّعج پیایی درخشیدن برق السّج خراشیدن

السّهج سودن بوی وهمه شب رفتن وپیوسته جستن باد و سهجت الریح هادن

نشت نها السّمیج والشّحاج بانک کردن کلاغ و استر وفعّل یفعل لغة الفج میشید

الاقج الفج شو بیندن الفج والفج جمعا بی دلو بی چاه الفج جماع کردن المعج

شتاب رفتن المج النّعج المعج النّهج پیدا کردن راه ورفتن دران ح

بحّ بیمه شتر پیچوب بزدن وعجز الرّجل عن الا بحملها والبعیر عن

چنانکه ابن تیح خراشیدن زدن البذح شکافتن البروح پدید آمدن چنید

چنانکه جانب جیب سوی تو دا وعرب آنرا شوم دارند البطح بر روی افکندن

شدن وخشک شدن خاک عکس الجدح پس شوریدن

الجرح خسته کردن وکسب کردن وطعن کردن در کسی الجنح عطا دادن

الجنح خوردن شتر سر درخت الجموح والجماح سرکشی کردن اسپ وکشتی

چنانکه آنرا نتوان داشت وسر باز زدن از چیزی وجمح جمح ای اسرع

ومنه وهم یجمحون الجنح بر بال زدن الدّلوح زیر بار گران رفتن الذّبح

گلو فا بریدن وشکافتن الرّدح شقه در پس خیمه دادن وزمو بر سقف

زدن الرّدوح وبرزاح مانده شدن شتر از تازش الرّشح بیامدن جوی

الرضح شکستن استهٔ خرما و سنک الرقاحة کسب و بازرکانی کردن الرکوح شدن
الی الشیء الرکون الیه الرمح لکد و نیزه زدن السبح تصرف کردن در معیشت و پرداخته
السیاحة آشنا کردن السدح بر روی افکندن یا بر پشت السرح کسی را بجایی
فرستادن و بچرا کردن بامداد السروح بچرا شدن السطح کسترانیدن السفح
ریزانیدن آب و جز آن السفوح [illegible] السفی [illegible] ریخته شدن السلح حدث
کردن السماح و السماحة سخاوت کردن و یعدی بالباء و سمح لی ای اعطانی
السنوح سخن سربسته کفتن و یعدی بالباء و ضد البروح و العرب یتیمن
به و سنح لی رأی ای عرض الحرما یسبح علی العود ای یمتد الشرح پدید کردن
و کشاده کردن دل و شرح کردن کوشت و فی الحدیث یشرحون [illegible]
شرحا یقال شرح فلان جاریته اذا وطئها علی قفاها و فی حدیث آخر یشرحون
الی الدنیا ای یبسطون الیها و یرغبون فیها الشدخ الکسر و البعد و الشح
فی الجمیع فی الحدیث الصبح صبوحی دادن و بامداد بجایی یا بنزد یک کسی
شدن الصدح بانک کردن خروه و کلاغ الصفح اعراض [illegible] از کسی یا
از چیزی و فرا کذاشتن جرم و هما یعدیان بعن و سایل را رد کردن و [illegible] عشیره
پهنا بر کسی زدن و صفحت الرجل اذا سقیته ای شراب کان الصلو

الصّلاح عن البارانی الضّیح ازحال بکردانیدن آتش وخورشید چیزی راوصوت
انفاس الخیل اذا عدون ویداالخیل العضد فی السّیر ایضا الضّباح والضّبح بانک
کردن روباه الضّرح دور کردن وزمین کندن والضّرح الضّراح لکدزدن
ستور الضّیح بیو کندن ویعدّی بنفسه وبالباء الطّفوح پرشدن ویقال
اطفح عنّی ای اذهب عنّی وطفحت الرّیح [illegible] اذا استطعت بها الطّلح مانده
کردن ستور ومانده شدن وی طمح بصره الی الشّی ای ارتفع طمحا وطموحا
طمح الرّجل ابعد فی الطّلب الفتح کشادن وحکم کردن وفراخ شدن شیر
پستان شتر الفدح گران کردن کار ووام کسی را الفسح فراخ کردن ویعدّی
باللّام واکردن ومنه الحدیث حتی فضحه الصّبح ای دهمه بیاض
الصبح ویروی بالصّاد ای بیّته الصّبح وفضح الصّبح ای بدا الفطح پهن کردن
الفلح شکافتن القبح نفرین کردن والقبح والقبوح ازنیکی دور کردن القدح
آتش بزدن ودر نسب طعن کردن وآب کشادن ازچشم وغیره ودرافتادن و
درخت افتادن ... چشم بکوفر وشدن وخوردنی بکفچلیز برکشیدن وادر ...
بی خلل آوردن القسوح خسته کردن القروح ریش شدن ستور وابستنی
شتر وپدید آمدن وقرحه بحقّه ای استقبله به القزح بول انداختن سگ

ويُعدّى بالباء ونَجِل يَنجَل لغة فيه القمح والقموح سر باز زدن شتر از آب

خوردن القنح بزور در آوردن الكبح لگام باز كشيدن الكدح خراشيدن

وكار كردن الكشح برق وخانه رفتن الكشح پنهان داشتن دشمنى واعراض

كردن از چيزى وبريدن وكشح القوم عن الماء تفرقوا عنه الكفح رو يا روى

بوسه با شمشير زدن الكمح الكنح الكلوح والكلاح ترش كردن روى اللطح

دست نرم بچيزى زدن اللفح سوختن وضربتى سبك زدن اللمح واللمحان

والتماح نگريستن واللمح درخشيدن برق وستاره المتح آب كشيدن از چاه

ورو زدن وبر آمدن المدح ستودن المزح والمزاح عن السراح مزاح

كردن المسح سودن بروى دست وبريدن بشمشير وبكليهما فُسّر فطفق

مَسْحاً وشستن ومنه يقال للرجل اذا توضّأ فغسل اعضاءه قد تمسّح المِساح

بكسر الميم زمين پيمودن المصوح ناپيدا شدن ومصح الظل اى قصر والنبات

اذا ولّى لونه زهرة ولبن الناقة اذا ولّى وذهب ومصحت الشئ ذهبت به

المضح عيب كردن الملح نمك باندازه در طعام كردن وشور دادن چهار پاى

وشير دادن كسى را وهذا فى الحديث وفى الحديث كالشاة المملوحة اى المسموطة

النبح والنبيح والنباح بانگ كردن سگ وفعل يفعل لغة وربما قالوا نبح الظبى

البح

النجح والنجاح روا شدن حاجت التنديح فراخ كردن ومنه الحديث لا تنديحيه
اى لا تفرقيه ولا توسعيه ومن روى بالباء اراد لا تفتحيه من البدح وهو
العلانية النزوح دور شدن النزح آب كشيدن از چاه النشح و النشوح
آب خوردن نه بسيرى النشح والنصاحة بالفتح و النصاحية والنصوح
نصيحت كردن ويعدى بالام وبنفسه وباللام اجود ونصحت العسل
صفيتها من الشمع النصح جامه دوختن النصوح سير آب خوردن النضح و
التنضاح تراويدن مشك وجز النفح و النفوح بوى دميدن والنفح دميدن
خون از رگ وباد سرد جستن ولگد زدن ستور وعطا دادن ونفحه بالسيف
تناوله [illegible] التنويخ مقام كردن ومنه الحديث فتنخوا او روى
فتنخوا اى رسخوا البخ والبخ بخ تكبر كردن الجلخ بركردن سيل وادى
الرسوخ استوار گشتن وبيخ آور شدن الرضخ كوفتن وازكرى دادن
الرمخ [illegible] السبخ النوم والفراغ ومنه قوله سبخا طويلا اى فراغا السلخ
در آخر ماه شدن وسلخت المراة درعها نزعته السنوخ ثابت شدن
در علم الشدخ سر شكستن وفراخ بودن سپيدى در روى اسپ الشموخ
فرا [illegible] نشستن كودك وشرخ ناب البعير شرخا اذا شق البضعة الشمخ و

خيمه

الشموخ بلند شدن ویقال شمخ بانفه ای تکبر الشمخ بیرون رانح کوشش زدن
فی الحدیث الا طلحتها قیل هو مقلوب لطحها او قیل سوّاها المسح سرانکشتان
سوی کف واشکستن الفشخ نشتر کردن بیع ودیگر عقد وجابی بیاوردن
بند ونسخت شی نوبی ای طرحته الفضخ کوفتن غوره خرما وسرشکستن
النضح رام سقوه کردن النفخ دمیدن بر چیزی میان تهی زدن الکمخ الشّمخ
وکمّخ بانفه تکبّر اللطخ برآلودن المرخ روغن ومانند آن دادن ما لیدن
وآرد سرشته وآنچه بدان ماند بر دست مالیدن وفی الحدیث یمرخ اشه
تمرخ معه المسخ تحویل صورة الی ما هو اقبح منها وفی طعم بیرون النعمة
بیرون کشیدن چیزی از چیزی المخ السیء الشدید وقیل السهل
فلان یملخ فی الباطل ملخا یتردّد فیه ویکثر منه النسخ منسوخ کردن
نسخت کرفتن از جایی وزایل کردن ایند ز حکم وهو اصل واحد الا انه یختلف
فی قیامه فعند قوم هو للازالة ومنه نسخت الشمس الظل ای ازالته وازالته
نسخت الریح آثارهم ونسخ الله الآیة وعند آخرین للنقل ومنه نسخ الکتاب
ای نقل ما فیه الی کتاب آخر النضخ آب از چشمه برجوشیدن ومنه عینان
نضاختان وبردن آب النفخ بر سر زدن چنانکه دماغ بیرون آ

۱۲۵

الجحد و الجحود انکار کردن و یتعدی الی المفعول الثانی بنفسه و بالباء
الجهد کوشیدن و رنجانیدن و رنجیدن و جهدت الطعام اشتهیته و ذلک
اذا اکثرت من اکله و جهد الرجل فهو مجهود ای غم رسید زرعو فی الحدیث
الرغل الهدیر الشدید الزهد... زکردن خرما السعد و السعود همایون
شدن یقال سعد یومنا و السعد نیک بخت کردن و اختلفوا فی هذا فاجازه
الزجاج و الازهری و البارانی و استدلوا بقوله تعالی و اما الذین سعدوا
بضم السین و اباه سیبویه و المحققون من اهل اللغة و قالوا ان کلام العرب
اسعده الله و لا یجوز ان یکون سعدوا من السعادة لانه لازم کالشقاوة و
قالوا فی هذه القرآءة لغة خارجة عن القیاس او یکون من باب فعل و فعلته
یعنی غاض و غضته کذلک سعد و سعدته قالوا و لا دلالة لهم فی مسعود
لانه لا یجوز ان یکون مثل اجنه الله فهو مجنون الصخد و الصهد گرمای
آفتاب در کسی اثر کردن الضهد مقهور کردانیدن الکهد ان دوید ن خر
اللحد حسبیدن از حق و گور را لحد کردن اللهد گران کردن بار کسی را و
لهده لهدا دفعه لذلة المغد شتافتن و معدت احتی سنه بسرعة المهد
در عیش خوش بر آمدن و بر ورانیدن عیش خوش کسی را المهد گسترانیدن

التهيّؤ خاستن سوی دشمن ذ الشحذ تیز کردن الفخذ بر ران زدن ز البحر
کوش تیز شکافتن البعر بشک و شیر بلوک انداختن بغر الثریا بغورا ای سقط
وهاج بالمطر البهر دما بر افکندن و غلبه کردن و افزون شدن نور ماه و بهر
الرجل بهرا بزغ النفر جوشیدن دیگ البغر دندان بستن شکستن و ثغر الصبی
اذا اسقطت رواضعه فی الحدیث وقد تغروا ای هرموا اجحر فلان تاخر
اجحر مرکین او کندن خداوند مخلب از سباع الجهر والجهارة آواز بلند
برداشتن الجهارة بزرگ داشتن چیزی در چشم دیده الجهر چاه پاک کردن
تا آب پدید آید و صافی شود ومنه حتی نری الله جهرة ای عیانا یکشف ما
بیننا وبینه وجهرنا بنی فلان صبحناهم بغرة الدحر والدحور دور کردن
ومنه قراءة السلمی من کل جانب دحورا بفتح الدال الدخور خوار شدن الدغر
سپوختن ومنه الحدیث لا تعذبن اولادکن بالدغر وهو ان ترفع لهاة
المعذور و ترک ناز کردن در جنک فی الحدیث دهره الجزع یقال دهر
فلانا امر اذا اصابه مکروه الذخر بالضم نهادن الذعر ترسانیدن
الزخور جوشیدن دیگ و پر شدن آب جوی و دریا و دراز شدن نبات
الزهور روشن شدن چراغ و آتش و جز آن السحر جادوی کردن و فریفتن

السحر التقليل بالطعام والشراب السعر آتش افروختن وجنگ انگیختن و سوختن
الیوم فی حاجتی سعرة ای طفت وسعرهم شرا ای اوسعهم وسعرناهم بالنبل
احرقناهم وامضضناهم وسعر الرجل فهو مسعور اذا اضربته السموم
الشعر غلبه کردن کسی را بشاعری وفعل یفعل لغة عن ابن جنی وهو القیاس
الشغر پای برداشتن سگ از بهر بول وخالی شدن شهر از مردم وقومی را
از جایی بیرون کردن الشمر شمشیر برکشیدن الشهر والشهرة آشکارا کردن
الصحر گرم کردن شیر تا سوخته گردد الصهر خویش کدا زانیدن الطحر
البحر ویفعل لغة عن القتبی الظهور دست یافتن وآشکارا شدن الظهر و
الظهور بر جایی بلند شدن وفی الحدیث فاظهر بمن معک من المسلمین یقول
اخرج بهم الی ظاهرها وابرز بهم وفی حدیث آخر قبل ان تظهر الشمس
ای تعلو السطح العهر والعهور والعهارة زنا کردن وفعل یفعل لغة الفخر و
الفخر نازیدن وافزون شدن از کسی بفخر تقول فاخرته ففخرته افخره وحکی
ابو زید افخره بالضم علی القیاس الفغر دهن باز کردن وباز شدن وفی
الحدیث ففغرت له شی ای طلعت وقیل الصواب ثغرت الفقر بر کندن درخت
وبقعر چیزی رسیدن والفهر والفهر ان یجامع الرجل المرأة ثم یتحول

عنها قبل الفراغ الى اخرى فيُنزل وهو فى الحديث القَهر غلبه كردن كسى را بقهر
وقَهَرَ اللحم اذا اخذته النار وسال ماؤُه الكهر وانهار ريدن ودور بر آمدن روز
المَكْهر شتافتن الهَمر كاوين كردن المهارة زيرك شدن ومَهَرَ فى الماء اى سبح النَخر
شتر كشتن وبرسينه زدن ونحرت الرجل ضربت فى نحره النَعر دميدن خون از رگ
ويفعل لغة فيه النهر وانهار راندن وجوى كندن وبآب رفتن دران البغر الباغ
نشاط كردن بشتر البهز دور كردن كسى را از خويش بعنف الرهز والرهزان
جنبيدن در جامعت النحز برجستن اللهز الدفع والضرب ولهزه الشيب
خالطه النخز كوفتن بهاون وفاوليدن النهز جنبانيدن ونهزه دفعه وضربه
ومنه الحديث لا تنهزه اى لا تدفعه وفى حديث آخر ينهز نهزا اى يقذفه يقال
نهز الرجل اذا مد من عنقه وناء بصدره ليتهوع س النخس بكاستن التعس
الهلاك واصله الكب وهو ضد الانتعاش والاهلاك ايضا عند قوم وتعس
بكسر السين بمعنى هلك لغة عند بعضهم ورد اكثرهم هذا وقالوا لو كان كذلك لجاز
فى مصدره التعس بفتح العين يدل عليه قول الاعشى والتعس ادنى لها من ان اقول لها
الدخس تباه كردن ميان قومى وادخال اليد بين جلد الشاة وصفاقها لسلخها وهو
فى الحديث وفى حديث آخر حق على الناس ان يدخس الصفوف باجاد والحاير

العين

ای مملوه الدعس الطعن وقد یکنی به عن الجماع ودعست المتاع حشوته به
الرعس لرزیدن ونرم رفتن ازماندکی وجزآن الرعسان جنبانیدن سر
از پیری فی الحدیث رعسه الله مالا ای اکثر له وبارک له فیه بحیث کانوا قلیلا فرعسهم
الله ای کثرهم وانماهم وکذلک هو فی الحسب وغیره المعس مالیدن ادیم وجزآن
النخس تنگ کردن سوراخ بگرد چوب النهس گزیدن مار وبدندان پیش
گزیدن شر البعش اندک باریدن البهش آرزومند گشتن ویعدی بالی وفی
الحدیث هل بهشت الیک ای هل اقبلت الیک الجمش خراشیدن الجهش
آغاز کردن بگریستن الفحش والفاحشة الافحاش المحش سوزانیدن وخراشیدن
فی الحدیث من سعید بحسه النعش الغش النعش بر دا شتن النهش النهس
ویفعل لغة ص البحص چشم برکندن الدحص پای انداختن گوسفند وجزآن
در وقت کشتن الرعص الاضطراب وهو فی الحدیث الرهص نیک افشردن و
رهصه الحجر ای نکبه الشحوص از جایی بجایی رفتن وچشم بهن باز ماندن وشخص
ای ارتفع الفحص نیک واپژوهیدن ویعدی بعن وفحص راسه اذا حلق وسطها
کما مثل افاحیص القطا وهو فی الحدیث بر جای بکشتن المحص پاک کردن و
جزآن وبنیک دویدن ومثل الدحص ایضا ض الدحوض باطل شدن حجت

لم ازل

الرّخض لرزيدن پاي و بكشتن آفتاب ميان آسمان الرّخض جامه شستن و رخّض

المحموم اذا اخذته الرّخضاء الترضّخ دادن چوب المحمن و سستي ويژه

دانستن و شراب ويژه دادن النّحض كوشت از استخوان باز كردن و سرزنش

كردن سنان النّهض و النّهوض برخاستن و النّغوض بال باز كردن مرغ از بهر

پريدن و برابر شدن نبات الرّغط انتشار كثر دزد و منه الحديث فيحطونها

اى ذبحوها سريعًا النّشحط و الشحوط دور شدن و فى الحديث يُشحط الثّمن

اى يُبلغ به اقصى القيمة و قيل يجمع ثمنه و روى يَشحَط الثمن و معناهما واحد

النّمغط فراجاى افشردن البقل يا ايستيدن باران و فعل لغة فيه و قَحِط القوم

اذا اصابهم الجدب اللّحظ آب زدن بر در سرا و هو فى الحديث لعطه

بسهم و بعين اصابه اللّغط و اللّغاط شعب كردن المخط كشيدن بيرون

كذشتن تير و مخاط از بيني بيفكندن المعظ موى بر كندن المغط كشيدن

كمان و آنچه بدان ماند النّخط بيني پاك كردن البهظ كران كردن بار مردم را

الجحوظ چشم بيرون خزيدن اللّحظ بكوشه چشم نكريستن و يتعدّى بنفسه

و بالى النّعظ و النّعوظ قيام الذّكر ع البخع هلاك كردن و منه اهلك باخع

نفسك البخوع بالحقّ الاقرار به و الخضوع له و فى الحديث بخع لى بالاُردن

فتار

نقات الكلها يقال استخرج ما فيها من الكنوز و اموال الملوك البضع الجمع
فيما قيل البضع بريدن گوشت وشكافتن جراحت البضوع والبضع سيراب
شدن زون بما قالوا بضعت من فلان اذا سيمت منه وهو على التشبيه بقع الرجل
اى رمى بكلام قبيح او ببهتان و بقعتهم باقعة اى اصابتهم داهية البكع
سرزنش كردن و بپايچه زدن شمشير التشع [illegible] كردن و نيك يسندن التلع والتلوع
روز دور برآمدن قطع الرجل اى ذكره التلعه كوفتن الجدع در زندان كردن
و بريدن گوش و لب و بينى و دست الجدع واد اشمن [illegible] و [illegible]
الجزع قطع الوادى عرضا و جزع له من المال جزعة اى قطع الى قطعة الجلوع دو
برهنه كردن الجلع جامه بيرون كشيدن الخبع پنهان كردن الخبوع الخجام الخنوع
در [illegible] شب زاهبرى كردن الخدع و الخديعة عن ابى زيد فريفتن يقال خدعته
نفسه و معناه عن نفسه وقيل لما دخله يعنى تحويته نفسه اذا تعدته عدى الى
مفعولين و هذا القول اذهب فى الصنعة و على كلا الوجهين يحمل قوله تعالى وما يخدعون
الا انفسهم بضم اليا و فتح الدال و الخدع بازار كساد شدن و درسوراخ شدن سوسمار
[illegible] خشك شدن آب دمن و خراب در چشم او آمدن الخذع بيخيدن گوشت
الخرع شكافتن الخزع و الحبس ايستادن و من ههنا سميت خزاعة الخشوع

فروتنی نمودن وخشع ببصره وبصره غضّه وخشعت الارض يبست ولم تمطر
ومنه انك ترى الارض خاشعة الخضوع والخضعان وهو في الحديث الخشوع
وخضع النجم مال للمغيب ومنه الحديث خضعها بينهما حديثا اى لينا خضع
الرجل خضعا اى ديربه فسقط من جوع وغيره الخلع نعل وجامه بيرون كشيدن
وخلعت دادن وهذا يعدى بعلى الخلع بالضم وافروختن زن بشاوين الخلاعة
داس بياوردن خوشه وخلع الوالى عزل الخماع والخموع والخمع لنگ وار رفتن
الخنوع الخضوع والذل الدسع والدسيعة سبوختن والدسع نشخوار براوردن
وفي الحديث تدسع اى تعطى الجزيل الدفع فراداشتن وسبوختن وبازگشتن بانبوهي
والدفع والدفاع دفع كردن ازكسى ودفعت الشاة اذا اضرعت على رأس الولد الدكاع
داء يأخذ الخيل والابل في صدورها الدلع زفان از دهان بيرون كردن وبيرون آمدن
آن الدمع رفتن اسك وفعل فعلا لغة الدمع برش نمودن وغلبه كردن في الربع
چهاريكردن وچهاريك مال ستدن ومنه الحديث الم اجعلك تربع وچهارتو كردن
وبجاى باز ايستادن وسنگ افراشتن ومنه الحديث يربعون حجرا وچهارم
بآب آمدن شتر وباركسى برستور نهادن ومنه اربع على نفسك اى ارفق بنفسك وربع
كف وتب چهارم آمدن وقد ربع الرجل ويقال ربعت عليه الحمى وربعت الارض

باززدن

اذا اصابها مطر الربیع الرتغی الرتاع الاکل بالشره الردع بیالودن بعطری جز آن و
از کاذی وردع الرجل تبس باسر شد الرضع تغیب السنان کله فی المطعون الرفع
برداشتن و تنک رفتن شتر و تنک راندن وی و تقریب الشی و منه فرش مرفوعة
ای مقربة لهم و منه ایضا رفعته الی السلطان رفعانا بسلطان برداشتم وی را
والرفع فی الاعراب کالضم فی البناء عند النحویین الرقع پاره درجامه دادن و هجا
کردن الرکوع الانحناء و منه رکوع الصلوة الرمعان جنبیدن ارحشم الزرع کشت
کردن و درو تاشدن و من هذا انتم تزرعونه الزفع شدة ضرط الحمار الزمع والزمعان
دیر رفتن السبع هفت بکردن و هفت یک بستدن و بد کفتن کسی را و هفت تو کردن
و سبع الذئب الغنم ای فرسها و سبعت البقرة اذا اکل السبع ولدها السجع بانک
کردن قمری و جز آن و سخن کفتن بسجع و فی الحدیث اذا سجع ذلک المسجع اراد سلک
ذلک المسلک السطوع دمیدن بوی و صبح [illegible] خاستن کرد السفع کرفتن و منه
لنسفعا بالناصیة و سوزانیدن آتش و سموم و بال زدن مرغ السقع بانک کردن
خروه و یقال ماندری این سقع و سکع ای این ذهب السلع سر بسکشتن الشرع
نهادی نهادین و هویدا شدن و شکافتن و نیزه سوی کسی راست کردن و شرعت الاهاب م
اذا سلخته و شرع المنزل اذا کان علی طریق نافذ الشروع در کاری شدن

الشرع والشروع در آب شدن الشسع دوال کردن نعلین را الشسوع دور شدن
الشفع جفت کردن وشفعت الناقة شفعا اذا کانت یتبعها ولد وفی بطنها
آخر فهو فی احریك الشفاعة خواهش کردن الشمع والشموع والمشمعة بازی
کردن شنعت فلانا ای استقبحته وشنعته الشنع آب بمیان انکشت فرو کشادن
از اناو راه نمودن بکسی بانکشت واشارت کردن سوی کسی در حال غیبت وهذا یعدی
بالباء وبعلی الصدع آشکارا کردن ومنه فاصدع بما تؤمر وشکافتن وبیابان
بریدن وباز کردانیدن وبدو فرقه کردن کوسفند الصدوع خسپیدن سوی کسی
ویعدی بالی والباب یدل علی الانفراج فی الشیء الصرع برمیان سر زدن وبانک کردن
خروه والصریع التیس والمصرع بیفکندن الصفع سیلی زدن کلمة مولدة التصفع
برمیان سر زدن وبانک کردن خروه وصقعت الارض بر آمد برو ی و... سته
الصاقعة لغة فی صعقته الصاعقة [illegible] بالضم نیکوی کردن تقول صنع السه
معروفا الصنع والصنعة نیکو تعهد کردن اسپ وصنع به صنیعا قبیحا ای حل
الضبع هو العضد للضرب او للدعاء ومد الخیل والابل اضباعها فی السیر وعند
الاصمعی ان یهوی بحافره الی عضده وضبعوا لنا الطریق ضبعا ای جعلوا لنا منه
قسما الضجع والضجوع پهلو بر زمین نهادن الضلع خسپیدن و یعدی بعلی

السّبع شمشیر زدن و نیم زدن و مهر کردن و سپری کردن و انّ کیب ینتهی ینتهی نهایه

الیها التی تختم عنده او یدنس ای تخلق الانسان و طبیعته و طباعه ای سجیته

التی جبل علیها الظّلع لنگیدن و ظلعت الارض باهلها ای ضاقت بهم من کثرتهم

الفجع بدرد در آوردن و مصیبت رسانیدن و اندوهگن گردانیدن الفزع بدرد

چیزی شدن و غلبه کردن بجمال و جز آن و فزعت بینهما ای حجزت و کففت و

فزعت راسه بالعصا ای علوته القصع افسردن رطب تا پوست باز شود و هو فی

الحدیث القلع شکافتن التّبع و القباع بانگ کردن خوک القبوع سر در دزدیدن

خیش و سر در جامه کشیدن آدمی و در [illegible] دن و پیدا شدن در زمین القدع

لگام باز کشیدن اسپ و منه الحدیث لا یقدع انفه ای لا یضرب انفه و ردّی

بالرّاء ایضا و معناه انّه کفو کریم لا مردّ له و باز داشتن کسی از کسی القذع ناسزا

گفتن القرع کوفتن و منه الحدیث قرع راحلته ای ضربها بسوطه و قرعه

ببردن و جمله شراب که در انا باشد آشامیدن و قرعت راسه مثل فزعت راسه

و قرعتهم قوارع الدّهر ای اصابتهم و شد آنده و القرع و القراع کشتی کردن شتر

الفروع شد تافتن القشع و ابردن بالا بر را و ابردن غم و پراکنده کردن قوم

القصع تشنگی بنشاندن و آب بگلو فرو بردن و کسی را خرد و خوار داشتن

باوابر را

وزاده وفست کرد ایندن وقتل القملة وفی الحدیث انه حطبهم علی راحلته
وانها لتقصع بجرتها قیل ردتها الی جوفها وقیل اخرجها فملأت فاها وقیل شدت
مضغها ومضعت بعض اسنانها الی بعض ماخوذ من قصع القملة القضع تهر کردن
وبذلک سمیت قضاعة القطع بریدن القطیعة رحم بریدن القطوع عبر کردن باب
القطاع والقطوع بریده شدن آبها و از سرد سیر بگرم سیر شدن مرغان وقطع
بفلان فهو مقطوع به وواماند شدن از سفر بعذری وفی الحدیث اقطعوا
النشأة ای ارضوه حتی سکت وقوله تعالی ثم لیقطع فلینظر قالوا لیختنق لان المختنق
یمد السبب الی السقف ثم یقطع نفسه [illegible] الارض حتی یختنق تقول منه قطع الرجل
بحبل ای اختنق به القلع بر کندن القمع خوار کردن و بمقمعه زدن و قمع بر سر جایی
نهادن القنوع سوال کردن و النعت قانع وقنیع وقد یکون بمعنی القناعة ایضا
عند بعضهم وتقنعت الماشیة مالت لمأویها و اقبلت نحو اهلها وهذا الترکیب یدل
علی الاقبال علی الشیء کثعت الابل والغنم کثوعا استرخت بطونها الکرع دهن
بر آب نهادن در آب خوردن وفعل یفعل لغة فیه الکسع پشت پای یا دست
بنشستگاه کسی باز زدن وآب سرد بر پستان چهارپای زدن و دست بر وی زدن
تا شیر باز ور شود و راندن وفی الحدیث کسع رجلا من الانصار ای ضرب دبره

الکنوع

الكنوع نزدیک آمدن و باهم آمدن و فرو تنی کردن و کنع النجم مال للغروب و فی
الحدیث کنعوا عنها ای عدلوا عنها اللذع سوزانیدن اللسع گزیدن مار و کزدم
الملقع انداختن شتر بول و جز آن و هو فی الحدیث و بچشم گزیدن اللکع اللسع
اللمع و اللمعان درخشیدن المتع و المتوع روز دور بر آمدن و المتع منفعت و
برخورداری گرفتن و یعدی بالباء المذع برخی از سخن گفتن و برخی پنهان کردن
المزوع نیک شتافتن المشع الکسب المصع جنبانیدن ستور دنبال را و یعدی
بالباء و نیک شتافتن و انداختن بچه از شکم و زدن بشمشیر و منه الحدیث
البرق مصع ملک ای یضرب السحاب ضربة فیری النیران و فی حدیث آخر
الجنة مصعتهم ای حرکتهم و الاصل فیه الضرب المصوع درفشیدن بحوه و
جز آن و ... شدن شیر شتر و کل شیء و لی و ذهب فقد مصع المقع نیک آشامیدن
و ... فلان بسوءة رمی بها الملخ زود رفتن المنع باز داشتن از کاری و ناداد ن
چیزی النجوع جای گیر آمدن پند و در گرفتن خضاب و تاثیر کردن دارو و موافق
آمدن طعام و شراب النجع پس ... دادن شیر و نجعوا من النجعة و هو طلب الکلأ
فی موضعه النخاع نخاع بریدن در کشتن و نخعت الود و النصیحة اخلصتها النسوع
و ... شدن بر سست شدن گوشت بن دندان النسوع بالضم دارو بگلوی کودک فرو کردن

امد
وجود

سودمند کردن

النصوع خالص شدن وهویدا شدن النفع سود کردن النقع بر آمدن بانگ وشتر کشتن
وکرد
از بهر مهمانی و نقیعه کردن و النقع و النقوع سیراب کردن و النقوع سیراب شدن
آمدن آب در کوی یقال نقعت بالماء وضن الماء ای رویت و نقعت بما قلت لی
ای سکنت نفسی الیه نکعه حقه اذا حبسه و نکعه عن الامر اعجله النکوع [illegible] کردن
الهبوع و الهبعان کردن بازید [illegible] چهارپای در رفتن الهجع و التهجاع خوفتن بشب
الهزوع شتافتن الهطوع اقبال الرجل ببصره علی الشیء لا یقلع عنه الهلوع بیارامیدن
الهمع و الهموع و الهمعان فرود ویدن اشک و فعل یفعل لغة فیه غ
البزغ نیش در زدن و فعل یفعل لغة فیه الثلغ سر بشکستن الثمغ سر کوفتن
الدمغ خوابکردن وسر شکستن چنانکه بمغز رسد و باطل کردن الثلغ السلغ
السلوغ تمام دندان شدن چهارپای که زنکله دارد صدغت الرجل اذا حاذیته
یصدغک صدغه فی المشی وصدغته عن الشیء کففته عنه و ما یصدغ نملة من ضعفه
ای ما یقتل الصلوغ السلوغ الفدغ چیزی میان تهی شکستن الفشغ زدن
بتازیانه و کل شیء علا شیئا فغطاه فقد فشغه اللدغ و التلداغ گزیدن کژدم النبغ
النبوغ آشکارا شدن خبر و الغابر یفعل و الماضی فعل من الجمیع نبغ الرجل
اذا لم یکن فی ارث الشعر ثم قال واجاد و منه سمی النوابغ من الشعراء النشغ

النوابغ

سر انگشت

١٤٧

مع

١٩٣

سر انكشت فراكسى زدن والطعن بالرمح وبالكلام ايضا النزغ اندعم اوكندن ونزغه بكلمة طعن فيه النسغ بر درنان زدن وفراكسى توليدن ودست در كندن النشغ الشهيق عند الشوق حتى يكاد يبلغ فيه الغشي النشوغ بالضم السعوط والوجود ايضا والماضي نشغ وقال الليث نشغت الصبي ومنه الحديث فاذا هو ينشغ اى يمتص بعنة من النشوغ المرغ كياه خوردن جهارپاى الهبوغ خوفتن

ق

الجعف بركندن وبيوكندن الزحف خزيدن وفراجنك شدن بانبوهي وزحف في المشي اعيا الزعف برجاي بكشتن الزغف افزودن در سخن السحف ستردن وفربهي از پشت كوسفند باز كردن سعف الغلام اذا اخرج برأسه قروح شغفه الحب شغفا احرق قلبه ويقال امرضه وشغف فلان بكذا شيفته كردانيدند وي را وشعفت البعير بالقطران اشعلته به الشغف رسيدن دوستى بدرون دل القحف برآهيانه زدن وشرب جميع ما في الاناء القعف بركندن از اصل واشتقاف ما في الاناء اجمع اللحف لحاف بر كسى اوكندن يا بجامه بپوشيدن اللخف سخت زدن

ق

البخق يك چشم كردن البعق شكافتن وشنا كشتن الدحق دور كردن ودحقت الرحم رمت بالماء فلم تقبله الدعق الهيج والتنفير وخبط الابل الحوض حتى تثلمه من جوانبه ودعق

الطريق اي كثر عليه الوطء ودعقته الدواب اثرت فيه الزعق ترسانيدن
وشوريدن طعام و بانک کردن وهذا يعدى بالباء الزهوق برآمدن جان وفرو
لغة عند بعضهم و آگنده شدن استخوان واز پيش شدن و نيست شدن باطل
وزهق السهم جاوز الهدف السحق سوده شدن صعقتهم السماء القت عليهم
الصاعقة الضهق بر ابجا كه سر بكردن پوست زدن اللهق سخت سفيد شدن
المحق بکاهيدن و نيست کردن و محقه الحر احرقه ک الدغك ماليدن
الدغك سودن الزحك دور شدن و مانده شدن في الحديث فاسحكوني
اي اسحقوني ابدلت القاف كافا السهك سودن و سبک رفتن ستور
و خاک از زمين بردن باد المحك ستيزه کردن المعك المطال واللي وربما
معكت الاديم اي دلكته النهك پوشيدن جامه تا کهنه شود و مبالغه کردن
در خوردن و در دشنام و النهك والنهكة والنهوك نزار کردن بيماري
و فعل لغة و مبالغه کردن در عقوبت و منه الحديث انهكوا الاعقاب اي بالغوا
في غسلها و تنظيفها في الوضوء و الباب يدل على ابلاغ في عقوبة و اذى
ل البعل و البعولة شوهري کردن و في الحديث فمن بعل عليكم امركم
اي ابى البهل نفرين کردن و بهلته خليته و ارادته الجحل بيو کندن

منع ١٩٧

١٩٥

الجَعْل والمجعل کردن وهو مثل الاتخاذ فی التعدیة وله احوال بمعنی التصییر کقوله تعـ
انا جعلناه قرآنا عربیا وبمعنی الایجاب کقوله تعـ وما جعلنا القبلة وبمعنی الحکم و
القول کقوله تعـ وجعلوا الملٰئکة وبمعنی الخلق کقوله تعـ وجعل الظلمات والنور ویاتی
اینما صلة لما بعده نحو جعل یفعل کذا مثل طفق وانشأ کل منها صلة لما بعده من
الفعل الدّحل دریاب آب که سرش تنگ بود وبن فراخ شدن ومنه الحدیث
لا تدحل ای لا تهرب وجوانب چاه کندن ومنه الحدیث وادحل فی الکسر
ای صر فی جانب الخباء کالذی یصیر فی الدّحل الذَّهْل مشغول شدن ویعدی بعن
الرَّحل والرحل پالان شتر بر بستن والرحل والرحلة والترحال از منزل
برداشتن ورحلت له نفسی اذا صبرت علی اذاه وفی الحدیث لا رحلنک بسیفی
ای لا علونک الرَّغل شیر خوردن بزغاله الرَّحول والمرحل دور شدن الزغل
الرّغل عن البار انی السَّحْل تازیانه زدن وسودن ونقد کردن سیم وپوست
باز کردن از چیزی وریختن باران ویک تو تافتن الشَّغْل مشغول کردن
الضّهل ناکردیدن واندک اندک جادن وتنک واندک شدن شراب الطَّحْل
برسپرز زدن النّحل والنحلة کشتی فرا گذاشتن درمیان شتران والفحل پی بکردن
بشمشیر الفَعْل والفعال بالفتح کلاها کردن الفحول خشک شدن وفعل

فعل فعال مصدر

فعولا وفعلا ايضا لغة والفتح اجود الفهل بد كفتن كسى را و ناسپاسى كردن المحل
مكر و سعايت كردن ويعدّى بالباء المغل ربودن و زود رفتن ومغل الحمار اى
خصاه المغل كسى را بد كفتن نزديك كسى ويعدّى بالباء البخل بالضم دادن
النحلة كاوين فرا دادن بخوش منشى النحل سخن كسى با كسى اضافت كردن ويعدّى
الى مفعولين النحول كداخته شدن تن وفعل فعولا لغة والفتح افصح النعل
نعلين در پاى كردن عم الثعم النزع الجم والجم والجحوم بزرگ شدن
آتش الجهم روى ترش كردن الدحم الدفع الشديد الدعم ستون فرا نهادن
ودعمهم الحر اى غشيهم وفعل لغة الدغم كسر الانف الى باطنه هشما
الدهم ناكاه آمدن الرغم نكاه داشتن فرو شدن آفتاب رغم فلان رغما
ومرغمة اذا لم يقدر على الانتصاف ومنه الحديث وان رغم انفه اى ذل
وفعل لغة عند بعضهم الرهم باران اندك آمدن الزحمة انبوهى كردن و بد و ش
بزدن السغم ضرب من سير الابل السهم قرعه بردن الشحم الطعام الشحم
الشخوم تباه شدن طعام وفعل فعلا لغة الشتم هراسانيدن الصغم بدندان
كرفتن الفحوم و الفحام كريستن كودك تا آوازش سپرى شود الفحوم سياه و
شدن موى الفغم بوى دادن وسد رايحة الطيب الخيشوم الفغوم

شكفتن كل القحوم خويشتن را در كارى او كندن بى انديشه الكَمْ دهن
بستن و سر باردان بستن وكَمَتِ المرأة اذا انضمّت فاها عند التقبيل اللحم
كوشت دادن فى الحديث لحم رجلا اى قتله ويقال قرب منه حتى لزق به
لغمت لغماً اذا اخبرت صاحبك بشئ لا يستبينه النَّهْم والنهيم بانك بر
شتر زدن تا نيك برود و بانك كردن پيل و شتر ونَهِمَ بكذا اى اولع به والنَّهْم
سنك انداختن بسر انكشت قال القتيبى الغيل نهم بالكسر فى الحديث
رغن اليه اى مال الرّهن كرو كردن يقال رهنتُ الشئ عند فلان ورهنته الشئ ودايم
شدن الرخ دزنكى كردن السّخن شكستن سنك الشحن پر كردن و براندن
الصّحن بنكو كردن ميان قومى و زدن بچيزى دادن در قدح چوبين الطحن آرد كردن
و كران شدن بار الظعن رفتن ولا يجوز ان يكون الساكن مخففا من المتحرك لان
الفتحة لا يستثقل كما يستثقل الكسرة والضمة وكذلك القول فيما اشبهه اللحن جسپيدن
بكسى ويتعدى بالى و سخن سربسته كه جز مخاطب فهم نكند ويتعدى باللام وخطا
كردن و سرا ويدن در خواندن اللّعن نفرين كردن و اصله الطرد المحن آزمودن
و هالك و كل از چاه بر آوردن و دادن و بتازيانه زدن و كشيدن اديم تا فراختر
شود و منه اَخِذَ امتحن الله قلوبهم على احد القولين ومعناه وسّع الله قلوبهم

وشرحها للتقوى نجثت البئر اخرجت ترابها وطينها عن البارانى والجوهري
رواه بالحاء المهملة بالفتح عن الاصمعي وبالكسر عن ابى زيد والكسائى النجدة
والمهنة بالفتح حلب الابل عن الصدر ه البده ناگاه آمدن وبدهه بامر اذا استقبله
التجة روى فراكارى كردن والماضى تجه ووزنه تعل لان تاء ه بدل من الواو
الجبه بر پيشانى زدن ومكروه پيش كسى وابردن وكسى را بدرشتى از كارى باز زدن
وجبهنا الماء جبها اوردناه وليس عليه اداة الاستقاء الجبه سنگ ريزه
از جاى فاز كردن الدره دفع كردن از كسى قيل الهاء مبدلة من الهمزة الرفه و
الرفوه بآب آمدن شتر هر گه كه خواهد الشه بر اسب زدن الشموه رفتن اسب
چنانكه ماند كى نداند الشده سر شكسته شدن ومشغول كردن والماضى متهما
شله الشفه مشغول كردن وشفهنى فلان اذا الح عليك فى المسئلة حتى انفد
ما عندك ومنه رجل مشفوه وماء مشفوه عضهه عضها رماه بالبهتان
القموه القموح الكله خراشيدن وكوفتن بسنگ المكه المده المدح النجه الزجر
والردع النده الزجر النزه دور كردن النقه دريافتن النقوه به شدن از بيمارى
النكه دمه كردن نو الغابر ينفعل ونكه الرجل تغيرت نكهته من التخمة ومن
المعتل ب الوهب والهبة دادن وتقول هب زيدا سخيا بمعنى احسب

يتعدّى الى مفعولين ولا يستعمل منه ماضٍ ولا مستقبل في هذا المعنى ع دَعْ
ذا اى اُترُكه و أصله وَدَعَ يَدَعُ وقد اُميت ماضيه لا يقال وَدَعَهُ ولا وادع وانّما
يقال تَرَكَهُ وهو تارك وربّما جاء في الشعر ودعه فهو مودوع الوَزع بازداشتن
الوَزوع بالفتح الاغراء الوَشْع ~~بيده~~ برآمدن الوَضع والموضع والموضوع
بنهادن والوضع بزادن وشتافتن ستور ووُضِعَ منه فلان اى حُطَّ من درجته
الوُضع بالضمّ والتُّضُع در آخر پاکی آبستن شدن الوضيعة زيان كردن يقال وُضِعَ
الرَّجُلُ في تجارته و شوره چريدن شتر نزديک آب چنانکه فراتر نشود و نزديک
شوره و آب چرايندن ويرا و الماضي منهما فعل وفي الحديث مَنْ رَفَعَ السِّلاحَ
ثمّ وَضَعَهُ فدَمُهُ هَدَرٌ قيل معنى ثمّ وَضَعه قاتل به وضرب به يعني في الفتنة
وضع القوم ايديهم في الطعام اذا اكلوا منه ومنه قول سديف فضَعِ السيفَ
البيت اى ضَعِ السيفَ على المضروب به الوقوع فرو نشستن مرغ و او فتادن يقال
وَقَعَ ربيع الارض ولا يقال سَقَطَ الوَقْع بخايسک بزدن كارد وجز آن و تيز كردن
آن و شبيخون كردن ويعدّى بالباء ووقعت من كذا و عن كذا وقعا اى سقطت الوقيعة
بكفتن وقوله تم واذا وقع القول عليهم معناه وَجَبَ السَّخَطُ عليهم واهل
الكوفة يسمّون الفعل المتعدّى واقعا الوَكْع گزيدن مار و كژدم وقولهم احلبْ

الواقع المتعدّى

وكع اى اسلب كل ما فيه الوكع والولعان دروغ كفتن الولوع بالفتح وهو شاذ
والوكع حريص كردن ويعدى بالباء وجاء الغة بمعنى حبسه ع الولوغ آب
وخورش خوردن سباع بسر زبان ويعدى بفى وحكى ابو زيد وكع الكلب فى شرابنا
وبشرابنا ومن شرابنا ومن الناقص السحو اكسترانيدن الرحى كردانيدن
آسيا السحى السحو النحى رهن باز كردن اللحى ملامت وپوست از چوب باز كردن
وقولهم لحاه الله اى قبحه ولعنه المحى المحو النحى چشم سوى كسى آوردن
ع البغى البغو الرعى والمرعى چرانيدن وچريدن الرعاية نكاه داشتن امير رعيت را
وحرمت كسى نكاه داشتن يقال رعيت عليه حرمته ورعيت النجوم وقيتها السعى
كار كردن ودويدن السعاية غمز كردن ويعدى بالباء وسعايت كردن حكايت
وعاملى زكوة كردن ويعدى بعلى النعى والنعيان خبر مرك كسى فرادادن يقال نعاه له
وفى الحديث ينعى على اى يعيب على يقال نعيت عليه فعله اى عتبه عليه ع الصغى
الصغو سكت فلان فما نغى بحرف اى ما نبس ه الدهى كسى را بلائى صعب رسيدن
وداهى شدن الزهى برداشتن كود آب جو نيز او جنبانيدن باد درخت را وزهاه
استخفه وتهاون به صهى الجرح صهيا ندى وسال الطهى الطهو النهو طبخ زدن
ومن المهموز الفاء ما ابهت للامر ابها وهو الامر تنساه ثم تتبينه له وفعل يفعل

فعلا لغة الالاهة پرستیدن ومن المهموز العین ب الجأب کسب کردن
الدأب والدأب والدؤب پیوسته کاری کردن بجد ورنجیدن الذأب
راندن شتر وذأبه طرده وحقره الرأب کار واصلاح آوردن وقدح شکسته
وا دربستن السأب خوه کردن وفراخ کردن مشک القأب طعام وشراب
خوردن بعنف ت الدأت خوه کردن السأت مثله ث الجأث ترسانیدن
والماضی فعل الدأث خوردن ج الثؤاج بانک کردن کوسفند الذأج نیک فرو
بردن آب ودریدن مشک ودمیدن درو ی النؤج بشدن دز زمین
التأج جنبیدن باد التأج زاری کردن در دعا د الزؤد والزأد ترسانیدن
السأد والسأد خوه کردن الصؤاد زکام کردن والماضی فعل الضأد غلبه کردن
کسی را بخصومت الفأد بر دل زدن ودردی رسیدن دل را وکوشت بریان
کردن المأد خرامیدن ویقال للغصن اذا کان ناعما یهتز هو یمأد مأدا احسنا
ر البأر چاه کندن وبحتی نهادن الثأر الثؤرة کشنده کسی را بکشتن ویعدی
بنفسه وبالباء الجؤار زاری کردن وبانک کردن کاو الظأر مهربان شدن
بر بچه دیگری ومهربان شدن وی المأر تباه کردن میان کسی وکسی ز
الضأز نقصان کردن حق کسی س الریاسة مهتری کردن الرأس بر سر زدن

الفأس بتبر زدن و بر آهيانه زدن المأس المادش النأش باسرا وكندن
از جايكاهى دو دفرا كرفتن ظ الدأظ مشك پر كردن و خوه كردن ف
الجأف بيوكند ربو بترسانيدن و رجل مجؤوف اى جايع الرأفة و الرآفة
مهربانى كردن و يعدى بالباء و فعل يفعل لغة و فعل يفعل فعلا لغة ايضا
شئف اى اثرع ل الجأل لنكيدن و منه جيال الدأل و الدألان فريفتن
قال ابو زيد هى مشية شبيهة بالختل و مشى المتصل الذأل و الذألان سبك رفتن
السؤال و التسآل و المسئلة و التسآلة خواستن و السؤال و المسئلة پرسيدن
و فى سالت لغتان تحقيق الهمزة و هى اللغة القياسية و الامر من هذا اسأل
و تخفيفها و هو على وجهين احدهما ان لا ينقل من هذا الباب و الثانى ان تجعله
من باب فعل يفعل فتقول سلت اسال كخفت اخاف و يكون عين الكلمة
على هذا القول من الواو لقولهم هما يتساولان و الامر منهما سل و سال فعل
يتعدى الى مفعولين و يكون المفعول الثانى على ثلثة اضرب احدها ان يتعدى
اليه من غير حرف ظاهر و لا مضمر كقول الراجز سالت عمرا بعد بكر خفا و
الثانى ان يتعدى الفعل اليه باضمار حرف كقوله تعـ و لا يسئل حميم حميما اى
عن حميم و يجوز الاظهار كقوله تعـ و سئلهم عن القرية التى و الثالث

ل ٢٠

ان يقع موقع المفعول الثانى استفهام كقوله تعالى سَلْ بنى اسرآئيل كَمْ
آتيناهم وسَلْ من ارسلنا من قبلك من رسلنا ويجوز الاقتصار فيه على مفعول
واحد ويكون على ضربين احدهما ان يتعدّى بنفسه كقوله تعالى وَسْئَلُوا مَا
انْفَقْتُمْ والثانى بحرف الجرّ الباء كقوله تعالى سأل سائل بعذاب وعن كقولك
على عن زيد الى الآن مشى الذى كانه ينهض برأسه اذا مشى م دَأْمَتُ
الحائط اى رفعته مثل دعمته الذأم عيب كردن وحقير داشتن ذَئِمَ اى
ذُعِرَ وزَامَ مَاتَ شَأَمَ فلان على قومه شأمًا اذا اجرّ عليهم الشوم وشيم
عليهم اذا صار شومًا عليهم فَأَمَ البعير اذا املأ فاه من العشب اللَّأْمُ
وأم آوردن جراحت وجز آن لَأَمتَ السهم لأمًا ايضا جعلت له لوأما ت
شَأَنتُ شَأْنَهُ قصدتُ قصده وماشأنتُ شأنه اى لم اكترث له ولاشْأَنَنَّ
شأنهم اى لافسدنّ امرهم المأن مونت كشيدن ومأنت الرجل مأنًا
اصبت ما بين سرّته وعانته وشى سوفه وما مأنت مأنة قيل ما اكترثت له
وقيل ما تهيأت له وقيل ما علمت به وهو يمتأنه اى يعلمه ومن الناقص
المهموز الفاء الآية آسى يا ززدن از چيزى وهو شاذّ لخلوّه من حروف الحلق
ومن الناقص المهموز العين ب ابآ او محمّد كردن ث التأى تباه شدن
درز

ج الجأی گریدن ویعدّی بعلی و نگاه داشتن د الدّأو و الدّأی فریفتن
ذ الذَّأو راندن والغابر یفعُل وپژمردن ترهٔ ر الرّأی باجتهاد چیزی گفتن
و بر سُل آدن الرّؤیة والرّأی دیدن و دانستن تقول رآه و رآءه مثل راعه
و پنداشتن الرّؤیا خواب دیدن ویحذف الهمزة من مستقبل رأی و
ینقل حرکتها الی الرّاء وربّما لم یحذف س السّأو والسّوء ش الشّأو و
الشّأی از پیش شدن والشّأو خاک از چاه برکشیدن و شأه اعجبه ف
الفأو الفأی شکافتن ل اللأی درنگی کردن و رنجور شدن م المأو و
المأی کشیدن پوست تا فراخ شود و المأی فراخ کردن میان قوم ن النّأی
دور شدن و یعدّی بنفسه و بعن و جوی کندن گرد خیمه از بهر باران
تقول نأیک ای اصلحه ومن المهموز اللام ب الجبأ و الجبوء بد دلی
کردن وجبأ علیه الاسود فتله ای خرج وجبأت عینی عن الشّیء نبت عنه
الخبأ پنهان کردن الرّبأ بر بالا شدن و دیده بانی کردن گروهی را و انا ارباً بک
عن هذا الامر ای ارفعک عنه وما ربأت ربأ فلان ای ما علمت به ذم الکرث
له السّبأ و المسبأ خمر خریدن برای خوردن و السّبأ با آتش سوختن و بتازیانه
زدن الصّبوء از دینی بدینی شدن و صابی شدن و دندان بر آمدن و صبأت

على قوم صبأ وصبوًّا اذا اطلعت عليهم الخبأ والخبوّ پنهان شدن و
بزمين وا در سيدن العبأ والعباء باک داشتن والعباء عطر آميختن با
ساختن کار اللبأ کسى را فله دادن وفله دوشيدن وفى الحديث من
ان تلبأها يقال لبأت الودية اى غرستها وسقيتها اقل سقيها ماخوذ
من اللباء النبأ والنبوّ كالصبوء والصبوّ از جايى بجايى شدن و النبأ
بياگاهانيدن ت الختأ والختوّ فى الاكسية المتأ بعصا زدن النتوء
النتوّ پالا کرفتن ريش وجراحت وجز آن ث الرثأ شير تازه برترش ريختن
الفثأ فرو نشاندن جوش ديک و خشم الكثأ شير باسر آب آمدن و كف
برآوردن ديک و بر آمدن نبات و پشم ج الجأ شاد شدن ويعدى بالبا
الجأ الجماع الفجاءة بالمد ناگاه رسيدن وفعل لغة اللجأ بالتسكين عن
الزجاج وبالتحريک عن الجوهري والملجأ پناه کرفتن بكسى ويعدى بالى النجوء
بچشم کردن ومنه الحديث ردوا نجأة السائل باللقمة اى ردوا شدة نظره
الى طعامكم بلقمة يدفعو بها اليه النجأ خوردن طعام د البذأ ابتدا کردن واهل
المدينة يقولون بدينا بمعنى بدأنا و آبله يا سر خشتره بر آمدن و الماضى من هذا
فعل الحدأ باکردانيدن الرذأ يارى دادن الكذوء نابالیدن نبات از سرما

از تشنگی النَّذْأُ سکار واو کوشت بر آتش افکندن وکراهیت داشتن چیزی
الهَدْؤُ والهُدُوُّ بیارمیدن ذ البَذَأ ناپسند آمدن حال کسی وکناه خوز
الخُدُوُّ فروتنی کردن وفَعِلَ فُعُولاً لغةٌ الهَذْأُ بریدن ر البَرْأُ بالفتح
از بیماری به شدن هذا قول اهل الحجاز ویفعُل فُعُلاً لغة فیه عن سیبویه و
المبرد وغیرهما وهو شاذ و آفریدن الدَّرْأُ الدفع ومنه الحدیث اِدرؤا الحدود
الدُّرُوُّ رفتن ستاره از جای خویش و پادشه شدن شتر و دَرَأَ علینا فلان دُرُوًّا
اطلع مفاجأة وفی الحدیث دَرَأَ جمعه ای بسطها الذَّرْأُ آفریدن السَّرْأُ خایه بنهادن ملخ
الطَّرْأُ الطلع یقال طَرَأْتُ علی القوم طَرْأً وطُرُوًّا طلعت علیهم من بلدٍ آخر
القَرْأُ جمع کردن والقَرْوُ والقِرَاءَة والقرآن خواندن ومنه الحدیث فلیقرأ قراءة ابن
امّ عبدٍ قال ابوبکر معناه فَلْیُرَتِّلْ ترتیله او یحزن بحزنه او یحدر حدره ولا یجوز
ان یحمل معناه علی نظم الحروف لان الاجماع علی مخالفته وفی حدیث آخر اقرؤکم
اُبَیٌّ قیل یعنی فی وقت من الاوقات لان ابداً لم یکن احد یتقدمه فی اتقان
القرآن وقیل اقرأ بمعنی قاری والتقدیر قاری من امتی اُبَیٌّ کما قیل الله
اکبر بمعنی کبیر وفلان قرأ علیک السلام واقرأک السلام بمعنی المَرْؤُ بکواریدن
طعام کسی را یقولون مَرَأَنی الطعام الهَرْؤُ فحش کفتن وبزدن سرها چنانکه بیم

هلاک بود و نیک پختن گوشت ز الجزأ پاره پاره کردن و واخشیدن و بسنده
کردن ویعدّی بالباء الجزء بالضم پسنده کردن ستور بگیاه تر از آب والماضی
فعل الجزأ بر داشتن گود آب چیزی راه گرد کردن شتر و راندن وی الرزأ
مصیبت وزیان رسانیدن رزأت الرجل رزأ ومرزئة اذا اصبت منه خیرا
ماکان وفعل لغة فیهما النزأ والنزوء میان قومی تباه کردن ونزأت علیه نزأ
حملت ورجل منزوء بکذا مولع به الهزأ والمهزأة افسوس داشتن وفعل
یفعل فعلا لغة ویعدّی بالباء ومن س البسأ والبسوء انس گرفتن
با چیزی وفعل فعلا وفعولا لغة ویعدّی بالباء الجسأ والجسوء سخت
درشت گشتن الخساء دور کردن الخسوء دور شدن الخسأ والخسوء
خیره شدن چشم الحنأ ناپاکی کردن النسأ والنسیء تاخیر کردن و النسأ
راندن بعصا و شیر با آب برهم آمیختن و بار بر گرفتن زن تقول من هذا
نسئت المرأة فهی امرأة نسیء ش الجشأ والجشوء از جای بر آمدن دل الحشأ
مجامعت کردن و زخم بر شکم زدن الکشأ نیک بریان کردن گوشت النشأ والنشأة
والنشاءة والنشوء بر بالیدن و النشأ والنشوء پدید آمدن میغ ص
الحضأ سیراب شدن النصأ بر داشتن و زجر الناقة ض الحضأ فا شوریدن آتش

ط الحطأ مجامعت کردن و بیفکندن چیزی و پنجه بر پشت کسی زدن.
وهو فی الحدیث و کف انداختن دیگ حظأ السهم لغة فی حظی الشطأ
پالان بر شتر بستن و کران کردن چیزی النطأ الحطأ الا فی المعنی الاخیر
اللطأ بر زمین واد رسیدن و فعل فعول لغة ف اجفأ گکف اوکندن دیک
و سیل و نکونسار کردن دیک و اما الذی فی الحدیث فاجفأوا قدورهم
بما فیها فهی لغة مجهولة ... فر کردن الکفأ نکون کردن اوانی و باز کردانیدن
کسی اللفأ گوشت از استخوان و پوست از چوب باز کردن ق الرقأ و
الرقوء و ایستادن اشک و خون و ارقأ علی ظلعک ای ارفق بنفسک
ولا تحمل علیها اکثر مما تطیق الشقأ و الشقوء دندان شتر بر آمدن و
الشقأ فرق شعر المتفرق بالمشط و ضرب العصا علی المفرق ایضا الفقأ
چشم بر کندن ک ... انداک شیر شدن الزکأ تعدیر کردن و زکأه
الارض ای ضرب النکأ و النکأة پوست باز کردن ریش ل الجلا بتازیانه
زدن و پوست باز کردن و جلأه مائة درهم اعطاه و جلأته بالجلوء ای کحلته
وهو حجر یدلک علیه دواء ثم یکحل به العین الخلأ و الخلوء حرونی کردن
السلأ کداختن مسکه و بتازیانه زدن الکلأة بالکسر و الکلوء نکاه داشتن

الكَلُوُّ گیاه خوردن ستور و کِلَاءَ الدَّیْنُ تاخّر الکَلَاءُ برکردن الکَلَاة زکام بر افتادن والماضی فِعلَ مـ التَّمْأُ چریش دادن و ترید دد شکستن و سر شکستن الحَمْأُ پوش ازچاه برآوردن الرَّمْأُ و الرُّمُوُّ ایستادن بجای القَمُوُّ و القَمُوءَةُ فربه شدن کوسفند المَکْمَأ سماروغ دادن فی الحدیث فَلَمَّا تَهَانُوا زدر ای ابصر تهانئین لهم الحُتِهَا ن التَّنُوُّ بجایی مقیم شدن حَنَأ علی الشیء حُنُوًّا ذکیه علیه الدَّنَاءَةُ و الدُّنُوُّ ناکس شدن و فَعُلَ لغة الزَّنْأُ و الزُّنُوُّ بالا بر شدن الزَّنُوُّ پناه باکسی دادن و یعدّی بالی و تاقه شدن بول و زَنَأتُ للخمسین زَنَأ دنوت و زَنَأَ الظِلُّ قصُرَ الضَّنُوُّ بسیار شدن مال الضَّنْأُ و الضُّنُوُّ و الضَّنَاء بسیار فرزند شدن القَنُوءَةُ سخت سرخ شدن المَنْأُ بیراستن پوست الهَنْأُ بینه ومن بقطران و کسی را در عیال خویش داشتن ه البَهَاءُ و البُهُوُّ اللُّسُوُّ فی معناه و حکمه و من المعتل المهموز اللام ب الوَبْأُ اشارت کردن و یعدّی بالی ث الوَثْأُ بند دست از جای بیامدن و الماضی منه فُعِلَ یقال وُثِئَتْ یَدُهُ و بیاوردن آن ج الوَجْأُ فاقو لیدن و بکارد زدن و کردن زدن الوِجَاءُ رکهای خایه کشف یکوفتن و منه الحدیث فعلیه بالصوم فانه له وجاء و منه فی حدیث آخر فلیجأهن ای فلیدقهن ذ الوَذْأُ عیب کردن

وحقير داشتن وانها راندن زالوزْ خشك بكردن كوشت ض
الوضا بسيد روي غلبه كردن كسي را م الومأ الوبا باب
فَعِلَ يَفْعَلُ بكسر العين في الماضي وفتحها في الغابر ب
التَّرِب والمَتْرَبَة خاك آلوده درويش شدن التَّعَب رنجه شدن التَّعب
هلاك شدن الجَدَب بي بر شدن زمين الجَنَب سر شتر بپهلو وا رسيدن
از غايت تشنكي ومنحني شدن پاي وجَنَبَ البعيرُ ظلع من جنبه الحَرَب
سخت خشم كرفتن الحَصَب سر خزه بر آمدن الحَطَب با هيمه شدن زمين
حَقِبَ البعيرُ اذا حَقَبَه ثيله فاحتبس بوله والعام اذا احتبس مطره الحَنَب
منحني شدن دست الخراب ويران شدن الخَرَب ان يَرِمَ ضرع الشاة والناقة
مع ضيق احليلهما الخَشَب سست پاي شدن الدَّرَب والدَّرْبَة خو كردن
ويتعدى بالباء الذَّرَب تباه شدن معده وجراحت ومنه الحديث ذَرِبَ
النساءُ على ازواجهن اي فَسَدَت السنتهن وانبسطت على ازواجهن
الذَّهَب خيره شدن چشم از ديدن زر الرَّجَب بالتحريك بزرك داشتن
وبه سمي رَجَب رَجِبَه الرَّغَب والرَّغْبَة والرَّغْبَى كالشَّكْوَى والرَّغَبُوت
والرَّغَبوتي رغبت كردن در چيزي ويتعدى بفي ورغبت بكرد انيدن از

کافه

چیزی و یعدّی بعن الرّکوب و الرّکیب برنشستن الرَّهَب بالضم و الرَّهَب
بالتحریک و الرَّهْبَة و الرّهبوت و الرّهبوتی ترسیدن النَّسَب چکیدن
آب از مشک نو السَّغَب و السُّغوب گرسنه شدن السَّقب نزدیک شدن
الشَّحَب هلاک شدن و اندوهگن شدن الشُّرْب و التَّشْراب آشامیدن
قال ابو عبیدة المصدر بالفتح لا غیر و قال ابو علیٍّ الشَّرْب بالفتح جمع شاربٍ
کصاحب و صَحْبٍ و بالکسر المشروب کالطِّحْن بمعنی المَطْحُون و بالضم المصدر
الشُّصُوب سخت شدن کار و فَعَلَ یَفْعُلُ لغة شَصِبَ یَوْمُنا شَصْبًا ای بَرَدَ
فهو فاعلٌ و فَعِلٌ الصُّحبة و الصَّحابة صحبت کردن الصَّخَب بانگ کردن
الصَّقَب نزدیک شدن ضُرِبَت الارض من الضریب برآمد بروی الطَّرَب
سبک شدن از غایت شادی یا از غایت اندوه العَجَب شگفت داشتن
العَرَب تباه شدن معده و باسر شدن جراحت العَصَب بسیار پی شدن
گوشت العَطَب هلاک شدن العَکَب سخت شدن گوشت و نبات غَرِبَت
عینه اذا کان بها ورم فی المآقی الغَضَب و المَغْضَبة خشم گرفتن و یعدّی
بعلی یقال غَضِبْت لفلانٍ اذا کان حیًّا و اذا کان میتًا بفلان الغَهَب غافل شدن
الغَرَب آن نزدیک چیزی شدن الکَلَب سخت شدن سرمای زمستان و سخت

شدن بر حوب قومي وشبه جنون يأخذ الانسان اذا عقره الكلْب الكَلِبُ يقال
رجل كَلِبٌ ورجال كَلْبَى اللَّحَب بانك كردن بانبوهي اللَّحَب نزار شدن از پيرى
اللَّسْبُ بالتسكين ايسيدن انكبين ولَسَبَ به لَزَقَ اللَّصَب شمشير در نيام
كردن وانكشترى كرفتن وپوست برتن كرفتن از نزارى اللَّعَب واللِّعاب
بازى كردن اللَّهَب وشنه كردن النَّشوب بسته شدن در چيزى النَّصَب
رنجور شدن النَّغَب جرعه جرعه خوردن النَّقَب سخت سوده شدن سول شتر
ت البَكْتُ بريده شدن الثَّنَت كنده شدن كوشت الحَمَتُ تباه شدن
لوز وجز آن الشَّماتة شادى كردن بمكروهى كه دشمن را رسد ويعدى بالآء
العَنَت بزه مند شدن ودر كارى او فتيدن كه از ان بيرون نتوان آمد وشكسته
شدن استخوان پس از جبر وقوله تم العَنَتَ منكم يعني الفجور والزنا رد اَلركيب
يدل على مشقة الغَنَت غلط كردن در حساب الفَلَتُ هلاك شدن التَّنَت
قلب التَّنَت ث الحَنَث دروغ شدن سوكند ويعدى بفي وبمن منه سنا
الدَّمَث نرم شدن الرَّمَث كله كردن شتر از نوعي از شوره خوردن التشتت
درشت شدن العَبَث بازى كردن الغَرَث كرسنه شدن الغَلَث بالغين
والعين شدّة القتال و اللّزوم له الكَنَث دم كرفتن كوشت اللَّدْث بالتسكين و

اللَّبَاثُ درنگ کردن وجاء فی الشعر بالتحریک اللَّهَثُ واللُّهاثُ بالفتح
تشنه شدن ج البهج شاد شدن والنعت بَهِجٌ فَعِلٌ وفعیلٌ الثَّلج آرمیدن
تن الجرج جنبان شدن الججج برآماسیدن شکم شتر از خوردن نوعی از
اشوره الحَرَج خیره شدن چشم وتنگ دل شدن الخلج کله کردن از مانده کی
الخَنَج سست شدن الرَّتَج بسته شدن سخن الزَّنج خشم گرفتن الثلج بالتسکین
کالثلجان وبکلو فرو بردن الشَّجَج بپیوسته جستن باد الشَّنج آبخوغ کرفتن
العَرَج فرو شدن آفتاب الفَلَج نازکردن الفَرَج ان یکون الرجل لا یزال ینکشف
فرجه فَلِجَ الرجلُ مفلوج شد ومصدره الفالج عن المبرد اللَّجَج در چیزی
بسته شدن اللَّزَج دومنده شدن اللَّهَج حریص شدن ویعدّی بالیاء
المَرَج الحَرَج النَّضْج کلاهما بالسکون پخته شدن النَّجَع فربه شدن شتر ونَجِعَ
الرجلُ اذا اکل لحم الضأن فثقل علی قلبه النَّجَع دما بر افتادن وکهنه شدن
جامه الهوج سرگشته شدن شتر از گرما ودم قطران برو ی الهَزَج سراویدن
ح البجح شاد شدن وفَعُلَ لغة فیه ضعیفة البَرَاح فراتر شدن از جای
وبَرِحَ الخفاءُ ای وضح الامر کانه ذهب السرّ وزال ولا ابرح افعل ذلک
ای لا ازال افعله التَّرَح اندوهگن شدن الرَّبَخ سیر کردن الدَّلَح مانده شدن

وطلحت الابل اذا اشتكت بطونها فی اکل الطلح الفرح شاد بشدن ویعدی
بالباء وقوله صلی الله علیه وسلم لله افرح بتوبة العبد معناه ارضی بالتوبة
واقبل لها ومنه کل حزب بما لدیهم فرحون ای راضون ودنه کرفتن القرح
ریش شدن ناقص بالتسکین وابیکندن وکشح الرجل کشحا اذا کوی من
الکشح وهو داء یصیب الانسان فی کشحه فیکوی ومنه سمی المکشوح المرادی
اللمح کرسنه شدن اللقح واللقاح آبستن شدن شتر المرح نشاط شدن
المرحان دردناک وتباه شدن چشم خ البدخ پاسکون کردن کشتی کردن
الرخ والسبخ کندا شدن طعام الطبخ ناکوار دکرفتن د البعد والبعد
الجحد اندک خیر شدن ونابالیدن نبات تا اندکی الجرد یا بشد دم ازخود
ملخ الحسد خون بکسی واد رسیدن الجمد عیش تنک شدن الحرد
خشم کرفتن والنعت حارد وحرد ان الحسد سخت تافته شدن رسن
الحد والمحمدة بالکسر عن ابی علی ستودن الرشد الرشاد الرغد
بسیار نعمت شدن الرمد بالسکون والرمادة هلاک شدن الرمد درد
چشم در کرفتن والنعت رمد الزرد بالسکون فرو اوردن الزهد و
الزهاده زاهد شدن زید قال زهد فیه ای رغب عنه وعنه اذا رغب فیه

والنعت منه فرح
واما التعدی فنعت
منه ...

۲۱۶

فَعَلَ يفعَلُ لغةٌ و قال الليث الزهد الزهادة فى الدنيا و الزهادة عامٌّ
فى الاشياء السعادة نيكبخت شدن و النعت سعيدٌ و فى الحديث
ما سَعِدَ من الماء اى ماجاء من الماء سيحا لا يحتاج الى و الية و قيل ما جاء من
غير طلبٍ السّفاد كشى كردن و فَعَلَ يفعَلُ لغةٌ و الكسر اجود السّهاد و
السّهود و السّهد بى خواب شدن الشّهود حاضر آمدن الشّهادة
كواهى دادن يقال شهد له عليه بكذا و قولهم اِشهَدْ بكذا اى احلف
الصّرد كداره شدن تير و سرما يافتن و صَرِدَ قلبى عن الشئ انتهى عنه
تعود و الصَّعَد بالا بر شدن و يعدّى بفى الضمد الحقد العبد
ننك داشتن و خشم كرفتن و النعت عَبِدٌ و عابدٌ العضد درد مند شدن
بازو العكد فربه شدن سوسمار العمد كرفته شدن اندرون كوهان شتر
از نشستن زينك بمكن شدن خاك العهد وصيّت كردن و يعدّى بالى
و پيمان كردن و ديدن و منه الحديث و لا يسال العهد و عُهِدَتِ الارض
تَمطِرَتْ و الباب يدلّ على الاحتفاظ بالشّئ و اصلاث العهد به العزد
نغمت كردايدن فَهِدَ الرّجل فهدا اشبه الفهد فى كثرة نومه و تمدّده
و منه الحديث ان دَخَلَ فَهِدَ القرد بدهم نشستن بشم و كنته خورد شدن

پوست دقَرِدَ الرّجلُ سَكَتَ مِن عِيِّ الكَمَدُ الحرق المكتوم والنّعت فَعِلَ
وفَعِيلٌ اللَّكدُ شوخ كرفتن برجاي النَّجَدُ خوی كرفتن النَّقَادُ بوسيدن
النَّقَدُ خورده شدن دندان وپوست بازشدن سُم النَّكَدُ اندك شدن آب
چاه وتنك عيش شدن ذ التَّخَذُ بالسكون فراكرفتن ومنه لتَّخذت عليه
امراة التاء اصلية وليست ببدل الرَّبذ سبك شدن الشَّقَذ بي خواب
وشور چشم شدن وشَقَذ ذهَبَ وبَعُدَ اللّجذ ليسيدن ـ سكن انارا
ن البَتَرُ والبثورُ البجر سخت تشنه شدن البَحَرُ البجر وداء في الابل
ايضا ومتحير شدن ازبيم البَشَرُ شاد شدن ويعدّى بالباء وبَشَرَني
بوجه حسن اي لَقِيَني البَطَرُ دنه كرفتن وسركشته شدن البَعَرُ البحرُ
البَقَرُ درماندن ومنه بَقِرَ الكلبُ اذا راى البقرة وتحير في الحديث فاذا
هي تَبَرَّتْ اي انفتحت الجَحَرُ فراخ شدن اندرون چاه الجَشَرُ مصدر جَشِرَ
السّاحلُ اذا اخشن طينه وصار كالجحر الحَبَرُ زرد شدن دندان ويا سرشدن
راحت الحَتَرُ دانه برجستن ازچشم الحَذَرُ پرهيز يدن وهو متعدٍّ
النّعت حَذِرٌ وحاذِرٌ عن ابي عُبيدة قال ابو عليّ امّا حاذرٌ فانّه يراديه انّه
يفعل الحذر دعما يستقبل الحَسَرُ الحسرة ارمان خوردن الحَسَرُ بخيل شدن

استن دن

وتنگ دل شدن ودرماندن وكل من امتنع من شيء لم يقدر عليه فقد حَصِرَ
عنه والباب يدل على الجمع والمنع والحبس الخَبَر تشم يصيب الدابة من
الشعير فينتن فوه الخَبْر بالسكون دانستن وخَبِرَ الموضع صار ذا اسد د
الخَدَر سست شدن اعضا ودر خواب شدن پای الخُسْر بالضم والخسران
والخسارة زیان کردن الخَصَر سرد شدن وسرما زده شدن الخَفَر شرمگن
شدن الخمس پنهان نشدن از کسی الدَّبَر پشت ریش شدن ستور الدَّجَر نشالی
وسرگشته شدن الدَّعَر بسیار دود شدن الدعر والدعارة بلایه شدن
الزَّعَر والزَّمَر تنگ موی شدن والنعت زَعِرٌ وزَمِرٌ السَّخَري والسُّخرية
افسوس کردن ویعدی بمن وبالباء وهی لغة ردیة السَّدَر والسَّدارة سرگشته
شتر از گرما السَّدَر خیره شدن چشم السَّقَر شیر درنا شدن خرسا السَّكَر
مست شدن وسکر علیه سکرا ایضا ای غَضِبَ السَّهَر بی خواب شدن الشَّكَر
بسیار شیر شدن شتر وبار ارحال شدن درخت الصَّغَر والصغار والصُّغر
خوار شدن وفَعَلَ یفعُل لغة والنعت صاغِرٌ الصَّفَر تهی شدن والنعت
صِفْر بسکون الفاء فی الحدیث ان رجلا اصابه الصفر قال العلاء هو الجلی و
هو اجتماع الماء فی البطن یقال صُفِرَ فهو مصفورٌ وصَفِرَ صفرا صَفَر ۱

الضَّجَر تنکدل شدن الظَّفَر ظفر یافتن و یعدّی بنفسه و بالباء یقال ظَفِرْتُ
علیه فی معنی ظَفِرْتُ به و باناخونه شدن چشم الظَّهَر دردمند شدن پشت
العَبَر فرو آوردن اشک العَسَر دشخوار شدن کار العَطَر خوش بوی شدن
و ناقة عِطَرَةٌ ای کریمة العَقَر مدهوش شدن العَکَر کرد آمدن دردی و ستبر و
تیره شدن مایع العَمْرُ بالسکون فیهما دیر زیستن الغَبَر باسر شدن جراحت
الغَدَر یا بس ماندن شتر و کوسفند از کله و تاریک شدن شب الغَفَر و اسر شدن
بیماری و جراحت و بایره شدن جامه الغَمَر شوخگن شدن و الغمر و الغمر
کینه کرفتن الفَخَر ننکدا شتن القَذَر پلید داشتن چیزی القَصَر کله کردن
ن کردن القَفَر اندک کوشت شدن القَمَر خیره شدن چشم از دیدن برف
و قَمِرَتِ القربة و هو شیٔ یصیبها من القمر کالاحتراق فیدخل الماء بین الادمة
و البشرة الکَبَر کالعِنَب و المکبر کالمشرق بزاد آمدن الکَدَر تیره شدن و النعت
فَعِلٌ و فَعَلٌ و فَعُلٌ و فعولة لغة فیه المَجَر البخر المَذَر تباه شدن معده و خایه
المعر سقوط الشعر و منه رجل مَعِرٌ المَقَر سخت طلخ شدن النَّجَر هو شازده شدن
شتر و مردم النَّخَر بوسیده شدن و النعت فاعلٌ و فَعِلٌ النَّذَر بدانستن و
یعدّی بالباء قال ابن جنّی لم یستعمل العرب لقولهم نَذِرت بالشیٔ مصدرا

کانه من الفروع المهجورة الاصول فعلی قوله الشذ ولیس بثبت قال ومثله عسی و
لیس لامصدر لهما النّضی تانه روی شدن النّعر مکس گرفتن خر النّعر خشم
گرفتن النّغر و النّغر جو شیدن دیک و فَعَلَ فَعْلاً لغة فیه النّقر خشم گرفتن و
نقرت الشاة نقرا وهو ان یأخذها دآء فی جنوبها النّکر و النّکور و النّکیر ناشناختن
النّمر پلنگ رنگ شدن و النّعت انعل و فعل ایضا و منه ادیتها نمرة ادرکها مطرة
الهکر و الهکر کالعشق و تعشّق ینک شکفت داشتن الخنز کنداشدن
طعام البحز بالضم و البحز بزدکو نسته شدن زن العلز بی آرام شدن
البحن بخیل شدن البجر نیست و سیری شدن النّکز بر سیدن آب چاه س
ابخس ناکوار شدن البجس سخت شدن در دین و کار زار و النّعت فعل و افعل
الدّنس شوخکن شدن الکرض الدّمس نرم ریک شدن الرّجس پلید شدن
النّجس بکردیدن آب فحل شرس بین الشّرس اذا کان لا یلقح السّکس و السّلاة
نرم خوی شدن و السّلس روان شدن بول چنانکه وانتوان داشت و قد سلس
ای ذهب عقله الشّراسة و الشّرس بد خوی شدن الشّکاسة صعب خو شدن
و النّعت فعل و حکی فعل علی القیاس الضّبس اللّقس الضّرس کند شدن دندان
از ترشی الطّفس و الطّفاسة شوخکن شدن العبس خشک شدن شوخ بر جای

العُرس ملازم شدن ویمعدی بالباء ومدهوش شدن التیس ز د
آبستن شدن شتر القرس سخت شدن کرما اللّبس بالضم پوشیدن ویقال لبثت فلانا
ای استمتعت به اللحس بالسکون لیسیدن اللّقس شوریده شدن منش ومنه
صلی الله علیه وسلم لا یقولن احدکم خبثت نفسی ولکن لیقل لقست نفسی کانه کره
لفظ الخبث وکان من سنته تبدیل الاسم القبیح بالحسن کقوله لقوم من انتم قالوا
بنو اغیاق فقال بل انتم بنو رشدان اللهس لغة فی اللحس او هقهة المرس اذ
مجری بیفتادن رسن بکره و رسن گیر شدن بکره وسخت کارزاری شدن المغس
المغص والماضی مغس المقس اللقس النجس پلید شدن والنعت فعل فاذا
قالوا مع الرجس اتبعوه ایاه فقالوا رجس نجس بالکسر النجس بالسکون بد اختر شدن
والنعت فعل قال ابو علی لم نعلم منه فعلا الا ان یحمل علی ضده الذی هو سعد
فیکون ذلک الفعل تقدیرا لا سماعا الندس سخت زیرک شدن والنعت ندس و
ندس النطس سخت استاد شدن والنعت مثله النفاسة بخیلی کردن و یعدی
بالباء ونفست علیه الشیء نفاسة اذا لم تره یستاهله النفاس زاج شدن والماضی
نفست ونفست والنعت نفساء و یجمع علی نفاس ومنفوسة والولد منفوس
ومنه الحدیث لا یرث المنفوس حتی یستهل صارخا یعنی الصبی المولود النمس

ش الدَهَش سرکشته شدن و الماضی فَعِلَ الرَّعش لرزیدن العَطش تشنه
شدن النَمَش نقطا نقطا سپید و سیاه شدن و النعت نَمِشٌ ص الخرص کرسنه و
نرهازده شدن دَغِصَتِ الابلُ من الصِّبیان لاغیر دَغَصًا ای امتلأت منه حتی
منعها ذلک ان یجترّ الرَّهَص لنکیدن ستور از رفتن درسنک و الماضی فَعِلَ و
حُکی فَعَلَ ایضًا العَرَص نشاطی شدن و دم کرفتن خانه از نم العَفَص بخیل و بدخو
شدن الغَمَص زفکن شدن قَبِصَ الرجلُ قَبصًا اذا اکل التمرَ علی الریق ثم شرب
فلعابه عن ذلک وَجَعُ الکَبِد و بزرک جکاد شدن المحص نسو شدن رسن
نَقِصَ الرجلُ مُغصًا اصابه ذلک و هو التواءٌ فی عَصَبِ الرجل کانه یقصر عصبه
فیعوج قدمه ثم یسوّیه بیده و هو فی الحدیث المَغْص بالسکون باکنه شدن
رودکانی و الماضی مُغِصَ المَلَص بخیزیدن نَغِصَ الرجلُ نُغَصًا اذا لم یتم مراده
و البعیر اذا لم یتم شربه الهَیَص نشاطی شدن ض الحَرَض کداخته شدن
از اندوه یا از عشق و النعت فَعَلَ و احد و جمعه سوآء الرَّمَض سوختن پای
از کرمی زمین و کرم شدن آن و رَمِضَتِ الغنمُ اذا رَعَت فی شدّة الحرّ و قرحت
اکبادها و حَبِنَت رِیاتُها العَرَض تنک دل و ستوه شدن و یعدّی بالباء و آرزو مند
شدن و یعدّی بالی المَخاض درد زه خاستن المَرَض و المرض بسکون الراء بیمار شدن و

النعت مريضٌ ومن مرِضٍ بالسكون مارضٌ ولا يجوز ان يكون مرضٌ مخففا من
مَرَضٍ لان المفتوح لا يخفف بخلاف المكسور والمضموم وما روى في المفتوح فشاذ
لا يقاس عليه اعني دماكل مبتاع ولو سلك صفقة الذنب والتركيب يدل على ما
يخرج به الانسان عن حد الصحة في اى شئ كان سَخِطتُ من ذلك الامر مَغضبًا
اذا غضبت وشق عليك ط الثَّعْط كنداشدن كوشت وآب الخَبْط بالسكون والخبوط
بلطلا شدن كار الخَبَط برآماسيدن شكم وواسرشدن جراحت وبماندن نشان
ريش پس از درستى السَّبَط فرخال شدن موي والنعت فَيَعَل ورجل سَبْط الجسم
وسَبِط ايضا اذا كان حسن القد والاستواء السَّخَط والسُّخْط ناخشنود شدن
وخشم كرفتن ويعدى بعلى الشَّرْط بالسكون فرو او ريدن الغَلَط غلط كردن
يقال غَلِط في المنطق والامر وغَلِتَ في الحساب وبعضهم يجعلها لغتين بمعنى الغَمْط
بالسكون خوار داشتن ونعل يفعل فعلًا لغة النَّشاط نشاطي شدن النَّفَط والتنفيط
آبله شدن دست ظ الحِفظ نكاه داشتن و از بر كردن الرَّعْظ سوراخ تير كه
در وى باشد شكسته شدن المَشْظ خار چوب در دست شدن از بر چيدن
آن النَّكَظ شتافتن ع البَتْع دراز كردن شدن با سختي آن البُخوع والبَخاعة
الاقرار بالحق والخضوع له البَشاعة والبَشع كلوكير شدن طعام البَلْع بالسكون

الشَّرْطُ هذا هو الفصیح وفَعَلَ یَفْعِلُ لغةٌ التَّبَعُ والتَّبَاعَةُ بالفتح از پی کسی فرا شدن
یا با کسی رفتن وقال الاخفش تَبِعْتُهُ واتْبَعْتُهُ بمعنًی التَّرَعُ بر شدن ورجلٌ تَرِعٌ
سریعٌ الی الشّرّ والغضب الجَذَعُ ناشکیبا شدن بد غذا شدن الجَرْعُ بالسکون
شرب الماءِ وفَعَلَ لغة وانکرها الاصمعیّ الجَزَعُ ناشکیبا شدن الجَشَعُ سخت
حریص شدن الجلاعة پلید زفان و بی شرم شدن الخَزَعُ سست شدن
الدَّقَعُ ناسپاس بودن در درویشی وهو فی الحدیث و بخاک واد و بسیدن از
از درویشی الرَّثَعُ الطَّمَعُ والحرص الشدید یقال الرجل راثعٌ لِلّذی یرضی بالقلیل
من العطیّة ویخادن اخذان السّوء وقد رَثِعَ الرجلُ ومنه الحدیث ملعیا للرثع
الرَّضَعُ باد وسدن الرَّضَاعُ بالفتح شیر خوردن الزَّلَعُ شکافته شدن قدم و پشت
دست و تباه شدن جراحت الزَّمَعُ الدهش السَّلَعُ شکافته شدن قدم السَّمْعُ
بالسکون والسّماع شنیدن و یعدّی الی مفعولین و گوش فرا داشتن و منه
لا تَسْمَعوا لهذا القرآنِ و بالی و منه لا یَسَّمَّعُونَ الی الملأ الاعلی الشِّبَعُ کالعِنَبِ سیر شدن
یقال شَبِعْتُ خبزًا و من خبزٍ التَّکَعُ دردمند و خشمگن شدن الصَّقَعُ رسیده
شدن چاشت الضَّبَعُ بکشن آمدن ماده الضَّراعة الخضوع والذّلّ و فَعُلَ لغة و فی
الحدیث مالی اراها ضارعینِ ای نحیفین و فی حدیث آخر قد ضرع به ای غلبه

الضَلَع کوژ شدن الطَبَع زنکار کرفتن و شوخکن شدن و آلوده شدن تغار و کاهل
شدن طَلَعَتْ الجبلُ طلوعاً علوتُه الطَمَعُ و الطَماعة و الطَماعية طمع کردن و
یعدّی بفی عن الجمیع و بالباء ایضاً عن الفارابی و النعت طَمِعٌ الفَزَع بترسیدن
و یعدّی بمن و و ابناهیدن و یعدّی بالی و فریاد رسیدن و منه الحدیث انکم
لتکثرون عند الفزع و فی الحدیث لقد فزع اهلُ المدینة یرید استغاثوا القَنَع
بسیار مال شدن القَدَع سست شدن روشنایی چشم و منه الحدیث کان ابن عمر
قَدِعاً ای کثیرُ البکاء و فی حدیث آخر اجِدُنی قَدِعاً من مسئلة ای جبناً و انکساراً
القَرَع تهی شدن و منه الحدیث قَرِعَ حجّکم ای خلت ایام حجکم عن الناس و مصدر
قَرِعَ الرجلُ اذا کان یقبل المشورة و یرتدع اذا اردعَ القَلَع سست پای شدن در
کشتی القمع باکوهنک شدن چشم القَناعة القناعة و القَنَع و القنعان خرسند
شدن و قنعتْ بالماشیة اذا مالت للمرتع الکَکَع پر شوخ و شکاف شدن پای
الکَنَع باهم آمدن انکشت اللَطْع بالسکون لیسیدن و پای بنشستگاه کسی بر زدن
المَجاعة التماجی الهرع فرو دویدن اشک و خون الهَلَع و الهُلاع سخت جزع
کردن و النعت هَلِعٌ و هَلوعٌ و قد جاء فی الحدیث هالع و قیل انما قال هذا لتوئم
نام او قال هالع لمکان حالع البَدَغ و البطغ آلوده شدن بعذره الزبغ

٢٢٦

ريخته شدن آب فـ التَّلَف هلاک شدن وفى الحديث مَن بَاعَ تالِدًا ا
سَلّطَ الله عليه تالِفًا اى مُتلفًا الثقف بالسكون يافتن الثَّقَفُ بالتحريك لغة فى
الثقافة والنعت ثَقِفٌ وثَقْفٌ الجَنَفُ ميل كردن الحَصَف باكرختك شدن
الحَرَف فرتوت شدن الخَطف بالسكون ربودن وفَعَل يَفعِلُ لغة ردية فيه
الدَّنَف سخت بيمار شدن ونزديک شدن آفتاب بغروشدن والباب يدل على
مشارفة ذهاب الشئ الرَّجَف تنک شدن خير الرَّدْف از پى فرا آمدن وفَعَلَ
لغة فيه ومنه قرا الاعرج رَدُفَ لكم والكسر افصح واكثر واز پى كسى در نشستن
الزَّرَف باسر شدن جراحت السَّرَف الاغفال والخطأ الشَّعَف برخاستن
بن ناخن الشَّنَف دشمن داشتن الصَّلَف لاف زدن وجاى ناگرفتن زن در دل
شوهر واصل الصلف قلة النزل ومنه مَن يَبغِ بالدين تَصَلَّفَ معناه مَن
طَلَبَ الدنيا بالدين قلّ نيلهُ ولا يرزق من الناس المحبة وسحابة صَلِفَةٌ اذا
لم يكن فيها ماء الطَّرَفُ مصدر طَرِفَتِ الناقة اى رعت اطراف المراعي و
لم تختلط بالنوق الظَّلَف نا ايستادن تن از چيزى غَرِفَتِ الابل غَرَفًا اذا
اشتكت من اكل الغِرف وهو شجر الغَرَفُ مداناة المرض القَشَف رنک
بگرديدن از آفتاب يا از درويشى القَصَف سست شدن چوب الكَلَف

التَّقف بدل

شیفته شدن ویعدّی بالباء اللّصَف پوست خشک شدن پرتن اللَّقْف
بالسّکون و اللّقفان زود فراگرفتن وزود فرو آوریدن اللَّقَف ریهیده شدن
بن حوض وبیوفتدن دیوار اللّهَف ارمان خوردن النَّزَف با ایستادن اشک
النَّشْف بالسّکون درخویش چیدن آب و آنچه بدان ماند النَّضْف بالسّکون
مکیدن شیر النَّطَف آلوده شدن بعیب و تباه شدن چیزی و اشراف
الشجّة علی الدّماغ و الدبرة علی الجوف النَّکَف ننگ داشتن وفعل لغة ق
البَخَق یک چشم شدن البَرَق خیره شدن چشم ودرد کردن شکم گوسفند از
خوردن بروق وهو نبْتٌ الحَرَق ریزیده شدن موی و یقال حَلِقَ الحمار حَلَقًا
اذا اسْفر فاصابه فساد فی قضیبه من تقشّر و احمرار فیداوی بالخصاء الحُمق
بالضمّ احمق شدن والنعت حَمِقٌ الحَنَق خشم گرفتن الخَرَق سرگشته شدن از بیم
یا از شرم الذَّلَق تیز شدن زفان ببیان و النعت منهما فَعِلٌ و أفْعَلُ و بی آرام شدن
الرَّنَق تیره شدن آب والنعت رَنِقٌ بالتسکین الرَّهَق به شدن وعشیان
الشیء الشیءَ ومنه ولا یرهق وجوههم و رهقت الشیءَ ادرکته ورهق شخص
فلان ای دنا وفیه رَهَقٌ ای عشیان للمحارم الزَّعَق مصدر زَعِقَ فهو زَعِقٌ
وهو النشیط الذی یفزع مع نشاطه الزَّلَق بخزیدن پای السَّنَق ... رد

۲۲۹

الشَّبَق آرزومند شدن بجماع الشَّرَق بشراب وجزآن در کلو کرفتن و
يعدّى بالباء الصَّعقة و التَّصعاق بيهوش شدن يقال صَعِقَ فهو صَعِقٌ
و صُعِقَ فهو مصعوقٌ و قوله تعالى فصعق من فى السّموات اى مات طَبِقَتْ يده
طَبَقًا اذا كانت لا تنبسط الطَّرَق برهم نشستن پر الطَّفق و الطفوق و الطفقان
در کردن کارى ايستادن و طَفِقَ يجمع ظلّ و بات و طَفَقَ بالفتح لغة ردية العَبَق
و العِباقة بوى خوش در کسى کرفتن و يعدّى بالباء العَرَق خوى کرفتن العَشَق
درد ديد العِشق فرط المحبّة عَلِقَتْ المرأة عَلَقًا و عَلِقْتُ بها عُلوقًا اى هويتها
و العَلَق خار در جامه و زرو در کام و آهو در دام و کسى در کسى آويختن و آبستن
شدن زن و عَلِقَ يَفعَلُ كذا مثل طَفِقَ و الباب يدلّ على نوط الشئ بالشئ العالي
الغَدَق بسيار شدن آب الغَرَق غرقه شدن و النعت فَعِلٌ و فاعلٌ ايضا الغَلَق
بسته شدن ره کره چنانکه باز نتوان ستد و به ناشدن [illegible] ستور و خشم کرفتن
و منه الحديث اياك و الغَلَق النَّمَق مکن شدن الفَنَق الخِصب النَّزَق بالتحريك
ترسيدن و يعدّى بعن النَّبَق انتشار الغصن و الحرص البَهَق پر شدن القَلَق
بى آرام شدن اللَّبَق در خور آمدن اللَّباقة زيرك و نرم اندام شدن و يعدّى بان
اللَّثَق تر شدن اللَّحاق در رسيدن و يعدّى بالباء و بنفسه اللُّحوق

بدر
طَبِقَتْ
نسخه

باریک میان اللاهوق و اللسوق واللصوق دوسنده شدن اللسق و اللصق
سل اشتر بپهلو وا دوسیدن از غایت تشنگی اللعق بالسکون لیسیدن ولعق
فلان اصبعه اذا مات وهو کنایة التمحق سخت سفید شدن الملق چاپلوسی کردن
واصله التلیین النزق سبک بازی کردن النشق بوی بردن و بسته شدن درجای
النغق ترسیدن ک الحنک کنه کرفتن السدک ملازم شدن الشمک
شمغند شدن الشرکة و الشرک انباز شدن باکسی الضحک و الضحک خندیدن
وضحکت به ومنه بمعنی والقرد یضحک اذا صوت و فی الحدیث یضحک الله
الی رجلین ای یحزن العطاء لهما لانه موجب الضحک الایری الی قول کثیر غمر الرد
اذ ابتسم ضاحکا اغلقت فضحکه رقاب المال وضحکت بمعنی حاضت عن ثعلب و
ابن الاعرابی العسک السدک الفرک بالکسر دشمن داشتن زن شوی را و شوی
زن را و النعت فروک و فارک ل البخل و البخل بخیلی کردن و النوت باخار و
بخیل البدل دردمند شدن دست و پای البغل سرکشته شدن البغل ناخوش
شدن بوی تن از بکار ناداشتن عطر الثکل بی فرزند شدن مادر الثمل اثر کردن
شراب در کسی الجذل شاد شدن الجفل بسیار کوزد شدن الجهل بالسکون و الجهالة
نادان شدن الحبل آبستن شدن الحذل ریزیدن مژه چشم حضل الفرس حضلا

اوا اشتغل

۲۳۱

اذا اشتکی بطنه من اکل تراب النبات الحَظَل بسیار خوردن شتر حنظل را حَظِلَت
الابل حظلا کرحمة وهو ان ینجع بطنه الخَجَل التحیر والدهش من الاستحیاء وسوء
احتمال الغنی ایضا ومنه الحدیث اذا شبعتن خَجِلتن ای اشرتن الخجالة بسیار بار
الخضل تر سیدن الخَطَل بتاه شدن و پشولیدن سخن الدَحل بزرگ شکم و کرنه پلید شدن
الذَهول مشغول شدن الرَتَل کشاده دندان شدن الرَجَل و الرجلة پیاده ماندن و
الرَجَل بشک موی شدن الرَهَل سست شدن کوشت الزَخَل بانگ کردن
الزَعَل نشاطی شدن السَخَل بدخو بد غذا و پشولیده اعضا شدن الشَمَل
آبستن شدن شتر القَحَل کران آوان شدن الطَحَل دردمند شدن سپرز و بتاه شدن
آب العَتَل شتافتن سوی شر العَجَل و العجلة شتاب کردن وقوله تعالی اَعَجِلتم امر ربکم
ای اسبقتم عجلة العَضَل بسیار عضله شدن العَطَل خالی شدن از مال و ادب و زن
ابن زید لی ذا الباب یدل علی الفراغ و الخلو العکل پر دردی شدن چراغ دان الکحل
العَمَل کار کردن وفی الحدیث فَعَمِلَت باذنیها ای اسرعت الغَزَل دوست داشتن
حدیث با زنان و سست شدن از بانگ کردن آهو بچه در روی وی الفَشَل بد دل
شدن القَبول بالفتح پذیرفتن وهو مصدر شاذ وحکی ابن الاعرابی الضم ایضا
فرا گرفتن آب دلو از کشنده القِبالة بالکسر فرا گرفتن کودک قابله را القَحَل بسیار

استخوان کرفتن از پیری القمل شپش کشتن و بزرک شدن شکم الکسل کاهل شدن
المحل سخنه بستن دست الحذل الحذل والمذل والمذل ایعنا درخواب شدن پای
معلت الدابة معلا اذا اکلت التراب مع البقل فاشتکی بطنه النزل والنزالة بد
سخت شدن زمین چنانکه آب بروی بنه ایستد النغل تبه شدن ادیم و کینور شدن
النقل حاضر جواب شدن النمل قرار ناکرفتن بر زمین النهل اول شربت خوردن و
تشنه شدن و سیراب شدن الهبل الثکل مر البرم ستوه آمدن ویعدی بالباء
البشم ناکوار شدن و سیر برامدن از چیزی التهم شدة الحر و رکود الریح
وبذلک سمیت تهامة التکم ملازم کرفتن راه و مقام کردن جائی جذم الرجل فهو
مجذوم اذا اصابه الجذام ولا یقال اجذم الجشم رنج کاری بکشیدن الجعم طمع
کردن و آرزومند کشتن مردم بکوشت وشتر بشوره الحرم مانده شدن در قمار
والنعت حرم و حارم کالغصص فی الصدر الحطم پیر شدن چهار پای الحلم
بارد خورده شدن ادیم الخثم پهن شدن سر کلنک الخضم بالسکون بهمه دهن
خوردن الدسم چرب شدن دهم الامر والخیل دهما بالسکون ای غشیهم و
فعل یفعل لغة والکسر اجود الرحم والرحمة والمرحمة والرحموت والرحموتی
بخشودن یقال رحمته الرخم نالیدن شتر از زهدان پس از زه الرخمة الرخمة

کینه ور

الرَّنَم سرایید ن الرَّذم بریده شد ن اشک وبول وجزآن الزَّعَم و المزعم القَمع
الزَّهَم خرف شد ن السَّدم پشیمان واندوهگن شد ن السَّقَم و السُّقم بیمار شد ن
السَّلامة والسَّلام برستن وسلم له الشیء سِلماً وسَلماً ای خلص ومنه ورجلا سَلَماً
لرجلٍ السَّنَم بلند شد ن الشَّبَم سرد شد ن الشَّحَم آرزومند پیه کشتن الضَّرم
زفانه زدن آتش وسخت کرسنه شد ن وضَرِمَ الشیءُ اشتدّ حرّه الطَّعْم بوزن الغنم
چشید ن وخورد ن الظَّلام والظُّلمة تاریک شد ن شب العَدَم بالتحریک علی غیر قیاس
کم کرد ن والعَدَم والعُدْم الفقر العَقَم والعُقْم نازاییده شد ن العِلم و
العالم دانستن العَذْم بالسکون الوان خورد ن الغُرم بالضم والمغرم تاوان داد ن
الغُلمة بالضم شهوة الضِّراب الغُنْم بالضم غنیمت یافتن الفَغَم حریص شد ن
ویعدّی بالباء الفَقَم پر شد ن الفَهْم بالسکون والفَهامة دانستن القَدوم
والمقدم باز آمد ن از سفر وآمد ن بجایی وپیش فراشد ن وقوله تعالی وقَدِمْنا الی
ما عملوا عمدنا وقصدنا القَرَم آرزومند گوشت کشتن ویعدّی بالی القَضْم بالسکون
بسر دندان خورد ن وجو خورد ن ستور القَطَم شهوة الضراب وشهوة اللحم القَنَم تباه شد ن
اللَّثْم بالسکون بوسه داد ن وربما جاء لهم بالفتح اللَّحَم القَرَم اللَّذْم بالسکون
بجای مقام کرد ن ولذمه الشیء اعجبه وهو فی شعر الهذلی اللزوم لازم شد ن ویعدّی

بنفسه و بالباء اللَّقم بالسّكون لقمه فرو بردن اللَّهم بالسّكون فرو او راندن النَّدم
و الندامة پشیمان شدن ویعدّی بعلی النّشم النّمش علی القلب النَّعمة خوش عیش شدن
النُّعمة بالضم چشم روشن کرد انیدن یقال نعم الله بک عینا و نعمک عینا مثله نهم فلان
بکذا ای اولع به الهدم شهوت غلبه کردن برشتر چنانکه د لو فتد الهرم سخت پیر شدن
الهقم سخت کرسنه شدن ن البطن و البطنة بزرک شکم شدن از سیری الثّبن
زیرک شدن الثّتن قلب النّتن النّتن بوی کوشت بکردیدن الثّفن درشت شدن
دست الجحن بدغذا شدن الحزن اندوهکن شدن و النّعت فعل وفعیل الحشن
کندا شدن مشک الخزن الثّتن الدّخن بزرک شکم شدن الدّخن دود کردن آتش
و دود کندیدن طعام الدّدن شوخکن شدن الدّمن کینه ور شدن و یعدّی بالی
ذقنت الدّلو اذا اخرز تها فجاءت شفتها باهله رجنت الدّابة لغة فی رجبت الرّدن
بام آمدن پوست مردم الزّکن دانستن الزّمانة برجای بماندن السّحنة کرا شدن
چشم و دردمند شدن السّمن فربه شدن الشّثن درشت شدن کف دست و جز آن
الشّجن اندوهکن شدن الضّغن و الضّغن کینه ور شدن و ضغن الی الدنیا رکن
و مال الضّمان پذیرفتاری کردن و الضّمن و الضّمانة الزّمانة الطّبن و الطّبانیة زیرک
شدن العجن فربه شدن شتر العرن جساء فی رجل الدّابة فوق الرسغ من

آخر

كافه

آخر وهو الشقاق وقرح يأخذ البعير في عنقه فيحتك منه العسس موافق آمدن
علف ستور را العطن كنده شدن پوست در بيراستن العفن والعفونة پوسيده
شدن در نم العكن آشكارا شدن الغبن ضعيف راى شدن والنعت غبين
الفطنة والفطانة والفطانية دريافتن القمن سزاوار شدن الكبن فربه شدن
الكتن سبز شدن لب ستور از گياه اللبن درد كردن خاستن از بالش وبسيار شير شدن
اللحن الفطنة اللخن كنده شدن مشك وپوسيده شدن مغز اللسن زبان آور
شدن اللقن واللقانية اخذ العلم وفهمه المتن كلم كردن از مثانه والنعت متين
ه البحه بالسكون روى فراكارى كردن والتاء في هذا ليست ببدل خلاف باب فعل
التفه اندك وخوار شدن ومنه الحديث لا ينفعه التمه والتماهة بگرديدن
خوردني دلهت الناقة عن الفهاد ولدعاد لوهًا اذا لم تحن اليهما السفه فرتوت
شدن في الماضي فعل السفه تنك خرد شدن وسفه الشراب اذا اكثر منه فلم يرو
واصل الباب الخفة والسخافة الشره سخت حريص شدن العته ناقص عقل شدن
والماضي فعل وقال ابو عبيد هي من المصادر التي لا يشتق منها الافعال العضه عضا
خويدن العله سرگشته شدن وسخت گرسنه شدن العمه والعمهان التحير والتردد
الغره دنه گرفتن الفقه دريافتن الفكاهة بالفتح خوش منش شدن الكره بالسكون

خرد

الفتح والکراهة والکراهیة دشخوار داشتن النَبَه بیدار شدن از بهر کاری که
از آن غافل بوده باشد النَزَهة نیکو شدن زمین بنبات النَفَه کند و مانده شدن
النَقَه به شدن از بیماری و دریافتن و مما جاء النعت منه علی افعل ب
الاجرب کرکن الاحدب کنج الاخرب الاهوج الارقب بزدک کردن الارکب
آنکه یک زانوی او بزرکتر بود از دیکری الاشعب آنکه سروهاش از یکدیکر دور بود
الاشنب آنکه دندانش تنک و تیز و آب دار باشد الاشهب سفید الاعضب
آنکه اندرون سروی شکسته باشد الاغلب ستبر کردن الاقلب آنکه لب وی باکرده باشد
الاکهب تیره رنک الانصب راست سر و الانکث آنکه کوژ رود از لنکی ت
التسلتاء زنی که خضاب کند الالفت آنکه سرون وی بر هم پیچیده بکسکد باشد و
الالفت فی کلام تمیم الاعسر و فی کلام قیس الاحمق الابرت فراخ کوشه دهن ث
الاشعث کالیده موی و کرد آلود شده موی الاعفث آنکه کسی برهنه شود و فی
الحدیث ج الابرج آنکه چشمش فراخ بود الابلج کشاده ابرو و صبح ابلج ای مضی و
الحق ابلج ای واضح الاثبج پهن پشت الاخرج سیاه سفید الافحج کژ پای الادعج
آنکه سیاهه چشمش سیاه بود و رجل ادعج ای اسود الاشرج له خصیة واحدة و من
الدواب الذی احدی خصیتیه اعظم من الاخری الاملج سخت احمق وهو فی الحدیث

الاعوج

الاعرج لنگ الافحج آنکه رانهاش از یکدیگر دور بود و سر پای نزدیک الافنج
آنکه دوالیهٔ وی بزرگ بود و بهم برسد الافلج کشاده دندان و کشاده میان دو دست ج
الاجلح آنکه موی از دو سوی پیشانی بشده بود الارسح آنکه گوشت ندارد بر سرین و ران
الشیح ای حسن معتدل الاصبح قریب من الاصهب و هو الذی یخالط بیاضه حمرة و
الابطح پهن سر و قیل الفصح غیره فی طلحه الافلح شکافته لب زیرین ساق قدحاء
ساق باریک الاقرح آن اسپی که سپیدی بر روی وی درمی بود یا کم از درمی و روضة
قرحاء فی وسطها نوارة بیضاء الاقلح زرد دندان الاکسح لنگ الامدح و الامسح
آنکه رانهاش درهم بیاید در رفتن خ الابرخ آنکه پشت وی در شده و سینه بیرون آمده
الابلخ بزرگ منش الاصلخ کری کر الانبخ آنکه بندهاء انگشتان وی نرم بود و پهن
الانفخ باد کنده د الابلد کشاده ابرو الاجرد خرد موی الاجود من الابل الذی اصابه
انقطع نیبه من یده او رجله فهو ینفضها اذا سار الادرد دندان باکونه افتاده الارمد
چشم درد گرفته الاعقد گرفته سخن و شاة عقداء اذا کان ذنبها کانه معقود الافقد
آن شتر که سول او بر سوی انسی چسپیده باشد الکبداء زنی که میان وی بزرگ
باشد و مرد را اکبد گویند الامرد بی ریش و درخت بی برگ و رملة مرداء لا نبت
فیها الاملد نازک الانکد بد اختر ر الابتر دنبال بریده و بی فرزند الابجر آویخته ناف

الافصح سفیدی نه سفیدم

الابخر کنده دهن الابظر آنکه میان لب زود ینش بیرون آمده باشد البظراء زنی که
وی ختنه نکرده باشد الاجهر روز کور الامدر پر کوشت الاخزر آنکه بکوشه چشم
نکرد الاخنفر تیز بوی و تیز کند الازعر تنک موی الاسجر سرخ چشم الاسمر کندم کون
الاشتر آنکه پلک چشم او برکردیده بود الاظفر دراز ناخن الاعجر بزرک شکم و کیسه بر
الاعسر چپ و اعسر یسر چپ راست ولا تقل اعسر و ایسر الافزر آنکه کوژی دارد
بر پشت الاقدر کوتاه و اسپی که دست پایش در جایگاه دست نهد و کفته اند آنکه پای در
پس دست نهد الاقشر سخت سرخ الاکدر تیره رنک الامدر آنکه پهلوش دمیده باشد
الامعر ریزیده موی الاهبر والهبر بسیار کوشت ز الادجز آن شتر که پایش می لرزد
در وقت برخاستن و عجزاء زنی بزرک سرون ولا یقال للمذکر اعجز و انما قال آلی عن
ابی علی الاعز سنک لاخ س مکان اخمس صلب الاخرس کنک الاخنس بینی باز پس خفته
الادهس خاک نرم رنک الاملس کرک دیده وجز آن الافطس نای بینی فرو نشسته الاقعس
الابزخ و غرة قعساء ای ثابتة الاکبس سر چکادیش در آمده الالعس سیاه فام لب
وفی الحدیث رأی فتیة لعساء قال الازهری لم یرد به سواد الشفة کما فسره ابو عبید
وانما اراد سواد الوانهم و اذا قیل لعساء الشفة فهو علی ما فسره و ذلک یدل علی ان اللعس
فی البدن کله قول العجاج وبشر مع البیاض اعسا الاملس نسوش الاحوش درشت

الاحمش والحمش بالسکون باریک ساق الاخفش خرد چشم وبد بین الازمش بد بین
کوش وهو فی الحدیث الاعمش والاغطش آنکه بد بیند وآب همی رود الامدش
آنکه عصب دست وی سست بود بالدک کوشت عن الجوهری وقال البارانی وابن فارس
امرأة مدشاء لا لحم علی ثدیها **ص** الاحفص ستبر پلک الابرص پیش العیث
الرمصاء چشمی که رنگ خشک دارد الاقعص سر وبا پس پیچیده الغمصاء آنکه رنگ
تر دارد الاحص آنکه پلک زور ریش ستبر باشد وقیل هو کالاحص الامص اندک
موی ابروط الاشمط دو موی الاضبط چپ راست الامرد باریک ابرو وقال
ابو زید رجل امرد الحاجبین الاقسط المنتصب الرجل من الدابة وذلک عیب
لانه یستحب فیهما الانحناء ومن الابل الذی فی عصب قوائمه یبس خلقة الامرط الذی
قد خف عارضاه من الشعر الامعط ریخته موی الاملط الامرط الاابط اسبی که
شکم سپید دارد **ع** الاتلع دراز کردن الاجدع کوش یا بینی یا لب بریده الاجلح آنکه
لبش فراهم نیاید چون سخن کوید الاخضع آنکه سر افکنده کی ویرا خلقت باشد الاربع
الارشع تباه پلک الارصع الارسح الاسطع دراز کردن الاشلع الابرص الاصلع
دغ سر وقیل الذی انحسر شعر مقدم رأسه الاصمع خرد کوش وتیز خاطر الافدع
خرده دست یا پای از سوی کالوج کژ الافرع تمام موی سر وهو فی الحدیث

از چشم

آاَدرَط

الاترُ الاَكَل الاقطع دست بریده الاقفع انکشتان پای بازپس جسته عرقوب اقفع
اذا عظمت ابرته الاکوع آنکه پیش ساقش باریک باشد الالطع آنکه دندانهاش باکونه
افتاده باشد و آنکه اندرون لب وی سپید بود و اکثر ما یعتری ذلک السود ان
الانزع آنکه موی از دو سوی پیشانی او بشده باشد و مونث را نزعاء نکویند زعراء کویند
الاَنکع الاحمر الذی یتقشر انفه الاقنع آنکه کردن وی فرو نشسته بود ع لحم
اشلغ که پخته نکردد الالثغ آنکه سین با ثا کرد اند و را با غین یا لام ف الاخلف
آن شتر که دو ششِ بریکسو چسپیده باشد الاحنف آنکه بر دو کنار وحشی رود و
انسی رود الاذلف هموار بینی الاسعف الا شتری که موی چشم و بینی وی ریخته باشد
الاسقف دراز کج الاصدف شتری که سو او وی از دست یا از پای بر سوی وحشی
چسپیده باشد الاعجف لاغر الاعرف اسپ دراز یش الاغضف سست کوش
لیل اغضف شبی تاریک و عیش اغضف و اعطف ای ناعم الاغلف و الاقلف
ختنه ناکرده و الاغلف یستعمل فی کل شی فی غلاف الاثنف ستبر و خرد کوش
الاکتف پهن کتف و الفرس الذی فی اعالی غراضیف کتفیه انفراج آ[illegible]ی
پیشانی باکرده وی شتر الاکلف آنکه کلف دارد بر روی ق الاخرق آنکه هیچ
کار نتوا اند کرد الخرقاء آن کوسفند که کوش بر پهنا شکافته باشد الاحلق نسو بعیر

کافر

ادفق آنکه دندانش بیرون نشسته بود از دهن الرتقاء زن بسته اندام
الادفق آن شتر که زانو وی از پهلو دور بود الازرق کربه چشم و صافی
از چیزها الاشدق فراخ گوشهٔ دهن الشرقاء ضد الخرقاء الاطرق سست زانو
الاعنق دراز گردن الفتقاء ضد الرتقاء الافرق آنکه موی محاسن و سروی
بدو شاخ شده باشد و خروهی دو خوخ و اسپی که یک سرونش برتر بود
الامشق الذی اصطکت الیتاه حتی یسحجا ک الاعفک الاحمق اذن مرکاء
وقریحة سست بن ل الابجل بزرگ شکم رجل اثعل آنکه دندان افزونی دارد
پس یکدیگر الاجذل شتری که سر دوشش ریش بود الاجدل آنکه یک دوش
افراشته تر بود از دیگری الحذلاء زنی زفت گوش و باریک استخوان الاخطل
سست گوش الارجل بزرگ پای و از بهائم آنکه یک پای سپید دارد و هو
مکروه و مصدره هذا الرجل و الرجلة بالضم الارغل الاقلف الاسکل سرخ چشم
و آنکه تهیگاهش سپید باشد از گوسفند الاشعل اسپی که پارهٔ از دنبال سپید
دارد الاشهل میش چشم الاعزل بی سلاح و ستوری که دنبال بر یکسو دارد لنزعات
و هو عیب الاعصل کژ دندان بیشتر و کژ ساق الاعقل ستوری که پایش اندک
مایه خم دارد الاعول الاقلف عیش اعول عیشی فراخ الاثیل آن دارنی که ان

الم ۲

پهلو دور بود الاقبل آنکه چشمش در پیش کردد القبلاء آن کوسفند که سر وش
پیش جور آمده بود الازل لنکی زشت الاکحل سیاه چشم از خلقت الانجل فراخ چشم
وطعنة نجلاء ای واسعة الاهدل آویخته لب مر الابکم والبکیم کنک الاثرم
دندان پیشین شکسته الاثلم رخنه شده الاجذم بریده دست الاجزم ضد الاهضم
الاخثم پهن بینی الاخرم دیوار بینی یا سر بینی اندکی بریده و آنکه نرمهٔ کوش وی
سوراخ کرده باشند الاخشم آنکه کند کند و بوی نشنود الادرم آنکه بژول
وی پنهان بود از کوشت و دندان ریزیده و الادوم من العراقیب الذی عظمت
ابرته الادغم دزه الارشم آنکه طعام بوید و حریص باشد بر وی الاشرم
شکافته بینی الاصلم کوش از بن بریده الاضجم کژ دهن و بینی الاعرم سیاه سفید
ورمهٔ بزومیش الاعسم آنکه بندهای دست وی خشک بود الاعصم آنکه یک
دست وی سیاه بود و یکی سپید از حیوان الاعلم شکافته لب زورین الافقم
آنکه دندانهای زیرینش پیش آمده بود الاقصم دندان پیشین ازمه نزاشکسته
و پوست بر وی شکسته الاقضم دندان ریزیده الاقعم بن بینی فرو نشسته
الاکزم کوتاه بینی و انکشتان و اسپی که لب وی کوتاه بود و زشت باشد الاکشم
الناقص الخلق وقیل الحسب الاهتم دندان پیشین شکسته الاهضم المنضم الجبینین

ن الاحبن آنکه استسقا دارد الاجن کوژ الادخن تیره و سیاه بام الادکن
سیاه بام الاترن پیوسته ابرو الاخن شمغند الالکن کند زفان الاشن آنکه
بول باز نتواند داشت ه الابله الذی غلب علیه سلامة الصدر الاجبه بزرگ
پیشانی الاجله الاجلح الاشته العظیم الاست الاسنه دیرینه الاکمه نابینای
مادرزاد ومن المضاعف ب الحب دوستناک شدن الخب کربزی
کردن والنعت خب بالفتح الضبابة آزرومند شدن والنعت مثله الضب
بسیار سوسمار شدن زمین الطب دانا شدن بطب والنعت طب و طبیب
و جادویی کردن تقول منه طب الرجل اللبابة واللب خردمند شدن وفعل
یفعل لغة فیها وهی شاذة وفی الحدیث فلبت له ای جرت له ماخوذ ا بلبه الکثاثة
والکثوثة انبوه ریش شدن ح اللح چشم برهم گرفتن خ لخت عینه ای کثر دمعها
ذ البذاذة والبذوذة بدحال شدن اللذاذة واللذة مزه یافتن ر البر و
المبرة نیکویی کردن والنعت بر و بار و براست شدن سوکند و پذیرفتن طاعت
یقال بر حجه و بر الله حجه الترارة پر گوشت شدن الحرة بالفتح والحرر تشنه
شدن الحرار بالفتح آزاد شدن بنده الحریة والحروریة آزاد مرد شدن
والقول فی الحروریة کالقول فی الخصوصیة تقدیره الحریة الحرورية

٢٤٧

٢٤٣

القَرَّة والقرور روشن شدن چشم از شادی و فَعَلَ يفعَلُ لغة و اللغة الاولى

افصح المَرَارة تلخ شدن و النعت مُرٌّ بالضم س خَبِسْتُ بالخير ايقنت به

و ربما قالوا حَسِيتُ يبدلون من السين ياءً الخَسّة و الخَساسة حقير شدن

و فَعُلَ يفعُلُ لغة ش البَشَاشة كشاده روی و خوش طبع شدن المَشَش لكی

از لنگ ستور پیدا مدن الهَشَاشة البَشَاشة و منه الحديث هَشِشْتُ يوما

ای فرحت و اشتهيت ص الغَصَص طعام در گلو بماندن و فعلت لغة في

الرباب و هي شاذة و سخت تنگ شدن جايگاه المَصّ مكيدن ض العَضّ و

العَضِيض دندان گرفتن و يتعدّى بنفسه و بالباء و بعلی و فَعَلَ يفعَلُ لغة فيه

و هي شاذة العَضَاضة داهی شدن العَضِيض ملازم شدن و يتعدّى بالباء القَضَض

ريگ آلود شدن و النعت فَعِلٌ و قَضِضْتُ من الطعام اذا اكلته و وقع بين

اضراسك حَصًى المَضَضُ و المَضِيضُ و المَضَاضة التوجّع من المصيبة و فی

الحديث كل عبد انك قد مَضِضْنا المَضّ الماصّ ط القَطِيط سخت بشكن شدن

موی و النعت قَطٌّ و قَطَطٌ بالفتح ظ الحظّ بهره مند شدن و النعت حَظِيظ و

محظوظ و حَظٌّ و حظی الفَظَاظة و الفظاظة زفت خو شدن و النعت فَظٌّ ف

الشَفّ وا مكيدن ك الفَكّة احمق شدن ل البَلَل ظفر يافتن و يتعدّى بالباء

العض من فتح ش و

كافه (٢٨١

لم لم ٢

وفَعَلَ يَفْعِلُ لغة الزَّلل بلغزيدن وسهو اوفتادن در سخن الظَّلال كرم كردن

تقول منه ضَلِلْتُ الدارَ والمسجدَ اذا لم تعرِف موضعهما وكذلك كل شئ مقيم لا يهتدى

له الظُّلول همه روز كارى كردن والعرب تقول ظَلِلْتُ وظَلْتُ وقول عنترة

ولقد ابيتُ على الطوى واظلّه اى اظلّ عليه وفَعَلَ يَفْعِلُ لغة فيه ضعيفة ومنه

قرأ قتادة فيَظِلْلن بكسر اللام الملالة والملل والملّة سير بر آمدن ويعدّى بنفسه ومن

م الحَمَم كرم شدن آب وحمّت الحمّة اذا صارت حمّة ه الفهة بالتحريك

والفهاهة درماندن در سخن فهّ الرجل تفهفهه كهّ السكران هه كرد وما جآء

على ... من هذا الباب ضَبِبَ البلد ولححت عينه ومششت الدابة وقطط

الشعر وصكك الرجل والباقى على القياس ومما جآء النعت منه على افعل

ب الاجبّ بريده كوهان الازبّ بسيار موى ابرو الاضبّ آن شتر كه سوارى

در دبود الاقبّ باريك ميان ت الارتّ كرفته سخن ج الازجّ آنكه ابروش باريك

ودراز و نيكو الاشجّ شكسته سر الافجّ الاقبح من الافحج والفجآء كمانى كه زه وى از

دسته دور بود ح الابحّ كرفتن كلو از بسيارى بانك كردن وفعَل يفعُل فيه لغة وهى

شاذة والنعت منهما ابحّ الادحّ فراخ سم وكسى كه پاى وى هموار بر زمين نشيند د الابدّ

بزرك خلق و پهن ميان دوش والبَدَد فى الناس تباعد ما بين الفخذين من كثرة

لحمهما و فی ذوات الاربع تباعد ما بین الیدین الاجذا آنکه شیرش منقطع شده باشد
از زنان و گوسفندان و شتران و بیابان بی آب و زن خرد پستان الالدّ سخت
خصومت ذ الاخذ سبک دست و اندک موی دنب و دنبال و اسم عروض ر
الاسرّ میان تهی و بعیر اسرّ اذا کان بکرکرة دبرة الاغرّ خرد کوهان الاغرّ
سفید روی ز الاضزّ آنکه دندانهاش از هم بر نیاید س الاکسّ خرد دندان
ش الاحشّ بلند آواز ص الاحصّ اندک موی سر الالصّ ناکشاده دندان و آنکه
هر دو دوش وی نزدیک باشد بگوش ض الاقضّ درشت ط الاثطّ کوسه
وقیل الثطّ و هذا افصح الالطّ الساقط الاسنان الا اسناخها ف هیف ازفّ
شترمرغی که پرش بر هم پیچیده بود الالفّ دیر سخن و ستبر ران ق الاحقّ اسپی که
عرق نکند و گفته اند آنکه بر جایگاه دست نهد الاشقّ و الاسقّ دراز ک
فرس ادکّ اذا کان متدانیا عریض الظهر الاسکّ خرد گوش الاصکّ آنکه زانوهاش
در هم کوبد الافکّ آنکه دوشش از جای بیامده باشد از سستی ل الابلّ
الحلاف الظلوم و الذی لا یدرک عنده من اللوم الاحلّ سست بزرگ الازلّ
لاغر سرون الاسلّ خنک الافلّ شمشیر رخنه شده م الاجمّ مرد بی نیزه بجنگ
و سانی لنکره الجماء گوسفند بی سرو و زنی که وارن وی پدید نبود از گوشت و

ابجا

الجمّاء الغفير جماعة الناس الاحمّ سياه الاشمّ مردی بلند بینی و کوهی بلند
الاصمّ کر و سخت الاغمّ آنکه موی بسیار دارد بر پیشانی و پس ن الادنّ
آنکه کردنش بدوش فرو شده باشد و آنکه پشت وی بدرد آمده و اسپی کوتاه دست
الادنّ آنکه آب از بینی او روان باشد الاغنّ آنکه سخن به بینی کوید ومن
المعتلّ ب الوَدَب تباه شدن دل الوَصَب دردمند شدن ح
الوَدَح خشک شدن بول و بشک بر کوسفند خ الوَدَخ تنک شدن خیم
الوَحَر شوخکن شدن د الوَبَد و الوَمَد خشم کرفتن و یعدّیان بعلی و مَرَّت لیلتنا
اذا اشتدّ حرّها ر الوَبَر بسیار پشم شدن شتر الوَجَر ترسیدن و النعت منه
افعل و لا یقال فی المؤنث فعلاء و لکن فعلة الوَحَر کینه کرفتن و وَحِرَ یَحِرُ بالکسر فیهما
لغة عن ابن جنّی تقول لَذَرَهُ ای دَعْهُ و هو یَذَرُهُ ای یَدَعُهُ و اصله وَذِرَهُ یَذَرُهُ
مثل وَسِعَهُ یَسَعُهُ و قد امیت ماضیه لا یقال وَذِرَه و لا واذِر و لکن ترکه و هو تارک
و قیل هو من باب منع یمنع محمولا علی وَدَعَ یَدَعُ لانه بمعناه قالوا و لو کان من
باب فَعَلَ لقیل فی مستقبله یَوْذَرُ کیوجل و لو لم یکن محمولا لم یَحْذَفْ عینه او لامه
من حروف الحلق و هذا القول اصحّ الوَضَر شوخکن شدن و بشب رفتن الوَعُورة
درشت شدن راه و فَعَلَ یَفْعَلُ لغة و النعت منهما بالسکون الوَغَر کینه کرفتن.

۲۸۰

۲۳۷

وسخت كرم شدن والنعت فاعل ووَغِرَ يَغِرُ بالكسر فيهما لغةٌ عن ابن جنّى

الوَقْر بالتسكين كران شدن كوش وقياسه التحريك الوَقَر لنكيدن ستور

الوَجَع والتوجاع درد مند شدن والمستقبل يوجَع ويَيجَعُ وياجع ويجع السّعة

همه را فرا رسيدن وفراخ شدن والغابر يَسَع بحذف الواو لتعدية لان

هذا الباب لا يكون الّا لازمًا فلمّا جاء متعدّيا خولف به نظائره وقيل لانه من باب

وَرِثَ يَرِثُ وانّما فتح لحرف الحلق بذلك على ذلك سقوط الواو على حدّ سقوطها

من بعد وكذلك القول في يطأ الوَلَع والوَلوع بالفتح سخت حريص شدن

الوَقَع دردمند كشتن پاى از زمين غ الوَتَغ بزه مند شدن وهلاك شدن ف

الوَكَف بزه مند شدن ق الوَتَق هلاك شدن ل الوَجَل والموجَل بالفتح

ترسيدن وحكمه كحكم الوجر والمستقبل منه كمستقبل وَجِع وكذلك فيما اشبهه

من باب المثال اذا كان لازما الوَحَل والموحَل بالفتح در وحل افتادن الوَهَل ترسيدن

وفراموش وغلط كردن وهذا يعدّى يقال وهل عن م الوَحَم بر آبستنى آرزو خواستن

الوَخامة ناكواريده شدن الوَذَم دوال دلو بريده شدن الوَغَم كينه كرفتن و

وَغِمَ يَغِمُ بالكسر فيهما عن ابن جنّى الوَهم غلط كردن ويعدّى بعن ن السّنة و

الوَسَن او نا يبدن والنعت وسنان والوَسن بيهوش شدن از دم چاه والنعت

بعيد منه ان يطأ من باب وَرِثَ يَرِثُ

فيد

فِعلُ الوَهَن سست شدن ه ما وبَهُتَ له وبَهًا ای ما فطنت له وما بَهُتُ به
ای ما باليتُ به دانت تبنيه مثل تجدّا ای تبالی الوَلَه پناه با کسی دادن ویعدّی
بالی ومن المعتلّ المضاعف د الوُدّ والوِداد بالکسر والمَوَدّة دوست
داشتن الوَدّ والوَداد والوَدادة بالفتح آرزو کردن ومن اليائی يمّ الرّجلُ
فهو ميموم اذا طُرِحَ فی البحر وما جاء النعت علی افعل ر الابَرّ سخت الابَلّ
کوتاه دندان ومن اللّفيف المفروق الوجی سوده شدن سم ستور ومن
اليائی يَدِيَ فلان من يده ای ذهبت يده دیست ومن المعتلّ اليائی اليَقَظَة
بيدار شدن اليَتَم واليُتم بالسّکون فيهما بی پدر شدن مردم وبی مادر شدن
چهارپای وفَعُل يَفعُل بالضمّ فيهما لغة اليَقَن بی گمان شدن وهو متعدّ وممّا جاء
النعت منه علی افعل ر الاوبر بسیار پشم ا ص الاوقص کوتاه کردن ع الادکع
آنکه انگشت سترگ با بروی بر دیگر افتاده بود ف الاوطف ابنوه موی ابرو
مژه وسحابة وطفاء مسترخية الجوانب لکثرة مائها ه الاوه الاحمق وقيل
الاخرق ومن الاجوف الواوی ح الرّوح سبک دست شدن وبوی یافتن
ومنه لم يَرَحْ رائحة الجنّة وسخت جستن باد وراح الشجر تنظر بورق الراحة
نحل شدن اسب وراحَ فلان للمعروف راحة ايضا اذا اخذته له خفّة وارتحيه

وريح الغدير اى ضربته الريح والنعت مَرُوح ومريح وقياسه مَرُوحٌ لاغير لقولهم الرَّوْح د الدَّوْدُ كرم درافتادن ز العَوَد و العَوَرة باختلال شدن جايى النعت عَوِرٌ العور بپهيده شدن ز العَوْز نايافت شدن چيزى و درويش شدن س الشَّوَس شبشه درافتادن و شبشن شدن كوسفند ص العوص دشوار شدن چيزى ف الخوف والمخافة والخيفة ترسيدن والنعت خائف وربما قالوا خاف على فعَلَ وقوله تعالى الّا ان يخافا اى يعلما ويوقنا ك الشاكة والشيكة بخار در رفتن وخار در پاى شدن الشوك شتاق ازجاى برخاستن و دندان شتر برامدن وشاك الرجل شوكا ظهرت شوكته وحدته فهو شايك السلاح و شاكى السلاح ايضا مقلوب منه م هيم الرجل اصابه البرسام النوم خوفتن و كهنه شدن جامه وكاسد شدن بازار ومن الاجوف اليائى ب الهيبة ترسيدن وحكى مكان مهوبٌ وقياسه مهيب لانه من الهيبة د الكيد والكود والمكادة والمكاد خواستن ونزديك شدن بفعل وحكى فيه لغة شاذة و هى كُدْتُ بضم الكاف اكاد ويقولون كيد زيدٌ يفعل كنايه بلدن كاد ر الحير و الحيرة والحيران والحيرورة سرگشته شدن الغيرة والغير والغار رشك بردن ومنه الحديث إنّ الله يغار وغيرة الله ان لا ياتى المؤمن ما حرّم الله قلت قد فسّر

النبی علیه السلم غیرة الله بما لاغایة وراءه ط طاط الفحل یطیط و یماط ای
هاج و هدر وهو فحل طاط و طایط ع الهیع و الهیعان بد دلی کردن ف
العیاف منش بزدن ل الخیل و الخیلة و المخیلة و الخیلولة پندا شتن و تقول
فی مستقبله إخال بکسر الالف وهو الافصح و بنو اسد تقول بالفتح وهو القیاس
الخیل کشتی کردن ن ما زال فلان یفعل کذا ای همیشه فلان کار میکرد وحکی ابو الخطاب
ما زیل یفعل کذا ای ما زال النیل یافتن وحکی سیبویه غار مینل ای ینال ما فیه
وهو من تناولت وقیاسه منول و معناه ینال ما فیه و منه الحدیث ینال من الصحابة
یعنی الوقیعة فیهم در سیدن ه ما بهت له ای ما فطنت له و مما جاء النعت منه
علی افعل ب رجل اوذب ای خاثر النفس مختلط هذا قول بعضهم فی واحد
الزوبی ث الاخوث المسترخی البطن الالوث الذی فیه استرخاء ج
الاعوج کژ رجل اهوج ای طویل و به تسرع وحمق و الهوجاء الناقة التی کان بها هوجا
من سرعتها ح الاروح آنکه سر پای وی از یک دیگر دور بود و پاشنه نزدیک د الاسود
سیاه الاتود اسپی دراز پشت و گردن و مردی سخت گردن ر الاحور چشمی سپیده سخت
سپید و همچنان سیاهه الازور چسپیده رجل اضور ای مایل مشتاق العور یک چشم شدن
وقد عارت العین تعار و عورت لغة و النعت اعور س الاحوس شجاع الادوس

تباه چشم از علتی که دارد الاشوس آنکه بدنبال چشم نکرد از خشم یا تکبر ش الادوش

الادوس ص الاخوص الضیق العین ویقال بل ضیق احدی العینین ... حشم

دور در افتاده ع الاروع آنکه جمال او مردم را بشکفتی آرد الروعاء تیزدل از اسپ و

شتر ولا یوصف به الذکر الاکوع آنکه خورده دستش از سوی انکشت ستبر ک کرناه

ف الاجوف میان تهی الاصوف بسیار پشم ق بئر خوقاء ومفازة خوقاء ای

واسعة بعیر اخوق کرکن الاروق دراز دندان الاسوق نیکو ساق و دراز ساق

ایضا الافوق تیری فوق شکسته ک حلة شوکاء حلة که درشت بافته باشند النواکة

الحماقة والنعت انوک ل الاثول دیوانه الاحول کژ چشم الاسول سست م ناقة

کوماء شتری بزرک کوهان ه الاشوه آنکه زود بچشم کند الافوه فراخ دهن

ومحالة فوهاء اذا کانت التی یجری الرشاء بینهما طوالا و وجاء النعت منه علی

افعل ح الافیح فراخ د الاجید دراز کردن الاصید الذی یرفع راسه کبرا

او الذی لا یستطیع الالتفات من داء ایضا واصله فی البعیر یکون به داء فی راسه

فیرفع الاغید نازک خلق س الاعیس اشتری سفید که اندک مایه سرخی دارد

الالیس والامیس شجاع ط الاعیط دراز کردن ف الاخیف آنکه یک چشمش

سبز بود ودیکری سیاه والجمل العظیم الثیل وناقة خیفاء واسعة جلد الضرع

كافر

الاهيف باريك ميان ل الازيل رانها ش از يكديگر دور بود ليل اليل بشى تاريك
الاميل بى شمشير وكمان كردن وآنكه بر پشت اسب نتواند بود ن الاعين فراخ چشم ومن
الناقص ب الصبا بالمد والفتح باكودكان بازى كردن الغباوة درنيافتن ويعدى
بنفسه وبعن وغبى على الشئ مثله ت الفتا جوان شدن ث العثى والعثى
فساد كردن اللثى نمكين شدن ج الجى مولع شدن وملازم گرفتن ويعدى بالباء النجى
استخوان در گلو گرفتن ويعدى بالباء خ الضحاء والضحى والضحى والضحو بآفتاب شدن
وفعل يفعل لغة والضحى خو كردن خ الرخى سست شدن وفعل يفعل لغة فيه السخاء
راد شدن وسخيت نفسى عن الشئ اذا تركته والسخى بالتسكين لغة فى السخو
السخى ظلع يكون من ان يبث البعير بالحمل الثقيل فيعترض الريح بين الجلد والـ
كتف تقول منه سخى البعير فهو سخ د الردى هلاك شدن السدى بسيار نم شدن
وسدى البسر اذا استرخت تفاريقه الصدى تشنه شدن والنعت صدو
صاد وصديان الغدى الفدد والكدى كلول الاصابع من الحفر وفساد جوف الفصيل
من شرب اللبن الندى جوانمردى كردن والندى والندى والندوة ترشدن
والنعت ند وما نديت من شئ تكرهه اى ما اصبت ذ حذيت الشاة حذى
وهو ان ينقطع سلاها فى بطنها فتشتكى الرذاوة سخت لاغر شدن شتر

التّدی خاشه درچشم افتادن ر الثری شادشدن وبسیارشدن ویعدّی بالبآ
السّرو بالواو مهترشدن الشّری سیتهدن ستور در رفتن و بجد کار زار و
جستن بجنبوه و لشترم کرفتن و سخت خشم کرفتن وشری زمام النّاقة اذا کثر
اضطرابه وفی الحدیث حتی شری امرهما ای عظم وتفاقم ضری الماء ضری
اذا طال مکثه وتغیّر الضّراوة خوکردن ویعدّی بالبآ وضریت به ای لزمته
الطّراوة والطّراة والطّرآءة تازه شدن وفعل بالضم لغة العری بالضم والسکون
برهنه شدن العراو العرآء بالمد عن سیبویه مولع شدن وغری فلان
تمادی فی غضبه الغری مثله و متحیر شدن الکری اونایدن ز الخزی
بالکسر والسکون خوارشدن الخزایة تشویر خوردن العزآء صبر کردن بر مصیبت
س العشی تاریک شدن شب الکسی پوشیده شدن النّسیان والنّسی فراموش
کردن و دست بداشتن ونسی الرّجل نسی اذا اشتکی نساه ش الحشی دما
دما برافتادن الخشیة والخشی ترسیدن قوله فخشینا معناه کرهنا وجاء فی الشعر
خشیت بمعنی علمت العشی شام خوردن الغشیان آمدن و مجامعت کردن
و بر ور جیزی در آمدن یقال غشی اللیل النهار وغشی علیه ای غمی علیه غشیا و
غشیة وغشیانا فهو مغشی علیه النّشوة بالکسر بوییدن ونشیت الخبر اذا

تخبرت و نظرت من این جا و یقال من این نشیت هذا الخبر ای من این علمته
ص ... نیرزدن ویعدی بالباء القصی و رشد نض الرضی و الرضوان
و المرضاة خشنود شدن و یعدی بعن و بعلی و یقال رضیت علیه لامرین احدهما
ان یحمل علی باب اجراء الشئ مجری نظیره ووجهه ان من رضی عن شئ احبه و اقبل علیه
فدخله علی هذا السبب و الاخر ان یحمل من اجراء الشئ مجری نقیضه ووجهه ان
سخط یعدی بعلی فکذلک رضی الذی هو ضده و پسندیدن یقال رضیته و رضیت به
صاحبا ظ الحظوة و الحظة دولتی شدن زن از شوهر وظفر یافتن بچیزی و حظی
فلان عند الامیر بهره مند شد شظی الفرس اذا تحرک موضع شظاه اللظی زبانه
زدن آتش غ الضغی و الضغی بجسیدن اللغی بسیار خوردن شراب و مولع شدن
و یعدیان بالباء و بیهوده گفتن و النعت من هذا لغ ف الحفیة و الحفوة و الحفایة
و الحفاوة بالکسر فیهن و الحفاء بالمد برهنه پای شدن و النعت حاف الخنی سوده شدن
آدمی بستور و النعت حف الحفاوة بالفتح باستقصا از حال کسی پرسیدن و تیمار داشتن
درکاری و یعدی بالباء و بعن الخفاء پوشیده شدن ق بقی الشئ بقاء و باقیة
و بقی من الشئ بقیة و طی تقول بقی و بقت مکان لقی و لقت و کذلک اخواتهما
المغتل بقی یبقی ای صار نقیا دقی الفصیل دقیا اذا اکثر من اللبن حتی بشم الرقی و

الدّقى كالرّمى بيلابر شدن ورقات فى الربقة لغة ضعيفة البقا و الشقاء و الشقاوة

الشقوة بدبخت شدن اللقية د اللقاية و اللقيانة هذه الثلث المرة الواحدة و

التلقاء و اللقاء و اللقى ديدن قال سيبويه و الفراء اللقيان بالضم خطأ و الكسر هو

الصواب كالغشيان و نحوه اللقاء و اللقية كار زاد كردن و اللقاء فار سيد ل

النقاوة پاك شدن ى الذكاء بالمد تيز دل شدن اللكى مولع شدن و ملازم كرفتن

المكى شغه بستن دست ل البلاء و البلى بالفتح و المد كهنه شدن تليت لى من حقى

تلية و تلاوة اى بقيت بقية الحلى بالتسكين و ازيور شدن الحلاوة شيرين شدن

دل و در چشم و يعدّيان بالباء و بفى و قولهم لم يحل منها بطائل اى لم تستفد منها كثير

فائدة و لا يتكلم به الا مع الجحد التسلى السلو الصلى و الصلاء الصلى و الصلاء سوخته

شدن باتش و كرم شدن بان يقال صلى فلان النار و يقال صلى بالامر اذا قاسى حره

و شدته الطلى زرد دندان شدن العلاء بزركوار شدن و فعل يفعل لغة فيه م

الحمى بالتسكين كرم شدن و حميت عليه اى غضبت و الاموى بهمز الدمى و الدمى

خون آلود شدن الدماء جنبيدن السمى كالسمو السمو العميان و العمى كور دل شدن

و ترى عموا و صموا بضم العين و الصاد يجب ان يكون هذا على تقدير فعل كزكم و ازكمه

و ازكمه الله و جن و اجنه الله فكنت لك عمى و صم و اعماه الله و اصمه ن

اللقوة كالشهوة و اللقيان بالضم م

الخنى فحش كفتن ويعة ٣٠ بعلى القنى بيار شدن الظنى سير ... ز پهلو واد ... سدن
از تشنكى ... تحيّر شدن العناية والعنى بالتسكين انديشه مند شدن بكاركسى
الماضى عَنِى فهو عَنٍ وعَنى فهو معنى و يعدى بالباء وابى الاصمعى عنى بفتح العين
الغَنى مقيم شدن ومنه الحديث ولم يغن فى العلم يوما سالما الغنى توانكر شدن
الغنى بجيزى از چيزى پسنده كردن وغنيت المرأة بزوجها غُنيانا اى
استغنت وغَنِىَ اى عاش الغناء نيست شدن القُنيان ملازم شدن
الغنى توانكر شدن و الرضى ايضا البهى دريده شدن البهاء زيبا شدن وفعل بالضم
لغة فيه والنعت منها بَهِىٌّ واصله بهاء ة فحذفت الهاء الشهوة آرزو كردن
لَهِيت عن الشئ لِهيا ولُهيانا اذا سلوت عنه وتركت ذكره واضربت عنه ويعدى
بعن وبمن عن الاصمعى وهو فى الحديث وما جاء النعت منه على افعل ج النجواء
النجاء خ الاخى بسيار سخن وبيهوده كوى وپشتى كه يك زانو وى از ديكرى بزرك تر باشد
ذ الاخذى سست كوش ر الفرو آبزرك كوهان و كفته اند سخت پشت ولا يقال
جمل اُفرى ورجل افرى مردى سخت پشت ز الابزى پشت در شده و سينه بيرون
آمده وخصى مقهور كننده ش الاعشى شب كور الاغشى آنكه سر سبيد دارد از
جمله اعضا از اسب وجز آن غ الاشغى آنكه دندان وى كژ رسته باشد وقيل الذى

يتقدم اسنانه - العُليا السفلى ف الادفى آن بزكه موى پيش كردن رسيده
باشد ومردى دوتا ومرغى دراز بال الآسفى اسپى اندك موى پيشانى بغله
سفواء اى خفيفة سريعة ل الاجلى آنكه موى پيشانى او ازدوسو بشده بود
وكفته اند موى از پيش سر بشده م الالمى باريك لب والالمى الاسود الاَعمى
نابينا الآنى سياه بام لب ن الاقنى كژبينى ه الاجهى خانه بى سقف الاكهى بددل
ومن اللّفيف المقرون ث التوى هلاك المال ج الجوى باسوزش شدن دل
از اندوه يا ازدرد يا از عشق وجويت نفسى اذا لم يوافقك البلد وفى الحديث فتجوى
الارض من ريحهم اى تهتن ر الحوة زنكاركون شدن د الدوى بيمار شدن و
كهنور شدن ذل ر الرى والروى كالرمى سيراب شدن يقال رويت ماء و
لبنا ومن ماء ومن لبن ض الضوى والضواء نزادشدن ط الطوى كرسنه
شدن وباريك ميان شدن غ الغوى ان لا يروى السخلة والفصيل من لبا
امه ولا يروى من اللبن حتى يموت هزالا وقيل هو ان يشرب اللبن حتى تخم و
يفسد جوفه ق القوة تيزومند شدن القوى خالى شدن ووا ايستادن باران
ل اللوى كژ آتش كرفتن ه الهوى دوست داشتن ومنه قرئ تهوى اليهم و
انما قيل اليهم لانه حمل على تميل اليهم وانما قلنا ذلك لاجل انك تقول هويت فلانا اى

كيندور

اجيز

کافیه

احیبة من غیر حرف بعام کو ومن الیائی الحیوة والحیوان والحی بکسر الحاء زنده شدن والماضی حیی وحیّ والادغام اکثر لان الحرکة لازمة واذا لم یکن لازمة لم تدغم کقوله علی ان یحیی الموتی وحَیِیَ القوم اذا احسنت حال انفسهم الحَیُّ بکسر العین اندرماندن والماضی عَیِیَ وعَیَّ والنعت عَیِیٌّ علی فعیل وعَیٌّ علی فَعْلٍ بالفتح ومما النعت علی افعل الاحوی کبود بام لب وجز آن الالوی الرجل المجتنب المنفرد لا یزال لذلک ومن المهموز الفاء ب الارَب دژم شدن روزکار وحاجتمند شدن وارِبَ بالشیء درب به وماربصیر گافیه و اَرِبَ الرجل اذا تساقطت اعضاؤه الاشب بهم درشدن بیشه الاَبَ کرم شدن روز والنعت اَتُبٌ واَتَبٌ واَیتَبٌ ج الاَبَج والادیج خوش بوی شدن د الابَد چشم کرفتن واَبِدَ فهو اَبِدٌ بالقصر ای توحش الاسَد شیرخوی شدن وهو فی الحدیث ومتحیر شدن از بیم شیر الاَفَد شتافتن والنعت فَعِلٌ ونزدیک آمدن الامَن خشم کرفتن واخذ الفصیل عن اللبن اخذا ای التخم عنه ر الاشَر دنه کرفتن الاَثَر نشاطی شدن شتر وفربه شدن وی الامر بسیار شدن وبسیار کردن و منه قراءة الحسن و اَمِرْنا مترفیها بکسر المیم وسخت شدن کار س الاَنَس و الاَنَسَة بالفتح فیهما انس کرفتن ویعدّی بالباء ض الارَض شدن ریش ف

الأَزَمُ شافتن و النعت فاعلٌ و نزدیک آمدن الأسنان از نان خوردن و
خشم خوردن و یعدّیان بعلی الأَنَف و الأَنَفة و الإِنْفُ بالکسر هو نسبی کرفتن
الأَنَف و الأَنَفة ننک داشتن و أَنِفَ البعیرُ اشتکی انفه من البرة و النعت فَعِلٌ
ت الأَرَق بیخواب شدن الأَنَق بنهایت رسیدن در کرم الأَنَق الفرح و الإعجاب
بالشیء و النعت فَعِلٌ و فعیلٌ ک أَرِکَت الإبل أَرَکاً ای اشتکت بطونها عن اکل
الأراک ل الأَبالة استاد شدن بکار شتر و النعت فَعِلٌ و فاعلٌ أَجِلَ الرجل
ای نام علی عنقه فاشتکاها الأَکَل شدن دندان از تیزی و أَکِلَت الناقة أَکَلاً
بالنبع اذا اشعر ولدها فی بطنها فحکها ذلک و تأذت أَهِلْتُ بالرجل أَنِسْتُ به
م الإِثْم بالکسر و المأثم بزه مند شدن و النعت فاعلٌ و فعیلٌ و فعولٌ ایضا الأَجَم منش
بزدن و النعت فاعلٌ الأَضَم خشم کرفتن الأَلَم درد مند شدن ن الأَجَن بکردیدن
آب و النعت فَعِلٌ الإِحْنَة کینه کرفتن و یعدّی بعلی الأَذَن کوش فرا داشتن
و منه الحدیث ما أَذِنَ الله لشیء و الأَذَن و الأذانة بدانستن و منه فَأْذَنوا بحرب
من الله الإِذْن بالکسر دستوری دادن و یعدّی باللام الأَرَن نشاطی شدن الأَسَن
کالأَجَن فی المعنی و الحکم و بی هوش شدن از دم چاه الأَفَن ضعیف رای شدن
و قد أَفِنَ الرجل فهو أَفِینٌ و أَفِنَ ایضا فهو مأفونٌ و اندک شیر شدن شتر

الامان و الامانة امیمن شدن داشتن الآمن بالتسكين و الامانة و الامانة و الامنة ايمن شدن ٧ الاله متحير شدن و اصله الوله الامه فراموش شدن و امه بمعنی اعترف و اقر فهى لغة غير مشهورة و امهت الغنم امها اذا اخرج بها بثر كالحصبة والجدري ۞ ومن المضاعف المهموز الفاء ل الالل بوی گرفتن مشك والماضی ال و هذا احد ما جاء باظهار التضعيف ومن الاجوف المهموز الفاء د الاود كژ شدن ومن الناقص المهموز الفاء الادی كينه ور شدن الاسی اندوه بردن ومن المهموز العين ب الضاب اشك در افتادن والقاب ايضا بسيار خوردن آب الكابة و الكآبة اندوهگن شدن د الثاد نمگن شدن ر الذار خو فرا كردن و خيره شدن و هذا فى الحديث السار باقی ماندن چیزی الفار بسيار موش شدن جای ز الجاز آب در گلو ماندن و يعدى بالباء الشاز بی آرام شدن و درشت شدن جايگاه س البأس والبؤس و البئس سخت محتاج شدن و النعت فاعل الشابس درشت شدن جايگاه ف الساف السعف الشاف ريش بر آمدن از كف پای الشاف بالتسكين دشمن داشتن الثاف بالتسكين خوردن وقيل نسف فى الشرب اى اوتوى ق التاق پر شدن و سخت خشم گرفتن مئق الصبي ماقا اذا ادخل

فی المائة وهی شبه الفواق یاخذ الانسان عند البکاء والنشیج کانه نفس تقلعه
من صدره ک الضاک بوی کند دمیدن از تن م الرمه مهربانی کردن
وهو متعد ی وتمام آمدن سر جراحت ذم به ای صاح وذم ای ذعر علی مالم یسم
فاعله الشام والشامة والشام والشام سیر برامدن ن ضیئت العنز
ضانا اذا اشتهت الضان ومن المعتل المهموز العین س الیاس دانستن
بلغة النخع ونومید شدن والفعل من هذا یئست منه اکاد یئس وایست
منه ایس یاسا لاغیر معناه من ذلک مهموز اللام ت مافتئت اذکره و
مافتات فتا وفتوا ای مازلت اذکره لا یتکلم بها الامع الجحد ج الجا مصدر
جحئت بالشیء اذا کنت به مولعا ضنینا الجاء پناه با کسی دادن و یعدی بالی
وحدئت بالمکان حدا اذا لزقت به الصدا زنگار کوفتن ر البراءة بیزار شدن
البرؤ از بیماری به شدن ز الحزاءة کالکراهة حدیث کردن س طسئت
طسا اذا اتخمت من الدسم ش کششت من الطعام ای امتلات ض القضا
بالتسکین خوردن القضا کهنه و پوسیده شدن مشک ط الخطأ والخطاء
بالفتح فیهما والخطأة بالکسر والتسکین فیهما والخاطئة گناه کردن وجاء خطی
بمعنی اخطأ اذا لم یصب الصواب ف الدفا والدفا والدفاءة گرم شدن

الطفو فرو مردن چراغ و آتش ل الحلأ باتخال شدن لب وتباه شدن ادیم
از زخم کارد در حال پوست باز کردن الکلأ باگیاه شدن زمین م الحمأ بسیار
لوش شدن چاه وخشم گرفتن ویعدی بعلی الظمأ و الظمآء و الظماة تشنه شدن
الکمأ شکافته شدن پای وکمی الرجل اذا خفی علیه فعل ب الشنآن
بالتحریک وهو شاذ فی المعنی لانه من بناء الحرکة والاضطراب والتسکین وهو
شاذ فی اللفظ لان المصادر لم یجی علیه والشنان بغیر همزة والشنآن بالحرکات
الثلث والمشنأ والمشنأة والشنآءة دشمن داشتن وشنئ به ای اقر النهو
والنهوة والنهو والنهآءة خام بماندن گوشت وفعل لغة والنعت منهما فعیل
ومن المعتل المهموز اللام الوبأ بالقصر وباناک شدن زمین یقال منه وبئت
الارض فهی موبوءة والوبآءة مثله یقال منها وبئت الارض فهی وبیئة الوطأ
بپای سپردن و مجامعت کردن والغابر منهما یطأ بحذف الواو ومن الاجوف
المهموز اللام الدآء دردمند شدن المشیئة والشئ خواستن الکی و
الکیئة ترسیدن ومما النعت منه علی افعل من المهموز الفاء الآدر دبه
ومما النعت منه علی افعل من الناقص الیائی تیس ایی اذا شم بول الاروی
فمرض الآبی بند کدبنه ولا یقال للمؤنث ابیاء ولکن یقال عجزاء ومن المهموز

العين. الاجّاء آی زنکار کون و من المهموز اللام منه الاصدا سیاهی که
اندک مایه سرخی با وی آمیخته باشد الاهدا کنج الذرا پس رسفید شدن و فَعَلَ
بالفتح لغة و النعت منه افعلُ الاذرا سفید و سیاه کوش الافطا نای بینی فرو نشسته
الاذنابُ در دو آمدن الاجفا الادنا کنج

باب

فَعُلَ یفعُلُ بضمّ العین فی الماضی و الغابر کل ما جاء من النعت منه
علی فعیلٍ او جاء علیه و علی غیره یذکر النعت منه ب الجُدُوبَةُ قحط افتادن
و النعت فَعَلٌ و فعیلٌ الجَنَابَةُ جنب شدن و النعت منه جُنُبٌ و دور شدن
حَبَ و حتیبَ الحَسَابَةُ کوهری و ضراوند نژاد شدن الخَطَابَةُ بالفتح خطیب شدن
الرَّحابة و المَرحب و الرَّحْبَ فراخ شدن و النعت رَحْبٌ و رُحَابٌ و رَحِیبٌ
و نَعِلَ فَعَلَا لغة و یقال رَحُبَتکَ الدار و هو شاذٌ لتعدیه الرُّطوبة تر شدن و النعت
رَطْبٌ و رطیبٌ الرُّغْبُ فراخ شکم شدن الصُّعوبة دشوار شدن و النعت
صَعْبٌ الصَّلابة سخت شدن و النعت صُلْبٌ و صَلِیب العَذُوبة خوش شدن
آب و النعت عَذْبٌ العُرُوبة و العُرُوبیّة تازی زبان شده العَزُوبة بی زن
و شوهر شدن و النعت منهما عَرَبٌ و عَزَبٌ العَصَابة سخت شدن العُضُوبة
بران شدن و النعت عَضْبٌ الغَرُوبة و الغرابة غریب شدن و النعت غریبٌ

263

وقَرُبَ القُربان والإِرب نزدیک شدن و فی الحدیث إن تقرب بذلک یعنی

ما تطلب بذلک الا لتحمدَ الله و فی حدیث آخر فاخذنی ما قَرُبَ وما بَعُدَ التقرب

تهمّم الرجل اذا اقلقه الشیء وغمّه اخذه ما قَرُبَ وما بَعُدَ التَّجوُّب اندک شیر

شدن کوسفند والنعت لَجِبَةٌ ولَجْبَة اللَّجَابَة کوهری شدن النَّدابة سبک شدن

والنعت نَدُبٌ النَّقابة نقیب شدن ت البحوتة دیژه شدن والنعت بَحْت

الثَّبانة ثابت عقل شدن الحموتة کرم شدن روز والنعت حَمْتٌ الرَّمانة آرمیده

شدن السَّخوتة تاریک شدن والنعت سَخْت وسَخِیتٌ الصَّلوتة روشن

وکسوپشانی شدن والنعت صَلْتٌ الفروتة خوش شدن آب والنعت فرات

المحوتة الحموتة علی القلب والنعت محت ث یقال اخذنی منه ما قَدِمَ وما

حَدُثَ حُدوثًا لا یضم حدث فی شیء من الکلام الا فی هذا الموضع وذلک لمکان قدم

علی الازدواج الخبث کربز و بد شدن الخباثة پلید شدن ج البهجة والبهاجة

نیکو شدن خَرُجت المرأة فلانة ای صارت کثیرة الخروج وهذا یستعمل فی التعجب وهو

غیر متصرف یقال منه و لا فاعل الدَّماجة نازیبا شدن والنعت سَمْجٌ کضَخْمٍ وسَمِجٌ

کخَشِنٍ وسَمِیج ح السَّماحة جوانمرد شدن والنعت سَمْح رجلٌ شَحْح الذراعین یعنی

رش الشقاحة القباحة الصَّباحة نیکوروی شدن والنعت فعیل وفُعال بالضم

القراحة والقروحة ترش شدن والنعت مثلها الطلاحة مانده شدن و
النعت طليح وطلح الذكر والانثى فيهما سواء الفساحة فراخ شدن جاى يقال
مكان فسيح ومجلس فسح بضم الجميع اى واسع الفصاحة شيوا زفان شدن
ودريشدن شتر از كف القبح والقباحة والقبوحة زشت شدن الملاحة و
الملوحة نمكين وشيرين شدن والنعت مليح وملاح بالضم مخفف الملوحة شور شدن
آب والنعت مليح ولا يقال مالح الا فى لغة رديئة خ الملوخة والملاخة بى مزه شدن
كوشت د البرودة سرد شدن والنعت فاعل البعد دور شدن البلادة كند شدن
الجعودة بشكن شدن موى والنعت جعد الجلد والجلادة والجلودة والمجلود جلد
شدن والنعت جلد وجليد الرغادة فراخ شدن عيش والنعت رغد ورغيد
ترى عبدا الطاغوت معناه صار الطاغوت معبودا له كفقه الرجل صار فقيها العتادة
حاضر شدن المجد بزركوار شدن والنعت مجيد وماجد المرادة ستنبه شدن والنعت
مريد ومارد النجدة دلير شدن والنعت نجد ونجيد النهودة تناور شدن اسب
والنعت فعل ذ اللاذة مصدر الملوذ والملذان هو الذى يظهر النصح ويضمر غيره
ر البصارة والبصر دانستن وبينادل شدن ويعديان بالباء الجهارة بلند آواز شدن
الجدارة سزاوار شدن الحمد والحرارة فربه وضخم شدن والنعت حاد د

الحقارة

۲۷۵

الحقارة حقیر شدن الخطورة با قدر و جاه شدن الشعارة شاعر شدن و النعت
الصغر خرد شدن و النعت صغیرٌ و صُغارٌ بالضم الظهارة قوی شدن شتر العُسْرُد
... دشخوار داشتن العَقْر و العقارة نا زاینده شدن و النعت عاقرٌ ...
الغزارة بسیار شدن شیر و باران و علم الغمارة مصدر الغمر الذی لم یجرب الامورَ و
النعت غُمْرٌ القذارة پلید شدن و النعت قذر القِصَر کوتاه شدن القعارة ژرف
شدن چاه و جز آن الکبارة بزرگ شدن و النعت کبیر و کُبار بالضم فاذا افرط قیل
کُبّار بالتشدید الکثرة و الکثارة بسیار شدن المزارة ظریف شدن و سخت
دل شدن النزارة اندک شدن و النعت نزْرٌ النضرة و النضارة تازه روی شدن
و النعت فاعل و فعیل و فَعَل و فَعِل النکارة صعب شدن کار ز الجمازة سخت شدن
و النعت جامز و جمیز س الرجاسة پلید شدن و النعت رِجْسٌ الطماسة
باریک و پیچیده شدن چیزی و النعت عموس و عابس القروسة و العراسة
سوار شدن و النعت فارس النفاسة عزیز شدن ش الخشن سخت رشت
شدن و النعت فاحش الکماشة و شکرده شدن و النعت فَعِل و فعیل ص
الرّاصة محکم شدن الخموصة و الخمص باریک میان شدن و النعت خمصان
و خمیص الرخص ارزان شدن الرخوصة و الرخاصة نازک شدن و النعت رَخْص

سخن

۲۷۰
۲۷۷

شدن نموک

الشخاصة تناور شدن ض البغاضة بغیض شدن الحراضة والحروضة نزدیک
از بیمادی والنعت حرِضٌ وحارِضٌ وفَعِلَ یفْعَلُ لغة العِرْضُ بالکسر والعَراضة
بالفتح پهن شدن والنعت عریضٌ وعُراضٌ بالضم الغِرض بکسر الغین تازه شدن
کوشت الغموضة والغماضة هامون شدن زمین والنعت غَمِضٌ القموضة دور شدن
سخن از فهم والنعت فاعلٌ الفراضة پیر شدن کاو والنعت فارضٌ المحوضة
ویژه شدن در حسب والنعت محضٌ الذکر والانثی والجمع فیه سوآء وان
شئتَ انّثتَ وثنّیتَ وجمعتَ النخاضة بسیار کوشت شدن ط السّلاطة والسّلوطة
دراز زفان شدن الضفاطة ضعیف رای وعقل شدن ظ الغلظ ستبر شدن
ع البراعة در کن شتن از اقران بعلم وجزان وفَعَلَ یفعَلُ لغة والنعت منهما بارِعٌ
والبراعة ظریف شدن ولا یوصف بها الّا الاحداث والنعت بریعٌ وبُراعٌ بالضم
الخلاعة مصدر الخلیع وهو الذی خلعه اهله فان جنی لم یطلبوا بجنایته الرّضاعة
لیم شدن والنعت راضعٌ قال سیبویه الرّفعة بلند شدن قال سیبویه و
ابو بکر بن السّری لم یقولوا منها رفع واستغنوا بارتفع عنه واجاز غیره الرّفاعة
بلند شدن الرّقاعة کالیو شدن والنعت رقیعٌ ومرقعان السّرع زود شدن
والنعت سریع وسُراع بالضم الشّناعة نیکو کردن الشّجاعة دلیر شدن والنعت

بشجیع

شجيع وشجاع بالضم والكسر الشناعة زشت شدن والنعت شنيع وشنع و
اشنع الضلاعة بهلوآور شدن ونيرومند شدن طمع الرجل فلان اى صار
كثير الطمع ومنه حكم خرج فظع الامر فظاعة فهو فضيع اى شديد شنيع جاوز
المقدار القصاعة زادخوست شدن اللكاعة فرومايه شدن وفعل يفعل فعالة لعة
والنعت منها لكيع ولكع ولكع ومونث لكع لكاع بوزن قطام المراعة باكياه شدن
جاى المناع والمنعة والمناعة بالتحريك والتسكين ايضا استوار شدن غ البلاغة
الفصاحة تقول بلغ الرجل بلاغة اى صار بليغا جيدا او بلغ الرجل بلاغة اذا كان
يبلغ بعبارة لسانه كنه ما فى قلبه الرفاغة فراخ عيش شدن والنعت رافغ و
رفيغ الصداغة سست شدن ف الثقافة زيرك وسبك روح شدن والنعت
ثقف بالتسكين الحصافة تمام خرد وخوش راى شدن السخافة تنك خرد و سست
باف شدن الشرف بزرگوار شدن ورجل شريف اليوم وشارف عن قليل اى
سيصير شريفا الشظافة خشك شدن الضعف سست شدن الظرافة نوشدن
والنعت فاعل وفعيل ومصدر الظريف فى النسب وهو الكثير الآباء الى الجد
الاكبر وقد يمدح به والنعت فعل وفعيل الظرافة والظرف ظريف شدن
العرافة عريف شدن العنف درشت شدن ويعدى بالباء وبعلى القضافة

يک ونزار شدن الکثافة زفت شدن اللطافة خرد شدن النحافة نزار شدن
النظافة پاک شدن ق حقب السوق کسدت الخلوقة کهنه شدن جامه و
النعت خلق يستوى فيه المذکر و المؤنث الخلاقة سزاوار شدن و النعت خليق
وخليق الذلق بالتسکين و الذلاقة تيز زفان شدن و النعت ذلق ايضا و ذلق
بکسر اللام و ذليق و ذلق کطنب و ذلق کصرد الرشاقة باريک و نيکو قد شدن
رفق الله بک و عليک رفقا و مرفقا عن ابی زيد السحق دور شدن السفاقة
و الصفاقة سخت روى شدن و ثوب سفيق اى صفيق و هما خلافا السخيف
الطلاقة الذلاقة فى المعنى و النعت و کشاده روى شدن و النعت فعل و فعيل
وخوش و آرميده شدن شب و روز يقال يوم طلق و ليلة طلق ايضا و رجل
طلق اليدين اى سمح و امرأة طلقة اليدين العتاقة کهنه شدن و فعل يفعل
کدخل يدخل لغة و النعت من هذا فاعل العتق گوهرى و نيک نژاد شدن
العماقة ژرف شدن و دور شدن المعاقة مثلها و هى قلبها ک الضناکة و
الضنک تنگ عيش شدن و النعت ضنکا ايما النساکة متعبد شدن النهاکة
دلير شدن ل البسالة سخت دلير شدن و النعت باسل البطولة و البطالة
مثلها و النعت بطل بالتحريک الثقل بوزن العنب گران شدن الجثالة و

الجَثُولة بسيار موی شدن و النعت جَثْلٌ الجزالة مه بدر قول عطاء جزلٌ
ای عظیم و رجل جزل الرأی اذا کان ذارأی الجمال خوب شدن و النعت جمیل و
امرأة جميلة و جملاء قال سيبويه اصله جمالة كصباحة و قباحة لكنهم حذفوا
الهاء الرذالة و الرذولة ناکس شدن و النعت رذل و رُذال بالضم السفالة و
السُّفل دون شدن و فعل بالفتح لغة و النعت منهما سافل السهولة نرم و آسان شدن و
النعت سهل العبالة ستبر و کلان شدن و النعت عبل العدالة المعروف و النعت عدل
الفسالة و الفسولة ناکس شدن و النعت فسل المثالة فاضل شدن و النعت أمثل
النبل و النبالة نیک شدن و فربه شدن النذالة خسیس شدن و النعت نذل و نذیل
الجسامة تناور شدن و النعت جسیم و جُسام بالضم الجهامة سهمگن شدن روی
النعت جهم الحرمة و الحرم کلاهما بالضم و بالسکون ناروا شدن و النعت حرم و حرام
الحزامة هشیار شدن و النعت حازم الحکامة محکم کار شدن الحلم بردبار شدن
الرحامة الرحم و النعت رحوم الرخامة نرم و باریک شدن آواز الرغامة
الرياسة الشقم سهمگین شدن الشهامة زشت روی شدن
الشامة فربه شدن الشهامة تیزدل شدن و النعت شهم الصرامة
الجلادة و الشجاعة و النعت صارم الضخامة و الضخم و الضخومة تناور شدن و

٢٤٣

شدن والنعت ضخم وضخام بالضم العرامة احق شدن العظم والعظامة والعظمة بزرك

النعت عظيم وعظام بالضم العقم كالكسرة نازاييده شدن يقال عقمت المراة

عقما وعقمت عقما ويقال عقم الله رحمها بالفتح واعقمها بمعنى ويقال مرتحه مناصل

يديه اذا يبست ومنه الحديث وتعقم اصلاب المنافقين الفخامة والفخومة

الفخم والنعت فخم الفدامة والفدومة كند زفان شدن والنعت فدم الفعامة

والفعومة پر وفربه شدن والنعت فعم القدم ديرينه شدن وهميشه بودن القسامة

والقسام نيكوروى شدن الكرم كريم شدن والنعت فعيل وفعال بالضم ويقال رجل

كرم وامراة كرم ونسوة كرم وانما لم يتغير لانه مصدر وصف به وكرم السحاب

اذا جاء بالغيث اللحامة گوشت آور شدن النعومة نازك ونرم پشدن والنعت

ناعم ونعم ينعم كحذر يحذر لغة فيها وفيها لغة ثالثة مركبة منهما وهى نعم بالكسر ينعم

بالضم ولغة رابعة نعم ينعم بالكسر فيهما وهى شاذة ن البدانة تناور شدن

والنعت فاعل الرجل والمراة فيه سواء وفعيل ايضا الثخانة زفت وسخت شدن

الحزونة درشت شدن زمين والنعت حازن الحزن الحسن نيكو شدن

والنعت حسن الحصانة استوار شدن حصار وجز آن والحصانة والحصن بالضم

والكسر نهفته شدن زن والنعت حاصن وحصان بالفتح وحصناء الخشونة درشت شدن

والنعت

والنعت خَشِنٌ و اَخْشَنُ الدَّهانة اندک شیر شدن شتر و النعت دهینٌ بلاها
المتانة آهسته شدن و النعت رُزان و رَزین الرّصانة محکم و استوار کردن شدن الرّکانة
بآرام شدن السخونة گرم شدن و النعت سُخْن کقفل و سخین الشّقوشة اندک عطا
شدن و النعت شَقْش القتانة و القَتْر بالضم و السکون زاد خورش شدن الکهانة
بالفتح اختر گویی کردن و النعت کاهن المتانة استوار شدن المعانة روان شدن
آب و فَعَلَ یفعُلُ لغة فیها المکانة و المُکْث کالیر دجای گیر شدن یقال قد مکُنَ فلان عند
فلان المهانة حقیر شدن النَّتَن و النّتونة و النّتانة گنده شدن و النعت مِنتن
بکسر المیم علی غیر القیاس لا السّفاه و السّفاهة تنک خرد شدن الفراهة و الفروهة و
الفراهیة سخت زیرک شدن و تنک رو شدن ستور و النعت منها فارِهٌ و لا یقال للفرس
فارهٌ و لکن رایع و جوادٌ الفقاهة فقیه شدن النّباهة بزرگوار و معروف شدن
و فَعَلَ بالفتح لغة فیها عن بعضهم و النعت نابه و نبیه النزاهة البعد من السّوء و
اصلها من قولهم مکان نزیه ای خلاء بعید من الناس لیس فیه احد و ممّا جاء النعت
منه علی افعل السُّمرة گندم گون شدن العَجَف لاغر شدن ق الحماقة
احمق شدن الخَرَق الوجه شدن العُجمة گنگ زفان شدن الرّعونة کالیو شدن
و من الماء الأدمة گندم گون شدن و فَعِلَ یفعَلُ لغة فیها و النعت منهما

الرفع
کالیو

افعل و من المعتلّ ب الوُجوبة بدل شدن و النّعت فَعْل بالتسكين
الوَغوبة سخت و زفت شدن و النعت مثله ث الوعوثة دشخوار شدن راه
از نرمی ریگ و النعت وَعْث و اوعث ج الوثاجة زفت شدن ح الوثاجة
اندک و حقیر شدن و النعت وَحْ و وَح الوَقاحة و الوُقوحة و الوُقح و
القِحة سخت شدن سم و النعت وُقاح و الوقاحة و القِحة شوخ روی شدن و
النعت وقاح یستوی فیه المذکر و المؤنث و وَقِح ایضا د الوحادة و الوَحْدة
یگانه شدن و النّعت وَحْد و وَحِد و وحید الوَرودة کلگون شدن الوَغادة
سخت ناکس شدن و النّعت فَعْل منهما ر الوَثارة نرم شدن بستر و النّعت وِثْر
بالکسر و وثیر و وثار بالفتح و الکسر ز الوجازة کوتاه شدن سخن و النّعت وَجْز
و وجیز س الوُخوشة و الوَخاشة بد شدن و النّعت وَخْش ط الوساطة
بزرگوار و میانه شدن و النّعت وَسَط بالتحریک ع الدّعة و الوداعة آرمیده
شدن و النّعت فعیل و فاعل و الباب یدلّ علی الترک و التّخلیة الوَراعة و الوُروع
و الوُرْع و الوُرْعة بالضم و سکون الرّاء فیهما بد دل شدن و قال ابن السِّکّیت
و لیس المعنی کذلک و انّما هو الصّغر و الضّعف و النّعت منهما فَعَل بالتحریک
الوَضاعة و الضَّعة فرومایه شدن الوَکاعة سخت شدن ف الوحافة و الوُحوفة

٢٧٢ کرم

٢٧٣

بسیار و نیکو شدن موی و النعت وَحْفٌ الوَصافة فراخدمت آمدن بنده
ق الوَثاقة استوار شدن الوداقة بکیش آمدن خداوند سم و النعت وَدُوقٌ
وودیقٌ ک الوَشک بالفتح زود بودن ل الوبال و الوبیل دژ گوار شدن
م الوثامة آکنده شدن الوَخامة و الوُخومة گران شدن و النعت وَخِيمٌ و
وَخْمٌ الوسامة و الوُسام نیکو روی شدن ه الوجاهة خداوند قدر و جاه شدن
ومن الیائي الیُسر و المیسور آسان شدن الیَسارة اندک شدن ومن
الاجوف الطول دراز شدن ومن الناقص السخاوة جوانمرد شدن
البذاء پلید زفان شدن و اصله بذاءة فحذفت الهاء السراوة مهتر شدن
الدَّهْو داهي شدن و النعت داهٍ المهاوة بسیار آب و تنک شدن شتر و النعت
مَهْوٌ قَضُوَ الرجل زید من قضیت اذا جاد قضاؤه و رموت الیدیه من رمیت
اذا جاد رمیه یستعملان فی التعجب و حکمهما حکم خرجت المرأة ومن المهموز الفاء
ب الادب و الادابة فرهنگی شدن و ادیب شدن الاَرَب کالصِّغَر و الارابة
خردمند شدن رجل اَرِیبٌ ای مبتدٍ اضع خلیق للخیر و ارض اریضة ای زکیّة
طلیاض من هذه فعل و مصدرها الاراضة الاسالة کشیده روی شدن الاصالة
محکم رای شدن الامانة امین شدن ومن المهموز العین الذَّأبة پرد ستان شدن

٢٨٧

کرک الموجئة شور شدن آب و النعت ماج البأس دلیر شدن صؤل البعیر
وصآلة اذا صار یقتل الناس ویعدو علیهم و النعت صؤل الضآلة خرد و نزار
شدن و ضعیف رای شدن اللؤم والملامة و اللآمة ناکس شدن ومن المهموز
اللام الردآءة بد شدن الجرآءة والجراة عن السراج دلیر شدن مرؤ الرجل
صار ذا مروة ای انسانیة المرآءة کوارنده شدن و فعل لغة وهو من باب فعل
لازم و متعدی البطؤ والبطآء درنگی شدن الرطآء و الرطاءة احمق شدن
الرفآءة کرم شدن البکوء و البکوء و البکاءة اندک شیر شدن الملآء و الملاءة
ملا شدن القمآء و القمآءة خوار شدن الهنآءة المرآءة فی الطعن بالحکم ومن
المعتل المهموز اللام الوضآءة نیکو و پاکیزه شدن الوطآءة و الوطئة و الطاءة
نرم شدن فراش و مرکب و جز آن ومن الاجوف المهموز اللام حکی
بعض الکوفیین هیؤ الرجل من الهیئة اذا جادت هیئته باب
فعل یفعل بکسر العین فی الماضی و الغابر ح الحسبان و المحسبة
پنداشتن م النعومة نازک و نرم شدن و الغابر منهما ینعم ومن المعتل ث
الورث و الارث و الرثة و الوراثة میراث یافتن و یعدی الی المفعول
الثانی بنفسه و من تقول ورثت الشی ابی و ورثت الشی من ابی ع الورع و ..

النعمة خوش عیش شدن

الرِّعة پرهیز کار شدن و النّعت وَرِع بکسر الرّآء ومن العرب یقول وَرِع یَوْرُعُ ق الوُبُوق هلاک شدن والماضی وَبِق وفَعَلَ ایضا الثِّقَةُ و المَوْثِق استوار شدن و یعدّی بالباء الوَفْق ساز کار آمدن المِقَةُ دوست داشتن م الوَدَم آماسیدن و وَرِمَ انفه ای غضب ه الوله والوَلَهان متحیّر شدن ومن العرب من یقول وَلِهَ یَوْلَهُ ومن اللفیف المقرون الوَلْی نزدیک شدن الوَلایة والی شدن والنّعت وَالٍ وفتح الواو هو الوجه ویجوز کسرها الوِلایة دوست داشتن والنّعت ولیّ وکسر الواو هو الوجه ویجوز فتحها ومن المعتل الیائی الیأس نومید شدن الیُبْس خشک شدن والغابر منها یفعِل علیا مُضَر بکسر حَسِب ونَعِم ویَئِس وسفلاها تفتحها وبالله التوفیق

باب الإفعال

الإتراب توانگر شدن وخاک برچیزی کردن ومنه الحدیث أتربوا الکتاب فانه انجح فی الحاجة الاتعاب بر نجانیدن الاتباب هلاک کردن الاتراب التتریب الاثقاب روشن کردن آتش الاجذاب بی بر شدن زمین واجدبوا القوم اصابهم الجدب واجدبت ارض کذا وجدتها جدبة الاجراب خداوند شتران گرگن شدن الاجلاب فراهم آمدن و یاری دادن و بانگ بر ستور زدن تا سبقت کرد وخداوند شتران نر شدن وپوست

انجح صح
کرکن صح

فراآوردن جراحت و پوست تر بر بالان یا بر زین کردن تا خشک شود الاجناب
جنب شدن و در باد جنوب شدن و دور کردن ومنه قرآءة الجحدری واجنبنی
الاصحاب کبج کردانیدن الاحراب دلالت کردن بر غنیمت الاحساب بسنده آمدن
و خرسند کردن یقال احسبته ای اعطیته حتی قال حسبی احصب الرجل وهو ان
یثیر الحصباء فی عدوه الاحطاب بهیمه آمدن رز و باهیمه شدن زمین الاحقاب
در حقیبه نهادن ومنه الحدیث فاحقبها علی ناقة ای اردفها علی حقیبة الرحل
احقب البعیر فی الحقب وهو حبل یشد بها الرحل الی بطن البعیر مما یلی ثیله الاحلاب
یاری دادن بر شیر دوشیدن و بر غیر آن و ضد او ند شتران ماده شدن و فاهم
آمدن ان بهم یاری واحلبت اهلی ماخوذ من الاحلابة وهی ان تحلب لاهلک
وانت فی المرعی تبعث به الیهم الاخراب ویران کردن الاخصاب فراخ سال
یافتن و بابر شدن زمین الاخطاب نزدیک آمدن و اخطب الحنظل وهو ان
یصفر و تصیر فیه خطوط خضر الاخلاب لوش ناک شدن آب الاخناب سست
کردن پای الاذناب گناه کردن الاذهاب ببردن و زر اندود کردن الارجاب
بزرگ داشتن الارحاب فراخ شدن سرای و فراخ کردن چیزی الارطاب
پخته شدن خرما و بسیار گیاه شدن زمین الارغاب راغب گردانیدن

أَرْقَبْتُهُ داراً من الرُّقبى وهو ان تعطيه اياه فكانت للباقي منكما وقلت
ان متُّ قبلك فهي لك وان متَّ قبلي فهي لي وسميت رقبى لان كل واحد منهما يرقب
موت صاحبه الارکاب بزین آمدن ستور و ارکبتُ الرجلَ جعلتُ له ما یرکبه
الارهاب ترسانیدن الازغاب کندامویه برآوردن و بتندیدن رز الاسناء
کرسنه کردن الاسقاب نزدیک کرد ایندن و نزدیک شدن الاسهاب در بیابان
فراخ شدن و بسیار کفتن یقال من هذا اَسْهَبَ فهو مسهَب بفتح الهاء لا غیرو
هو نادرٌ و بشولیده عقل شدن از کزیدن مار و الماضی اُسْهِبَ و اَسهب
الحافر اذا ابلغ الرمل فلم یخرج الماء الاشراب آمیختن یقال اشرب الابیض
حمرةً ای علاه ذلک و اُشْرِبَ فی قلبه حبه ای خالطه ومنه قوله تعالی و اُشْرِبوا
فی قلوبهم العجل ای حُبَّ العجل الاشصاب سخت کرد ایندن عیش اَشْعَبَ
الرجلُ اذا مات او فارق فراقا لا یرجع الاصحاب یار کردن و یتعدی الی مفعولین
ومنقاد کشتن و یتعدی باللام و نرغسه کرفتن بر روی آب و پشم و جز آن
بکذاشتن بر پوست و اَصحب الرجل اذا ابلغ ابنه و اصحبتُ الرجلَ اذا منعته
ومنه ولاهم منا یُصْحَبون فی قول بعضهم وقیل هو من صَحِبک الله الاصعاب
صعب یافتن ومنه الحدیث من کان مصعبا ای من کان لعیره صعبا و صعب کردن

اسم فاعل از افعال [illegible]

٢٧٨

الاضماب نزدیک کردانیدن و نزدیک شدن الاضراب روی بکرد اندن ومقیم شدن وچشم در پیش افکندن و بکشتی فرادادن شتر وبرزدن کسی داشتن الاطراب بطرب آوردن الاطلاب الاسعاف بالمطلوب والاحواج الیه وهو من الاضداد ودور شدن الاطناب مبالغه کردن درسخن الاعتاب خشنود کردن الاعجاب شکفتی نمودن ویقال اعجب فلان بنفسه فهو معجب بنفسه وبرایه وخوش آمدن الاعذاب تن باز کشیدن از چیزی وکسی را از کاری باز داشتن واعذب القوم اذا عذب ماؤهم الاعراب سخن باعراب کفتن وبا تازی کردن سخن فاش وبیان کردن ومنه الحدیث الثیب تعرب عن نفسها ای تفصح وفحش کفتن و خداوند ستور تازی شدن وخداوند فرزند عربی نژاد شدن و دبون دادن وهو فی الحدیث الاعزاب دور شدن چهارپای از خداوند واعزب الله عنه حلمه ای ابعده الاعشاب باکیاه شدن زمین والنعت عاشب ومعشب وکیاه یافتن الاعضاب سروی کبش شکستن الاعطاب هلاک کردن الاعقاب نوبه کردن وهو فی الحدیث و پاداش دادن وفرزند باکذاشتن واز پی درآوردن وباقی خوردنی دادن الاغراب غربت آوردن ونیک خندیدن و پر کردن مشک وغریب کشتن واغرب الرجل لشتر وجهه والفرس اذا افشت غرته حتی یبیض

افعال

الاغضاب بخشم آوردن الاقتاب پالان برشتر بستن الاقراب نزدیک کشتن زدن و
اسپ و گوسفند بزادن و شمشیر در نیام کردن و نزدیک کرد ایند و قدح
پر کردن و اقرب القوم اذا کانت ابلهم قوارب فهم قاربون ولا یقال مقربون
وهو شاذ و فی الحدیث ما هذه الابل المقربة قال شمر اراها بفتح الراء وهی التی للرکوب
وقیل هی التی علیها رحال مقربة بالادم وهذا من مواکب الملوک واصله من القراب
اقصب الرجل اذا قصب بعیره من الشرب قبل الری الاقطاب آمیختن شراب
اقلبت الخبزة ای نضجت وحان ان تقلب الاکتاب خط آموختن کسی را
ومنه حدیث الحسن کان الحجاج یکتب بالطائف واملا کردن و سر مشک بستن
اکتبک الصید ای امکنک ماخوذ من الکثب القرب الاکذاب دروغ زن یافتن
و هویدا کردن دروغ کسی و بر دروغ داشتن اکربت الدلو شددتها بالکرب
وهو الحبل الذی یشد علی العراقی ثم یثنی ثم یثلث و اکرب ای اسرع الاکساب
الکسب وهی لغة غیر فصیحة الاکلاب کلب رسیدن شتر را وهو شبه جنون و
قری مکلبین ساکنة الکاف قال ابن جنی اکلاب الجوارح اغراؤها بالصید
لیکون کالکلب الکلب والکلبة کفوی و اغربة الاکناب شغه بستن دست
الالعاب اللعب بالتسکین الالغاب مانده کردن الالهاب نیک دویدن اسپ

وبر فروختن آتش الاِنجاب نجيب زادن الاِنذاب بخويشتن در كار خطرناك
او كندن الانتشاب نسبت كردن الانصاب رنجانيدن و كار را دسته كردن
الانضاب قلة الابناء من انضبت الرجل اذا انضب بغيره الانهاب بغارت بدادن
الاهذاب شتافتن در سخن و تك بريدن اهذب الرجل اذا اجد في الذهاب
مذعورا في الحديث اهضوا معناه تكلموا و امضوا فيه ت الاثبات برجاي
بداشتن و نبشتن و نام در ديوان ثبت كردن و اثبته السقم اذا لم يكن يفارقه وقوله تم
ليثبتوك اي يجرحوك جراحة لا يقوم معها الاخبات فروتني كردن الاسبات بنا جنبيدن
و در شنبه شدن نجهودان الاسحات از بن بر كندن ومنه فيسحتكم بعذاب و
مال حرام كسب كردن الاسكات خاموش كردن و اسكت الرجل اذا انقطع كلامه
ولم يتكلم اسنت القوم اجدبوا واصله من السنة قلبوا التاء المنقلبة عن الواو
في الاصل تاء للفرق بينه وبين اسنى القوم اذا اقاموا سنة في موضع الاشمات شاد كامي
كردن دشمن الاصلات شمشير از نيام بر كشيدن الاصمات الصمت و روي للباراني
بمعنى التصميت ايضا ومنه الحديث يوم اصمت اي اعتقل لسانه و آكنده مبان
كردن و يكرنك كردن الاعنات در كاري افكندن كه از آن بيرون نتواند آمد ومنه
الحديث فتعنتوا عليكم دينكم اي يدخلون الضرر عليكم في دينكم و شكستن استخوان بس

افعال

از جنس الافلات برستن و برهانیدن الاثبات برستن و برویانیدن انبته الله فهو منبوت وهو شاذ و انبت الغلام ای نبتت عانته الانصات خاموش شدن ویعدی بنفسه و باللام و نصت لکلامه لغة وقد ورد الانصات متعدیاً فی شعر الکمیت

ث الاثلاث سه کشتن و سه کردن الاجداث کور کردن الاحداث نو کردن وحدث و آهن بزدودن الاحراث لاغر کردن ستور راندن الاحناث سوکند دروغ کردن الاخباث پلید کردن و پلید قوم کشتن الارغاث شیر خوردن الارفاث فحش کفتن الارماث بقیه شیر دست بداشتن در پستان الافراث دره پرده انداختن و افرث الرجل اصحابه اذا عرضهم للایمه الناس اقعث الرجل فی ماله ای اسرف و اقعث له العطیة ای اجزلها الاکراث غمکین کردن الالباث و الامکاث درنکی کردن ج

الابهاج شاد کردن و ابهجت الارض بهج نباتها الاثلاج کشاده کردن دل و برف ناک شدن روز وحفر حتی اثلج ای بلغ الطین الاحداج سخت شدن حنظل الاحراج در بن افکندن و احرجه الیه ای الجاه الاحناج سخن بر کفتن و اصله الامالة الاخداج بچه ناقص زادن شتر و اکر چه مر تنش تمام باشد الاخراج و المخرج بیرون کردن الادراج در نوردیدن و ادرجت الناقة اذا جازت السنة و لم تنتج الادلاج رفتن در اول شب ادلجت الخیل ادرجته و احکمته و ادمجت الشیء اذا لففته فی ثوب و

التركيب يدلّ على الاقطاء، و الشّق الارتاج دردربستن وارتج على القارى على
مالم يسم فاعله اذا لم يقدر على القراءة وكذلك ارتج عليه ولا تقل ارتجّ عليه بالتشديد
والباب يدلّ على الاغلاق والضيق الارعاج بيوسته جستن برق الارهاج كرد بر انكيختن
الازعاج از جاى بر انكيختن الازلاج دردربستن الاسراج چراغ فراكرفتن وزين بر كردن
ستور الاشراج دوالهاى عيبه و آن مصحف درهم افكندن الاعراج لنك كردن عدّا
حتى ابلج اى اعيا او انبهر وقولهم بحر لا ينزح اى لا ينزح الجّ الحلوب اذا فرج ما بين
رجليها ليحلبها الافراج فرادادن وفى الحديث لا يترك فى الاسلام مفرج قيل هو القتيل
يوجد فى ارض فلاة لا يكون عند قرية فانه يودى من بيت المال ولا يبطل دمه وقيل هو
الرجل يكون فى القوم من غيرهم فحق عليهم ان لا يغفلوا عنه وقيل هو ان يسلم الرجل ولا يوالى
احدا فاذا جنى جناية كانت جنايته على بيت المال لانه لا عاقلة له الافلاج ظفر يافتن وحجت
آشكارا كردن الالفاج مفلس شدن يقال الفج فهو ملفج بفتح الفاء وهو شاذ وروى
البادانى الفج ايضا الفج الرجل اذا صار ذا افصال قد لهجت بالرضاع فتعمل عند ذلك اخلة
يشدها فى الاخلاف لئلا يرتضع الفصيل الامراج بچرا كذاشتن چهارپاى وبچه
بيوكندن شتر وتقول امرج البحرين مثل المرج الاملاج شير دادن بچه انتجت
الفرس اذا حان نتاجها وقيل اذا استبان حملها وكذلك الناقة فهى منتج ولا يقال منتج

افعال

۱۴۳

الانضاج پخته کردن و بریان کردن انج القوم سمنت ابلهم الانفاج بر انگیختن خرگوش
و فی الحدیث انفج الانقاج ابانة الآلة من الضرع عند الحلب الانجاح کمه ستن زجامه
و دماب افکندن و هویدا شدن راه اهرج البعیر اذا حمل علیه فی الشمس فی الهاجرة حتی
سد الاهماج نیک دویدن اسپ ح الابجاح شاد کردن الابراح بزرگ کردانیدن
و بشکفتی افکندن سخنی نهادن بر کسی الابلاح بماندن و هو فی الحدیث و ابلح النحل
صار ما فیه بلحا الاتراخ غمگین کردن الاجناح بچسپانیدن الارباح سود مند کردن
الارجاح چرب دادن الارداح الردح ومنه الحدیث فتناة مردحة معناه المثقلة
و قیل المغطیة علی القلوب الارساح لاغر سرون کردن ارشحت الناقة اذا دنا فطام
ولدها الارکاح پشت بجایی باز نهادن الاسجاح نیکو عفو کردن الاسلاح بر حرب
کردن داشتن الاسماح منقاد گشتن ومنه الحدیث اسمح یسمح لک معناه سهل یسهل
علیک الاشقاح سرخ شدن غوره خرما الاصباح والصبح در بامداد شدن و اصبح
فلان عالما ای صار الاصفاح سائل رد کردن و چسپانیدن و هذا فی الحدیث و پهن
بکردن و اصفحت بالسیف اذا ضربت بعرضه و هو فی الحدیث الاصلاح باصلاح
آوردن الاضراح دور کردن الاطفاح پر کردن الاطلاح مانده کردن ستور الاطماح
چشم بر داشتن الافتاح فراخ سوراخ شدن پستان اشتر الافراح شاد کردن و

گران کردن وام کسی را ومنه الحدیث لایترک فی الاسلام مفرح وبمعناه الذی اثقله
الدَّین الافصاح تازی زفان شدن وبیرون شدن شیر وپدید آمدن صبح وافصح
النصاری اذا جاء فصحهم وهو عیدٌ لهم وبالباء یدل علی الخلوص فی النقاء من الشوب
الافضاح سرخ وزرد شدن غورهٔ خرما وپدید آمدن صبح اَفلحَ الرجل ای ظفر و
اصاب خیراً وافلحَ ای بقی وعاش الاقباح کاری زشت کردن الاقراح ریش دن و
اقرح القومُ ای اصاب ماشیتهم القرح الاقماح رفع الرأس وغض البصر یعنی اقمح
الغل اذا ترک راسه مرفوعاً من ضیقه ومنه قوله تعالی فهم مقمحون اکمحت الدابة اکماحاً
اذا تلقت فاها باللجام تطهیر تضر بهابه لتلقمهٔ اکمح الکرم اذا تحرک للابراق واکمحت
الدابة اذا اجذبت عنانها حتی تنتصب راسه الاکلاح روی ترش کردن القح الفحل
الناقة والریح السحاب والرجل النخل ای اجلبها والنعت مُلقح ولاقح ایضا الالماح
الابصار بنظرٍ خفیفٍ الامراح دینه کردانیدن امصح عرضه لغة فی مضح الاملاح
نمک بسیار در طعام کردن تا تباه شود وبشوراب آمدن شیر الامناح نزدیک آمدن
زه شتر الانباح بیانگ آوردن سگ الانجاح حاجت روا کردن وشدن الانضاح
سیراب کردن الانکاح مرد را زن دادن وزن را شوهر خ الابطاخ بسیار خربزه
کشتن الاسباخ بزمین شوره رسیدن الاصراخ فریاد رسیدن الافراخ زائل شدن بیم

افعال

۲۱۵

وزایل بکردن آن و بابچه شدن مرغ و افرخ القوم بیضتهم اذا باید وسر عم وافرخ
الامر استبان بعد اشتباه و اصل الافراخ الانکشاف الافساخ فراموش کردن قرآن الاکماخ
جلوس المتعظم الاملاخ تنک کردن خمیر الانساخ منسوخ یافتن ومنه قوی ما ننسخ ای نجده
منسوخا وانا نجده کذلک لنسخه ایاه فالمعنی متفق وان اختلف اللفظان دالابراد رسول
بشتاب رفتن فرستادن و آب سرد دادن و بخنکی کاری کردن ومنه الحدیث ابردوا
بالظهر وقیل صلوها فی اول وقتها وبرد النهار اوله وابردت السحابة جاءت ببرد الابعاد
دور کردانیدن الابلاد ضد او نیز چهارپای کاهل شدن و بر زمین بازرسیدن اتلد الرجل
اذا اخذ المال الاجحاد اندک خیر شدن اجسد الثوب اذا اصبغ صبغا مشبعا ومنه
الاجماد قمار ناکردن از بخیلی و در ماه جمادی شدن الاجهاد بر بخانیدن و اجهد ای
اشفق وفی الحدیث لا یجهد الرجل ماله ای یعطی ههنا و ههنا الاحصاد بدرو آمدن کشت
و سخت بتافتن و سخت بیافتن الاحصاد نشتابایدن و شتافتن نزدیک بعضی از اهل
ادب الاحقاد بکینه آوردن و نایافتن چیزی از معدن الاخماد سوده یافتن و اخمد
الرجل صار امره الی الحمد الاخفاد الرجاع الاخلاد جاودانه کردن و دیر پیر شدن و اقامت
کردن بجایی وخفتن ومنه و لکنه اخلد الی الارض و اخلد الرجل بصاحبه لزمه و الباب
ینبئ علی الثبات و الملازمة الاخماد آتش فرو نشاندن الارشاد بجای استادن الارجاد

لرزانیدن الارشاد راه نمودن بحق الارصاد ساختن وهو فی الحدیث و نگاهبان
نزاکردن براه و فی الحدیث کانوا لا یرصدون الثمار فی الدین وینبغی ان یرصد العین
فی الدین معناه اذا کان علی الرجل دینٌ وعنده من العین مثله لم یجب علیه الزکوة وان کان علیه
دینٌ واخرجت ارضه ثمرا فانه یجب العشر ولم یسقط عنه لاجل ما علیه من الدَّیْن
الارعاد لرزانیدن و تهدید کردن و بارعد شدن آسمان و ارعدَ القوم اصابهم رعدٌ
وارعد الرجل اخذته الرِّعدة الارغاد ضد او نزعیش خوش شدن وارغدوا مواشیهم
ترکوها وسومها الارناد الاعطاء و الاعانة و اباه ابن السکّیت الارقاد بخوابانیدن و
استادن بجای الارماد درویش شدن و چشم درکیرانیدن و ارمدت الشاة ای نزل
لبنها قبل النتاج الازباد کف برآوردن الازهاد درویش شدن الاسجاد سر فرو آوردن
و پیوسته نگریستن بآرام الاسعاد نیکبخت کردن و المفعول مسعود و یاری کردن
الاسفاد برکشتی داشتن ستور الاسناد پشت کسی بجایی واکناشتن و منسوب کردن
حدیث بکسی و فی الحدیث ثم اسندوا الیه ای صعدوا الیه الاسهاد بی خواب کردن
الاشهاد گواه گرفتن و حاضر کردن و مذی و منی از مرد جدا شدن وامرأة مُشهِد
اذا حضر زوجها بلا هاء الاصراد تیر برچیزی بگذشتن الاصعاد در صحرا رفتن
ویعدی بفی الاصفاد عطا دادن اصفد الرجل ای صفد زید و اصفد زید فصل

الاطراد براندن چیزی فرمودن و اطردته صیرته طریداً و الاطراد فی الحدیث ان تقول
إن سبقتنی فلک علیّ کذا وان سبقتک فلی علیک کذا الإعباد بنده گرفتن و أعبد بفلان
اذا کلت راحلته او عطبت الاعتاد ساختن قال الازهری یجوز ان یکون أعتدت
أعددت ثم قلب احدی الدالین تاءً فعلی هذا الاصل اعدّ و أعتد مقلوب منه وجائز
ان یکون عتد بناءً علی حدة و اعتد بناءً مصاغاً قال وهذا هو الاصوب عندی الاعقاد ستبر
کردانیدن مایع الإعماد ستون فرانهادن اعمد فی فتنه ای اتبع بعضه بعضاً الاغماد
الغمد الافراد تنها کردن ویک یک بچه زادن الافساد تباه کردن الافناد دروغ گفتن و
فرتوتانه گفتن الاقحاد بزرگ کوهان شدن الاقراد السکون و التماوت و فی الحدیث
ایاکم والاقراد قالوا یا رسول الله وما الإقراد قال الرجل یکون منکم امیراً فیاتیه المسکین و
الارملة فیقول لهم مکانکم حتی انظر فی حوائجکم ویاتیه الغنی فیقول عجلوا قضاء حاجته
الاقصاد برجای بکشتن الاقعاد بنشاندن و اقعد الرجل ای عرج اقلد البحر علی خلق کثیر
ای غرّقهم کانه اغلق علیهم الاکساد ناروا شدن بازار اکمد القصّار الثوب اذا
لم ینقّه الاکهاد دوانیدن خر الالباد زین را نمد زین ساختن و برهم نشستن و
برهم نشاندن و نمد زین برستور کردن و مشکه دجوال خرد نهادن و مقیم شدن
و ألبد البعیر اذا ضرب بذنبه علی عجزه لبدة من ثلطه و بوله والترکیب یدل علی

تكرّس الشيء بعضه على بعض و في الحديث كان ان ابا بكر كان يحلب فيقول ء ألبِدُ ام
ارغي فان قالوا الدا ألبدْ الزق العُلبة بالضرع فحلب و لا يكون كذلك الحلب فان ابان العلبة
رغي الشخب لشدة وقوعه في العلبة و في حديث آخر ذكر الباد البصر في الصلوة يعني
الرامة موضع السجود من الارض الإلحاد لحد كندن و الحَدَ في دين الله اي حاد عنه
وعدل و الحد الرجل ظلم في الحرم و اصله من قوله تعالى و من يُرِد فيه بالحاد بظلم اي
الحاد بظلم و الباء فيه زائدة الهَدتُه اي ازدى به الامغاد الاكثار من الشرب و ارضاع
الفصيل وغيره ايضا الابجاد يارى دادن و بيجد شدن الانشاد شعر انشا كردن و
تعريف كردن كم شده الانفاد بنست كردن و بي مال و زاد كشتن الانهاد پر كردن
اهجد البعير اذا التي جرانه بالارض الاهماد جايى مقام كردن و شتافتن در رفتن و
از اضداد است ذ الاشحاذ نا استادن باران الاشقاذ راندن انبذ ينبذ لغة ضعيفة
في نبذ الانفاذ بفرستادن و تير وجز آن برخيزي بگذرانيدن و روان كردانيدن
فرمان و آنچه بدان ماند و الباب يدل على امضاء في الامر وغيره الانقاذ برهانيدن
الاهباذ الاهذاب ر الابتار ابتر كردن الابحار شور انيدن آب و در دريا نشستن
ابدرنا اي طلع لنا البدرُ الابسار غوره شدن طلع خرما و كشتي در دريا بايستادن
الابشار مژدگاني دادن بشادمان شدن و بيرون آوردن زمين نبات را الابصا

افعال

دیدن بچشم و بدل و قوله تعالی مبصرة قیل بینة واضحة مضیئة وقیل تبصرهم
ای بجعلهم بصراً الابطار بدنه آوردن و مدهوش کردن و ابطرت فلانا ذرعه
اذا کلفته اکثر من طوقه الابکار بامداد کردن و کسی را بران داشتن و ابکر الرجل وردت
ابله بکرة وکل من بادر الی الشیء فقد ابکر الیه و بکر ای وقت کان ومنه الحدیث لا تزال
امتی علی سنتی ما بکروا الصلوة المغرب الاتمار بسیار خرما کشتن الاثفاد پاردم ستور
برکردن الاثمار میوه دار کردیدن و بسیار شدن مال و مسکه برآوردن شیر الاجبار
بستم برکاری داشتن والنعت جبار علی غیر قیاس و نسبت کردن با مذهب جبر الاجحاد
جنبنده در سوراخ کردن و کار بر کسی تنک فرا کرفتن الاجزاد هنکام بریدن خرما آمدن
واجزر البعیر حان له ان یجزر و اجزرت القوم جزوراً اعطیتهم جزوراً ینحرونه
واجزرتهم جزرة اعطیتهم شاة یذبحونها فالجزور الابل والجزرة الغنم لا غیر
اجفرت فلانا قطعته و ترکت زیارته الاجمار زود در رفتن وکرد آمدن بر چیزی و عود
و مانند آن بر آتش افکندن الاجهاد آشکارا کردن سخن اخبرته ای ترکت به
اثن الاحتار کره محکم کردن و احترت القوم و للقوم اذا قوت علیهم طعامهم
الاحداد بر اماهانیدن وجامه را نورد بازدن الاحسار درمانیدن شتر الاحصار
وا داشتن و تنک شدن سوراخ پستان شتر و شکم بکرفتن و الماضی من هذا احصر

أَحْصَرَهُ المرضُ او العدوّ او مانعٌ آخرُ اذا منعه من النّفر اي من حاجة تريدها
ومنه فَإِنْ اُحْصِرْتُمْ ٠ الاحصار حاضر كردن و دويدن اسب أَحْفَرَ المهر للاثناء
الارباع والقروح اذا ذهبت رواضعه وطلع غيرها الاخبار خبر دادن الاختار
بناگرافتن مسكه الإخدار ملازم شدن شير و خرد در موضع خويش و اَخْدَرَ القوم
اظلّهم المطر الإخسار كاستن الإخطار در خطر انكندن و بدل بكذراينيدن الإخفار
عهد شكستن و گفته اند بدرقه باكسى فرستادن الإخمار درد دل داشتن و أخْمَرَتِ
الارض كثر خمرها وهو كل ما وراك و أَخْمَرَنِي كذا اي اعطيته هبة لي و ملّكني اياه الادبار
پشت بدادن و پشت ستور ريش كردن و ضد او نيز ستور پشت ريش شدن و در
باد دبور شدن الإدخار خوار كردن الإذكار بياد آوردن و پسر زادن والنعت
مُذكِر الإزهار شكوفه كردن نبات و روشن بكردن چراغ الإسحار در وقت سحر
شدن و رفتن دران وقت و اسحرهم شرّ اللغة في سحّرهم وانكر ابن السّكّيت
الاسحار وقد جاء في حديث اسحرنا ومعناه اذا نا الاسفار نماز بروشنى صبح كردن
ويعدّى بالباء وروشن شدن الإسكار مست كردانيدن الإسهار بيدار كردانيدن
الإشبار عطا دادن الإشفار بركجشم و اكردانيدن الاشعار خون آلود كردن
سوى راست از كوهان شتر كه بحرم فرستند براى كشتن ويستعمل هذا في الآدمي

تشبيها ومنه الحديث اشعروا امر المؤمنين اي اعلم للقتل وبر آوردن كردن كاردرا
وآگاه كردن از طريق حس وجامهٔ اندروني پوشيدن وباموی كشتن وباموی كردن
واشعره فلان شرا غشيه به يقال اشعره الحب مرضا الاشهار ماهيان بر كذشتن
ودرماه شدن وماهي جايي تمام كردن الاصبار شكيبا كردانيدن وبقهر كشتن وبقهر
سوكند دادن الامصار بصحرا بيرون آمدن الاصدار باركردانيدن الاصغار خرد كردن
ومشك خود دوختن الاصفار دروبش شدن اصهرت بالقوم اذا اتصلت بهم
وتحرمت بجوار ونسب اوتزوج ومنه الحديث نيصهر الحجر اي يذيبه ومنه المصاهرة
في النكاح وهي المقاربة الاضجار تنكدل كردانيدن الاضمار دردل بكذشتن وباريك ميان
كردن واضمره اي كنى عنه الاطهار پاك كردانيدن ومنه قرا الحسن تطهرهم وتزكيهم
الاظفار ظفر دادن الاظهار آشكارا كردن ودر كرمكاه شدن ودرفتن دران ومطلع
كردانيدن وغالب كردانيدن واظهرت بفلان اعليت به واظهر القوم اذا كان
لهم ظهر ينقلون عليه الاعبار كوسفند ناچيدن وختنه نا كردن الاعثار ديده ور
كردانيدن الاعذار عذر درست آوردن ومبالغت كردن وختنه كردن وعذار بر اسب
كردن وبسيار عذره شدن جاي وخداوند عذر كشتن ومعذور داشتن وباعيب
يسيار شدن وهو في الحديث واعذر به اي ترك به عاذرا وهو اثر الجرح

العذرة ...

الاعسار تنگ دست شدن الاعشار ده شدن و دم با آب آمدن شتر الاعصار

بجای زنان رسیدن دختر و نزدیک گشتن ابر بباریدن الاعقاد بسیار عقار شدن و

مدهوش کردن الاعکار تیره کردن چیزی و ضد او نه شتران بسیار شدن و آن از بجاه بود

تا صد الاعمار زمین آبادان یافتن ابو زید یقال اعمر الله بک منزلک قال لا یقال اعمر الرجل

منزله بالالف و اعمرته دارا او ارضا او ابلا اذا اعطیته ایاها و قلت هی لک عمری او

عمرک فاذا مت رجعت الی الاغبار تو شکردن در طلب چیزی و نیک باریدن باران و کرد

بر انگیختن الاغدار تاریک شدن شب و باس گذاشتن چهار پای از گله و هما فی الحدیث

الاغزار ضد او نه شتران بسیار شیر شدن فی الحدیث فاغفرت بطحاؤها ای صار علیها

کالغفر من النبات و قیل اخرجت مغافیرها و هی شیء یشبه الصمغ و فی الحدیث حتی

اغفر بطنه ای واری التراب جلد بطنه و منه غمار الناس لجمعهم حین التبس بعضهم ببعض

الافتار آب شیر گرم شدن و فی الحدیث نهی عن کل مسکر و مفتر المفتر الذی یفتر الجسد

اذا شرب الافجار در وقت صبح شدن الافخار کسی را بر کسی فخر نهادن الافطار روزه

کشادن افغر النجم و ذلک فی الشتاء لان الثریا اذا کبد السماء من نظر الیها فغر فاه

الافقار ستور بعاریت دادن و درویش کردن و قولهم افقرک الصید ای امکنک من

فقاره ای فارمه الافکار اندیشه کردن الاقبار گور دادن و فرمان دادن بدفن کسی

افعال

الاقتار درویش شدن و نفقه تنگ داشتن و خویشتن را بوی کردن بعود
الاقصار باز ایستادن از کاری با توانایی و النعت مُقْصِر و قصار ایضا و در شبانگاه شدن
و کم کردن نماز و فرزند کوتاه زادن و اقصرت النعجة و المعز فهی مقصر اذا اسنّتا
حتی یقصر اطراف اسنانهما اقطر الشیء ای حان له ان یقطر الاقعار حرف بکردن
الاقفار خالی شدن سرای و بی نان خورش شدن و اقفر الرجل ای صار الی القفر الاقمار
با ماهتاب شدن شب و اقمرنا ای طلع علینا القمر و اقمر التمر ای ضربه البرد
فذهب حلاوته قبل ان ینضج الاقهار مقهور یافتن و بحال مقهوری کشتن الاکبار بزرگ
داشتن و اکبر الصبی اذا تغوط و هو کنایة و قیل الاکبار الحیض و فسر بعضهم قوله تعالی
فلما راینه اکبرنه بهذا و الهاء فی هذا القول الی المصدر و ابی هذه الکلمة اکثر اهل اللغة
الاکثار بسیار گفتن و بسیار مال شدن و بسیار کردانیدن و شکوفه بیاوردن خرما الاکفار
کافر خواندن و التکفیر لفظ الفقهاء و المتکلمین الامجار چیزی خریدن بدانچه در شکم
آبستن بود و امجرت الشاة اذا حملت فعظمت بطنها فهزلت الامذار تباه کردن مرغ
خایه را امشرت الارض ای اخرجت نباتها و العضاة اذا اخرجت لها ورق و اغصان
الامطار بارانیدن و باریدن الامعار درویش شدن الامغار سرخ شدن شیر گوسفند
الامقار سخت تلخ شدن الامکار باریک شدن اسب الامهار کاوین کردن و پاکیزه شدن

الانشار دمیدن بیخ و خون از بینی یا دندان الانذار بیم کردن الانذار الابلاغ و لا یکون
الا فی التخویف و یتعدی الی مفعولین الانشاد رنده کردن الانضار تازه روی کردن
الانظار امان دادن الاثمار بار آوردن درخت اراک الانغاد الامغار
الانفار [illegible] نیدن و حکم کردن بغلبه کسی بر کسی الانقاد باز ایستادن و هو فی الحدیث
الانکار ناشناختن و جحود کردن الانهار روان کردن آب و آنچه بدان ماند و انهر ناقی
النهار اهتر الرجل فهو مهتر اذا صار خرفا من الکبر و منه الحدیث الذین
اهتروا الذکر الله ای کثروا فی طاعة الله و هکذا [illegible] الاهجار فحش و بیهوده گفتن
الابراز بیرون آوردن الاترار سخت فرا کردن خمیر و اترز العز و لحمه [illegible] الاجهاز
خسته را بکشتن و یعدی بعلی الاحراز در [illegible] زکردن الارکاز کنج و کان یافتن الاعجاز
عاجز کردن و عاجز یافتن و اعجزه الشیء ای فاته اغمز فیه ای عابه و صغر من شانه
اغمزنا [illegible] ای فترفا جترانت علیه و رکبت الطریق الافراز جدا کردن نرخ
الغز فی کلامه ای عمی به الامعاز خداوند بز بسیار شدن الانجاز وعده راست کردن
انحز القوم ای اصاب ابلهم النحاز انشز طعام المیت ای دفعها علی موضعها و رکب
بعضها علی بعض الانغاز تیر بر نخی بگردانیدن الانکاز بر سانیدن آب چاه س
الابلاس نومید شدن و شکسته از رو هکی شدن و نومید کردن عن اللیث

الاتعاس هلاک کردن و برروی افکندن الاجراس پرک کردن مرغ ببال و پرک کردن بیراه
و پرک پای کسی شنیدن و اجرس الحادی اذا احدا للابل الاجلاس نشاندن الاحباس
وقف کردن الاحراس روزگاری بجای مقام کردن الاحلاس پلاس پوشیدن ستور و احلست
فلاناً یمیناً اذا امررتها علیه الاخراس گنگ کردن اخفس الرجل اذا اقل اقبح ما قدر علیه
ومنه شراب مخفس ای سریع الاسکار الاخلاس کیزه شدن موی الاخماس پنج شدن
و پنجم باب آمدن شتر الاخناس باپس بردن الادراس درس بر کسی گرفتن ومنه قری
تُدرِسون الادعاس لرزانیدن الارکاس قلب الشیء علی راسه ورد اوله الی آخره
الارماس درگور کردن الاسداس شش شدن و ششم باب آمدن شتر و اسدس البعیر
اذا القی السن بعد الرباعیة وذلک فی السنة الثامنة الاشماس با آفتاب شدن روز اضوی
امر کنا اقلقة اعبست الابل اذا صارت ذا عبس الاعراس ولیمه ساختن ولغة قلیلة فی
التعریس واعرس باهله اذا بنی بها باهلها وکذلک اذا غشیها ولا تقل عرس والعامة تقول
یقال لم تعنس السن وجهه ای لم تغیره الی الکبر الافراس گرگ از رمه گوسفند ربودن
وافرس الرجل الاسد حماره اذا ترکه لیفترسه وبحواهو الاقلاس مفلس شدن اقبست
الرجل علماً وقبسته ناراً فان کان طلبها له او اعانه علیها قال اقبسته ناراً هذا قول ابی زید وقال
الکسائی اقبسته ناراً وعلماً سواء قال ویجوز طرح الالف الاقراس سرو کردن

۲۹۷

الاقعاس توانگر شدن الاقماس بآب فرو بردن الاکراس سرکین وبول فراهم آمدن
درسرای ودرغزان الالباس پوشانیدن الالماس یاری دادن درجستن الامراس
إعادة الحبل من جانبي البكرة الى مجراه و التشابة بين البكرة و القعو وهو من الاضداد
الانجاس پلید کردن الانتفاس راغب کردن ونفیس شدن وفي الحديث أنفسهم
اي اعجبهم الاهلاس پنهان خندیدن وپنهان راز کردن ش الاجهاش کریستن راساختن
الاحباش فرزند حبشی لون زادن الاحاش بخشم وآتش نیک افروختن بهیمهٔ بسیار
قوی یوم نبطش معناه نسلّط عليهم من يبطش بهم يقال بطش هو وابطشه انا كخرج
واخرجته الادهاش مدهوش کردن الارعاش لرزانیدن الاعراش برجفته شدن
انکور الاعطاش تشنه کردن بندن وخداوند چهارپای تشنه شدن الاغباش الغبش
الاغطاش تاریک شدن وتاریک کردن الافحاش فحش کفتن الافراش بازایستادن
وکستراییدن وپره درنعل افکندن اقرش به اقراشا ای سعی به ووقع فيه الاکماش
حمه پستان شتر بستن ويعدى بالباء الامحاش سوزانیدن الانفاش بچرا کذاشتن
شتر نی شبان وکوسفند بشب ص الابراص پیس کردن الاتراص محکم کردن والنعت
مترص وتریص الاخلاص ویژه کردن الادعاص لنکاشدن ستور وفي الحديث وان
دينه لم يكن عن ارهاص الرهص ارصاد واصرار لكنه كان عارضا و اصله من الرهص

ونهر

افعال

وهو تأسيس البنيان الاشخاص كسيل كردن وغيبت كردن وتير از زور نشانه
بگذشتن وقولهم نحن على سفر قد اشخصنا اى حان شخوصنا الاغماص عماص ساختن
شيشه را افرصتنى الفرصة اى امكنتنى الاقعاص بر جاى بكشتن الاقلاص اندكى ان
كوهان بديد آمدن وفربه شدن شتر در تابستان الاملاص بچه بيوكندن زن
ويعدى بالباء الانشاص از جاى برانگيختن الانقاص بول انداختن گوسفند
وبسيار خنديدن ض اريضت الارض اذا تعاون بارضها وكثر الابغاض دشمن
داشتن الاجراض خيو در گلو گيرانيدن الاجهاض بچه بيفكندن شتر وشتابانيدن
واجهضنى فلان اذا اغلبك على الشىء الاحياض حق كسى باطل كردن وآب چاه برسانيدن
وتير در پيش تيرانداز اوفتيدن الاحراض فرزند بد زادن واحرضه الحب اى
افسده الاحماض بسيار شوره شدن وچرانيدن در شوره الادحاض باطل كردن حجت
وبخيزانيدن الارباض فرو خوابانيدن گوسفند وگاو واسب وسگ وفى الحديث
فدعا بانآء يربض الرهط اى يرويهم حتى يناموا ويمتدوا على الارض ومن روى
يريض بالياء فهو من اراض الوادى اى استنقع فيه الماء الارفاض فرو گذاشتن
شتر بى شبان اركضت الفرس اذا اعظم بطنها وتحرك ولدها الارماض سوزانيدن
زمين گرم مردم را ومنه قيل ارمضنه الامر الاعراض روى بگردانيدن وپديد

آمدن و ممکن کردید نچیزی دفتر حدیث عمر فاذا ان معرضا بالمعانی الثلثة وبچه
بهم زادن وخصی کردن کوسفند واعرض فلانٌ اذا ذهب طولا وعرضًا وفی الحدیث
لقد اعرضتَ المسئلة ای جئت بها عریضة ای واسعة الاعراض تنکدل کردن وتنک
براشتر نشستن الاغماض چشم فراکردن وآسان فراکرفتن در معامله وکرانه شمشیر
تنک کردن الافراض بدان حد رسیدن که مال که زکوة بروی فریضه بود وعطا دادن
الاقباض شمشیر وکارد را دسته کردن الاقراض وام دادن الامحاض شراب ویژه
دادن ودوستی ویژه کردن وکل شیٔ اخلصته فقد امحضته الامخاض هنکام فازدن
شیر آمدن الامراض بیمار کردن وامرض الرجل اذا وقع فی ماله العاهة واذا قارب
الاصابة فی الرأی الانباض بانک آوردن زه کمان الانغاض جنبانیدن سر الانفاض
بی زاد وبی مال کشتن وانفضت الابل نتجت الانقاض کران کردن وبهرست آوردن
وبانک کردن ماکیان وعقاب وشتربچه وشیشه حجام وانقض بالبهم ای صوت و
انقاض العلک تصویته وهو مکروه وفی الحدیث فانقض به دُرَیدٌ یرید انه
نقر بلسانه فی فیه کما یزجر الحمار والشاة فعلها استجهالا له الانهاض برانکیختن.
ط ابسطت الناقة ای ترکت مع ولدها ابغط فی السّوم مثل اعتد الابلاط درویش شدن
والماضی ابلط وابلط ایضا والحاح کردن در سؤال ابشطه المرض اذا لم یکد یفارقه

الاحباط باطل کردن عمل و ان یذهب بذالرکبة فلا یعود کما کان الاجلاط جهد کردن
درسو کند الاخراط دوال خریطه درهم او کندن و اخرطت الناقة اذا اخرج لبنها
متعقدا کقطع الاوتار من عیب اذا اصابه عین او غیر ذلک الاخلاط ادخال قضیب
البعیر فی حیاء الناقة اسبط الرجل اذا امتد و انبسط من الضرب و یقال ما لی
اراک مسبطا ای مدلیا رأسک کالمهموم مسترخی البدن الاسخاط بخشم آوردن
الاسعاط دارو در بینی کسی واکردن و نیزه بر سینه زدن الاسقاط بیفکندن و یقال
اسقط فی کلامه ای اتی بالسقط و هو الخطأ و تکلم بکلام فاسقط بحرف و ما اسقط
حرفا عن یعقوب الاشحاط دور کردن الاشراط اعداد الابل و الغنم للبیع و اشرط
فلان نفسه لامر کذا ای اعلمها له و اعدها و منه سمی الشرطی الاضراط بضرط
آوردن و بر فلان تیز دادن و منه الحدیث فاضرط به ای استخف به الاعباط پیوسته
شدن تب و باران و پیوسته داشتن پالان بر پشت ستور الاغلاط در غلط او کندن
الافراط از حد در گذشتن و شتابانیدن و پر کردن و فراموش کردن و افرطت
المرأة اولادا اقدمتهم افلطنی الرجل افلتنی و افلطه الامر فاجاه الاقحاط قحط
رسیدن و مثله الاکسال ایضا الاقساط عدل کردن الالغاط اللغط الامخاط کمان
کشیدن و تیر بگذرانیدن امرط الشعر اذا حان له ان یمرط الاملاط بچه

بیو کندن شتر پیش ازانکه موی بر اورده باشد الانباط باب رسیدن کاوین کنه
الانشاط کشادن کره وضد او نیز ستور نشاطی کشتن و انشط الکلا ای سمن الاهباط
فرو آوردن و کاسته کردن بهای آخریان ظ الاحفاظ بخشم آوردن الاغلاظ سخن
درشت کفتن و اغلظت الثوب ای اشتریته غلیظا الانعاظ اقامة الذکر والشبق
ایضا الانکاظ شتابانیدن ع الابداع نو آوردن و ابدعت الراحلة ای کلت وقد
ابدع بالرجل ای کلت راحلته الابضاع آخریان غراد ادن وشفا دادن سائل را
درجواب وابضعنی الماء اروانی و ابضعت المرأة اذا زوجتها وهو فی الحدیث
الابلاع بکلو فرو بردن الاتباع در رسیدن و در رسانیدن ومنه الاتباع فی الکلام
مثل حسن بسن و واپس کردن وحواله کردن چیزی باکسی و الماضی من هذا اتبع
الاتراع پر کردن الاتساع نه شدن ونهم باب آمدن شتر الاتلاع بیو راشتن کردن
الاجداع در زندان کردن و اجدعت الصبی اسأت غذاءه الاجذاع دو ساله
شدن کاو و کوسفند و آهو و اسپ و پنج ساله شدن شتر و در زندان کردن
الاجزاع بر جزع داشتن الاجماع عزم کردن بر کاری یقال اجمعت الامر و علی الامر
و اتفاق کردن و جمله پستان شتر بستن و اجمع الامر ای جعله جمیعا بعد ما کان متفرقا
و یفرقه انه جعل یدیره فیقول مرة افعل کذا و مرة افعل کذا فلما عزم علی امر محکم

اجمعه ای جعله جمیعا ومن هذا وما کنت لدیهم اذ اجمعوا امرهم هذا معنی اجماع
الامر ثم صار بمعنی العزم حتی وصل بعلی فقیل اجمعت علی الامر ای عزمت علیه و
الاصل اجمعت الامر الاخداع پنهان کردن ومنه المخدع الاخضاع والاخناع فروتن
کردانیدن الادقاع بخاک واد وسانیدن الادلاع زفان از دهن بیرون کردن
الادماع ریزانیدن اشک الادراع بسیار گفتن وافراط کردن در آن وبا بچه شدن
گاو وشتر وفی الحدیث ادرع ذراعیه ای اخرجهما الارباع در بهار شدن
ودر بهار چرانیدن وچهار شدن وتب چهارم آمدن تقول منه اربعت علیه
الحمی واربع الرجل وچهارم باب آمدن شتر ودندان رباعیه بستو ربیفتیدن
ودر جوانی فرزند شدن وچهار ساله شدن گوسفند وپنج ساله شدن گاو
وهرچه سم دارد وهفت ساله شدن خداوند سول واربعوا اقاموا فی المربع
وهو منزل القوم فی الربیع خاصة عن الارتیاد والنجعة الارتاع چرانیدن
وارتع الغیث ای انبت ما یرتع فیه الابل الارجاع فربه شدن شتر از
نزاری وحدث کردن وباز گردانیدن در لغة هذیل وارجع الرجل اذا هوی
بیده الی خلفه لیتناول شیئا الارصاع ناپیدا کردن سنان در مطعون الارضاع
شیر دادن ازرعته ارضا اذا جعلتها له مزرعة الارتاغ دویدن خرگوش

٣٠٣

ودل بر کاری نهادن ویعدّی بعلی عند الخلیل وعند الکسائی هو متعدّ والقرآن
أخذ بالقولین الاسباغ فرو گذاشتن وهفت شدن وهفتم بآب آمدن شبتن
وفرزند فرا دایه دادن وهفت ماهه زادن و اسبع الرّعیان اذا وقع فی مواشیهم
اسبعته اطعمته السّبع الاسراع شاوید ن یقال اسرع فی السّیر وفی الاصل
متعدّ وخدا وند ستور زرد شدن الاسماع شنوانیدن ودشنام دادن وکرشه
الاشباع سیر کردن الاشراع درفراشارع کردن ونیزه برکسی راست کردن
الاشساع دور کردن ونعلین را شسع کردن الاشکاع الاغضاب ویقال
الاملال و الاضجار الاشماع روشن شدن چراغ اصقعت الارض بمعنی
صقعت الاضباع بکشن آمدن شتر ماده الاضجاع کسی را پهلو بر زمین نهادن
الاضلاع فروتن کردانیدن ونزول اللّبن فی الشّاة قبیل النتاج الاضلاع
بجسبانیدن الاطلاع دیده ور شدن ودیده ور کردانیدن وشکوفه خرما
بیامدن وقی کردن و قرئ قال هل انتم مطّلعون ومعناه مقبلون الاطماع
طمع افکندن الافراع بنشیب فرا شدن وببالا برآمدن وهذا من الباب فی
وبکسی فرو آمدن وفرع کشتن وهو اول ولد تنتجه الناقة ینحرونه لآلهتهم
یتبرّکون به ویقال بشما افرعت به ای ابتدأت به الافزاع بترسانیدن

افعال

ویم از کسی بریدن الانقطاع سخت وشنیع شدن کار و فظیع یافتن آن و افظع
الرجل ای یزن به امر عظیم اقدعه وقدعه وهو الکف الاقذاع فحش گفتن الاقراع
کشن فراد ادن ومنه الحدیث کان یقرع غنمه ای ینزی التیس علیها و قرعه
افکندن و بهین مال فاکسی دادن و باحق کردیدن و اقرعته کففته الاقشاع
واشدن میغ و پراکنده شدن قوم الاقطاع اقطاع دادن و باران وبجت و خایه
مرغ منقطع شدن و دستوری دادن دربریدن و اقطع البعیر اذ احقق وکذلک
اقطع الرجل اذا لم یرد النساء و بنشر الاقلاع و ایستادن الاقماع الاذ لال و
القهر الاقناع خرسند کردن و سر برداشتن ومنه مقنعی رؤسهم و کردن
بیازیدن شتر سوی حوض تا آب خورد و اقنع یدیه فی الصلوة اذا رفعهما فی
القنوت مستقبلا ببطونهما وجهه لیدعو و اقنعت الاناء اذا املأته لتصب مافیه
او استقبلت به جریة الماء لیمتلئ و اقنعت الابل و الغنم اذا احللتهما للمرتع
و اقنع الرجل اذا ضرب بالاناء جبهته اکرع القوم اذا اصابوا الکرع وهو ماء السماء
فاوردوه ابلهم الاکتاع فروتن شدن الالماع ربودن و یعدی بالباء و زمین
جا سبید کند مه شدن و الماع الفرس و الاتان و اطبأ اللبوة اذا اشرف للحمل
فاسودت حلمتاها الامتاع برخوردادن و برخوردار کردن و بی نیاز شدن

ويعدّى بعن الامراع بسيار گياه شدن وادى وبسيار گياه يافتن آنرا وروغن
بسيار در سر كردن الامصاع خداوند شتران نى شير شدن انزع القوم اذا نزعت
ابلهم الى اوطانها الانشاع النّشوع انصع الرّجل اى اظهر ما فى نفسه وقصده للقتال
وانصع اقشعرّ الانقاع در آغشتن و شتر كشتن از بهر ميهمانى سفر و سيراب كردن
و بيابى بانگ كردن الاهجاع بخوابانيدن الاهراع شتافتن و الماضى اُهْرِعَ وقوله تعالى
يُهْرَعُونَ اليه اى يستحثّون اليه كانه يحثّ بعضهم بعضا واُهْرِعَ الرّجل اذا
ارعدت غضب او حمّى او فزع الاهطاع شتافتن و نگريستن واهطع اذا مدّ
عنقه وصوّب رأسه ع الابلاغ رسانيدن الارباع فرو گذاشتن شتر تا هر وقت
كه خواهد آب خورد الازراع كِشْت انگيختن وازرعت فيه اذا استضعفته وعبثه
الاسباع تمام كردن و رجل مُسْبِغٌ عليه درع يا لغة الافراغ ريختن ومَفْلَقَةٌ
مفرغة اى مصمتة الجوانب الافشاع بتازيانه زدن الامراع فرو دويدن آب
دهن وبيهوده گفتن ولغة فى الامراخ الانساغ فا تو ليدن و رستن درخت پس
از بُرّش الاهباع بخوابانيدن ف الاتحاف تحفه دادن اترفه اى نعّمه
و اترفته النّعمة اطغته الاتلاف هلاک كردن و هلاک يافتن الاجحاف ببردن
ويعدّى بالباء و كار بر كسى تنگ فرا گرفتن و اجحف به اى ضربه و اجحف به اى

قاربه ودنا منه اَخنَفَ الرّجلُ اتی جآء بالخنف الاحراف شتر را نزار کردن و
اَخوَفَ الرجل اذا اتی ماله وصلح اَخشَفَتِ النخلة ای صار تمرها حشفا الاحصاف
نیک دویدن و استوار کردن و تنگ بافتن رسن الاحلاف سوگند دادن
الاخراف در خریف شدن و در خریف زادن گوسفند بجز آن و فی الحدیث
اخسفت ام اوشلت ای انبطت ماء غزیرا ام قلیلا وشلا الاخصاف التخصیف
اخطاف الحشا انطوها و رمی الرمیة فاخطفها ای اخطأها الاخلاف وعده
خلاف کردن و خلاف یافتن آن و بدل گرفتن از چیزی و بدل باز دادن از مال و فرزند
و از چیزی که از آن عوض خواهند و آب بر کشیدن و بوی دهن بگردیدن و
دست بشمشیر زدن از بهر برکشیدن و فی الحدیث اَخلَفَ السّیفَ یومَ
بدر قال شمر اخلف یده اذا اراد سیفه فاخلف یده الی الکنانة و فی حدیث آخر
اَخلفنی عمر ای ردّنی الی خلفه و اَخلف النبات ای اخرج الخلفة و اَخلفت
النجوم اذا امحلت فلم یکن فیها مطر الادناف نزدیک شدن آفتاب بغروب شدن
و ادنفه المرض اثقله و ادنف بنفسه یتعدّی و لا یتعدّی و الباب یدلّ علی
المشارفة نعاب الشیء الارحاف الامراخ الاردراف از پی فرا شدن
و از پی کسی در نشستن و در نشاندن و اردفت النجوم ای توالت الارساف باسند
راندن شتر

الادغاف شتابانیدن وپر کردن مرشک وخون از بینی بیاوردن الارغاف
کوش فرو کذاشتن شتر از ماندکی وهو فی الحدیث الارهاف تنک کردن تیغ
الازحاف ماندن دیر رفتن الازراف شتافتن در رفتن وبر شتافتن داشتن
الازعاف برجای بکشتن الازلاف نزدیک کردانیدن وجمع کردن ودفع بهما قوله تعالی
ازلفنا ثم الآخرین الا ان الحمل علی المعنی الاول احسن ازهفت له حدیثا
ای اتیته بالکذب وازهفته الدابة صرعته الاسجاف پرده فرو کذاشتن وتاریک شدن
الاسداف تاریک شدن شب وقناع فرو کذاشتن زن والباب یدل علی
ارسال شیٔ علی شیٔ غطاء لم وفی لغة هوازنة اسدف ا[illegible] و اسدفوا
اسرجوا من السراج ویسابشی المجالفتهما [illegible] الاسراف کزاف کاری کردن
الاسعاف روا کردن حاجت ویعدی الی المفعول الثانی بالباء ونزدیک شدن بزن
الاسلاف پیش فرستادن وسلم دادن الاسناف درپیش شدن اسپ ومحکم کردن
بند برشتر فاذا سمعت فی الشعر مسنفة بکسر النون فهو من اسناف الخیل وبالفتح
من اسناف الناقة ومما قالوا اسنفوا امرهم احکموه وهو استعارة من هذا
الاشراف مطلع شدن ویعدی بعلی وبر زور چیزی شدن وبلند شدن
الاصحاف جمع کردن صحیفها بسیار در چیزی الاصداف بچسپانیدن الاصلاف

دشمن کردانیدن الاضعاف ضعیف کردن و افزون کردن و المضعوف من
هذا مضعوف عن ابی عمرو و عبید و ضد او ندستور ضعیف شدن و اضعف
القوم ای ضوعف لهم من قوله تعالی فاولئک هم المضعفون و هذا
یقتضی ان یقال اضعف القوم الاطراف طرفه آوردن و علم کردن بر کنارهٔ جامه
و بسیار سفید لکدمه شدن زمین الاظراف ظریف زادن الاظلاف اظلاف
الاثر مثل ظلفه الاعجاف لاغر کردن الاعراف دراز شدن بش اسب الاعصاف
هلاک شدن و باد سخت جستن در لغت بنی اسد و نیک شتافتن اسب
شتر و بابرک شدن کشت الاعلاف بار بیاوردن طلح الاغداف قناع بروی فرو
گذاشتن زن و صیاد دام برصید و منه فی الحدیث و اغدف اللیل ارخی سدوله
الاغضاف سخت تاریک شدن شب و فی الحدیث و هی مغضفة ای قاربت
الادراک و لما یدرک و قیل المتدلیة من الشجر الاغلاف در غلاف کردن چیزی را
غلاف ساختن الاقراف بدنژاد شدن و اقرف له ای دانا ه الاقطاف بوا کردن
آمدن انکور و ضد او ندستور خرد کام شدن الاکناف یاری دادن الالحاف
الحاح کردن الالطاف نیکویی کردن و الطف الرجل البعیر اذا ادخل قضیبه
فی حیاء و ذلک اذا لم یهتد موضع الضراب الاخاف نزار کردن الانزاف

برسانیدن اشک و آب چاه وهذا التجاوز عن البارانی ومست شدن وبرسیدن
شراب کسی ومال وی وآب چاه الانتشاف کف شیر خواستن الانصاف انصاف کسی
بدادن از خویشتن وداد کردن وروز بنیمه رسیدن الانطاف کسی را متهم کردن
الانتقاف استخوان کسی را دادن تا مغز بیرون کند وقولهم انتقفوا دیا ای اکثر بیضه
فیه یعنی الجراد فی الحدیث انکاف الله من کل سوء یعنی تنزیهه عن الانداد
والاولاد اهترف علی الشیء ای اشرف واهدف الیه ای لجأ واهدف لک
الشیء اتصف الاهراف غلو کردن در مدح عن البارانی وافزون شدن مال
الاهناف الابهاش وقیل ضحک فیه فتور کضحک المستهزئ ق الابراق
تهدید کردن وبابرق شدن آسمان ورسیدن برق قومی را ودنبال برداشتن
شتر وآبستنی نمودن وی بی آبستنی وبرآراستن زن وابرق الرجل اذا لمع بسیفه
وفی الحدیث ابرقوا ای ضحوا بالبرقاء وهی الشاة التی فی خلال صوفها الابیض طاقات
سود الاباق بافله شدن شتر پیش از زه الابلاق ناک شاد ندن الاحراق گرد
چیزی درآمدن ویعدی بالباء الاخراق سوزانیدن ومنه الحدیث شرب
الماء المحرق ای المغلی بالنار الاحماق احمق زادن والمرأة محمق ومحمقة واحمق
یافتن الاحناق بخشم آوردن وباریک کوهان ومیان شدن الاخراق مدهوش کردن

افعال

الاخفاق تهی دست ماندن غازی از غنیمت و صیاد از صید و خداوند حاجت
از مراد و بال زدن مرغ تا بپرد و روی در نشیب نهادن ستاره و اخفق الرجل بثوبه
ای لمع به الاخلاق کهنه شدن جامه و کهنه کردن و کهنه پوشانیدن و نو کردن
الادجاق دور کردن الادماق الادخال بغیر اذن الادهاق پر کردن ونیک بخنق
الاذراق بادیو سبست شدن زمین و بمعنی الذرق الاذلاق جنبانیدن و منه
اَذْلَقْتُ الضَّبَّ ای صَبَبْتُ فی جُحْرِهِ الماءَ لیخرج فی الحدیث اذ لقتها السموم
ای اذابتها و تحقیقه اصابتها السموم بذلقها و ذَلَقُ کلِّ شیءٍ حدّه الارشاق تیز نگریستن
ارشقت الظبیة ای مدّت عنقها لتنظر الارفاق نفع کردن و چربی کردن و هما متعدیان
الارناق تیره کردن آب الارهاق در [illegible] سایندن و منه فخشینا ان یرهقهما و تاخیر
کردن نماز تا نزدیک گردد بنماز دیگر و بر دشواری داشتن الازعاق ترسانیدن و
النعت مزعوق عن الاصمعی الازلاق بخیزانیدن و ستردن موی و بچه بیوکندن شتر
الازهاق نیست کردن و تیر از دور نشانه بیرون بردن و پر کردن اناء الاسحاق دور کردن
کهنه شدن جامه و نرم شدن سول شتر و پستان بشکم وا دوسیدن از بی شیری
الاسفاق در فراز کردن الاشراق روشن شدن و در روشنی روز شدن سدره
الاشفاق ترسیدن و یعدّی بمن و حکی ابن درید و ابن فارس شفقت و اشفقت

نمی و انکره اهل اللغة و مهربانی نمودن و یتعدی بعلی و اصلهما واحد الاشناق
سر مشک بستن و اشنق بعیره لغة فی شنقه و اشنق البعیر بنفسه اذا رفع رأسه
یتعدی و لا یتعدی الاصداق کاوین نام بردن الاصعاق بمیرانیدن و بیهوش کردن
و اصعقتهم السماء ای القت علیهم الصاعقة الاصفاق اتفاق کردن و منه الحدیث
فاصفقت له و یروی فانصفقت له ای اجتمعت و در فا کردن و در روزی یکبار گوسفند
دوشیدن و اصفقت یده بکذا ای صادفته و وافقته الاصلاق بانگ کردن الاطباق
اتفاق کردن و یتعدی بعلی و طبق بر افکندن الاطراق بعاریت دادن نخل کشتی را
و خاموش بودن و سر در پیش افکندن و از پی یکدیگر فرا شدن شتر و اطرقت
المجان بالجلد و العصب ای البست و هو فی الحدیث الاطلاق رها کردن از بند
و روان کردن چیزی کسی را و دو شبه راه ماندن میان شتر و آب و اطلق القوم
اذا اطلقت ابلهم و اطلق یده بالخیر ای بسطها و الترکیب یدل علی التخلیة و الارسال
الاعتاق آزاد کردن و بشتاب راندن و اعتقت المال فعتق ای اصلحته فصلح الاعذاق
پدید آمدن بار از خرما الاعراق نژادی شدن و یستعمل فی اللوم و الکرم جمیعا و
الماضی اعرق و نژادی کردن و یعدی بفی و بعراق شدن و بیخ آور شدن
و شراب بآب اندک آمیختن الاعلاق چیزی را علاقه کردن و در رو فرا گذاشتن

وكام كودك بركرفتن يقال اعلقت عن الصبي ولا يقال اعلقت عليه وهما في الحديث
والنثاب الاظفار في الشي ويقال للرجل اعلقت واقلقت اي جئت بعلق تلق وهما
الداهية وللصايد اعلقت فادرك اي علق الصيد في حبالتك الاعماق ژرف كردن
الاعناق فراخ رفتن وقلاده در كردن سك كردن الاغراق غرقه كردن وكمان بر دن كشيدن
الاغساق نماز شام تنك تاخير كردن الاغلاق در بستن ومنه الحديث لتغلقه اي لتوجيه
وفي حديث آخر لا طلاق في اغلاق معناه الاكراه وقيل لا يغلق التطليقات في دفعة واحدة
حتى لا يبقى منه شي لكن يطلق طلاق السنة وفي حديث آخر اغلق ظهره واغلق البعير
صاحبه اذا اثقل حمله حتى يدبر شبه الذنوب التي اثقلت ظهره بذلك انتق اذا انفتق
عنهم الغيم وافتق قرن الشمس اذا اصاب فتقا في السحاب فبدا منه ومنه الحديث
حتى افتق من الصدمتين اي خرج من مضيق الوادي الى المتسع وقد افتقنا
اي صادفنا فتقا وهو الموضع الذي لم يمطر وقد مطر ما حوله الافراق از بيماري به
شدن افلق الشاعر اي جاء بالعجايب في شعره الانفاق پر كردن الاقلاق بي آرام
كردن الالثاق تر كردن الالحاق در رسيدن و در رسانيدن وفي دعاء القنوت
ان عذابك بالكفار ملحق اي لاحق وبالفتح صواب الالزاق والالساق و
الالصاق بچيزي واد وسيدن الامحاق بركت بردن لغة رديّة في المحق

وبرکت بشدن عن البارانی و الامحاق ان یملک الشیء کمحاق الهلال الامراق
خوردنی بسیار کردن وامراق بحلد ای حان له ان یلتف الاملاق تباه کردن عن بشم و
هو صحیح و درویش شدن وهو فی الحدیث املقی فی مالک الیتیم والاملاق کثرة انفاق
المال انبق اذا اضرط خفیا الانزاق بر جهانیدن الانشاق دارو بینی کسی وا
کردن الانطاق بسخن آوردن الانفاق نفقه کردن و روان شدن بازار و درویش
شدن الاهراق بسیار خندیدن ک الابراک زو خوابانیدن شتر وهذه
لغة قلیلة والاکثر انخته فاستناخ الاحناک ستوار خود کرد انیدن الادراک
دریافتن ومنه قولهم حساس دراک لغة او ازدواج ویقال من افعل یفعل
فادر و رسیدن میوه و کودک و دیدن ورنه قالوا ادرک الدقیق بمعنی دنا
الارتاک سومانیدن شتر الارماک ایستادانیدن الارحاک الازحاف الاسلاک
السلک الاشراک همباز آوردن با خدای تعم ویعدی الی المفعول الثانی بالیاء و
همباز کردن کسی را در چیزی وشراک کردن نعلین را الاضحاک خندانیدن
الافراک فرابالیدن آمدن کندم الامساک چنگ در زدن ویعدی بالیاء و
وا ایستادن و نکه داشتن وفی الحدیث لا یمسکن الناس علی بشیء یعنی ما حضر به
صلی الله علیه وسلم جون الامة من اشیاء احلها لهم خطرها علی غیره من عدد النساء

افعال

۱۲۰۱۳

الموهوبة وفرض عليه اشياء خفقها عن غيره الاملاک زن دادن و نیک مرشتن

ازدو پادشاه کردن الاهلاک و المهلک هلاک کردن ل الابحال بسنده بودن

الابخال بخیل یافتن الابدال بدل کردن الابسال خذلان کذاشتن و کرو کردن وحرام کردن

الابطال باطل کردن و ابطل الرجل اذا جاء بالکذب و ادعی باطلا و منه

المبطل نقیض المحق الابقال باکیاه شدن زمین و ابقل الرمث اذا ادنی دظهرت خضرة و رقه

النعت منها باقل و قد جاء مبقل فی الشعر و هو اعاشی بعد کل وادمبقل

الابهال بی بستان بند بکذاشتن شتر را و کسی را باخو است او بکذاشتن

الاتبال تباه کردن دوستی کسی را و نیست کردن بود کار چیزی را الاتفال ناخوش بوی کردن

اتفل القوم علینا اذا خالفوا الانقال کران کردن و کران شدن آبستنی

الانکال بی فرزند کردن اینددن مادر انکلت الشیء اتقیته الاجبال بترس رسیدن دربکندن

اجبل القوم صاروا الی الجبل الاجدال شادکردن الاجزال تمام کردن عطا

الاجعال کسی را جعلی کردن و بکشتن آمدن ذده ماده و دیک برکو ازدیکدان فرو کرفتن

الاجفال دویدن شتر مرغ و باد ببردن خاک و اجفلت الریح ای اسرعت و

اجفل القوم ای هربوا مسرعین الاجمال جمله کردن و کداختن پیه عن

ابن عبید و خوبی کردن و بسیار شتر شدن الاجبال آبستن کردن الاحبال

۱۵ س

الاحثاث خورش بد بکردن کودک را احجلت البعیر اذا اطلقت قیده من یده الیسری و
شد دته فی الیمنی الاحصال باغوره شدن خرما الاحقال تر شیاوردن کشت الاجمال
یاری دادن در بار بر نهادن و احملت الناقة فهی محمل اذا انزل لبنها من غیر حبل
الاخبال شتر فرا کسی دادن تا پشم و شیر برگیرد و اسپ تا غزو کند الاخجال بتشویر
دادن و بسیار نبات شدن الاخضال تر کردن الاخطال فحش گفتن الاخمال بی نام
کردن الادخال در آوردن الادغال بسیار درخت شدن زمین و
الادغال فی الامر ما یخالف و یفسده الادقال با خرمای دقل شدن درخت الاذبال
پژمرانیدن الاذهال مشغول کردن الارجال پیاده کردن و فرو گذاشتن شتر بچه
با مادر الارحال فربه شدن شتر پس از نزاری و راحله دادن و هی الناقة التی
تصلح لان ترحل و خداوند راحله بسیار شدن الارذال فرومایه کردن الارسال
فرستادن و ارسل القوم اذا کان لهم رسل من مواشیهم و هو اللبن الارعال
نیزه سخت و زود زدن الارغال شیر دادن و با سر مق شدن زمین الارفال الترفیل
الارقال بوییدن شتر الارمال حصیر بافتن و بیوه شدن زن و بی زاد ماندن قوم
الازعال فرا نشاط آوردن الازغال شیر دادن و انداختن شتر بول را و طعنه خون را
و چینه دادن مرغ بچه را منقار الاسبال فرو گذاشتن ازار و مانند آن و باریدن

افعال

اشک و باران و خوشهٔ کشت بیید. انّما من الاسجال پر کردن حوض و اسجلت
ارسلته و المسجل المبذول المباح الذی لا یمنع عن احد و هو فی الحدیث
الاسمال کهنه شدن جامه و صلح افکندن میان قوم الاسهال شکم براندن دارو و بزمین
نرم رسیدن الاشبال مهربانی کردن و بابچه شدن شیر و اشبلت المرأة بعد بعلها
ای صبرت علی اولادها و لم یتزوج الاشعال آتش افروختن و پراکنده شدن غارت و جز
آن و قطران بسیار برشتر اندودن و پای آب از مشک و خون از جراحت چکیدن
الاشغال لغة فی الشغل ردیة الاشکال پوشیده شدن و پوشیدگی بردن و
هذا من باب السلب و الایجاب و اشکل النخل ای طاب رطبه و ادرک الاشمال
در باد شمال شدن الاضبال پخته شدن خرما الاطفال بابچه خرد شدن الاقبال
بینفتیدن برگ و برآمدن آن و چنان شدن برگ از طی کید و پوست بر اهند
الاعجال شتابانیدن و بابچه شدن کاو الاعضال سخت و بسته شدن کار و
اعضلنی فلانٌ ای اعیانی امره الاعطال فرو گذاشتن الاعقال خردمند و دربند
سخن شدن و اعقل القوم ای عقل بهم الظل ای لجأ و قلص عند انتصاب النهار
الاعمال بر کار داشتن و کلم بستن الاغزال بابره شدن آهو و کرد انیدن دوک
الاغفال غافل کردن و غافل یافتن و بی نشان کردن و اغفلت الشیء اذا ترکته

علی ذکر منک الانحال النحل دادن و پی بکردن شتر و شمشیر فی الحدیث فانسلا علیه

یعنی اردلا الانفضال فضل کردن وافزون آوردن الاقبال باینداني کردن و چشم در پیش

کرد انیدن و قبال کردن نعلین را و روی فراکسی کردن یقال اقبل علیه بوجهه و روی

فاچیزی کردن و الاقبال والمقبل روی فاکردن وهو ضد الادبار الاقتال فاکشتن

دادن الاقحال خشک کردن اقحل الکرم اذا انشق توذه و ساس الاقفال قفل

کردن و خشک کردن و باز کردانیدن لشکر بجایی که فرستاده باشند اقمل الرمث

اذا تفطر لیخرج ورقه اقهل الرجل اذا تکلف ما لا یعنیه و دنس نفسه الاکسال

انزال نا افتادن در جماع الاکفال باینداني دادن وقوله اکفلنیها ای ضمها الی و

اجعلنی کافلها وقیل اجعلها کفلی ای نصیبی الکفل النصیب الاکمال تمام کردن

الامثال مثله کردن و امثل السلطان فلانا اذا اقتله قودا الامحال پاسخه کرد انیدن

کار دست را الامحال قحط وخشک سالی رسیدن و النعت ماحل و ممحل الامصال

مال تباه کردن و کودک بیفکندن زن در حالی که مضغه باشد و جمله شیر بدوشیدن

الامغال فی الغنم وغیرها ان تنتج فی السنة مرتین و امغل القوم اذا امغلت ابلهم وهو

داء الامهال زمان دادن الانبال تیر فراکسی دادن الانحال لاغر کردن الانزال

فرو فرستادن و آب از مرد جدا شدن و الانزال و المنزل فرو آوردن

الانسال پشم وموی وپر بیوکندن حیوان وبیوفتیدن آن و انسلت الابل
اذا حان لها ان ینسل وبرها الانصال سنان از نیزه وپیکان از تیر و شمشیر
از دسته بیرون کردن الانعال نعل بستن ستور را و موزه را و ان یکون
البیاض فی مؤخر الرسغ مما یلی الحافر علی الاشعر لا یعدوه و لا یستدیر الانقال موزه نیکو کردن
الانمال نمامی کردن الانهال شربت اول دادن و سیراب کردن و انهل الرجل
اذا انهلت ابله الاهبال الاثکال و اهبله اللحم اذا کثر علیه و رکب بعضه بعضا
اهزل القوم اذا اصابت مواشیهم سنة فهزلت الاهمال فروگذاشتن م
الابرام سخت یافتن و النعت مبرم و بریم و بستوه آوردن الابشام بنا گوارد
آوردن الابلام ورم کردن لب وفرج اشتر از صعبی شهوت الابهام پوشیده
گذاشتن و بسته کردن و بسیار بهمی شدن زمین و البخاء یسمون هذه او اشباهها
المبهمة الاتخام ناگوارده آوردن طعام و اصل التاء واو الاتهام بتهامه شدن و
آوردن تهمت و متهم داشتن الاثجام پیوسته شدن باران اثجمه الله ای جعله
اثجم الاجحام واپس شدن از کاری الاجذام شتافتن در رفتن و وا ایستادن
از چیزی الاجرام جرم کردن و اجرمته دینا اذا اکسبته ایاه ومنه و لا یجرمنکم بغضم
الیاء الاجشام التجشیم الاجمام واایستادن الاحرام در حرم شدن و در ماه حرم شدن

٣١٥

وحرم گرفتن و بازداشتن چیزی از کسی و گناه ببردن و حرام کردن و احرم

الرجل اذا دخل فی حرمة لا تهتک و فی الحدیث یحرم فی الغضب ای یحلف

الاحتشام بخشم آوردن الاحکام استوار کردن و حکم بر سر اسپ کردن و بازداشتن

از کاری الاحلام کسی را خادمی دادن و کسی را از خادمی کسی کردن ادرمت الابل

للاجذاع اذا ذهبت رواضعها ادغمت الفرس اللجام ای ادخلته فی فیه ومن هذا

ادغام الحرف فی الحرف و ادغمهم الحر ای غشیهم الارتلم چیزی بر انگشت کسی بستن تا

آنچه او را گفته اند بیاد دارد الارخام بر خایه نشستن ماکیان و اللغة سرخم و مرخمة

الاردام پیوسته شدن تب و میغ اردم علی الحسین زاد الارزام بانگ کردن شتر

چنانکه دهن باز نکند و بانگ کردن رعد الارشام پدید آمدن برق الارغام سیلان

الرغام فی شاة الانف ارغم الله انفه الصقه فی الرغام وهو التراب ارغمت السخ

انت بالرغام الازرام بریدن سول بر کسی ومنه لا تزرموا ابنی الازعام طمع افکندن

الازقام فرو برانیدن چیزی بگلو الازکام باز کام کرد انیدن و الفعل منه ازکمه

الله فهو مزکوم الاسجام الاتخام الاسقام بیمار کردن الاسلام مسلمان شدن

و در خذلان گذاشتن و سلم دادن و یعدی بفی و چیز فرا کسی سپردن و کردن

نهادن الاسنام بلند شدن و بلند کرد انیدن الاسهام قرعه افکندن الاشتام

خداوند

خداوند پیه بسیار شدن الاشحام بوی شیر و گوشت بگردیدن الاصرام
درویش شدن و بریدن آمدن بار خرما الاضرام آتش افروختن الاطرام سبز
شدن دندان الاطعام طعام دادن و اطعمت النخلة اذا ادرک ثمرها الاظلام
تاریک شدن شب و درتاریکی شدن الاعتام درو قت نماز خفتن شدن و کاری
دیر کردن الاعجام عجم زدن کتاب را و اعجام الکتاب خلاف اعرابه و منه یرید
ان یعربه فیعجمه ای یاتی به عجمیا یعنی یلحن فیه باب معجم ای مقفل الاعدام
نیست کردن و درویش شدن و نایاو ان چیزی کردن الاعسام طمع کسی بوی
رسانیدن الاعصام چنگ در زدن و ملازم گرفتن و یعدی بالباء و اعصمت
فلانا اذا اهیأت له فی الرحل و السرج ما یعتصم به لیلا یسقط و اعصمت القربة
جعلت لها عصاما الاعظام بزرگ گردانیدن و بزرگ داشتن الاعقام نازاینده
گردانیدن الاعکام یاری دادن و باز ایستادن الاعلام نشان کردن و بیاگاهانیدن
و جامه را علم کردن الاغرام تاوان زده کردن و اغرم به ای اولع و اغرم بها ای
عذب بحبها الافحام درمانیدن و کسی را شاعر نایافتن و در اول شب نا رفتن
الافخام التفخیم الافدام سیر رنگ کردن و فدام بر بستن الافرام پر کردن انا بلغت
هذیل الافصام وایستادن باران و تب الافعام پر کردن و یستعمل فی اشیاء و منه

الحديث لا أفغمت اى ملأت وروى بالعين قيل الصواب فغمت يقال فغمتني
الرائحة اذا سدت خياشيمك وملأته طيبًا وقال الازهرى الرواية بالعين
الابهام دريابانيدن الاقحام درآوردن چيزى درچيزى بعنف ومنه الحديث
اقحم يابن سيف الله واقحم اهل البادية اذا اجدبوا فدخلوا بلاد الريف ومنه
الحديث اقحمت السنة نابغة هى جعدة الاقدام درپيش كردن ودرپيش شدن و بشى
كردن بكارى بودليرى كردن الاقرام پروردن شتر براى كشتى الاقسام و
المقسم سوگند خوردن الاقصام جوداد ستور الاقمام كشتن مار وكزدم كسى را و
الماضى من الثانى افعل الاقهام واشدن ميغ از سوناكردن طعام الاكتام پركردن مشك
الاكرام والمكرم گرامى كردن واكرم الرجل اتى باولاد كرام الاكهام كند شدن بصر
الالجام لجام بركردن الالحام پود برتافتن وحلاوند گوشت بسيار شدن ودانه كشتن كشت و
الحمتك عرض فلان اذا امكنته منه ليشتمه والحمته سيفى والحمت الحرب فالتحمت ورجل ملحم
اى مطعم الصيد برزوق منه والملحم الملصق بالقوم والمقتول ويقال الملحم ذكره وفى
الحديث حتى الحمه القتال يقال الحم الرجل واستلحم اذا نشب فى الحرب فلم يجد مخلصًا
وفى حديث آخر والحم عند الثالثة اى وقف عندها فلم يزد عليها والتركيب يدل
على تداخل كاللحم الذى هو متداخل بعضه فى بعض الالام دام شدن تب الذم به

ای اُولع به الالزام لازم کردن الالقام فروبرانیدن والقم اصبعه مرارة وفه حجرا
الالهام دردل افکندن الابخام والیستیذن باران وسرما و واشدن میغ الاِندام
پشیمان کردانیدن الانظام باخایه شدن ماکیا الانعام نیکویی کردن ویعدّی بعلی
وچشم روشن کردانیدن وکسی را نعم کفتن ویعدّی باللام وباباد جنوب کردیدن
• وانعم ای زاد وانعم الرجل ای صار الی النعیم ودخل فیه وبکلیهما فُسّر قوله صلی الله علیه وآله وسلم
وانعما انعم الله صاحبک من النعومة الاهرام سخت پیر کردن اهضمت الابل و
الغنم للاجذاع والاسداس جمیعا مثل اذرمت ن الابطان تنگ برشتر بستن
وابطنت الرجل اذا جعلته من خواصک وابطنت السیف کسی الاتقان کار
محکم کردن الاثخان بسیار کشتن وسست کردن جراحت کسی را الاثفان درشت
کار دست را الاثمان هشت شدن وهشتم باب آمدن شتر وبها کردن آخر نان
وهذا یعدّی بنفسه وبالباء واللام الاجبان بددل یافتن الاجحان بدغذا یافتن
فی الحدیث اجحن تمامها ای بدا ورقه والثمام من اشجار الجبال الاحزان اندوهکن
کردن وهذا لغة بنی تمیم قاله الیزیدی ولا یکاد یقال تحزنه وانما یقال یحزنه قال الله تعالی
ولا یحزنک قولهم وهذا شاذ الاحسان نیکویی کردن ویعدّی بالباء وبالی ودانستن
الاِحصان زن کردن والماضی اَحصن بفتح الهمزة والنعت محصَن بفتح الصاد و

[illegible]
فهو محصن بفتح الصاد [illegible]
[illegible]
و محصن اسم فاعل

نهفتکی شدن زن و نهفتکی کردن شوهر دیرا و الاحصان یقع علی معان کلها یرجع
الی معنی واحد هو ان یحمی الشیء و یمنع منها الحریة کقوله تعالی یرمون المحصنات
و لمن ینکح المحصنات و علیهن نصف ما علی المحصنات و العفاف کقوله تعالی و التی
احصنت فرجها و محصنات غیر مسافحات و محصنین غیر مسافحین و فسر هذا بناکحین
ایضا و الاسلام کقوله تعالی فاذا احصن اذا قری بفتح الهمزة فمعناه اسلمن و بالضم
فمعناه یزوجن و التزویج کقوله تعالی و المحصنات من النسآء یعنی ذوات الازواج
فالحرة تحصن نفسها و تحصن هی و لیست کالامة و العفة مانعة عن الزنا و العفیفة
تمنع نفسها و الاسلام مانع من الفواحش و ذوات الازواج ایضا لان الزوج
احصنها و منع منها احصنت بالرجل از دیت به الادجان پیوسته باران باریدن
و مقام کردن بجایی الادران شوخکن کردانیدن الادفان ان یروع العبد من
موالیه الیوم و الیومین من غیر ان یغیب عن المصر و اباق العبد ایضا الادمان
پیوسته کاری کردن الادهان مداهنه کردن و غش کردن الاذعان کردن نهادن
الارجان کوسفند از بهر پروادی و اکرفتن الارد ان التردین و پیوسته شدن
الارسان الرسن الارصان استوار کردن الارعان الاصغاء الی القول و قبوله الارفا
خضاب کردن بحنا الارهان کرو کردن و اباه الاصمعی و یعدی الی المفعولین

٣٣٣

ودام داشتن وسلف دادن درچیزی الاعزکان بیاکاهانیدن الازمان افکار
کردن و دیرینه شدن الاسخان بکریانیدن یقال اسخن الله عینه وکرم کردن
آب والنعت من هذا مسخن وسخین الاسکان درجایی فرو آوردن الاسمان
فربه کردن و اسمن الرجل ذلک شیا سمینا او اعطاه غیره الاشجان اندوهکن
کردانیدن الاشحان الاجهاش اشدنت الظبیة اذا قوی ولدها والنعت
مشدن الاشطان دور کردن الاشقان الشقن الاضبان در کش کرفتن
الاظعان روان کردانیدن الاعطان فروخوابانیدن شتر بر کنار آب واعطن
القوم اذا اعطنت ابلهم الاعلان آشکارا کردن الاعمان نعمان شدن الاعضان
پیوسته باریدن الافتان در فتنه افکندن و انکره الاصمعی الاقران طاقت
چیزی داشتن وسره ای صرت له قرنا مطیقا و تخته شدن تناور وبسیار
شدن خون در رک و اقرن رمحه ای رفعه لئلا یصیب من امامه الاکمان در
کمین نشاندن وفی الحدیث فانهما یکمنان الابصار او یکمهان قیل الکمنة ورم
فی الاجفان وقیل قرح فی المأق وقیل یبس وحمرة وقد کمنت عینه تکمن کمنة
ومن رَوَی بالهاء فمعناه تعمیان من کمه یکمه الالبان بسیار شیر شدن و شیر
در آمدن در پستان الالحان دریاوانیدن چیزی الهنت الرجل اذا اهدیت له

شيأ عند قدومه من سفره الانهمان رفتن آب و روانيدن و ازحق كسى

ببردن وانعن الفرس تباعد في عدوه الامكان دست دادن ويعدى الى

المفعول الثانى بمن وحكى كشتن قال الازهري امكننى الامر يمكننى فهو ممكن ولا

يقال انا امكنه بمعنى استطيعه يقال لا يمكنك الصعود الى الجبل ولا يقال انت

تمكن الصعود الى الجبل الكسائي امكنت الضب جمعت بيضها في بطنها فهى مكون

وقال ابو زيد فهى ممكن وكذلك الجرادة الاجهان ضعيف كرد انيدن الاتنان

كندا شدن ه الارفاه بآب آوردن شتر هركه خواهد وكثرة التدهن والترجيل كل

يوم وقد نهى عنه الاشباه باچيزى ماننده في الحديث مشتهما اجد المسند

الضخم الاليتين كانه قال اشتد فهو مشتد الاعضاه عضاه چريدن شتر واعضهت

اى جئت بالبهتان افرهت الناقة فهى مفره ومفرهة اذا كانت تنتج الفره الافقاه

درياو انيدن افكهت الناقة اذا احدث في لبنها خثورة عند اكل الربيع قبل ان تضع

فهى مفكه الاكراه بستم بركارى داشتن الانباه بيدار كردن وفراموش كردن الانفاه

مانده كردانيدن الانقاه از بيمارى به كردن وانقه لى سمعك اى ارعينه ومن

المضاعف ب الاحباب دوست داشتن والمفعول محبوب وقد جاء

محب شاذا والمرأة محبة فهو محب ايضا وفروختن شتر وباد انه شدن كشت و

افعال

۳۳۷

الاحباب فی البعیر کالحران فی الخیل الاخباب بو یانیدن الادباب نرم راندن
الارباب مقیم شدن و دایم شدن میغ و الارباب الدنو من الشیء و اربّت
الناقة اذا لزمت الفحل و احبتّه الارباب نزدیک آمدن آفتاب بفروشدن
الاشباب برنا لاشدن و برسکیزانیدن و خداوند فرزندان جوان گشتن و بزادن
کاف الاضباب نرم ناک شدن و کینه در دل گرفتن و بسیار سوسمار شدن جای
و فرود وانیدن خون و سخن گفتن قوم بیکبار و خاموش شدن الاعباب
گاه گاه آمدن و آنکه یکروز تب آید و یکروز نه الاکباب بر روی او فتیدن و اقبال
کردن برکاری و فی الحدیث فاکبّوا رواحلهم فی الطریق هکذا الروایة والصواب
فکبّوا ای الزموها الطریق الالباب مقیم شدن و بامغز شدن کشت و بر بند
بر بستن ستور و النعت من هذا ملبب عن ابن السکّیت وغیره وقال ابن کیسان
وهو غلط وقیاسه مُلَبّ الاهباب بیدار کردن ت الابتات برید ن کار و
حکم الاختات شرم داشتن و اخت الله حظّه لغة فی اخسّ وهو من المبدل
الارتات گرفته سخن گردانیدن الاشتات پراکنده کردن اتانا بجیش ما یکتّ
ای ما یحصی عدده ث الابثاث راز خویش برکسی آشکارا کردن الارثاث
کهنه شدن جامه الاغثاث تباه شدن سخن و گوشت نزار خریدن و نزار شدن

۳۲۷

کوشت وهو دریشدن و سخن بد کفتن وفی الحدیث ولا تغثث طعامنا ای

ای لا تفسده الاثاث مقیم شدن ودایم شدن ماران ج الاجاج بج فریستادن

الاجاج زج کردن نیزه الامجاج بانک کردن وبانک آوردن العجت از لتیح اشتد

اثارت الغبار الانجاج شتافتن وشکفته شدن خرامی الامجاج در جهان بشدن و

اج الفرس اذا ابدا بالجری قبل ان یصطرم ح الاحاح کران آواز کردانیدن

از بانک کردن الاجاح آبستن شدن زن و اصل الاجاح للسباع الاصحاح خداوند

چهارپای درست شدن وهو فی الحدیث الالحاح الحاح کردن درخواستن و

دایم شدن و الح الجمل اذا حرن کخلات الناقة الامحاح کهنه شدن جامه

خ الاتخاخ تریش شدن خیر الامخاخ فربه شدن وهو فی الحدیث وامخ الغظه

جوی فیه الخ د الابداد پراکنده کردن ودست وچشم سوی چیزی بازیدن

الاجداد بوشکردن وقولهم اجد بها امرا ای اجد امره بها نصب الامر علی

التمییز کقولک قررت به عینا ای قرة عینی به ونو کردن و بریدن آمدن بار

خرما وهامون شدن زمین وبزمین هامون رسیدن وخداوند بخت کردانیدن

الاحداد تیز نکریستن وتیز کردن و اوسود اشتن زن اردت الشاة اذا

اضرعت الاسداد صواب کفتن الاشداد خداوند ستور سخت شدن الامداد

بکرانیده

بکردانیدن و زرداب کرفتن الاِصداد خشم کرفتن الاعداد ساختن الاعدام
پدید آمدن دیه برشتن وخشم کرفتن الالداد کسی را دارو بیک سوی دهن
فروکردن الامداد مدد کردن ویعدّی الی المفعول الثانی بالباء ومِداد زرد و آب
کردن وچود درشدن و امددت الابل وهو ان تَنْثُر لها علی الماء شیأً من الدقیق
ونحوه فسقیتها و الاسم المدید و امددت الرجل اذا اعطیتهٔ مُدَّةً بقلم ذ
الارذاذ اندک باریدن الاشذاذ پنهان کردن الاغذاذ زود رفتن الافذاذ یکا
زادن یقال شاة مفذّ ولا یقال ناقة مُفِذّ لانها لا تلد الا واحدا ر الابرار غلبه
کردن ویعدّی بعلی وسوکند راست کردن وفراپذیرفتن حج ودر بیابان نشستن
الاترار بیوکندن و اتَرّهُ القضاء ابعده الاجرار زفان شتر بچه شکافتن تا
شیر نتواند خورد و نیزه در مطعون بگذاشتن و اَجْرَرْتهُ رسنه اذا ترکته
یصْنع ما شاء واجررته الدَّیْنَ اخّرته له و التركيب یدل علی مدّ الشیء وسحبه لا
الاحرار تشنه کشتن شتران مرد وکرم شدن روز الاخرار بیوکندن الادرار
پیوسته کردانیدن عطا وبیرون ریختن باران از ابر ومنه قولهم بین عینیه عِرْقٌ
تُدِرّهُ الغضب وقیل معناه یحرّکه وفرو هشتن شتر الازرار بند نکردن پیراهن را
الاسرار آشکارا کردن وپنهان کردن و الوجهان جمیعا یفسّران فی قوله تعالی و

٣٢٩

اسروا الندامة لغة وكذلك في قول امرئ القيس لو يسرون مقتلي والاصمعي
يرويه بالشين ويشرون مظهرون واسرّ اليه حديثا اي افضى واسررت اليه المودة
وبالمودة الاسرار نسبت كردن باشر وبعضهم بنكره وآشكارا كردن الاصرار
برچيزي بايستادن وكوش راست بكردن اسب يقال اصرّ الفرس باذنه الاضرار
كزند رسانيدن ونزديك آمدن ويعدّيان بالباء وبيش از يك زن كردن وبا
وسني كشتن زن الاطرار بركرانه رود رفتن وناز كردن ومنه غضب مطرّ اي
كان فيه ادلال وقيل غضب مطرّ اذا كان في غير موضعه وفيما لا يوجب غضبا
ومنه ايضا اطرّي فانك ناعلة اي ادلّي فان عليك نعلين وقيل معناه خذي
طرر الوادي وهي نواحيه فان عليك نعلين اي اركبي الامر الشديد فانك قوية
عليه وبرا غاليدن وضربه فاطرّ يده اي قطعها واندرها الاظرار بر سنكهاي
تيز رفتن الاعرار باسركين كشتن جاي پي كوهان كردن الافرار بر كريختن داشتن
وافررت الابل للاشياء مثل ادرمت الاقرار اقرار كردن وقرار دادن چيزي
وسرور كردانيدن والنعت من هذا مقرور وأقرّت الناقة ثبت حملها واقرّ
الله عينه اي ازال سهرها وقيل اعطاه حتى يقرّ فلا تطمح الى من هو فوقه ويقال
حتى تبرد ولا تسخن فللسرور دمعة باردة وللحزن دمعة حارة وفي الحديث

ارفق

ارفض و افر معنی اقر ذل و انقاد الامرار بکن رانیدن وسخت طلخ کرد انیدن
وبشدن وسخت شتافتن وما زال فلان یُمِرّ فلاناً ای یعالجه لیصرعه وما امر
فلان وما احلی ای ما قال مُرّاً ولا حلواً وقیل لا یتغیر وفی الحدیث صوت امرار
السلسلة یقال امررت الشیء اذا احدرته ن الاجزان بد روانیدن کشت و ببریدن
آمدن پشم وخرما وخشک شدن خرما واجزّ القوم اذا اجزّت غنمهم او زرعهم
الارزاز دنبال بزمین فرو بردن ملخ از بهر خایه الاعزاز عزیز کردن وقوی کردن
وتنگ سوراخ پستان شدن شتر وسنگ سخت آمدن چیزی برکسی ودرزمین
درشت افتادن ورفتن دران واعزّت البقرة عزّ حلبها الافزاز بترسانیدن
الاکزاز باهم آوردن از سرما و النعت مکزوز ن الانزاز بازه آب شدن زمین
س ن الابساس نواختن شتر نزدیک دوشیدن و بز را بآب خواندن و ابسست
الابل زجرتها وقلت بَسّ بَسّ وهو فی الحدیث احسست به ایقنت به
وربما قالوا احیست یبدلون من السین الاخیرة یاء وربما قالوا اما احست منهم
احداً فالقوا احدی السینین استثقالاً وهو من شواذ التخفیف و احسست
بالشیء وجدت حسّه قال الاخفش احسست معناه ظننت ووجدت ومنه
فلما احسّ عیسی وقیل احسّ عیسی رأی الاخساس کاری دون کردن وخسیس یافتن

٣٠٣١

اَخَسَّ اللّٰهُ خطّه اى جعله خسيسًا الامساس بر ابسودن داشتن شن الاجشاش

بلغور كردن الاحشاش خشك شدن دست و بچه در شكم مادر الارشاش

خرد يا زيدن و اَرَشَّتِ الطعنة اذا جاءت بالرشاش الاطشاش الارشاش

فى المعنى الاوّل الاعشاش باريك و نزار كردن و قومى را از جاى بر تاختن ص

الاحصاص حصّه كسى فرا دادن الاشصاص اندك شير شدن شتر الاغصاص

در گلو گير انيدن اقصصت اليه من حقّه شيا اى اخرجتُ الاقصاص قصاص

دادن يقال اقصّ الاميرُ فلانًا من فلانٍ اذا اقتصّ له منه فجرحه مثل جرحه او

قتله قودًا و نزديك كردانيد بمرگ و آبستنى پديد آمدن گوسفند و اسپ و

اَقَصَّتِ الارضُ اذا انبتت القصيصَ و هو نبتٌ و الباب يدلّ على تتبّع الشئ

الامصاص بر مكيدن داشتن ض الارضاض ستبر شدن شير و گران و درنگى

شدن مرد الاعضاض فرا دندان دادن و منه الحديث فاَعِضّوه بِهَنِ ابيه

و لا تَكنُوا اى قولوا له اَعْضِضْ باير ابيك و لا تكنوا عن الاير بالهن تنكيلا و

تأديبا و بشمشير زدن و اعضّ القوم اذا اكلت ابلهم العضّ و هو علف اهل الامصار

مثل الكسب و النوى المرضوح الاقضاض درشت كردن خوابگاه و منه الحديث

فاَقَضَّه اى جعله حصًى صغارًا و درشت شدن آن و اقضّ فلان اذا اتّبع المطامع

الدنية الامضاض بدرد آوردن جراحت وسوختن سرمه چشم را ط
الارطاط بانگ کردن الاشطاط بیداد کردن و از حد در گذشتن و چهار پای
دور ببردن و شتافتن الالطاط سخت خصومت شدن و پوشیدن و الطه
ای اعانة او حمله علی ان یلط حقی ای یجحد وفی الحدیث لا تلطط فی الزکوة
ای لا تمنعها ظ الاشظاظ چوب در گوشه جوال و الالغاظ ایضا الالظاظ ملازم گرفتن و دایم
شدن باران و الالحاح ایضا ع اشعت السماء نشرت شعاعها و اشع
الزرع اخرج شعاعه ای سفاه اقع القوم اذ انبطوا الماء القعاع وهو المر
الغلیظ الاکفاع بدد کردانیدن الالعاع رویانیدن لعاع وهو نبت ناعم فی
اول ما یبدو ف الاجفاف روغن بر سر نا کردن و اسپ را برده و یدن داشتن
الاخفاف سبکبار گشتن ومنه الحدیث لا یجوزها الا المخف وخداوند ستور
سبک رو گشتن وفی الحدیث لا یخفی یقال اخفی الشیء اذا اغضبک حتی حملک
علی خفة الطیش الارفاف طعام دادن الازفاف بر بوییدن داشتن و لغة
فی الرفاف الاسفاف نزدیک شدن چیزی بزمین وچیزی یافتن از برگ خرما
و تیز نگریستن و از پی کارهای دون فراشدن و چیزی نرم بجایی پراکندن و
الماشی من هذا اسف و برنشکیدن داشتن ومنه الحدیث فکانما یسفهم الملل

الاقطاع قطع جوی
و حکم ببرید الورث

۳۴۳

ای تسفی فی وجوههم الملّة وهی التربة المحماة الاشفاف فضل نهادن
الاطفاف پر کردن پیمانه وفریفتن وخذ ما طفّ لک و اطفّ لک ای ما ارتفع و
امکن لک الاعفاف عفیف کرد انیدن الاقفاف منقطع شدن خایه ما کیان عند
الاصمعی و کرد کردن وی آنرا در شکم عند الکسائی الالفاف سرد رزیر بال بردن
مرغ ق الابقاق بسیار کفتن و بسیار فرزند شدن زن الاحقاق برحق
بداشتن و بحقیقت بدانستن و واجب بکردن و نزدیک کسی شدن و فربه
شدن شتر و احققت حذر الرجل اذا فعلت ما کان یحذره احقّت البکرة
ای اتسع خورد فها الارقاق باریک کردن و اندک دادن و الارقاق تنگ کردن
و بنده کردن و بنده کرفتن الاعقاق آبستن شدن ستور و النعت عقوق و لا
یقال معق الا فی لغة ردیة و باد ارحال شدن خرمابن و رز و اعق فلان
اذا جاء بالعقوق و اعقه الله ای امرّه الله ک الاحکاک برخارش داشتن
ارکّت السماء جاءت بالمطر الرکّ وهو الضعیف و ارکّت الارض علی ما لم یسمّ
فاعله اعکّت الناقة اذا ابدلت لونا غیر لونها سمنا ل الابلال از بیماری
به شدن و ابلّ الرجل اذا امتنع و غلب الاثلال فرمودن بنیکو کردن خرابی
و اثلّ الرجل اذا کثرت عنده الثلة وهی الصوف الاجلال بزرگ داشتن

دلشتن

افعال

وشتری که یک شکم زاده دادن و بسیار دادن و فی الحدیث اَجِلّوا اللّهَ روی بالجیم و الحاء و معناها اَسلِموا و قیل ایضاً معناه اذا روی بالجیم قولوا یا ذا الجلال و الاکرام و فی حدیث آخر انّ لی فرسا اُجِلّها کلّ یوم فرقاً ای اُعطیها ایاه علفاً وهم یضعون الاجلال موضع الاعطاء الاحلال فرو آوردن و حلال کردن و در ماههای حلال شدن و از حَرَم و از حُرُم و از میثاق و عهد بیرون آمدن و مستوجب عقوبت شدن و شیر در پستان آمدن نیز و فی الحدیث اَحِلّ بمن اَحَلّ بک ای من ترک الاحرام و احلّ بک و تابعک فاحلک انت ایضا فقاتله و ان کنت محرماً الاخلال محتاج شدن یقال احلّ بالرجل و محتاج بکردن و دست بداشتن جایگاه خویش در حرب و در شیرین گیاه چرانیدن شتر و اَخَلّت النخلة اذا اساءت الحمل الادلال ناز کردن و یعدّی بعلی و استوار شدن بکسی و یعدّی بالباء و فلان یُدِلّ علی اقرانه فی الحرب کالبازی یُدِلّ علی صیده الاذلال خوار کردن و خداوند یاران خوار شدن الازلال بلغزانیدن و بر گناه داشتن و احسان کردن و چیزی از حق کسی بوی دادن و الثانی والثالث یعدّیان بالی الاسلال کاهش گیرانیدن اسلّه الله فهو مسلول و دزدیدن و رشوت دادن الاشلال شل کردن الاضلال گمراه شدن گم گشتن

الاضلال ضایع و هلاک کردن و بی راه کرد انیدن و بی راه یافتن و منه الحدیث
ان النبی صلی الله علیه و آله و سلم اتی قومه فاضلّهم ای وجدهم ضلّالاً و مرده را دفن کرد
الاطلال مشرف شدن بر چیزی و باطل کردن خون الاظلال سایه او کندن یقال
اظلّتنی الشجرة و غیرها و سایه دار شدن و اظلّک فلان اذا دنا منک کانه
القی علیک ظلّه ثم قیل اظلّک امر و شهر ای دنا منک الاعلال بیمار کردن و علل
خوردن شتران مرد و باکرد انیدن شتران پیش از سیرابی الاغلال تشنه داشتن
و خیانت کردن و بخیانت منسوب کردن و فستر و ما کان لنبی ان یغلّ بها و غلّه
دادن زمین و غلّه قوم فرا رسیدن و غلّه آوردن با نزدیک قوم و اغلّ فی الاهاب
اذا سلخ فترک فی الاهاب من اللحم شیاً و اغلّ الوادی انبت الغلّان و هو نبت
و اغلّ بصره شدّد النظر الافلال بزمینی رسیدن که انجا باران نرسیده باشد و
بشدن مال مرد الاقلال اندک دادن و درویش شدن و اقلّ الجرّة اطاق حملها
الاکلال مانده کردن ستور و غیرها و نه ستور مانده شدن و بکار رسیدن و اصبح
کلّاً ای ذا قرابات و هم علی کلّ ای عیال الاملال املا کردن و ملول کردن و یعدّی
بعلی و الاخیر یعدّی بنفسه ایضا الاهلال ماه نو دیدن یقال اهلّ الهلال اذا
بنی الفعل للهلال فاذا بنی للآدمیین قیل اهللنا الهلال و کذلک القول فی

الاهلال

افعال

استهلال الهلال ويقال اهللنا عن ليلة كذا ولا يقال اهللناه فهلّ كما يقال ادخلنا
فدخل وهو قياسه و آواز برداشتن ومنه ما اهلّ به لغير الله اي يؤدّى عليه بغير
اسم الله ص الاتمام تمام كردن وتمام شدن ايام بار كرفتن زن الاجمام بر آسامايند
والماضي اجمّ وپر كردن پيمانه ونزديك آمدن الاحمام تب آوردن احمّه الله
فهو محموم ونزديك آمدن وغمناك كردن ومنه الحديث في غير محمة يقال احمّت
الحاجة اذا اهمّت ولزمت وتب ناك شدن زمين وسياه كرد انيدن وكرم كردن
آب يقال احمّوا النار من الماء وباب كرم نشستن واحمّ اي قدد فهو محموم الاخمام
كنده شدن كوشت الاذمام نكوهيده يافتن وباز پس ايستادن وكادى كردن كه بدو
نيكوهند وزينهار دادن وانذك شدن آب چاه واذمّ به تهاون الارمام مزد آ
كشتن وخاموش شدن الاسمام با سموم كشتن روز الاشمام بويانيدن ومنه
الحديث اشمّي بتقول ولا تستقصي ولا تستاصلي ومنه اشمام الحرف ايضا وهو
ان تسكن الحرف وتضم شفتيك وهذا لا يؤخذ الامشافهة ولا يدركه الاعمى
ورفع الرأس مع المرود وتقول للوالي اشممني يدك وهو احسن من ناولني
يدك ى الباب يدلّ على المقاربة والمداناة الاصمام كر كردن وكر شدن وكر يافتن
وشيشه را صمام ساختن الاطمام بستردن آمدن موى الاغمام خداوند

غم بسیار و گرم گشتن و النعت مُغِمّ بفتح و کسر و الاغمام ابرناک شدن آسمان
و گرم شدن روز چنانکه نفس فرو گیرد اَغَمَّت الفحل الابلَ ضربها کلها الاکمام
غلاف شکوفه بیاوردن درخت و جامه را آستین کردن الالمام فرو آمدن
ومنه الحدیث لا اَلَمَّ ای تقرب و الحدیث الآخر او یُلِمّ ای یقرب من ذلک
و گناه صغیره کردن و یقال الالمام مقاربة المعصیة من غیر مواقعة و القیاس
یؤکّد هذا القول اَهَمَّنی الامر اذا اَقلقک حزنک و النعت مُهِمّ ن الابنان
متیم شدن و عَبَس مُبِنّ ای ذو بنّة وهی رایحة البعر الاتنان زاد خوست کردن
بیماری الاجنان دیوانه کردن یقال اَجَنَّه الله فهو مجنون و در آمدن شب یقال
اجنّه اللیل و پنهان کردن الادنان بانگ کردن و نزادی آوردن الازنان
متهم کردن الاسنان بزاد بر آمدن و رستن دندان هشت سالگی و رویانیدن
آن الاشنان غارت کردن الاصنان گندا شدن و تکبر کردن الاطنان ببانگ
آوردن مس و روی و آنچه بدان ماند و بریدن الاعنان فرا چیزی داشتن
و اَعنَنتُ اللجام جعلت له عنانا اَعَنَّ السماء امتلأ و وادٍ مُعِنّ ای کثیر العشب
و ذلک انه اذا کان کذلک الفه الذبّان وفی صوته غُنّة الاکنان در دل نهان
داشتن و له شرح وقد ذکرته فی الکنّ الانهاء فراموش کردانیدن و کنند

افعال

۳۴۸ ۳۳۳

و من المعتل الواوی ب الایثاب بو جهانیدن الایجاب واجب کردن واوجب الرجل اذا عمل عملا یوجب له الجنة او النار الایساب بسیار کیاه شدن زمین الایصاب دردمند کردن و اوصب القوم علی الشیء اذا ثابروا علیه الایعاب ازبن برکندن و همه را کرد کردن الایقاب چیزی در کوی آوردن و کرسنه شدن الایکاب آهنک کردن مرغ بپریدن و اوکب البعیر اذا لزم الموکب اوهب له الشیء ای دام ویقال یشیء اذا کان معدا عند الرجل مثل الطعام هو یوهب بفتح الهاء و اصبح فلان موهبا بکسر الهاء اذا کان معدا قادرا ت فی الحدیث فتوتوا اعمالکم ای تنتقصوها یقال اوتت ای نقص قلت الصحیح آلت لانه من آلت و اذا کان کذلک فموضعه باب الهمزه ث الایراث میراث دادن الایعاث بریک نرم رسیدن و مال باسراف نفقه کردن ج الایساج دوانیدن شتر الایلاج درآوردن الایهاج برافروختن آتش ح الایتاح اندک کردن الایجاح بول در پیافتن مردم را و پدید آمدن آتش و راه و حصرحتی اوحج ای بلغ الصفا الایداح کردن نهادن و فربه شدن شتر له الایضاح هویدا کردن و اوضح الرجل ولد له اولاد بیض و قولهم من این اوضحت ای من این اطلعت الایقاح سخت شدن سم خ الایراخ تنک کردن

خمیر از بسیاری آب الایساخ شوخگن کردانیدن ج الایجاد هست کردن
و توانگر کردن و یا وان چیزی کردن الایحاد یک بچه زادن و یگانه کردانیدن
الایراد حاضر کردن و باب آوردن الایساد براغالیدن الایصاد در در بستن
الایعاد بیم کردن الایفاد و فد فرستادن و مطلع شدن بر چیزی و شتافتن
الایقاد آتش افروختن الایکاد استوار کردن و فی الحدیث قد اوکدتا یداه
ای اعملتاه الایلاد وقت زادن آمدن ذ الایقاذ بچوب بکشتن ر الایتار
نماز وتر کردن و یکتا کردن و کمان بر زه کردن الایثار نرم کردن جامه الایجار
دارو بگلو فرو کردن و نیزه بر سینه زدن الایزار استوار کردن الایعار
اندک کردن الایغار گرم کردن و در گرمگاه شدن و بخشم آوردن و خراج
تمام فراستدن و زمین باقطاع فرادادن الایفار تمام کردن الایقار گران بار
کردن خر و استر و قد یقال اوقر بعیره و گران بار شدن درخت یقال نخلة
موقرة و موقر و موقرة و حکی موقر و هو علی غیر القیاس لان الفعل لیس للنخلة
و انما قیل موقر بالکسر علی القیاس قولک امرأة حامل لان حمل الشجرة مشبّه
بحمل النسآء و لنکانیدن ستور الایکار شکم پر کردن ز الایجاز کوتاه کردن
سخن الایعاز در ایستادن بر نهادن و فرمان دادن س الایجاس بیم اندر دل

دهشتن

داشتن الایراس پوشیده شدن زمین بنبات الایراس زرد شدن برگ درخت
پس از انکه بجای رسیده باشد والنعت وارس الایکاس زیان کردن یقال اوکس
فی تجارته ش الایحاش اندوهگن کردن ودژم یافتن جای ودژم شدن آن
وکرسنه شدن اوخش القوم ای رددوا السهام فی الربابة مرة بعد اخری کانهم
صاروا الی الوضاشة والرذالة ص الایباص روشن کردن آتش واوبصت
الارض اذا لمع نبتها فی اول ما یظهر الایعاص کوتاه کردن ض الایراض مثل
التوریض فی الرجال الایناض شتافتن واصله متعد الایماض نرم جستن برق
ودزدیده نگریستن زن ط الایراط دروطه افکندن وهی الهلاک واصلها ارض مطمئنة
لا طریق فیها الایهاط بیفکندن کسی چنانکه بر نتواند خاست ع الایجاع بدرد آوردن
الایداع ودیعت فرادادن وفراپذیرفتن آن الایزاع فرادل دادن وبول انداختن
شتر وسخت مولع بکردن الایساع توانگر شدن وتمام فرارسانیدن ویقال اوسع
الله علیک ای اغناک الایشاع باشکوفه شدن درخت الایصاع شتابانیدن وشتافتن
وزیان کردن والماضی من هذا اوضع الایقاع افکندن وشبیخون کردن وهذا یعدی
بالباء اوقع فلان بفلان ما یسوءه الایکاع بسخت کردن الایلاع سخت حریص کردن
غ الایتاغ هلاک کردن الایزاغ اخراج البول دفعة دفعة ویقال الطعنة توزغ بالدم

الایشاغ اندکی اندک کردن عطا الایلاغ خون دادن سباع و آنچه بدان ماند ف
الایجاف بو پاینده ستور الایجاف الوخف الایصاف فراخدمت آمدن غلام
الایغاف نیک دویدن الایقاف وقف کردن لغة ردیة و باز ایستادن از کاری
که دران بوده باشی و یقال لها اوقفک ههنا و ای شیء اوقفک ههنا ای ای شیء صیرک الی
الوقوف الایکاف پالان کردن و چکیدن آب از خانه یقال لها یوصف له شیء الا اخذه
ای ما یرتفع ق الایباق هلاک کردن الایثاق را الوثاق استوار بستن الایداق بکشن
آمدن خداوند سم الایراق برگ بیاوردن درخت و بسیار مال شدن و غنیمت نایافتن
غازی و صید نایافتن صیاد و خایب ماندن طالب الایساق بسیار بار شدن خرما
و اوسقت البعیر حملته حمله الایفاق سوفار تیر در زه نهادن از بهر انداختن
یقال اوفق السهم و بالسهم کانه قلب افوق و لا یقال افوق و روی الباهلی اوفق
بالسهم لغة فی افاق بالسهم ک الایشاک شتافتن الایعاک در خاک گردانیدن سگ
صید را و اوعکت الابل عند الحوض اذا ازدحمت فرکب بعضها بعضا ل الایجال
ترسانیدن الایحال در وحل او کندن الایصال رسانیدن نامه و جز آن الایغال رود رفتن
و شتافتن دران و اوغل فی البلاد اذا ابعد فیها م الایجام ناگوار گردانیدن .
الایذام حج واجب کردن بر خویشتن و فی الحدیث و اوذمت العطیة یقال

افعال

٣٤٣

اوذمت الدلو اذا شددت فيها الوذم الايذام بر اماهيدن پستان شتر

الايشام پديد آمدن بنات وبرق ونكريستن بچيزى الايضام كوشت راجاى

ساختن كه بروى نهند ويعدى باللام وبنفسه وفي الديوان اوضم اللحم اى جعله على

الوضم الايلام مهمانى عروسى كردن وهو في الحديث الايهام بكمانى افكندن وفرو

كذاشتن آيتى از قرآن يا ركعتى از نماز وآنچه بدان ماند ن الايسان بيهوش

كردانيدن دم چاه الايطان وطن كرفتن الايهان سست كردن و النعت موهون

ه الايجاه خداوند جاه كردن ويافتن ومن اليائي ت الايهات كنداشدن

كوشت ر الايسار توانكر شدن س الايباس خشك يافتن وخشك كردن وايبست

الارض يبس بقلها ظ الايقاظ بيدار كردن وكرد برانكيختن ع ايدع الحج على نفسه اى

اوجبه وذلك اذا تطيب لاحرامه الايفاع مرد اسا شدن كودك و النعت يافع

الاينااع بجاى رسيدن ميوه م الايتام خداوند يتيم كشتن ويتيم كردانيدن

ن الايتان نكونسار زادن وهو ان يخرج رجلا الولد قبل يديه في الولادة الايقان

بى كمان شدن الايمان بيمن شدن ه الايقاه طاعت داشتن ومن اللفيف

المفروق ج الايجاء سوده كردن سم ستور ح الايحاء وحى كردن ويعدى بالى

وباللام ء الهام كردن وسخن پنهان كفتن ونبشتن واشارت كردن د الايداء

هلاک کردن بو الابراء آتش از آتش زنه بیرون آوردن س الایساء موی سر بتراشیدن

ش الایشاء استخراج ما عند الفرس من السیر بمحجن او کلاب ص الایصاء اندرز

کردن یقال اوصیت له بشیء و اوصیت الیه اذا جعلته وصیک ع الایعاء اندر وعا

کردن ف الایفاء وفا کردن و بر بالا شدن و تمام دادن حق ک الایکاء سر مشک

بستن و نیک دویدن و اوکی حلقک ای اسکت و بکلیهما فسر انه کان یوکی بین

الصفا و المروة و معناه انه یملأ ما بینهما سعیا کما یوکی السقاء بعد الملء و علی المعنی

الاخر انه کان لا یتکلم کانه یوکی فمه ل الایلاء نعمت دادن و نزدیک کردانیدن

ن الایناء سست کردانیدن و ستوده الایهاء شلشله کردانیدن ومن الیائی

الایداء دستی کردن نزدیک کسی ومن الاجوف ب الاثابة پاداش دادن

و به شدن از بیماری الاجابة و الجابة پاسخ دادن و یعدی بنفسه و بعن و

الصحیح ان الجابة و الطاعة و الطاقة اسماء و لیست مصادر الاذابة بگدازانیدن

و غارت کردن الارابة بگمانی افکندن بلغة هذیل و اراب الرجل صار ذا ریبة

الاشابة سپید کردن و یعدی بنفسه و بالباء و خداوند فرزندان پیر شدن

الاصابة و المصاب و المصابة رسیدن یقال اصابه امر و الاصابة صواب گفتن و

یافتن و خواستن و منه رجاء حیث اصاب و رمی فاصاب القرطاس الاطابة

افعال

خوش کردن وخوش بوی کردانیدن و استنجا کردن الاغابة غایب شدن شوهر

یقال منها امرأة مغیبة بالهاء بخلاف المشهد الانابة باخدای تعالی گردیدن الاهابة

خواندن بهیمه را ویعدی بالباء ت الابانة شب کذرانیدن الافاتة درگذرانیدن

الاقاتة قوت دادن و الاقتدار علی الشیء کالذی یعطی کل رجل قوته والمقیت الحافظ

للشیء والشاهد له الالاتة نقصان کردن و بازکردانیدن الاماتة میرانیدن و

امات فلان اذا مات له ابن او بنون و اماتة الناقة اذا مات ولدها و هی ممیت و

ممیتة وکذلک المرأة ث الاباثة چاه پاک کردن الاراثة دیر بکردن الاغاثة

فریاد رسیدن ج الافلجة الاسراع والعدو الاهاجة خشک کردانیدن نبات

وخشک نبات یافتن زمین ح الاباحة مباح کردن و الباب یدل علی سعة الشیء

وظهوره الاتاحة تقدیر کردن اجاح الله ماله بالجائحة ای اهلکه وهی الشدة التی

تجتاح المال من سنة او فتنة الاراحة براسایانیدن یقال من هذا ارحت الدابة

وهرجه وبرآسودن وچهارپای باماوی فرستادن شبانگاه وکند اشدن کوشت

وعرد ن وحق کسی باوی دادن و اراح القوم دخلوا فی الریح ویقال اراحنی الصید

اذا وجد ریح الانسی الازاحة دور کردن الاشاحة جد کردن وحذر کردن

وفسر الحدیث فاعرض و اشاح بهما فان اخذته من الاول فمعناه جد وانکمش علی

الایصاء باتقاء النار و ان اخذتهٔ من الثانی فمعناه حذر النار کانه ینظر الیها
الافاحة پختن خون وجوشانیدن دیک الاناحة ترسیدن وحق کسی بیردن
وو درخشیدن ستاره و هلاک کردن خ فی الحدیث اداخ العرب ای اذلّهم الاصاخة
فا نیوشیدن و یعدّی باللام افاخ الانسان او الدابّة اذا بال فخرجت منه ریح لها
صوت ومنه الحدیث کل نائلة تفیخ الاناخة فرو خوابانیدن شتر د الابادة هلاک کرد
الاجادة تنک کردن و تنک کفتن و بفقد تنک فرا کسی دادن و خداوند ستور تنک رو
شدن الادادة کرم در او فتادن الاذادة یاری دادن برراندن چهارپای الاراد
خواستن الاسادة مهتر زادن و سیاه زادن الاشادة بلند کردن نام و یعدّی
بالبآء و بنا الاعادة باکردانیدن الافادة فائده دادن و فائده کرفتن الاقادة قصاص کردن
و اقدتک خیلا ای اعطیتک خیلا یقودها ذ الاعاذة باز داشتن خواستن کسی ر
الالاذة مثلها ر الابارة هلاک کردن الاثارة واکردانیدن یکبار پس از دیکر الاثارة
برانکیختن کرد و شورانیدن زمین و میغ آوردن باد الاجارة زینهار دادن و
بچسبانیدن از راه الاحارة جواب باز دادن و افزونی کردن آب الادارة کردانیدن
و کرد کردن و ادیر بالرجل من دوار الرّأس الازارة بکذرانیدن مرغ الازار
بر زیارت داشتن الاشارة اشارت کردن بدست و یعدّی بالی و اشار علیه

بالرای وانکیین رفتن وابی الاصمعی هذا الاضارة کرد انیدن و چسپانیدن
الاطارة پرانیدن و فی الحدیث اطرت الحلة بین نسائی ای قسمتها بینهن الاعارة
عاریت دادن و راندن اسپ الاغارة و المغار غارت کردن و الاغارة شتافتن و
نیک بافتن و بزمین فرو شدن و اباه الاصمعی و ناس یقولون اغاروا انجد فاذا
افردوا قالوا غار کهنأنی الطعام و مرأنی فاذا افردوا قالوا امرأنی و ذلک کردن بریدن
الامارة جنبانیدن و دوانیدن خون الانارة روشن کردن و منه الحدیث ثم انارها
زید بن ثابت ای اوضحها و نورها و روشن شدن و شکوفه بیاوردن و جامه را
علم کردن و یقال من هذا انرت و هنرت ز الاجازة روا داشتن و صله دادن کسی را
و آب دادن تا فراکشت و چهارپای دهد و اجزته خلفته و قطعته و اجزته انفذته
و اجزت علی اسمه اذا جعلته جایزا و الاجازة ایضا ان یتم مصراع غیرک و ان یکون
القافیة طاء و الاخری دالا و نحو ذلک الافازة پیروز کردن س الاساسة شبسته
درافتادن و شبشت شدن کو سفند الاکاسة زیرک زادن الاناسة جنبانیدن
ش الاحاشة صید برانگیختن الاطاشة تجسپانیدن تیر از نشانه الاعاشة زنده
داشتن ص الاناصة هوید اکفتن و یعدی بالباء الاصة کرد انیدن کسی را بر چیزی را
که از و طلب میکند و منه الحدیث انک تلاص علی خلعة ای ترادض الاحاضة در

الافاصة

۱۰

آب آوردن و اخاض القوم ای خاضت خیلهم الماء الاراضة بامرغزار شدن زمین و
آب در وادی و حوض گردانیدن و بایستیدن آن و فی الحدیث فشربوا حتی
اراضوا ای ناموا علی الاراض وهو البساط وقیل شربوا عللا بعد نهل ماخوذ من
الروضة وقیل صبوا اللبن علی اللبن الاعاضة عوض دادن الاغاضة کم کردن آب
الافاضة بسیار کردن و اشک ریختن و پر کردن اناو آب بر تن ریختن و در حدیثی خوض
اذ تفیضون فیه و باتو هی باز گردیدن و منه فاذا افضتم من عرفات و شتر بر آوردن
افاض بالقدح ضرب بها الاناضة بجای رسیدن خرما ط الاحاطة گرد چیزی در امدن
و بدانستن و یعدیان بالباء الاشاطة هلاک کردن و سوزانیدن و فرا کشتن د اون
یقال من هذا اشاطه و اشاط دمه و بدمه و فی الحدیث اشاط دم خرود ای سفکه و فی
حدیث آخر القسامة تشیط العقل و لا یشیط الدم ای تؤخذ بها الدیة و لا یوجب
بها القصاص فی الحدیث کان یلیط ای یلصق الاماطة دور کردن ظ الاغاظة بخشم
آوردن ع الاباعة بر بیع عرضه کردن الاتاعة قی کردن الاجاعة گرسنه داشتن الاذاعة
آشکارا کردن و یعدی بالباء و بنفسه الاراعة افزونی کردن طعام و بسیار شدن شتر
الاساعة فرو گذاشتن چهارپای الاشاعة آشکارا کردن و الابراغ ایضا و اشاعکم السلام
ای جعله صاحبا لکم و تابعا الاضاعة ضایع کردن و بسیار ضیاع شدن الاطاعة و

افعال

الطاعة فرمان بردن و الماضی اطاع یطیع و بعض العرب تقول اسطاع بفتح
الالف یسطیع بضم الیاء و قد قالوا ایضا استاع یستیع و الاطاعة فی النخل و الشجر
ادراک ثمرهما و امکان اجتنائهما و فراخ شدن چراگاه ع الاراغة الطلب و
الارادة الازاغة بگردانیدن الاساغة بگلو فرو بردن ف الاجافة در فراکردن
و جراحتی کردن که در جوف رود الاخافة ترسانیدن و نخیف شدن و فرو آمدن
بدو الاسافة با شمشیر شدن و هلاک شدن مال کسی و بخیه تباه کردن الاشافة مطلع کشتن
بر چیزی الاصافة در تابستان شدن و دیر ی فرزند آمدن و بجنبانیدن
الاضافة میهمان کردن و مضاف کردن و ترسیدن و یعدی بمن و ملجا کردانیدن و
اضفت الشیء الی الشیء ای املته الاطافة بکسی فرو آمدن و گرد چیزی در آمدن
اعاف الرجل اذا صارت ابله تعاف الماء اناف علی الشیء اشرف و انافت الدراهم
علی المائة ای زادت الاهافة تشنه شدن شتران مردم ق الاذاقة چشانیدن
الاراقة ریختن مایع و الماضی اراق و فیه لغة اخری هراق الماء یهریقه بفتح الهاء هراقة
و الشیء مهراق بالتحریک و الهاء علی هذه اللغة بدل من الهمزة و لغة اخری ایضا
حکاها الجوهری اهرق الماء یهرق اهراقا علی افعل یفعل افعالا و لغة اخری اهراق
یهریق اهراقة فهو مهریق و الشیء مهراق و الهاء علی هذا القول زیدت عوضا

من ذهاب الحركة من نفس العين لا من ذهابها اصلا لان اصل اراق أَرْوَقَ او
أَرْيَقَ فكانهم لما نقلوا الحركة من العين وحركوا بها الفاء الساكنة وقلبوا العين الفا
فلحق الكلمة ثلثة انواع من التغيير جعلوا هذا الهاء عوضا من الوهن الذي لحقها وكذلك
القول في اسطاع فاعرفه الاساقة اشتر فراكسي دادن تا براند و اسقتُ اليه الصداق
لغة في سُقتُ الاضاقة تنك دست شدن الاطاقة والطاقة توانستن الافاقة و
الفواق با هوش آمدن و الافاقة فوق تير بر زه كمان نهادن يقال افقت السهم وبالسهم
و كرد امدن شير در پستان شتر ميان دو دوشش او الاهاقة نيكو و سياه كردن دوات
و بادو سانيدن و يقال ما يُليق درهما من جوده اي ما يُمسكه و لا يلصق به
الاحاكة اثر كردن الالاكة پيام فرستادن ل الابالة بر بول كردن داشتن الاجالة
كردانيدن الاحالة حوالت كردن و بر پشت ستور جستن و آب اندر ريختن و
خداوند شتران ستاع شدن و محال كفتن و يكسال جايي مقام كردن و سال بر چيزي
كرديدن و احال عليه بالسوط يضربه اي اقبل و في الحديث من احال دخل الجنة
اي اسلم يقال احال الرجل اي تحول الاخالة اميدوار شدن ميغ باريدن و اميد باريدن
بودن در وي و فراست چيزي بردن در كسي و اخال الشيء اي اشتبه الادالة دولت
دادن و الغلبة ايضا الاذالة خوار كردن و قناع فرو كذاشتن زن الازالة باز كردن

افعال

الاسالة روان کردن آب و انچه بدان ماند الاشالة برد اشتن الاضافة بسیار سبد شدن زمین
الاطالة دراز کردن و فرزند بسیار زادن الاعالة افزون کردن فرایض و بسیار عیال و خداوند
آن شدن و درویش شدن و حریص شدن الاغالة فرزند را بر آبستنی شیر دادن
اغال فلان ولده اذا غشی امه وهی ترضعه الاقالة بیع را اقالت کردن و زلت عفو کردن
الامالة چسپانیدن و منه الحدیث مایلات و ممیلات مایلات ای زایغات عن طاعة
الله و ممیلات ای یعلمن غیرهن المیل عن طاعة الله وقیل مایلات متبخترات فی مشیهن و ممیلات یمیلن
اکتافهن وقیل المایلات التی یتمشطن المشطة المیلاء وهی مشطة البغایا و الممیلات
اللواتی یمشطن غیرهن المشطة المیلاء وقیل کلاهما بمعنی کجاد و مجد الانالة عطا دادن
الاهالة فرو ریختن من الادامة دایم داشتن و جوشش دیک با آب بنشاندن
الاسامة چرانیدن الاعامة بی شیر بکذاشتن الاغامة ابرناک شدن الاقامة و
المقامة و المقام و المقام مقیم شدن و الاقامة بر پای کردن و راست کردن و دایم داشتن
و منه و یقیمون الصلوة و قامت کردن و اما قوله و اقام الصلوة فقال ابن جنی هو مصدر
کالاقامة و قال الفراء حذف الهاء لاضافة الاسم الی الصلوة الالامة سزاوار ملامت کشتن
و ملامت کردن الانامة بخوابانیدن و منه الحدیث فانیموهم ای اقتلوهم من الابانة
جدا کردن و هویدا کردن و هویدا شدن الاحانة هلاک کردن و احنث بالمکان من الحنین

الاذانة توام دادن و اُدِینَ اد انة خسیس شد الارانة هلاک شدن چهار پای قوم
الاعانة یاری کردن الاغانة فرا پوشیدن میغ آسمان را الاکانة فروتن کردانیدن
الالانة نرم کردن الاهانة خوار کردن الاعاهة مال کسی را آفت رسیدن الاماهة
باب بردن چاه و زهاب شدن زمین و آب دادن آدمی را و آهن را و آب در دوات
کردن و اماه الفحل اذا القی ماءه فی رحم الانثی و مما جاء علی الاصل ج الاحواج
نیازمند کردن و کشتن الاهواج اهوج یافتن ح الارواح بکردیدن آب و کندا
شدن کوشت و بوی بردن د الاجواد تنک کردن الارواد و المرود مصدر اَرْوَدَ
فی السیر ای رفق الاسواد مهتر زادن و سیاه زادن ذ الاحواذ نیک راندن ر
الاعوار برسته شدن جای از سوار چنانکه بعدی نه زخم توان زد و پدید آمدن
خللی در حصن چنانکه بدو در توان شد و یک چشم کردن و الرنیة ایضا و اعورک
الصید ای امکنک فی الحدیث و بما نزل تحت الشجرة انورت انارة الشجرة انما هی
تحسن خضرتها ز الاعواز درویش کردن و شدن ش الاخواش صید برانگیختن
بر صیاد تا بگیرد ص الاخواص برگ بیاوردن خرما الاعواص کار بر خصم دشوار فرا کردن
و یعدّی بالباء ض الارواض با مرغزار شدن زمین ک الاشواک با خار بسیار شدن
الانواک احمق یافتن ل الاحوال کژ چشم کردن و سالی بر آمدن بر چیزی و یکسال

افعال

جایی مقام کردن الاخوال خداوند خال بسیار شدن و کریم کشتن و النعت مخول بفتح
وبکسر الاطوال دراز کردن الاعوال گریستن بآواز و بانگ کردن کان وحریص شدن
وفی الحدیث و اعولت ای ولدت اولادا والاصل اعیلت ای صارت ذا عیال
ای صبیان صغار الاقوال قولی بکسی منسوب کردن الاعواه الاعاهة ومن
الیائی ب الاطیاب چیزی حلال و پاک آوردن و الماضی اطیب و ایطب مقلوب
منه ج الاهیاج مثل الاهاجة فی المعنی الثانی س الاکیاس زیرک زادن
واریعنا ای صرنا الی الریف ل الاخیال الاخالة فی السحاب وبمعنی التخییل
فی الناقة الاضیال الاضالة الاغیال فرزند را بر آبستنی شیر دادن م الاغیام
الاغامة واغیم القوم اصابهم الغیم ن الاحیان هنگام بر...

ومن الناقص ب الاحباء ستر از مصدق پنهان کردن و فروختن کشت
پیش از آنکه بجای رسد و اصل الکلمة الهمزة الاخباء فرو نشاندن آتش و خبا
کردن وهو من وبر او صوف ولا یکون من شعر وهو علی عمودین او ثلثة و
ما فوق ذلک فهو بیت ادمی الرمث اذا اشبه ما یخرج من ورقه الدباء وهو
حینئذ یصلح ان یؤکل الاربآء دیده بان دادن و افزون شدن و هذا یعدی بعلی

اشد

الاشباء کرامی کردن و وا مانستن و دراز شدن درخت وخداوند فرزندان زیرک

الاصباء دل بردن و با کودک کشتن زن الاعباء با باران اندک شدن آسمان

الاکباء آتش زنه چنان کردن که آتش از وی بیرون نیاید الانباء خبری

از خویشتن فراتر کردن الاهباء کرد برانگیختن ت الاستاء فوق (قرف) نهادن بافتن

الاشتاء در زمستان شدن الافتاء فتیا کردن ث الاجثاء بزانو در نشاندن

الاغثاء الغثو الالثاء مصدر اَلثَتِ الشجرة ما حولها اذا کان یقطر منها ماء قیل

ج یقال ما احجاه لذلک الامر و اَحجِ به ای ما اخلقه و اخلق به الاجاء تاریک شدن

شب الارجاء وا پس او کندن و چاه را کناره کردن و نزدیک آمدن زه شتر

الازجاء راندن الاشجاء اندوهگن کردن و در گلو گیرانیدن الانجاء رهانیدن

و بر بالا افکندن و پوست از گوشت باز بردن و حدیث کردن و بر کشتن میوه

و شاخ از درخت بریدن و فی الحدیث اُنجی منه رُطبا ای التقط ح الاسحاء

خداوند سحاب بسیار شدن اَضحَتِ السماء انقشع عنها الغیم و اصحتنا ای اَصحَت

لنا السماء الاضحاء در چاشتگاه شدن و چاشتگاه کردن و کردیدن و اضحی

یفعل کذا کقولک ظل الانحاء نوا بل در دیک کردن اَنحَیتُ عنه بصری عدلت

و انحیتُ علی حلقه السکین ای عرضت و انحی فی سیره ای اعتمد علی الجانب

فتوی

الانر

افعال

۳۶۵

الایسرخ الارخاء پرده وجز آن فرو کذاشتن ومنه الحدیث لیس کل
الناس مرخی علیه ای موسعا علیه و نیک دویدن الاتخاد اروبینی واکردن
وعطا دادن ذ الابداء آشکارا کردن وحدث کردن و ابدیت فی منطقک ای
جرت الاجداء عطا دادن وعطایافتن ومایجدی عنک هذا ای مایغنی
الارداء هلاک کردن و افزون شدن الاسداء احسان کردن ویعدی الی
المفعول الثانی بالی وفرو کذاشتن شتر وقرف دریافتن و اسدی النخل اذا
استرخت قمع بسره الاصداء آواز بازدادن کوه الاعداء دوانیدن و یاری کردن و
آنچه بدان ماند فراکسی کذاشتن و اعدیت عینی عن کذا ای صرفتها عنه ومنه
ولا تعد عیناک عنهم و اعدیت فی منطقک ای جرت الاکداء بترس تسیدن و اندک
خیر شدن و بازدن از چیزی وجوه علی اعطی قلیلا واکدی ای قطع القلیل
الانداء رسوا کردن وچرانیدن شتر میان نهل وعلل وترکردن الاهداء هدیه
فرستادن ویعدی باللام و بالی و قومانی بحرب فرستادن ذ الابذاء فحش کفتن
الاجذاء سنک افراشتن وهو فی الحدیث واجذی اذا ثبت قائما و اذا احمل
الفصیل فی سیاه شحما الاحذاء نعلین وعطا دادن الارذاء لاغر کردن شتر
چنانکه از رفتن باز ماند و المرذی المفئود و قد ارذیته ای نبذته یقال

اذيت و اشديت من الشّدى وهو في باب الاقذاء خاشه در چشم او كندن

الامذاء مذى افكندن و اسپ را در گياه زار فر اگذاشتن - الابراء بره ذبر

شتر كردن الاثراء توانگر شدن و تر كردن باران خاك را و اثريت الارض كثر

ثراها الاجراء والمجرى داندن و الاجراء با بچه شدن سباع الاحراء كاسته

كردانيدن و ما احراه اى ما اجحاه و احر به اى اجح به الادراء آگه كردن

الاذراء بيو كندن و اشك ريختن و داميدن الازراء خرد و حقير داشتن

تعدّى بالباء الاسراء بشب رفتن وهذا لغة اهل الحجاز يقال اسراه و اسرى به

[illegible] الخطام و بالخطام و انما قال اسرى بعبده ليلا و ان كان السّرى لا يكون

الا ب[illegible] لهم سرت امس نهارا و البارحة ليلا الاشراء ير كردن

الاضراء براغ[illegible]

الاعراء برهنه كردن و عريّة دادن وهي النخلة يعريها صاحبها رجلا محتاجا يجعل

لها ثمرها عامها فيعروها اى ياتيها وهي فعيلة بمعنى مفعولة و ادخلت الهاء فيها

لانها افردت فصارت فى عداد الاسماء كالنطيحة و الاكيلة و لو جئت بها مع النخل

قلت نخلة عرىّ يقال عروته اذا اتيته بطلب معروفه فاعرانى كما يقال طلب الى

فاطلبته و سالنى فاسالته و قيل انها اعرى من جملة المزابنة ترفع عنه حكمها فعرى عن

افعال

٣٥٠٦

بجهه التحليل عن الحطب فى اعراه صنيعه اذا باعه منه ولم يبصره وفى

الحديث كره رسول الله ان يعرو ومعناه ان تصير دو درهم عراء اى فضاء الاغراء

براغاليدن الافراء بريدن اديم بروجه افساد وشكافتن وافرى الاوداج قطعها

الاقراء دايم داشتن جل بر پشت ستور الاكراء بكرا فرا دادن وتاخير كردن و

افزون شدن وكاستن واكرينا الحديث الليلة اى اطلناه الامراء فرو كذاشتن

شتر شير را وفى الحديث امر الدم اى استخرجه وسيله الابراء غلبه و

قهر كردن ويعدى بالباء وكونسته بيفراشتن الاجزاء بى نيازى كردن الاخزاء

دور كردن وخوار كردن ورسوا كردن وهلاك كردن ومعانى هذه الكلمة يقرب بعضها

من بعض ومنه الحديث ولا تخزوا الحور اى لا تجعلوهن تستحيين من فعلكم

الارزاء پناه با شى دادن الاغزاء بغزو فرستادن ومهلت دادن در وام واغزت

الناقة عسر لقاحها الانزاء بركشى داشتن س الاحساء بيا شاما نيدن الارساء و

المرسى برجاى بداشتن الاعساء الادجاء الاقساء سخت دل كردن الامساء و

الممسى نقيض الاصباح وامسى فلان غالما اى صار الانساء فراموش كردانيدن ش

الاخشاء ترسانيدن الارشاء دلو را رسن ساختن وشير دادن شتر بچه وارشى

الحنظل اذا امتدت اغصانه شبه بالارشية الاعشاء شبكور كردن الاغشاء

برپوشانیدن و کورکردن و بیاوردن الافشاء آشکارا کردن الامشاء فرازرفتن

آوردن وضداوند چهارپای بسیارکشتن و براندن داروشکم راس الاحصاء شمردن

برسبیل استقصا و دانستن و توانستن الاشصاء چشم پهن بازکردن اعصی الکرم

اذا اخرج عیدانه الاقصاء بگذشتن گرما و ایستادن باران الاقصاء دورکردن

ونزلنا منزلا لا یقصیه البصر ای لا یبلغ اقصاه الاقضاء بسیار کندمه شدن زمین

ض الارضاء خشنود کردن الاغضاء تاریک شدن شب والنعت غاضٍ ومُغضٍ

و پلکهای چشم بیکدیگر نزدیک آوردن الافضاء بصحرا شدن و فارسیدن و یعدّی

بالی وافضی الوصل الی المرأة باشرها و جامعها فافضاها اذا جعل مسلکیها واحدا وافضی

بیده الی الارض اذا مسّها ببطن راحته فی سجوده وافضیتُ الی فلان بسرّی والترکیب

یدل علی اتساع فی الشیٔ الامضاء بگذرانیدن الانضاء کهنه کردن جامه ولاغر کردن

شترودادن آن ظ الاخطاء برکام زدن داشتن ارطت الارض اذا اخرجت الارطی

الاعطاء والعطاء دادن و متقاد شدن چهارپای الانطاء دادن بلغة اهل الیمن ظ

الاحظاء فضل نهادن ع الارعاء گوش فاداشتن و بخشودن و یعدّی بعلی و فروپانیدن

گیاه و ارعیته کلأ اذا اجعلته له مرعی الاشعاء اشعال الغارة الاقعاء بربن نشستن

سگ و قد جاء النهی عن الاقعاء فی الصلوة و هو ان یضع الیتیه علی عقبیه بین

السجدتين وهذا تفسير الفقهاء فامّا اهل اللغة فعندهم ان يلصق الرّجل اليتيه بالارض
وينصب ساقيه ويتساند الى ظهره ومنه الحديث إنه صلى الله عليه وسلّم ولا اكل مقعيًا
الامعاء سخته شدن خرما غ الإبغاء بر جستن يارى دادن وجويان چيزى كردانيدن
كسى را و باغى كردن مال كسى را الاثغاء كوسفند دادن الارغاء بيانك آوردن شتر و دادن
شتر الاصغاء كوش فرا داشتن و بچسبانيدن و اصغى حظه اى نقصه الاطغاء داعى كردن
ف
الانفاء بيرون آمدن شكوفهٔ حنا و كرد آلود و تباه شدن خرما الالفاء با طل كردن
الاثفاء ديك پايه كردن ديك را الاحفاء زين و مانند آن از پشت چهارپاى بر داشتن
و اجفيت الماشية اتعبتها و لم تدعها الاحفاء ساده كردن بروت و سوده كردن پاى و
خداوند ستور سوده پاى شدن و الحاح كردن در سؤال و برهنه پاى كردانيدن الاخفاء
پنهان كردن هذا هو الفصيح و آشكارا كردن الادفاء تمام كردن خسته الارفاء نزديك
آوردن كشتى بكنار دريا الاسفاء باداس شدن بزكشت الاشفاء مطلع شدن بر چيزى
و بعدى بعلى و بكنارهٔ چيزى رسيدن و چيزى شفا كردانيدن كسى را و چيزى دادن
تا بدان شفا كيرند الاصفاء بر كزيدن و ويژه كردن دوستى و جمله چيزى فرا ستدن و
خالى شدن مرد از ادب و مال و شاعر از شعر و ماكيان از خايه الاطفاء لغة قليلة فى
الاطفاء الاعفاء بسيار كردن موى و جز آن و عافيت دادن يقال أعفني من الخروج معك

ای دعنی الاغذاء خوفتن الانقاء طعام بهنین ترا میهمان دادن و ازپی فراکردن
الالفاء یافتن ق الابقاء باقی گذاشتن و بخشودن الاسقاء کسی را آب دادن برای
چهارپای یا برای زمین و فریاد رسیدن و عیب و غیبت کردن و باران خواستن و
فرستادن آن و اسقنی اهابک ای اجعله لی سقاء و فی الحدیث اسقنی شبکة ای
اقطعنیها و اجعلها لی سقیا الاشقاء بدبخت کردن الاعقاء سخت تلخ شدن و از دهن
بیفکندن از تلخی الالقاء بیوکندن یقال القه من یدک و الق به من یدک و القیت
الیه المودة و بالمودة و القیت علیه القیة کقولک القیت علیه احجیة کل ذلک یقال
الانقاء پاک کردن و مغزدار گشتن ک الابکاء بگریانیدن الاحکاء استوار کردن بند
الاذکاء تیز کردن آتش و چراغ و دیده بان فرستادن الارکاء پناه با کسی دادن و پناه بر
کسی نهادن الازکاء بالانیدن کشت الاشکاء بگله آوردن و گله زائل کردن ل
الابلاء کهنه گردانیدن و نعمت دادن و آزمودن و کفایت فرمودن و دل کسی خوش کردن
بسوکند و ستو بر سر گور بستن تا بمیرد و هذا من فعل الجاهلیة و ابلیت فلانا عذرا
ای اعلمته و بینته فیما بینی و بینه فلا لوم علی بعده الاتلاء با بچه گشتن شتر و از پیش
بشدن و حواله کردن و عهد دادن کسی را و اتلیت حقی عنده اذا ابقیت منه بقیة
الاجلاء از خان و مان بیرون کردن و بیرون شدن و واشدن از کشته الاحلاء شیرین کردن

افعال

وشیرین یافتن ویقال ما اَمَرَّ وما اَحْلَی ای لم یقل شیا الاخلاء خالی شدن وخالی کردن
وخالی یافتن وباگیاه بسیار شدن زمین وفی الحدیث اَخْلِ وجهک ای استتر بانسان
او بشیٔ ویقال اَخْلِ امرک و اَخْلِ بامرک ای تفرّد به وتفرّغ له الادلاء فرو کذاشتن
دلو وحجت آوردن وهو یُدْلی برحمه ای یمتّ بها و اَدْلَی بماله الی الحاکم دفعه
الیه ومنه وتدلوا بها الی الحکّام الاسلاء اندوه وا بردن الاشلاء خواندن بهیمه
الاصلاء در آتش آوردن ودر آتش افکندن ه اصلی الفرس اذا استرخی صلواها و ذلک
اذا قرب نتاجها الاطلاء حسیدن از برگ وجز آن کردن ومنه الحدیث ما اَطْلَی نبیٌّ
قطّ ای ما مال الی هواه الاعلاء بلند کردن وبحجاز آمدن و اَعْلِ عنّی وعن الوسادة ای
تنحّ الاغلاء گران بها کردن وگران بها خریدن وگران بها یافتن وجوشانیدن
اَفْلَی القوم ای صاروا الی الفلاة الاملاء املا کردن ومهلت دادن وقید شتر فراخ
بکردن ویعدّی باللام م الاحماء گرم کردن وحمایت گرفتن وبخشم آوردن الادماء
خون آلود کردن الارماء افزون شدن وباز بیفکندن وزیاده دادن الاسماء نام کردن
وناحیه سماوه گرفتن الاصماء بچشم دیدار صید را بکشتن وهو فی الحدیث ف
اَصْمَی الفرس علی اللجامه ای عضّ علیه ومضی الاعماء کور کردن الاغماء بیهوش شدن
وپوشیده شدن چیزی بر کسی والماضی منهما اُغْمِیَ ویعدّی بان بعلی الانماء کشتن

صید نه بچشم دیدن وهو فی الحدیث وافزون کردن ـ ابنیتُ فلانًا ای جعلته

یبنی بناء وفی المثل المعزی تبهی ولا تبنی ای لا یجعل منها الابنیة الاثناء ثنا کردن و

بیفکندن ثنیه الاجناء بواکردن میوه آمدن و بسیار نبات شدن زمین الاحناء

مهربانی کردن الاخناء فحش گفتن و یعدی بعلی و اخنی علیه الدهر ای اتی علیه و

اهلکه واخنی علیه ای افسد وفی الحدیث لیخنی بانه ای لیسلمه ویخفر ذمته

الادناء نزدیک شدن و نزدیک آمدن زه شتر الارناء بر پیوسته داشتن نگریستن

الاسناء بلند وبزرگوار کردن الاضناء گران کردن بیماری کسی را یقال هذه حیة لا تُطنی

ای لا یعیش صاحبها فتقتل من ساعتها اصله الهمزة الاعناء بر ویانیدن و فروتن

کردانیدن الاغناء توانگر کردن و بی نیاز کردانیدن ومنه شان یغنیه ای یکفیه عن

زیادة علیه من الاهتمام لغیره وقیل یشغله عن الاقرباء و بی نیازی کردن و وا داشتن

کسی را از کسی ومنه الحدیث اَغْنِها عَنّی ای کُفَّها و اترکها و اعرض عنها ماخوذ من

الاستغناء لان کل من استغنی عن شیء ترکه الافناء نیست کردن الاقتناء سرمایه

دادن وخشنود کردن الامناء منی افکندن و بمنی آمدن ـ الابهاء آسوده

کردانیدن و بذدیدن و فارغ کردانیدن اناء الاجهاء بی ستر شدن خیمه را اجهت

السماء ای انقشع عنها الغیم و اجهتنا اذا اجهت لنا السماء الادعاء دایم کردانیدن و

و اجهیت الفرس اذا اجریته و احمیته
م

وارهانیدن الازهاء سرخ و زرد شدن غوره خرما الاقهاء اندک خورش شدن الالهاء مشغول کردن و کندم وجز آن در دهن آسیا افکندن الامهاء آب دادن آهن و تیز کردن آن و باب بردن چاه و بسیار آب و تنک کردن شیر الانهاء برسانیدن خبر و تنک کردن شیر و فی الحدیث ثم أنْهِهِ و معناه اِنْتَهِ ویقال انهی الرجل اذا انتهی فاذا امرت قلت انهه کما تقول اقیده د من المفیف المقرون ت الاتوآء هلاک کردن ث الاثوآء مقیم شدن و مقیم کردانیدن و یعدی الی المفعول الثانی بحرف الجر ثم یتسع فیحذف خ الاخوآء الجی د الادوآء بیمار کردن ذ الاذقاء پژمرانیدن ر الاروآء سیراب کردن و بر روایت کردن شعر واشتن س الاسوآء بد کندن و دست بداشتن ویقال کیف اَصْبَحتم فیقال مُسْوُون صالحون ای اولادنا ومواشینا سویة صالحة ش الاشوآء بر مقتل نازدن و بریانی خادن و باقی کذاشتن ازان ض الاضوآء ضعیف کردانیدن و فرزند ضعیف زادن و باماوی بردن غ الاغوآء بی راه کردن و نومید کردن ق الاقوآء خالی شدن سرای ف بلیاوان رسید و ببیابان فرو آمدن و برسیدن زاد و خداوند ستور قوی شدن و هو فی الشعر ان یختلف حرکات الروی بالنصب و الرفع و الجر و قیل نقصان حرف من عروض البیت ل الالوآء پیچانیدن سر و دنبال جنبانیدن شتر

وببردن چیزی و اشارت کردن وپژمردن وپژمرانیدن وبکرانه نزدیک رسیدن
ت الانوآء استه بیو کندن ه الاهوآء آهنگ کردن ویتعدی باللام و انداختن
ویتعدی بالی یقال اهوی الیه بکذا او اهویت بالشیء اذا اومأت به ومن الیائی
ح الاحیآء زنده کردن و در فراخی نعمت وباران شدن وحال چهارپای قومی نیکو شدن
واحییت الناقة اذا حیی ولدها فهی محیی ومحییة لا یکاد یموت لها ولد واحییت
الارض اذا وجدتها حیّة النبات ع الاعیاء درماندن و درماندن در رفتن
ودرمانده کردن واعیی علیه الامر غ الاغیاء رایت برپای کردن ومن المهموز
الفاء ب الایداب مهمان خواندن الایراب واکشادن وپیروزی یافتن
ت الایلات نقصان کردن ث الایناث ماده زادن د الایجاد قوی
کردن الایساد براغالیدن الایصاد فرد در بستن الایکاد استوار کردن
ر الایثار برگزیدن الایجار مرد داروی بکرانداختن ودست وادر جای
افکندن برکژی الایزار الموازرة س الایناس شاد کردن ودیدن وآواز
شنیدن و آنست منه رشدا ای علمته والباب یدل علی ظهور الشیء وکل شیء خالف
طریقة التوحش ض الایراض سرگوم کردانیدن والنعت ماروض الایماص
نیم پخته ونیم بریان کردن ف الایساف اندوهگن کردن وبخشم آوردن

افعال

الایکاف خر پالان کردن وجز آن وخر وجز آنرا پالان ساختن الایلاف الف دادن
الف کرفتن وبیزار شدن و بیزار کردانیدن و این ترکیب یدل علی انضمام الشیء الی
الشیء آنفه ای جعله یشتکی انفه و آنفت الابل اذا تتبعت بها المرعی الذی
لم یرع ق الایراق بیدار کردن الایناق خوش آمدن ل فی الحدیث مؤزلة
ای جابیة بالازل وهو الضیق الایصال در شبانگاه شدن الایکال بخورانیدن و سخن چینی کردن
آکلتک فلانا اذا امکنته منه و اکلنی مالم آکل ای ادعیته علی اهلک الله فی الجنة
ای زوجک وادخلکها م الایثام در بزه افکندن الایلام الف افکندن ن
الایلام دردمند کردن ن الایذان بیاکاهانیدن الایمان بکرویدن و ایمن کردانیدن
ومن اجوفه د الایاد نیرومند کردن ومنه قراءة ابن محیصن و آیدناه
بروح القدس ونه افعلناه لاغیر ومن ناقصه ب الاباء کسی را بر اباد اشتن
و تحز لا یؤبی دکلا لا یؤبی ای لا ینقطعان من کثرتهما ت الایتاء بیاوردن
ومنه آتنا غداءنا معناه ایتنا بغدائنا و دادن د الایداء یاری دادن و ساختن
چیزی را و تمام سلاح شدن ذ الایذاء آزردن کسی را ر الایراء بیک آخر ستور
را باهم آوردن و علف دادن ایشانرا ز الایزاء التأزیة و المحاذاة ل الایلاء
سوکند خوردن ن الایناء تأخیر کردن ومن المهموز العین ب

الإذآب بر بغانیدن الاذآب بترسیدن الامآب بسیار شدن دشک در موی د
الإشآد شیار و زی رفتن الاضآد زکام یافتن رسانیدن و النعت مضؤود ر
الاتآر تیز نگریستن الاذآر بر یکدیگر آغالیدن الإشآر پس خورد باز گذاشتن و
النعت سآر و قیاسه مسئر ز الإشآز بی آرام کردن س الابآس دواهیه
آوردن ق الإتآق پر کردن الامآق الدخول فی المأقة وهی الانفة والحدة و
الجرأة وهو فی الحدیث ل الاسآل حاجت روا کردن م [illegible] الإتآم دو بیک شکم
زادن و هر دو مجری یکی کرد الاذآم الاکراه علی الشیء الإرآم مهربان کردانیدن
و دارو کردن جراحت تا فراهم آید و به شود الازآم الاذآم الاسآم بستوه آوردن
الإشآم بشآم شدن الافآم و الإلآم فراخ کردن و یقال للبعیر اذا امتلأ شحما
قد افأم حارکه الإلآم کاری کردن که مردمان لئیم خوانند او را ن الاضآن
بسیار گوسفند شدن و من المعتل المهموز العین ب الایآب بخشم
آوردن و أوأبته لی فعلت به فعلا یستحیی منه و أوأبته ردته عن حاجته
أوأل المکان اذا اجتمعت فیه الوألة وهی ابعار الغنم والابل وابوالهما جمیعا
ومن الیائی س الإیآس نومید کردن و الماضی أیأس و آیس ومن الناقص
المهموز العین ث الإثآء تباه کردن ر الإرآء و الارآءة و الاراءة فا نمودن

افعال

يقال اريته الشئ واصله ارأيته و الإمرآء پستان گوسفند بزرگ شدن الإمتآء
صدکردن و صد شدن ن الإنآء دور کردن ومن المهموز اللام ب اجبأت
الارض کثرت کمأتها الإضبآء برامدن ثریّا و دندان الاضبآء خاموش بودن بر
چیزی و کینه دردل گرفتن الإلبآء خداوند فله بسیار گشتن و فله دادن گوسفند
بچه را الإنبآء خبر دادن ت الإحتآء تافتن رشته ما افتأت اذکره ای ما زلت
اذکره لا یتکلم به الا مع الجحد ث الافثآء مانده شدن و سست شدن گرما
الإفثآء بسیار خیار شدن ج الإرجآء با پس افکندن و نزدیک آمدن زه شتر
الإلجآء بستم بر کاری داشتن و یعدّی الی المفعول الثانی بالی و الجأت امری
الی الله ای اسندت الإلحآء کر بستکی بنشاندن د الإبدآء ابتدا کردن و نو آفریدن
و الباب یدلّ علی افتتاح الشئ الإردآء یاری دادن و تباه کردن الإهدآء بیار امیدن
ذ الإخذآء رام و خوار کردن ر الإبرآء بیزار کردن و به کردن از بیماری اذرأت
الناقة بضرعها فهی مُذرِئ اذا انزلت اللبن و ارخت ضرعها عند النتاج
الإذرآء مولع بکردن اشرأت الجرادة اذا حان لها ان تلقی بیضها الإقرآء بی نماز شدن
زن و پاکی شدن وی و نزدیک آمدن آن و کل ذلک من القارئ و هو الوقت تقول
منه اقرأت الریح اذا دخلت فی وقتها و قرآن گوش فرا داشتن و خوانده کردن و

منه سبنقر ببك فلانتنسى ب سلام فرستادن والتركيب يدل على الجمع الامرآء

بكورانيدن طعام الاهرآء بيك پختن كوشت تا ازهم بريزد و بكشتن سرما كسى را

فرسختگى كارى كردن ز الاجزآء پسنده بودن و كارد را دسته كردن و كفايت

كردن و درخت زادن قال الازهري ما ادري ما صحّة هذا و اجزأت الابل

فجزأت اى اكتفت بالبقل عن الماء س الابسآء انس دادن الانسآء زمان دادن

و تاخير كردن و قولهم انسأت سربتي ابعدت مذهبى ش الاكشآء خشك

كردن بريانى الافشآء آفريدن و ابتدا كردن و شعر كفتن و پديد آوردن ميغ و

بربالانيدن كسى و منه او من ينشأ فى الحلية و اما قوله و له الجوار المنشآت فقيل

هى السفن التى رفع قلعها و اذا لم يرفع قلعها فليست بمنشأة و قيل التى انشئ

اجزاؤها و انشئ عملها و صنعتها و قرئ بالكسر على ان الفعل نسب اليها على الاتساع

كقولهم مات فلان فكان المعنى المنشآت السير فحذف المفعول للعلم به ص

الاحصآء سيراب كردن ض الاقضآء طعام دادن ط الابطآء درنكى شدن

و خداوند ستور دير رو شدن الاخطآء و الخطآء كالعطآء خطا كردن و فاكذ شتن

از چيزى كه قصد آن دارى و ربما جاء اخطأ بمعنى خطئ اى اثم و منه قوله او اخطانا

عن ابى على الفارسي و بعض العرب تقول اخطيت ف الاشطآء تر شيا مدن كشت

افعال

۹۲۰/۲۸۶

الاجفاء کف افکندن دیک و سیل الادفاء بتسبانیدن الارفاء پناه باکسی دادن
ویعدی بالی و نزدیک آوردن کشتی بکناره دریا الاطفاء فرو نشاندن آتش
و چراغ الاکفاء فی القوم اذا ارادوا وجها فصرفتهم الی غیره و فی الابل اذا جعلت
البانها و اوبارها لاحد و یقال ان یجعلها نصفین تنتج کل عام نصفها و تدع نصفا
و فی البیت ان یخاط حاشیتا الثوب ثم یخد بهما مؤخر الخباء و فی الشعر اذا خالف
الشاعر بین نفس الروی کالدال مع الطاء و الجاء مع الخاء و نحوها و قیل بین حرکات
الروی کقافیة مرفوعة مع مخفوضة و نکونسار بکردن اوانی و کفته اند چسپانیدن روی
و من هذا قیل اکفأت القوس اذا املت راسها وقت الرمی ق الارقاء ایستادانیدن
خون و اشک ک طعنه حتی اتکأه ای القاه علی هیئة المتکئ و هذا علی التوهم لان
التاء و التاء الاجکاء استوار کردانیدن ل الاکلاء کیاه کرفتن زمین و کیاه خوردن و
سلف دادن در طعام الاملاء زکام رسانیدن و النعت مملوء و کمان بر در کشیدن
م الاحماء لوش در چاه کردن الاظماء تشنه کردانیدن الاقماء خوار کردن
و اقمأ القوم اذا سمنت ابلهم و کثرت مع ذلک و اقمأنی الشیء اعجبنی الاکماء
بسیار سماروغ شدن زمین اکمأ بالشیء اشتمل علیه و اکمأ اللص علی الشیء فذهب به
ن الانتاء مضطر کردانیدن الاضناء بسیار کودک و کوسفند میشینه شدن

٣٧٩ ... صفحه

ه الابغاء بخته ناکردن کوشت ومن ... المهموز اللام ط الایطاء برسپردن
چیزی را اشتن ومنه الحدیث فاوطأهم رعاء الابل غلبة ای غلبوهم وقهروهم
بالحجة وقوافی اعادت کردن ک الایکاء متکا ساختن کسی را وهو متعد م الایماء
اشارت کردن ومن الاجوف المهموز اللام ب الاباءة قصاص کردن و
باماوی بردن وفی ارض کذا فلاة تبیّ فی فلاة ای تذهب ث الاثاءة تیر انداختن
بکسی ج الاجاءة بیاوردن وملجا کردن د الاداءة دردمند شدن ودردمند
کردانیدن س الاساءة کمانی بد بردن بکسی یقال اسأت به الظن وبدی کردن
ش الاشاءة ملجا کردن ض الاضاءة روشن کردن وروشن شدن ف
الافاءة مال کسی غنیمت کردن ومنه الاثر لایلین مفاء علی مفیء المفاء الذی
افتتحت کورته فصارت فیئا کانه قال لایلین احد من اهل السواد علی الصحابة
الذین افتتحوا السواد عنوة فصار السواد لهم فیئا هذا وما اشبهه ووا کردانیدن
ق الاقاءة بقی آوردن ن الاناءة کران بار کردانیدن وبخته نا کردن کوشت
ومن اللفیف المقرون الایواء باماوی بردن باب
التفعیل ب التتریب خاک آلود کردن التتریب سرزنش کردن
ونکوهیدن التثقیب سوراخ کردن وآتش افروختن وبامیختن سپیدی با محاسن

التفعيل

وثقّب عود العرفج اذا امطر فلان التثليب شكسته شدن دندان شتران از
پیری وریخته شدن موی دنبالوی التجريب والتجربة آزمودن التجليب
کرد کردن وبانگ کردن التجنيب دور کردن وخداوند شتران اندک شیر شدن
التحريب بخشم آوردن وتيز کردن سنان التحزيب گروه گروه کردن التحسيب
بر بالش نشاندن ومنه الحديث ما حسّبوا ضيفهم ای ما اکرموه وچیزی را بالش
کردن وکسی را چندان عطا دادن تا خشنود گردد التحصيب ریگ در افکندن
وسنگ انداختن والنوم بالشعب الذي مخرجه الى الابطح ساعة من الليل ومنه
الحديث فمن شاء حصّب التجنيب في الفرس انحناء وتوتير في الصلب واليدين
واذا كان في الرجل فهو التجنيب بالجيم خرّبوا بيوتهم شدّد لفشوّ الفعل او المبالغة
التخضيب خضاب کردن والتشديد للمبالغة او لفشوّ الفعل درّبت البازي
على الصيد اي ضرّيت فدرّبته الشدائد حتى قوى ومرن عليها ورجل مدرِّب
ومدرَّب مثل مجرِّب ومجرَّب التذريب تيز کردن التذنيب پدید آمدن
پختگی در خرما از جهت دنبالو دنبال ساختن التذهيب زر اندود کردن
الترتيب یکی از پی دیگری فرا کردن يقال رتّب الطلايع بموضع كذا والتركيب يدل
على استقرار وانتصاب الترحيب بزرگ داشتن ومنه ترحيب العتيرة وهو

ذبحهانی دبجب وچیزی فرا زیر درخت نهادن تا نشکند از بسیاری بار
الترحیب مرحبا گفتن الترطیب تر کردن و رطب دادن المرعّبُ المقطّع الترغیب
راغب کردن و رغبت نمودن الترقیب السّلخ من قبل الرأس و الرّقبة التركيب
چیزی در چیزی نشاندن الترهیب ترسانیدن التزغیب با کند امویه شدن
التسریب کلّه کلّه کردانیدن اسپ و شتر و زین سو و زان سو کندن چاه وجز آن
و آب در مشک نو ریختن تا درزهای وی استوار کردد التسلیب او سوداشتن
التشذیب درخت پیراستن و اصله التقشیر التشریب آب و خاک در مشک نو
کردن تا طعم آن خوش کردد و در مال کسی تصرف کردن چنانکه خواهد التشعیب
کاسه را در بستن التشغیب شغب کردن التصلیب بردار کردن و سخت کردانیدن
چیزی و خشک شدن رطب التضریب زکنده زدن و میان قومی بهم برآوردن
التضهیب نیک بریان ناکردن بریانی و کمان و نیزه را آتش دادن التطریب آواز خوش
بکردانیدن التطنیب بطناب محکم کردن و بجایی مقام کردن و طنّب الفرس اذا
طال متنه التجیب کسی را شکفتی افکندن التعذیب و العذاب عذاب کردن التعریب
سخن کفتن از کسی و مهذب کردن سخن از لحن و کلمه که نه عربی باشد عربی کردن
و التشذیب ایضا و عرّب علیه فعله ای تبح و منه الحدیث عرّبوا علیه ای ردّوا

تفعیل

علیه بالانکار وعرّب الزرع ای قصّب التعزیب دور بردن بحر التعصیب عصابه
بسر بازبستن و تاج بر سر نهادن و المعصّب الذی یعصّب وسطه من الجوع و قیل
هو الذی عصّبته السنون ای اکلت ماله التعقیب از پی در داشتن ومنه الحدیث
کان یعقّب الجیوش فی کل عام ای یردّ قوما ویبعث آخرین یعاقبونهم و شد آمد کردن
درکاری بجد و نشستن پس از نماز از بهر دعا ومنه الحدیث من عقّب فی صلوة
فهو فی الصلوة و در سالی دو بار غزو کردن و حکم کسی را فسخ کردن و واکردیدن و فی الحدیث
ان بغلة کانت معقّبة ای لها عقب التعلیب مصدر المعلّب وهو الذی یتخذ العلبة
التغریب دور کردن و بجانب مغرب رفتن و فی الحدیث ان فیکم مغرّبین معناه
الذین یشرک فیهم الجن سمّوا بذلک لانه دخل فیهم عرق غریب المغلّب المغلوب
مرارا والمغلّب ایضا من الشعراء المحکوم له بالغلبة علی قرنه کانه غلب علیه وهو
من الاضداد وغلّبته انا علیه تغلیبا التقریب نزدیک کردن و اسپ هر دو دست و
پای برداشتن بیکبار بر نهادن در تک وقرّبت الله قربانا وهو کل ما تقرّبت به الیه
و فی الحدیث قرّب دجاجه وقرّب بیضه ومعناه انه تصدق بهما متقرّبا بذلک الی الله
التقشیب رد کانیدن بوی و رجل مقشّب الحسب اذا مزج حسبه التقصیب
مرغول کردن موی و قد قصّب الزرع تقصیبا وذلک بعد التفریح التقضیب

برنیدن زده و شتر را پی نهادن ریاضت برنشستن التّطلیب روی فرام کشیدن
التّقعیب دو دو در شدن در سخن و حافر مقعّب اذا کان علی خلقة القعب التّقلیب
نیک بگردانیدن التّکتیب لشکر گروه گروه کردن و پستان شتر ببستن فی الحدیث ثمّ
تکحّب ای تخرج القطوف وهی العناقیة کذّبت الرّجل تکذیبا و کذّابا اذا قلت له کذبت
و کذلک اذا اخبرت انّه کاذب وقال ثعلب اکذبته و کذّبته بمعنی و کذّب بحسن و کذّب لبنی
النّاقة ای ذهب وفی الحدیث فلم یکذّب قریش بعواده ای لم تردّ جواره و کلّ من کذّب
بشیٔ فقد ردّه التّکعیب نار پستان شدن التّکلیب سگ را تعلیم کردن و سگ داری
کردن و التّکبیل و هو مقلوب منه التّلحیب اندک شیر شدن گوسفند و التّلحیب پاره
پاره کردن وفی الحدیث لحّبها ای نهجها التّلقیب لقب دادن التّنخیب بد کردن و
نوشکردن در کاری و منه التّنخیب وهو بشرة التّرب للمآء صفیح منصّب اذا انصب
بعضه علی بعض او الی جنب بعض و منه نصّبت الخیل اذا نهّا و شدّد هنا للکثرة
او للمبالغة التّنقیب بسی در راهها بگردیدن و پیک وابر و هید را از چیزی التّنکیب
بگردیدن و بگردانیدن التّهدیب جامه را ریشه کردن التّهذیب پاکیزه کردن و الاسراع
فی الطیران و العدو و الکلام التّهریب بگریزانیدن التّهلیب موی دم اسپ برکندن
ت التّبکیت کالتّقریع و التّعنیف و بکّته بالحجة ای غلبه التّبثیت برجای بداشتن

تفعیل

(۳۷۶)

التربیت پرورانیدن التزفیت بزفت باندودن و پرورده بدان التزکیت پر کردن مشک

التسکیت خاموش کردن التسمیت بالشین و السین دعا کردن کسی را که عطسه زند و

الشین اعلی و افصح و منه الحدیث و شمتوا فی الطعام یقول اذا فرغتم فادعوا بالبرکة

لمن طعمتم عنده و فی حدیث آخر الا انی اسمت ای الزم سمت الطریق ای قصده

التسنیت زیره در دیک کردن التصمیت خاموش کردن نوشدن التنبیت پروردن

التنکیت پدید آمدن پختگی در خرما فی الحدیث اکل مهرتة یقال انما هو مهرتة نث

التثلیت سه گوشه کردن و سه یکی کردن چنانکه دو بهر بشود و سه یکی بماند و

نوعی ساختن از عطر که آنرا مثلث خوانند و سه خلق شتر بشستن و فی الحدیث

شر الناس المثلث یعنی الساعی باخیه یهلک ثلاثة نفسه و اخاه و امامه التحدیث

حدیث کردن التخنیث بدو در آوردن و منه سمی المخنث و مثل الاختنات التدبیث

نرم کردن جای التربیث درنگی کردن الترمیث الارمات التشعیث پراکنده کردن

التغریث گرسنه کردن التفریث فی الکبد مثل الفرث التلبیث درنگی کردن

التنقیث نشاختن ج التبریج جامه ببرج بافتن التبعیج شکافتن باران زمین را

التشبیح فعلی مشوش کردن و شبح الراعی بالعصا ای جعلها علی ظهره و جعل یدیه

من ورائها التحدیج تیز نگریستن التحریج تنگ فرا گرفتن بر کسی و سنگ را قلاده کردن

از گوش ماهی التحمیج چشم اندر کوافکندن وتیز نگریستن التخزیج فاراه افکندن
شاگرد راو تخزیج الرّاعیة المرتع ان یأکل بعضه و یترک بعضاً وعام فیه تخزیج
ای خصب وجدب التدبیج برکاری داشتن اندک اندک و در نوردیدن
المرنّج الملصق بالقوم ولیس منهم مزنّج ای ودج قلیل التشنیج دندان کرفتن
گورخر نیکدیگر را و نیک بخراشیدن التسریج نیکو کردانیدن وجزاً ن ف
وسرّج الله بالتشدید والتخفیف ای وفقه التشریج دوختن نه محکم التشبیح
بالجوع کردن التضریج خون آلود کردن وضرّجت الثوب صبغته بالحمرة وهو
دون المشبع وفوق المورّد التعریج ایستادن ویعدّی بعلی وخسبانیدن بنا
التفحیج میان پای از هم نهادن التفریج اندوه وا بردن التفشیج التفجیج التفلیج
گشاده کردن دندان التکریج کره کرفتن نان لجّج الخبر ای اظهر غیر ما فی نفسه التلبیج
والتلهیج نهاری دادن نضّجت الناقة بولدها اذا جازت السنة ولم تنتج التهییج
براماهیدن التهریج بانک بر سباع زدن والاهراج ایضاً ح الابتجیج شاد کردن
التبریح رنجانیدن ویعدّی بالباء ومنه الحدیث ونهی عن التبریح وهو قتل السو
مثل القاء السمکة علی النار ونحوه فی الحدیث عمر اوّل من بطّح المسجد ای القی
فیها الحصا وثره التبلیح بماندن التتریح اندوهگین کردن التجدیح دزیو سدن

تفعیل

۳۸۶

بست وآنچه بدان ماند التجلیح الاقدام الشدید والتصمیم والمجلح الرجل الشدید
الاکل والمجلح الماکول التجمیح چشم واکشادن از بهر دیدن نکریستن التدبیح سر دود
فرو آوردن ومنه الحدیث نهی ان یدبح الرجل فی الرکوع کما یدبح الحمار وروی
هذا بالذال والدال اعرف دبح اذا طاطا ظهره التذبیح بسیار کشتن التذویح
اندکی از زعفران وجز آن در آب کردن وکلغنه در طعام کردن الترجیح افزونی
دادن ورجحت احد قولیه علی الاخر الترزیح لاغر کردن ستور الترشیح پروردن
فی الحدیث کان اذا رفح انسانا اراد رفاه الحاء والهمزة قریبا المخرج یعنی اذا
دعا له بالرفاء الترقیح باصلاح آوردن الترنیح بیهوش وسرکشته کردانیدن
والماضی منه رنح التسبیح خدای را بپاکی یاد کردن ویعدی بنفسه وباللام ونماز
کردن ویعدی باللام ومنه الحدیث حلیه رجلین سبحا بعد العصر واما قوله تعالی
لولا تسبحون فمعناه هلا یستثنون التسریح والسراح کسیل کردن وتحقیق هذا
الموضع ان یقال ان السراح والسلام والکلام اسماء علی فعال بمعنی المصدر ولیست
مثل عمرک الله فی انه مصدر جاء علی حذف الزیادة اعنی التاء والیاء من قیل انها
جاءت وفیها شیء من الزیادة اعنی الالف فیها وکذلک ما اشبهها التسریح آسان
آسان کردن وتسریح الشعر ارساله وحله قیل المشط التسطیح پهن کردن التسمیح

راست کردن نیزه و آسان رفتن التشبیح نهی کردن التشریح نیک شرح کردن و شرحه
کردن گوشت التشقیح الازهار التصبیح صبوحی دادن و بامداد نزدیک کسی آمدن
یقال صبّحته ای اتیته صباحًا و لا یراد بالتشدید ههنا التکثیر و صبحه الله و صبّحته
ای قلت له عم صباحًا التصریح هویدا گفتن و هویدا شدن و ویژه شدن شراب پس
از کف انداختن و صرّحت کحل ای اجدبت و صارت صریحه ای خالصة فی الشدة
و کحل اسم للسنة المجدبة التصفیح دست بر هم زدن و هو فی الحدیث مأخوذ من
صفحتی الکف و ضرب احدهما بالاخری و هو سنة النساء فی الصلوة و پهن کردن جیزی
التطریح بسیار افگندن و بلند بلند کردن بنا التطفیح بر کردن التطلیح مانده
کردن شتر مرد را طمّح ببوله اذا رماه فی الهواء التفتیح گشاده کردن و بشکفانیدن
التفریح شاد کردن التفطیح بهن کردن التفقیح شکفتن و چشم وا کردن سگ بچه و
هذا فی الحدیث التقبیح زشت کردن فی الحدیث لا تقبّحوا الوجوه ای لا تنسبوه
الی القبح و قیل لا تقولوا قبّح الله وجه فلان من القبح و هو الابعاد و فی حدیث آخر
فلا اقبّح ای لا یرد علی قولی لمثله الی التقدیح باریک میان کردن اسب و در گو افتادن چشم
التقریح تا بلدر دیک کردن التقلیح دندان پاک کردن از زردی و هو من باب السلب
مثل قرّدت البعیر و مرّضته و فتّحت الباب اصلحت القلاحة علیهم و هی مفتاح

تفعيل

١٤٣

معوجّ طويل التكديح بنك بخراشيدن التلقيح كشن دادن خرما التمديح بسيار ستودن
التمريح پر آب كردن مشك تا بخيه كاهش محكم شود التمليح نمك بسيار در طعام كردن
تا تباه نشود وملّح الشاعر اى اتى بشئ مليح وملّحت الجزور سمنت قليلاً التنقيح پيك براستن
چوب وسخن ومغز از استخوان بيرون كردن خ التدبيخ بالخاء والحاء ان لقيت الرجل
ظهره ويطاطئ راسه التسبيخ سبك كردن ونيك خوفتن وسست شدن كرما
وواخيدن پشم وپنبه التشديخ سر بكوفتن والتشديد للكثرة التضميخ بوى خوش
آلودن التطبيخ بزرك شدن بچه سوسمار التفريخ بچه آوردن مرغ ومنه اشتق فرخ الزرع
اذا تهيا للانشقاق بعد ما يطلع التفنيخ رام كردن التمريخ روغن ياد اروو در ماليدن د
التبريد سرد كردن وفى الحديث لا تبرّدوا عن الظالم اى لا تشتموه فتخففوا عنه من عقوبة
ذنبه التبعيد دور كردن التبليد خويشتن بر زمين زدن شكستن در كشتن پيش
از انكه سرد شود وهو منهى عنه التجريد برهنه كردن التجعيد بشك كردن موى التجليد
كتاب را پشت كردن وپوست باز كردن شتر يقال جلّد جزوره وقلّما يقال سلخ جزوره
التجنيد لشكر گرد كردن التحريد كژ كردن وبيت محرّد اى مسنّم وغرفة محرّدة فيها
حرادىّ القصب وهى قصبات تجمع وتلف بالبردى عليها تزيينا لها وتحسينا ثم يسقف
بها الغرف وآحدها حرذى بنطى معرّب ولا يقال سهردية التحميد مبالغة الحمد

مبردى

التحفيد مبالغة الحفد التخليد جاويدان كردن ودست ودبخن در دست كسى وكوشوار در كوش كسى كردن و التركيب يدل على الملازمة والثبات الترمبيد الترهيد في المعنى الثانى الترفيد مهر كردن الترميد خاكستر آلود كردن ونزول لبن الشاة قبيل النتاج الترنيد واخيدن پنبه وباكف شدن دهن زند اى جبن والمزند الضيق البخيل وثوب مزند قليل العرض واصل الترنيد ان تحل اشاعر الناقة باخلة صغار ثم يشد بشعر وذلك اذا اندحقت رحمها بعد الولادة التزهيد فى الشى وعن الشى خلاف الترغيب فيه وفى الحديث يزهدها اى يقللها من الزهيد وهو الشى القليل التسبيد استيصال شعر الرأس وترك الادهان ايضا وهما فى الحديث وسبد الشعر بعد الحلق وهو حين ينبت ويسود الفرخ اذا بدا ريشه وشوك التسريد مبالغة السرد فى الدرع فى الحديث استقد فرسا اى اضمر المهمل التسميد نيك سركين در زمين زدن واستيصال شعر الرأس التسنيد چوب فرا ديوار كذاشتن والتشديد للكثرة التلهيد بخواب كردن التشريد راندن التصريد فى السقى دون الرى وفى العطا تقليله التصعيد بر كوه شدن ويعدى بفى وبعلى ودر وادى رفتن ويعدى بفى التصفيد بند كردن التصميد استوار وآكنده كردن ومبالغة الصمد وبيت مصمد اى معلى التضميد جراحت را دستارچينى در سر بستن وفى الحديث ضمد عينيه

تفعيل

١٠ س

ای وضع علیهما الدواء التعبید رام کردن و گرامی کردن و بقطران و ببند کی
کرفتن و تقول ما عبدت ان تفعل کذا ای ما لبثت التعتید ساختن التعرید کریختن
التعقید مبهم کردن سخن و بسیار کره کردن و استوار کردن پیمان و جز آن و ستبر کردن
دارو و جز آن التغرید آواز بکردانیدن و فی الحدیث طوبی للمفردین فرد الرجل اذا
تفقه و اعتزل الناس و خلا بمراعاة الامر والنهی و قیل هم الذین هلک لذاتهم و لقوا
فهم یذکرون الله و قیل هم المتخلون من الناس بذکر الله التفنید بدروغ و ضعف
و بجا و خرفی و جهل منسوب کردن و فی الحدیث اقتد فرسا قیل اقتنی و قیل ارتبط
فرسا فاتخذه کانه حصن الجا الیه کما یلجا الی الفند من الجبل التقرید خوار کردانیدن
و کنه از شتر بر چیدن و اصله الخداع و ذلک ان الرجل اذا اراد ان یاخذ البعیر الصعب
قرده اولا کانه ینزع قرداته التقلید در گردن کردن کار و قلاده و منه الحدیث
قلدوا الخیل و لا تقلدوها الاوتار قیل لا تقلدوها الاوتار فتختنق و قیل لا تطلبوا علیها
الذحول و هذا هو القول و فی حدیث آخر فقلدتنا السماء ای مطرتنا لوقت ماخوذ من
من قلد الحمی و هو یوم وردها یقال سویق مقند و مقنود و القند عسل قصب السکر
التکبید رسیدن ستاره بمیان آسمان التکمید نسخین العضو بخرق و نحوها التلبید
برهم نشاندن و منه الحدیث ملبدا ای مرقعا و صمغ در سر کردن محرم تا موی وی

کالیده نشود و منه الحدیث من لبّد رحله وفی حدیث آخر لبّد الشعر بمعنی

تلبّد وهو قوله یبعث یوم القیمة ملبّدا و الترکیب یدلّ علی تکرس الشیء بعضه علی بعض

التلهید بسیار ناتو لیدن التمجید بزرکی یاد کردن و چهار پایا نرا سیر نا کردن

وهذه لغة اهل نجد التمرید نسو کردن و بلند کردن بنا التملید التمرین تمهید

الامر تسویتها و اصلاحها و تمهید العذر بسطه وقبوله التنجید آراستن و دلیر

کردانیدن التنضید برهم نشاندن وفی الحدیث فاکلها حتی نفّدها ای اتی علیها

من نفد الشیء اذا فنی هذا اصله التهجید فراخواب کردن التهرید نیک بپزانیدن

التهنید دل کسی بردن و شمشیر زدن از آهن هندی ذ التخخیذ کروه کروه راخواندن

ومنه الحدیث تخخّذ عشیرته و المفاخذة ایضا التنبیذ مبالغة النبذ فی الطرح

التحنیذ بالذال و الدال ایضا محکم رای کردانیدن التنفیذ فرستادن و روان کردن

فرمان ر التبتیر بریدن دم کردن التبذیر مال باسراف نفقة کردن التبزیر دیک

افزار در دیک کردن التبشیر مژدکان دادن التبصیر و التبصرة التعریف

و الایضاح ویعدّی الی المفعول الثانی بالباء وقد یحذف الباء وعلی هذا یتوجه

بصّر و نهم و التبصیر بصره شدن و بچه آوردن و چشم باز کشادن سک بچه

وفی الحدیث فبصّر راسه ای قطع راسه التبقیر کوهاموا یا رید ن التبکیر

والایضاح کذا فی الصحاح

ظ برهامون

تفعیل

بامداد کردن و بامداد رفتن التبکیر و التبتیر هلاک کردن التمتیر خشک کردن
گوشت و خرما التثمیر بسیار دادن مال و مسکه برآوردن شیر التجبیر شکسته وا دد بستن
التجحیر چاه فراخ کردن التحدیر آبله نشان شدن تقول منه جدّر الرجل التجذیر
پراز بن برکندن التجمیر لشکر در ثغر فرو بستن و گرد کردن موی بر قفا و کره بر زدن
آن و هاهی الحدیث و سنگ جمار انداختن و ظل خرما بریدن و خوش بوی کرد انیدن
ببخور التحبیر نیکو کردن التحتیر میهمانی بنا کردن التحجیر گرد شدن ماه خطی باریک
و باشا دور دشدن در میغ و وسم حول عین البعیر بمیسم مستدیر التحذیر ترسانیدن
التحسیر ارمان خورانیدن و پر پوفتیدن مرغ و فی الحدیث محسّرون ای محقرون
مودون التحقیر التصغیر التحمیر سرخ کردن التخمیر خمیر کردن التخدیر پرده کی
درکرانیدن زن تقول منه خدّرت الجاریة التخسیر هلاک کردن و زیان کار کردانیدن
و نسبت کردن با خسارت و منه فما تزیدوننی غیر تخسیر و قیل کلما دعوتکم الی هدی
ازددتم غیا و تکذیبا فزادت خسارتکم التخصیر باریک میان کردانیدن التخضیر
سبز کردانیدن التخفیر شرم زده کردن و زینهار دادن التخمیر پوشانیدن
التدبیر اندیشه کردن در عاقبت کارها و پس از مرگ بنده را آزاد کردن و از کسی
چیزی روایت کردن التدثیر آشیان نکو بکردن مرغ التدمیر هلاک کردن و بعدی

بنفسه و بعلی و تدخین الصائد قتره بالوبر لئلّا یجد الوحش ریحه التّذکیر
بایاد دادن و پند دادن و حرف را مذکّر کردن و منه الحدیث فذکّروه ای فاجلّه
لانّ فی تذکیر الشیء اجلاله لم التّذمیر دست در فرج شتر کردن تا بچه بر آنست یا
ماده التّستیر پردگی کردن التّسجیر مبالغة التّسجر التّسحیر محتاج گردانیدن
بطعام و شراب و منه و ما انت من المسحّرین و قیل الذی خلق ذا سحر و فریفتن و
کسی را جادویی کردن التّسخیر کسی را کاری تکلیف کردن بی مزد و رام کردن التّسطیر
نوشتن و باهم آوردن چیزی که آنرا اصلی نباشد و فی الحدیث ماتسطّر علیّ بشیء
ای لا تروّج التّسعیر نرخ نهادن و آتش تنک افروختن التّسکیر چشم ببستن و
خوه کردن التّسمیر بسیار آب کردن شیر و الارسال ایضا و منه الحدیث فلیسمّرها
ای فلیرسلها و روی بالشین و معناهما واحد التّشتیر عیب کردن و یعدّی بالباء آ
التّشجیر منقش کردن بد رختان التّشطیر دو خلف شتر ببستن و شطّر الجنین
بمعنی اشعر التّشمیر جامه فراهم کرفتن و فرستادن و شمّر فی امره ای خفّ
التّشنیر عیب کردن التّشهیر معروف کردن التّصبیر بصبر فرمودن التّصدیر
تا بر سینه اسب از پیش اسپان بشدن و پیشگاه باز نشاندن و اوّل کردانیدن [نیدن]
وصدّر عن البعیر من التّصدیر ای اخّر الحزام عن صدره التّصعیر روی بکردانید [بکرد شد]

تفعيل

از كبر التصغير تصغير كردن [illegible] كردن التصفير زرد كردن التضبير

استوار خلق بكرد انيدن التصفير مبالغة الصفر التضهير باريك ميان كردن و

الفرس ان تعلفه حتى يسمن ثم ترده الى القوت وذلك فى اربعين يوما التطثير

ستبر شدن شير التطهير پاك كردن التظفير ظفر دادن و ناخن بسبب وانچه

بدان ماند فرو بردن و مقدار ناخن نبات از زمين برآمدن التظهير ظهار كردن

از زن وهو قول الرجل لامرأته انت على كظهر امى و يعدى بمن التعبير عبارت

كردن وخواب گزاردن و تعبير الدراهم وزنها بعد التفاريق والباب يدل على

النفوذ فى الشئ التعذير تقصير كردن و بعذر بيا بودن و عذرى دروغ آوردن

التعزير زدن كم از حد و گران بار كردن خر و التعظيم و النصر و فى الحديث تعزرنى

على الاسلام اى توقفنى و التعزير فى كلام العرب التوقيف على الفرايض و الاحكام

و قيل تؤدبنى و المعنى تعلمنى الصلوة و تعيرنى بانى لا احسنها التعسير دشخوار

كردن التعشير نشان ده آيت بر كردن و ده ماه برآمدن بر آبستنى شتر و تعشير

الحمار نهيقه عشرة اصوات فى طلق واحد التعصير العصر التعفير در خاك كرداندن

و گوشت بريك در آفتاب خشك و سپيد كردن و از شير باز كردن بتدريج

مادر بچه را التعقير اكثر من العقر و عقرته اى قلت له عقرك الله التعكير

التطثير

دزدی دجای کردن التمهیر شکافی دادن التعفیر کرد برانگیختن التغزیر آن
تدع حلبة بین حلبتین وذلک اذا ادبر لبن الناقة التمهیر طلا بر روی کردن زن
تا لونش صافی گردد والسعی دون الرّیّ التفتیر سست کردانیدن التجبیر و
التفجرة آب راندن التفخیر حکم کردن بغلبهٔ کسی برکسی در فخر التفسیر هویدا
کردن ومنه التفسرة وهی نظر الطبیب الی الماء وحکمه فیه التفطیر روزه گشادن
کسی را التقعیر گوها بزمین فرو بردن برای درخت نشاندن وسوراخ کردن
مورش را التفکیر اندیشه کردن التقهیر مانده شدن التقتیر قوت تنگ داشتن
و تهییج القتار وهو ریح الشواء واصله انّ صیّاد الاسد کان یقتّر فی قرته
بلحم یجد الاسد ریحه فیقبل الی الزّبیة ثم یسمّی ریح اللحم المشوی کیف کان قتارًا
وفی الحدیث یقتّر بین یدیه ای یسوّی النصال التقدیر اندازه کردن التقشیر
پوست باز کردن التقصیر کوتاه کردن ویعدّی بنفسه وکم کردن از نماز وجامه و
موی ویعدّین بمن وسستی کردن درچیزی ویعدّی بفی وباز ماندن از
چیزی ویعدّی بعن التقطیر چکانیدن وبر پهلو افکندن وقطار کردن
شتر التقعیر دور درشدن در سخن وژرف کردن التکبیر خدای تعالی را ببزرگی
یاد کردن وبزرگ داشتن وفی الحدیث کبّر کبره ای لیتکلم القوم التکثیر
الاکبر منهم

الشوآء

تفعيل

بسیار کرد انیدن التکدیر تیره کردن التکسیر تنک شکستن و جمع کردن اسم را
که نه جمع سلامت باشد التکفیر فاکناشتن از کناه کاره و کفارت کردن سوکند
و یعدّی بان بعن و سر دور فرو آوردن در خدمت کسی را و یعدّی باللام و
منه الحدیث الاعضاء کلها مُکَفِّر للسان ای یذلّ و یخضع و فی حدیث آخر المؤمن
مُکَفَّر ای مرزّأ فی نفسه و ماله لیکفّر خطایاه التمشیر الامشار فی العضاه و نشاط
النّفس بالجماع و هذا فی الحدیث و التفریق التمصیر شهر کردن و اندک شیر
شدن بز و رنک کردن جامه چنانکه اندک مایه در زردی باشد فی الحدیث
مَضَّرَ مضّرها الله فی النّار ای جمعها نها و قیل اصله من مضر اللّبن و هو قرصه
اللسان و انما شدّد للمبالغة او للکثرة فعلی هذا القول اُشتُقَّ التمضیر من المضر
ثم تُصُرِّف فیه فقیل مضّرنا فلان فتمضَّر مثل قیّسناه فتقیّس ای صیّرناه کذلک
بان نسیناه الیها در مُنثرّ شدّد للکثرة فی الحدیث تمترّوا ای تکلّموا و لعلّه
ماخوذ من التحنیب قولهم فلان لا یعطی خیره حتی ینزّ ای یلحّ علیه و یصغّر من
من قدره نشّروا ای رقاه او کتب له البشرة و هی کالتعویذ و الرُّقیة و صحّف منشّرة
شدّد للکثرة التضییر تر سا کردانیدن التضییر تازه روی کردانیدن و اذا قلت
نضّر الله امرأً یعنی نعّمه التنفیر رمانیدن و منه الحدیث لا تُنفّروا النّاس

۲۸۷ ص

تنفير

اى تجنباهم ومنه ايضا قولهم نفّرعنه اى لقبه كانه عندهم تنضير للجنّ والعير
وفضل نهادن كسى را بركسى در حسب التنفير وابث وهيدن زوبشتن كردن التنكير
ناشناسا كردن ونكره كردانيدن اسم التّهجير كرم شدن وبكرمكاه رفتن وفى الحديث
لو يعلم الناس ما فى التهجير التهجير التبكير الى كلّ صلوة ولم يرد الخروج الى
الهاجرة وهذه لغة حجازية وقرى سامرا تهجرون معناه تكثرون من
الهجر وهو الهذيان او هجر النبى وكتاب الله التهدير بانك كردن شتر كشن
التبريز بيرون آوردن واز اقران خويش در كذشتن در فضل وهذى يعدّى
بعلى وبرّز الفرس اذا سبق التحليز الجلن التجهيز ساز كردن التربيز
پر كردن مشك التطريز طراز كردن جامه التجييز پير شدن زن وبعجز منسوب
كردن ودرنكى كردن التغريز دنبال بزمين فرو بردن ملخ از بهر خايه التحيير
برجهانيدن التفقيز حنا در دست بستن شبه دستوانه التمليز برجهانيدن
التنبيز مبالغة النبز التنفيز تير بر ناخن بكردانيدن وبرجهانيدن س
التبخيس كاسته شدن مغز استخوان التبنيس بانس شدن ويعدّى بعن
التنزيس التنرّس التحريس محكم راى كردن التجنيس المجانسة التخريس
طعام ساختن زايح را والماضى فعّل وخرست على المرأة اذا اطعمت في ولادتها

التمرس

تفعیل

التخمیس پنج گوشه کردن التدریس الادراس التدلیس عیب آشتریان بر
خریدار بپوشیدن ومنه اخذ التدلیس فی الاسناد وهو ان یحدث عن الشیخ
الاکبر ولعله سمعه عمن دونه التدمیس پنهان کردن التدنیس شوخگن کردانیدن
الترکیس مبالغة الارکاس التشمیس چیزی بآفتاب ساختن التضریس محروب کردن
ودرشت کردن زمین وچاه چنانکه دندانه دارد التطلیس نیک محو کردن نبشته
التعبیس مبالغة العبوس التعریس بآخر شب فرو آمدن التعلیس سخت شدن درد
التعنیس بماندن دختر در خانه بی شوهر قال الاصمعی لا یقال عَنَّسَتْ ولکن
عُنِّسَتْ وواداشتن او التغلیس بتاریکی شب کاری کردن ویا در آن وقت بجای
آمدن التفلیس مفلس خواندن التقدیس پاک کردن وبپاکی صفت کردن التقریس
سرد کردن التقلیس الضرب بالدف والغناء وفی الحدیث قلسوا الله ای وضعوا
ایدیهم علی الصدر خضوعا فی الحدیث وهو مُکَبِّسٌ ای یقتحم الناس فیکبسهم
التلبیس کالتدلیس والتخلیط شدد للمبالغة التلدیس نعل بر بستن شتر و پاره
بر موزه دوختن التمجیس تبیین المجوسیة وتزیینها التملیس نسو کردن و
بجهانیدن کسی التنبیس مثل التبنیس التنجیس پلید کردن وشی کانت العرب
تعلقه کالعوذة تدفع بها العین التنفیس وا بردن غم التنکیس دولت را

نقش دکردن التنکیس نکونسار کردن ش التحمیش بازی کردن التحبیش کرد
کردن وکسب کردن التحریش بریکدیکر آغالیدن التحمیش بخشم آوردن التخدیش
مبالغة الخدش الترعیش بلرزانیدن الترقیش آراستن قول وجز آن وسخن چینی کردن
التفریش رز راجفت کردن التفتیش واژوهیدن التغریش سنک یا خشت در میان
مرا افکندن وپرواز دادن مرغ برچیزی وبهی نواز شدن کشت التقریش التحریش
التقیش القمش التکمیش شتابانیدن نعشت الرجل ای قلت له نعشک الله التنفیش
واخیدن پشم وپنبه وموی وفی الحدیث منفش المنخرین یعنی الواسع المنخرین
المتطامن المارن کانوف الزنج التفتیش منفش کردن التهریش کالتحریش ص
التبریض استوار کردن التخلیص برهانیدن وویژه کردانیدن التدلیص درخشان
کردن زره الترخیص رخصت دادن ویعدی باللام الترقیص برجهانیدن مادر
کودک را وجز آن فی الحدیث فلیشقص الخنازیر ای فلیعضها اعضاء للبیع التعریص
کوشت درمیان سرا بالو کندن تا خشک شود التقریص بسیار زواله نشاندن فی الحدیث
قرصیه فی الماء ای قطعیه التقلیص باهم آمدن وقرس مقلص ای مرتفع التقمیص
پیراهن در پوشانیدن التلخیص هویدا کردن التمحیص آزموده کردانیدن وبی کناه کردانیدن
التنغیص ناخوش کردانیدن نعیش التنمیص التنمص ض التبعیض پاره پاره کردن

تفعيل

التبغيض دشمن كردانيدن التحريض براوژوليدن برقتال وجز آن التخضيض بيو كندن
التخميض اندك كردن التخفيض فرو داشتن آواز وآسان كردن الترفيض اندكى
آب در مشك رها كردن الترميض چشم داشتن كسى را وفى الحديث لا ترمضها يقال رمض
الراعى ماشيته اذا رعاها فى الرمضاء التعريض پيش چيزى وا بردن وپهن كردن وبشوليده
نوشتن وراه آورد دادن وسخن سربسته گفتن وتمام نا پخته كردن گوشت وراعى پهن
كردن شتر را التغريض تنگ بر شتر بستن ويقال الغرض فى سقائك اى لا تملاه و
فلان بحر لا يغرض اى لا ينزح التغميض چشم فراكردن ودر معاملت مساهلت
فراكرفتن وسخن را مشكل كردن التفريض التحزيز وفريضهاى مختلف كردن
ومنه فرضناها وقال ابو عمرو بن العلاء فصلناها التقبيض واهم آوردن وادن ما
مرا آنرا كه فراكيرد التقريض التقريظ وهو ان يمدح الانسان بالحق او بالباطل التمريض
بيمار وانى كردن وتقصير كردن التنضيض نيك بيفشاندن التنقيض بانگ بسيار كردن
اسفرود ظ التبقيط بكوه واشدن وهو فى الحديث التبلط سنگ يا خشت
در سراى افكندن وبماندن التثبيط درنگى كردن التحنيط مرده را حنوط كردن
التخريط شكم براندن دارو التخليط تخليط كردن وآميختن الترهيط لقمه
بزرگ كردن التسبيط فى الناقة كالرجاع واسقاط البهيمة ولدها التسليط بر گماشتن

١٣٩١

التسميط چیزی از دوال زین در آویختن التشميط در خون کردانیدن

التضريط الاضراط التعليط رسن از کردن شتر بکردن وداغ کردن بر کردن شتر بیهما

التغليط در غلط او کندن و بغلط منسوب کردن فرّط فی الامر قصّر فیه وضیّعه

حتّی فات وفرّطته ترکته فقدّمته وفرّط الله عنه مایکره ای نحّاه وقلّما یستعمل

الّا فی الشعر التقريط کوشوار در کوش کسی کردن وریم چراغ فراکرفتن ولکام بر

اسب کردن ومنه الحدیث فیقرّطوها اعنّتها وقیل معناه ان یمدّ الفارس یده

حتّی یجعلها علی قذال فی حضره التنشيط فر انشاط آوردن التنقيط نقط بر زدن

ظ التحفيظ کسی را بر حفظ چیزی داشتن التغليظ درشت فراکرفتن چیزی بر

کسی ودرشت کفتن وستبر کردن التقريظ ستودن التنكيظ الانکاظ ع التبديع

مبتدع خواندن التبليع پدید آمدن سپیدی در موی التتبيع از پی فراشدن

واز پی فراد اشتن جدّعته تجدیعا ای قال جدعا لک التجريع اندوه وکرم و

جز آن بکلوی کسی فرو کردن التجزيع پخته شدن شتر از خرما و پاره کردن کوشت

التجميع سنک کرد کردن وبنماز آدینه آمدن وبکزاردن آن التحديع مبالغة

الجدع التخديع پاره پاره درحرب رفتن خزّعنی طلع فی رجلی ای قطعنی عن

الشیء التخضيع فروتن کردانیدن التخليع بندها از جای بیاوردن وقطع

تفعيل

مستفعلن فی عروض البسيط وضربه جميعًا مقل الی مفعولن فیسمّی البيت مخلّعا التدريع زره وپيراهن زنان پوشانيدن التدفيع بسی سوختن کسی را التدميع مبالغة الدمع التذريع کسی را خوه کردن ودست جنبانيدن در رفتن و بدست اشارت کردن مبشر التربيع چهارسو کردن الترجيع نعت کردن انّا لله وانّا اليه راجعون کفتن وترجيع کردن در بانک نماز وبستن دست کنده وترجيع الدابة يديها فی السير رجعها الترسيع تباه شدن پلک چشم والماضی فعّل وتباه شدن چشم الترعيع الوکيب الترفيع نيک براندن شتر الترقيع بسی وژنک در جامه دادن التسبيع هفت کردن التسجيع مسجّع کردن التسفيع نيک سوختن کرما مردم را وسياه کردانيدن آتش چيزی را التسليع شکافتن التسميع معروف کردن ببدی ونيکی ويعدّيان بالباء وفی الحديث مُسَمَّعًا مزمّرًا ای مقيّدًا مُسَوْجرًا فالمسمع من اسماء القيد والزمارة الساجور التشجيع دلير کردن ودلير خواندن التشريع بآبشخور آوردن التشسيع مثل التفسيع التشفيع شفاعت کسی پذيرفتن التشنيع تشنيع کردن ويعدّی بعلی ونيک برشکردن التصديع پراکنده کردن وشکافتن ودردسر رسانيدن و الماضی من هذا صرّع التصريع فی الشعر تقفية المصراع الاول وبسی بيفکندن

ودرد ولخت کردن ضمّع الثريدة اذا رفع راسها وضمّع السهم اذا ابتلت قذذه من
الدم وغيره فانضمت التضبيع بازو بازيدن اسپ وشتر در رفتن التضجيع تقصير كردن
التضريع نزديک کشتن آفتاب بغروشدن وضرّعت القدر اذا حان ان يدرک
التضليع برهيئة پهلو نقش كردن جامه التطبيع پر كردن مشک وجز آن وكران بار كردن
التطميع طمع افكندن التجنيع بدرد آوردن فى الحديث لما فدّع اهل خيبر عبد الله
ابن عمر ماخوذ من الفدع وهو عوج فى المفاصل التفريع با لا بر شدن و بشيو فرو شدن
وچيزى را فرع كردن وفرع كشتن وهو فى الحديث وفى حديث آخر ففرّع بينهم اى
فحجز بينهم يقال فرّع وفزّع وفرّق بينهم بمعنى واحد التفزيع ترسانيدن واندوه
وابردن وهذا يعدّى بعن التفصيع بيرون كردن التفقيع پرک از انگشتان بياوردن
التفليع شكافتن التقريع ملامت صعب كردن ومعالجة الفصيل من القرع كانه
ينزع ومن ذلک وهو بثر ابيض تخرج بالفصال ودواءه الملح وحباب البان الابل
فاذا لم يجدوا ملحا كنفوا او باره ونضحوا جلده بالماء ثم جرّوه على السبخة التقزيع
موى سر بعضى سترد ن و بعضى گذاشتن التقشيع ابر وا بردن التقصيع پر شدن
جراحت از خون التقطيع پاره پاره كردن ومنه مقطعات الشعر وهى قصاره و اسپ
از پيش اسپان بشدن و تقطيع الشعر وزنه باجزاء العروض و فى الحديث

تفعيل

الامقطعًا اى مثل الحلقة وما اشبهها التفليح مبالغة الفلح التقنيع قناع پوشانيدن

ومنه قنّعت راسه بالسوط ضربا وقنع الديك اذا رد برايله الى راسه كشّ اللبن

اى علا دسمه وخثورته راسه وكثعت للقدر رمث برندها التكسيع مصدر قولك

رجل مكسّع اذا لم يتزوج فاجتمع الماء فى ظهره التكنيع باهم آوردن التلفيع سرپوشانيدن

ولفعت المزادة قلبتها التلميع رنكارنك كردانيدن فى الحديث وتنصّع طيبها

اى تخلص وناصع كل شئ خالصه التمتيع برخوردارى دادن وبلند كردانيدن

التمزيع براكنده كردن التمنيع مبالغة المنع التنزيع ينكه بوكندن التهجيع فراخواب

كردن التهزيع پاره پاره كردن غ التبليغ رسانيدن الترفيغ فراخ عيش كردانيدن

التسبيغ القاء الناقة ولدها وقد اشعر التصبيغ مبالغة الصبغ وصبغت الرطبة

مثل ذنبت فى المعنى الاول حِبرٌ مصمّغ متخذ من الصمغ التفريغ فارغ كردن وريختن

التمريغ مراغه دادن ستور التمشيغ التلطيخ ف التثقيف راست كردن نيزه التحديف

الكفر بالنعم التجريف ينك فارنديدن التجليف هلاك كردن مال كسى والمجلّف الذى

اخذ فى جوانبه وقيل الذى اخذ فى وسطه وتركت جوانبه حذفه اى هياه وصنعه

التحريف بكردانيدن سخن ومحرّف بكردن قلم التحليف سوكند دادن التحنيف احنف

كردن التخريف خرف خواندن التخصيف مبالغة الخصف التخليف وابس كذاشتن

التذریف

ویک خلف بنشتن الترحیف افزون شدن و وعده بعلی الترديف از پی در آوردن
الترصیف مبالغة الرصف فی الحدیث کان الکلبی یزلف الحدیث ای یزید فی الحدیث
زلفهما معناه اسلفهما وقدمهما والاصل فی الکلمة القرب التسحیف برده فرو کذا شتن
التسقیف خانه را سقف کردن التسلیف پس فرستادن و نهاری که ادرار التشریف
بزرگوار کردن التشنیف گوشوار در گوش کسی کردن التصحیف الخطاء فی الصحیفه
وهی الکتاب التصریف کردانیدن ومنه صرف الفعل و هویدا کردن و خمر صرف
خوردن التصنیف تمییز الاشیاء بعضها من بعض و تصنیف الکتاب من هذا التضعیف
افزون کردن و ضعیف کردن و ضعیف خواندن التطریف کارزار کردن از کرد بر کرد
لشکر التعجیف الاکل دون الشبع التعریف بیاگاهانیدن و تعریف کردن کم شده و
خوش بوی کردانیدن و استادن بعرفات التعطیف مهربان کردانیدن و نیک بید و
در آوردن التعقیف کوژ کردن التعنیف سرزنش کردن التغلیف غالیه بر کردن
التقذیف مبالغة القذف التقصیف مبالغة القصف التکثیف والتکسیف التقطیع
بالتاء عن البارانی و بالسین عن الجوهری التکشیف مبالغة الکشف التکلیف چیزی
از کسی در خواستن که در آن رنجی بود التکنیف کرد چیزی در آمدن التلحیف جواب
جامه کندن التلقیف فرو آورانیدن و تلقین کردن التنتیف مبالغة النتف و فی الحدیث

الکنة

وبحقته ای دفعت رأسه والتحفة شبه التل التذریف مبالغة الذرف التنشیف
باکف شدن شیر شتر التنصیف بدو نیم کردن و شترش بر سر کسی افکندن التنطیف
کوشوار در کوش کسی کردن و چکانیدن شراب و مانند آن التنظیف پاک کردن
التنکیف باغیر شدن شتر فی البتریق چشم فراخ باز کردن تا تیز نکریستن التبعیق
شکافتن ومنه الحدیث تبعقون لقاحنا ای تنحرون اهلنا و یسیلون دماؤها
التحدیق نکریستن و کرد کسی در آمدن و یتعدی بالباء التحریق نیک سوزانیدن
التحلیق دور بهوا بر شدن مرغ التحلیق و التحلاق بسیار ستردن سر و فی الحدیث
نحلق به ای نرماه التحمیق احمق خواندن التخریق و الخراق نیک بدریدن
قال الفراء افعال من مصادر التفعیل لغة یمانیة فصیحة و التخریق بسی دروغ کفتن التخلیق
مخلوق بیندودن و تمام خلق کردن و نشو کردن التدبیق بسریش استوار کردن
التدفیق نیک ریختن التدنیق استقصا کردن و نزدیک کشتن خورشید بفروشدن
ومنه الحدیث یُدَنِّقُ للموت ای یدنو و چشم بکو فرو شدن و پیوسته سوی چیزی
نکریستن التدلیق تیز کردن کناره چیزی التربیق رشتها که در کردن بره کنند ساختن
الترشیق تیز نکریستن الترمیق دایم نکریستن الترنیق تیره کردن و باستادن و خواب
با چشم آمیختن و دایم نکریستن و ضعف یکون فی البصر و فی الیدین و فی الامر و رنق

الطائر اذا حفق بجناحيه فی الهوآء وثبت ولم يطر. ترنيق لهم رنقت المغری فرنق زرنق

ای انتظر الولادة لانها راسی فلا تضع الا بعد مدة. الترهيق بسيار شدن مهمانان نزد يک

کسی و تهمت کردن کسی را ببدی. الترليق موی ستردن. التسريق بدزدی منسوب کردن

ومنه قری ان ابنک سرق. التشريق گوشت قديد کردن وبسوی مشرق شدن

و نماز عيد کردن ومنه الحديث لا تشريق الا فی مصر جامع. التشفيق اندک کردن

التشنيق التقطيع بالطول وفی الحديث وشنق لها يعنی لناقة ای عاجها بزمامها

وکفها لترفع راسها. التصديق راست گويد اشتن و زکوة گوسفند وجز آن

ستدن. التصفيق آميختن شراب باب ودست برهم زدن وهو فی الحديث ماخوذ

من صفق احدی اليدين بالاخری لا ببطونهما ولکن بظهور اصابع اليمنی علی الراحة

من اليد اليسری وهو سنة النسآء فی الصلوة وشراب از انايی با انايی بردن

وشتران چراگاهی بچراگاهی و التركيب يدل علی ملاقاة شئ ذی صفحة لشئ مثله بقوة

التطبيق بربند گاه آمدن شمشير يا جدا کردن عضو ومنه الحديث طبقت ای اصبت

وجه الفتيا وهر دو دست درميان رانين نهادن در رکوع وهو فی الحديث و روی

زمين فرا گرفتن باران وتطبيق الفرس تقريبه. التطريق نزديک کشتن سفر و دا کاله

نهادن ولا يقال ذلک لغير القطاة فی بچه در شکم شتر و زن گرفتن وبازداشتن شتر

ازلي

تفعيل

ازكياه وجزان وراه بازداذن التطليق طلاق دادن وطلّق السليم اذا سكن وجعه بعد

الغذاء التعبيق كهنه كردن التعذيق بسيار شاخ خرما بريدن التعريق شراب باب

اندك آميختن وبى كوشت كردن وپرنا كردن دلو التعفيق باز كرد انيدن التعليق دد

آويختن ومنه فتذروها كالمعلّقة وهى التى فقد زوجها وعاشق بكرد انيدن ود

الماضى من هذا عُلّق التعميق ژرف كردن وباستقصا نكريستن فى الحديث تعنّقها

اى تاخذي بعنقها وتعصريها التغريق غرقه كردن ومنه لجام مغرّق بالفضة

اى محلّى وكشتن والباب يدلّ على انتهاء فى شئ يبلغ اقصاه التغليق دردر بستن

التفتيق شكافتن التفريق والتفرقة پراكنده كردن ومنه الحديث فرّقوا عن المنية تولوا

فرقتعن
اشتروا بثمن الرقيق الواحد رقيقين لانه ان مات الواحد بقى الآخر واذا كان كذلك فكانكم

المنية التفسيق فاسق خواندن التفليق شكافتن التفنيق ناز ونعمت پرورد ن

التلبيق چرب كردن التلفيق واهم آوردن مرق اى غنى غناء السفلة التمزيق د

المزق پراكنده كردن ومنه ومزّقناهم كل ممزّق واصله التمزيق يقال مزّق ثيابه

التمسيق رنك كردن بكل سرخ التمهيق شير دادن التنبيق بنشستن وبر سته نشاندن

درخت وكذلك كل شئ مسبّق مهذّب التنزيق برسكيزانيدن اسب التنسيق

راستن سخن وجزآن التنطيق كمر بر ميان بستن التنفيق در سوراخ شدن موش

دنی الحدیث لا تنفق بعضکم لبعض لا تقصد ان تنفق سلعة علی جهة النجش التنمیق
نوشتن ونمق الکتاب ای نقش وصورد کـ بتک آذان الانعام ای قطعها شدد للکثرة
التبریک دعای برکت خواندن التحریک جنبانیدن التحنیک استوار خرد کرد ایندن
دکام کودک بمالیدن بخرما وجزآن التشبیک انکشتان بهم کذاشتن وآنچه بدان
ماند التشریک شراک کردن دد نعلین و انباز کردن التفلیک ان یجعل الراعی
من الهلب مثل الفلکة ثم یجعله فی لسان الفصیل لئلا یرضع وفلک ثدی الجاریة
ای استدار التمسیک چنک دد زدن وبیوی با بکاه وخداوند مشک شدن و
مشک رنک کردن وبیالودن بدان وفی الحدیث خذی فرصة ممسکة ای محتملة تتول
تحملینها معک تعالجین بها قبلک وعلی هذا هو مشدد وقیل مطیبة بالمسک والاول
انجح لقلة ذات اید یهم التمعیک مراغه دادن ستور التملیک پادشاه کردانیدن
و استوار کرد ایندن التهتیک مبالغة الهتک التهلیک هلاک کردن انتبتیل
دل از دنیا بریدن وفی الحدیث بتل العمر متی اعیب اوجبها التبخیل نسبت
کردن ببخل التبدیل الابدال ومنهم من جعل التبدیل تغییر الشیء عن حاله والابدال
جعل شیء مکان آخر التبغیل مشی فیه اختلاف بین العنق والهملجة مشتق
من البغل التثقیل کران کرد ایندن التمثیل باقی داشتن التجحیل مبالغة الجحل

تفعیل

التجدیل بر زمین افکندن التجمیل نیکو کردن یقال جمّلک الله وجمّل الله علیک
التجهیل بجهل منسوب کردن التحجیل چشم بکوفروشدن و دست و پای اسپ سپید کردن
التحصیل التمییز وقیل جمع الشیء ومنه حوصلة الطائر وحصّل کلامه ای ردّه الی محصوله
التحفیل التصریة التحمیل والحمال بار بر نهادن وشغل از کسی درخواستن
التحنیل تباه خردو اعضا کردانیدن التخجیل خجل کردن التخذیل برخذلان کذاشتن
داشتن فی الحدیث خضّلی قنازعک ای ندیها و رطّبیها بالدهن لیذهب شعثها
التدبیل کرد کردن چیزی التدخیل جمله اعضا بقطران بیالودن وزر اندود کردن
شمشیر و التدکیب یدل علی التغطیة والستر الترتیل هویدا کردن سخن بی تکلف
الترجیل جعد کردن موی و فرو کردن موی الترحیل روان کردن کسی را از جای خویش
وفی الحدیث ترحّل الناس قیل ینزل معهم اذا نزلوا وینقل اذا اقلوا وقیل ینزلهم
المنازل الترطیل چرب کردن موی را بروغن الترفیل التعظیم والتذبیل و اجامه
الترکیة الترکیل سنبها با پایها کوفتن الترجیل خون آلود کردن الترخیل سست
کردانیدن کوشت فی الحدیث ویزخلنا ای یحسنا ورواه یزجلنا فمعناه یرمینا الترمیل
در جامه پیچیدن التسبیل سبیل کردن التسجیل سجل کردن التسخیل استه شدن
خرما بن التسفیل بزیر فرو بردن التسهیل آسان کردانیدن التطفیل بخسپیدن

آفتاب بفروشدن وروی فراکردن تاریکی شب بطفلی کردن وطفلت الابل ذلك
اذا كان معها اولادها فرنعت بها حتى يلحقها الاطفال التحجيل الاستحبابات وطبخ
اللحم على عجلة وعجلت له من التمر كذا اى قدمت والمعجل الذى يأتى اهله بالاعجال
وهى ما يعجله الراعى من اللبن الى اهله قبل الحلب التعديل عدل خواندن وراست
كردن التغذية والتعذال بى ملامت كردن التعسيل انكبين توشه دادن وبانكبين
بپروردن وفى الحديث اذا اراد الله بعبد خيرا عسله قيل يا رسول الله ما عسله
قال يفتح له عملا صالحا بين يدى موته حتى يرضى عنه فى حوله وفى حديث آخر عسله فى الناس
اى طيب ثناءه وكلاهما مأخوذ من العسل التعصيل بپيچيدن تير در انداختن وفى الحديث
عصّلا اى بالا التعضيل استوار شدن بچه در شكم مادر چنانكه بيرون نتواند آمدن
وتنك آمدن جاى از مردمان وكار بر كسى تنك فرا كرفتن التعطيل فرو كذاشتن
وبى زيور كردن وتعهد ناكردن التعقيل بسيار عقال بر پاى شتر بستن وفى الحديث
يعقل الكرم اى يخرج العقيلى وهو الحصرم التعميل تولية العمل فى الحديث من
غسّل اى جامع قبل الخروج الى الصلوة وقبل اغتسل بعد الجماع وروى بالتخفيف
معناه جامع التغفيل بغفلت منسوب كردن واحمق كرد انيدن التغليل بيك تا فتن
التفسيل ناكس خواندن والمفسلة المرأة التى اذا نشط زوجها لغشيانها اعتلت

تفعیل

التفصیل هویدا کردن وجدا کردن از یکدیگر و پاره پاره کردن التفضیل فاضل گردانیدن
وفضل نهادن التقبیل بوسه دادن التقتیل سخت رام بکردن ومبالغه کردن در کشتن
ورجل مُقَتَّل ای مجرَّب التقفیل قفل کردن التکبیل بند کردن التکحیل سرمه در کردن
التکفیل والتکفلة بپایندانی فرا کسی دادن التکمیل تمام کردن مثّلتُ له کذا ای صوّرتُ
له مثاله بالکتابة وغیرها التمحیل وا داشتن شیر در وعا مثّلتِ الناقة اذا انزلت شیا
قلیلا من اللبن التمهیل زمان دادن التنبیل سنگ استنجا دادن کسی را ونبّلتُ
فلانا بطعامی ناولته شیا بعد شی و فی الحدیث وفتیً ینبّله ای یعطیه النبل التنثیل
سرگین افگندن خداوند سم التنخیل نیک بیختن التنزیل فرو فرستادن والترتیب
ایضا التنسیل بیفکندن حیوان موی و بر و پشم التنصیل در نشاندن تیغ و پیکان و
وسنان و بیرون کشیدن آن وهو من الاضداد التنعیل نعل بر بستن التنفیل غنیمت
دادن التنقیل بسیار فراوا رد ن وموزه وجزان نیکو کردن التنکیل رسوا کردن
ویعدّی بالبا و وا رمانیدن وفی الحدیث لا تنکّل ای لا تدفع عما سلطت علیه لشوتها
فی الارض التهبیل لعن کردن و کسی را گفتن که هبلتک امک وهبّلَه اللحم مثل اهبله
وهو فی الحدیث التهجیل سخن نافرجام نشنوانیدن و نیز جزان انداختن التهدیل
صح فروگذاشتن شاخ و لنج و آنچه بدان ماند التبهیم بی مادر چرانیدن بهم

اولاد الضأن التثلم زشت کردن التثلیم بسیار خندیدن افکندن المجثمة المصبورة
لا تمافی الطیر خاصة والارانب واشباه ذلک بجثم ثم یرمی حتی یقتل وقد نهی عن
ذلک التجحیم درکسی نگریستن التجذیم مبالغة الجذم التجریم تمام کردن سال
التجزیم پر کردن مشک وعاجز شدن التجسیم تناور کردانیدن التجشیم التکلف
التحریم حرام کردن ونا پیراستن پوست وریاضت تمام نایافتن ستور وشکوهمند کردن
والترکیب یدل علی المنع والتشدید التحطیم تنک شکستن التحکیم منع کردن وحاکم
کردانیدن کسی را در مال خویش وفی الحدیث او محکّم فی نفسه فمن کسر الکاف
فمعناه المنصف من نفسه ومن فتحها فهو الرجل یقع فی ید العدو فتخیّر بین الکفر
والقتل فیختار القتل التحلیم بردبار کردن التحنیم نیک مهر کردن التخدیم پای برنجن
در پای کسی کردن وقوم مخدّمون ای مخدومون یراد به کثرة الخدم والحشم
التخذیم پاره پاره کردن التخریم پاره از چیزی بریدن التخزیم مبالغة الخزم
التخطیم مبالغة الخطم التدسیم جعل الدسم علی شیٔ ویقال دسّم المطر الارض
اذا بلّها ولم یبالغ ویقال دسّم سبالهم اذا اطعمهم شیئا دسما وفی الحدیث دسّموا
نونته ای سوّدوا ذلک الموضع منه لئلا تصیبه العین التدنیم الاسفاف للامور
الدنیة الترجیم سنک برسر کور نهادن وپینداشت سخن کفتن الترحیم مبالغة الرحم

ا برخم

تفعیل

الترخیم نرم کردن و کفته اند بیو کندن و منه ترخیم الاسم فی النداء و هو ان یحذف من
آخره حرف او اکثر التردیم جامه وژنکرد ادن الترزیم پرونده بستن الترسیم
جامه بخط کردن الترقیم رقم کردن الترنیم آواز کرد انیدن الترزیم بخیل کرد انیدن
الترلیم راست بتراشیدن و نیکو قد کردن و اندک کردن عطا الترقیم و انشان کردن
التسخیم بالخاء و الحاء سیاه کرد انیدن التسدیم دهن شتر بستن التسقیم بیمار کردن
التسلیم و السلام سلام کردن و یعدی بعلی و التسلیم فراسپردن و یعدی الی
المفعول الثانی بالی و کردن نهادن و یعدی باللام و برهانیدن و یعدی الی المفعول
الثانی بمن و سلم اذا دل التسنیم چیزی برسان خر پشته کردن التسهیم برد بخط یا فتن
التشحیم تباه کردن طعام التشریم جستن با جراحت و تنک شکافتن التصتیم
تمام کردن و استوار کردن التصدیم مبالغة الصدم التصریم منقطع کردن شیر
بعلاج و پاره پاره کردن رسن و جز آن التصلیم از بن بریدن کوش التضریم نیک
برافروختن آتش المطهم التام من کل شئ علی حدة فهو بارع الجمال و قیل المطهم من
الناس المکلثم المجتمع قال ابن فارس و هذا اصح للحدیث الذی روی فی صفته
صلی الله علیه و آله و سلم لم یکن بالمطهم و لا بالمکلثم ای لم یکن بالمدور الوجه و لا بالموجن
و لکنه مسنون الوجه التظلیم ظالم خواندن و اذا البیت مظلم و المظلم المزوق

مأخوذ من القطم التقتيم دیر واد اشتر و درنگی شدن و باز استادن از کاری و
یعدّی بعن و در وقت عتمه رفتن التجحیم عجم بر زدن التعظیم بزرگ داشتن و بزرگ
کردانیدن التحکیم نیک فربه شدن و در پرو نده بستن التعلیم در آموختن و بیاگاهانیدن
التعنیم خضاب کردن التغریم برکسی تاوان کردن التغنیم غنیمت دادن التفحیم نارفتن
در اوّل شب تا تاریکی شب بشود التفخیم بزرگ کردانیدن و امالت نادادن حروف را
التفدیم فدام بر بستن جای شراب التفهیم دریاوانیدن التقحیم بعنف در آوردن
چیزی در چیزی و بر زمین افکندن از اسپ سوار را التقدیم و التقدمة در پیش کردن
و در پیش شدن و منه لاتقدّموا بین یدی الله ورسوله و فرمودن یقال قدّم الیه فی کذا
التقسیم وابخشیدن و نیکو کردانیدن و قد ورد فی الشعر قسمت بمعنی عممت
فی القسم التقلیم بسیار ناخن چیدن التکتیم نیک پوشانیدن التکدیم مبالغة الکدم
التکریم و التکرمة کرامی کردن التکلیم و الکلّام و الکلّام با کسی سخن کفتن و التکلیم خسته
کردن التلدیم الترديم التلطیم مبالغة اللطم التلقیم لقمه فرو برانیدن و لقمه دادن کسی را
التنجیم بارها دادن مال و آنچه بدان ماند و بنجوم حکم کردن التنشیم بوی کوشت بکشتن
و در شدن در کاری و لایکون الّا فی الشر التنظیم مبالغة النظم التنعیم بناز و نعمت
پروردن التهدیم مبالغة الهدم التهکیم التغنیة ن التبدین بزاد بر آمدن

تفعیل

التبطین جامه را آستر کردن وفی الحدیث یبطّن لحیته ای یأخذ من تحت الذقن الشعر وهذا من باب السلب التتبین تاریک کردن نظر وهو فی الحدیث التثمین هشت گوشه کردن التجبین بدل خواندن وبددل کردن جفّن اخ اطعم فی الجفان التحرین آواز بگرداندن وفی الحدیث ان الشیطان یحرّنه معنا یوسوس الیه ویقول لم لم تزکت اهلک ومالک ویبینه حتی تحرکه التحسین نیکو کردن التحصین استوار کردن التخشین درشت کردن وخشّنت صدره ای اوغرته التخمین بگمان سخن گفتن التدخین دود کردن التدمین سرگین در زمین زدن ودمّن القوم الدار وهو تسویدهم ایاها بما یجتمع فیها التدهین چرب کردن ومنه قوم مدهّنون علیهم آثار النعم التزیین بر آگنده کردن التردین جامه را آستین کردن الترقین خضاب کردن بحناء و الترقین فی کتاب الحسابات تسوید الموضع لئلا یتوهم انه ابیض لئلا یقع فیه حساب وهو لفظة نبطیة ومعناه الفارغ التزکین التشبیه التسخین گرم کردن التسطین برپای کرده ستوها التسکین بیارامانید التسمین روغن دادن وفربه کردن وسرد کردن بلغت یمن التضمین چیزی بپایندانی فرا کسی دادن ودر میان چیزی نهادن ومنه الحدیث لا تشتر لبن الغنم والبقر مضمّنا ای لا تشتره وهو فی الضرع والمضمّن من الشعر ما ضمّنته بیتا من البیت ما لا یتم معناه ولا بالذی یلیه منه ایضا التعثین

دوتا کردن ومنه الحدیث عشو الهایر بیل یخرو الیها التعضین التشنیج و الزجاج

ایضا التغنین بنته افکندن التقرین همیر کردن التقطین پنبه دانه بیاوردن رز

التکفین کفن کردن التلبین خشت زدن التلجین برک خطمی بهم بزدن تا ستبر و دوسنده شود

التلحین بلحن منسوب کردن التلسین چیزی را زفانه کردن التلعین مبالغة اللعن

وفلان ملعن القدر اذا کان لا یقری الضیف التلقین التفهیم التلهین نهاری دادن

التمتین استوار کردن التمدین شهر ساختن التمرین نرم کردن التمشین شبر فرو هشتن

بکره التمکین دست دادن وجای دادن یقال مکنتک ومکنت لک مثل نصحتک و

نصحت لک وقال ابو علی یجوز ان یکون علی حد قوله ردف لکم التنتین کند اکردانیدن

التهجین جعل الشی هجینا و تهجین الامر تقبیحه التهدین فراخواب کردن کودک بسجی

و درنگی شدن ه التدلیه ذهاب العقل من الهوی الترفیه آسان کردانیدن کار بر کسی

التسفیه بی خرد خواندن التشبیه مانند کردن الترضیه خار بریدن التفریه

الافتراء التفقیه زیرک و فقیه خواندن التکریه دشمن کردانیدن التنبیه مشهور کردن

و بیدار کردن و دلالت کردن بر چیزی که از ان غافل باشد وهذا یتعدی الی

المفعول الثانی بعلی التنزیه دور کردن و بیدوی صفت کردن التتفیه

لا یفقاه ومن المضاعف ب التتبیب هلاک کردن التجبیب از جنک بکریخته و

تفعيل

۲۰۸ لم

ان يبلغ التبجيل ركبة اليد وعرقوب الرجل التحبيب دوست كرد ايدن سير
آب شدن شتر التخبيب بنده كسى را بروى تباه كردن التذبيب شتافتن در رفتن
وروز بآخر رسيدن وذببت اى اكثر الذبت وطعان عزتن نيب اذا بو لم يبنه
التربيب پروردن الترنيب باكف شدن دهن ومويز شدن ومويز كردن
التسبيب سبب ساختن التشبيب صفت جمال زن وحال خود باد در عشق بگفتن
التضبيب بش برزدن وضببوا الصبيكم اى اتخذوا الضبية وهي سمن ورب يجعل
للصبي في عكة يطعمه التطبيب مرغ درميان مشك كرفتن التغبيب تقصير كردن
ومنه الحديث يغبب عن هلاك المسهين اى لم يخبر بكثرة من هلك منهم ودر روز
يكبار دوشيدن كوسفند وغبب عنه اى دفع التغبيب تقيه كردن التلبيب
كريبان كسى بكرفتن وبكشيدن وباد انشدن كشت ت التشتيت پراكنده
كردن التثبيت خود مرد كردن التقتيت دروغ بزيا حين خوش بوى كردن ث
التبثيث آشكارا كردن خبر والتشديد للمبالغة التحثيث براو ثوليدن
التنثيث التبثيث ج التدجيج ابرناك شدن وبپوشانيدن سلاح و پوشيده شدن
در سلاح الترجيج باريك كردن ابرو وفي الحديث ثم زجج موضعها معناه سوى
موضع النفي و اصله ماخوذ من ترجيج الحواجب وهو حذف زوايد الشعر

فيشبه لشدة بيته لموضع البقى بتسوية لترجيح الحواجب وقيل ماخوذ من الزج وهو
ان يكون النقى ... قمع في طرف من الخشبة فشد عليه زجاً ليمسكه ويحفظ ما في باطنه
التبشيخ مبالغة الشج ... بي لا بعجاج وخانه پردود کردن التلجيج دوزرف
درنا شدن كشتى التهجيج چشم بگو فرو شدن ح التصحيح درست كردن خ
التسخيخ دنبال بزمين فرو بردن ملخ د التبديد پراكنده كردن التجديد نو كردن
و بريدن پستان شتر و كساء مجدد فيه خطوط مختلفة التحديد تيز كردن و
حد چيزى پديد كردن التخديد الخوغ كرفتن الترديد والتردد از بس واكردانيدن
ورجل مردد حاير باز التسديد توفيق دادن و راست كردانيدن وفي الحديث
يسدد اى يقتصد فلا يغلو ولا يسرف التشديد استوار كردانيدن وسختى نهادن
بركسى ومشدد كردن حرف التعديد مالى كه آنرا عدد بسيار باشد جمع كردن و
باستقصا چيزى بشمردن التقديد قديد كردن گوشت التمديد كشيدن
التنديد كسى را بدى معروف كردن ويعدى بالباء و آواز بلند بر داشتن
التهديد بيم كردن ر التحرير نيك بكشيدن التحرير آزاد كردن و مهذب كردن
سخن و تحرير الولد ان تفرده لطاعة الله وخدمة المسجد التشرير بآفتاب خشك
كردن في الحديث اخرجا ما تصررانه من الكلام اى تجمعانه في صدوركما

التقرير

تفعّل

التطرير تيز كردن التّعرير سركين در زمين زدن التغرير والتغرّة بخطر و هلاكت
افكندن و يعدّى بالباء وغرّرت ثنيتا الغلام و فى الحديث لا تغرير اهو من
الغرار وهو النوم القليل التّقرير فرا اقرار آوردن [illegible] التكرير والتكرار
با [illegible] واكرد ايندن التّمرير طلخ كردانيدن زا التّحزيز رخنه كردن سر دندان
چنانكه سر دندان جوانان باشد التّرزيز آهار دادن و مهره زدن كاغذ و رزّزت
لك الامر ترزيزا اى وطاتة لك التّعزيز والتعزّة نيرومند كردن ومنه الحديث
انكم لمعزّز بكم اى مشدّد ولرو نشاندن باران زمين را التّكزيز استوار كردن
التّهزيز نيك بجنبانيدن ش التّعشيش اندك برك و باريك ساق شدن خرما
وكره كرفتن نان وخشك شدن آن و آشيان كردن مرغ ومنه الحديث ولا تملا
بيتنا تعشيشا اى لا تخزينا فى طعامنا فى هذه الزاوية شيا وفى تلك الزاوية شيا
كالطيور اذا عششت عشّه فى مواضع شتّى ومن عشش الخبر اذ انكرح وفسد
تريد انها تحسن مراعاة الطعام المخبوز وتعهده بان يطعم منه اوّلا فاوّلا
طريا ولا تغفل امره فيتكرّج ويفسد ومن رواه بالغين فهو روى بيثنا بالتنوين
ويكون مأخذه من الغشّ قال ابن السكّيت التغشيش النميمة ص التبصيص
چشم باز كردن سك بچه التّحصيص بيخ كردن و التبصيص ايضا التخصيص خاص كردن

التّرصيص الرّصّ ونقاب بستن در بستن زن چنانکه جز چشم نتوان دید وبه ارزن بیند بودن انه تّصيص التّخصيص التّلصيص في البنيان التّرصيص ض التّخضيض براو زولیدن التّحضيض مبالغة العضّ التّقضيض لیئم کردن ط التّخطيط مخطّط بافتن التّعطيط مبالغة العطّ ف التّجفيف خشک کردن وبرکشوانه بپوشانیدن
التّحفيف کرد چیزی در آوردن وفي الحديث حفّف وجهد قلّ ماله التّخفيف سبک کردن
التّذفيف بالذال دزد بکشتن خسته وبالدال لغة ايضا عن البارانی ويعدّيان بعلی
التّصفيف رسته کردن التّطفيف کم پیمودن کیل ومنه الحديث طفّفت بي الفرس مسجد بني زريق حتی کاد يساوي المسجد يعني قارب ولم يبلغ هناك وقيل وثب بی
يقال طفّفت بفلان موضع كذا اي رفعته اليه وحاذيته به التّلفيف نیک در پیچیدن
ق التّحقيق حقیقت کردن وبدانستن وحقّقت قول فلان وظنّه اي صدّقته
التّدقيق باریک کردن وتنک بنوشتن التّرقيق تنک کردن ونیکو بکردن سخن ومنه المثل عن صبوح ترقّق التّرقيق السلخ من قبل الرأس على خلاف ما يسلخ النّاس اليوم وفي الحديث مالي اراكم ترقّقا كالسّمر يعني تحذيف الشّعر التّشقيق نیک شکافتن وشقّق الكلام اذا اخرجه احسن مخرج ک التّحكيك نیک بخاریدن التّشكيك بشک افکندن التّفكيك از هم بکشادن ل التّبليل نیک تر کردن

تفعيل

التجليل جل او كندن و همه را فرا رسيدن و بپوشانيدن چيزى التحليل و التحلة حلال كردن و التحليل بسى بجايى فرو آمدن وقوله لهم فعليه تحلة القسم اى لم افعل الا بقدر ما حللت به يمينى ان لا افعله و لم ابالغ ثم يقال لكل شىء لم يبالغ فيه تحليل يقال ضربه تحليلا و الباب يدل على فتح الشىء التخليل خلال كردن و سركه كرد ايندن و سركه شدن و خلل فلان فى وعائه اى خص التذليل خوار كردن و قوله تعالى و ذللت قطوفها تذليلا اى سويت عناقيدها و ذليت من السعف و قيل معنى حلت ادنيت منهم من فوقهم حايط ذليل اذا كان قصيرا التصليل نيك كند ا شدن كوشت التضليل بى راه خواندن التظليل سايه بان كردن و در سايه كردن التعليل پيا پى شراب دادن و ميوه پيا پى رفتن و بچيزى مشغول كردن و غلت زايل كردن و چيزى را علت نهادن التغليل بنك غاليه بكار داشتن التفليل رخنه بسى كردن التقليل اندك كردن و باندكى فا نمودن و منه و يقللكم فى اعينهم التكليل پوشانيدن تاج و پدلى كردن در حمله و بددلى كردن كانه من الاضداد و سحاب مكلل ملمع بالبرق و يقال هو الذى حوله قطع من السحاب فهو مكلل بهن و هذا ماخوذ من الاكليل و روضة مكللة اى حفت بالنور و فى الحديث نهى عن تقصيص القبور و تكليلها قيل رفعها ببناء مثل الكلل و هى الصوامع و القباب التى يبنى على القبور

۳۴/۱ ن

وقيل ضرب الكلمة عليه وهى ستر مرتع التهليل لا اله الا الله كفتن و بدعلى كردن در
حرب مراتبه التتمة تمام كردن وتمم الرجل اذا صار تميمى الرأى و الهوى او المحلة
سممت الاعظم نسمة او ذلك اذا كان عسافا بته فى الحديث لعن الله المجمات
من النساء اراد المترجلات يتخذن شعورهن جمة فعل الرجال لا يرسلنها
ارسال النساء شعورهن التحميم سياه شدن سر و موى و جوزه پس و متعه ادن
زن را پس از طلاق و سياه كردن انكشت التدميم مبالغة اللدم الترميم بسيار ماهد
در كردن التصميم بكذشتن در رفتن و جز آن و بكذشتن شمشير از آنچه بدان آيد
وصمم اى عض و نيب فلم يرسل ما عض طمم الطاير اذا وقع على الغصن التعميم
همه را فرا رسيدن و كف برآوردن شير تشبيها بالعمامة و عمامه پوشانيدن و عمم
الرجل سود لان العمائم تيجان العرب كما قيل فى العجم توج التغميم نيك پوشانيدن
التكميم غلاف شكوفه بيرون آوردن درخت و كلاه پوشانيدن ن التزنين
بيانك آوردن التعنين عنان كردن لكام اسپ را و غير آن كردن كتاب را و عنن على
الرجل عن امرأته اذا حكم القاضى عليه بالعنة او منع عنها بالسجن التغنين و التغنة
كوناكون كردن ومنه الحديث مثل التغنين فى الثوب وهو البقعة السخيفة فى الثوب
الضيق ٥ التفهيه درماندن ومن المعتل الواوى ب التوثيب بر بالش نشاندن

نممت ظ

عنوان م ظ

التوجيه

تفعيل

التوجيب بيو كندن ويعدّى بالباء ودر شبانروزيك وقت نهادن طعام
خوردن را في الحديث الا توصيبًا اي فتورًا التوصيب والتوصيم واهن ت
التوقيت وقت نهادن والتركيب يدل على حدّ شيء وكنهه من بيان وغيره التوكيت
نقط نقط رنك پختكي در خرما پديد آمدن ث التوريث ميراث دادن
تقول ورّث فلانًا اي ادخله على ماله في ورثته ج التوديج ازو دجان رگ زدن
التوشيج بهم در آوردن ح التوتيح الايتاح التوشيح وشاح در گردن كسي كردن
وظبية موشحة لها طوقان من جانبيها التوقيح نيم تاب كردن خ التوبيخ سرزنش
كردن التوديخ تاريخ كردن نامه وانچه بدان ماند التوشيخ شوخگن كردن د
التوتيد الانعاظ ووتّد فلان رجله في الارض اذا ابتّها التوحيد يكي گفتن التوريد
گلگون كردن وگل بيرون آوردن درخت التوسيد چيزي بالش ساختن التوطيد
برجاي بداشتن واستوار كردن التوفيد وفد فرستادن التوقيد آتش افروختن
التوكيد استوار كردن التوليد از گوسفند بچه گرفتن واز اصلي چيزي پديد
آوردن وعربية مولّدة ورجل مولّد اذا كان عربيًا غير محض وفي الحديث انا ولّدتك
اي ربّيتك ر وبرّت الارنب اذا مشت في الحزونة لئلا يتبيّن اثرها ومنه
الحديث لا توبّروا آثاركم التوبير التعفية ومحو الاثر التوتير كمان بر زه كردن

١٥

التوثیر نرم کردن بستر و مانند آن التوذیر پاره پاره کردن گوشت و نیش در زدن جراحت

التوشیر تیز کردن دندان التوعیر درشت کردن راه التوغیر سخت گرم کردن

التوفیر تمام کردن و بسیار کردن التوقیر بشکوه داشتن و شکوه مند کردن

التوکیر مهمانی بنا کردن و پر کردن شکم و مشک ز التوعیز الایعاز س

التوریس بورس رنگ کردن و آن نباتی باشد بزعفران مانند ش التوبیش

اوباش فراهم کردن و خش الرجل اذا رمی بثوبه و سلاحه مخافة ان یلحق فی الحدیث

قد وخش ای یبس فیضا التوریش بر یکدیگر آغالیدن یقال ضربوه فما وطش

الیهم ای لم یدفع عن نفسه ص التوبیص چشم وا کردن سگ بچه التوصیص فی

فی الانتقاث و الترصیص التوقیص هیزم باریک بر آتش افکندن ض التوریض

ان یخرج الرجل غائطه و نحوه مرة واحدة و کذلک فی کل شیء و فی الحدیث لا صیام

لمن لم یورض ای لمن لم ینو من اللیل و رضت الصوم و ارضته اذا نویته ط التوریط

در هلاکت افکندن التوسیط اندر میان کردن و بدو نیم کردن چیزی ع التودیع

بدرود کردن و دست بداشتن و بنا پروردن کشتی برای کشتی و چیزی در ماهی

نهادن تا تباه نشود و الترکیب یدل علی الترک و التخلیة التوریع الکف و منه الحدیث

ورع اللص التوزیع بخش کردن التوسیع فراخ کردن التوشیع پنبه زده در سجیدن

ارح

تفعیل

۱۶ الم

ورقم کردن جامه التوضیع نگنده زدن جبّه التوقیع نامه را توقیع کردن و شمشیر
و پیکان و آنچه بدان ماند تیز کردن و وصم بر چیزی افکندن و ستور را پشت ریش
کردن و طریق موقّع ای مذلّل و رجل موقّع للذی اصابه البلایا کان کل البعیر التولیع
کالتلمیع الّا ان التولیع استطالة البلق ع و دّع الجنین اذا صوّر فی البطن ف
التوصیف الوجف و بعصا زدن التوظیف وظیفه بر نهادن و الترکیب یدل علی
تقدیر الشیء التوقیف واقف کردانیدن و دست و رنجن در دست کسی کردن
و بموقف استادن و التوقیف کالنص ایضا ق التوثیق استوار کردن و وثّقت
فلانا اذا قلت انه ثقة التوریق برک بیاوردن درخت و سقّت الحنطة ای جعلتها
وسقا وسقا التوسیق بسیار قدید کردن التوعیق بد خواندن التوفیق سازوار
کردانیدن و الباب یدل علی ملائمة الشیئین ک التوریک کناه بر کسی نهادن و
بر سرون ستور نشستن و یک پهلو را بر زین نهادن و ورّکت الجبل جاوزته
و ورّکت ای عدلت و التوریک فی الیمین نیة ینویها الحالف غیر ما نواه مستحلفه وهو
فی حدیث ابرهیم النخعی و کان یجیزه ان کان الحالف مظلوما ل التوسیل نزدیکی
جستن و یعدّی بالی التوصیل بالغة الوصل التوکیل وکیل کردن و کسی را بر
کاری کماشتن و کار با کسی کذاشتن م التوجیم آرزوی آبستن بدادن

التوصیف الوصف م

و گوسفند کشتن از بهر وی التودیع افزون شدن و قلاده در گردن سگ کردن
و ودّم الناقة اذا اقطع ما یخرج من رحمها التوریم بر آماهانیدن و منه ورّم فلان
بانفه اذا شمخ بانفه و بجبر التوسیم موسم آمدن و بنی داغ کردن التوشیم
مبالغة الوشم التوصیم فی الجسد کالتکسیر والفترة والکسل ومنه الحدیث
ولا توصیم فی الدین ای لا یفتروا فی اقامة الحدود ولا یحابوا فیها التوهیم بغلط
او کندن ن التوطین وطن گرفتن و دل بر چیزی بنهادن التوهین سست کردن
٧ التوجیه چیزی یک نسق کردن و روی فرا کردانیدن و کسی را کسیل کردن بکاری
والتوجیه ایضا الحرکة قبل الروی المقید کفتحة را الحتر و کسرة میم الحمق و ضمه
را الطروق و اختلافها عیب و فی الحدیث قد وجهت سدافته ای اخذت وجها
هتکت ستر ک فیه و قیل معنی وجهتها ای ازلتها من المکان الذی امرت ان تلزمیها
وجعلتها امامک التولیة شیفته کردانیدن و منه الحدیث لا تولّه والدة بولدها
ای لا تفرق بین المرأة وولدها و ذلک فی السبآء و من اللفیف المفروق ج
التوجیة تشنا بانیدن را التودیة بپوشانیدن خبر و بیفکندن خبر بجی دیگر ماخوذة
من ودی الشئ کانک ترکت الشئ الذی یلیک و تجاوزت الی ما وراءه
واندوهگن کردن زشتی جراحت دارو کننده را دادآتش بیرون آوردن از آتش زنه

تفعیل

۴۱۸

وجوب کردن وهو فی الحدیث ش التوشیة مبالغة الوشی ص التوصیة و اوصا
اندرز کردن وفرمودن ف التوفیة تمام کردن ق التوقیة مبالغة الوقایة
ل التولیة روی فرا کردن و پشت بکردانیدن وهو من الاضداد و والی کردانیدن
وچیزی بدانچه خریده باشد فا کسی دادن و یقال ولیتک القبلة اذا اصیرتها
تستقبلها بوجهه ومنه فلنولینک قبلة ترضیها و الباب یدل علی الترتیب
ومن المعتل الیائی ر التیسیر آسان کردن ومنه یسره الله للیسری
ای وفقه لها و بسیار شدن نسل و شیر کوسفند س التیبیس خشک کردن ظ
التیقیظ کرد برانکیختن و بیدار کردن ع التیدیع رنک کردن ماید ع وهو الزعفران
م التییتیم یتیم کردانیدن التیمیم کسی را تیمم دادن و قصد کسی کردن ن
التیمین یمن شدن ومن الاجوف الواوی ب التثویب باب کردن
التثویب پاداش دادن و بنا پرخواندن وفی الحدیث مجوب علیه ای مترس علیه
ماخوذ من الجوب و الترس التحویب زجر کردن التذویب بکدازانیدن وفی
الحدیث کان یذوب امته ای یصفر ذوابتها الترویب ماست کردانیدن
التصویب بنشست فرو آوردن و کسی را در کاری بصواب منسوب کردن ت
التصویت الصوت التفویت فایت کردانیدن التمویت بمرانیدن ث

التّغویث فریاد خواندن التّلویث آلوده کردن و تیره کردن **ج** التّتویج تاج بر سر نهادن
التّزویج رواج کردن التّزویج مرد را زن و زن را شوهر دادن و یعدّی
الی مفعولین وحکی عن الکسائی زوّجناه امرأة و بامرأة ایضا وجفت و قرین کردن و یعدّی
الی المفعول الثّانی بالباء التّعویج کج کردن **ح** التّرویح راحت دادن ومنه التّرویحة
وخوش بوی کردن و بماوی بردن چهار پای را بشبانگاه التّصویح خشک کردن
آفتاب نبات را و خشک شدن آن بکرما اللّازم عن البارانی وفی الحدیث قبل
ان یصوّح ای قبل ان یستبین صلاحه وخلوه من مرّة التّطویح فرا و افکندن التّلویح
غلبه کردن کسی را التّلویح اشارت کردن و بکردانیدن آفتاب و آتش گونه چیزی را
و گرم کردن چیزی بآتش **خ** التّدویخ خوار کردن کسی را و دوّخ البلاد قهرها
واستولی علی اهلها التّنویخ رام کردن **د** التّجوید سره کردن و نیک گفتن التّخوید
بشتاب رفتن التّبرید گرم در افتادن ... طعام التّزوید مبالغة الذّود التّزوید
توشه دادن التّسوید مهتر کردن و سیاه کردن و سوّدت الابل وهو ان یدقّ
المسح البالی من شعر فتداوی به ادبارها التّطوید پس دویدن در کوهها التّنوید
خو فرا گرفتن کسی را و پیر شدن التّقوید مبالغة القود التّهوید نرم گفتن
ونرم رفتن و جهود کردن و خفتن و مست کردن شراب **ذ** التّعویذ تعویذ کردن

التّصویح م

و باز داشتن خواستن کسی را ر التشویر انگیختن کرد و فتنه و جنگ و شور انیدن
التجویر بجور منسوب کردن و بیو کتدن التحویر سپید کردن جامه و جز آن
و کرد کردن نان در وقت پختن و داغ کردن و هو فی الحدیث التدویر کرد کردن
التزویر بیاراستن و کرامة الزائر و فی الحدیث زوّر نفسه علی نفسه ای اتهمها
علیه التسویر دست ورنجن پوشانیدن التشویر تشویر دادن و یعدّی بالباء و
اشارت کردن بدست سوی کسی و یعدّی بالی التصویر صورت کرد التعویر یک
چشم کردن و با بناشتن چشمه و چاه و عوّرت عن فلان اذ اکذبت عنه و
رددت و عوّرته عن الامر صرفته عنه التغویر بغور آمدن و قیلوله کردن التقویر
شکل بر کشیدن جامه و خربزه و آنچه بدان ماند التکویر کرد کردن کالا و بستن
آن و عمامه در بستن و پیو کندن و فسّر قوله اذا الشمس کوّرت بالفاظ مختلفة و الجمیع
یرجع الی اصلین اللف و الرمی و تکویر اللیل علی النهار تغشیته ایاه و یقال زیادته من هذا
فی ذلک التنویر روشن کردن و روشن شدن و شکوفه بیاوردن و غازیر و شنی صبح کردن
و نوّر ذراعه اذا غرزها بابرة ثم ذرّ علیها النور و جاء فی الحدیث نوّر بمعنی قلّل
بالمعنی الاوّلی التهویر برهانیدن بچیزی راز التجویز روا داشتن التحویز شتر
باب بردن التفوین بمردن و فوّن الرجل بابله اذا ارکب بها المفازة س التسویس

شبشه در طعام افتادن وسُوِّسَ الرجلُ امور الناس على مفعول ما لم يسم فاعله اذا
مُلِّکَ امرهم التطويس نيکو بکردن التقويس نبدد در آوردن و بدد در آمدن
التکويس نکونسار کردن التهويس تهوس کردانيدن ش التشويش شوريده کردن
ويعدّى بعلى التنويش بزى فرا دادن هوّشَ القومُ اختلطوا وکل شئ خلطته فقد
هوّشته ص التخويص فرا گرفتن چيزى و اگر چه اندک باشد ويقال خوّصه الشيب
وخوّص فيه اذا ظهر فيه وفى الحديث مثل التاج المخوّص بالذهب تخويص التاج
ان يجعل فيه صحايف من ذهب کالخوص من خوص النخل والديباج المخوص المنسوج به
ض التحويض حوض کردن التخويض بسيار در چيزى شدن يقال خوّض فى نجيعه
الترويض نيک رام کردن ستور و مرغزار کردن و شدن التعويض عوض دادن
التفويض کار وا کسى گذاشتن وفى النکاح التزويج بلا مهر التقويض خيمه بر کندن
وقوّضت الينا نقضته من غير هدم ط التحويط ديوار بست کردن التسويط بسيار
بياميختن التشويط چيزى فا آتش داشتن تا موى آن بسوزد التوييط چيزى باز
جايى در آويختن ع التجويع گرسنه داشتن التخويع کاستن و کاسته شدن
الترويع برنشانيدن وفى الحديث و مروّعين المروّع الملهم کانه يلقى فى روعه
الصواب التصويع التصويح وفى الحديث صوّع به فرسه اى يجمح برأسه

تفعیل

طوّع فعل من طاع الشیء یطوع اذا سهل و انقاد ومنه فطوّعت له نفسه قتل اخیه ای سهلت الامر فیه علیه التلویع مبالغة اللوع التهویع بقی آوردن ع الترویغ چرب کردن لقمه التسویغ روا داشتن ویعدّی باللام التصویغ مبالغة الصوغ ف التجویف میان تهی کردن والمجوّف من الدوابّ الذی یبلغ البیاض جوفه التخویف بترسانیدن ویعدّی الی مفعولین بحرف الجرّ فیتّسع فیحذف التسویف کار وا پس انکندن وسوّفه ای حکّمه فی ماله التشویف مبالغة الشوف التطویف بسی فای اکشتن التقویف برد با خطهای سپید بافتن التکویف بکوفه شدن ق الترویق صافی کردانیدن شراب و البیت المروّق الذی مدّ فیه ستر دون السقف و ربما قالوا روّق اللیل اذا مدّ رواق ظلمته و الرّواق سقف فی مقدّم البیت زوّق البیت ای زیّنه وصوّره فیه من الزّیبق ثم قیل وکل منقّش مزوّق و ان لم یکن فیها الزیبق وزوّقت الکلام الی کتاب اذ احسّنته وقوّمته التسمیق مبالغة السوق التشویق آرزومند کردن التطویق توانا کردانیدن وطوق دار کردانیدن وطوّقتک الشیء ای کلّفتکه و طوّقت له نفسه مثل طوّعت ای رخصت وسهلت التعویق التثبیط التفویق تیر را سوفار کردن و پراکنده کردن شیر دادن وفوق تیر برنه کمان نهادن التلویق چرب ونرم کردن طعام التنویق رام کردن شتر ک التسویک مسواک کردن

یقال سوّک فاه واذا قیل استاک او تسوک لم یذکر الفم التشویک پستان از جایی
برخاستن ودنبال شتر برآمدن وخار بر دیوار نهادن وباموی شدن جوزه و
سر دست از ستردن ل التحویل والتحوال بسی فراوا کردیدن التحویل بکردانیدن
وبکردیدن التخویل خداوند چیزی کردانیدن وپادشاه کردانیدن بر چیزی
التزویل نیکو بمالیدن نان بروغن وفروکذاشتن اسب آب دهن را در توبره و
اندام را از بهر بول التزویل فاتر کردانیدن التسویل بیاراستن التشویل اندک
شیر کردیدن شتر التطویل دراز کردن وزمان دادن ویعدّی باللام التعویل
اعتماد کردن وظلّه ساختن از بهر باران وباواز کریستن التقویل سخن بر کسی
بستن وفی الحدیث اقول ما قوّلنی الله ای علّمنی وامرنی ان اقوله التمویل مال دار
کردن التنویل عطا دادن التهویل ترسانیدن وخویشتن برآراستن زن وهوّل
الشیء عنده جعله هائلاً م التدویم والتدوام کرد برآمدن مرغ در هوا در
پریدن وایستادن آفتاب در میان آسمان وجوشش دیک بآب بنشاندن [illegible] تر
کردن چیزی وزعفران در آب بوییدن ودوّمت الخمر شاربها اذا اسکرته
الترویم چوپان کردانیدن یقال منه روّمت فلانا وبفلان التسویم بچرا کذاشتن
ستوران وبانشان کردن ایشان وجزان ونیکو خلق کردانیدن ایشان وحکم کردن

تفعیل

در مال خویش و غارت کردن بر قومی و یعدّی بعلی و سوّمت الرّجل اذا
خلّیته وسومه ای وما یرید التّویم دسته بسیاری بربم نهادن التّقویم
نان کندمین بختن التّقویم راست کردن و قیمت کردن التّلویم مبالغة اللّوم
التّنویم بخوابانیدن التّهویم غنودن التّخوین خاین خواندن التّدوین دد
دیوان بنشتن التّغوین کی بانوشیدن زن التّکوین هست کردن التّلوین رنک
کردن و دست بدر آوردن عوره التّنوین منوّن کردن اسم التّهوین آسان کردن
التّتویه سر کشته کردن التّشویه زشت خلق کردانیدن التّعویه التعریس
وکل من احتبس فی مکان فقد عوّه التّفویه زفان آور کردن و فراخ دهن کردن
التّمویه ابدار کردن وموّهت الشّیٔ طلیته بفضّة اوذهب و تحت ذلک نحاس
او حدید ومنه التّمویه وهو التّلبیس التّنویه برزکوار کردن و نام کسی بلند
کردانیدن و یعدّی بالباء ومن الیائی باب التّثییب کالم شدن التّجییب
نبراهن را کریبان کردن التّخییب نومید کردن التّسییب رها کردن ستور
وانچه بدان ماند و بنده را سایبه کردن و السّایبة العبد کان الرّجل لغلامه
انت سایبة فقد عتق ولا یکون ولاؤه لمعتقه ویضع ماله حیث شاء وهو الذی
ورد النّهی عنه التّشییب سپید موی کردن یقال شیّب الحزن راسه و براسه

٣٥

التصييب الاصابة ومنه قرآءة طلحة لن يصيبنا الا ما كتب الله لنا التطييب خوش بوى كردن و خوش كردن التعييب معيوب كردن و بعيب منسوب كردن التغييب غايب كردن و فى الحديث لا تغييب اى لا يبيع العبد ضالا و لا لقطة و لا من عزعا اى معيبا التنييب پير شدن شتر و چيزى را بدندان نشان كردن التهييب با هيبت كردانيدن

ت — التبييت شبخون كردن و شب كارى ساختن ومنه الحديث فكرهت ان اتبته فتقسمته تبييت الشى حبسه عنده ليلا و از حال بكردانيدن التزييت روغن زيت دادن كسى را التهييت كسى را بانك خواندن و هوت لغة فيه و يعدّيان بالباء

ث — التربيث رام كردن التريث درنك كردن التغييث در تاريكى چيزى جستن و جستن اعمى چيزى را

ج التهييج برانكيختن

ح التسييح برد بافتن بخط التصييح خشك كردانيدن آفتاب نبات را التضييح شير با آب آميخته كسى را دادن و آميختن آن التطييح سر كشته كردن التقييح ريم كرفتن ريش و جراحت فى الحديث لا يبخ الله عظامه اى لا اصلحها و لا شر دمنها

خ التدييخ خوار كردن التشييخ پير شدن و كسى را پير خواندن از بهر تبجيل التطييخ آلوده كردن كسى را بقولى يا بفعلى زشت

د التشييد بلند كردن بنا التعييد بعيد حاضر آمدن

التعييد

تفعيل

التقييل بند كردن ورحم بر زدن كتاب ر التخيير سر كشته كردن التخيير به كزين كردن
وفى الحديث فخيرة اينس اى نقر التديران يلطح اطباء الناقة بها كبعر الرطب
لئلا يرتضعها الفصيل التزبير لويشه برسر ستور كردن التسبير از شهر بيرون
كردن وجامة مخطط بافتن بخطهاى چون دو الا دراندن وجل از پشت ستور باز
كردن التصيير كرداندن التطير پراندن التعبير سر زنش كردن ويعدى
الى المفعول الثانى بنفسه التغيير از حال بكرداندن ومنه الحديث تغيير الشيب
اى تعقه التقيير بقير بيندودن التنبير جامه را علم كردن التهيير التهوير ز
التمييز جدا كردن وليس التمييز منقولا من الميز لانه لو كان منه ليعدى
الى مفعولين ولهذا نظائر س التخييس رام كردن التكييس زيرك كردن
فى الحديث ينسوا عن البيوت اى تأخروا ش التجييش لشكر كرد كردن
ض التبييض سپيد كردن ومشك از آب و انا از شير پر كردن التغييض
... شير در بيسه غيضت الدم نقضته وحبسته التقييض تقدير
كردن و سبب ساختن ط التخبيط سپيده ورسر پديد آمدن التشييط
التشويط ومنه شيط فلان اللحم اذا دخنه و لم ينضجه ظ التغييظ الاغاظة
تيظى هذا الشئ اى كذا تيقظى ع التسييع بكاه كل كردن التشييع ازپى

مسافر و جنازه فرا شدن و دلیر کردانیدن و آتش همه زینه تیز کردن و با آتش سوختن التضییح ضایع کردن غ التهییخ خرب کردن ثرید ف التجییف مردار شدن التزییف بهره کردن التصییف بسنده بودن تابستان را التضییف مهمان فرو آوردن و مهمان کردن و بخسپیدن التغییف بد دل شدن تیّف فلان علی السبعین ای زاد ق التضییق کار تنگ فرا گرفتن و تنگ کردن غیّق الرجل فی رأیه اذا اختلط و لم یثبت علی شیء ل التخییل کسی را خیالی و ظنی افکندن یقال خُیّل الیه انه کذا و باران ناک شدن آسمان و خیّلت للناقة اذا وضعت قرب ولدها خیالا لیفزع منه الذیب فلا یقرب به وخیّلت علی الرجل اذا وجهت التهمة الیه التذییل دراز دامن کردن التزییل جدا وا کردن التسییل روان کردن مایع التقییل التسییب و بد پروردن التغییل ضعیف رای خواندن التقییل شراب نیم روز دادن و فی الحدیث لا یقیّل ما لا و لا یبیّت ای لا یمسک من المال ما جاء صباحا الی وقت القایلة و ما جاء مساء الی غدا التمییل میان دو کار متردد بودن تا کدام کند م التبییم سنتق بنده کردن التخییم مقیم شدن و چون خیمه کردن چیزی را التدییم پیوسته شدن باران و پیوسته کردن عطا الترییم مقام کردن بجای و یعدّی بالباء و پیوسته شدن باران

بهره کردن

تفعیل

۲۲۱

التّغنیم ابزناک شدن ن التّبیین والتّبیان هویدا کردن وهویدا شدن ن
التّحیین در یک وقت دوشیدن شتر وهلاک کردن التّدبین کسی را بادین
او کذاشتن وقول الشاعر دینت امو بنیک ای ملکت التّزیین آراستن
التّطیین بکل کردن وبعضهم ینکر التّشدید ویقول طان التّعیین عین چیزی را فرا
نمودن ومنه الحدیث عیّن علی سارق ابی بکر ای اظهره علیه و آب در مشک نو
کردن تا درز ها استوار کرد دو سوراخ کردن مروارید ومساوی کسی در
روی وی کفتن التّقیین عروس بیاراستن التّلیین نرم کردن ٧ التّبیه التّهویه
ومن الناقص ب التّثبیة مواظبت کردن بر چیزی ودرزند کانی کسی
بروی ثنا کفتن التّجبیة بر هیئت راکعان بایستادن ومنه الحدیث ویحبون
تجبیةً رجل واحد قیاماً والتّجبیة ایضاً ان سکت علی وجهه بارکاً وفی الحدیث
لؤلؤة مجبّاة ای مجوّفة وقیل اراد مجوبة ای مقلّعة فقدم البآء واخر الواو و
اعلّها التّخبیة خبا کردن التّربیة بپروردن وفی الحدیث من لا یصبّی راسه
ای لا یخفضه ابداً وقال بعضهم هو مهموز من صبأ من دین الی دین قال الازهری
الصواب یصوّب التّعبیة لشکر بترتیب بداشتن جنک را وعطر بیامیختن را
التّکبیة خوش کردن ببخور التّلبیة لبیک اللّهمّ کفتن وکسی را لبیک کفتن

وبجایی مقام کردن بـ التشتیة پسنده بودن زمستانرا قیّئت الجاریة اذا
خدرت وبه حر ومنعت اللعب مع الصّبیان ج التّرجیة امید داشتن
وکسی را امید افکندن التّرحیة روزکار کذاشتن التّسجیة کسی را در جامه پیچیدن
وجامه برده در کشیدن التّنجیه برهانیدن وبر بالا افکندن ونجّی ارضه اذا
کبسها مخافة الغرق التّهجیة هجا کردن حرف ح التّضحیة دفن کردن ویعدّی
بعن وقربان کردن وچرانیدن کوسفند درچاشتکاه التّفحیة بوابزار در دیک کردن
وانه لیفحّی بکلامه الی کذا وکذا اخذ من فحوی القول وهو معناه ولحنه لحّیت
فلانا اذا قلت له لحاک الله التّنحیة دور کردن خ التّخیة خویشتن کشاده داشتن
در سجود وخسپیدن ومنه فی الحدیث وبدو در آمدن د التّردیة در ا
بر افکندن کسی را التّسدیة ترت درد ادن چیزی را التّصدیة دست
برهم زدن واصلها تصدده فابدلت اِحدیها یا باندال التّعدیة فاکذرانیدن و
فعل را متعدّی کردن بمفعول وفی الحدیث وعدّی عن الاخری ای ترکها الی ابه
یقال عدّ عن هذا الامر ای تجاوزه الی غیره التّغدیة چاشت دادن التّفدیة
کسی را کفتن من فدای تو بادما التّندیة نمکن وترکردن وچرانیدن شتر وآب
میان نهل وعلل ومنه الحدیث لا یُندّیه ذ التّغذیة پرورانیدن وبول

تفعیل

انداختن سگ ودویدن آب وخون التقذیة خاشاک از چشم بیرون
کردن ر التتریة ترکردن وفی الحدیث ویُتَرّی ای یضع یدیه بالارض من
السجدتین فلا یفارقان الارض حتی یعید السجود وکان یفعل ذلک حین
کثرت سنّه التجریة وکیل کردن التذریة بردامیدن وحسب خویش را
ستودن وبالادادن ومنه الحدیث یرید ان یُذَرِّیَ منه ای یرفع منه و
ذریت الشاة وهو ان تجز صوفها وتدع فوق ظهرها شیا تعرف به وذلک
فی الضأن خاصة وفی الابل التسریة اندوه وابردن یقال سُرِّیَ عنه التصریة
گوسفند را نادوشیدن تا پستان وی پرشیر شود از بهر بیع التضریة
الاضراء التطریة مطرا بکردن جامه التعریة برهنه کردن التکریة نرم و
دیر برفتن التهریة عمامه زرد کردانیدن ز التعزیة بصبر فرمودن
التنزیة برکشیدن داشتن وا التنزیه والتنزّی وهذا شاذ برجهانیدن
التدسیة پنهان کردن وکم نام کردن والاصل دسّس فابدلت من احدی
السینین یاء التمسیة مساک الله بالخیر کفتن وشبانگاه چیزی آوردن ویعدّی
الی المفعول الثانی بالباء التنسیة فراموش کردن ش التحشیة دما برکسی افتادن
التخشیة ترسانیدن التغشیة کسی را شام دادن ورفق کردن ویعدّی بعن

١٣١٩

التغشية چیزی برکسی پوشانیدن وغشّیتُ الرجلَ بالسوط ضربته به

التفشیة پوست باز کردن التمشیة فرا رفتن آوردن دزرفتن ص

التفصیة گوشت از استخوان جدا کردن التقصیة ناخن چیدن والاصل تقصیصة

ابدلت من احدی الصادین یاء ویجوز ان یکون الیاء اصلا فیکون مأخوذا من

اقاصی الشئ لان المأخوذ من الاظفار اطرافها واقاصیها ض الترضیة خشنود کردن

التقضیة والقضاء تمام بگزاردن حاجت وقاضی فرا کردن وقضّوا امانا بینهم

ای انفذوها التضنیة بسیار برکشیدن بجامه ط التخطیة بیبی از کسی دور کردن

التعطیة خدمت کردن التغطیة پوشانیدن ع دعّیتُ فلانا ای قلتُ له دعاک

الله غ الترغیة کف برآوردن شیر ف التثفیة دیگ بر دیگ پایه نهادن

الترفیة الترفیه التصفیه صافی کردن التعفیة تنک موی روس کردن وعفّی

الکلوم ای وفرها وعفّی علی ما کان منه اذا اصلح بعد الفساد التقفیة چیزی

از پس چیزی در داشتن وبقافیه کردن سخن وفی الحدیث ثم قفّی

الیه وهو مقفیّ ای مولّی یقال قفّی الرجل اذا ولّی قفاه التلفیة خشن کردن حق

کسی را ق التبقیة باقی بگذاشتن الترقیة بلند گردانیدن ورقّی علیه کلاما

ای رفع التسقیة بسیار آب دادن وباران خواستن التعقیة تیر بهوا بر

اندر جستن

انداختن ودور بر شدن مرغ در پریدن وفی الحدیث هل عقیتم صَبیتکم
ای هل سقیتموه عَسَلاً لیسقط عنه عقیه التلقیة چیزی بـ[illegible] کسی با ن
آوردن ویعدّی الی المفعول الثانی بالباء وبنفسه وبالباء اجود عن البارانی
الصحیح غیره لقولهم ولقّٰهم نضرةً ویُلقَّون فیها تحیّة التنقیة پاک کردن
التبکیة بگریستن وبگریانیدن التزکیة کلو بریدن وبزاد بر امدن وتیز کردن
آتش التزکیه زکوة بدادن از مال وزکوة بستدن وستودن خویش وپاک
کردانیدن ومنه وتزکّیهم بها التبلیة کهنه کردن وپوشانیدن وشتر
بر سر گور ببستن تا بمیرد تلّی الرّجل اذا کان تاخر رمق وتلّی بعد الفریضة
اذا اتبعها النفل التجلیه هویدا کردن وتیز نگریستن التحلیة شیرین کردن
طعام ودر تماهش واه با منیه و اصله غیر الهمزه وچیزی در چشم کسی شیرین
کردن وباز یود کردن ونشان کسی بجادن وکسی را صفت کردن ودر نشان
کسی تا ما کردن التخلیة دست باز داشتن ویعدّی بعن وراه وا دادن
التدلیة کسی را در کاری افکندن بحیلتی وهو من اِدلاء الدّلو وچیزی
بجایی فرو گذاشتن التسلیة اندوه وابردن وسلوت فرمودن وسَلّی
الشّاة نزع سلاها وهو الّذی یکون فیه الولد التصلیة غاز کردن و

سلم سبم لم

التصلیة درود دادن ودر آتش افکندن سوختن را و راست کردن چوب

آتش ودوم آمدن اسب در مسابقة التطلیة بیمار وانی کردن التعلیة بلند کردن

وعلّیت الحبل رفعته الی موضعه من البکرة والمعلّی تاتی الحلوبة من قبل یمینها

م التدمیة خون آلود کردن التسمیة نام کردن ویعدّی الی المفعول

الثانی بنفسه وبالباء وحکمه فی التعدّی کالاختیار التعمیة کور کردن وپوشیده

کردن عمّیت البیت القیت علیه القصب والتراب و اصل التعمیة التغطیة

التنمیة نقل کردن چیزی بصواب وافروختن آتش بهیمه ن التبنیة بسیا بنا

نهادن التثنیة دو کردن التحنیة مهربانی کردن التدنیة ضعیف شدن و

از پی کارهای خسیس وخرد شدن التسنیة واکشادن و آسان کردن التطنیة

علاج کردن از طنی وهو لزوق الطحال بالجنب من شدّة العطش التغنیة

بر بخانیدن ودوا داشتن ومنه الحدیث عنّوا بالاصوات وطلا کردن ببول

التغنیة کسی را سرود گفتن التقنیة کاربرکی کردن التکنیة کنیت نهادن

ویعدّی الی المفعول الثانی بنفسه وبالباء وحکمه فی التعدّی کالاختیار التمنیة

کسی را فرا آرزوی چیزی داشتن ه التشهیة کسی را گفتن که آرزو داری

تا بدهم و هذا شیء یشهّی الطعام ای یحمل علی اشتهائه التلهیة بچیزی مشغول کردن

وفی الکرسیا

تفعيل

وفي الحديث جسد رجل مُمَهّى" كل شئ صفى فاشبه المهاو هو البلور فهو مُمَهّى"
التنهية والاسيدن ومن الانيف المقرون ث التثوية مقيم كردانيدن
ج التجوية وزنك در مشك دادن ح في الحديث خوّى ورآه بعباءة اي
بجعل حوية وهو ان يدير كساء" حول السنام ثم تركب خ التخوية بشكم از
زمين برداشتن شتر در حال فرو خفتن ومرد از ران در حال سجده دبال
فرو كذاشتن مرغ وحسبيدن ستاره از بهر فرو شدن وخوّيت للمرأة
اذا عملت لها خوية" وهي طعام تاكلها د التدوية بابوست شدن شير
ودوّى الفحل اذا سمعت تهديره ودويّاد الكلب اذا اجل على الارض والوعد
اذا ارتحس ر التروية سيراب كردن وكسي را بر روايت شعر داشتن ودر
كاري انديشه كردن س التسوية راست كردن ش التشوية بريانى
دادن وبريان كردن ص التصوية خنك كردن پستان كوسفند از بهر
فربهي ومنها الحديث ض التضوية خلاية وقيل التضوية في الحديث
بمعنى التصرية وشتر را از بهر كشتي پرورد ن ع التعوية بچانيدن
وعوّيت عن الرجل اذا كذبت عنه ورددت على مغتابه ف التفوية
پروين رنك كردن ق التقوية نيرومند كردن ل التلوية بپيچانيدن

ن التّنویة کسی را با نیّت او کذاشتن و من اللّفیف الّذی بینه یا ب یتاکّد الله
اعتمد کی بالتّحیّة و قیل خانک و قیل اضحکک و قیل معناه بوّاک منزلا انّها
لمّا جاءت مع حیا کی ترکت همزتها و حوّلت واوها یاء التّحیّة پادشاه کردانیدن
و زنده کانی دادن و سلام دادن التّزییّة چیزی را زی کسی کردن تقول
زیّیته و القیاس زوّیته و بیاراستن و حرف زای کردن التّغییّة رایت
برپای کردن و رایت کردن عن القتیبی و من المهموز الفاء ب
التّأدیب کسی را ادب آموختن و ادب کردن التّأریب استوار کردن و تمام
کردن التّأشیب تباه کردن میان قوم التّألیب کرد کردن لشکر و برو شوریدن
التّأنیب سرزنش و ملامت کردن ت التّأقیت التّوقیت ث التّأریث
شر انگیختن میان قومی و آتش افروختن التّأنیث مؤنّث کردن ج التّأریج
التّأریش خ التّأریخ التّوریخ قال ابن فارس و لیس بعربی د التّأبید جاوید
کردن التّأحید التّوحید و یکی کردن التّأصید کسی را شامکی پوشانیدن
التّأکید التّوکید ذ التّأخیذ بند کردن زن شوهر را از زنان دیگر ر
التّأبیر کشن دادن خرما بن التّأثیر نشان کردن و یعدّی بفی التّأخیر و پس افکندن
التّأزیر کسی را ازیر بستن و فی الحدیث بزر رای بالغا مقوّی من الازر

شامک جامه‌ای که ... در وقت بازی کردن بپوشند ... مردم ...

تفعیل

٦ نمبر ٢٣

القوّة التّأثیر التّحذیر التّأمیر امیر کردن و بسیار کردن س التّأبیس
خوار کردن التّأریش بر ییکدیگر کردن التّأنیس انس دادن ش التّأریش
انگیختن و آتش و حرب افروختن ض فی الحدیث لا صیام لمن لم یؤرّضه
من اللّیل ای لم یهیّئه و لم ینوه ارّضت الکلام اذا هیّأته ف التّأثیف
دیگ بر دیگ پایه نهادن التّأریف حدّ چیزی پیدا کردن التّألیف جمع کردن
و هزار کردن التّأنیف کنارهٔ چیزی تیز کردن ق التّأریق بی خواب کردن
ل ابّل الرّجل اتّخذ ابلاً و اقتناها التّأبیل التّأصیل التّأجیل زمان دادن
و درد کسی را علاج کردن التّأسیل تیز کردن سر چیزی التّأصیل اصلی کردن
التّأکیل مالی فرا کسی دادن که آنرا بخورد و در آن تصرّف کردن چنانکه خواهی
و اکّلتنی ما لم آکل ای ادّعیته علیّ التّأمیل بیوسیدن و بیهوش افکندن کسی را
التّأهیل سزای چیزی کردن م التّأثیم ببزه منسوب کردن ن التّأبین مرده
ستودن و چشم داشتن و از پی نشان چیزی فرا شدن التّأذین بانگ نماز
کردن و گوش کسی برمالیدن و نعل و جز آن در گوش کردن و اذّن نادی و صاح
للاعلام و بعض العرب یجری اذّنت مجری اذنت التّأمین آمین کردن ه
التّألیه التّعبید و من المضاعف المهموز الفاء ج التّأجیج آتش

۱۳۷

افروختن س التأسیس فی القافیة هو الالف التی لیس بینها و بین الروی الا حرف واحد کقولهم ناصب لابد من هذه الالف الی اخر القصیدة ف التأفیف اف کردن ل التأمیل کناره چیزی را تیز کردن م التأمیم آهنک کردن و من الاجوف المهموز العین التاویب همه روز رفتن و تسبیح کردن ق التاویق دشخواری نهادن بر کسی و اندک کردن طعام کسی ل التاویل تفسیر مایؤل الیه الشیء و قد اوّلته تاویلا م التاویم بزرک خلق کرد انیدن ن کیاه چهارپای را ن اوّلین الحمار اذا اکل و شرب فصار بطنه مثل الاون و هو الخرج ه التاویه اوخ کردن و من الیائی د التایید نیرو مند کردن س التایس نومید کردن و ایسته ای اثرت فیه فیما یقال م التایم بیوه کردن ه التاییه بانک خواندن و یعدی بالباء و من الناقص المهموز الفاء ت التاتیة و التاتی راه آب باز دادن خ التأخیة ستور را آخیه ساختن د التادیة وام و فریضه و آنچه بدان ماند بکزاردن ر التاریة الفت افکندن و ادیه ساختن ستور را و آتش افروختن ز التازیة و التازی جایکاه که آب در حوض شود ساختن س التاسیة بصبر فرمودن ل التالیة تقصیر کردن ن التانیة آهستکی کردن و من المهموز العین س الترئیس مهتر کرد انیدن م الترئیم فراخ کرد انیدن

التلم

تفعیل

۱۳۳۱

التّلکّم زره پوشانیدن ن التّتمیة آگاهانیدن ومن المعتل المهموز العین التّأییس نومید کردن ومن الناقص المهموز العین الترئیة آینه فراروی کسی داشتن ومن المهموز اللام ب التّخبئة والتّخبّئ پنهان داشتن و درپرده داشتن ز التّعبئة والتّعبّئ بالمعنی الاول التکبئة بیک التّهم کفتن و اصله غیر مهموز التّنبئة والتّنبّئ آگاهانیدن ث کثّأ اللّبن اذا علا دسمه وحثورته رأسه ح التّلجئة الاکراه د فی الحدیث الخیل مبرّأة یوم الورد روی بالهمز وغیر الهمز ومعناها یبدأ بها فی السّقی قبل الابل والغنم ر التبرئة بیزار کردن التّجرئة دلیر کردن التّطرئة تازه کردن التّهرئة نیک پختن گوشت ز التّجزئة پاره پاره کردن وجزّأت الابل لغة فی اجزأت التّرزئة بسی زیان رسانیدن س التّنسئة راندن ش التّجشئة باروغ آوردن التّنشئة بپروردن و بیالانیدن ردّ هذا الحرف اکثر اهل اللغة و اثبته الکسائی ط التّبطئة درنگی کردن شد ن ویعدّی بالباء واجاز بعضهم ان یکون التبطئة متعدّیة التّخطئة والتّخطّی بخطا منسوب کردن ف الترفئة والترفّی فاکسی گفتن بالرّفاء والتّبیین در وقت نکاح و الرّفاء بالمدّ الالتیام والاتّفاق وتقدیره قرن النّکاح بالرّفاء وهو دعاء ق

٣٩ ل

التنفيقة شکافتن وچشم کور کردن ل التحلئة و التحلی از آب وا راندن ویعدّی
الی المفعول الثانی بعن التکلّی سلف دادن در طعام و باز داشتن کشتی بر کنارهٔ دریا
التکلئة در پناهی شدن از باد التملئة الملؤ ومنه قرئت د لملئت منهم رعبا قال
الاخفش الملؤ اکثر من التملئة و اجود مر التظبئة پشه داشتن ن التحنئة و
التحنی خضاب کردن بحنا التزنئة کار بر کسی تنک فرا گرفتن وتنک کردن
التقنئة سخت سرخ شدن التهنئة و التهنی تهنیت کردن و التهنئة بکوارانیدن
ومن المعتل المهموز اللام ودّأت علیه الارض تودّئا سوّیت علیه الارض
التوزئة پر کردن مشک و بارداں و وزّأت الناقة براکبها توزئة صرعته
التوضئة کسی را دست وروی شستن دادن و پاک کردن التوطئة نرم
کردن وفی الحدیث فاجعله موطّأ العقب ای کثیر الاتباع ومن الاجوف
المهموز اللام التبوئة و التبوّی کسی را بجایی فرو آوردن ویعدّی الی
المفعول الثانی باللام وبنفسه وهذا هو الصحیح یدلّ علیه قوله تعالی لنبوّئنّهم
من الجنة غرفا وبوّأنا بنی اسرائیل مبوّأ صدق ونیز سوی کسی راست کردن
التروئة و الترویٔ در اندیشیدن التسوئة و التسوّی فا کسی گفتن اسأت
ویعدّی بعلی ومن الیائی التذیئة التهرئة التشیئة بر کاری داشتن

صبّأت رأسي تصبيأ اذا غسلته وثورت وسخه ولم ينقه التقنية
باسايه كشتن درخت وباز كردانيدن سايه التقيئة بفي آوردن التهيئة ساختن
باب المفاعلة ب المجاذبة والجذاب باكسى منازعت
كردن در كشيدن چيزى المجانبة از چيزى بيكسو شدن المحاربة باكسى
جنك كردن المحاسبة باكسى شمار كردن ومنه الحديث لاحاسبن نفسي له اى
لاناقشن نفسي في معونته والذب عنه والنصح له المجالبة المعاونة المخاطبة
والخطاب باكسى سخن كفتن المداعبة باكسى بازى كردن المراقبة از كسى ترسيدن
وكسى را چشم داشتن المشاربة باكسى شراب خوردن المشاغبة بايكديكر
شغب كردن المصاحبة باكسى صحبت داشتن المصاخبة باكسى بانك كردن
المصاقبة باكسى بلا نزديكى كردن المضاربة والضراب باكسى شمشير زدن و
المضاربة باكسى عقد مضاربت كردن المطالبة چيزى از كسى در خواستن
المعاتبة والعتاب باكسى عتاب كردن والعتاب مخاطبة الادلال وهذا كر
الموجد في الحديث من معاربة النساء كانه اراد اسباب الجماع المعاقبة و
العقاب عقوبت كردن و از پى كسى در آمدن و بنوبت كردن وغنيمت يافتن
ومنه قوله تعالى بتاديله فكانت الـ ... والغلبة لكم حتى غنمتم ومعنى عاقبتم

اصبتموهم فی القتال بعقوبة حتی غنمتم المغاضبة المراغمة وقوله تعالی مغاضباً

ای غاضباً لقومه المغالبة والغلاب غلبه کردن کسی را المقاربة نزدیکی نمودن

باکسی و نزدیک کردانیدن و نزدیک شدن بکسی و دلو پرشدن و فی الحدیث

سددوا وقاربوا یقال قارب فلان فلاناً اذا ناغاه بکلام حسن والمقاربة القصد

فی الامور ومنها قاربته فی البیع مقاربة وقیل قاربوا لاتغلوا وسددوا ای اقصدوا

السداد وهو الصواب المکاتبة نامه نوشتن بیکدیکر والمکاتبة والکتاب بنده

فروختن المکالبة المشادة الملاعبة واللعاب باکسی بازی کردن المناجبة المنافرة

المناسبة باکسی خویش داشتن المناشبة باکسی آشکارا جنک کردن المناصبة

باکسی دعنی وجنک آشکارا کردن المناقبة کسی را با چیزی را ناکاه دیدن

المناهبة باکسی غارت کردن وینک نورد کردن در تک ت المباحثة

المخالصة المباغتة المفاجاة المخافتة نرم خواندن ویعدی بالباء المباكتة

بایکدیکر خاموش بودن ث المباحثة بایکدیکر وابث وهیدن المثالثة

چیزی بثلث فرادادن المحاوثة باکسی حدیث کردن وبزدود ج المحاججة

وابخشیدن چیزی ببیرد آوردن المخالجة ازیکدیکر درکشیدن المداجة

المداجاة المعالجة والعلاج چیزی را درمان کردن وباچیزی واکوشیدن

مفاعلة

٣

ومنه الحديث فعالجا اى مارسا العمل وفى حديث آخر لم يعالج اى لم يعالج سكرة

الموت ح المجالحة المكاشفة بالعداوة المرايحة بسود بازار كاهى كردن

المراجحة باكسى نيک نبرد كردن بآرام المسافحة و السفاح باكسى زنا كردن

المسامحة كار سهل فرا گرفتن المساخة والسناح السنوح المصارحة والصراح

باكسى كارى كردن رويارويى المصافحة دست يكديكر فرا گرفتن در سلام

المصالحة و الصلاح صلح كردن با يكديكر المطارحة مسئلة بر يكديكر افكندن

المفاتحة بحاكم شدن وباكسى دستى باكشادن وباكسى چيزى ابتدا كردن المقابحة

المواجهة المقامحة ان ترد الابل الماء ولم يشرب ويرفع راسها من داء يكون بها

او برد المكاشحة باكسى دشمنى داشتن فلان يكافح الامور اى باشرها بنفسه و

كافحوهم اذا استقبلوهم فى الحرب بوجوههم ليس دونها ترس ولا غيره ومنه الحديث

ما كافحت عن رسول الله وفى حديث آخر كلمه الله كفاحا المكالحة المشادة

الممازحة والمزاح الملاعبة المماسحة المساهلة المملاحة المواكلة و الرضاع ايضا

المناصحة كسى را نصيحت كردن المناطحة والنطاح بايكديكر سرو زدن

المنافحة از كسى ذب بكردن ويعدى بعن المناكحة باكسى نكاح كردن خ

المجانخة والمجامخة باكسى فخر كرد المراضخة المراماة بالحجارة المناسخة فى

المیراث التناسخ د المباعدة و البعاد از کسی دور شدن و کسی را دور کردن
المبالدة المبالطة المجالدة و الجلاد المضاربة و الضراب المجاهدة و
الجهاد با کسی کارزار کردن در راه خدای تعالی المحاردة اندک شیر شدن شتر و
اندک باران شدن سال المرافدة کسی را یاری دادن المساعدة مثلها
المسانَدة المعاضدة و المکابدة و المساندة و السناد فی الشعر اختلاف الردفین کقول
الشاعر فی قافیة عینی و فی الاخری اللحیین المشاهدة کسی را دیدن و با کسی جای
بودن المطاردة و الطراد بریکدیگر حمله بردن المعاضدة با کسی یار بودن
المعاقدة با کسی عهد بستن المعانَدة و العناد با کسی استیهیدن و با کسی براسی
کردن المعاهدة المعاقدة المقاعدة با کسی نشستن المکابدة سختی کشیدن
المماجدة با کسی نبرد کردن بمجد المناجدة یاری کردن المناشدة با کسی اشعار
خواندن و سوگند بر دادن نافذ عن حقه ای خاصمه و خصم منافذ یستفرغ
جهده فی الخصومة و نحوه نزیل کل واحد انفاد حجة صاحبه المناقدة با کسی
باستقصا کاری کردن المناکدة المعاشرة المناهدة و النهاد بر چیزی
بر برآوردن و با کسی برابری کردن در حرب ذ نابذه الحرب ای کاشفه
و فی الحدیث نهی عن المنابذة و النباذ و هی ان یقول الرجل نبذ الی

مفاعلة

الثوب او انبذه اليک ليجب البيع بمجرد النبذ وقيل هی ان يکون

اذا نبذت اليک الحصاة فقد وجب البيع وقيل ان يحضر الرجل القطيع من

الغنم فينبذ الحصاة فيقول لصاحبه ايها اصاب الحجر فهو لی بکذا وفی هذا

غرر وجهل بالمبيع فلم يجز عن الخطابی المهابذة بشتافتن را المبادرة و

البدار باکسی پيشی کرفتن المباشرة جماع کردن وبخودی خود بکاری قيام

کردن باصرته اذا اشرفت فنظرت اليه من بعيد المباکرة باکسی بامداد

بشغلی يا بجايی شدن المتاجرة باکسی بازرکانی کردن المثابرة بر کاری مداومت

کردن المجاهرة بالعداوة المباداة بها و باواز خواندن المحاذرة والحذار

از کسی حذر کردن المحاصرة والحصار کسی را در حصار کردن المحاضرة با

يکديکر دويدن ومحاضرته وجاثيته عند السلطان وهو کالمغالبة والمکاثرة

المخابرة کشاورزی کردن برثلث يا بر ربع وما يشبهه وقيل اصلها من خيبر

لان رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم کان اقرها فی ايدی اهلها على النصف فقيل

خابرهم ای عاملهم فی خيبر ثم تنازعوا فنهى عن ذلک ثم جازت بعد المخامرة

دست يکديکر فرا کرفتن در رفتن و المخامرة ايضا المخارمة وهو ان

ياخذ صاحبک فی طريق و تاخذ انت فی غيره حتى يلتقيا فی مکان المخامرة

٢١٥

فروختن میوه پیش از آنکه صلاح او پدید آید وهنوز سبز بود المخاطرة
در خطر افکندن ویعدّی بالباء و باکسی گرو بستن المخامرة بیامیختن و پنهان
شدن و بجایی ملازم شدن المدابرة باکسی دشمنی کردن وشاة مدابرة ضد
قولک مقابل وفلان مقابل ومدابر اذا کان محضا من ابویه المذاکرة باکسی
چیزی یاد کردن المساترة باکسی چیزی پوشیدن المساجرة باکسی دوستی
داشتن المسافرة والسفار سفر کردن ویعدّی بالباء المسامرة باکسی افسانه
گفتن المساهرة باکسی بیدار بودن المشاجرة والشجار باکسی خلاف
کردن والمشاجرة چریدن شتر درخت را از نایافتن گیاه المشاطرة چیزی
باکسی بدو نیم کردن المشاعرة باکسی شعر نورد کردن و باکسی در یک جامه
خفتن المشاغرة من الشغار وهو نکاح فی الجاهلیة وهو ان یقول الرجل
لآخر زوّجنی ابنتک او اختک علی ان ازوّجک اختی ام بنتی علی ان
یکون واحدة منهما بضع لاخری کانهما رفعا المهر واخلیا البضع عنه و
لا شغار فی الاسلام المشاهرة چیزی بماه فرادادن المصابرة باکسی بصبر
نبرد کردن المصاحر الذی یقابل قریة فی الصحراء ولا یخالطه المصادرة کسی را
مصادره کردن ویعدّی الی المفعول الثانی بعلی المصاعرة رخ کژ کردن

المصابرة

مفاعلة

المصاهرة باکسی بنکاح وصلت کردن ویعدی بالی فی الحدیث یضافر
الدنیا ای یجاود عایقال هو یضافره ای یداخله المظافرة باکسی یار بودن
المظاهرة از زن ظهار کردن ویعدی بمن وهم پشت بودن و دو جامه بهم در پوشیدن
المواسرة باکسی دشخوار فرا گرفتن در کاری المعاشرة باکسی زندگانی کردن
المعاقرة پیوسته کاری کردن و باکسی کاویدن در دشنام یا در هجا یا در خصومت
المعاهرة المسافحة المغادرة فرو گذاشتن و الباب یدل علی ترک الشیء
المغامرة خویشتن را در جنگ سخت او کندن المفاخرة باکسی دهد فخر نبرد کردن
المقامرة و القمار معروف المکابرة چیزی را کسی دانی انکار کردن و باکسی ببزرگی نبرد کردن
ومنه الحدیث لا تکابروا الصلوة بمثلها من التسبیح فی مقام واحد ای
لا تغالبوها ای خففوا فی التسبیح بعد التسلیم وقیل لا یکن تسبیحک اکثر من
صلوتک المکاثرة باکسی بسیاری نبرد کردن المکاسرة باکسی هم دیوار بودن
لما ان یکون کسر بیته الی جانب کسر بیتی وهو اسفل شقة البیت التی
تلی الارض من حیث یکسر جانباه من عن یمینک ویسارک المکاشرة دندان
برهنه کردن المماکرة باکسی مکر کردن المناظرة معروفة وقرأ عطاء فناظرة الی میسرة ومعناه سامحة ویاسرة و لیس اثر من المناظرة

اى المحاجة والمجادلة وفى الحديث لا يتناظر فى كتاب الله ولا سنة رسوله
لا يجعل شيا نظيرا لهما اى لا تتبع قول قائل بلد تدعهما وقيل لا تجعل مثلا
للشئ يعرض كقول القائل للرجل يجى فى وقت يحتاج ومنه جئت على قدر
ياموسى المنافرة باكسى در فخر بحاكم شدن المناقرة والنقار باكسى واكا
درخصومت المناكرة باكسى بدو حاو نويرى نبرد كردن وكارزار كردن المهاجرة
از زمينى بزمينى شدن وازكسى ببريدن ومنه الحديث من لا يذكر الله
الا مهاجرا اى قلبه مهاجر بلسانه غير مطابق له المبارزة والبراز باكسى بجنك
بيرون شدن المحاجزة يكديكر را از جنك باز داشتن المشارزة باكسى بيكاد
كردن المعاجزة كار خود يكباره باكسى كذاشتن وبركسى پيشى كرفتن در كارى
المعارزة المعاندة والمجانبة المكارزة المبادرة الى المكان والاختباء فيه
الملامزة التلمز ومنه يلامزك فى الصدقات المناجزة باكسى جنك كردن
المناهزة فرصت چشم داشتن وبچيزى نزديك شدن س المجانشة
كردن المجانسة باچيزى مانندن المخالسة چيزى ازكسى در ربودن
المدارسة باكسى چيزى درس كردن المداعسة باكسى نيزه زدن الدالسة
باكسى فريب آوردن المرادسة مثل الردس المعافسة پاى برنشستكاه كسى زدن

وباكس

مفاعلة

و باکسی یا باچیزی باکوشیدن المغامسة یکدیگر را بآب فرو بردن و خویشتن
درمیان حرب انداختن المقامسة باکسی نبرد کردن بغواصی لابستُ لامر خالطتهُ
ولابستُ فلانا عرفتُ باطنهُ الملامسة مجامعت کردن و یکدیگر را لمس کردن
و فی البیع ان یقول القائل اذا لمست المبیع من غیر ان تنشره و تقلبه للنظر
الیه و تردّه بالعیب علیّ فقد وجب البیع بیننا بکذا و قد جاء اللماس فی الحدیث
والمراد به ما ذکرت الممارسة و المراس باکسی یا باچیزی و اکوشیدن
المماکسة و المکاس در چیزی مکیس کردن المنادسة المطاعنة نافستُ فی
الشیء منافسةً و نفاسًا اذا رغبتَ فیه علی وجه المباراة و الکرم المنامسة باکسی
راز گفتن و منها الناموس و قیل هی مقلوبة من المناسمة المهالسة المسارّة
ش المباطشة یکدیگر را فرا گرفتن بعنف المجاحشة یکدیگر را خراشیدن
والمدافعة ایضا المخارشة سکان بریکدیگر آغالیدن المخادشة والمخارشة و
المحاوشة یکدیگر را خراشیدن المعانشة المعانقة فی القتال المناقشة باکسی
یا سیقصا شمار کردن المهارشة و الهراش المحارشة ص المخالصة باکسی دوستی
ویژه داشتن المغافصة ناگاه گرفتن ض فی الحدیث یحاهضی عنه ابوسفین
ای مانعنی عنه المراکضة باکسی اسپ تاختن المعارضة باکسی برابری کردن و

از کسی بیکسو شدن و برابر کردن کتاب بایکدیگر و عارضت ای اخذت فی عروض و ناحیة المقارضة بایکدیگر شعر گفتن بر سبیل مجاوبت و قارضته جاریة و المقارضة والقراض المضاربة وهی ان ترفع المال الی آخر یتجر فیه ویکون الربح بینکما علی ما تشترطان والوضیعة علی المال و فی الحدیث ان قارضت الناس قارضوک معناه ان سابتهم سابوک و ان نلت منهم نالوا منک و اصله من القرض وهو القطع المناقضة قول کسی را نقض کردن وهی فی القول ان یتکلم بما یتناقض معناه فعظم الترکیب یدل علی نکث شئ المناهضة المقاومة ط المبالطة المجالدة المخالطة والخلاط با کسی آمیختن ومنه الحدیث لا خلاط ای لا یخلطن رجل ابله بابل غیره لیمنع حق الله منها و یبخس المصدق کل ما یجب له وخولط الرجل فی عقله خلاطا المرابطة والرباط بثغر مقیم شدن المساقطة و السقاط بیو کندن و السقاط فی الفرس استرخاء العدو و سقاط الحدیث ان یتحدث الواحد وینصت له الاخر فاذا سکت تحدث الساکت المشارطة با کسی شرط کردن المغالطة ...

آوردن المفارطة و الفراط با کسی پیشی گرفتن المقاسطة جور کردن بایکدیگر ظ المحافظة بر چیزی نگاه بان بودن بنگاه داشتن و یعدی بعلی و یقال انه لذو حفاظ و ذو محافظة اذا کانت له انفة الملاحظة و اللحاظ گوشه فرا داشتن

مفاعلة

وبگوشهٔ چشم که با سوی گوش دارد نگریستن ع المباضعة و البضاع جماع کردن
المتابعة و التباع پس روی کردن وچیزی را بپای محکم کردن و محکم و متقن
کردن چیزی ومنه الحدیث تابعنا الاعمال ای احکمناها وعرفناها المجادعة
المخاصمة مجالعة الناس مجاوبتهم بالفحش وتنازعهم عند الشرب و القمار المجامعة
و الجماع معروفان و المجامعة باکسی بر چیزی اتفاق کردن المخادعة و الخداع
فریب آوردن باکسی خالعت المرأة بعلها ارادته علی طلاقها ببدل منها له فهو خالع
المدافعة و الدفاع ازکسی ذب کردن ویعدی بعن و المماطلة ایضا المرابعة با
باکسی بر کرفتن وعاملته مرابعة کما یقال مضایفة ومشاهرة المراجعة باکسی
کردیدن درچیزی المراضعة فرزند را فرادایه دادن المرافعة چیزی باکسی
نزدیک یا بقاضی بردن داشتن مراقعة الحمق قلب المعاقرة المزارعة زمینی ببرزیگر
فاکسی دادن المسابعة چیزی بهفته دادن المسارعة شتافتن ویعدی بالی
[illegible] ن قال ابن جنی سارع متعد وسرع و اسرع لازمان وبینهما فرق
لان سریع غریزة و اسرع کلف نفسه السرعة المسافعة یکدیگر را کشیدن
وکسی را فرا کرفتن المصارعة و الصراع باکسی کشتی کرفتن المصافعة رشوه
دادن و مدارا کردن المضاجعة باکسی خفتن المضارعة با چیزی مانند

۱۵۱م

المطالعة چیزی بکسی بنمشتن تا او بران واقف شود و پیوسته در چیزی نگریستن
المقارعة والقراع باکسی قرعه زدن و باکسی شمشیر زدن المقاطعة بکسی وا بریدن
و یعدّی الی المفعول الثانی بعلی المکامعة المضاجعة المماضعة و المضاع
المجالدة الممانعة کسی را از چیزی باز داشتن المنازعة بیکار کردن و منه الحدیث
مالی اُنازِعُ القرآنَ ای اُجاذِبُ قرآنها کانهم جهروا بالقرآءة فشغلوه والمنازعة
والنِزاع آرزومند کشتن ع المبالغة در چیزی غلو کردن المنادغة کالمغازلة
ف المثاقفة من قولک ثقف الرجل اذا صار حاذیا خفیفا المجاحفة المزاحمة
والمدانات المجازفة و الجزاف بگزاف فرا گرفتن فارسی معرّب المحاجفة
المعارضة و المدافعة المحارفة کسی را بی روزی کردن و فی الحدیث لیحارف
علی عمله ای یجازی المحالفة المعاهدة و فی الحدیث حالفَ بینِ قریش والانصار
ای آخیَ بینهم هذا هو الصحیح فی تفسیره بقوله صلّی الله علیه و آله وسلّم لا حلفَ
فی الاسلام المخارفة چیزی خریف فرا دادن فی الحدیث کانت ذمّة
فیها ای اخفرتها المخالفة و الخلاف باکسی خلاف کردن و قولهم هو یخالف
امرأة فلان ای یاتیها اذا غاب عنها مرادفة الجراد رکوب الذکر الانثی والثالث
علیهما و هذه دابة لا ترادف ای لا تحمل ردیفا و الباب یدلّ علی اتباع الشیء

الشیء

الشئ المساخفة المحامشة المساعفة المواناة والمساعدة المشارفة
برچیزی مطّلع بودن وفخر کردن بایکدیگر بشرف المصادفة بافتن
المصارفة باکسی تصرف معامله کردن المضاعفة افزون کردن قارف
فلان الخطیئة ای خالطها وقارف امرأته جامعها المکاشفة باکسی
آشکارا جنگ ودشمنی کردن وقد جاء کاشف بمعنی کشف ومنه قرا قتادة
ثم اذا کاشف الضرّ عنکم المکانفة باکسی یاری کردن الملاحفة مثلها
الملاطفة باکسی لطف کردن المناصفة المشاطرة ناعفت الطریق عارضته
المناقفة والنقاف دماغ کسی شکستن المهانفة الاسناف المحارقة
المجامعة المحامقة المساعدة علی الحمق المخالقة باکسی خلق نیکو ورزیدن
المرافقة باکسی همراهی کردن هذه نخلة ترامق بعرق لا تحیا ولا تموت
ورامق الامر اذا لم ینضجه وفی الحدیث ما لم تضمروا الرماق یعنی النفاق
[illegible] مقته رماقا وهو ان ینظر شزرا نظر العداوة ویقال ما لم تضیق قلوبکم
عن الحق یقال عیش رماق ای ضیق المراهقة نزدیک بلوغ رسیدن
ومنه الحدیث کان اذا دخل مکة مراهقا خرج الی عرفة قبل ان یطوف بالبیت
یعنی اذا ضاق علیه الوقت حتی یخاف فوت الوقوف بعرفة المسابقة و

السِّباق برکسی پیشی گرفتن در دویدن یا در تاختن المساحقة سعتری
کردن زن با زن المسارقة دزدیده نگریستن المصادقة با یکدیگر دوستی
داشتن المطابقة با کسی موافقت کردن و پای در جایگاه دست نهادن اسپ
وطابقتُ بین الشیئین مطابقةً وطباقاً اذا جعلتهما علی حذوٍ واحدٍ و
الزقتهما وطابق فلان بمعنی مرن والباب یدل علی وضع شیٔ مبسوط علی
مثله حتی یعطیه المطارقة تو بر تو دوختن دو جامه برهم پوشیدن المعانقة
والعِناق دست بگردن یکدیگر درا کردن وفی الحدیث فانطلقوا معانقین
ای مسارعین فی الحدیث لیغالق علیها ای لیرلها من المفارقة والفِراق از یکدیگر
جدا شدن المفانقة بناز پروردن الممازقة دوستی ویژه نا داشتن
فی الحدیث ناسقوا بین الحج والعمرة ای تابعوا المناطقة با کسی سخن گفتن
المنافقة والنفاق دو روی کردن و المنافقة در سوراخ شدن موش
المبارکة برکت کردن ویعدّی بفی وبعلی وباللام وبنفسه و یقال بارک
ای واظب المتارکة بیع با یکدیگر دست بداشتن و جفای یکدیگر بکذا شتن
المدارکة و الدراک پیاپی کردن المدالکة حق کسی مرافعت کردن المشارکة
با کسی همبازی کردن المضاحکة با کسی خندیدن و النور یضاحک الشمس

مفاعلة

۲۵۳

أی یمیل معها حیث مالت المعارکة والعراک القتال الملاحکة شدة

الملائمة والمداخلة یقال لوحکک بعادظهره اذا داخل بعضها فی بعض ومنه

الحدیث وکان الجُدُد یلاحک وجهه ای شی شخص الجُدُد فی وجهه

المماحکة بایکدیگر لجاج کردن المماعکة المماطلة المبادلة والبدال بدل کردن

المباقلة المضاولة فی الحرب المباعلة والبعال بازی کردن زن با شوهر و شوهر

بازن المباهلة یکدیگر را نفرین کردن المتاولة مداومت بر طعامی که از خبوب

باشد کردن المجادلة والجدال بیکار سخت کردن بایکدیگر المجاملة المعاملة

بالجمیل المجاهلة باکسی سفاهت کردن المحاقلة گندم در خوشه بکندم بفروختن

وقیل اکتراء الارض بالحنطة وقیل هی المزارعة بالربع والثلث واقل من ذلک

واکثر وقد نهی عنها فی الحدیث ویحامله علیها ای یعاقبه علی الحمل فیحمل انه بینهما

المخاتلة المخادعة المداخلة درکاریکدیگر شدن زن و باکسی درکاری یاد رجایی

شدن المداملة باکسی دو رویی کردن و مدارا کردن المراحلة کسی را یاری دادن

در بیابرک رفتن المراسلة باکسی مکاتبه کردن و بیکدیگر پیغام فرستادن المراکلة

پای فا یکدیگر زدن المزاملة المعادلة علی البعیر المساجلة بایکدیگر نبرد کردن

در آب کشیدن و رفتن و آنچه بدان ماند المساحلة بر کنارهٔ دریا رفتن

بدر المحاتلة

المساهلة باکسی آسان فراکرفتن المشاکلة باچیزی ماننده بودن المشاهلة المشابهة
المعاجلة شتابانیدن یقال عاجله بذنبه اذا اخذه به ولم یمهله المعادلة با
چیزی برابر آمدن و باچیزی برابر کردن المعاظلة و العظال بر زبر یکدیگر
شدن ملخ از بهر کشنی و کذلک الکلاب و العظال فی القوافی التضمین المعاقلة
بخرد باکسی نبرد کردن و المرأة تعاقل الرجل الی ثلث دیتها ای توازنه فاذا بلغ
ثلث الدیة صارت دیة المرأة علی النصف من دیة الرجل المعاملة معروفة
المغازلة بادوست بازی کردن المفاصلة از یکدیگر جدا شدن المفاضلة
بایکدیگر نبرد کردن بفضل المقابلة بایکدیگر مقابل کردن و مقابل شدن و روی
فاروی کردن و نعلین را دوال کردن که درمیان انکشت باشد المقاتلة و القتال
و القیتال المحاربة و مصدر هذا الباب علی مفاعلة و فعال و اهل الیمن یقولون
فیعالا و فی الحدیث قاتل الله الیهود ای لعن و منه قاتلهم الله ای لعنهم الله
و فی حدیث آخر قاتله فانه شیطان ای دافعه دفعا عنیفا المکایلة ان تباع
الدار الی جنب دارک و انت محتاج الیها فتوخر شراها لیشتریها غیرک
ثم تاخذها بالشفعة و قد ذکره ذلک و اصل المکایلة التاخیر و الحبس
المکاهلة کهل شدن و برادر برآمدن المماثلة المشابهة المماحلة و المحال باکسی

یکر

مکر و کید کردن فی الحدیث المذال من النفاق وهو ان یتعلق الرجل بفراشه
الذی یضاجع علیه حلیلته ویتحول عنه حتی یفترشه غیره مأخوذ من المذل
المماطلة و المطال با کسی مطل کردن و یعدی الی المفعول الثانی المنابلة با کسی نبرد
کردن بنبیلی و تیر انداختن المنازلة و النزال با یکدیگر فرو آمدن از بهر کارزار
المناضلة و النضال با یکدیگر تیر انداختن بنبرد و از کسی دفع کردن المناقلة
پای در جایگاه دست نهادن ستور و قیل مناقلة الفرس ان یضع یده علی غیر
حجر لحسن نقله فی الحجارة و با یکدیگر حدیث کردن و نهل و علل خوردن شتر
بی کسی م المباغمة با یکدیگر حدیث کردن باواز نرم المتاخمة حد زمینی بر زمینی
دیگر پیوسته شدن المحاکمة المخاصمة الی الحاکم المحالمة با کسی حلم ورزیدن
المخارمة المخاصرة المخاصمة و الخصام داوری کردن با کسی المخالمة با کسی
دوستی ورزیدن المراجمة از کسی ذب کردن المرازمة بجای مقام دراز کردن
و بیانی کردن و منه الحدیث اذا اکلتم فرازموا قیل اخلطوا الاکل بشکر الله
و قیل اخلطوا الاکل فکلوا لیناً مع یابس و سایغاً مع جشب و قیل کلوا یوماً لحماً و
یوماً غیر ذلک المراغمة با کسی خشم گرفتن و از میان قومی بشدن المزاحمة و
الزحام با کسی زحمت کردن المزاهمة نزدیک شدن بچیزی المسالمة

آشتی کردن باکسی المساهمة باکسی قرعه زدن المشاتمة باکسی دشنام دادن

المصادمة بایکدیکر بهم باز کوفتن المصارمة ازیکدیکر بریدن المعارمة

باکسی شوخی کردن المعاقمة المخاصمة المعالمة باکسی بعلم نبرد کردن المفاغمة بوسه

دادن المفاقمة جماع کردن المقاسمة باکسی قسمت کردن چیزی وکسی راسوکند

خوردن المکاتمة چیزی ازکسی پوشیدن المکارمة بکرم باکسی نبرد کردن ومنه

الحدیث افلا اکارم بها یهود ای افلا اهنیها لهم لیثیبونی علیها المکاعمة کسی را

بوسه دادن المکالمة باکسی سخن گفتن الملاحمة چیزی باچیزی بادوسانیدن

الملازمة واللزام باکسی پیوسته بودن یاباچیزی الملاطمة واللطام باکسی تپنچه

زدن الملاکمة باکسی مشت زدن المنادمة ندیمی کردن ویعدی الی المفعول

الثانی بعلی المناسمة فابوییدن المناغمة المغانقة ن المثافنة بکسی نشستن

وبحدیث هذه کانک انصقب ثفنة رکبتیک بثفنة رکبته وکسی را برچیزی

یاری دادن فی الحدیث ثامنونی بحایطکم ای سعوسه بالثمن المحاسنة

بنیکویی فخر کردن باکسی المخاتنة داما دی کردن المخادنة المصادقة المخاشنة

باکسی درشتی کردن المخاضنة المغازلة المداجنة کالمداهنة المداهنة

المصالفة والترکیب یدل علی لین وسهولة وقلة المراطنة باکسی بجز بازی سخن گفتن

مفاعلة

المراهنة والرهان باكسى كرو بستن المزابنة رطب بر درخت بخرما بيوده نا
بخته بفروختن المزامنة بروماه معامله كردن اسمعنا المسامحة حسن
المعاشرة والمخالطة المساكنة بايكديكر در سرايى نشستن المشاخنة بايكديكر
دشمنى كردن فى الحديث و... افناهم اى واتعناهم المطاعنة بايكديكر نيزه
زدن المعالنة والعلان بالامر المجاهرة المفاضة مكاسرة العينين المفاطنة
من الفطنة المقارنة والقران بايكديكر قرين كردن وقرين شدن الملاحنة المفاطنة
ومعناها ان تضع بينك وبين المخاطب كلاما لا يفطن له غيركما العدو لكما عن المعنى
من الكلام الملاعنة واللعان المباهلة الماتنة المباعدة فى الغاية يقال سار سيرا
مماتنا اى شديدا ومنها مماتنة الشاعرين اذا قال هذا بيتا وذاك بيتا كانهما
يتداران الى غاية يريد انها والماطلة ايضا المماجنة والمحازنة آبستن ناشدن
شتر اگرچه بسيار فحل بيند المهادنة المصالحة المبادهة ناكاه كرفتن
المبانهة مثل المجامعة المسافهة المجاهلة وسافهت الدن او الوطب اى ا
قاعدته فشربت منه ساعة بعد ساعة المسانهة چيزى بسيار فراددن
وآنكه خرما سالى بار آورد و سالى نيارد المشابهة المشاكلة المشافهة
رو يارو تى كفتن المشاكهة والتشاكه المشابهة والمقاربة المفاقهة با

یکدیکر و ابزو هیدن علم المفاکهة الممازحة ومن المضاعف ب المحابة و الحباب باکسی دوستی داشتن المشابة و السباب باکسی دشنام دادن ت المصاتة و المعاتة المخاصمة وفی الحدیث فجعلوا یعاتونه ای یردونه فی القول ویعاسرونه فلا یصلون منه فی اول امره ث المباثة با کسی راز خویش آشکار کردن ج المحاجة و الحجاج باکسی حجت کفتن المضاجة و الضجاج بایکدیکر شور و شغب کردن المفاجة میان پای از هم باز نهادن دررفتن الملاجة باکسی لجاج کردن ح المشاحة باکسی بچیزی بخیلی کردن ویعدی بعلی د المبادة و البداد معارضه کردن در بیع المجادة باکسی جد کردن المحادة باکسی حرب باخلاف کردن المرادة باکسی رد کردن المشادة باکسی سخت فرا کرفتن المضادة باکسی دشمنی کردن المعادة در دمل کزیدن و آنچه بدان ماند بوقت خویش باز آمدن و شمردن الملادة دفع کردن از کسی المادة مدتی نهادن بایکدیکر وهی فی الحدیث ر المجارة باکسی بتکبر نبرد کردن المزارة المعاضة المسارة و السرار باکسی راز کفتن المشارة بلمه کسی شر کردن المصارة کسی را بر شخواری برکاری داشتن المضارة و الضرار یکدیکر را کزند کردن و بایکدیکر خلاف کردن و المضارة المضایقة وکلاهما

مفاعلة

في الحديث المعارّة والعِرار بانگ كردن شترمرغ المغارّة والغِرار كم شدن شير شتر و كساد شدن بازار المقارّة با كسى قرار كرفتن ومنه الحديث قارّوا الصلوة معناه السكون فيها الممارّة با كسى كاويدن تا بيفكنى ويرا المهارّة كسى را درروى بعنف بد كفتن ز المعازّة المغالبة و الممانعة الملازّة الملاصقة

س في الحديث رآسّونا الصلح اخذ من رسست بينهم اى اصلحت المماسّة و المِساس يكديكر را بسودن ومباضعت كردن ص المخاصّة التخاصّ المقاصّة والقصاص چيزى ببدل چيزى كرفتن في الحديث لا انّاصّ

عبدا الاعرتنه اى لا استقصى عليه المحاصّة يكديكر را براو ژوليدن ض المعاضّة والعِضاض يكديكر را بدندان كرفتن ومنه يقال عاضّ القوم العيش منذ العام فاشتدّ عضاضهم اى عيشهم ظ المكاظّة الممارسة الشديدة في الحرب المماظّة و المِضاض المشارّة و المنازعة ف المدافّة و الدفاف و المذافّة و الذفاف خسته را بكشتن المصافّة با كسى صف كشيدن المكافّة الممانعة

ق المحاقّة و الحِقاق المخاصمة المداقّة با كسى كار باريك فرا كرفتن المشاقّة و الشقاق المخالفة ك المحاكّة كالمباراة ل المحالّة با كسى فرو آمدن المخالّة و الخلال با كسى دوستى داشتن م المتامّة و التمام با چيزى ببرد كردن تمامى

المحاماة المطالبة المشامة چيزی فرابوييدن ونزديک شدن بيکديگر ومنه
المشامة وهی الدنو من العدو حتی يتراءی الفريقان المضامة باکسی نزديک شدن
المسانة والسنان طرد الفحل الناقة حتی يتوخها ليسفدها المعانة والعنان باکسی
برابری کردن ومنه شرکة العنان وهی ان يشترکا فی شی خاص دون سائر اموالهما
شی ناشتريا مشترکين فيه وس المعتل ب المواثبة باکسی برجستن جنگ را
فی الحديث وان واربوک ای خادعوک ان جعلته من الارب وهو الدهی فموضعه باب
الهمز وحقه آربوک الا انه ابدل وان جعلته من الوارب وهو الفساد فموضعه هنا
المواظبة برکاری ايستادن ويعدی بعلی المواکبة باکسی در موکب او رفتن و فراخ
رفتن شتر و برکاری ايستادن خ المواضخة المساجلة الا انها اذا استعملت فی
السير فهی سير ليس بالشديد د المواردة باکسی بآب يا بجايی آمدن ن المواعدة
باکسی وعده نهادن المواغدة فی السير مثل المواضخة ر المواترة المتابعة بالمعنی الثانی
ولا يکون المواترة بين الاشياء الا اذا وقعت بينها فترة والا فهی مداركة ومواصلة
وكذلك مواترة الصوم وهی ان تصوم يوما وتفطر يوما او يومين وياتی به وترا
وترا ومواترة الكتب هی مجیء بعضها فی اثر بعض وترا وترا من غير ان ينقطع لان اصلها
من الوتر وهو الفرد المواترة کسی را وزير کردن س المواعسة ضرب من

سير الابل وهو ان تمد عنقها وتوسع خطوها و لا يكون المواعسة الا بالليل
المواسة قريب آوردن باكسى المواهسة راد كردن بايكديكر ط فى الحديث
لا وراط وهو ان يغيب الرجل ابله فى ابل اخرى او فى مكان فلا ترى ليخفى موضعه
على المصدق مأخوذ من الورطة وهى الهوة فى الارض وقيل ان يورط بعضهم
بعضا فيقول احدهم عند فلان صدقة وليس عنده فهو الوراط و الايراط ظ
المواكظة المواظبة ع الموادعة المصالحة المواعة المناطقة المواضعة باكسى
كرو بستن و باكسى بر چيزى فرو ايستيدن ومنه الحديث جيئ لا أواضعك
الرهان معناه اضعه وتضعه وبيع بايكديكر دست بداشتن المواهعة و
الوهاع مثل المجامعة و المقابلة ف المواصفة كسى را بيع كردن بصفت
بى رويت المواقفة و الوقاف باكسى در جنك بايستيدن و باكسى در چيزى
فرا ايستيدن در معاملتى المؤالفة و الولاف الف كرفتن ق المواثقة باكسى
عهد بستن الموافقة و الوفاق باكسى موافقت كردن و وافقته اى صادفته
المواهقة نبرد كردن بايكديكر در رفتن ومواهقة الابل مد اعناقها فى السير
ك المواشكة الايشاك ل المواجلة باكسى نبرد كردن در كل رفتن المواصلة
و الوصال باكسى پيوستن وكارى پيوسته كردن المواكلة بر يكديكر اعتماد

۶۳

کردن ومنها الوکال فی الدابة وهی ان تسیر بسیر الاخری کانها یتکل علیها م
المواخذة بینک نبردی کردن بکرانی المواساة باکسی نبرد کردن بنیکویی ن
المواسنة الملازمة فی قلة التفرق المواززنة والوزان باکسی همسنگ یا برابر
آمدن ووازنت بین الشیئین موازنة ووزانا عادلته ه المواجهة
المقابلة ومن اللفیف المفروق خ المواخاة لغة ضعیفة فی المؤاخاة و
انما بنیت علی تواخی د المواداة فرا پوشیدن س المواساة لغة ضعیفة فی
المساواة و انما بنیت علی تواسی ف الموافاة مصدر وافاه ای اتاه ل
الموالاة پیاپی کردن و باکسی دوستی داشتن و رهائی فرا کردن ومنه قرئ لواوا
الیه مکان لوّوا الیه ومن الیائی یادست ملانا جاریته هذا بید واعطیته میاد
ای من من یلوی الی یده ومن اللفیف المقرون المیاومة چیزی بروز اروز
فرا دادن ومن المعتل الیائی المیامنة یمن شدن وکسی را سوی راست
ببردن وهذا یعدی بالباء ومن الاجوف ب المجاوبة پاسخ کردن
کسی را المناوبة بجای یکدیگر باستیدن ت المحاوتة المراوغة ج
المزاوجة بایکدیگر جفت شدن ح المراوحة گاه این را کار بستن گاه آن را المکاوحة
المشابهة والمجاهرة المناوحة المقابلة وهذا اصل الباب د المجاودة

بابی

مفاعلة

۶۲

باکسی نبرد کردن بجوانمردی المراودة کاری از کسی درخواستن ویعدّی
الی المفعول الثانی بعن المراودة والرّواد کسی را برکاری داشتن ویعدّی
الی المفعول الثانی بعلی المساودة باکسی نبرد کردن بمهتری یا بسیاهی ق
المساودة والسّواد باکسی راز کردن المعاودة والعواد دیگر باره باکاری کشتن
المهاودة الموادعة ذ المجاوذة المخالفة وقیل الموافقة الملاوذة واللّواذ
در پس یکدیگر پنهان شدن ر المثاورة المواثبة المجاورة والجوار بالکسر
افصح باکسی همسایگی کردن یقال جاورت بنی فلان وفیهم یعنی ود ر
زینهار کسی شدن والمجاورة اعتکاف کردن در مسجد المحاورة والحوار
المجاوبة المداورة کالمعالجة المساورة المواثبة المشاورة والشّوار معروف
س فی الحدیث ان طاور ای اجمع بین الناقتین والثلاث علی الربع قال شمر
المعروف طائر بالهمز وهو أن تعطف النّاقة اذا مات ولدها او ذبح علی
ولد آخر المعاورة راست بکردن خانها وترازوها وآنکه چیزی کاه این
فراکیرد وکاه آن ومعاورة الشیء ای فعل به مثل ما فعل صاحبه به المغاورة
والغواد یکدیگر را غارت کردن ز المجاوزة والجواز از چیزی در گذشتن
والمجاوزة کور بازیدن المحاوزة المخالطة س المناوسة نزدیک شدن

۲۷۵

دو لشکر بیکدیگر چنانکه یکدیگر را ذخم تواننذ کرد فی الحدیث کنت اهاوشهم فی الجاهلیة مأخوذ من التهویش وهو التخلیط ص المحاوصة بد بنا لچشم پنهان بکسی نگرستن المعاوصة فی الحدیث البیان الملاوصة ان ینظر فی الشجر کیف یاتیها لیقلعها المناوصة باچیزی واکوبشیدن ض المراوضة مدارا کردن باکسی تا در کاری آری ویرا وفی الحدیث کره المراوضة قال شمر هو ان تواصف الرجل بالسلعة لیست عندک وهو مثل بیع المواصفة المعاوضة پاداش دادن المفاوضة کاری راندن باکسی وفی حدیث معویة قال لدغفل بم ضبطت ما ارى قال بمفاوضة العلماء فالمفاوضة المساواة ومنها شرکة المفاوضة وهی الاشتراک فی المال اجمع ط الملاوطة باکسی لواطه کردن ع المساوعة بساعات معامله کردن المطاوعة کسی را فرمان بردن والنحویون ربما سموا الفعل اللازم مطاوعا غ المراوغة باکسی دستان آوردن وکشتی گرفتن باکسی ف المخاوفة نبرد کردن بایکدیگر بترسیدن ق المساوقة باکسی فخر کردن در سختی سلق ک المساوکة والسواک بد رفتن از لاغری ل المجاولة بایکدیگر بکشتن درحرب واز پیش یکدیگر وا پس آمدن دو لشکر از جنگ المحاولة خواستن وجستن ومنه الحدیث وبک احاول لای الطالب

مفاعلة

٤٧٧

المداولة كردانيدن روزكار المزاولة باچيزى واكوشيدن ش المشاولة
الشوال المصاولة والصيال والصيالة المواثبة المطاولة باكسى نبرد كردن بطول
وكار درازكردن بركسى المغاولة المبادرة وكسى را هلاك كردن المقاولة فى
الامر المفاوضة المناولة چيزى فراكسى دادن ويعدّى الى المفعولين م
المداومة المواظبة ويعدّى بعلى المساومة والسوام بها كردن باكسى
المعاومة چيزى بسال فرادادن وآنكه حرمابن يكسال بارآرد ويكسال نه
ويقال المعاومة المنهى عنها ان تبيع زرع عامك المقاومة والقوام باكسى
برابرى كردن الملاومة يكديكررا ملامت كردن المناومة باكسى نبرد كردن
بخواب وباكسى خوفتن ن المعاونة باكسى يارى كردن و من اليائى
ب المطايبة باكسى خوش طبعى كردن المغايبة از يكديكر غايب شدن
ث لايثه عامله معاملة الليث اوفاخره بالشبه بالليث ج المهايجة شور
انكيختن باكسى ح المشايحة فى لغة قيس وتميم ضد كردن و فى لغة هذيل
دركارى جد كردن المصايحة باكسى رفتن ر المطايرة برانيدن المعايرة
المجاورة فى المكاييل المغايرة بيع كردن بعوض س المقايسة والقياس
باكسى قياس وراندن قايست بين الامرين اذا قدّرت هذا على مثال

ذلک والترکیب یدل علی تقدیر شئ لشئ المکایسة باکسی نبرد کردن

بزیرکی ش المعایشة باکسی زندگانی کردن المغایشة والاغیاش باکسی

مفاخرت کردن ص المحایصة المحایدة ض المبایضة باکسی نبرد کردن

بسپیدی المقایضة المعارضة بالمتاع ط المهایطة والهیاط المصایحة

ظ المغایظة باکسی خشم کرفتن ع المبایعة باکسی بیع یا بیعت کردن المشایعة

باکسی یاری کردن والمشایعة والشیاع ان یصیح الراعی بابله ویدعوها

اذا استاخر بعضها والمشایع اللاحق ف المسایفة باکسی شمشیر زدن

المصایفة چیزی بتابستان بدادن ق المضایقة باکسی تنک فرا کرفتن

ل المخایلة امید وار شدن ابر بباریدن ونیک نبرد کردن باکسی المزایلة

والزیال از کسی جدا شدن المکایلة بایکدیکر بپیمانه معامله کردن ومنها

الحدیث نهی عن المکایلة وهی ان تکیل له مثل ما یکیل لک من قولهم جازیته

کیل الصاع بالصاع الملایلة چیزی بشب فرادادن المهایلة بایکدیکر تا حسیب

درکاری ن المباینة از یکدیکر جدا شدن المحاینة بهنکام معامله کردن

المداینة بایکدیکر خرید وفروخت کردن بوام ووام دادن المعاینة

بنسیه یا نقد معامله کردن باکسی والمعاینة والعیان رویاروی چیزی

مفاعلة

٤٧٨

دیدن و اصلها من العین الملاینة و اللیان نرمی کردن بایکدیکر ومن

الناقص ب المحاباة باکسی درمعامله محاباکردن و باکسی بعطا دادن

نبرد کردن المصاباة شمشیر و نیزه کژ واد رنیام کردن ت المشاناة چیز

بر مستان فرادادن المحاتاة چیزی فراکسی دادن ث المجاثاة باکسی هم زانو

شدن ج المحاجاة برد برکسی دادن المداجاة المداراة یقال داجیته اذا

داریته کانک ساترته العداوة وعاجیت الصبی اذا ارضعته بلبن غیر

امه او منعته اللبن وغذیته بالطعام و طال ما عاجیته و عاجانی ای عالجته

المناجاة والنجاء باکسی راز کفتن المهاجاة بکدیکر را هجا کفتن ح فی الحدیث

ضلحت بلادنا من ضحی المکان اذا ابرز للشمس الملاحاة واللحاء المنازعة

خ راخیت من خناقه ارخیت د المباداة رو یاروی دشمنی کردن باکسی

المراداة قلب المراودة و بمعنی المداراة ورادیت عن القوم اذا رمیت بالحجارة

المصاداة المعارضة و المداراة و المداجاة و المساترة وقرا الحسن صاد والقرآن

معناه عارض عملک بالقرآن و الواو فی والقرآن علی هذا القول بمعنی الباء

المعاداة و العداء باکسی دشمنی کردن و چیزی پیاپی کردن المغاداة المباکرة

المفاداة والفداء کسی را از اسیری باز خریدن المناداة والنداء خواندن

وباكسى درا بخمر بنشستن المهاداة كسى را بدوستى آوردن چنانكه يكى
بريك جانب باشد ويكى بر ديكر جانب وقرا ابو السماك والذين هادوا ابنتح الدال
ينبغى ان يكون فاعلوا من الهداية اى راموا ان يكونوا اهدى من غيرهم ذ
المباذاة بايكديكر فحش كفتن حاذاه محاذاة وحذاء اى صار بحذائه
المغاذاة پاداش دادن المماذاة والمذاء ان يجمع الرجل بين رجال
النساء يخليهم يمادى بعضهم بعضا و الباب يدل على سهولة فى جريان شئ مايع
ر المباراة باكسى نبرد كردن المجاراة والجراء باكسى رفتن و باكسى چيزى واراندن
مداراة الناس بهمز و لا يهمز ومعناها المداجاة والملاينة المشاراة باكسى لجاج
كردن المغاراة و الغراء پياپى كردن المكاراة و الكراء چيزى بكرا فرادادن
المماراة والمراء باكسى ستيهيدن ز المجازاة پاداش دادن و باكسى نبرد كردن
المخازاة نبرد كردن باكسى بخزى س المقاساة رنج چيزى بكشيدن المناساة
باكسى فراموش كردن ش المحاشاة استثنا كردن المخاشاة نبرد كردن باكسى
بترسيدن وخاشيت فلانا باركته وهو فى الحديث المراشاة المظاهرة المماشاة
باكسى رفتن ص المعاصاة كسى را نافرمانى كردن المقاصاة از كسى دور شدن
ويقال هلم اقاصك انا ابعد من الشئ المناصاة ناصية يكديكر كرفتن ومنه

مفاعلة

الحديث تناصيى اى تنازعى وپيوسته شدن جايى بجايى ديگر ض
المراضاة از يكديگر خشنود شدن و نبرد كردن با يكديگر بخشنودى المقاضاة
كارى بگزاردن باكسى وهى فى الحديث ط المعاطاة چيزى باكسى دادن
وكسى را خدمت كردن المناطاة التناطى ع المداعاة المحاجاة المراعاة گوش
فراداشتن وحق كسى مراعات كردن وبهم چراكردن وراعيت الامر نظرت
الى اين يصير المساعاة باكسى بشتاب رفتن وزنا كردن با پرستاران ولا يقال فى
الحرة غ المباغاة باكسى زنا كردن المناغاة المغازلة والمرأة تناغى الصبى
اى تكلمه بما يعجبه ويسره وهذا الجبل يناغى السماء اى يدانيها لطوله ف
المجافاة چيزى از جايى برداشتن المحافاة بيكار كردن باكسى در سخن المداقاة
تمام بكردن خسته المرافاة والرفاء الالتحام والاتفاق المسافاة والسفاه سفاهت
كردن بايكديگر المصافاة باكسى دوستى ويژه داشتن المعافاة والعافية عن
المبرد عافيت دادن المكافاة باداش دادن المنافاة يكديگر را نفى كردن ق
الملاقاة باكسى نبرد كردن بيقا المساقاة بهم آب كشيدن ويكديگر را آب دادن
ان يستعمل رجلا فى نخيل وكروم ليقوم باصلاحها على ان يكون له سهم معلوم
فى ما تغله المشاقاة المعاناة والممارسة ونبرد كردن باكسى بشقاوت الملاقاة

کسی را دیدن و بچیزی رسیدن ک المباکاة باکسی نبرد کردن بگریستن
المحاکاة چیزی را حکایت کردن واصل المحاکاة المشابهة ل المباﻻة و البلاء
و البالة واصلها بالیة کالعافیة باک داشتن ویعدّی بنفسها و بالباء ونمن
جالیته باﻻمر اذا جاهرته به المحاﻻة المطایبة المخاﻻة یکدیگر را فرو گذاشتن
المداﻻة المداراة المعاﻻة باکسی نبرد کردن به بلندی و بلند کردن و بزور چیزی
نهادن و بجا آمدن وعال عنی ای تنحّ وقل علیّ ای اجمل المغاﻻة گران خریدن
ویعدّی بالباء وقد یجوز ان یحذف الباء ویوصل الفعل کما قال یقال اللحم البیت
م المحاماة و الحماء از کسی ذب کردن ویعدّی بعن وکسی را نگاه داشتن
ویعدّی بعلی المراماة باکسی تیر انداختن و از کسی ذب کردن المساماة باکسی
ببزرگی نبرد کردن ن المداناة نزدیک کردانیدن و نزدیک شدن بچیزی
المزاناة و الزناء باکسی زنا کردن المساناة چیزی بسال فرا دادن وعلی هذا
اصلها من الواو وسانیت الرجل اذا راضیته و احسنت معاشرته المضاناة
و المعاناة المقاساة المفاناة المداراة و فانیته سکّنته المقاناة آمیختن و موافق
آمدن و قانی له الشیء ای دام المماناة دیر با چیزی بودن و چشم داشتن کسی
و نبرد کردن باکسی ه المباهاة المفاخرة المساهاة فی العشرة ترک الاستقصاء

المباهاة

مفاعلة

٢٧ لم

المضاهاة والتضيهاء مانند كى كردن باكسى يا باچيزى و اصل التركيب من
ض هاى لا من ضوهام الهمزة فاما قراءة عاصم يضاهون بالهمزة فلعله
لغة واثبتها ابن الانبارى فيكون كارجيت و ارجأت ومن اللفيف
المقرون المداواة والدواء كسى را داروكردن المساواة برابركردن و برابر
آمدن وفلان يعادى الكلاب اى يصايحهم المقاواة نبرد كردن بايكديكر
بنيرو المكاواة بايكديكر دشنام دادن المناواة دشمنى كردن بايكديكر
واصلها من الهمز لانها من النوء وهو النهوض المهاواة الموافقة
الملاجة شدة السير ومن اليائى المغاياة ان ياتى بامر لايهتدى له غايا
القوم فوق رأس فلان بالسيف كانهم اظلوه به ومن المهموز الفاء ب
المؤاربة باكسى دستان آوردن ذ المؤاخذة كسى را بگناه اوگرفتن ر المؤاجرة
بچيزى بمزد فراكسى دادن المؤازرة المعاونة المؤاصرة مثل المكاسرة ومعناها
أصاب بيته الى جنب أصار بيتى وهو حبل قصير يشد به فى اسفل
خباء الى وتد المؤاكرة المخابرة المؤامرة المشاورة و العامة تقولها بالواو
س المؤالسة كسى را خيانت كردن المؤانسة كسى را مونس كردن ف
المؤالفة و الالاف باكسى پيوستن ل المؤاكلة باكسى طعام خوردن وفى الحديث

نهى عن المؤاكلة وهى ان يكون للرجل على الرجل دين فيهدى له فيؤخره ويمسك
عن اقتضائه ن المؤاخنة با يكديكر كينه داشتن ومن الناقص المهموز
الفاء المؤاتاة الموافقة والمطاوعة المؤاماة والاخاء با كسى برادرى كردن
المؤاذاة المحاذاة ومنه الحديث وفوقه آذه الملوك فقاتلتهم على دين الله اى
قاومتهم المؤاساة كسى در چيزى مثل خويش داشتن ومن المهموز العين
المظاءبة المظاءمة ن المظاءبه دايه كرفتن والظئار ان تعطف الناقة على
ولد غيرها وهو فى الحديث المماءرة المفاخرة وماءرت بينهم مماءرة اذا عادت
بينهم وافسدت واصلها من المئرة وهى الذحل المساءلة از يكديكر پرسيدن
المقاءلة با كسى خاك نمك بازيدن م المتاءمة نسج الثوب على خيطين اعنى
سداه ولحمته طاقين طاقين المراءمة قدح واد ربستن المشاءمة كسى را ازسوى
چپ بردن المطاءمة هم سلفى كردن باكسى الملاءمة فاهم آوردن ميان دو چيز
ن المماءنة انديشه كردن دركارى ومن المعتل المهموز العين المواءلة
از كسى رهايى جستن المواءمة والوئام الموافقة والمباهاة ايضا ومن
الناقص المهموز العين المراءاة والرئاء كار بر ديدار كسى كردن تتوبا
راءى فلان الناس يراءيهم مراءاة وراياهم مراياة على القلب بمعنى المشاءاة

مفاعلة

المسابقة ومن المهموز اللام رابأت الشيء مرابأة اذا حذرته واتقيته
المناجاة والنجاء كسى را ناكاه كرفتن المبارأة از يكديكر بيزار شدن و
از يكديكر جدا شدن المدارأة المخالفة والمدافعة المقارأة باكسى قرآن خواندن
شاطأت الرجل اذا مشيت على شاطئ ومشى هو على الشاطئ الآخر المرافأة
باكسى محابا كردن دربيع المكافأة والكفاء كسى را بر كردار او مكافات كردن
ومنه الحديث فكافئ بينهما عين الثمن اى بمانع واصل المكافأة المقاومة
والموازنة المداكأة المزاحمة الممالأة المعاونة ما يماليني هذا اى ما يوافقني
جانأت عليه اى انكبت ومن المعتل المهموز اللام المواضأة نيك نبرد كردن
باكسى بسفيد رويى المواطأة والوطاء الموافقة ومن الاجوف المهموز
اللام المناوأة والنواء باكسى دشمنى كردن ومنها الحديث ونواء لاهل الاسلام
المهاواة المواقعة باب الافتعال من باب الاجتذاب
الجذب الاجتلاب الجلب الاجتناب با يكسو شدن وجنب شدن الاحتجاب
در پرده شدن الاحتراب با يكديكر حرب كردن الاحتساب مزد بيوسيدن
و شمار آوردن و انكار كردن چيزى بر كسى واحتسب فلان ابنا له او بنتا له
اذا مات وهو كبير الاحتطاب جمع الحطب الاحتقاب بر داشتن كناه وآنچه بدان ماند

الاحتلاب الحلب الاختضاب چیزی ازتن خود خضاب کردن الاختطاب
برزن خواستن داشتن وخطبه کردن الاجتلاب الجلاب الارتعاب ترسیدن
الارتغاب الرغبة الارتقاب چشم داشتن الارتکاب گناه وآنچه بدان ماند
کردن الارعاب برداشتن الاستلاب السلب الاستعاب بازی ازچیزی
فراگرفتن الاشتهاب سپید شدن سر الاصطحاب بایکدیگر صحبت داشتن
واصل الطاء تاء فابدل لو اعلم ان الطاء تبدل من تاء الافتعال اذا کانت فاء الکلمة
حرفا مطبقا نحو اصطحب واضطرب واطلب واظلم وکذا الدال تبدل
من تاء الافتعال اذا کانت الفاء زاء او ذالا او دالا نحو ازدجر واذدکر
وادعی الاصطخاب بهم بانگ کردن الاصطراب شیر برهم دوشیدن الاصطلاب
چربش از استخوانها بیرون آوردن از بهر نان خورش وهذا یفعل فی القحط
الاضطراب سخت جنبان شدن وبایکدیگر شمشیر زدن وبهم واکوفتن وفی
الحدیث اضطرب خاتما ای سال ان یطرح له الاطراب الطرب الاطلاب
الطلب الاعتتاب از چیزی واگردیدن واعتتبت الطریق اذا اخذت
ترکت سهله وم
فی وعره الاعتصاب عمامه در سر بستن وتاج برسر نهادن الاعتقاب
وا داشتن کسی را و وا داشتن چیزی از مشتری از پس بیع تا هلاک شود وم

الافتعال

الحديث المستقب ضامن به يعنى اذا تلعن عنده و فعلت كذا فاعتقبت
منه ندامة اى وجدت فى عاقبته ندامة الاغتراب بغربت شدن واغترب
فلان اذا تزوج الى غير اقاربه ومنه الحديث اغتربوا لا تضووا الاغتصاب
الغصب الاقتراب نزديك آمدن الاقتضاب درحال چيزى كفتن و پاره
از چيزى باز كردن و اشتر را پيش از رياضت برنشستن الاكتتاب الكتاب
والاستكتاب ايضا ومنه قوله تعالى اكتتبها لانه كان اميا لا يكتب ويجوز
ان يكون اكتتبها بمعنى كتبها لما كان بامره نسب اليه كضرب الامير اللص
و نام در ديوان سلطان اثبات كردن الاكتساب تصرف كردن در كسب و
كسب كردن و التركيب يدل على الجمع الالتهاب افروخته شدن آتش الانتجاب
بر كزيدن و الانتجاب النجب الانتخاب الانتجاب والنخبة اى انتزعه الانتداب
بزودى پاسخ كردن الانتساب خويشتن را بكسى خواندن الانتشاب النشوب
الانتصاب بر پاى خاستن وبكارى قيام كردن و بنصب شدن حرف الانتقاب
الانتقاب روى ببند بربستن الانتهاب النهب ت الافتلات در وقت
اسمار كفتن چون شعر و مانند آن و افتلت فلان على ما لم يسم فاعله اى مات
فجأة و افتلتت نفسه مأخوذ من الفلتة وهى الفجأة الالتفات وانكريستن

٤٨٨

الانتصات الانصات الانعات النعت الانكات بر سر انگشتان زدن ث

الابتحاث البحث الابتعاث فرستادن الاجتثاث کوردکندن الاحتراث کسب و

کشت کردن الاحتثاث سر مشک را بیرون نوردیدن الاضطباث الضبث

اعتلث الرجل زندا من الشجر اخذه و لم یدر ایوری ام یصلد الاکتراث

باک داشتن الاشتقاق شافتن الانکاث مطاوع النکث ج الابتهاج

شاد شدن و فی الحدیث کانت مختزجة ای انها کانت علی خلقة الجمل

الاختلاج کشیدن و جستن چشم و اعضا الادلاج رفتن بآخر شب الادماج

الدخول فی الشیء و الاستتار فیه الارتتاج بسته شدن الارتعاج بهم بر

جستن برق و بسیار شدن مال الاعتلاج با یکدیگر بیاویختن در کشتی

گرفتن و آنچه بدان ماند و سخت جنبان شدن موج دریا الالتجاء الی ذلک

الامر ای الجاء و التحصن الیه الامتزاج آمیخته شدن الامتلاج مکیدن

شیر الانتساج بافته شدن الانتضاج بیرون آمدن تهیگاه چهارپای

از بسیاری خوردن و جز آن و معنی البیحان ایضا الانتهاج بجای آوردن

راه ح الاجتداح الجدح الاجتراح الاکتساب الاذباح کشتن بسیار

الارتکاح آکنده شدن الاصطباح شراب بامداد خوردن الاصطلاح

بایکدیگر

افتعال

١ سطر

بایکدیکر صلح کردن الاصطلاح چیزی بیک سوی انداختن الاطّراح
الاطّفاح کف از دیک فراکرفتن الافتتاح فتح کردن و ابتدا کردن الافتضاح
رسوا شدن الاقتداح القدح فی المرة والزند الاقتراح چیزی بتحکّم از
کسی درخواستن ویعدّی بعلی وچیزی در وقت بگفتن و اقترحت الجمل
رکبته قبل ان یرکب الاقتاح ناسکیدن الاکتداح کسب کردن الاکتساح
الکسح وبغارت بردن جملهٔ مال الانتداح فراخ شدن الانتزاح دور
الانتصاح نصیحت کسی فراپذیرفتن الانتضاح پاشیده شدن آب ویعدّی
بعلی ومنه الحدیث الانتضاح بالماء وهو ان یأخذ قلیلاً من الماء فینضح به
مذاکیره بعد الوضوء لینفی عنه الوسواس الانسطاح بایکدیکر سرو زدن
الانتقاح مغز از استخوان بیرون کردن خ فی الحدیث انّ صهیباً کان
یرتضخ لکنة رومیّة ای ینزع الی الروم ولا یستمرّ لسانه علی العربیّة استمرارا
الاصطراخ الصراخ الاطّباخ پختن ساختن الافتضاخ از غوره خرما
سکّی ساختن بی آتش الامتصاخ بیرون کشیدن الامتلاخ بیرون
کشیدن دندان وچشم وشمشیر الانتساخ نسخت کرفتن الانتضاخ الانتضاح
الا انّ الخاء ابلغ عند اکثرهم لانّ الخاء اقوی من الحاء فبحسب قوته

اعطى لهم زائد بهذا نظائر الانتفاخ باد كرفتن وآماهيده شدن ذ
الابتراد خويشتن بآب سرد شستن الاتراد التردد والمالمى اتردوهو
الاشهر ويجوز اثرد بالثاء وكذا كل موضع اجتمع التاء مع التاء فى هذا
الباب الاثماد بآب اندك آمدن واصله من الثمد وقد مر مثله الاجتلاد
بايكديكر شمشير زدن الاجتهاد بكوشيدن هذا اذا لم يعد ورأى صواب
جستن وهذا متعد الاحتشاد بوشكردن وكرد آمدن الاحتماد قلب
الاحتدام الارتشاد كالاد بزنم نهادن الارتعاد لرزيدن الارتفاد الكسب
الازدراد الابتلاع الازدهاد اندك شمردن عطا الاستناد پشت بچيزى
واكذاشتن وپناه باكسى دادن ومنه خرج القوم متساندين اى على رايات
شتى ولم يكونوا تحت راية امير واحد والباب يدل على انضمام الشىء الى
الشىء الاضطهاد الضد بند الاطراد روان شدن الاعتباد بيبند كى كرفتن
الاعتضاد كسى را يار كرفتن وچيزى در بازو كردن والتركيب يدل على عضو
مخصوص ثم يستعار فى موضع القوة والمعين الاعتقاد صنيعتى ساختن
ودر دل كرفتن وقرار دادن در دل وسخت شدن چيزى والباب
على شدة وشدة وتوثق الاعتماد اعتماد كردن بركسى وتكيه كردن برچيز ويعد

افتعال

بعلى وقصد كردن وهو متعدٍّ الاختفاء در نهان يكى شب و آنچه بدان ماند

پنهان شدن كاتّجعل الليل لنفسه غمدًا الاقتصاد القصد الاقتفاد الفقد

الاقتصاد ميانجى نگاه داشتن الافتقاد شتر را مركب خويش كردن الالتباد

برهم نشستن الالتحاد بخسپيدن ويعدّى بالى الامتعاد الاجتذاب بسرعة

الامتهاد پهن و بلند شدن كوهان الانتقاد نقد فاستدن وبمعنى

چيزى بر گزيدن ذ الاتّخاذ فرا گرفتن وتائه اصلية بمنزلة تاء الاتّباع ويعدّى

الى مفعول واحد وهو كثير فى القرآن وغيره والى المفعولين ايضا الثانى هو الاوّل

فى المعنى كقوله تعالى اتّخذوا ايمانهم جنّة وغيره وحكى عن بعضهم استخذ فلان

ارضًا بمعنى اتّخذ قيل اصله ائتخذ فابدل السين من التاء الاولى كما ابدل التاء

مكانها فى ست وجاز ابدال كلّ واحدة منهما من اختها لانهما مهموستان.

وقيل هو استفعل من تخذ فحذف التاء التى هى فاء من تخذت الاحتباذ

اشتماذ ان يضرب الكبش الالية حتى يرتفع فيسفد الاقتلاذ باز

كسى بستدن الانتباذ بيكسو شدن ر الابتدار سوى كسى يا چيزى

كشيدن ويعدّى بالى وبنفسه الابتسار كشنى كردن شتر با ماده كه بكشنى

مده باشد وفى الحديث اللهمّ بك ابتسرتُ اى ابتدأت سفرى

الابتکار نوباوه چیزی فراگرفتن و پیدا کردن و بامداد از جایی بشدن
ودوشیزگی ببردن الابتهار زن بی گناه را بتهمت آلودن کردن الابتیاع
بازارگانی کردن الاثغار دندان برآمدن وقد ورد بمعنی السقوط فی حدیث
ابرهیم الاجتبار نیکو شدن حال کسی وشکسته وا دربسته شدن الاجتحار
خویشتن را سوراخی ساختن الاجتزار شتر کشتن و پوست باز کردن وی
الاجتهار بزرگ داشتن چیزی در چشم دیدار و رفتن چاه از لوش والترکیب
یدل علی اعلان الشیء وعلوه وکشفه الاحتجار حجره ساختن الاحتصار حصار بر
شتر افکندن وآن بالشی باشد شبه پالان الاحتضار الحضور ودویدن اسپ و
المحتضر الذی یاتی الحضر وهو خلاف البادی الاحتظار شوعاه ساختن
الاحتفار زمین کندن الاحتقار الحقر الاحتکار غله واداشتن امید تنگی را
الاختبار آزمودن الاختصار کوتاه کردن سخن وراه کوتاه ترین گرفتن و عصا
در دست گرفتن از بهر تکیه وهذا فی الحدیث الاختضار بنات بسبزی
درودن و لحواه نی مرگ دادن وهذا علی التشبیه الاختمار سیر مر برافکندن
وبگردیدن بوی خمر و برآمدن خمیر الادخار الذخر الادکار یاد آوردن
الازدجار باز زده شدن از باز زدن ومنه قوله تعالی وازدجر الازدفار بار برداشتن

افتعال

الازدهار بالشئ الاحتفاظ به الاستبار آزمودن الاستتار در پرده شدن
الاستحار سحرگاه رفتن و بانگ کردن خروه دران وقت الاستطار نوشتن
الاستعار افروخته شدن آتش واستعر الحرب فی البعیر اذا ابتدأ باباطه و
ارفاغه الاشتجار بیکار کردن و دست فراز نخدان گذاشتن از اندوه و بهم در شدن
الاشتغار بسیار و فراخ شدن و شوریده شدن شمار الاشتکار پر شیر شدن
پستان و نیک باریدن باران الاشتهار مشهور کردن و مشهور شدن
الاصطبار شکیبایی کردن و فی الحدیث هذه یدی لعمار فلیصطبر معناه
فلیقتص الاضطمار باریک میان شدن الاظفار ناخن در چیزی آویختن
وظفر یافتن الاعتبار عبرت گرفتن و باندیشه از چیزی فرا شدن و
الترکیب یدل علی النفوذ والمضی فی الشئ الاعتجار دستار در بستن فی
تحت الحنک و معجر برافکندن زن الاعتذار عذر آوردن عذر شدن و
... شیزکی بردن و مدروس شدن طلل و عذر خواستن یقال اعتذرت
الی فلان من جرمی والمعتذر قد یکون محقا و غیر محق الاعتسار عزیم را
در وقت تنگدستی بگرفتن و بستم برکاری داشتن و مال فرزند بر گرفتن
بی رضای وی و اعتسرت الناقة رکبتها قبل ان تراض والباب یدل علی صعوبة

وشدة الاعتصار عصیر ساختن وپناه باکسی یا باچیزی جستن ویعدّی
بالباء وافشردن انکور ومنه الحدیث لیعتصر معتصر اراد الذی یرید
ان یضرب الغائط ومال از دست کسی بیرون کردن وهذا فی الحدیث و
والمعتصر الذی یصیب من الشیء ویأخذ منه الاعتفار خاک آلود شدن
الاعتقار ریش شدن پشت ستور از زین یا از پالان الاعتکار تاریک شدن
وبسیار شدن باران الاعتمار عزم کردن وزیارت کردن وقصد کردن و عمامه
در بستن الاعتفار المغفرة افتخار الفخر ویعدّی بعلی الافتقار درویش
شدن قال سیبویه استغنوا بافتقر عن فقرت وفی الحدیث افتقر عن
معان عور ای فتح عن معان غامضة والترکیب یدل علی انفراج فی الشیء
الاقتدار توانا شدن ویعدّی بعلی ودر دیک چیزی ساختن الاقتسار
القسر الاقتصار بر چیزی فرو استادن وبسنده کردن بدان ویعدّی
بعلی الاقتیاد آب فرا شدن الاکتسار الکسر الامتحار بیهین بر کردن
الامتکار خضاب کردن بسرخی الامتیار آبله شدن دست الانتشار
افشانده شدن وبوی دمیدن الانتحار خویشتن بکشتن انتحر القوم
علی الشیء اذا تشاحوا علیه حرصاً الانتسار النسر الانتشار پراکنده شدن

امثال

۸۲

و الانغاظ ایضا و انتفاخ فی عصب الدابة و یکون ذلک من التعب
و التركيب يدل على نفخ و تشبيه الانتصار داد بستدن الانتظار چشم داشتن
الانتقار مهمانی خاص کردن و گزیده کردن و منه الحدیث انتقرها عکرمة و
هذا یعنیین ان اراد التصدیق فمعنی انتقرها استنبطها من القرآن و النقر
البحث و ان اراد التکذیب له فمعناه انه اختص بها و افتالها من قبل نفسه و الانتقار
الاختصاص الانتهار بانهار انیدن الاهتصار شکستن الاهتمار رفتن اسپ
الاحتجاز ازار بر میان بستن و یعدی بالباء و تحاز شدن الاختراز خویشتن را
کوش داشتن الاحتفاز بر سر دو پای نشستن و فی الحدیث اذا صلت المرأة
فلتحتفز ای تتضام اذا جلست و سجدت و لا تخوی کما تخوی الرجل الاختباز
نان پختن الارتجاز رجز گفتن ارتکزت علی القوس اذا وضعت سیتها بالارض
ثم اعتمدت علیها الارتماز منطرب بودن از زحم الاعتناز بایکسو شدن
اعتزز السیر اذا مسیره الاغتماز بکاری بر کسی عیب کردن الاکتناز آگنده شدن
مغز استخوان و جز آن الامتزاز کم مزا فسردن الانتهاز بغنیمت گرفتن و فی الحدیث
انتهز الحظ ای سارع الیه و قبله و اسرع تناوله س الاحتباس و اداشتن
و و اداشته شدن الاحتراس خویشتن را از چیزی نگاه داشتن و گوسفند

دزدیدن بشب یا از چراگاه و هو فی الحدیث الاختباس بقهر فرا گرفتن

الاختلاس ربودن الادراس التی راسة الارتباس آگنده شدن الارتجاس بانگ

کردن ابر و منه الحدیث فارتجس ایوان کسری ای تحرک حرکة سمع لها صوت

الارتعاس الارتعاش الارتکاس فی امر بعد الوقوع فی امر بعد النجاة منه فی الحدیث

اذا ارتمس ای انغمس و فی حدیث آخر الصائم یرتمس ولا یغتمس قیل الارتماس ان لا یطیل

اللبث فی الحدیث و حوائم العرب ترتهس یعنی اضطرب قبائلهم فی الفتن و من

رواه بالشین اراد انها یضطک فتنة و من رواه بالکاف و السین اراد یتردد عودا

علی بدأ الاعتفاس الاصطراع الاعتکاس شیر برخردی ریختن الاغتماس بآب

فرو شدن الافتراس الفریس الاقتباس فرا گرفتن علم و آتش و یعدیان بمن الالتباس

پوشیده و شوریده شدن کار و یعدی بعلی و منه الحدیث قد التبس فی ای خولط

من قولهم فی رایه لبس الالتماس جستن الامتراس خویشتن بچیزی بخاریدن

و امترست الالسن فی الخصومات ای لاجت الانتکاس نگونسار شدن الانتهاس

بدندان پیشین گزیدن الاهتلاس نی عقل شدن شر الاحتراش یکدیگر را خراشیدن

و فی الحدیث یحترش بها الضباب ای یصطاد الاحتماش سخت خشم کردن

الاحتراش الاحتراش الارتعاش لرزیدن الارتهاش ان تصک الدابة

افتعال

یعرض حافره من یدیه مجاسة من الید الاخرالی فرتما ادماها وذلک لضعف
یدها وان تهتز الغوص الارمی عنها فیضرب وترها طایفها الاعتراش بر خفته
شدن انکور الاعتناش المعانشة الافتراش دو دست بر زمین نهادن و مجامعت
کردن و بیو کندن کسی را و کسترده شدن وافترش لسانه اذا تکلم کیف شاء ای
بسط ومنه الحدیث الا ان یکون مالا مفترشا ای مغصوبا قد انبسطت فیه
الایدی بغیر حق الامتحاش سوخته شدن الامتراش الانتزاع یقال امترشت
الشیء من یده ای اجتبست فی الحدیث المتوهشة تفسیره فی الحدیث انها
التی تحلق وجهها بالموسی قیل الهاء بدل من الحاء واصلها من المحش وقیل
الهاء اصل بنفسه الانتعاش نیکو شدن حال کسی و درست خاستن او فتاده
و بلند شدن الانتفاش موی باتیغ خاستن الانتقاش خار از تن بیرون کردن
وانتقش البعیر اذا ضرب بیده الارض لشی ید خل فی رجله فی الحدیث لعن رسول الله
المنتهشة وهی التی تخمش وجهها عند المصیبة فتاخذ لحمه باظفارها ومنه
نهشته الکلاب الاهتماش بهم در شدن مردمان ومانند آن ص الاختراص
دروغ کفتن الارتخاص ارزان خریدن وارزان شمردن الارتعاص سخت لرزان
شدن الارتفاص کران شدن نرخ الافتحاص نیک وابرو هیدن الافتراص

٨٧

اغتنام الفرصة الاقتناص القنص الانحاص بسته کردانیدن یکی ی صعب مردم را
درخود و بسته شدن و الالتجاح ایضا الانتحاص بسپاری کوشیدن الانتقاص کم کردن
وکم شدن ومنه الحدیث انتقاص الماء قیل انتقاص البول بالماء اذا اغسل المذاکیر به
وقیل هو الانتضاح به الاختفاض خویشتن را خشته کردن زن الارتکاض
بچه بجنبیدن اندر شکم واضطراب کردن در کاری الارتماض سوخته شدن
از درد و اندوه وتباه شدن جگر الاعتراض کسی را پیش آمدن وبر کسی در آمدن
برچیزی وحائل گشتن از چیزی و ان لا یستقیم الفرس لقائده فی رسنه وان
یکون راکبا علی الدابة وقت العرض و ان یبتدئ الشعر من غیر اوله و
الرقیعة فی الانسان ومطاوع عرض الجند ورکوب البعیر وهو صعب
و التراکیب یدل علی العرض الذی یخالف الطول الاغتماض برهم آمدن چشم
الافتراض واجب کردن الاقتراض وام ستدن وفی الحدیث الامن اقترض
مسلما ظلما ای نال منه رعایة وقطعه بالغیبة الامتحاص شیر ویژه خوردن
الامتخاض التمخض الاستعاض المعض ویعدی بمن الانحاص نزار شدن و
الماضی انحص وگوشت از استخوان باز کردن الانتعاض افشانده شدن
الانتقاض ویران شدن بنا وشکسته شدن عهد وتاب باز دادن رسن

افتعال

٢٨٨

بدل الضجر

ومعظم الباب يدل على نكث شیٔ الانتهاض النهوض الاحتلاط الغضب والتضجر الاختباط خبر كردن از درخت فرو كردن چهار پاي را و بنزديك كسي شدن تا با تو نيكو يي كند بي قرابتي و وسيلتي الاختراط شمشير را از نيام بر كشيدن الاختلاط آميخته شدن و شوريده خرد شدن الارتباط الربط في الحديث فايقظتنا و نحن ارتهاط اي فوق مرتهطون مصدر اقامه مقام الفاعل كقول الخنساء فانما هي اقبال و ادبار اي مقبله و مدبره و هو مأخوذ من الرهط الاشتراط الشرط الاستعاط داروي بيني خويش باز كردن الاشتراط پيمان كردن الاعتباط شتر را بي علتي كشتن و منه الحديث من اعتبط مؤمنا قتلا فانه قود اي قتله بلا جناية كانت منه و لا جريرة توجب ذلك فان القائل يقاد به و دروغ صريح گفتن بر كسي الاغتباط كسي را بر شهان بردن و شاد شدن افترط فلان فرطا اذا مات له ولد صغير قبل ان يبلغ الحلم الاقتعاط عمامه در سر بستن بي تحت الحنك الالتباط سخت بدويدن شتر و في الحديث يلتبط في الجنة اللبط التقليب على الرياض و غيرها الالتقاط بر چيدن و ناگاه فا سر چيزي رسيدن الامتحاط بيني پاك كردن و شمشير از نيام بر كشيدن الامتشاط موي فرو كردن زن خويشتن را الامتعاط التمعط الامتقاط كشيده شدن

وروز دو ر برامدن الانتشاط کسیختن رسن وجز آن تا ر علی کشاده شود

الاهتماط عیب کردن و دشنام دادن ظ الاحتفاظ نکاه داشتن ویعدی بالباء

وخشم کرفتن الالتماظ خوردن ع الابتداع نو چیزی آوردن الابتلاع البلع

الابتیاع در رسیدن و از پی فراشدن و منه الحدیث فلیتبع ای فلیحتل من

الحوالة الاجتراع الجرع الاجتزاع چوب از درخت باز کردن شکستن الاجتماع فراهم

آمدن وبجای مردان رسیدن الاختداع فریفتن الاختراع شکافته شدن و

فرا بافتن و نو کاری کردن و فی الحدیث مالم تختزع ماله ای مالم تختزله و تقتطعه

الاختزاع بریدن الاختشاع الخشوع الاختضاع الخضوع الاختلاع خویشتن

باز خریدن زن الادراع چیزی در پوشیدن الارتباع بهاران جایی بودن

و بهار خوردن ودو بهره شدن مردم و سنک افراشتن و نیک دویدن

شتر الارتجاع شتر فروختن و بهای آن مانند آن یا چیزی دیکر خریدن

وکذلک اذا وجبت علی رب المال اسنان فاخذ المصدق مکانها اسنانا فوقها

او دونها الارتداع آلوده شدن و از کاری باز استادن الارتضاع شیر خود

خوردن الارتفاع بلند شدن و از جایی بر آمدن الارتقاع الاکتراث ویعدی

بالباء و اللام ایضا الازدراع کشت کردن الاستماع کوش فا داشتن و یعدی بنفسه

افتعال

وبالی عن ابی علی الفارسی الاصطراع بایکدیگر کشتی کرفتن الاصطناع باکسی
نیکویی کردن ویتعدی بنفسه وبالی ومنه الحدیث واصطنعوا ای اتخذوا
طعاما اینفقونه فی سبیل الله وکسی را از بهر خویش برگزیدن ونی حدیث
آخر اصطنع رسول الله خاتما من ذهب ای سال ان یصنع له کما تقول اکتتب
ای سال ان یکتب له الاضطباع ردا ابزیر بغل راست درآوردن وبر دوش چپ
افکندن چنانکه دوش راست برهنه بود ودوش چپ پوشیده وسمی بذلک
لابداء الضبعین الاضطجاع پهلو بر زمین نهادن الاضطلاع قوی کشتن بر کاری
یا بر باری ویعدی بالباء الاطلاع دیده ورشدن الافتراع دوشیزگی
ببردن افتصعت حقی من فلان اذا اخذته کله علی المکان ولا یلتفت الی القاف
الاقتباع سر مشک در دهن گرفتن وآب خوردن از وی الاقتراع بر کزیدن
وبایکدیگر قرعه زدن ومعظم الباب یدل علی ضرب الشی الشی الاقتطاع
پاره از چیزی باز کردن الاقتلاع بر کندن الاقتناع همه شراب از اناخوردن
وبابیرون کردن و الاقتناع ایضا الاقتناع القناعة الاکتساع دنبال بزیر در
آوردن سگ ونی الحدیث حتی اکتسعت ای سقطت من ناحیة موخرها
الاکتناع باهم آمدن وسخت کشتی وحاضر آمدن ونی الحدیث ثم اکتنع الیها

۹۱ لم

ای دنا منها و الباب یدل علی التشنج و التقبض الالتداع سوختن ریش و
آنچه بدان ماند از درد الالتطاع جمله آب که در حوض و انا باشد خوردن
الالتفاع چادر بسر در گرفتن و سبزه شدن زمین الالتقاع لون بگردیدن و
الماضی التُقِعَ الالتماع گونه روی بگشتن و الماضی مثله و درخشیدن و ربودن
الامتاع المتوع الامتصاع بشدن در زمین الامتقاع الالتقاع و الماضی مثله
الامتناع و ایستیدن و قوی گشتن الانتجاع آب و گیاه جستن و بنزدیک کسی شدن
بامید نیکویی و هذا علی التشبیه الانتخاع دور شدن از زمین خویش الانتزاع
برکندن و برکنده شدن الانتشاع الاستعاط الانتفاع سودمند شدن
الانتقاع لغة ضعیفة فی الامتقاع و الماضی مثله و انتقع القوم نقیعة اذا ذبحوا
من الغنیمة شیأ الاهتزاع لرزیدن و شتافتن الاهتقاع الامتقاع و الماضی مثله
ع الاصطباع نان خورش گرفتن و یعدی بالباء الافتزاع آب بر خویشتن
ریختن ف الاجتراف الاحتیاج الاجتلاف مثله الاحتراف پیشه ور شدن
و فی الحدیث یحترف للمسلمین فیه ای یکتسب لهم بازاء ما یاکل من اموالهم
الاختراف الخرف الاختصاف نعلین دوختن الاختطاف الخطف الاختلاف
نزدیک کسی شدن و آمد کردن و یعدی بالی و بایکدیگر خلاف کردن ...

الارتداف

افتعال

٩٢

الارتداف الاستدبار و از پی کسی بر ستور نشستن الارتشاف الرشف فی الحدیث حتی ارتعفوا ای تقدموا و سبقوا الازدلاف فرا پیش شدن و با یکدیگر نزدیک آمدن و گرد آمدن و الباء یدل علی اندفاع وتقدم فی قرب الی شیء الازدهاف سبک داشتن و ببردن و هلاک کردن چیزی وفیه ازدهاف ای استعجال و تقحم الاشتراف الانتصاب و فرس مشترف ای مشرف الخلق الاصطراف حیله کردن اخذ من الصرف وهو الحیلة فی قول یونس الاطراف چیزی نو خریدن الاعتراف اقرار دادن و یعدی بالباء و صبر کردن و پرسیدن چیزی از کسی ورتما وضعوا اعترف موضع عرف کما وضعوا عرف موضع اعترف و فی الحدیث اذا اعترف لنا عرفنا ای اذا تحقق لنا ذاته عرفناه یقال اعترف اذا تحقق الاعتساف بی راه رفتن الاعتصاف الکسب الاعتکاف الاحتباس و منه الاعتکاف فی المسجد الاعتلاف علف خوردن الاعتناف ناخوش آمدن جای و بعنف فرا کار رفتن کاری الاغتراف آب بدست خوردن و خوردنی بکفچلیز بر داشتن الاقتحاف نیک آشامیدن الاقتراف کسب کردن و متهم کردن الاکتناف کرده چیزی در آمدن و شوغاه ساختن شتر را از شاخ درخت

الالتحاف چادر وجز آن بسر در کرفتن الالتقاف فروآوردن بزردی باد کرفتن

الانتتاف بر کنده شدن موی الانتجاف الاستخراج الانتراف زده شدن

الانتساف بر کندن و پوست باز کردن وانتسف لونه ای انتقع الانتشاف

کف شیر یا شامیدن الانتصاف بنیمه رسیدن روز و آنچه بدان ماند

وداد بستدن و سیریش بر افکندن دو درا الانتضاف شیر مکیدن از

پستان انتعفت الشیء ترکته الی غیره الانتقاف الاستخراج الانتکاف از باران

کذشتن والانتکاف ایضا ومثل التکف فی المعنی الاخیر فی الحدیث فانتکف

ای انقطع ق الاحتراق سوخته شدن الاختلاق سترده شدن الاختراق بزردی

وزیدن باد و دروغ کفتن الاختلاق دروغ الاختناق خفه شدن الارتباق

مطاوع الربق و آهو وجز آن بدام بر آویختن و فی الحدیث فما وجدت من

سلاح ارتبق فاقبضه ای اصیب و اعتقل یقال ربقته وارتبقته کما یقال

ربطته وارتبطته الارتتاق بسته شدن الارتزاق روزی ستدن الارتفاق بر

بروارن تکیه زدن و بچیزی یاری کرفتن الاستباق بریکدیکر پیشی کرفتن و هو

متعد و با یکدیکر تیر انداختن الاستراق دزدیده فراکوش داشتن الاصطفاق

بهم واکوفتن و آواز دادن تیر و دها و آنچه بدان ماند الاصطلاق دندان

افتعال

برهم خزیدن شتر مدّ یعدّی بالباء الاطراق بوهم بچیده شدن الاطلاق
کشاده شدن الاعتراق اندک کوشت شدن وکوشت از استخوان بازکردن
وفی الحدیث فاعترقها یقال عرق فی الارض اذا ذهب فیها الاعتلاق دوست
داشتن ودر چیزی آویختن الاعتناق دست بکردن یکدیکر فرا کردن
قال ابن فارس یقال اعتنقوا فی الحرب وتعانقوا فی المودّة و بعد پیش کاری
بازشدن الاغتباق شراب شبانکاهی خوردن الاعتراق اسپ از پیش اسپان
دیکر بشدن و اعتراق النفس استیعابه فی الزفیر الافتراق از یکدیکر جدا
شدن من یفتلق فی عدوه ای یاتی بالعجب من سرعته الالتثاق تر شدن
الالتزاق والالتساق والالتصاق واد و سیدن بچیزی الامتحاق نیست شدن
وسوخته شدن الامتشاق الاختلاس والاقتطاع الانتطاق نطاق در پوشیدن
زن وهو شقّة تلبسها المرأة وتشدّ وسطها ثم ترسل الاعلى على الاسفل الى
الرّكبة والاسفل يجرّ على الارض وليس لها حجزة ولا نيفق ولا ساقان وچیزی
برمیان بستن وجنیبت بر دست کرفتن ک الابتراک نیک شتافتن و سینه
برزمین افکندن و ابترکت الرّجل اذا صرعته وجعلته تحت الابتشاک
دروغ کفتن الاتّراک الترک الاحتباک جیوه نستن و ردّ الازهری هذا و

٢٩٥

ازار سخت کردن برمیان وکل شیٔ احکمته واحسنت عمله فقد احتبکته
الاحتراک میان بیستن بجامه الاحتناک بخوردن ملخ نبات را ولویشه کردن
ستور را ومجرب بکردن مردم را واز بن بکندن الادراک دریافتن الارتباک
آمیخته شدن ودرکار صعب کرفتار آمدن الاشتباک بهم در شدن الاشتراک
بایکدیکر همباز شدن الاعتراک انبوهی کردن الاعتساک ماندن شتر در ریکی که
در وی بستکی باشد الالتباک آمیخته شدن الامتساک چنک در زدن ویعدی
بالباء الانتهاک حرمت کسی شکستن اهتلکت القطاة جوف البازی ای رمیت
بنفسها فی المهالک لــ الابتدال باروزه داشتن جامه وآنچه بدان ماند
الابتقال کیاه خوردن الابتهال زاری کردن ویعدی بالی وقیل فی قوله تعالی
ثم نبتهل ای نخلص فی الدعاء الاجتذال شاد شدن الاجتعال کردن
الاجتمال الجمل الاحتبال بدام داهول صید کردن الاحتفال کرد آمدن و
زدوده شدن واحتفل الوادی بالسیل ای امتلأ احتکال الخبر اشتکاله
الاحتمال برداشتن وازکسی فرو بردن وازمنزل برفتن وخشم کرفتن الاختبال
تباه خرد شدن ونا قص تن کردانیدن الاختتال فریفتن الاختزال الاقتطاع
الادخال الدخول الارتجال بی اندیشه بسیار خطبه وشعر وآنچه بدان ماند کفتن

افتعال

٩٧

وپای کسی گرفتن و کلمه تلخ کردن کردن از بهر بریان کردن و ارتجل الفرس اذا خلط

العنق شیئاً من الهملجة الارتحال از منزل برداشتن و بر پشت کسی نشستن

وهو فی الحدیث الارتمال آلوده شدن بخون الادّهان دمال برداشتن الاستفال نقیض

الاعتلاء الاشتعال افروخته شدن آتش وهو یداشدن سپیدی در موی

الاشتغال مشغول شدن الاشتکال مشکل شدن الاشتمال بچیزی در آمدن

ویعدّی بعلی و جامه بخویشتن در گرفتن ومنه الحدیث نُهی عن اشتمال

الصمّاء وفیه قولان قال اهل اللغة هو ان یشتمل بالثوب حتی یجلّل به جسده

لا یرفع منه جانبا فیکون فیه فرجة تخرج منها یده کرهوا ان یتزمّل به شاملا

جسده مخافة ان یدفع منها الی حالة سادّة لمتنفّسه فیهلک وقال الفقهاء

هو ان تشتمل بثوب واحد لیس علیه غیره ثم یرفعه من احد جانبیه فیضعه علی

منکبیه فذهبوا به الی کراهیة التکشّف و ابداء العورة الاعتدال راست شدن

الاعتزال سخت شدن کرما و اعتزل الرجل لام نفسه و اعتب الاعتزال

بیکسو شدن الاعتقال نیزه بمیان ساق و رکاب برداشتن و پای بر پای کسی

در پیچیدن در کشتی و پای گوسفند در میان پای گرفتن از بهر دوشیدن

وهو فی الحدیث و اعتقل الرجل حبس و اعتقل لسانه اذا لم یقدر علی الکلام

اعتكال الخبر احتكاله و اعتكل البقول ان تتالمح الاعتمال الاضطراب فى العمل

الاعتزال المغزول الاغتسال سر و تن شستن الاعتقال عاقل گرفتن کسی را

الافتصال از شیر باز کردن الافتعال نو پافتن الاقتبال نو گرفتن کاری و نی

اندیشه خطبه و آنچه بدان ماند گفتن و رجل مقتبل الشباب اذا لم یکن فیه اثر کبر

الاقتتال کشتن عشق یا پری کسی را یقال منه اقتتل الرجل و کارزار کردن با یکدیگر

الاقتثال مطاوعة الاقفال فى المعنى الاول الاكتحال خويشتن را سرمه كردن

الاكتفال مصدر اكتفل البعير من الكفل و هو ان يدار الكساء حول سنام

البعير ثم يركب و يقال اكتفلت بكذا اذا وليته كفلك الاكتهال تمام خرد شدن

و بكهولت رسيدن و بجای رسيدن نبات الامتثال بجای آوردن فرمان

الانتبال بجای آوردن و يعدى باللام يقال ما انتبل نبله الا بآخرة اى ما

انتبه له و لا یاتی به الانتتال از میان گروه بیرون شدن الانتثال خاک

از چاه بیرون کردن الانتحال سخن کسی دیگر بر خویشتن بستن انتخلت الشیء

استقصیت افضله الانتشال گوشت بر کشیدن از دیگ و آنچه بدان ماند

الحديث و انتضل اى سقط نضله الانتضال بر گزيدن و با يكديگر تير انداختن

ومنه قيل انتضلوا بالكلام و الاشعار الانتعال نعلين در پای کردن الانتقا

افتعال

ازچیزی بیزاری کردن الاشتغال ازجایی بجایی شدن الاهتبال الاعتنام و
الاحتبال ومـ الابتسام البسم الاجترام گناه کردن وبار خرما بریدن
الاجترام خرما بریدن وحرز کردن آن الاحتجام حجامت کردن الاحتدام
سخت گرم شدن وزبانه زدن آتش الاحترام حرمت داشتن الاحتزام
در پوشیدن جامه وسلاح ومصدر احترم الرجل اذا شدّ وسطه بحبل
الاحتشام حشمت داشتن از کسی ویتعدّی بنفسه وبمن وتحشم آوردن
الاحتطام شکستن ومنه قرئ لایحطمنّکم سلیمن ای لایحتطمنّکم
الاحتکام حکم کردن برکسی وبهم بحاکم شدن الاحتلام الحلم الاختتام ختم
کردن والترکیب یدل علی بلوغ آخر الشیء اخترمهم الدهر ای اقتطعهم
استأصلهم والباب یدل علی ضرب من الاقتطاع الاختصام بایکدیگر خصومت
کردن وشمشیر بنیام راخود در ازیتنزی الادّعام تکیه زدن بر دعامه
وهی دعام البیت الادّغام مدغم کردن ومدغم شدن الارتسام الامتثال
ودعا وتکبیر کردن الارتشام مهر کردن غلّه وآنچه بدان ماند الارتطام
درگل یا در کاری دشوار گرفتار شدن الارتکام برهم نشستن الازدحام
انبوهی کردن ویتعدّی بعلی الازدقام الابتلاع الاستلام بسودن حجر

٥٠

٣٩٩

اسود را بوسه یا بدست مأخوذ من السلام وهو الحجر وبعضهم بهمزة
الاستهام بایکدیکر قرع زدن الاصطلام بهم واکوفته شدن الاصطرام
بار خرما بریدن الاصطلام از بن برکندن الاضطرام زفانه زدن آتش الاطرام
سبز شدن دندان الالطعام طعام یافتن وبطعم فرا کرفتن میوه الاطلام
والاطلام والاظلام بیداد را کردن نهادن الاعتتام سست دوختن مزاده
الاعترام دل برکاری نهادن ویعدی بعلی وازدم القصد فی المشی وفی
الحدیث اعترمنا للذلک ای احتملناه واطقناه والاصل فی العزم الصریمة و
القطع الاعتسام ان تضع الشاء ویاتی الراعی فیلتقی الی کل واحدة ولدها
الاعتصام چنک در زدن وباز ایستادن از معصیت ویعدیان بالباء
الاعتقام ان تحفر البئر فاذا اقربت من الماء احتفرت بئرا صغیرة بقدر
ما یجد طعم الماء فان کان عذبا حفرت بقیته الاعتدام جمله تشیر که در
بستان باشد خوردن الاغتلام سخت شهوت شدن جانور وفی الحدیث
المارقین المغتلمین الاغتلام ان یتجاوز الانسان حدما امر به من الخیر و
الاغتنام غنیمت دانستن الاغتمام غمناک شدن
المباح ومنه الحدیث اذا اغتلمت الاقتسام بخش کردن وبهم سوکند
جراحت
خوردن الاکتتام الکتمان الالتثام دهن بند بر بستن الالتحام پیوسته شدن

ونه

افتعال

وجنک الالتدام الاضطراب ودرسینه زدن نوحه کران الالترام دربر
کرفتن و لازم شدن الزام را الالتطام بریکدیکر خوردن موج دریا الالتقام
التلقم الالتئام والالتهام الابتلاع والبهم والفصیل ما فی الضرع استوفا ٥
الالتئام راست شدن کار وبهم باز دوختن الانتقام کینه کشیدن الانتهام
الانزجار وهو فی الحدیث الاهترام بانک کردن رعد وجزآن وکوسفند کشتن
الاهتضام بیداد کردن وازحق کسی کم کردن ن ابتطنت الناقة عشر بطنات
ای نتجها عشر مرات الاحتتان بایکدیکر راست آمدن الاحتجان فراخویشتن
کشیدن الاحتزان الحزن الاحتضان واداشتن از حاجت وچیزی در
بغل کرفتن الاحتفان چیزی از بهر خویش فرا کرفتن وکسی را از بن بر کندن
الاحتقان حقنه کردن یقال اُحْتُقِنَ الرجلُ الاختبان فی الطعام کالخبن
الاختبان خویشتن را ختنه کردن الاختزان چیزی در خزینه نهادن و پنهان شدن
راز الادّخان دود کردن یقال اِدَّخَنَتِ النارُ الادّفان الاندفان والادّفان
فی الحدیث ان یروغَ العبدُ عن موالیه الیومَ والیومین ولا یغیب عن المصر
الادّهان خویشتن را بروغن چرب کردن الارتجان شوریده شدن چیزی
الارتهان بکرو فرا ستدن الاصطبان الاصبان الاضطغان کینه کرفتن

وچینی ذر کش کرفتن اِضْطَفَنَ الرجل اذا ضرب بقدمه مؤخّر نفسه

الاطّعان بایکدیکر نیزه زدن هذا بعیر تَطَّعِنُه المرأة بالقطاء ای ترکبه الاعتجان

آرد سرشتن الاعتشان برای خویش سخن کفتن الافتتان در فتنه او کندن و

و در فتنه افتادن الاقتران قرین شدن الاکتمان پنهان الامتحان بیازمودن

الامتشان الانتطاع والاختلاس و استلال السیف الامتهان باد روزه داشتن

وضعیف کردن الاهتجان مصدر اُهْتُجِنَتِ الجاریة اذا وُطِئَتْ و هی صغیرة

وفی الحدیث وقد اهتُجِنَت ای تبیّن حملها ۰ الاشتباه پوشیده شدن کار و یعدی

بعلی الاکتناه بغایت چیزی رسیدن و هذا کلام مولّد الانتباه بیدار شدن

الانتجاه التجه ومن المضاعف ب الاختباب الخبب و اختبّ من ثوبه

خبّة ای اخرج و هی الخرقة کالعصابة الازدباب پر شدن مشک الاستباب

یکدیکر را دشنام دادن الاقتباب د[illegible]ن الاهتباب فا کشتی آمدن

ث الاجتثاث از بن برکندن والمجتث ضرب من الشعر الاحتثاث

براو ژولیده شدن الارتثاث خسته که در وی جان باشد از جنکگاه برداشتن

یقال ارتثّ الجریح و خوره انه کرد کردن ج الاحتجاج حجت آوردن الاحتجاج

کوز رفتن شتر باشتاب الارتجاج لرزیدن و جنبیدن الالتجاج بهم در شدن

افتعال

۵۰۴

آوازها خ الالتخاخ شوریده شدن کار و شوریده خرد شدن مست و بهم در شدن
کیاه الامتخاخ مغز از استخوان بیرون کردن د الابتداد از دو سوی چیزی در
آمدن الاحتداد ترسیدن از خشم و مالی منه محتد ای مالی منه بد الارتداد د
... ن برگشتن و جز آن الاستداد استوار شدن الاشتداد سخت شدن
قال سیبویه استغنوا باشتد عن شددت و دویدن الاعتداد فا شمار آوردن
و یعدی بالباء و عدت داشتن و شمرده شدن اقتد فلان الامور اذا
دبرها و میزها الالتداد الالتداد دارو خوردن یکسوی دهن فرو
بردن و مالی منه ملتد ای مالی منه بد الامتداد کشیده شدن و بلند بالا شدن
و افزون شدن آب دریا و جوی ذ الاجتذاذ الجذ الالتذاذ مزه یافتن
و یعدی بالباء و بنفسه الاهتذاذ بریدن بزودی ر الاجترار بکشیدن و
نشخوار زدن الاصطرار تنگ شدن الاضطرار بیچاره کردانیدن یقال
اضطره الی الشیء و قوله فمن اضطر ای احوج و الجی الاعترار تعرض کردن
در سؤال الاغترار فریفته شدن و غافل شدن و ناکاه کرفتن و منه الحدیث لا
تغتروهن ای لا تغتفلوهن و لا تدخلوا الیهن علی غرة الافترار بکار دیدن
و دندان برهنه کردن الافترار خویشتن با آب سرد شستن و دندان از بن دیک

رندیدن و نان خورش ساختن آنرا و آرام کرفتن آب کشتی در زرح ماده و نوبه شدن

شتر ماده ز الابتزاز البز الاجتزاز الجز و الماضی اجتز و اجذز الاحتزاز

الحز الاختزاز بتیر بهم واد وختن الارتزاز استوار شدن چیزی در چیزی و

ارتز البخیل عند المسئلة اذا بقی و بخل الاعتزاز عزیز شدن و یتعدی بان آ

الاهتزاز جنبیدن و منه الحدیث اهتز العرش لموت سعد قیل ارتاح

بروحه حین صعد به و استبشر لکرامته علی ربه و اکثر اهل العلم علی انه

عرش الرحمن و قیل سریره الذی حمل علیه الی قبره و قیل فرح اهل

العرش بقدومه س الاحتساس بسودن الاعتساس بشب شکستن و

الاکتساب و الطلب ایضا ش الاحتشاش کنا فا کردن الامتشاش اندکی

از چیزی فراکرفتن ص الاختصاص الخصوص و الاقتصاص روایت کردن

سخن بروجه و از پی فا شدن و قصاص خواستن و یتعدی بمن و الباب

یدل علی تتبع الشیء الامتصاص المص ض اقتضضت الماء ای اصبته ساعة

یخرج و فی الحدیث فاقتضها ای صبها و فی حدیث آخر ثم تفتض ای تکسر ما کانت

فیه من الحداد بتلک الدابة قال مالک معنی ذلک ان یمسح بها جلدها

فقیل یفتض ای تتنظف به ماخوذ من الفضة تشبیها لنقائها و بیاضها

صبته

الاعتقاص

افتعال

الاقتصاض دو شیرکی بیردن الامتصاض الاعتصاص الاهتضاض شکستن ط
الاحتلاط نشان بنا بر کشیدن و سر ریش بریدن الاشتطاط ستم کردن و
اشتط فی السوم ابعد ظ اقتظ الرجل وهو ان یسقی لعزمه یشد فمه لئلا یجتر وإذا
اصابه عطش شق بطنه فعصر فشربه الاکتظاظ پر شدن رودخانه
از بسیاری آب وهو فی الحدیث ف الاحتفاف موی از روی خویش برکندن
زن بجمله هرچه در دیک باشد خوردن الازدفاف الزفاف الاستفاف
واسکیدن الاشتفاف جمله آب که در اناء باشد آشامیدن الاصطفاف
رسته شدن الاعتفاف اندک خوردن و نیم کوشت شدن چهارپای
الالتفاف خود را در جامه بر پیچیدن ومنه الحدیث وان دقد التف
وبهم در شدن کیاه و شاخهای درخت ق الاحتقاق با یکدیگر خصومت
کردن ومنه الحدیث متی انتم احتقوا یقول کل واحد الحق بیدی و
باریک میان شدن و بغایت فربه شدن چهارپای ودمی الضید فاحتق
بعصا ای قتل بعصا و الترکیب یدل علی احکام الشی وصحته الاشتقاق
شکافتن سخن از سخنی و بیمی فرا استدن و الاخذ فی الکلام وفی الخصومة
یمینا وشمالا مع ترک القصد الامتقاق مکیدن همه شیر پستان ک

الاحتكاك خویشتن را بچیزی بخاریدن ویعدّی بالباء و باکسی واکوشیدن
الاستکاک کوشیدن و بهم در شدن مرغزار الاصطکاک بهم واکوشیدن
الافتکاک کرو بار ستدن الالتکاک انبوهی کردن الامتکاک الامتقاق
الابتلال تر شدن الاجتلال الجلّ الاحتلال فرو آمدن الاختلال بهم برآمدن
و بخلل شدن کار و نیازمند گشتن بچیزی ویعدّی بالی و نزار گشتن
الاستلال السّلّ الاعتلال بهانه آوردن ویعدّی بالباء و بیمار شدن
و باز داشتن از کاری و بهانه جستن و جامتعدّی یان الاغتلال تشنه شدن
الاکتلال در خشیدن بحنوه و کاریدن الانتلال بریان کردن در خرز
و بشک دویدن الاحتمام الاهتمام الاختتام الختم الادتمام خوردن
ازدمّ النزیب سخله فذهب ای ذهب بها رافعا رأسه الاشتمام الشمّ
اصطمت علیه الضّلوع ای اشتملت الاعتمام عمامه بر سر بستن ویعدّی
بالباء و بجائی رسیدن نبات ویقال للشاب اذا طال قد اعتمّ الاغتمام
اندوهگین شدن الاقتمام هرچه بر خوان باشد خوردن واقتمّت الشاة
اکلت الاهتمام اندوهگین شدن و تیمار داشتن یقال اهتمّ له بامره
الاختتان پنهان شدن الاستنان سکیزیدن اسب در راه وسنت کسی گرفتن

افتعال

ويعدّى بالباء ومسواك كردن از سنون وهو شىء يستاك به الاطّنان والاظطنان
تهمت [illegible] ن كسى را بچيزى تقول منه اطّنّه واطّنه واصله اظطنّه فادغم
ومنه الحديث لم يكن على يُظّنّ اى يتّهم واصله يظطن الاعتنان پش
ن الافتنان نوعهاى مختلف آوردن الاقتنان الانتصاب يقال اقتن
الوعل اذا انتصب على القنّة الاكتنان پوشيده شدن الامتنان منت نهادن
ونعمت دادن ويعدّيان بعلى ومن المعتلّ ب الاتّهاب هبه فرا
پذيرفتن ج الاتّلاج الولوج ح الاتّضاح الوضوح خ الاتّساخ الوسخ د
الاتّحاد يكى شدن الاتّعاد وعده فراپذيرفتن وبا يكديگر وعده نهادن
درشر الاتّقاد افروخته شدن آتش ر الاتّجار علاج كردن خويشتن را
بوجور وهو دواء يوجر فى وسط الفم الاتّزار گناه كردن ظ الاتّعاظ پند
گرفتن ع الاتّداع بناز زيستن الاتّراع والاستبدن الاتّساع فراخ شدن
الاتّضاع فرومايه شدن وان تحفظ رأس البعير لتضع قدمك على عنقه
فتركبه ف الاتّصاف صفت كردن واتّصف الشئ اى صار متواصفا
ق الاتّساق فراهم آمدن وتمام شدن الايثاق قد كردن الاتّفاق
بايكديگر موافقت كردن ويعدّى بعلى واتّفاق افتادن ل الاتّصال

پیوسته شدن کار وفی الحدیث من اتصل ای دعا دعوی الجاهلیة وهو
ان یقول یا لفلان الاتکال اعتماد کردن بر کسی ویعدّی بعلی مر الابتئام
تاکوارد شدن ویتعدّی بمن وبعن الاتسام خویشتن را بچیزی نشان کردن
وفی الحدیث الموتشمة وهی التی یفعل بها الوشم وکان حقها ان یقال المتشمة
الا انها جاءت علی الاصل الاتهام کسی را بچیزی تهمت کردن ن الاتدان
تر کردن وتر شدن الاتزان سخته وا ستدن الاتطان وطن کرفتن ه الاتجاه
متوجه شدن واتجه له رأی ای سنح اتکأ الرجل اذا اشتد جزعه من الوله
ومن الیائی الاتسار احتراز الجزور واقتسام اعضائها الایتاس حسک
شدن ومن اللفیف المفروق الاتداء دیت فاستدن الاتقاء حذر کردن
واتقاه بحقه ای سدّ السبیل الی نفسه بتوفیقه ایاه والترکیب یدل علی دفع
شیء عن شیء بغیره ومن الاجوف ب الاجتیاب بریدن بیابان ودر پوشیدن
جامه الارتیاب بشک شدن الاغتیاب غیبت کردن الانتیاب بنوبت
آمدن وقصد کردن وکسی را کاری رسیدن ت الاختیات فرو آمدن
مرغ بر صید وزبون کرک کوسفند را وانهم یختاتون اللیل ای یسرون
ویقطعون الطریق الافتیات السبق علی الشیء دون ائتمار مأخوذ من فوت

افتعال

ماخوذ من القوت ویعدی بعلی الاقتیات قوت کرفتن ث الالتیاث
پیچیده شدن بچیزی برچیزی ودشخوار شدن کار برکسی ج الاحتیاج
نیازمند کشتن ویعدی بالی وباللام ایضا عن الاخفش الاهتیاج انکیخته
شدن ح الاجتیاح از بن برکندن وبردن شحام میوه را الارتیاح شاد
شدن الامتیاح عطا دادن الانتیاح النتح د الارتیاد جستن الازدیاد
افزون کردن و افزون شدن الاتیاد مهتر قومی را کشتن یا اسیر کرفتن و
مهتر زنان قومی را بخواستن الاصطیاد صید کردن الاعتیاد خوفا کردن
وآمدن اندوه وجز آن الاقتیاد القود فی الحدیث فلا یسمع امرا یکتاد ان به
الادعاء هو من الکید اخرجه علی وزن الافتعال الامتیاد خوار بار خواستن
ذ الاشتیاذ عمامه دربستن ر الابتیار آزمودن وضد الابتهاد ایضا الاختیار
برکزیدن وهو فی التعدی کالاستغفار الانمیار ایضا افتعال من الخیر ة
یقال اختاره الله الازدیار افتعال من الزیارة الاستیار بر فتن وخوار بار
آوردن الاشتیار انکبین رفتن وفربه شدن ستور الاقتیار شکم برکشیدن
الاکتیار دنبال برداشتن اسب در دویدن الامتیار خوار بار آوردن الانتیار
آهک بکار داشتن ز الاجتیاز بکذشتن الاحتیاز جمع کردن فی الحدیث

اعطى له حكم زائد ولهذا نظائر الاستفاح باد كرفتن وآماهيده شدن

الابتراد خويشتن بآب سرد شستن الاتراب الترد والماضى اترد وهو

الاشهر ويجوز اثرد بالثاء وكذا كل موضع اجتمع التاء مع التاء فى هذا

الباب الاثماد بآب اندك آمدن واصله من الثمد وقد مر مثله الاجتلاد

بايكديكر شمشير زدن الاجتهاد بكوشيدن هذا اذا لم يعد ورأى صواب

جستن وهذا متعد الاحتشاد بوشكردن وكرد آمدن الاحتماد قلب

الاحتدام الارتشاد كالاذ بر ثم نهادن الارتعاد لرزيدن الارتفاد الكسب

الازدراد الابتلاع الازدهاد اندك شمردن عطا الاستناد پشت بچيزى

واكذاشتن وپناه باكسى دادن ومنه خرج القوم متساندين اى على رايات

شتى ولم يكونوا تحت راية امير واحد والباب يدل على انضمام الشيء الى

الشيء الاضطهاد الضد ند الاطراد روان شدن الاعتباد ببند كى كرفتن

الاعتضاد كسى را يار كرفتن وچيزى را بازو كردن والتركيب يدل على عضو

مخصوص ثم يستعار فى موضع القوة والمعين الاعتقاد صنيعتى ساختن

ودر دل كرفتن وقرار دادن در دل وسخت شدن چيزى والباب يدل

على شدة وشدة وتوثق الاعتماد اعتماد كردن بر كسى وتكيه كردن بر چيز ويعد

اعطى له حكم زائد ولهذا نظائر الانتفاخ باد كرفتن وآماهيده شدن

الابتراد خويشتن بآب سرد شستن الاتراب التَّرَب والمَأمنى اتّرد وهو

الاشهر ويجوز اتّرد بالتاء وكذا كلّ موضع اجتمع التاء مع التاء فى هذا

الباب الاثّماد بآب اندك آمدن واصله من الثَّمد وقد مرّ مثله الاجتلاد

بايكديكر شمشير زدن الاجتهاد بكوشيدن هذا اذا لم يعدّ ورأى صواب

جستن وهذا متعدّ الاحتشاد بوشكردن وكرد آمدن الاحتماد قلب

الاحتدام الارتشاد كالاذ بتّم نهادن الارتعاد لرزيدن الارتفاد الكسب

الازدراد الابتلاع الازدهاد اندك شمردن عطا الاستناد پشت بچيزى

واكذاشتن وپناه باكسى دادن ومنه خرج القوم متساندين اى على رايات

شتّى ولم يكونوا تحت راية امير واحد والباب يدلّ على انضمام الشئ الى

الشئ الاضطهاد الضدّ ند الاطّراد روان شدن الاعتباد ببند كى كرفتن

الاعتضاد كسى را يار كرفتن وچيزى را بازو كردن والتركيب يدلّ على عضو

مخصوص ثم يستعار فى موضع القوّة والمعين الاعتقاد صنيعتى ساختن

ودر دل كرفتن وقرار دادن در دل وسخت شدن چيزى والباب يدلّ

على شدّ وشدّة وتوثّق الاعتماد اعتماد كردن بر كسى وتكيه كردن برچيز ويعدّ بالباء

افتعال

بعلی وقصد کردن وهو متعدٍ الاعتداد در شمار یکی شب و آنچه بدان بماند

پنهان شدن کانه جعل اللیل لنفسه غدداً الاقتصاد الفصد الافتقاد الفقد

الاقتصاد میانجی نگاه داشتن الاقتعاد شتر را مرکب خویش کردن الالتباد

برهم نشستن الالتحاد بخسپیدن ویعدّی بالی الامتعاد الاجتذاب بسرعة

الامتهاد پهن و بلند شدن کوهان الانتقاد نقد فاستدن و بیهین

چیزی برگزیدن ذ الاتخاذ فرا گرفتن وتاؤه اصلیة بمنزلة تاء الاتباع ویعدّی

الی مفعول واحد وهو کثیر فی القرآن وغیره والی المفعولین ایضا الثانی هو الاول

فی المعنی کقوله تعالی اتخذوا ایمانهم جُنّة وغیره وحکی عن بعضهم استخذ فلان

ارضاً بمعنی اتخذ قیل اصله اتخذ فابدل السین من التاء الاولی کما ابدل التاء

مکانها فی ست وجاز ابدال کل واحدة منهما من اختها لانهما مهموستان.

وقیل هو استفعل من تخذ فحذف التاء التی هی فاء من تخذت الاحتباذ

الاحتشاذ ان یضرب الکبش الالیة حتی یرتفع فیسقه الاقتلاذ با

جسی بستدن الانتباذ بیکسو شدن ر الابتدار سوی کسی یا چیزی

بشتافتن ویعدّی بالی وبنفسه الابتسار کشنی کردن شتر با ماده که بکشنی

رسیده باشد وفی الحدیث اللهم بک ابتسرت ای ابتدأت سفری

افتعال

بعلى وقصد كردن وهو متعدٍ الاختفاء در نهان يكى شب و آنچه بدان پنهان

پنهان شدن كاللّه جعل الليل لفسه غدا الاقتصاد القصد الاقتصاد القفد

الاقتصاد ميانجى نگاه داشتن الاقتعاد شتر راهركب خويش كردن الالتباد

برهم نشستن الالتحاد بخسپيدن ويعدى بالى الامتعاد الاجتذاب بسرعة

الامتهاد پهن و بلند شدن كوهان الانتقاد نقد فاستدن و بيهين

چيزى بر گزيدن ذ الاتخاذ فراگرفتن وتاؤه اصلية بمنزلة تاء الاتباع ويعدى

الى مفعول واحد وهو كثير فى القرآن وغيره والى المفعولين ايضا الثانى هو الاول

فى المعنى كقوله تعالى اتخذوا ايمانهم جنة وغيره وحكى عن بعضهم استخذ فلان

ارضا بمعنى اتخذ قيل اصله اتخذ فابدل السين من التاء الاولى كما ابدل التاء

مكانها فى ست وجاز ابدال كل واحدة منهما من اختها لانهما مهموستان.

وقيل هو استفعل من تخذ فحذف التاء التى هى فاء من تخذت الاحتباذ

اشتاذ ان يضرب الكبش الالية حتى يرتفع فيسقط الاقتلاذ باره

بستدن الانتباذ بيكسو شدن ر الابتدار سوى كسى يا چيزى

شتافتن ويعدى بالى وبنفسه الابتسار گشنى كردن شتر با ماده كه بگشنى

نرسيده باشد وفى الحديث اللهم بك ابتسرت اى ابتدأت سفرى

وممّا جاء على اصله الازدواج المزاوجة ب الاجتوار التجاور الاعتوار

از یکدیگر فرا گرفتن الاقتوار شکم بر کشیدن الاهتوار هلاک شدن ن الالتواء

آب بکوزه بر کشیدن ش الاحتواش کسی را در میان گرفتن و یتعدّی بعلی ومنه

احتوش القومُ الصیدَ اذا انفر بعضهم علی بعض ن الاعتوان هم ینبغی ان

انما ظهر الواو فی احتوش القوم و[illegible]واة لان الاصل فیها تفاعل ومن الناقص ب

الاجتباء بر گزیدن وقوله تعالی لولا اجتبیتها ای هلّا اختلقتها الاحتباء احتبی الرجل

اذا جمع ظهره وساقیه بعمامة وقد یحتبی بیدیه الاذدباء بر داشتن الاستباء

اسیر گرفتن الاطّباء دعوت کردن الاکتباء خویشتن را بخود کردن ج الارتجاء

الرجاوة الانتجاء با یکدیگر راز کردن وکسی را مخصوص کردن براز کردن با وی ح

الاجتحاء قلب الاحتیاج الالتحاء باریش شدن و پوست از چوب باز کردن

الامتحاء لغة ضعیفة فی الامحاء الانتحاء الاعتماد فی السیر علی الجانب الایسر هذا هو

الاصل ثم صار الاعتماد والمیل فی کل وجه ومنه الحدیث فانتحی له ای عرض له وقصد خ

الالتخاء بهم خوردن کودک الامتخاء بیزار شدن الانتخاء فخر و تکبر کردن د

الاجتداء عطا خواستن الارتداء ردا بر افکندن خویشتن را الاعتداء

از حد در گذشتن و بیداد کردن و یتعدّی بعلی الاعتداء الغدوّ الافتداء

افتعال

خویشتن باز خریدن الاقتداء پی روی کردن مأخوذ من القدوة وهی الاسوة
الانتداء بانجمن شدن وانجمن کردن الاهتداء راه راست گرفتن ذ الاحتذاء
یکسی پی بردن وبر نهاد کسی کاری کردن ونعلین در پای کردن الاغتذاء
پرورده شدن ر الادراء فریفتن الاذراء برداشتن الازدراء حقیر داشتن
الاستراء برگزیدن الاشتراء خریدن وفروختن الاعتراء کاری رسیدن
الافتراء دروغ فرا بافتن وپوستین در پوشیدن الاقتراء القرو الاکتراء
بکرا فرا ستدن الامتراء بشک شدن ویعدّی بفی وبیرون کردن باران از
ابر وشیر از پستان وتک از ستور ز الاعتزاء خویشتن را بکسی باز خواندن
ویعدّی بالی س الاحتساء آشامیدن وآب از میان ریگ بیرون
آوردن الاکتساء جامه در خود پوشیدن ش الاحتشاء آگنده شدن
الارتشاء رشوت ستدن فی الحدیث ذا اغتشی فی اول اللیل ای بسار وقت
العشاء الانتشاء مست شدن ص الاختصاء خویشتن را خصی کردن
الاعتصاء تکیه زدن بر عصای آهنین وشمشیر بر جای عصا بر دست گرفتن
وسخت شدن استر والترکیب یدل علی اصلین صحیحین احدهما التجمع
والآخر الفرقة الانتصاء برگزیدن ووردان شدن موی ض الارتضاء

پسندیدن الاقتضاء وام باز خواستن الانتضاء شمشیر از نیام برکشیدن
و کهنه کردن جامه ط الاختطاء الخطو الامتطاء مرکب گرفتن ظ الاحتظاء
بهره مند شدن و یعدّی بالباء الالتظاء زبانه زدن آتش ع الادّعاء
دعوی کردن بر کسی و از نو خواستن و بخویشتن را نسبت کردن
الارتعاء چرا کردن الاستفاء الارتفاء کف شیر خوردن
فی الحدیث احتفاء ای بالغ فی الطاقة وفی مسألته الاستعفاء بیرون آوردن
الاشتفاء شفا یافتن الاصطفاء برگزیدن الاعتفاء بنزدیک کسی شدن
بامید احسان الاقتفاء از پی رفتن و برگزیدن الاکتفاء بسنده کردن
الانتفاء رانده شدن و بیفکندن برگ از درخت و موی از عضو و نیست
و بی کفایتی نمودن و بیرون شدن و ... شی من شیء
ابعاده منه ق الارتقاء مثل الترقی یعدی الاستقاء آب برکشیدن
و آب در مشک کردن الاعتقاء قلب الاعتیاق و ان یأخذ الحافر عنة
ریسه اذا لم یمکنه ان ینبط الماء من قعرها کذلک الاخذ فی شعب الکلام
الالتقاء فا هم رسیدن و یکدیگر را دیدن الانتقاء برگزیدن و مغز از
استخوان بیرون کردن ک الاتکاء اعتماد کردن الاشتکاء گله کردن

افتعال

وشکوه بستن وهی قریة صغیرة ــ الابتلاء بیازمودن الاجتلاء بچیزی
که بر بوسه ضنه کنند نگریستن و عمامه از پیش سر واپس کردن الاختلاء
گیاه درود آنچه بدان ماند الاشتلاء برهانیدن الاصطلاء گرم شدن
بآتش فلان یَصْطَلِی بناره اذا کان شجاعا لا یطاق الاطّلاء اندوده شدن
الاعتلاء بر زبر چیزی شدن و قهر کردن الاغتلاء شتافتن الافتلاء
از شیر باز کردن و پروردن الاکتلاء بر کرده آمدن الاحتماء خویشتن را
از چیزی نگاه داشتن الارتماء با یکدیگر تیر انداختن و انداخته شدن
و چیزی بصید انداختن الاستماء بصید شدن الاعتماء قلب الاعتیام
الالتماء گونه روی بگشتن والماضی الْتُمِیَ الانتماء الاعتزاء ویعدّی بالی
ن الابتناء البنی الاجتناء الجنی الادّناء الدُّنوّ الاستناء آب کشیدن
الاضطناء و الاطّناء والاضّناء الضّنی الاعتناء تیمار داشتن ویعدّی
بالباء الاقتناء سرمایه گرفتن الاکتناء خود را کنیت کردن و کنایت کردن
ویعدّیان بالباء الامتناء بمنی آمدن لا الازدهاء الاستخفاف والتهاون
بالشیء الاشتهاء آرزو کردن فی الحدیث و انا اَکْتَهِیک ای اُجِلّک و
اُعْظِمُک الانتهاء واایستیدن ویعدّی بعن و رسیدن چیزی و

يعدّى بالى و بنهايت رسيدن و فراچيزى رسيدن و التركيب يدل
على غاية و بلوغ و من اللفيف المقرون الاحتواء كرد گرفتن
مقام بجايى و اگرچه در نعمت باشى الاحتواء برچيزى دست يافتن
و يعدّى بعلى گرد كردن الاداوا پوستك سرشير خوردن الار
سيراب شدن و يعدّى بمن و ارتوى الحبل غلظت قواه و ارتوت
مفاصل الرجل غلظت و اعتدلت و هذان على التشبيه و قد جاءت
ارتوى بمعنى استقى الاستواء راست شدن و بتمامت جوانى رسيدن
و قصد چيزى كردن و برچيزى اقبال كردن و يعدّى بالى و دست يافتن
برچيزى و بر پشت ستور قرار گرفتن و يعدّى بعلى الاشتواء اتخاذ
الشواء الاكتواء بداغ نشدن يقال اشترى الشركاء شيئاً ثم اقتووه اي
تزايدوه حتى بلغ غاية ثمنه و فى الحديث ان اقتوته فرق بينهما
اى استخدمه و هذا ماخوذ من القوة اذ اورد فى هذا الباب لامن
الاقتعال
القتو الالتواء پيچيده شدن و درنگ كردن طعام الانتواء نيت كردن و فى
الحديث انما تنتوى اى تنتقل و تحوّل و انتوى القوم من الموضع كذا و
كذا اى اقاموا و من المهموز الفاء ب الايتاب پيراهن بى آستين

افتعال

پوشیدن زن الایتشاب شوریده بر آمد شدن خ الایتلاخ شوریده
شدن کار ذ الایتخاذ یکدیگر را فرا گرفتن در جنگ ر الایتبار کسی را
فرا گرفتن تا خرما بن را کشن دهد الایتجاز مزد فرا ستدن ویعدی بعلی
وفی الحدیث وایتجروا ای تصدقوا طالبین الاجر بذلک ویجوز اتجروا
الایتزار ازار پوشیدن الایتمار با یکدیگر مشاورت کردن و فرمان بردن
ویکدیگر را فرمودن ف الایتلاف با یکدیگر الف گرفتن و پیوسته شدن
الایتناف نو گرفتن وقوله تعالی ماذا قال آنفا قال ابو علی هو اسم الفاعل
من ایتنفت الکلام اذا ابتدأته والقیاس ان یکون من انف قال و
یجیء اسم الفاعل علی غیر قیاس کفقیر من افتقر وشدید من اشتد ق
الایتراق بیخواب شدن الایتلاق درخشیدن ک الایتفاک بر گردیده
وبر گردانیدن فلان یأتفک ای یثبت علی الابل اذا رکبها وکذلک اذا
قام علیها فیما یصلحها ل الایتکال خورده شدن دندان و سرف و آنچه
بدان ماند وفلان یأتکل من الغضب ای یحترق ویتوهج م الایتدام
الاصطباغ ویعدی بالباء او تطعم علیه ای احتبس بطنه ن الایتمان
امین داشتن ومن المضاعف المهموز الفاء ج الایتجاج

٥١٧

افروخته شدن آتش الایتزاز جوشیدن دیگ الایتضاض بیچاره کردانیدن

ویعدی بالی الایتکال کرم شدن روز الایتمام الاقتدآء ومن الاجوف

... الایتیاب ساختن الایتیال ساختن ونیکو کردن چیزی و

من الناقص المهموز ... الایتسآء الاقتدآء ویعدی بالبآء الا...

بد شدن استخوان از شکستکی الایتلآء تقصیر کردن ویعدی بعن وسوکند

خوردن ... ب الازداب بزد اشتن الاکتاب

اندوهکن شدن ت الافتیات باطل کفتن برکسی ویعدی بعلی ومستبد شدن

برای خویش ویعدی بالبآء اذا اخذت هاتین الکلمتین من الفوت فقد همز و اما

لیس بمهموز و ان اخذتهما من غیره فهو علی الاصل د الارتیاد لرزیدن اینازکی

و فربهی الافتیاد بریان کردن کوشت الامتیاد نیکی کسب کردن ر الابتیار نخی

نهادن الابتیار کشنده خویشان الکشتن الاظتیار دایه کرفتن س الابتیاس

نالیدن واندوهکن وکاره شدن الارتیاس مهتر شدن ش الانتیاش

وابس شدن ق الامتیاق از چشم ل الافتیال تفال کرفتن م الالتیام

پیوسته شدن بایکدیکر و من المعتل المهموز العین ب الایتاب

شرم داشتن د الایتاد آهستکی کردن س الایتاس الیأس و من الناقص

کوشتهم

الارتاز

افتعال.

الارتاء وابرزدن الاشتاء از پس بستن وکوش فراداشتن الالتاء
درنکی شدن ومفلس شدن الانتاء التائی بالمعنیین ومن المهموز اللام
ب الاختباء پنهان شدن الارتباء دیدبانی کردن و بردیده شدن
الاستبراء خرخریدن از بهر خوردن الالتباء فله خوردن بچه کوسفند ت
الاختتاء فریفتن ویعدی باللام واختتأت من فلان ای استترت خوفًا او
حیاء ث الارتثاء شوریده شدن ومهتر شدن وستبر شدن شیر
ج الالتجاء النجاء د الابتداء آغاز کردن والباب یدل علی افتتاح الشیء ر
الاجتراء دلیر شدن ویعدی بعلی الاقتراء برخواندن ز الاجتزاء بسند
کردن ویعدی بالباء س الانتساء دور وا پس شدن ش اجتشاتی البلاد
واجتشأتها اذا لم توافقک ف الاجتفاء برکندن چیزی و بینداختن آن
الاحتفاء مثله الادتفاء بآتش کرم شدن الاکتفاء آبکون کردن اوانی ل الاستلاء مسکه
کردن کداختن الاکتلاء الاحتراز ویعدی بمن الامتلاء پر شدن م الالتماء کونه
دیکشتن یجوز ان یکون الهمز اصلا ویجوز ان یکون بدلا من العین والماضی
التمی ن الاضطناء شرم داشتن ومن المعتل المهموز اللام الالتزاء
بازده شدن فی الحدیث وابتطأ العشاء یقال وطئت الشیء فاتطأ ای هیأته

نتهيا أراد كل ظلام الغشاء و واطا بعض الظلام بعضا الاتكاء تكيه كردن

ويعدى بعلى ومن الابواب المهموز اللام الاستيناء اهنده هكى شدن

باب الانفعال باب الانثعاب رفتن آب و

خون از بينى الانجذاب كشيده شدن وبيك برفتن الانسحاب بخشيده شدن ث

الانسراب در سرب شدن الانسكاب ريخته شدن آب انسكبت الناقة

اى اسرعت فى سيرها كانها تخرج من جلدها الانشخاب دميدن خون الانشعاب

السيلان الانشعاب شاخ زدن وبهردن وپراكنده شدن الانعصاب سخت شدن

الانقضاب بريده شدن و ستاره از جاى برفتن الانقلاب والمنقلب واكرديدن

انكب الرجل اى اجتمع وكل ما انصب فى شىء فقد انكب فيه ت الانتكات

برسر افتادن الانسبات پخته شدن خرما الانصلات بكذشتن ويعدى بفى

الانفلات برستن ويعدى بعن فى الحديث ان ينكفت اهل المغرب اى ينصرفون

الى منازلهم يقال كفت الشىء فانكفت اى ضممته فانضم ث الانبعاث برانكيخته شدن

الانخناث شكسته شدن يا دو تا شدن والاسم منه الخنث الانثلاث سر برزمين

نهادن الانفراث پاره پاره شدن الانقعاث بيوفتيدن ديوار از اصل ج الانبعاج

شكافته شدن الانبلاج صبح برميدن الانخضاج التهاب الرجل غيظا و منه

انجرث

الانفعال

الغيظ

الحديث من شاء ان يتخوخ فليتخمج اي يتقعد من الضط وينشق ورقوع الرجل وغيره بالمحب ايضا الاندداج الانقراض نضل مندمج اي مدود و اندمج اذا دخل في الشي و استتر فيه الانزعاج. انكيخته شدن الانسحاج خراشيده شدن الانسجاج شكافته شدن الانشناج بالجوع الانضراج شكافته شدن وفراخ الانفراج الانعطاف انفجت ساقاه في المشي اي انفتحتا الانفراج انده و اشدن في الحديث وهو اشد انفضاجا اي اشد استرخاء وضعفا الانبطاح بروى افتادن الانسداح سنان باروى افتادن الانسراح روان شدن در رفتن وبرهنه شدن و المنسرح جنس من العروض انسطح الرجل امتد على قفاه و لم يتحرك الانشراح كشاده دلشدن الانصراح هويدا شدن الانضاح كونه برسوختن انضرح مابين القوم اي تباعد الانفتاح واكشاده شدن الانفساح كشاده دل شدن و فراخ شدن الانفشاج ميان پاى از هم باز نهادن از درد الانقاح التفتح الانسلاخ بيرون آمدن از چيزى و بكند شدن ما الانشداخ خكوفته شدن الانطباخ بخته شدن الانفساخ تباه شدن عقد و از هم بشدن چيزى الانفضاخ كوفته شدن خوره خرما و كوهان اشتر الانجراد بكند شدن در رفتن و بعد ى بي و كهنه شدن جامه الانحراد

الانفراد الانخضاد بدرو آمدن الانعقاد بسته شدن عمدت الشیء فانعمد
ای اقمته بعماد یعتمد علیه الانفراد تنها شدن الانقصاد فرو دویدن الانقضاد
شکسته شدن الانبتار بریده شدن الانتهار دما براو فتادن فی الجد باث
فتراه منتبرا ای مسقطا الانبجار شریدن خون الانبجار الجبود الانحیاز در
سوراخ شدن الانحدار برآماهیده شدن وبنشیب فرو شدن الانحسار
برهنه شدن چیزی والترکیب یدل علی کشف الشیء الانزجار باز زده شدن
الانسجار و الانسرار فروهشته شدن وانشد میعدو اذا اسرع بعض
الاسراع الانسفار واشدن پیش سر از موی الانسقار اسیر شدن الانشمار
وشکرده شدن وشتافتن اسپ الانصهار گداخته شدن الانعصار سیره شدن
الانعفار خاک آلود شدن الانعقار ریش شدن الانغمار بآب فرو شدن
الانفجار شریدن آب والباب یدل علی الفتح فی الشیء الانفطار شکافته شدن
والترکیب یدل علی فتح شیء وابرازه الانفقار دهن شکوفه وا شدن الانقدار
باندازه شدن الانقشار پوست وا شدن الانقعار از بن بر کنده شدن الانکدار
فرو ریخته شدن و تیره شدن الانکسار شکسته شدن الانهمار ریزان
شدن آب الانحیاز واداشته شدن و بحاز شدن الانملاز الانقلاب

انفعال

الانحياز مطاوع هزالحرف بس الانجاس الانبجار فی الحدیث فانخنست
منه ای تواریت عنه واصل الخنوس الانقباض و التأخر الانطماس
ناپدید شدن الانعکاس واسکونه شدن الانغماس بآب فروشدن و
الانقماس مثله وفروشدن نیز الانکباس انباشته شدن الانکراس الانکباب
وقد انکرس فی الشیء اذا دخل فیه مثلنا الانملاس نسوشدن الانماس
پنهان شدن ش الانکاش شتافتن و بوشکردن ص الانخاص بسدن
اماس الانملاص بیوفتادن چیزی از دست انملص الشیء افلت بسرعة
ض الانخفاض فروداشته شدن و نخفض شدن حرف الانغماض الانغضاض
الانقباض کرفته شدن و انقبض الشیء صار مقبوضاً الانقراض سپری شدن
ط الانبساط بستاخ شدن و پهن واشدن انخرط الفرس فی سیره ای
لج و انخرط علینا فلان اذا اندر بالقول للشیء و انخرط جسمه ای دق
الانکشاط نیم بشدن فی الحدیث یامرط قزذ السهم ای سقط ریشه
الانمعاط بی موی شدن فی الحدیث الممغط ای لم یکن بالبائن الطول یقال
امغط النهار ای امتد الانهباط فروآمدن ع الانجلاع الانکشاف کشف
الانخداع فریفته شدن الانخراع شکافته شدن و ازجای بیامدن

الانخزاع بریده شدن رسن از میته الانخلاع از جای بیامدن کشف
الانجداع در پیش شدن الاندفاع سوخته شدن و نیک برفتن و در حدیثی
خوض کردن الاندلاع زبان از دهان بیرون آمدن و شکم پیش بیامدن
الانسلاع و الانصداع و الانفلاع شکافته شدن الانقداع و الیستادن
الانقشاع باز شدن میغ الانقطاع بریده شدن وانقطع به فهو منقطع اذا
عجز عن سفره من نفقه ذهبت او قامت علیه و اتاه امر لا یقدر علی ان
یتحرک الانقلاع برکنده شدن الانقماع مقهور شدن و فی الحدیث
انقمعن ای تغیبن و یروی تقمعن و معناهما واحد الانغلاع زود رفتن
الانهزاع شکسته شدن و انبرع الربیع ای جاء اوله الاندباغ براسته شدن
الانصباغ رنگین شدن الانفشاع پراکنده شدن ف الانجفاف الانقلاع
الانخراف بگشتن و یعدی بعن و کوز شدن انخسف الشی اذا تفتت فی
ید ک الاعتساف بزمین فرو شدن الانصراف والمنصرف باز گشتن
الانعطاف بلید در آمدن الانعقاف مثله الانعراف ای تقطاع انعطف
در گردشدن الانقصاف سنوخته شدن ومنه الحدیث من انقصافهم
ای من زحمتهم و دفعتهم انقعف الحائط ای انقلع من اصله الانکشاف

الانج

انفعال

٥٣٤

الانحسار ق الانبثاق بتوهيده شدن بند آب الانبعاق شكافته شدن
ميغ باران وان ينبعق عليك الشيء مفاجاة وانت لا تشعر به الانبلاق
كشاده شدن دز الانحاق كشاده شدن بازار ٭ كهنه شدن جامه
الانخراق دريده شدن الانخناق خفه شدن الاندلاق خروج الرحم
بعد الولادة الاندفاق ريخته شدن الاندلاق شمشير از نيام وا امعا
از شكم بيرون آمدن ودر پيش شدن وناكاه سيل وخيل فرو كرفتن كسى را
الاندماق الدموق الانزباق الانزياب الانزلاق پاى لغزيدن پالان شتر
الانزعاق بترسيدن الانزهاق وثوب الدابة بين الضرب او التقاد
الانسحاق سوده شدن الانشقاق دروا شدن الانصفاق الانصراب
وفي الحديث فانطبق عليهم الانطباق التطبيق ومعناه انسد عليهم
الغار الانطلاق بشدن الانعفاق الانعطاف الانغلاق بسته شدن در
الانفتاق از هم باز شدن الانفراق از هم جدا شدن الانفلاق شكافته
شدن الانفهاق فراخ باز شدن ومنه الحديث فينفهق له اى يتفتح و
يتسع الانمحاق سست شدن الانملاق نسو شدن وانملق منى اى افلت
الانبتاك بر بالا شدن الانسلاك كرد آمدن چيزى در چيزى

الانفراک سست شدن دوش الانفتاک دریده شدن پرده انهمک
الرجل فی الامر ای جدّ ولجّ الانبتال بریده شدن الانبزال شکافته شدن
الانخذال بر زمین افتادن الانخفال تافتن و کریختن و فی الحدیث تنخذل
ای ینقلب الانخزال سست یا مانده شدن از چیزی و بریده شدن الاندخال
الدخول و لیس بالفصیح الاندمال به شدن از بیماری الانسجال ریخته شدن
آب الانسحال نسو شدن سیم و یقال للخطیب انسحل بالکلام اذا جری به
الانسدال فرو هشته جامه و موی الانعدال یکشتن و یعدّی بعن
الانفتال تافته شدن و الانصراف ایضا الانفصال جدا شدن الانفعال کرده شدن
الانهمال فرو دویدن اشک الانثرام دندان پیشین بیوفتیدن
الانثلام رخنه شدن الانجذام بریده شدن الانجزام بجزم شدن حرف
الانحسام الانجذام الانحصام شکسته شدن الانحطام شکسته شدن
الانخرام شکافته و رخنه شدن الانسجام ریخته شدن آب و اشک
الانشرام شکافته شدن الانصرام الانقطاع الانظلام ستم پذیرفتن
الانعضام نگاه داشته شدن الانفصام شکسته شدن بی جدایی
الانهدام فرو درآمدن الانقلام شکافتن الانقسام بخشیده شدن

انفعال

٥٣١

الانقصام شکستن باجدا بی الانکتام انهجمت عینه ای دمعت
الانهدام ویران شدن الانهزام بهزیمت شدن و شکسته شدن
الانهضام گوارنده شدن طعام ن الاندفان انباشته شدن الانعطان
کنده شدن پوست ومن المضاعف ب الانصباب ریخته شدن
الانکباب بر روی افتادن وبر چیزی اقبال کردن ت الانبتات بریده
شدن الانفتات خرد مند شدن ث الانبثاث پراکنده شدن ج
المنفجة القوس التی تلین وترها عن کبدها الانفجاج پاشیده شدن مداد
از قلم ح الاندحاح فراخ شدن الانفحاح ریخته شدن د الانسداد
بسته شدن الانقداد شکافته شدن الانهداد شکسته شدن ذ الانجذاذ
بریده شدن ر الانجرار کشیده شدن و بجر شدن حرف س الانبساس
پراکنده شدن الانخساس پراکنده و فرو ریزنده شدن الاندساس در
زمین نهان شدن ش الانفشاش آماه فرو نشستن و بیرون شدن
باد از بر ... الانکساد عن الامر ص الانخصاص ریزیده شدن موی
ض الانفضاض الانفصال الانفضاض فرو خوابانیده شدن چشم الانقضاض
بیرون فتادن بناو رفتن ستاره و فرو آمدن مرغ و اسپ بر چیزی الانهضاض

شکسته شدن ط الانحطاط شتافتن وفرو آمدن وانحط السعر وغیره
الانعطاط شکافته شدن الانغطاط بآب فرو شدن ظ فی الحدیث
فانشظت ای فانکسرت ای صارت ذات شظیة ع الانتفاع بیرون آمدن
قی از دهن وخون از بینی وجراحت ق الاندقاق کوفته شدن الانشقاق
شکافته شدن وپراکنده شدن کار الانفقاق شکافته شدن الانفتاق
گشاده شدن ک الانفکاک از جای بشدن عضوی وآزاد کردن وم
انفک تفعل کذا ای مازال انفکک صلا المرأة اذا تفرج عند الولادة
ل الانخلال گشاده شدن الانسلال از میان چیزی بیرون آمدن
الانشلال روان شدن الانغلال در میان چیزی شدن ویعدی بعنه
الانفلال شکسته شدن الانکلال بکار دیدن ودرفشیدن برق وانهلت
السماء ای صبت وانهل المطر انهلالا بشدة والباب یدل علی رفع صوت
م الانثمام گداخته شدن تن وانثم علیه ای انثال الانضمام باهم آمدن
الانغمام پوشیده شدن الانهمام گداخته شدن ومن الاجوف باب
الانجیاب واشدن ابر وبنم ومانند آن الانسیاب رفتن آب ومار وآنچه
بدان ماند الانقیاب تند وواشدن خایه وشوراخی بوی فرو شدن

انفعال

ت الانصيات انفعال من الصوت ومنه قولهم دعي فانصات اذا
اجاب واقبل كانه صوت به فانفعل و درازان بكشيدن ذوانى كسى
ث الانمياث گداخته شدن چيزى در آب ج الانعياج الانعطاف
ح الانتياح فراخ شدن وبكن شتن وشكافته شدن وهذا فى الحديث
وهذا فى الحديث فى قوله فانساحت الصخرة و اصله انصاحت والصاد
تحت الشين ومن رواه بالخاء المعجمة فقد غلط الانصياح شكافته شدن
وروشن شدن خ فى الحديث فهو منضاخ يقال انضاخ الماء و انضخ
اى انصب د الانقياد كشيده شدن وتن بدادن ر الانصيار بخسبيدن
الانهيار ويران شدن چاه الانميار بيوفيدن موى الانميار ريزيده شدن
ز الانحياز بگشتن از چيزى و بعدى بعن الانمياز جدا واشدن س
الانداس كوفته شدن خرمن الانقياس روان شدن بى قياس و باندازه
شدن ش الانحياش رميدن و يعدى بعن ص الانبياص الانباض
وهو فى الحديث انهض يا ص انسلال الشى من اليد الانقياص ريچيده
شدن و از بن بر كنده شدن ض الانغياض كم شدن آب الانقياض
شكافته شدن چاه و ديوار وخايه مرغ نو دندان از درازنا الانهياض

الانشياح م

شكسته شدن استخوان پس از جبر ع الانبياع يا ثيده شدن الانسياع
التسيع الانصياع واگرديدن ونيز اگنده شدن الانضياع برخويشتن
پيچيدن دو ؤ الانطياع منقاد شدن الانهياع رفتن سراوي غ الانسياع
بگلو فرو شدن و انساغ لرما انفعل اي ساغ ق انباقت عليهم بائقة شر
اي انتفقت و انباق عليهم الدهر اي هجم عليهم بالداهية كما يخرج القيق
من البوق قال ابن فارس هذا التركيب ليس باصل و روي ان القاف بدل
من الجيم الانسياق روان شدن الانبقاق سوفار تير شكسته شدن
ل الانثيال ريخته شدن خاك و فرا انقاريده شدن مردم از هرجاي
الانجيال الجولان الانديال از جاي باجاي نقل كردن و انذال بطنه
اي استرخي الانزيال فراتر شدن و جدا واشدن الانشيال سبك
از جايي بيامدن الانهيال ريخته شدن م الانشيام نظر درانيه
شدن و در چيزي شدن ومن الناقص ح الانجحاء محوده شدن
خ الانخاء بيزار شدن ر الانبراء پيش آمدن و پديد ... اللام الانبراء
واشدن الانفراء شكافته شدن ص الانفصاء بگذشتن سرما
ض الانقضاء سپري شدن و بسر آمدن روزگار ع الانثعاء

انفعال

جواب بازدادن عن الاخفش ع يقال انبغى لك ان تفعل كذا اى طاوعك
وانقاد لك فعل كذا او ينبغى لك ان يتسهل لك واصله من قولهم بغيت
الشئ طلبته ما الشئ ينبغى اى سهل وحصل كما تقول كسرته فانكسر ولم
يستعمل من هذه الكلمة الا الماضى والمستقبل ل الانجلاء واشدن غم و
ميغ وانچه بدان ماند الانخلاء درود شدن الانسلاء بى اندوه شدن
بى عشق شدن م الانصماء ريخته شدن ويعدى بعلى الانكماء پنهان شدن
ن الانثناء واكرديدن وبدو درآمدن الانحناء الانعطاف ومن
اللفيف المقرون ز الانزواء باهم آمدن وبيكسوى شدن ش
الانشواء بريان شدن ط الانطواء درنورديده شدن ع الانغواء مطاوع
غويت رأس الناقة اذا عجته ه الانهواء الهوى وهو السقوط ومن
المهموز الفاء ط الانطار بدو درآمدن ومن الاجوف المهموز
الفاء الانياد بدو درآمدن ومن المهموز العين ج الانداج
درپيچيدن مشك ومن الناقص المهموز العين الانشقاء ف
ومن المهموز اللام الانسباء از چيزى بيرون آمدن الاندراء
ناگاه درآمدن بر كسى وكوژ شدن الانخساء دور شدن الانطفاء

فرومردن آتش الانکفاء واکشتن وفی الحدیث انکفأ لونه ای تغیّر

عن حاله **باب الباء الاستفعال** الاستجلاب

الاجتلاب الاستنجاب فراپدید داری کردن الاستحقاب الاحتقاب

الاستحلاب شیر بیرون آوردن از پستان و فراهم آمدن مردمان

وهذا فی الحدیث الاستخلاب کیاه بریدن الاستذناب دنبال کسی یا

ازچیزی کرفتن الاسترهاب ترسایندن الاستصحاب صحبت کسی یا

ازچیزی خواستن وکل شیء لاءم شیا فقد استصحبه الاستصعاب

صعب شدن ویعدّی بعلی وصعب آمدن الاستضراب سپید و ستبر

شدن انکبین الاستطراب نیک طرب کردن الاستعتاب ازکسی خواستن

کترا خشنود کند و آشتی خواستن وبمعنی الاعتاب ایضا الاستعجاب

شکفتی نمودن ویعدّی بمن الاستعذاب خوش آمدن ودیکر چیزها

وآب خوش کشیدن الاستعراب یابی شدن وفی الحدیث الاستعرابا

ای الفحاشا الاستعساب بکشن آمدن اسپ الاستغراب سخت بخندیدن

وغریب آمدن الاستکتاب نوشتن چیزی خواستن **باب التاء**

الاستثبات التثبت فی الحدیث استنصت الناس ای طلب منهم السکوت

الاستفعال

ث الاستحداث نو کرفتن و نو آوردن الاستبحاث التصدق للشیء
ج الاستخراج بیرون کردن و بیرون کردن خواستن و بیرون آوردن
رأی و علم الاستدراج اندک اندک نزدیک کردانیدن خدای بنده را بخشم و
عقوبت خود الاستسماج ناشیرین آمدن الاستعلاج زفت پوست شدن
الاستنهاج اقتدا کردن بکسی در رفتار و هویدا شدن راه فی الحدیث حین
استهرج له الرأی ای قوی و اتسع ماخوذ من هرج الفرس اذا کثر جریه
ح فی الحدیث اذا استجنح اللیل ای یقبل ظلمة اللیل و جنح اللیل اول ما
یظلم الاستجراح تباه شدن الاستصباح چراغ فرا کرفتن و یعدی بالباء
الاستصلاح نیک شدن و نیک آمدن چیزها الاستفتاح نصرت خواستن
و وا در خواستن آنچه بر تو مشکل باشد از قرآن فی الحدیث استفلحی بامرک
ای اظفری و فوزی و استبدی بامرک الاستمناح عطا خواستن
الاستنباح ببانک آوردن سک الاستنجاح روا کردن حاجت خواستن
الاستنصاح کسی را ناصح شمردن و از کسی نصیحت خواستن الاستنکاح النکاح
خ الاستصراخ فریاد خواستن الاستفراخ واکرفتن کبوتر از بهر بچه
الاستنساخ نسخت کردن د الاستبعاد دور شدن و دور شمردن

قوم
و دودی جستن الاستحصاد بدرو آمدن واسپری شدن وفراهم آمدن
الاستحماد ستودن خواستن الاسترشاد راه راست خواستن الاسترفاد یاری
خواستن الاستسعاد نیک بختی شمردن و نیک بختی جستن و یاری خواستن
الاستسقاد کشتی زدن خواستن الاستشهاد گواهی خواستن و گواه کردن و
حاضر آمدن را خواستن و قد استُشْهِدَ فلان فی سبیل الله ای قُتِلَ الاستطراد
خویشتن از پیش دشمن بهزیمت بداذن برای فریفتن ویرا و یعدّی باللام
الاستعضاد ببندگی گرفتن فی الحدیث و یستعضد البریر ای یجتنیه
من شجرة للاکل و اصل العضد القطع الاستفراد تنها واشدن بچیزی
الاستفساد تباه شدن و تباه شدن خواستن الاستمداد افزونی خواستن
و افزونی کردن الاستنجاد یاری خواستن و قوی شدن پس از ضعف و دلیر
شدن بر کسی پس از شکوه الاستنشاد شعر خواندن خواستن الاستنفاد تمام
کار بستن فرا پای خویشتن د الاستنقاذ برهانیدن ر الاستبشار شاد شدن
الاستبصار بینا دل شدن و یعدّی بفی الاستثفار مصدر استثفرَ الرجل
بثوبه اذا ارد طرفه بین رجلیه الی حجزته والکلب بذنبه ای جعله بین فخذیه
الاستحجار بسنگ استنجا کردن الاستحجار سخت شدن گل چون سنگ

بلغ

الاستحجار

استفعال

الاستحسار مانده شدن الاستحضار حاضر آمدن خواستن و دوانیدن اسب
الاستحصاد بکشتن آمدن جو الاستحقار حقیر داشتن الاستخبار خبر خواستن
الاستخفاف الاستعداد الاستدبار از پس تراشیدن الاستذکار یاد کردن خواستن
الاستسحار افسوس داشتن الاستشزار در رفع و الارتفاع جمیعا و منه عذاب شر
الزای جعله من المتعدی و من روی بالکسر جعله من اللازم و الباب یدل علی
القتال فی الشیء عن الطریقة المستقیمة الاستشعار در دل گرفتن بیم الاستصغار
خرد و خوار شمردن الاستظهار یاری خواستن بکسی و یعدی بالباء و از بر
بکردن الاستعبار اشک فرو آوردن و خواب با کسی گفتن تا بگزارد فی الحدیث
ان النبی صلی الله علیه و آله وسلم استعذر ابابکر من عایشة ای طلب ان یعذره
منها ای ینصفه منها کانه عتب علیها فی شیء فقال لابی بکر کن عذیری منها ان ادبتها
ای قم بعذری فیما یأتیه الیّ من المکروه او قم بعذری ان عاتبتها علی سوء فعلها
الاستعمار آبادان کردن خواستن و زندگانی دادن و منه استعمرکم فیها
و قیل جعلکم عمارها الاستغدار پای گیر شدن جای فی الحدیث المستغزر یقال
استغزر ای طلب اکثر مما اعطی الاستغفار آمرزش خواستن و یعدی الی
المفعول الثانی عن او اللام و هو الاصل و بنفسه بحذف حرف الجر و کان الزجاج

بحذفهم

(margin:) ستقبل ان فهذه و تفهم

٥٣٥

فی القیاس ان یتعدی الی مفعولین بطریق الاصالة لان غفر متعد وسین

الاستفعال یزیده مفعولاً کالاستکتاب والاستبطان وغیرهما الاستفسار

تفسیر کردن خواستن الاستقدار تقدیر کردن خواستن الاستقذار چیزی را پلید

آمدن الاستقصار نیک کوتاه آمدن ومقصر آمدن الاستقطار چکیدن خواستن

الاستکبار کردن کشی کردن الاستکثار بسیار خواستن وچیزی را بسیار

آمدن الاستمخار استقبال الریح بالانف وجاء فی الحدیث استن باد

الریح الاستمطار باران خواستن فی الحدیث یستنثر عند بونه الاستنثار

کالاجتذاب مرة بعد اخری یعنی الاستبراء الاستنثار دمیدن بینی

الاستنسار باکرکس شدن الاستنصار یاری خواستن الاستنظار مهلت

خواستن الاستنفار برمیدن وبرمانیدن وبیرون شدن خواستن الاستنکار

ناشناختن الاستنهار فراخ شدن الاستهتار مولع کردن یقال استهتر فلان

بالشراب وفی الحدیث اعوذ بک من ان اکون من المستهترین یقال استهتر

فلان فهو مستهتر اذا کان کثیر الاباطیل ذ الاستعاذ بوشکردن در کاری

الاستنجاز روا کردن حاجت خواستن س استحلس النبت اذا غطی الارض

بکثرته والرجل الخوف اذا لم یفارقه ومنه الحدیث استحلسنا الخوف مأخوذ

من

استفعال

ص ۱۲۷

من الخلبس الاستنجاس التنجس فی المعنی والحکم ش الاستحماش سخت
خشمکین شدن استکرشت الانفحة لان الکرش تسمی انفحة مالم یأکل الجدی فاذا
اکل یسمی کرشا وقد استکرشت ص الاستئلاص ویژه کردن از بهر خود الاسترخا
ارزان شمردن وخریدن الاستفراص طلب الفرصة الاستنقاص کم کردن خواستن
ض الاستعراض عرضه کردن خواستن وهر که پیش آید بکشتن ومنه الحدیث
فاستعرضهم الخوارج ویا عطا دادن وآنچه بدان ماند الاستقراض وام
خواستن استنفضت المکان ای نظرت جمیع ما فیه واستنفض القوم ای
بعثوا النفیضة وهی الطلیعة وفی الحدیث استنفض فیها ای استنج مأخوذ
من النفض الاستنهاض برخاستن خواستن ط الاستخلاط کشنی کردن شتر
الاستنباط بیرون آوردن آب ورای وعلم وجزان ونبطی شدن ومنه الحدیث
لا تستنبطوا ای لا تشبهوا بالنبط وفی الحدیث یستنبطها ای یطلب نسلها
ونتاجها واصل الترکیب یدل علی استخراج الشیء ظ الاستحفاظ یاد گرفتن ویاد گرفتن
خواستن الاستغلاظ ستبر شدن وناخریدن جامه از بهر زفتی وی
ع الاستبداع بدیع شمردن الاستبشاع ناخوش شمردن چیزی الاستبضاع
اخریان فرادادن ونوع من نکاح اهل الجاهلیة وهو فی الحدیث الاستتباع

پس روی خواستن الاستجماع گرد آمدن خواستن و فراهم آمدن بخیل از
هرجای الاستدفاع واداشتن بدی خواستن الاسترجاع انا لله وانا الیه
راجعون گفتن در حالت مصیبت و باز گرفتن چیزی که فرا داده باشد الاسترضاع
دایه گرفتن فرزند را الاسترقاع پیره آمدن جامه الاستشفاع شفاعت کردن
خواستن الاستشناع شنیع شمردن الاستصباح الصبح الاستطلاع دیده ور
کردن خواستن استقطعت الشیء وجدته قطیعا الاستقراع کشتن خواستن
از کسی و بکشتن آمدن ماده کاو الاستقطاع اقطاع خواستن وهو فی الحدیث
الاستقلاع القلع الاستمتاع برخورداری گرفتن و یتعدی بالباء الاستنقاع
بانک برآمدن و فراهم آمدن آب و بایستادن آن درجای و منه الحدیث اذا
استنقعت نفس المؤمن یعنی اذا اجتمعت فی فیه حتی ترید یخرج کما یستنقع
الماء فی قراره والنفس الروح ههنا و چیزی در آب آغشتن و المصدر المستنقع و
استنقعت فی الغدیر ای نزلت فیه و اغتسلت کانک ثبت فیه لتتبرد والباب
یدل علی استقرار شیء کالمائع فی قراره ای علی صوت ع الاستفراغ همه توان خویش
خویشتن کار بستن و بهی شدن تن خواستن از فزونیها که در طبیعت باشد
ف الاستحصاف [illegible] استوار شدن الاستحلاف سوگند دادن الاستخلاف

استفعال

الاستيثار بجای کسی وخلیفه کردن و آب برکشیدن الاستردادف
از پی در نشاندن خواستن الاستعفاف التقدم وادماء الحصی مبسم
البعیر الاستسلاف سلف خواستن الاستشراف ان ترفع البصر نحو
الشیء وتنظر الیه وتبسط کفک فوق حاجبک کالذی یستظل من
الشمس واستشرفت ابلهم ای تعینتها الاستصراف بکردانیدن خواستن
الاستضعاف ضعیف یافتن وشمردن الاستطراف طرفه شمردن ونوکردن
الاستعراف آشنایی فرادادن الاستعطاف مهربانی کردن خواستن
الاستقذاف دشنام دادن خواستن الاستلطاف الاستخلاط الاستنظاف
همه پاک فراستدن وپاک شمردن الاستنکاف ننک داشتن الاستهداف نشانه
چیزی شدن ویعدی باللام ق الاستحقاق احق شمردن الاسترزاق
روزی جستن الاستطراق کشتن بعاریت فراخواستن الاستطلاق کشاده شدن
شکم الاستغراق همه را فرارسیدن وفراگرفتن الاستغلاق بسته شدن ویعدی
بعلی الاستلحاق دعوی کردن که فرزند آن منست فی الحدیث والاستحلاق
أخوذ من حلق الجدی امه اذا رضعها آب بلیاد ببینی بازکشیدن الاستنطاق
سخن کوینی خواستن وسخن کفتن باکسی ک الاستـ[illegible]لک وادریافتن چیزی

الاستنشاق م

٥٣٩

الاستضحاک خندیدن الاستمساک چنگ در زدن ویعدّی بالباء الاستهلاک هلاک کردن ل الاستبدال بدل گرفتن الاستبسال تن برمرگ یا بر زخم نهادن الاستبعال بی نیاز گشتن خرما بن از آب دادن مأخوذ من البعل وهو النخل الذی یشرب بعروقه من غیر سقی و سماء وقیل الذی یسقیه السماء والاول اصح یقال لبنی شیبان استبعلتها السواحل لانهم کانوا نازلین بشط البحر لا یصل الیهم السلطان یفعلون ما شاؤا الاستثقال گران داشتن وگران شدن الاستجمال بکشن آمدن دده ماده الاستجمال شتر گشتن الاستجهال نادان شمردن وسبک داشتن وفی الحدیث من استجهل مؤمنا فعلیه اثمه ای حمله علی الجهل یعنی من حمله علی شیء لیس من خلقه فیغضبه الاستحمال برداشتن خواستن الاستخبال طلب الاخبال الاستدخال اندر آمدن خواستن الاسترجال پیاده شدن خواستن الاسترحال پالان برکردن [illegible] استن الاسترسال گستاخ شدن ویعدّی بالی وفروهشته شدن موی الاسترغال ازپی یکدیگر فرا شدن گوسفند و استرغل ای خرج فی اول الوغیل استسعلت المرأة صارت سعلاة صخابة بذیة الاستسهال آسان شمردن الاستعجال شتافتن خواستن و در پیش شدن الاستعسال انگبین خواستن

الاستقرار

استفعال

الاستعقال عاقل شمردن الاستعمال بركار داشتن وكار بستن الاستفسال
بشوى آمدن بجامه الاستفحال بزرك شدن كار الاستفسال ناكس شمردن
الاستفضال افزون آوردن الاستقبال پيش باز شدن الاستقتال قلة المبالاة
بالموت للشجاعة الاستكمال تمام كردن الاستمهال مهلت خواستن الاستنبال
تير خواستن الاستنتال در پيش شدن وساخته شدن كارى را وهذا
يعدى باللام الاستنجال با چشمه آب شدن جاى الاستنزال فرو آمدن
خواستن واستنزل فلان اى حط من رتبته الاستنصال بيرون كردن
الاستغفال عطا وغنيمت خواستن م الاستبهام بسته شدن ويعدى
بعلى الاستحرام بكشن آمدن ميش وكذلك كل انثى من ذوات الظلف
خاصة الاستحكام استوار كردن الاستخدام خدمت خواستن الاسترحام
بخشايش كردن خواستن الاستسلام كردن نهادن ويعدى باللام
الاستطعام خوردنى ساختن خواستن ومنه الحديث ان استطعمكم الامام
فاطعموه وهذا على التشبيه ومعناه استفتح فافتحوا عليه الاستجمام
نشسته شدن الاستعصام وا ايستيدن وچنك در زدن الاستعظام
بزرك شمردن وتكبر كردن الاستعلام آكاه كردن خواستن فى الحديث

٥٢١

يا ابن المستفرمة تجب الزبيب العزم ان يضيق المرأة متاعها بالاشياء العفصة وقد استفرمت اذا احتشت وربما يتهالج تجب الزبيب وهو التقوم والتقويب الاستفهام معنى كردن خواستن الاستقدام دربيش شدن خواستن ودربيش شدن الاستقرام كشن شدن شترجوانه بيش از وقت الاستقسام سوكند خواستن يقال هو طلب فاقسم الله لنا مما هو مغيب عنا من حياة اوموت او شقاوة او سعادة وهو قسمة اى تضيبه الذى قسم له فكان لكل واحد قسمها الاستكمام بوشيدن خواستن استكرم فلان اى استحدث علقا كريما الاستلحام كوشت خوردن خواستن واستلحم الرجل اذا احتوشه العدو فى القتال فلم يجد مخلصا واستلحم الطريق لزمه الاستلهام فرادل دادن خواستن الاستبطان درنهان داشتن فى الحديث استبطنها اى يطلب ما فى بطنها الاستحسان نيكو [illegible] الاسترهان كرو خواستن الاستسمان فربه شدن وروغن كاو وكوسفند خواستن الاستقران نرم شدن وبسيار شدن خون دزدك الاستلبان شير خواستن الاستمكان دست يافتن فى الحديث و المستغفهة اراد المستنسخة فى الحديث لعن الله النائحة والمستفهمة يعنى التى تنفقه قولها وتتلقفه

تجتها

استفعال

لتجنبها من ذلك الاستكراه كراهيت داشتن چیزی الاستنقاه الاستنهاء
الاستناه فلا کردن خواستن ومن المضاعف ب الاستتباب راست
شدن کار الاستحباب دوست داشتن و برگزیدن فی الحدیث استثبوا
معناه استوفروا الاستطباب الاستنصاف ث الاستنشاث پراکنده
شدن ث الاستحثاث مثل الحث الاستغثاث پاک کردن جراحت
از پلیدی و علاج کردن وی ج اذا استلج احدکم بیمینه قبل ان یلج فیها
ولا یکفرها وزعم انه صادق فیها وقیل ان یحلف ویری ان غیرها خیر منها
فیقسم علی ترک الکفارة ح الاستصحاح درست شدن د الاستبداد
بخودی خود بکاری ایستادن الاستجداد نو کردن الاستحداد تیز کردن
و حلق شعر العانة الاسترداد واداد خواستن الاستعداد
ساختن کار الاستمداد مدد خواستن ذ الاستلذاذ مزه یافتن و خوش
شمردن ر الاستجرار الجر الاستحرار سخت شدن جنگ الاستدرار بیرون
آوردن شیر از پستان و باران از ابر و تک از ستور و استدرت المعزی
اذا ارادت الفحل الاستسرار پنهان کردن و پنهان شدن ماه و فی الحدیث
عائشة و الاستسرار ترین التسبیزی و کان القیاس ان تقول الاستسرار

من تسرّيت الا انهار ددت الحرف الى اصله وهو تسررت من السرّ وهو
النكاح فابدلت من احدى الرّاآت ياء ٭ استعر الحرب اى فشا فيهم
وفى الحديث اذا استعر عليكم شى اى ندّ واستعصى من العرابة وهى الشدة
الاستقرار آرام كرفتن الاستمرار استوار شدن و روان شدن ز الاستجزاز
بتدو آمدن كشت الاستعزاز محكم شدن ريك و جزآن و سخت شدن درد
بعلم والماضى من هذا استُعِزّ و استُعِزّ فلان بحقى اى غلبنى والباب يدل
على شدة وقوة وما ضاهاها من غلبة وقهر الاستفزاز سبك كرد ايندن
س الاستخساس خسيس شمردن ش الاستغشاش خائن شمردن ص
الاستقصاص قصاص دادن خواستن ض استبضّ معروفه اى استخرج
الاستقصاص درشت يافتن جايكاه فلان يستنضّ حقه من فلان اى
يستخرجه و ياخذ منه الشى بعد الشى ط الاستحطاط كم كردن خواستن
از بهاى چيزى ف الاستخفاف سبك كرد ايندن و سبك داشتن
ومنه ولا يستخفنك الذين لا يوقنون اى لا يحملنك على الجهل و استخفاف كردن
ويعدى بالباء و استخففته طلبت خفته الاسترفاف الاستتباب
ويقال خذ ما استدف لك اى خذ ما امكن وتسهل مثل استطف و الدال المبدلة

خرابكاه

استفعال

من الطآء في الحديث فاسترف بها اي حلق عانته بالموسى واستاصل
حلقها استشففت ما وراءه اي ابصرت مأخوذ من الشف وهو الثوب الرقيق
يقال ما استطف اي ما ارتفع لك وامكن الاستعفاف طلب العفة ومنه
وليستعفف الذين لا يجدون واستعف عن المسئلة اي عف الاستقفاف
واهم آمدن تير الاستكفاف دست برابر نهادن بچيزي بينى و دست
سوى كسى بازيدن از بهر كريه و كرد چيزى در آمدن ومنه الحديث فاستكفوا
جنابي عند المطلب ق الاستحقاق سزاوار شدن الاسترقاق الرقة
الاسترقاق تنك شدن وبنده كرفتن ك الاستركاك ضعيف يافتن
ل الاستبلال از بيمارى به شدن و يعدى بمن الاستحلال على حو اى استن
وحلال داشتن الاستدلال دليل كرفتن الاستذلال خوار الاستزلال
بلغزيدن بخواستن و بلغزانيدن و بر كناه داشتن يقال استضل ضلالة
اى طلب منه ان يضل وضل كما يقال حسن جنونه الاستظلال سايه كرفتن و
يعدى بالباء الاستغلال از چيزى غله كرفتن الاستقلال اندك شمردن
و بر داشتن و بخودى خود بكارى بايستادن واستقل القوم اى مضوا
وازتحلوا از جاى برخاستن واز جاى بر داشتن الاستهلال الاملال

الاستهلال ماه نو دیدن یقال استهل الهلال و هویدا شدن ماه و کشاده شدن روی
و بانگ کردن کودک و باران در وقت زمین آمدن م الاستتمام تمام کردن
الاستجمام برآسودن و دست بداشتن از آب کشیدن از چاه تا آب گرد
آید در وی الاستحمام خوی گرفتن . خویشتن بآب گرم بشستن هذا هو الاصل
ثم صار کل اغتسال استحماما بای ما کان الاستدمام سزاوار ملامت گشتن
الاسترمام عمارت خواستن بنا الاستطمام الاطعام الاستعمام عم گرفتن ن
الاستجنان الاستتار و الاستطراب ایضا الاستحنان الاستطراب
الاستشنان نزار شدن الاستکنان الاکتنان و نهفت گرفتن ومن المعتل
ب الاستیجاب سزاوار شدن الاستیعاب از بن برکندن و همه را فا دسدن
الاستیهاب بخشیدن چیزی خواستن ج الاستیثاج بسیار شدن مال
الاستیلاج درآمدن خواستن ح الاستیضاح از کسی خواستن تا
چیزی ترا هویدا کند و دست برابرو نهادن تا چیزی بنگری که هست
یا نه الاستیقاح سخت شدن استوکحت الفراخ غلظت د الاستیراد
حاضر کردن الاستیصاد شوغنده ساختن گوسفند را الاستیفاد آمدن
کسی خواستن و لنه فی الاستیفاد الاستیقاد الایقاد الاستیلاد صحبت بردم

استفعال

بزرگ تا ازوی فرزند باشد ر الاستیثار بسیار خواستن چیزی الاستیزار

اوزارت کردن و وزارت خواستن یقال استوزر فلان الاستیوار

درشت یافتن الاستیفار تمام فراستدن ز الاستیفاز بر سر پای نشستن

ش الاستیحاش دژم و ناخوش شدن یتعدّی بمن ض الاستیفاض

فتن در رفتن و راندن ع الاستیداع چیزی بزینهار باکسی دادن

الاستیزاع فادلدادن خواستن الاستیساع فراخ شدن الاستیقاع

التوقّع الاستیکاع سخت شدن معده غ الاستیلاغ از بکوهش باک نا داشتن

ف الاستیداف چکیده خواستن الاستیصاف وصف کردن خواستن

الاستیقاف وا ایستیدن خواستن و واداشتن ستور خواستن فی الحدیث

استوکف ثلثاً یرید غسل یدیه ثلثا مأخوذ من وکف البیت کانه اخذ

ثلث دفع من الماء وقیل بالغ فی غسل الیدین حتی وکف منهما الماء ق الاستیثاق

از کسی استواری کردن خواستن و استوار کردن الاستیداق الایداق

الاستیراق وراقت کردن خواستن الاستیساق فراهم آمدن و تمام شدن

استیفاق توفیق خواستن ل الاستیبال بکشن آمدن ستور و استوبلت

البلد ای استوخمته و ذلک اذا لم یوافقک فی بدنک و ان کنت تحبه

الاستيحال باوحل بشدن جاى الاستيصال موى درموى بوستن خواستن
فى الحديث فليستوقل اى ينشل المغابن والمواطن الاستيهال بترسيدن م
الاستيخام ناموافق آمدن هواى جاى و ناكوار نده يافتن الاستيشام كنده
كردن دست ومانند آن خواستن الاستيضام ستم كردن ن الاستيتان قوى
شدن الاستيسان اونايدن الاستيطان وطن كرفتن ه الاستيداء
فراهم آمدن وروانه شدن شتران ومتهور شدن زخم ومن اللفيف
المفروق ح الاستيحاء الاستصراخ خ الاستيخاء الاستخبار ر الاستيرا
طلب الايراء يقال فلان يستورى اى زناد الضلالة س الاستيساء فاكسى
كفتن كه مواساة كن بامن ش الاستيشاء تك خواستن از ستور بباشند
ومنه الحديث يستوشيه يريد ان كان يستنبطه ويستخرجه ص الاستيصا
اندرذپذيرفتن فى الحديث فاستوعى له حقه يريد انه استوفاه كله وهو
مأخوذ من الوعاء كانه جمعه فى وعائه ف الاستيفاء تمام فراستدن
ل الاستيلاء دست يافتن ويعدى بعلى يقال استولى على الامد اى بلغ
الغاية والتركيب يدل مع كثرته على القرب ومن المعتل اليائى لا
الاستيسار آسان شدن ويعدى باللام ظ الاستيقاظ بيدار شدن

استفعال

ن الاستيقان بی گمان شدن ط الاستيراه من بنات الواو الاستيقاء
قاعت داشتن ومن الاجوف ب الاستتابة توبه خواستن
الاستثابة پاداش خواستن الاستجابة پاسخ کردن يقال استجبتک و
استجبت لک استربت بفلان اذا رأيت منها ما يريبک الاستصابة صواب
آمدن الاستطابة خوش آمدن و استنجا کردن وفی الحديث استطبت بها
يريد الاختلاق الاستنابة نيابت داشتن خواستن ت الاستزاتة
روغن زيت خواستن الاستقاتة قوت خواستن الاستماتة الاستقبال
ث الاستباثة و الاستحاثة الاستخراج الاستراثة درنگی شمردن
الاستغاثة فرياد خواستن ح الاستباحة مباح کردن ومباح يافتن و از بن
برکندن الاستراحة برآسودن و بوی بردن الاستماحة عطا خواستن و شفاعت
کردن خواستن خ الاستناخة فرو خفتن شتر د الاستجادة نيک شمردن و نيک
آمدن الاستزادة افزون خواستن و مقصر شمردن الاستعادة سخن واد ر
خواستن وفی الحديث واستعيدوها ای اعتادوها الاستفادة فائده گرفتن
الفائدة استحداث مال وخير الاستقادة منقاد شدن ويعدی باللام و
قصاص خواستن ذ الاستعاذة زنهار خواستن ويعدی بالباء ر

الاستثارة کردبرانگیختن واستثار الارنب وغیرها اذا انهضها من موضعها
الاستجارة زنهار خواستن الاستحارة الاستنطاق و امتلاء المکان بالماء واستحیر
الشراب ای اسیغ و المستحیر سحاب ثقیل متردد لیس له ریح تسوقه الاستخارة
خیرت خواستن از خدای و بجرباتی کاودن خواستن الاستدارة گرد شدن و گرد
چیزی در آمدن وفی الحدیث ان الزمان قد استدار ای دار الاستزارة زیارت
کردن خواستن الاستشارة مشاورت خواستن و فربه شدن شتر الاستطارة
پراکنده شدن و فاش شدن و بپراییدن الاستعارة عاریت خواستن و منه
قولهم کیر مستعار وقیل مستعار بمعنی متعاور ای متداول الاستقارة فربه شدن
الاستنارة روشن شدن ز الاستجازة عطا خواستن و اجازت خواستن و
جز آب خواستن و آن آبی باشد که فراکشت و چهارپای دهند الاستمازة جدا
باشدن و یعدی بعن ش الاستجاشة لشکر خواستن ص الاستناصة باپس
باپس شدن ض استحیضت المرأة ای استمرتها الدم بعد ایامها فهی مستحاضة
الاستراضة فراخ شدن جایگاه و آب گرد آمدن در وادی الاستعاضة عوض
خواستن استفاض الخبر ای شاع و بعضهم یقول استفاضوه وهو مکروه و
استفاض الوادی شجرا ای اتسع وکثر شجره ط الاستشاطة از خشم بسوختن و

وز سیر

استفعال

فربه شدن نشتر الاستلاطة با خویشتن گرفتن ومنه الحدیث ثم استلطتم دم
الرجل اذا استحققتموه ذلک انهم لما استحقوا الدم وصار لهم الصقو بانفسهم
ومنه الحدیث الآخر المستلاط لایرث یعنی الملصق بالرجل فی الباب و الباب یدل
علی اللصوق ع الاستباعة فروختن چیزی خواستن الاستجاعة گرسنگی نمودن
الاستطاعة توانستن و الماضی استطاع یستطیع وربما قالوا اسطاع یسطیع و
بعض العرب تقول استاع یستیع الاستناعة فراپیش شدن در رفتن ف
الاستجافة فراخ شدن الاستضافة طلب الضیافة الاستنافة طواف کردن ق
وامر مستذاق ای مجرب معلوم الاستفاقة با پیش آمدن و یقال استفیق ناقتک
فدعها فواقا ثم یحتلبها ل الاستبالة بول فراگرفتن الاستحالة محال شدن و
از حال بگردیدن و استحلت الشخص ای نظرت هل یتحرک و الارض المستحیلة
هی التی لیست بمستویة وهی فی الحدیث الاستخالة خال گرفتن و فی الحدیث و
تستخیل الرهام ای اذا نظرت الیها خلتها ماطرة الاستطالة کشی کردن و
دراز شدن یعلی و دراز شدن الاستقالة اقالت خواستن الاستمالة سوی کسی خیانیدن
یقال استماله و استمال بقلبه م فی الحدیث من احب ان یستخیم له الرجال
هو من خام یخیم وخیم یخیم اذا قام بالمکان قاله ابن قتیبة الاستدامة

دوام خواستن و استدمت الامر اذا تانيت به الاستضامة بيدادي كردن
الاستقامة قيمت كردن و هي لغة اهل مكة و راست شدن و راست بايستيدن
استلام الرجل الى الناس اى استذم الاستنامة بيارامیدن و يعدى بالى
الاستهامة شيفته كردانيدن ن الاستبانة بجاى آوردن و هو يكلا شدن الاستد
وام خواستن الاستعانة يارى كردن خواستن و حلق العانة ايضا الاستكانة
فروتنى كردن و تن بدادن و اشتقاقها من الكين و هو لحم داخل فرج المرأة عن
ابي علي الفارسي الاستلانة نرم شمردن الاستهانة استخفاف كردن و يعدى
بالباء ه الاستفاه تنك فراخور آمدن و مما جاء على الاصل ب
الاستصواب صواب آمدن ح الاستروا ح بوى بردن و بيارامیدن و يعدى
بالى و دم كرفتن كوشت الاستلواح تشنه شدن ذ الاستحواذ دست يافتن و
يعدى بعلى س الاستنواس كر شدن ض الاستحواض كرد آمدن آب
ف الاستحواف الاستجافة ق الاستنواق ناقه شدن ك الاستنواك
احمق شدن ل الاستخوال خال كرفتن و الاستخيال ايضا و من اليائي بغير ا
الاستيناس كشن شدن نر و من الناقص ب الاستخباء خبا زدن و در
دران ب الاستفتاء فتوى خواستن ج في الحديث فيستنجي لحمه

استفعال

استجى النجم اذا تغيّر من المرض العارض للبعير الاستنجاء مسح موضع النجو
رغسله ونشافتن وكمان كشيدن ورطب چيدن ودرخت ازبن بريدن خ
الاسترخاء سست شدن وكرو كذاشته شدن د الاستجداء الاجتداء
الاستعداء يارى خواستن وداد وايدن ايسب الاستهداء هدية خواستن و
راه راست نمودن خواستن ذ الاستحذاء نعلين خواستن الاستحذاء فرونتى
نمودن ر الاستجراء وكيل كردن الاستذراء پناه كرفتن بكسى وسايه كرفتن
ويعدّى بالباء واستذرت المعرى اى اشتهت النجيل الاستشراء بسيهمن
ستوردر رفتن ومردر كار الاستضراء فريفتن صيد من حيث لا يعلم الاستقراء
درشهرها كرديدن ومنه الحديث فاستقريتهن اى فجعلت اتتبعهن ومنه
الحديث الاخر فخرج يستقرى الوفاق الاستكراء الاكتراء الاستمراء دوشيدن
خواستن ش الاسترشاء رشوت خواستن وشير خوردن شتر بچه الاستغشاء
جامه بسر در كشيدن الاستمشاء مسهل خوردن الاستنشاء بوييدن
ومنه الحديث اذا مضمضت واستنشيت يريد اذا استنشقت ماخوذ من
نيت الريح ص الاستعصاء نافرمان شدن الاستقصاء جهد تمام كردن
ض الاسترضاء خشنود كردن خواستن الاستقضاء قاضى كردن والماضى

الاستعماء

۳۵۵

استقضی ط الاستعطاء عطا خواستن ع الاستدعاء خواندن الاسترعاء
نگهبانی کردن خواستن الاستعساء کار کردن خواستن الاستنعاء فرا پیش شدن
وفاش شدن ذکر کسی واستنعی به الشر اذا تابع به الشر واستنعیت الناقة
اذا تقدمتها ودعوتها لیتبعک ف الاستخفاء حاجت شمردن الاستخفاء
پنهان شدن ویعدی بمن الاستشفاء شفا جستن بچیزی ویعدی بالباء
الاستصفاء همه مال فراستدن استصفاه من الخراج معه سأله ان یعطیه منه
فاستعفاه بسیفه ای اتاه من قبل قفاه الاستکفاء کفایت کردن خواستن ق
الاستبقاء برخی از چیزی رها کردن و زنده بگذاشتن الاسترقاء افسون کردن
خواستن الاستسقاء آب خواستن وعلت استسقا گرفتن الاستلقاء بازستان
باز خفتن ویعدی بعلی ک الاستبکاء بگریانیدن ل الاستحلاء شیرین
آمدن الاستخلاء خالی خواستن الاستشلاء برهانیدن وکلاهن دعوته حتی
تخرجه وتنجیه من موضع او مکان فاستشلیته الاستعلاء بلند شدن و
غلبه کردن کسی را یقال استعلاه و اذا قیل استعلی علیه فیحمل علی المعنی نحو عدا علیه
الاستغلاء سر واجستن خواستن الاستملاء املا کردن خواستن م
المستدمی الذی یستخرج من غریمه دینه بالرفق و المطاطی راسه یقطر منه

استفعال

الذم استرميت ما عند فلان اذا استبعته واخذته ن الاستثناء ان شاء
الله گفتن و استثنا کردن و الباب یدل على تکریر الشیء مرتین او جعله شیئین
او متباینین و الاستثناء من قیاس الباب و ذلک ان ذکره یثنی مرة فی الجملة و
مرة فی التفصیل لانک اذا قلت خرج الناس و فی الناس زید و عمرو فاذا قلت الا
زیدا فقد ذکرت زیدا مرة اخری ذکرا ظاهرا الاستدناء نزدیک کردن الاستغناء
بی نیاز شدن و یعدی بعن الاستمناء استدعاء خروج المنی و من اللفیف
المقرون ع الاستعواء الاستباء و استعوی فلان جماعة اذا نعق بهم
الی الفتنة غ الاستغواء بی راه کردن ه الاستهواء سرگشته گردانیدن
و من الیائی الاستحیاء شرم داشتن و یعدی بنفسه و بمن مذهب
اهل الحجاز استحیی یستحیی بیائین و مذهب تمیم استحی یستحی بیاء واحدة
و زنده بگذاشتن و من المهموز الفاء ب الاستیداب التادب رجل
مستادب بفتح الراء ای مدیون کان الدین اخذ بارابه ای اعضائه د الاستیحا
... شدن الاستیساد بجای رسیدن بنات ... دلیر شدن و یعدی بعلی
د المستاخذ المطاطئ راسه من رمد او وجع ر استاثر فلان بالشیء ای
استبد به و استاثر الله بفلان اذا مات و رجی له الغفران الاستیجاد

مزد فرانستدن الاستیسار خویشتن را فرا اسیری دادن تقول استأسر
ای کن اسیراً الی الاستیمار المشاورة س الاستیئاس اس کرفتن ویعدّی
بالباء و استأنس الوحشی اذا احس انسیا وقوله تم حتی تستأنسوا ای
تستأذنوا قال الزجاج وقیل تطلبوا و تلتمسوا الانس عن ابن جنی ض
الاستیراض بیخ آوردن دار طالع الاستیماع التامّع ف الاستیناف
نو کرفتن د الاستیجال زمان خواستن الاستیصال از بن برکندن الاستیکال
مال کسی ستدن و بخوردن المستاهل الذی یأخذ الاهالة او یاکلها و هی
الودک ن استأتن الرجل اشتری اتانا و اتخذها لنفسه وقولهم کان حماراً و
استأتن ای صار اتانا یضرب للرجل یهون بعد العز الاستیذان دستوری
خواستن الاستیمان زینهار خواستن یقال منه استأمنه و استأمن الیه
ای دخل فی امانه ومن الاجوف المهموز الفاء س الاستیاسة عوض
خواستن و المستآس المستعطی ومن الناقص المهموز الفاء ن
الاستیناء درنکی شمردن و فحل خواستن د الاستیدآء یاری خواستن
مال ستدن بمصادره الاستیماء پرستار کرفتن ن الاستیناء چشم داشتن
ویعدّی بالباء ومن اللفیف المقرون المهموز الفاء الاستیواء خبر

کردن

کردن خواستن ومن المهموز العين د الاستئاد الاستغاثة ليقتل
بالمقتول ک استلاک فلان بفلان ای ذهب برسالته و القياس استألک
لانه من الالوک وهو الرسالة و سميت الوکا لانها تولک فی الفم مشتق من
الک الفرس اللجام ل الاستئال بزرگ شدن بچهٔ شترمرغ و استألک
النبات اذا طال شبه بعنق الوال وهو ولد النعام م الاستلام زر ه
پوشيدن ومن المعتل المهموز العين س الاستيئاس نوميد شدن
ويعدى بمن ومن الناقص المهموز العين الاستراء مرائی شمردن
يقال فلان يستراى کما يقال يستحمق ومن المهموز اللام ب الاستلباء
الالباء الاستنباء الاستخبار ذ الاستخذاء فروتنی نمودن را استبرأت
الجارية استنظفت رحمها بحيضة و الذکر اذا استنظفته من البول استبرأت
ما عندک الاستمراء گوارنده آمدن ز الاستهزاء خنده ستانی کردن ويعدی
بالباء س الاستنساء تاخير خواستن ش الاستنشاء بوی باد بردن
قال ابن السکيت انما هو من نشيت الريح غير مهموز ای شممتها ومنه الحديث
ذملت مستنشية اذا رويت بالهمز والتنوين فمعناها کاهنة فاذا رويت
بغير الهمزة وبغير التنوين فهی اسم تلک الکاهنة وهی من مولدات قريش وقيل

۵۵

هی عمی الاول لقولهم فلان یستنشی الاخبار ای یبحث عنها الاستبطاء
درنگی شمردن فـ الاستدفاء بتسبیدن ویعدّی بالباء الاستکفاء ان یسال
الرجل نتاج ابله سنة ویعدّی الی مفعولین لـ الاستکلاء الاستنباء
ومن المعتل المهموز اللام الاستیباء ناخوش آمدن هوای جای الاستبطاء
نرم شمردن ومن الاجوف المهموز اللام الاستیاء تمامی کرفتن فی الحدیث
لاتستضیئوا بنار اهل الشرک ای لاتستشیروهم الاستفادة مال بغی کرفتن
الاستقاءة علاج کردن تاقی افتد

باب التفعّل

التترّب خاک آلود شدن التثقّب سوراخ شدن التجنّب الاجتناب وجنب
شدن التحدّب الحدب ویعدّی بعلی التحزّب کروه کروه شدن التحسّب
خبر خواستن وفی الحدیث یحتسبون الصلوة ای یتوخّون وقتها ویأتونها
قبل الاذان التحطّب جمع الحطب التحلّب دوشش دادن التخنّب التقوّس
التذنّب پس عمامه فرو کذاشتن الترقّب چشم داشتن الترکّب استوار شدن
در چیزی وبرهم نشستن الترهّب راهب شدن التسحّب باز کردن بعلی
التسرّب الانسراب التسلّب جامهٔ سوک پوشیدن التشرّب
در خویشتن خیدن التشعّب پراکنده شدن التطرّب بطرب آوردن

التفعّل

٥٧١

التطايب الطايبة بعد مرّة التعتّب خشم كرفتن التعجّب العجب ويعدّى بمن
التغرّب بيابانى شدن وتشبّه بعرب التعزّب عزب شدن التعصّب
عصبيّة كردن ويعدّى باللام وبستن عصابه التعقّب از پى در آمدن
وكسى را بكناه وى بكرفتن و از چيزى بر رسيدن وعاقبت نيك يافتن التغرّب
بغربت شدن التغضّب خشم كرفتن التغلّب غلبه كردن ويعدّى بعلى
التقرّب نزديكى جستن ويعدّى بالى ونزديك شدن ودست بر تهيكاه
نهادن التقلّب بركرديدن وفرا واشدن التكتّب كروه كروه شدن لشكر
التكذّب تكلّف الكذب التكسّب تكلّف الكسب تلعّب به اى لعب به مرّة
بعد مرّة التلقّب بلقب كرفتن تقول لقبته بكذا فتلقّب به التلهّب الالتهاب
التلبّب دعوى خويشاوندى كردن تنصّب الاتن حول الحمار فى الانتصاب
التنقّب نقاب بستن زن التنكّب بتافتن از چيزى و كمان در بازو افكندن
ت التثبّت درنك كردن وبجاى آوردن الترقّت آهسته شدن
التسمّت التعمّد التسنّت تزوّج الرجل اللئيم المرأة الكريمة لقلّة مالها
وكثرة ماله التعنّت زلّت جستن التفلّت بر شتن وفى الحديث عفريتا
من الجنّ تفلّت علىّ البارحة اى تعرّض فى فلتة اى فجأة ليغلبنى على صلوتى

التلفت الالتفات مرة بعد اخرى ويعدى بالى التمغ ... شمردن
التنبت برستن تنبت من الشعر اى انبعث كانه ستاك
التحدث حديث كردن التحنث عبادت كردن واز كناه حذر كردن و سوكند
القاء الحنث عن النفس التحنث بد درآمدن ومنه سمى المخنث وهذا
يعدى بفى يقال تخنث فى كلامه التربث درنك كردن الترعث كوشوار
دركردن التشبث چنك در زدن ويعدى بالباء التشعث پراكنده شدن
وشاخ شاخ شدن التلبث والتمكث درنك كردن ج التبرج خويشتن
برآراستن تبجج السحاب انفراجه من الودق التبلج روشن شدن وخندان
وكشاده روى شدن التحرج از كناه بيكسو شدن فى الحديث لا يتحلجن
فى صدرك طعام اى لا يدخلن قلبك منه شئ يعنى انه نظيف ويروى
بالحاء ومعناه لا يتحركه الشك فى قلبك يقال ما تحلج فى صدرك بالحاء
والخاء اى ما شككت فيه التخرج بعلم رسيدن المفلوج يتخلج فى مشيته
اى يتفكك ويتمايل فى الحديث وقع حيا يتخلج اى التدرج اندك اندك بسوى چيزى
شدن التزج كنده شدن التزلج بلغزيدن پاى از نسوى التسبج كليم سياه
در پوشيدن التسحج نيك خراشيدن تشدج اى تكذب وتخلق تشدج

الح

تفعّل

التّبجم بالقدم [illegible] التشنّج انجوع كرفتن التضرّج خون آلود شدن وشكافته شدن
التفرّج باستادن ويعدّى بعلى ، تحسبيدن بنا التمعّج برخويشتن پيچيدن
التغنّج ناز كردن التفحّج پاى ازهم باز نهادن التفرّج انس جستن ويعدّى بالباء
التفشّج التبجّج التفضّج خوى كرفتن بن موى التفلّج شكافته شدن قدم ومنه
الحديث لعن الله المتفلّجات هنّ اللواتى يعالجن بغورهنّ ليتفلّج يقال أفرّ
افلج التكرّج كرو كرفتن التلزّج دوسنده بودن التلجلج التلمّظ التمجّج
التمجّج جنبانيدن چيزى التمذّج فام آمدن ومنه ميزج التبهّج برامهيده شدن
التهدّج مهربانى كردن شتر ببچه ويقطع الصوت فى ارتعاش التهزّج سرودن
وتهزّجت القوس اذا صوّتت عند انباض الرامى عنها التبجّح شاد شدن
التبدّح خراميدن التسطّح دردامو بى پهن واشدن فى الحديث أمر رسول الله
صلى الله عليه وآله وسلم بالتجخّج فى الصلوة قال شمر التجخّج والاجتناح فى الصلوة
كانه الاعتماد فى السجود على الكفّين والادّعام على الراحتين وترك الافتراش
للذراعين الترجّح بكرانيدن الترشّح بتراويدن الترضّح كوفته شدن الترنّح
كسب بردن التريّخ خسپيدن از مستى وجز آن التسلّح سلاح پوشيدن
التصبّح بامداد خفتن وشراب بامداد خوردن التصحّح نكريستن چيزى استقصا

التفتح گشاده شدن در وشکفتن گل التفسح فراخ و[illegible] [illegible] يتعدى
التفصح شیوار فانی نمودن التفقح شکفتن گل التقمح سر برداشتن از سیر اِلى
الحدیث واشرب فانقمح ومن روى بالنون فالتقنح الشرب دون الرى و
انكر الخطابی بالنون ویروى فاتقنح اى اطمع غيرى التكدح خراشیده شدن تكلح
البرق تتابع تلقحت الناقة اذا ارت انها لاقح ولا يكون كذلك التمدح ستايش
خواستن وستودگی نمودن التمذح بالدال والذال تهیکاه برآمدن از سیری
والدال اعرف التمسح خویشتن درچیزی مالیدن ویعدى بالباء والتمسح
ایضا التوضؤ عن ابی زید التنجح لا استنجاح التندح پهن واشدن کوسف
درچراگاه التشفح نیکخواهی نمودن وثوب مشفح اى مخيط بالتوكيد التنفخ
انذکل شیر شدن شتر خ التبذخ والتبلخ کشی کردن الترنخ سست شدن
التصرخ آواز برداشتن درعطسه دادن التضمخ بوی خوش برخود آلو
ويعدى بالباء التفسخ ازهم بریزیدن وتفسخ الرابع تحت الحمل الثقيل
وذلك اذا لم يطقه التلطخ آلوده شدن ويعدى بالباء التمرخ خویشتن
چرب کردن د التبرد خویشتن بآب سرد بشستن التبلد تکلف البلد
وضد التخلد ووضع اليد على الصد[illegible] عند التحير وتبلد اى تردد متحير

تفعّل

التجرّد برهنه شدن برهنه کردن در کار و یعدّی باللام التجسّد تناور شدن
التجعّد جعد شدن التجلّد تکلف الجلادة التحشّد فاهم آمدن التحدّمت بر نهادن
الترنّد روی ترش کردن و میغناک شدن و تربّد وجه فلان ای تغیّر من
الغضب والجمیع من الربدة وهی لون الی الغبرة الترصّد چشم داشتن
التزبّد با کف شدن دهن تزبّد فلان اذا ضاق بالجواب و غضب
التزهّد عبادت کردن التسرّد سوراخ کردن التشهّد تحیات بنشستن
و یعدّی بعلی و شهادت آوردن التصعّد بر بخاستن و بر شدن التضمّد
مطاوع التضمید و مرهم بر جراحت خویش بستن التعبّد ببندگی گرفتن و
عبادت کردن التعقّد بسته شدن التعمّد قصد چیزی کردن التعهّد
نگاه داشتن چیزی و دیدار تازه کردن و تعهّدتُ فلانا و تعهّدت ضیعتی
و هو افصح من تعاهدته لان التعاهد انما یکون بین اثنین و فلان یتعهّد ضرع
التغرّد التغرید التغمّد گناه پوشیدن و جز آن التفقّد واجستن گم شده
التقصّد بمردن و پاره پاره گشتن نیزه التقعّد بنشستن از کار و یعدّی بعن
و وا داشتن کسی را از کاری التقلّد کار در گردن خویش کردن و گردن بند و
حمل التکبّد بمیان آسمان رسیدن آفتاب و ستبر شدن شیر التلبّد

برهم نشستن چیزی وسینه بر زمین نهادن مرغ التمثّن الشیء ازبعض
بعضاً التمرّد شوخ وستنبه شدن ومانی بی ریش ماندن پس ریش
برآوردن التمهّد التمکّن یقال تمهّدت له عنده مال لطیفة التنهّد باد سرد
برکشیدن التهبّد اخذ حبّ الحنظل وکسره التهجّد خفتن وبیدار بودن
بشب وهو من الاضداد تحریر تهجّد بمعنی سهر کرد الهجود مثل نام و هجود
تحرج التنقّد مثل الاستیقاد التبتّر با ولد شدن پوست التبحّر
دور در شدن در علم ویعدّی بفی التبخّر خویشتن را بوی کردن ببخور
التبصّر نیک بنگریستن التبقّر التوسّع فی العلم والکمال التبکّر پگاه خاستن
التجبّر کردن کشی کردن ورستن نبات پس از خوردن التجمّر رسن برمیان
بستن بوقت پگاه فرو شدن التجمّر واداشته شدن لشکر در ثغر التحجّر
تنگ کردن ومنه الحدیث لقد تحجّرت واسعاً التحدّر بنشیب فرو آمدن
التحسّر ارمان خوردن ویعدّی بعلی وماندہ شدن شتر وسپو فتیدن
بشم وی التحضّر حاضر آمدن التحیّر حیر خواستن ویقال تخیّر و ا
خیرة ای اشتروا شاة فذبحوها واقتسموا لحمها التخدّر در ... ت
التخصّر وضع الید علی الخاصرة من التعب وامساک القضیب بالید ایضا

وکلاها

تفعّل

... تفرّیشرم داشتن و تحفّزت بفلان اذا استحزت به
وسالته ان یکون لک خفیرا التخمّر خمار برافکندن التّدبّر باندیشه از پی کاری
فراشدن و الباب یدلّ علی آخر الشیء وخلفه التّدثّر جامه بخویشتن در گرفتن
وبرستور نشستن و برشدن ستور برستور التّذکّر یاد کردن و بایاد آوردن
و پند گرفتن کلمه مؤنث بودن التّذمّر او زو لیده شدن و یعدّی بفی و خویشتن
را ملامت کردن و ظلّ یتذمّر علی فلان اذا تنکّر له و اوعده التّزکّر برشدن چیز
التّستّر در برده شدن التّسحّر سحور خوردن التّسخّر سخن کرفتن التّسعّر
افروخته شدن التّشدّد الاستثفار بالثوب او بالذنب و الوعید النفیق للقتال
ورکوب الفرس من ورائه التّشعّر باموی کشتن تشعّر البعیر اذا لم یدع جهدا
فی سیره التّشکّر سپاس داری نمودن و یعدّی باللام التّشمّر و شکرده شدن
التّصبّر تکلّف الصبر التّصدّر در پیشگاه نشستن التّطهّر سروتن شستن و
یعدّی بالباء وهم قوم یتطهّرون ای یتنزّهون من اهل ناس التّطهّر طهار کردن
از زن التّحتّن بسر در آمدن التّحجّر باشکن شدن شکم التّعذّر دشخوار شدن
و یعدّی بعلی و عذر خواستن و مندرس شدن رسم و آلوده شدن بعذره
التّعسّر دشوار شدن التّعصّر پناه جستن یا باچیزی دادن و شیره شدن

التعطر خویشتن را بعطر بر کردن و فی الحدیث کان یکره تعطر النساء
اراد تعطل النساء و اللام و الراء یتعاقبان مثل سمر عینه و سملها کانه کره ان تکون
المرأة عطلا لا حلی علیها و لا خضاب التغبر اخذ الغبر و هو البقیة من
اللبن فی الضرع و منه تغبرت من المرأة ولدا و تزوج رجل امرأة کبیرة فقیل
له فی ذلک فقال لعلی اتغبر منها ولدا فلما ولد له سماه غبر تغفر الناس و تغفر
ایضا یجتنون المغافیر من شجره و هی مثل الصمغ یخرج من الرمث و غیره
اکثر العرب تقولون تفعل تفعلا فی هذا و ما اشبهه و هو الصحیح التغمر
التغمیر بالمعنیین التفجر روان شدن آب التفخر بزرگی نمودن التفزر
از هم بشدن جامه و آنچه بدان ماند التفطر شکافته شدن التفکر اندیشه کردن
و یعدی بفی التفتر ساخته شدن جنک را التقدر ساخته شدن و یعدی
باللام و باندازه شدن التقذر کراهیت داشتن چیزی التقشر پوست
التقطر چکیده شدن و بر پهلو افتیدن و التقتر ایضا التقعر دور رفتن
و یعدی بفی و فی الحدیث تقعر عن ماله یرید القلع من اصله التقمر از
فرا شدن التقمر نزدیک کسی شدن بماهتاب و بیرون شدن شیر
از بهر صید و تقمر فلان ای غلب من یامره التکبر کردن کشی کردن

تفعّل

...ل كشي و بسياری جستن التكدّر تيره شدن آب
و عيش وجز آن التلسّر خرد مو د شدن التكفّر پوشيده شدن در سلاح
فی الحديث اذا اراد احدكم البول فليتمسّح الريح ای فلينظر من اين مجراها
فلا يستقبلها كيلا ترد عليه البول التمدّد رخبث النفس التمزّر مكيدن
التمصّر بقيهٔ شير دوشيدن التمضّر خويشتن را مضرمانند كردن
التمظّر شافتن و در زمين بشدن التمعّر برين يدن موی و لون بگرديدن
از خشم تبزّر اذا انشبه بالبزارة وادخل نفسه فيهم فی الحديث افلا
تنشّرت مأخوذ من النُشرة وهی ضرب من علاج المصاب عن الجن وعل
السحر التنصّر ترسا شدن التنظّر چشم داشتن بررنگ التنكّر از حال بگرديدن
تنمّر له ای تنكّر له وتغير واوعده لان النمر لا يلقاه ابدا الا غضبان واما
قول الشاعر تنمّروا خلقا وقدّا نعناه تشبّهوا بالنمر لاختلاف الوان القد
ولبحد بد التهجّر كرم گاه رفتن التهجر والتمهجر التشبه بالمهاجرين ز
التبرّز استرتيج الی البراز للحاجة هذا هو الاصل ثم يتسع يقال تبرّز الی الصحراء
التجهّز ساختن ويعدی باللام التحرّز التوقی الترمّن جنبيدن التجزّ
بر كونسته ستور نشستن التقفّز التقفز التقلّز النشاط التملّز التخلّص

٥٧٢

التنجر الاستنجار س التبخس التبختر التترس ... يعدّ
بالباء تجبّس فی مشیته ای تبختر التجرّس بنغمت کفتن التجلّس
وا ایستیدن ویعدّی بعلی التحدّس خبر خواستن در خفیه و
یعدّی بنفسه وبعن ... التحرّس الاحتراس فی المعنی الاوّل
التحمّس التشدّد تخلّس الشیء اخذه وعنه لیخلّس الاختلاس
التدنّس شوخکن شدن التشمّس در آفتاب استادن تطلّس مح
شدن وطیلسان پوشیدن التکدّس دوش جنبانید ونجهد رفتن
ومشی الفرس کانه مثقل التکنّس در کناس شدن آهو التلبّس پوشی
شدن بچیزی یقال تلبّس بالامر وبالثوب التملّس التطلّب مرّة بعد
اخری التمجّس کوژ شدن التمرّس خویشتن بچیزی خارید ...
ومنه الحدیث ان یتمرّس الرجل بدینه کما یتمرّس البعیر بالشجرة
یتلعّب بدینه ... یتمرّس البعیر بالشجرة وقیل تمارس العین و ...
علی امامه فیضر بدینه ولا ینفعه غلوه فیه کالجرب ... اذا
تحکک بالشجر ادماه ولم یبریه التقوّس الغثیان التملّس نسو شد
التنجّس پلید شدن وقیل التبعّد ز النجاسة تنجّست الاخیار و

تفعّل

ردة عنها وتتبعتها ويكون ذلك سرّا وعلانية التدسّس
التحدس التنطّس المبالغة فى التطهر وكل من ادق النظر فى الامور و
استقصى علمها فهو متنطس وتنطّست الاخبار تجسّستها التنفّس پراكنده
شدن نور صبح و شكافته شدن كان و باد سرد كشيدن و آب باشيدن
موج و رو زدن و بر آمدن و نفس زدن وكل ذى رية متنفس ودواب
الماء لا ريات لها ومنه الحديث نهى عن التنفس فى الاناء وفى حديث
آخر كان يتنفس فى الاناء والجمع بينهما ان التنفس فيه معنيان احدهما
ان يشرب الماء وهو يتنفس فى الاناء من غير ان يبينه عن فيه
وهو مكروه والآخر ان يشرب الماء وغيره من الاناء بثلثة انفاس يبين
فاه من الاناء فى كل نفس والباب يدل على خروج النسيم كيف كان من
ريح او غيرهما التمسس پنهان شدن در خانه صياد ش التحبّش
گرد آمدن التفحّش فحش گفتن ومنه الحديث المتفحش اى الذى
يتكلف الفحش ويتعمده ويكون ايضا الذى يأتى الفاحشة المنهى عنها
التفرّش پر واز زدن مرغ التقرّش الاكتساب والتجمع ايضا تكرّش
وجهه اى تقبض التكمّش شتافتن و بوشكردن التنغّش التحرك

ومنه الحديث فيتنفش التنفش موی دراتبع خاستن التـ[illegible]ن الکس و

ص التحمض التقبض وهو فی الحدیث التخرص دروغ کفتن التخلص برستن

التربص چشم داشتن الترخص آسان فرا کرفتن ویعدی بفی التفحص وا بژوهیدن

ویعدی بعن التقفض التجمع التقلص باهم آمدن التقمص پیراهن پوشیدن

التنفض صید کردن التقلص التخلص التنغص ناخوش شدن عیش التنقص نقص

کردن کسی را التنمص کسی را فا کرفتن زن تا موی از روی وی برکند وهو فی

الحدیث ض الترضض باندک اندک روزکار کذرانیدن و اندک اندک

فاستدن التبعض پاره پاره شدن التبغض دشمنی نمودن التحمض

شوید خوردن الترمض آهو کرفتن در کرمگاه التعرض پیش آمدن

یقال تعرضت معروفهم وعمرو ونحمر و تعرض عنی تعرج یقال تعرض الجمل

بالجمل اذا اخذ فی سیره یمینا وشمالا لصعوبة الطریق التنبض واهم آمدن

التمخض چسپیدن شیر در کوش و کودک در شکم و درد زه خاستن و

آبستن شدن تنفضت المکان ای نظرت جمیع ما فیه وتنفضت الارض الکماة

ای تفطرت ط التبسط از هر سوی رفتن التشبط درنگی شدن التحنط

حنوط بر خویشتن کردن ویعدی بالبا التخبط تباه و ناقص عقل کردن

تفعّل

وبعد ... التهمط بانک کردن شتر و آشوب کردن دریا و
التغضب و التکبر ایضا التسحط اندک شمردن التسقط خطا جستن
التسلط کماشته شدن و یعدی بعلی التشحط در خون کردیدن
فی الحدیث فتضبطوهم یقال تضبطت على فلان ای اخذته على حبس منه
وقهر فی الحدیث تفرط الغزو ای فات و تقدم التفرط با کشو سوار شدن
تقسطنا الشیء بیننا ای اقتسمنا حصصا مأخوذ من القسط وهو الحصة
والنصیب التلبط بپهلو در خاک کردیدن وهو فی الحدیث التلقط از
هر جای برچیدن التمخط بینی پاک کردن التمرط و التمعط ریخته شدن
موی التنشط نشاط کردن و یعدی باللام و نیک نیک رفتن شتر التنغط
آوله شدن دست ظ التحفظ التیقظ و قلة الغفلة و استظهار الکتاب
شیا بعد شیء التلفظ کفتن و یعدی بالباء التلمظ التملذ ع التبرع چیز
دادن که واجب نبود دادن آن و یعدی بالباء التبزع ظریف شدن کودک
و بزرک نشستن شتر التبصع عرق اندک اندک بیرون آمدن التبضع
رفتن خوی التتبع از پی فرا شدن التترع شتافتن التتلع کردن بازیدن
از بهر برخاستن و در پیش شدن را التجرع فرو خوردن خشم و آنچه بدان ماند

الحمد

فى الحديث فتجزعوها اى اقتسموها التجشع الجشع [illegible] آمد ان

از هرجاى التخزع وابس انسيدن وخزاعة حى من الازد سموا بذلك

لان الازد لما خرجت من مكة لتتفرق فى البلاد تخلفت عنهم خزاعة

واقامت بها وتخزعنا الشىء بيننا اى اقتسمناه قطعا التخشع تكلف الخشوع

التخضع فروتنى نمودن التخلع التفكك فى المشية وفى الحديث قد تخلع

فى الشراب اى شرب الليل والنهار التدرع زره پوشيدن ومدرعه

درپوشيدن التذرع بسيار گفتن واندازه كردن چيزى بر شبر رسته

نزديكى جستن بكسى و التذكيب يدل على امتداد وتحرك الى قدم التربع

مربع نشستن ويعدى بفى وبهار خوردن وبهاران جايى بودن الترجع

الا [illegible] جاع الترصع النشاط الترفع برترى نمودن الترمع جنبيدن الترنع

بدخوى كردن وخشم گرفتن الترتع شكافته شدن التسرع بشتافتن و

يعدى بالى التسلع سركشته شدن والتسلع شكافته شدن تسمع اى

سمع فى مهلة شيا بعد شىء المتشبع بما لا يملك كلابس ثوبى زور هو المتزين

باكثر مما عنده يتكثر بذلك ويتزين بالباطل قيل ان الثوب مثل ومعناه

ان المتشبع بما لم يعط صاحب زور وكذب كما يقال فلان طاهر الثوب نقى

التجيب

تفعّل

[illegible] ... م بن حماد انه قال كان فی الحی رجل له هیئة وشارة فاذا
احتیج الی شهادة الزور شهد لهم فیقبل لنبله وحسن ثوبیه فیقال قد
امضاها بثوبیه یعنی الشهادة فاضیف الزور الیهما فقیل لابس ثوبی زور و
الثوب علی هذا القول یحمل علی نفسه التشجّع دلیری نمودن التشفّع شفاعت کردن و
باب یدلّ علی مفارقة الشیئین تشنّعت العارة تشبّهها والفرس رکبته و
انسلاح لبسته وتشنّعت الابل فی السیر ای جدّت التصدّع پراکنده شدن
التصمّع تاهم آمدن پرتیر از خون التصنّع خویشتن برآراستن التضجّع در
درکاری تقصیر کردن ومقام کردن میغ بجای التضرّع زاری کردن ویعدّی
بالی تضلّع الرجل اذا امتلأ شبعًا وریًّا التطبّع پرشدن مشک وجز آن
التطلّع چشم داشتن ویعدّی بالی التفجّع اندوه نمودن ویعدّی باللام
التفرّع برزور چیزی شدن وشاخ بسیار زدن ومهتر قوم را بزنی کردن
التفزّع بترسیدن التفلّع شکافته شدن التقبّع واهم آمدن تب تقرّع
ای انقشب التقرّع آهنگ دویدن کردن اسب التقشّع واشدن میغ وپراکنده
شدن قوم التقطّع پاره پاره شدن وتقطّعوا امرهم بینهم ای تقسّموه وفی
الحدیث اذا انقطعت الطلاق ای تعرّت التقلّع برکنده شدن ومنه الحدیث

٣٤٣

اذا مشى تقلّع اى كان قوىّ المشى التقمّع مگس از خويش راندن آبى التقنّع

قناعت نمودن و مقنعه بر او كندن زن التكنّع واماندن التلفّع جامه

بسر تا پاى در كرفتن وهذا اشتمال الصمّاء عند العرب و پايدار شدن در رخت

و يتعدّيان بالباء و تلفّع فلان اذا اشتمله الشيب فى الحديث منه و تلمّع اى تختطف الشى

فى انقضاضها و يروى يلمّع يقال لمّع الطائر بجناحيه اذا خفق بهما و الحذقة

الحذاء وهى لغة اهل مكة التمتّع برخوردارى كرفتن ويعدّى بالباء ومنه التمتّع

وهو ان يعتمر فى اشهر الحجّ اى يطوف اكثر طواف عمرة فيها ثم يحرم بالحجّ من مكة

عليه ذلك من غير ان يرجع فيما بينهما الى اهله حلالًا وانما قيل له متمتّع لانه قضى

العمرة والحجّ فى سفر واحد فكانه تمتّع باسقاط احدى السفرين عن نفسه

والباب يدلّ على منفعة وامتداد مدّة فى خير التمجّع خرماى در شير آغشته

خوردن التمرّع پاره پاره شدن التمشّع التمسّح فى الاستنجاء وهو الحديث

التمنّع استوار و قوى شدن التنخّع نخامه انداختن رايت فلانا متنزّعا

الى كذا اى متسرّعا اليه نازعا التنطّع دور در شدن در سخن التهرّع لرزيدن

و شتافتن و پاره پاره شدن التهمّع التباكى غ التبلّغ روزكار فا كذاشتن

باندك و سخت شدن كارى التروّغ فراخ زيستن التفرّغ و اپرداختن

تفعّل

٤٧٤

وبفتح الياء اللام التمشّغ بسيار شدن سپیدی در موی و خون درست

وتفشّغ الرجل المرأة دخل بين رجليها وافترعها وفي الحديث وقد تفشّغوا

اى لبسوا احسن ثيابهم ولم يرسلوا التمرّغ در خاک غلتيدن و تمرّغ فلان

اذا رشّ لعابه من فيه ف التجرّف التحريف التحنّف التجانف التحرّف

بگشتن التحسّف التقشّر وهو في الحديث التحشّف جامه كهنه پوشيدن

التحنّف دين حنفي ورزيدن ويقال تحنّف اختتن ويقال اعتزل الاصنام

وتعبّد التخطّف ربودن التخلّف واپس استيدن ويعدّى بعن تدلّف اليه

تمشّى ودنا الترشّف مكيدن الترجّف رفتن ويعدّى بمن التشرّف برديده

دن وتشرّف بكذا اى عدّه شرفا وفي الحديث لا تتشرّفوا للبلاء اى لا تتطلّعوا

اليه التشنّف با بركوشى شدن التصرّف فاواگشتن در كار ويعدّى بفى

التصلّف لاف زدن في الحديث تضعّفت رجلا اى استضعفته التطرّف نو

گرفتن يقال تطرّفت الناقة روضة بعد روضة اذا كانت لا تثبت على مرعى واحد

تطرّف ظرافت نمودن التعرّف تعرّف چيزى كردن وفي الحديث تعرّف

الله في الرخاء يعرفك في الشدّة يقول اطعه واحفظه وقوله يعرفك في

اى يجازك التعسّف ركوب الامر من غير تدبير و المغارة على غير طريق

التعطّف مهربانی کردن و ردا برافکندن و بردو در آمدن تعطّف علیه
ای مال و تلیّن و تکسّر التغلّف غالیه بکار داشتن و یعدّی بالباء التقرّف
پوست باز شدن ریش التقشّف التبلّغ بالقوت و المرقّع التقصّف شکسته
شدن ومنه الحدیث تتقصّف علیه نساء المشرکین و ابناؤهم ای تزدحم حتی
یسقط بعضهم علی بعض و روی یتقذّف علیه وهو تصحیف تکنّفت الحبل
اذا ارتفعت فروع الکناتها فی المشی التکشّف برهنه شدن و تکشّف البرق
اذا ملأ السماء التکلّف بر نج چیزی بکشیدن و از خویشتن چیزی نمودن که
آن نباشد و المتکلّف العریض لما لا یعنیه التکنّف گرد چیزی در آمدن
تلحّفت البئر ای انخسفت و تلحّف البئر اذا حفر فی نواحیها التلطّف للامر
الترفّق له التلفّف فرو آوریدن و زرد فرا گرفتن التلهّف ارمان خوردن و یعدّی
بعلی التنشّف آب و جز آن در خود چیدن التنصّف سرش برافکندن
و خدمت کردن التنطّف التقرّط و التلطّخ ایضا التنظّف پاکی نمودن ق
تبعّق السحاب بالماء ای یصیب التحرّق سوخته شدن التخرّق سخت بجنگ
شدن ومنه الحدیث لم یکن اصحاب النبیّ بالمتخرّقین ای المتقبّضین التحلّق
حلقه حلقه نشستن مردمان التخرّق ضد ریله شدن و فراخ دستی کردن

تفعّل

...ردن بر دروغ فرا بافتن التخلّق دروغ فرا بافتن وخلوق برخویشتن کردن
...ی الخلق ویتعدّیان بالباء التدرّق ریخته شدن آب التدهّق
...ب الدهاقین عن القتیبی فان صحّ هذا فالنون فی دهقان زائدة الترفّق
رفق کردن ویتعدّی بالباء ترفّق الرجل اذا اخذ مرفقه الترمّق آب آشامیدن
التزلّق بخریدن ومنه الحدیث خرجا من الحمام متزلّقین یقال تزلّق الرجل
اذا تنعّم حتی یکون للونه بصیص التسلّق بر دیوار بر شدن التشدّق آب
پیچیدن در دشوار رمانی ویتعدّی بفی التشرّق در آفتاب گاه نشستن التصدّق
صدقه دادن یقال تصدّق بالشیء علی المساکین التصلّق فریاد کردن زن از درد
زه وفی الحدیث تصلّق ذات لیلة ای تلقّت التطبّق با پوشش شدن ومنه
قولهم لو تطبّقت السماء علی الارض ما فعلت کذا التطلّق بگذشتن وکشاده روی
شدن التعرّق گوشت از استخوان بریدن التعسّق در ردوسیدن التعشّق
عشق نمودن التعلّق چنگ در زدن ویتعدّی بالباء وبنفسه ودر آویختن
وقولهم لیس المتعلّق کالمتأنّق ای لیس من یتبلّغ بالشیء الیسیر کمن یتأنّق
اکل ما یشاء وهذا مأخوذ من العلقة وهی البلغة من العیش التعمّق
دور در شدن التغفّق شراب خوردن التفتّق کشاده شدن وشکافته شدن

التفرق پراکنده شدن التفلق شکافته شدن التفتق باز دیده تن التبخق …
نیست شدن التمزق خروج الولد فی فقلهم روید العز ویتمزق وفی الحد …
و رأسه متمزق ای متمزط التمزق دریده شدن التمطق زفان بکام وازد …
از خوشی طیام التملق و الملاق چاپلوسی کردن ویتعدی بنفسه وباللام …
تمقضت الشرات اذا شربته ساعة بعد ساعة تنطق بالمنطقة والنطاق …
ای شدها فی وسطه وینطق من المنطقة ک التبرک التیمن ویتعدی …
بالباء التبتک میتم شدن التحرک جنبیدن ویعدی بعن التحنک عمامه …
زیر زنخ در آوردن التدلک خویشتن مالیدن التفلک باد دیسه شدن پستان …
زن التملک التملط وتملک البعیر اذا لوی لحییه التمسک چنگ در زدن …
ویعدی بالباء ومنه الحدیث فتمسکی وقیل معناه من المسک التمعک در …
خاک کردیدن التملک پادشاه شدن وخداوند شدن یقال تملکه ای ملکه …
قهرا التنسک عبادت کردن التهتک رسوا شدن التهمک الانهماک …
وتهمک فی البطالة اذا اهلک نفسه فیها ل التبتل اخلاص الطاعة لله تعالی …
واصل ذلک من البتل وهو القطع کانه قطع نفسه عن الدنیا التبدل بدل کرف …
التبذل باد روزه کردن التبزل شکافته شدن التبعل خدمت کردن زن شوهر …

شوهرها

تفعّل

التبقّل کیاه خوردن التبکل التخلیط فی الکلام والتغنم ایضا وتبکلوه اذا علوه
بالشتم والضرب التجمّل نیکوحالی نمودن وچربش گداخته خوردن التحبل
الاحتبال التحفّل زدوده شدن التحمّل والتحمال از منزل برداشتن وبازبر
داشتن یقال تحمّل الحمالة ای حملها وهی ما یتحمّله عن القوم من الدیة و
الغرامة التخشّل بدشدن چیزی التخمّل وضیعی نمودن التدخّل درآمدن
خرد خرد اندک اندک التذکّل التذلّل وهو ارتفاع الانسان فی نفسه یقال هم یتدکّلون
علی السلطان اذا کانوا لا یجیبون السلطان من غیرهم التربّل فربه شدن
و سبز شدن نبات پس از خشکی الترجّل پیاده رفتن و روز بچاشتگاه رسیدن
و موی بشانه کردن وترجّل فی البئر ای نزل فیها من غیر ان یدلی الترحّل از
جای برداشتن الترخّل خداوند بره ماده شدن الترسّل باهستگی خواندن
ویعدّی بعن ورسالها انشا کردن الترفّل الارفال وفی الحدیث ویترفّل علی
الاقوال الترقّل التسوّد الترکّل پای بر بیل زدن تا بزمین فرو رود الترعبل
آلوده شدن بخون الترحّل دور بر شدن الترمّل خویشتن درجامه پیچیدن
التسفّل بزیر فرو شدن التسهّل آسان شدن التشکّل بعضی از میوه پخته
شدن التطفّل طفیلی کردن التعجّل شتافتن وبشتاب فاستدن والمتعجّل

المجّل وهو الذی یأتی اهله ما لا بجالة وهی ما یحمله الرّاعی من اللّبن الی
اهله قبل الحلب التعزّل الاعتزال التعطّل بی زیور شدن وبی کار شدن
التعطّل کرد آمدن برکسی التعقّل تکلّف العقل التعمّل ربح بردن در کاری
التغزّل عشق نمودن التغفّل بغنیمت گرفتن غفلت کسی التفحّل بماده در شبه شدن
وتشبه کردن بنر التفشّل دویدن آب التفضّل فضل کردن ودعوی فضل کردن
بر اقران ویعدی بان بعلی ویکجامه پوشیدن برای کار التقبّل پذیرفتن
التقتّل بشکنه رفتن وتقتّل الرجل لحاجة یأتی لها التقهّل رثاثة الهیئة وقیل
شکوی الحاجة التکتّل ضرب من المشی قیل هو مقاربة الخطو التکحّل الاکتحال
وتکحّل الرجل اذا اخذ المکحلة التکفّل پایندانی کردن ویعدّی بالباء و
تکفلت البعیر اذا ادرت کساء حول سنامه ثم رکبته وهو فی الحدیث التمثّل
داستان زدن ویعدّی بالباء وبنفسه وبر مثال چیزی شدن ویعدّی
باللام وفی الحدیث فتمحّل قیحا ای امتلأ التمحّل حیلت کردن التمدّل لب
التبذّل التمهّل درنگ کردن والتقدّم ایضا عن ابی عبید التنبّل مردن و
از چیزی بیهترین برگزیدن ونبیلی نمودن وباتیر شدن التنحّل الاد
وفلان ینتحل مذهب کذا وقبیلة کذا اذا انتسب الیه التنخّل برگزیدن

تفعّل

وپراکنده کردن التقصّم شکسته شدن با جدایی التکرّم بزرگی نمودن التکلّم
سخن گفتن و یعدّی بالباء و بنفسه التلثّم لثام بربستن التلجّم لجام محکم کردن
التلدّم التردّم بالمعنیین التلغّم بوی خوش بر گرد اگرد دهن کردن و یعدّی بالباء
وقیل لاعرابی متی المسیر قال تلغّموا بیوم السبت معناه ذکروه واستاوه الیهم
حرّکوا ملاغمهم به التلفّم لفام بربستن التلقّم لقمه فروبردن بدرنگ
التنخّم نخامه بیفکندن التندّم پشیمان بودن و پشیمانی نمودن التنسّم
التنفّس لما تنسّموا روح الحیوة ای وجدوا نسیمها و خبر پرسیدن التنعّم بناز
زیستن و یعدّی بالباء و انبتت ارض فلان فتنعّمتنی اذا وافقته التنغّم سخن
نرم گفتن التهمّم خردمند شدن التهدّم ویران شدن و سخت خشمگین شدن
التهزّم شکسته شدن و بانگ کردن رعد التهشّم مهربانی کردن التهضّم
بیداد کردن و بیداد را کردن نهادن التهقّم لقمهٔ بزرگ فروبردن التهکّم
خندستانی کردن و ویران شدن و سخت خشم گرفتن و تکبّر کردن و سرود گفتن
ن التبنّن کسی را در زیر آوردن و گردیدن در جرانه تثبّن ای حمل الثبان
وهو الوعاء الذی یحمل فیه الشیء بین یدیک التجبّن زفت شدن التحزّن
اندوهگن شدن التحصّن حصار گرفتن و عفّت نمودن التدخّن دود کردن

٥٨١

التدمّن پرسرگین شدن آب وجز آن التدهّن خویشتن چرب کردن بروغن
وتمدّهن الرجل اذا اخذ مدهنا الترقّن حنا دربستن خود را الترخّن
الرخن تسخنت المال فرأيت سخناة حسنة التسكّن والتمسك بیچاره شدن
التسمّن فربه شدن وفی الحدیث قوم یتسمّنون ای بیکثرون بما لیس فیهم من
الخیر ویدّعون ما لیس لهم من الشرف التشجّن بهم در شدن درخت التشزّن
راست باستادن باشی در خصومت وجز آن وفی الحدیث تشزّنوا ای تحرّفوا
وفی حدیث آخر تشزّنت باعنتها ای استعدت بحبلها التضمّن در میان
خویش آوردن وبپایندانی پذیرفتن تعشّن فلان اباه ای نزع الیه فی الشبه
التعكّن و اشکن شدن التعصّن التشنّج التغكّن التندّم علی ما فات التقمّن
التوخّی التكهّن اختر گویی کردن التلبّن التلدّن التلجّن دوسنده شدن
وتلجّن برأسه ای غسله فلم یبق وسخه وتلجّن القوم اذا اخذوا الورق
ودقّوه وخلطوه بالنوی للابل التلدّن درنگ کردن التلقّن بتلقین فاگرفتن
التلهّن نهاری کردن فی الحدیث وتمعّن علی بساطه ای تصاغر وتذلّل ماخوذ
من المعن وهو الشیء القلیل وقیل اعترف ماخوذ من امعن بحقی وروی
تمعّك علی بساطه التمكّن دست یافتن ویعدّی بمن ٥ التبلّه ابله شدن

تفعّل

٥١٢

التسفّه سفاهت شنوانیدن و یعدّی بعلی و کسی را از چیزی فریفتن و جنبانیدن
باد درخت را التسنّه سال زده شدن و کرو کرفتن خوردنی و جز آن التشبّه
مانند کی کودن و یعدّی بالباء التسفّه خویشتن بدیوانکی و کالیوی ساختن
التفقّه فقه آموختن التفکّه شکفتی نمودن و پشیمان بودن و برخورداری
کرفتن و یعدّی بالباء و منه الحدیث المتفکهین بالامّهات یعنی الذین
یسمّونهن ممارحین به التکرّه ردی ترش کردن خرج یتکمّه اذا رکب دابّته
لا یدری این یتوجّه التمدّه التمدّح التنبّه بیدار شدن هذا هو الاصل
ثمّ یقال خرجنا نتنزّه اذا خرجوا الی البساتین و من المضاعف ب
التحبّب دوستی نمودن و یعدّی بالی و سیراب شدن خر التربّب پروردن
فراهم آمدن التزبّب التزبّد فی الکلام التصبّب ریخته شدن التضبّب
فربه شدن کودک التطبّب پزشکی شدن التکبّب بر هم نشستن التلبّب سلاح
پوشیدن و فی الحدیث متلبّبا به ای بالثوب معناه متحرّما به عنوهد ر ه
التهبّب پاره پاره شدن جامه ت التشتّت پراکنده التعتّت پیچیدن در
سخن یقال تعتّت فی کلامه اذا لم یستمرّ فیه التفتّت ریزه ریزه شدن ج
التدنّج سلاح تمام پوشیدن التبجّح پرورده شدن خانه خ التمخّخ مغز از

٥٨٣

استخوان بیرون کردن د البتدد پراکنده شدن التجدد نو شدن و شیر بشدن

از پستان التحدد الجوع کرفتنه لاغر شدن التردد شد آمد کردن ویعدی بالی

التشدد بخیل شدن و سخت شدن التعدد زیادت آمدن در عدد التقدد شکافته شدن

و پراکنده شدن رکبة تقلدد ای تقلقت یمنا و شمالا [illegible] التلدد [illegible]

العنق تمددیا [illegible] التوبة الصدید ذ التلذذ خوش آمدن ویعدی

بالباء ر التززد بایسته شدن التسرر التسری التضرر ربحو رشدن التقرد

درست شدن خیر و قرار کرفتن التکرر مکرر کردن ز التحزز پاره پاره شدن

التقرز [illegible] شدن و سخت شدن و تنک شدن سوراخ پستان شتر

التقزز نفرت طبع نمودن از چیزی التمزز اندک اندک مکیدن التهزز

جنبیدن س التجسس والتحسس برجستن التدسس و سیکسی کردن

التقسس بغوسته کردن ش الترشش برچکیدن و حلوا آنچه بدان ماند

التمشش آنچه نرم باشد از استخوان بخاییدن و مغز آن در مزیدن

التقصص اثر پی فرا شدن التلصص دزدی کردن التمصص اندک اندک

مکیدن ض تبضضت حقی منه ای استنطقته قلیلا قلیلا التفضض پراکنده

شدن فی الحدیث یتمضض ای یمص ظ التمطط التمدد ع التلعع تناول

تفعّل

٥٨

اللّعاع وهو نبت ناعم فی اوّل ما یبدو یقال منه تلعّیت فابدلوا من العین
الاخیرة یاءً لکراهتهم ثلث عینات کتظنّیت ف فی الحدیث و تخفّفت منّی
ای طلبت الخفّة بتحلیفک ایای التعفّف عفّت نمودن و بقیّهٔ شیر که در پستان باشد خوردن
التکفّف کف پیش مردمان داشتن در کدیه و منه الحدیث یتکفّفون
النّاس و فی حدیث آخر فکان النّاس یتکفّفونه ای یأخذونه بالفهم
التلفّف خویشتن را در جامه پیچیدن ق التحقّق درست شدن و درست بدانستن
الترّقّق و خشایش نمودن و یعدّی باللام التشقّق شکافته شدن تمقّقت
الشراب ای شربته شیئاً بعد شیء ک التحکّک با کسی و اکوشیدن
التشکّک بگمان افتادن التفکّک از هم وا شدن و فلان یتفکّک اذا لم یکن به تماسک
من حمق التملّک التمشّش و منه الحدیث لا تمکّکوا علی غرمائکم ای لا تستقصوا
ل التبلّل تر شدن تجلّله ای علاه و تجلّل الدراهم اخذ الجلال منها و تجلّل لبس
الجلّ التحلّل استثنا کردن در سوگند و تحلّی خواستن و معنی التحلّل التقصّی
[illegible] لقا الیمین و الخروج من حرمتها الی ما یحلّ له منها و قد یکون ذلک بالاستثناء
مرّة مع العقد و مرّة بالکفّارة عند الحنث التخلّل خلال کردن و بر سیدن چیزی
و میان گروهی در شدن و تخلّل المطر اذا خصّ و لم یکن عامّاً التبدّل تازه کردن

مرّة م

٥٨٥

التذلّل فروتنی نمودن و یعدّی باللام التسلّل از میان کروهی بیرون آمدن
التعلّل روزکار کذاشتن بچیزی و بهانه کردن و یعدّیان بالباء التغلّل غالیه بکار داشتن
التفلفل رخنه شدن تیغ التمحّل کرد در آمدن التملّل والتهلّل کشاده روی شدن
و ریزان شدن اشک و درخشان شدن میغ ببرق م التحمحم در کرمابه شدن
التذمّم شرم داشتن و یعدّی من التشمّم بوییدن بدرنک التعمّم عمامه
در سر بستن و عم خواندن التقمّم مانند روی کردن التهمّم طلب کردن
ن التحنّن خویشتن ناساختن بدیوانکی التحنّن بخشودن و یعدّیان بعلی
التسنّن خشک شدن پوست و کهنه شدن مشک التفنّن نوع نوع شدن
ومن المعتلّ الواوی ث التوبّث مستولی شدن چیزی بظلم ج التولّج
الولوج التوهّج ازوخته شدن ح التوبّح اندک خوردن از شراب التوشّح
وشاح در کردن افکندن و ربما قالوا توشّح بثوبه و سیفه و هو منه الحدیث
یتوشّحنی ای یعانقنی التوضّح بجای آوردن و هویدا شدن خ التوسّخ شوخکن
شدن د التوجّد اندوهکن شدن التوحّد یکانه شدن و توحّده
ای عصمه و لم تکله الی غیره التورّد بآب آمدن و کلکون شدن و تورّدت الخیل
البلدة ای تدخّلتها التوسّد چیزی را بالش کردن و منه الحدیث لا یتوسّد

القرآن فیکون القرآن متوسدا الی هذا مدحا ویکون ذما فالمدح انه لا ینام
اللیل عن القرآن فیکون القرآن متوسدا معه لم یتهجد به والذم انه لا یحفظ من
القرآن شیئا فاذا نام لم یتوسد منه القرآن التوطن الثبات التوعد بیم کردن
التوقد افروخته شدن التوکد استوار شدن التولد پدید آمدن چیزی
از چیزی د التوند دو زیری کردن التوعر دشت شدن راه التوفر حق
کسی یا حق چیزی تمام بدادن التوقر وقار نمودن التوکر بر شدن ز
التوجن التنجز التوهز وطء البعیر البقل س التوجس بیم اندر دل داشتن و
نغوشه کردن التودس الاندراس التوهس مشی المثقل ش التوحش دژم
شدن و تهی شدن شکم التوقش جنبیدن ص التوقص نزو الفرس مع
مقاربة الخطو وهو فی الحدیث ط التورط در هلاکت افتیدن التوسط
درمیان چیزی شدن ومیانجی کردن ع التوجع بخشودن و اندوه نمودن
فی الحدیث فقد تودع منهم ای ترکوا وما استحقوه من المعاصی حتی یصروا
... حموا العقوبة فیعاقبوا واصله من التودیع وهو الترک التورع
پرهیزکاری کردن التوزع واپخشیدن وواپخشیده شدن التوسع
فراخی کردن وفراخ بنشستن توسعت الغنم فی الخیل اذا ارتعت فیه

التوقّع چشم داشتن ق التوذّف التختر وقيل الاسراع التوسّف پوست
از چيزى باز شدن التوقّف درنگ كردن در چيزى التوكّف چشم داشتن ق
التوثّق باستوارى فرا گرفتن ويعدّى بفى ك التورّك بر سرو نشاندن كودك
مادر او بر يک سرو ن خفتن و بر يک سرو ن نشستن بر زين قال الازهرىّ
التورّك فى الصلوة ضربان احدهما سنّة والآخر مكروه امّا السنّة فان ينحّى رجليه
فى التشهد ويلزق مقعدته بالارض وامّا المكروه فان يضع يديه على وركيه
فى الصلوة وهو قائم وقد نهى عنه وكان مجاهد لا يرى باسا يتورّك الرجل على
رجله اليمنى فى الارض المستحيلة فى الصلوة قال ابو عبيد معناه وضع الورك عليها
وفى حديث آخر كره ان يسجد الرجل متورّكا يعنى ان يرفع وركه اذا سجد حتى
يفحش فى ذلك وقيل ان يلصق اليتيه بعقبيه فى السجود وامّا حديث ابراهيم
انه كان يكره التورّك فى الصلوة فانما يريد وضع الاليتين واحديهما على الارض
ل التوسّل نزديكى جستن ويعدّى بالى ودر زديدن التوصّل بحيلت فا چيزى
رسيدن ويعدّى بالى التوعّل التوقّل التوغّل دور در شدن در چيزى
التوقّل بر كوه شدن وفى الحديث ليس بلبّه فيتوقّل التوقّل الاسراع وقيل اذا
صعد فى الجبل التوكّل اعتماد بر كسى كردن ويعدّى بعلى فى الحديث فتوكّلا كل

تفعّل

٥٩٩

فی قبرک توهّلت فلانا اذا عرضته لان يهل ای يغلط م التوخّم ناگوار آمدن
التورّم برآماهیدن التوسّم فراست بودن و وسمه بر کردن و توسّم الرجل طلب
کلا الوسمی وفی الحدیث الشیخ المتوسّم المتحلّی بسمة الشیوخ التوشّم مجامعت کردن
التوغّم خشم گرفتن التوقّم کشتن التوهّم گمان بردن ن قولهم توسّنها ای اتاها
وهی نایمة یریدون به اتیان الفحل الناقة التوطّن جای گرفتن التوعّن عایت
زبه شدن التوکّن التمکّن التوهّن سست شدن ه التوجّه روی فرا کردن
ومنه المثل احمق ما یتوجّه ای ما یحسن ان یاتی الغایط و پیر شدن وانباب بدل
علی مقابلة الشیء التولّه الابتلاه ومن اللفیف المفروق ج التوجّی الوجی
ح التوحّی شتافتن خ التوخّی جستن ومنه الحدیث بتوخّیا ای اقصد الحق
ف التوفّی تمام فاستدن وجان بر داشتن یقال تُوُفّی فلان وتوفّی اذا مات
فمن قال تُوُفّی فمعناه قبض و اخذ ومن قال توفّی فمعناه توفّی اجله واستوفی
اکله ذعمره وعلی هذا قراءة من قرا یتوفون بفتح الیاء ق التوقّی حذر کردن
[illegible] شتن ویعدّی بعن ومنه الآیه ثم تولیتم فان تولّوا و دوستی
داشتن با کسی ومنه ومن یتولهم منکم و بکار کسی قیام نمودن ومنه والذی
تولّی کبره منهم و ولایت راندن وحکی عن ابن زیاد فلان تولّی علینا ای یروم ان یکون معرّی

ومن المعتل اليائی ر التيسّر آسان شدن ويعدّی باللام ظ التيقّظ بيدار شدن
ض التيمّم قصد كردن وهلاك كردن هذا هو الاصل ثم كثر استعمالهم لهذه الكلمة
حتى صار التيمّم مسح الوجه واليدين بالتراب ن التيقّن بی گمان شدن
التيمّن بفرخندگی گرفتن والتنسّب الى اليمن ايضا ومن الاجوف الواوی
... التحوّز والتحيّز وانكه ... حيز يدل
وتحيّره القاء الحوب ... النعش التصروب بتشيب فرو شدن التقوّب
... شدن از چيزی وازبن بر كنده شدن وشكافته شدن خايه مرغ
... كم كردن التفوّت فراور شدن وتفوّت عليه فی ماله ای فاته
به التقوّت قوت گرفتن ج التبوّج التكشّف فی البرق التتوّج تاج بر
نهادن التزوّج زن كردن وشوی كردن ويعدّی بنفسه ولا شهوة
بعد ذلك التعوّج كژ شدن ح الترّوح شبانگاه رفتن وشوره باد كرد
وبرگ بياوردن درخت در خريف ودراز شدن نبات وآب بوی چيز
فرا گرفتن التصوّح خشك شدن نبات وشكافته شدن موی وخوار آن
التطوّح هلاك شدن وبرگشته شدن تنوّح الشیء اذا تحرّك وهو تبدّل
خ التحوّخ رهيده شدن چاه التنوّخ در زير فكندن فحل ماده را ... د

تفعّل

التزوّد توشه برداشتن في الحديث تفقهوا قبل ان تسوّدوا اى تعلّموا قبل
ان تزوّجوا فتصيروا لدرباب سوف التعوّد خو كردن التهوّد جهود شدن
وتوبه كردن ذ التشوّذ عمامه در بستن التعوّذ بازداشت خواستن
ويعدّى بالباء ر التجوّد بر پهلو افتيدن وسركشته شدن دركار التسوّد
بديوار برشدن ودست وراچني دركردن التشوّذ شوريجوزدن التصوّد
صورت شدن وچيزى صورت كردن بانجيشتن وصورت بستن وطعنة
فتصوّد اى مال للسقوط التضوّر برخويشتن پيچيدن از كرسنكى يا از زخم يقال
هم يتعوّرون العوارى بينهم اى يتداولون التعوّر چشم بكو فرو شدن
التكوّر بر پهلو افتيدن التموّد كرديدن وبيو فتيدن موى التنوّر از دور بآتش
نكريستن وآهنك بكار داشتن التهوّر ديهيمه شدن ودر كارى شروع
كردن ناباك را و فهوّر الليل اى مضى اكثره ز التجوّز آسان فرا كرفتن ومجاز
سخن كفتن ويعدّى بفي ويقال اللهمّ تجوّز عنّى وتجاوز عنّى بمعنى التحوّز
فاهم آمدن وبرخويشتن پيچيدن واز سوى بر سوى كرديدن در جنك التكوّز
فاهم آمدن س التحوّس التشجّع والاقامة مع ارادة السفر وذلك اذا عرض
امايشغله ومنه الحديث يتحوّس في الكلام اى يتأهّب له ويتردّد فيه التطوّس

التزين التقوس کان در بازو افکندن و برو در آمدن ش التحوش دور شدن

التشوش بشولیده شدن التهوش الهوش ص التحوص التنوخ و تخوص منه

ای تنقص منه الشیء بعد الشیء ض التعوض عوض فاستدن التقوض بیفتیدن خانه

و برکنده شدن و تقوضت الحلق و الصفوف انتقضت و تفرقت و الحلق جمع

حلقة الناس و فی الحدیث لا تقوض ای تجیء و تذهب و لا تفرط التغوط

الاعتیاط التغوط حدث کردن ع التجوع تعمد الجوع التحوع التنقص

التروع التفزع التصوع پراکنده شدن و خشک شدن گیاه التضوع بوی

خوش دمیدن التطوع تکلف الاستطاعة و چیزی که فریضه نباشد کردن

و یعدی بالباء التکوع خرده دست از سوی انگشت ستبر گرشدن و هو فی

الحدیث التنوع نوع نوع شدن التهوع قی کردن غ التبوغ شوریدن خون و

یعدی بالباء ف التجوف درمیان چیزی شدن التحوف از کناره چیزی کاستن

التخوف بترسیدن و یعدی بعلی و کم کردن التشوف خویشتن آراستن و چشم داشتن

و یعدی بالی التطوف بن کرد بر آمدن تکوف الرمل و القوم ای استداروا

و تکوف الرجل ای تشبه باهل الکوفة او ینتسب الیهم ق تدوقه ای ذوقه شیئا

بعد شیء التسوق بازار جستن و خرید و فروش کردن التشوق آرزومند شدن

تفعّل

آرزومندی نمودن ویعدّی بالی التطوّق طوق درکردن خویش کردن
التعوّق التثبّط تفوّق اللّبن ای شربه فواقاً ومنه الحدیث امّا انا فاتفوّقه تفوّق
اللقوح ای لا اقرأ وردی من القرآن لمرّة ولکنّی اقرأه شیاً بعد شیٔ فی آناء
اللّیل والنّهار مأخوذ من فواق الناقة التنوّق التأنّق وبعض العرب لا یقول بنون
ک التسوّک مسواک کردن التشوّک باخار شدن التهوّک سرگشته شدن
والوقوع فی الشّیٔ لقلّة المبالاة ل تثوّل علیه القوم ای علوه بالشّتم والضرب
التحوّل از جایی بجایی شدن ویعدّی بعن وپشتواره برگرفتن وحیلت کردن
واحوال کسی طلب کردن وهذا فی الحدیث التخوّل تعهّد کردن وفراست
خبر بردن در کسی التطوّل فضل کردن ویعدّی بعلی التغوّل از حال بگردیدن
ومنه الحدیث اذا تغوّلت الغیلان التقوّل سخن فرا بافتن برکسی التموّل
مال دار شدن م التسوّم خویشتن نشان کردن در جنگ التلوّم درنگ کردن
وچشم داشتن وفی الحدیث الثّیاب المتلوّم ای الذی اتی النسیج فسحوا
للایمة ن التخوّن کم کردن وتعهّد کردن التصوّن تکلّف الصیانة التکوّن
هست شدن التلوّن برنگ شدن ه التشوّه گوسفند صید کردن ویقال
لا تشوّه علیّ ای لا تقل ما احسنک فیصیبنی بعینه وتشوّه له ای تنکّر له وتغوّل

التفوه سخن کفتن وفی الحدیث فلما تفوه التقبح ای دخل فم التقیع ومن

الاجوف الیائی ب التطیب خویشتن را خوش بوی کردن التعیب عیب کردن

التغیب غایب شدن التهیب ترسیدن یقال تهیبت الشیء و تهیبنی الشیء

ای خفته وخوفنی وشکوه داشتن ث التریث درنک کردن التمیث نرم

شدن زمین ج التهیج برخاستن [illegible] و ترماو آنچه بدان ماند ج التضیح

التضوح فی [illegible] الاستنیح هو الذی یرد الحوض آخر الناس بعد ما شرب ماء

الحوض [illegible] ایلا مختلطا بالغیره واصله من الضیح والضیاح وهو اللبن الذی مزج

بالماء حتی کاد یغلب سواده الی بیاضه التطیح التطوح التقیح ریم کرفتن

التشیخ پیری نمودن التطیخ آلوده شدن د التزید در سخن افزون کردن

وکران شدن نرخ و التزید فی السیر فوق العنق التصید الصید التمید

خرامیدن التقید خویشتن را بند کردن ر التحیر سرکشته شدن و

المکان بالماء امتلاء التحیر برکزیدن التدیر سرای کرفتن تبصیر [illegible]

اذا نزع الیه فی الشبه التطیر فال بد کرفتن ویعدی بالباء و بالی التغیر

حال بکشتن ویعدی بعن التهیر ریهیده شدن ز التحیز برخود

پیچیدن یقال مالک تتحیز تحیز الحیة وقال سیبویه هو تفعیل من حز

تفعّل

التميّز از يكديگر جدا شدن س التقيّس التشبّه بقيس او التمسّك منهم بسبب
اما بحلف او بجوار و ولاء التكيّس زيركى نمودن التميّس خواميدن ش في
الحديث فتجيّشت انفس الصحابة منه اى جاشت وجبنت و روى ايضا بالحاء
ومعناه نفرت التعيّش بحيلت زيستن ض التحيّض حايض شدن زن وتحيّضت
اى قعدت ايام حيضها عن الصلوة ومنه الحديث تحيّضي في علم الله ستًّا
او سبعًا التقيّض مانندگى كردن بكسى وبيوفتيدن ديوار و پاره پاره شدن خا
مرغ ط التعيّط الاعتياط ظ التغيّظ خشم گرفتن التفيّظ التميّظ ع التريّع شد
آمد كردن مايع التشيّع دعوى شيعه كردن التصيّع خشك شدن گياه
التضيّع التضوّع تميّع الشئ اذا جرى على وجه الارض غ التبيّغ التبوّغ
زيّغ التزيّن ف التخيّف التخوّف التصيّف بايستادن جاى مقام كردن
تضيّف ميهمان شدن وبحسبيدن التغيّف حسبيدن التهيّف درباد
مقام كردن ق التريّق درفشيدن شراب التريّق التريّق ل
تخيّل خيال بستن يقال خيلته فتخيلني و سزاوار شدن آسمان باريدن
تخيّلت على الرجل اذا اخترته و تفرّست فيه الخير التزيّل پراكنده شدن

597

التقیل ابنوه شدن درخت التقیل اقتدا کردن ومانندی کردن بکسی وشراب

خوردن وقت قیلوله التکیل التکلی التقیل رنهیده شدن م التخیم خیمه زدن

التسنیم آتش بجای در شدن التنیم میغنا کشدن ن التبتین بجای آوردن و هوید

شدن وود نکردن التحین هنگام جستن یقال تحین الوارش اذا انتظر وقت

الاکل لیدخل و منه الحدیث تحینوا نوقکم التحین ان تحلبها مرة واحدة فی وقت

معلوم التدین دین دار شدن و یعدی بالباء و وام خواستن التزین آراسته

شدن و یعدی بالباء التمین بنسیه فاستدن وان یکون فی مجلد دوائر

رقیق و ذلک عیب فیه و بچشم کردن و تعین الشیء لزمه بعینه التقین آراسته شدن

التلین نرمی کردن و یعدی باللام ٧ التزید سر آمد کردن میخ و کور آب

ومن الناقص ب التجبی خبا کردن الترنی بر وردن الترنی کوی ساختن

صیاد خویشتن را تا درا بجای پنهان شود التصبی دل بردن التقبی قبا پوشیدن

التلبی بالاکتباء فی الحدیث جاء یتهبی ای معض مد ود ت البنی متستان

جایی مقام کردن و یعدی بالباء التغبی نافرمانی کردن التغنی جوانمردی ورزیدن

وجوانی نمودن المتمتی فی نزع القوس مد الصلب ج التجی التعمد و

تفعّل

التجرّی و الاقامة بالمکان ایضا و الابلاغ بالشیٔ و اللزوم له و فی الحدیث و
تحجّی ای زمزم مأخوذ من الحجاء و هو الزمزمة التّدجّی الدجو التزجّی الرجاوة
التزجّی راندن روزکار کذاشتن التّهجّی بهجا کردن سخن ح التدحّی الانبساط
الترحّی کرد شدن التضحّی چاشت خوردن التلحّی دستار در سر بستن
چنانکه در زیر زنخ در آید التّنحّی باز باز شدن و فی الحدیث فتنحّی قبل
وجهه معناه قصد الجهة التی الیها وجهه من قولکم نحوت الشیٔ انحوه خ
التسخّی تکلّف کردن در سخاوت و یعدّی بعلی التمخّی بیزار شدن د التبدّی
ببادیه مقیم شدن و پدید آمدن چیزی التحدّی نبرد کردن با کسی
التردّی ردا بر افکندن و هلاک شدن و از جایی در افتادن یا در لو افتادن
در جایی التّسدّی بر زو چیزی شدن التصدّی بپیش آمدن یقال
تصدّی له ای تعرّض و هو الذی استشیر من ناظر الیه التعدّی فا کذشتن
و از وی جستن بر کسی التغدّی چاشت خوردن التّندّی التسخّی و جر کردن
شتر میان نهل و علل و فی الحدیث لم یتندّ یقال ما ندّیت بشیٔ یکرهه ای
ما اصبت و ما ندّیت هذا الامر ای ما قربته ر التبرّی التصدّی و التعرض
التحرّی صوابترین جستن و منه قوله تعالی فاولئک تحرّوا رشدا

ای توخواو بحمرو او بدرنگ کردن التدرّی فریفتن وموی فرو کردن زن
التذرّی بر ذروه چیزی شدن التذرّح فی اشراف القوم الترّدی بالزیارة
التسرّی سریت خریدن یقال تسرّی الرجل واصله تسرّر من السّر النکاح
ان ضد العلانیة ای السرور فابدلوا من احری الراآت یاء وقیل الیاء اصل
وهی بدل من الواو فی السروة وهو الشرف وهذا القول اصح لقولهم تسرّاها ولا
یقولون تسرّرها وتکلّف السروة ایضا وفی الحدیث یرد متسرّیهم التسرّی
الذی یخرج فی السّریة باذن الامام وفی حدیث آخر الیوم تسرّی ای یقتل
سریکم التشرّی خوارج شدن التعرّی برهنه شدن التفرّی واشکافته شدن
و[illegible] التقرّی از پی فراشدن التهرّی بعصا زدن التعزّی شکیبائی
وانتساب کردن التنزّی التوثّب و التسرّع ش التحسّی آشامیدن بدرنگ
التکسّی گلیم پوشیدن ش الترشّی نرمی کردن بایکدیگر التعشّی شام خوردن
التغشّی پوشیده شدن و مجامعت کردن ومنه الحدیث فلمّا تغشّاها التفشّی
فراخ شدن وتباه شدن ریش التمشّی برفتن تفشّی شراب و [illegible] مانند
در اندامها ض التقضّی از درخواری وتنگی بیرون آمدن و گذشتن از استخوان
باز شدن التقصّی الاستقصاء وفی الحدیث تقصّیتها ای ضرب فی اقصاها

تفعّل

التنصّي معبر بشانه کردن وهو فی الحديث و التزوّج فی خيار القوم ض
الترضّی خشنود کردن پس از جهد تفضّيت من الفضّة و اصله تفضّضت
التقضّی از هوا در آمدن باز و آنچه بدان ماند و اصل هذا التقضّض فابدل من
احدی الضادات ياء وسپری شدن التمضّی بگذشتن التنضّی برهنه کردن شتر ط
التخطّی فا گذشتن التعطّی عطا خواستن و بمعنی التعاطی التغطّی پوشیده شدن
التمطّی خويشتن باز يد و خراميدن وقيل الياء مبدل من الطاء ظ التشظّی تو نو شدن
ازهم برخاستن بنی و آنچه بدان ماند چون نشکند التلظّی زبانه زدن آتش ع
التفعّی بدخو شدن و تفعّی الرجل صار کالافعی فی الشر بيقال اخرجنا تلعّی و اصله
تلعّع فابدل لو اقدمن و تلعّی العسل تعقّد غ التبغّی جستن ف التحفّی مبالغه
کردن در گرامی کردن و در پرسيدن از حال کسی و بعد يان بالباء التشفّی شفا جستن
يعدی من التعفّی مندرس شدن التقفّی از پی شدن و فی الحديث اذ امشی تکفّی
تکفّيا ای تمايل الی قدّام کما يتکفّی السفينة فی جريها و الاصل فيه الهمزة ثم ترکت
ق التبقّی التبقية الترقّی بالا بر شدن التسقّی خون و مانند آن در خويشتن
گرفتن التلقّی پيش واشدن و چيزی از کسی فرا گرفتن التنقّی بر گزيدن ک
التزکّی صدقه دادن و پاکی بردن التشکّی گله کردن التمکّی التوضّؤ و اصله

من تمكّن الفرس اذا مخل عيسه بركبته لـ تبلّيت خي اى تتبعته حتى استوفيته

التجلّى هو يدا شدن التحلّى پيرايه بر كردن ويعدى بالباء التخلّى خالى شدن

ومنه الحديث وتخلّيت اى تبرّأت من الشرك و انقطعت عنه التدلّى فرو

آويخته شدن و نزديك شدن ويقال تدلّى فلان علينا من ارض كذا اى اتى

ولا يكون التدلّى الا من علو الى سفل التسلّى سلوت افتادن و واشدن اندوه و تاريكى

وآنچه بدان ماند التصلّى كرم شدن بآتش التطلّى اندوده شدن ويعدّى بالباء

التعلّى بلند شدن بد رنگ ومنه الحديث يتعلّى عنّى اى يترفع عنّى و پاك شدن

از نفاس و به شدن از بيمارى التغلّى غاليه بكار داشتن التفلّى برپان شدن

و دشمنى نمودن التكلّى در آخر صفوف ايستادن در حرب وهو مقلوب من

التكيّل التملّى روزكار دراز برخوردارى كرفتن هر الترمّى تير در نشا نه

آن انداختن التسمّى نام نهادن خويشتن را و يعدّى بالباء

و تكمّت الفتنة الناس اذا اغشيتهم وقيل الياء بدل من ا

التّبنّى كسى را پسرى كرفتن و فى الحديث اذا اقعدت تبنّت اى وجئت بين رجليها

التثنّى دو تا كردن و برو درآمدن التجنّى جنايت نهادن و يعدّى بعلى

التحنّى مهربانى كردن و برو درآمدن التدنّى نزديك آمدن اندك اندك

تفعّل

۷۰۱

التّسنّي بكرديدن قيل الياء بدل من النون وقيل بل الياء منقلبة عن الواو في الاصل فيكون على هذا القول مأخوذًا من السنة ثمّ من اخذها من الواو التّمطّي اعمال الظهر واصله التّمطّط التّعنّي رنجانيدن و رنجور شدن والتّلطّخ بالعنية اخلاط تنقع في ابوال الابل ثمّ تطلى بها الابل من الجرب وهو في الحديث التّغنّي سرا ويدن ومنه الحديث و كاذنه للنّبي يتغنّى بالقرآن و بى نياز شدن وفسّر من لم يتغنّ بالقرآن بكليهما فمن ذهب الى الاستغناء فيكون مأخوذا من الغنى ومن ذهب الى التّطويب والتّحزين فيكون مأخوذًا من الغناء وهو انّ الصّوت الحسن اوقع في النفوس واجمع في القلوب وقيل كانت العرب تولع بالغناء و النّشيد في اكثر احوالها فلمّا نزل القرآن احبّ ان يكون القرآن هجيراهم مكان الغناء فقال ليس منّا من لم يتغنّ بالقرآن و في الحديث ربطها تغنّيًا وتعففا اي طالبا بنتاجها الغنى و العفّة التّكنّي كنيت كرفتن التّمنّي آرزو بردن و دروغ كفتن وخواندن والباب يدلّ على تقدير شيء و نفاذ انقضائه التّشهّي آرزو كردن ويعدّى بعلى التّلهّي بازى كردن و روزكار كذاشتن بچيزى ويعدّى بالباء وقوله تعالى فانت عنه تلهّى اى تتشاغل ومن اللّفيف المقرون خ التّحوّي كرد شدن و فاهم آمدن د التّروّي

سیراب شدن س التّسوّی راست شدن ومنه فلو تُسوّی بهم الارض
ای تستوی بهم ط تطوّتِ الحیّة تحمّت ق التّقوّی نیرومند شدن ک فی
الحدیث انّکوّی بجاریتی ای استدنی بها ل التّلوّی پیچیده شدن و من ابیاتی ب
التّبَیّی قصد کردن بچیزی ح فی الحدیث فتحیّا منّی یرید تحوّی و التّحوّی التّلوّی
التّزیّی التّزیّن یقال تزیّا فلان بزیّ اهلها ین ع تعیّا علیه الامر ای اعیا علیه
و من المهموز الفاء ب التّأدّب ادب گرفتن التّأرّب التّشدّد و التّأنّی
وخردمند شدن تأشّب القوم اختلطوا التّألّب جمع شدن التّأهّب ساختن و
یعدّی باللام ث التّأنّث مؤنّث شدن اسم د التّأبّد دژم شدن خالی شدن
منزل و عزب بنشستن التّأکّد استوار شدن ر التّأبّر کشن پذیرفتن خرما
التّأخّر واپس شدن و یعدّی بعن التّأزّر ازار پوشیدن خود را و بهم در شدن
نبات و قوی شدن آن التّأطّر بود در آمدن و ملازم شدن زن خانه را التّأکّر
کرّ تهاندن یعنی فرو بردن درخت نشاندن را تأمّر علیهم ای تسلّط س التّأبّس
بکردیدن التّأکّس التوجّع التّأنّس انس گرفتن و یعدّی بالباء ض التّأبّض شتر را
با باض بستن و بسته شدن وی یقال تأبّض البعیر و تأبّضته غیره و الاباض حبل
ی باهم آمدن نشا التّأرّض فادر و آمدن نبات و پیش آمدن و التّأقل الی

تفعّل

الارض ایضاط التأبّط چیزی در زیر بغل گرفتن و ردا ابر زیر دست راست در آوردن و بر دوش چپ افکندن و کان ابو هریرة ردیته التابّط ع التأمّع قول الرجل لکلّ واحد انا معک ف التأتّف گرد چیزی در آمدن و بجای مقام کردن التأسّف اندوه خوردن و یعدّی بعلی التألّف دل بدست آوردن و باهم سوسته شدن ق التألّق درخشیدن التأنّق نیک نیک دل بستن در کاری که آن نیکو تکلّف ل التأبّل باز ایستادن از مجامعت التأثّل فرو بردن جاه و اصلی گرفتن یقال تأثّل ای اتخذ اصلاً مالا التأجّل کله کله شدن گاو دشتی و آنچه بدان ماند و گرد آمدن آب در آب گیر و فی الحدیث فتأجّل متأجّل ای استاذن فی الرجوع الی اهله وطلب ان یتصرب له الاجل التأذّل التأذّق التأصّل التأثّل فی المعنی الثانی التأکّل خورده شدن دندان و آنچه بدان ماند و درخشیدن شمشیر از تیزی التأمّل نیک بنگریستن التأهّل زن کردن م التأثّم از گناه پرهیز کردن و تحقیقه القاء الاثم عن النفس التأجّم افروخته شدن آتش و سخت گرم شدن روز و سخت خشم گرفتن تأیّم القوم دارهم اذا طالوا الاقامة بها التأجم فی المعنی الثالث التألّم درد مند بودن ن التأذّن بیاگاهانیدن و بدانستن التأسّن بگردیدن آب و بهانه آوردن و درنگی شدن

وخوی کسی کرفتن ء التأبة التکثر التأتة مبدل من البغیة و الکبر و الخیلاء

ایضا التأله التعبد و التنسک التأمة مادری کرفتن فالهاء لام الفعل عند قوم

والصحیح انها زائدة ومن المضاعف المهموز الفاء ث التأثث بسیار کالا

شدن ج التأجج افروخته شدن آتش ن فی الحدیث المجلس یتأذی ای یموج فیه

الناس مأخوذ من ازیز المرجل ف التأفف اف کردن م التأمم قصد کردن

ومادر کرفتن و من الاجوف المهموز الفاء ب التأوب الاوب د

التأود برف دو آمدن ل التأول تاویل کردن ه التأوه آوه کردن ومن

الیائی د التأید نیرومند شدن م التأیم بی شوهر شدن زن بی زن شدن

مرد ومن الناقص المهموز الفاء ب التأبی بیزدی کرفتن وکردن کشی

کردن ت التأتی پیش باشدن کار و روبق کردن و بعد یان باللام خ التأخی

برادری کرفتن و التخیتی ایضا د التأذی رسیدن یقال تأذی الی ... أذی

آزرده شدن و یعدی بالباء ر التأری جایی اقامت و یعد ... التحری

ایضا س التأسی صبر کردن ل التألی سوکند خوردن م التأمی داید کرفتن

ن التأنی درنک کردن ومن اللفیف المهموز المقرون التأوی ...

التجمع ومن الیائی التأیی قصد چیزی کردن و درنک کردن ومن المهموز العین

تفعّل

ب التدأّب جستن باد از هرسوی ذ التردّد الارتياد التكأّد رنجانيدن
ر الترأّد بانگ کردن شیر س الترأّس رئيس شدن ل التفأّل اختر نیک گرفتن
و یعدی بالباء م التزأّم پوشیدن آب چیزی را وکشتن بزور ماده در آمدن
التشأّم شوم داشتن و یعدی بالباء و تشأّم الرجل انتسب الی الشام مثل
تعبس و تكوّف ومن المعتل المهموز العين التأدّد الاتاد ومن الناقص
المهموز العين ر فی الحدیث انه صلی الله علیه و آله وسلم قال لا يترأی
احدکم بالدنیا ای لا یدخل فیها و الاصل فیها رأی م التمأّی فراخ شدن پوست و
تباه شدن میان قوم ومن المهموز اللام ب التنبّأ دعوی پیغمبری کردن
ت التفتّأ کهنه و پاره پاره شدن جامه ج التجحّأ مولع و بخیل شدن بچیزی
و یعدی بالباء التجأّ بخم کردن د التبدّأ ابتدا کردن ذ تبذّأت القرحة
اذا فسدت و تقطعت ر التبرّأ بیزار شدن و یعدی بمن التجرّأ دلیری
کردن و یعدی بعلی تبرّأ علیه ای تطاول التقرّأ قرابتی کردن التمرّأ تكلف المروة
وفلان يتمرأ بنا ای یطلب المروة بنقصنا وعیبنا التهرّأ از هم بر گریدن گوشت
ز التجزّأ پاره پاره شدن و کشیده کردن بچیزی ع التهزّأ الهزأ س التفسّأ
التفتّأ ش التجشّأ بذدوغ شدن التفشّأ پراکنده شدن التكشّأ قدید

١٠٧

خوردن و پوست باز شدن ادیم ط التخطّأ خطا نمودن از خویشتن با آنکه
تو بر صواب باشی و تخطّأت به فی المسئلة ای اخطأت ف التدقّأ بتبیدن
التکفّأ فا واشدن ق التفقّأ شکافته شدن ک التلکّأ التباطؤ و التوقّف
و یعدّی بعن ل التلکّأ تاخیر خواستن التملّأ پر برآمدن م التمأّ جمع الشی
بعد الشیء التکمّأ احتماء الکماة تکمّأت الارض علی فلان استوت علیه وواراه
التهنّأ التهنّأ گوارنده شدن و من المعتلّ المهموز اللام
ج التوجّأ دست فاکسی چرا دن د تودّأ علیه ای اهلکت ض التوضّأ دست
و روی شستن و یعدّی باللام و اما قوله صلی الله علیه و آله و سلم توضّؤا مما غیرت
النار فقیل معناه نظّفوا ایدیکم من الزهومة ط التوطّأ بپای سپردن ک التوکّأ
تکیه کردن و یعدّی بعلی و من الخفیف المهموز اللام ب التبوّء جای گرفتن
أخذ من المبآءة و هی المحلة و یعدّی الی مفعول واحد و قال ابو علی یتعدّی الی
مفعولین ایضا و من الیائی بذیّا مطاوع ذیّا س التسیّأ شیر و در گاو داشتن
شیر بدو شیدن ف التفیّأ فا واگشتن سایه و در سایه چیزی شدن
ق التقیّؤ تکلّف القیء ه التهیّأ ساخته شدن و یعدّی باللام

باب التفاعل ب التجاذب از یکدیگر در کشیدن

التفاعل

التجانب التجنب التحاصب الترامي بالحصا وهو في الحديث التحارب
الاحتراب وفي الحديث تحارب بهما بريد انها كانت تعرضها لان يغرى من
حربت فلانا اذا احرشته على آخر واغريته به التراكب برهم نشستن التضارب
بايكديكر شمشير زدن التشاجب بهم درشدن كار را التعاتب بايكديكر عتاب
كردن التعاقب از پى يكديكر درآمدن التقارب بيكديكر نزديك شدن وفي
الحديث اذا تقارب الزمان قيل اقتراب الساعة وقيل اعتدال الليل والنهار وقيل
قصر مدة الازمنة ونقصها عما جرت به العادة فيها وذلك اذا اطلعت الشمس
من مغربها وقيل قصر ازمنة الاعمار وقيل تقارب احوال الناس في غلبة الفساد
عليهم التكاتب بيكديكر نامه نوشتن التكاذب بايكديكر دروغ كفتن التناسب
بايكديكر خويشي داشتن في الحديث تناشبوا اي تضاموا ونشب بعضهم ببعض
اي تعلق ث التخافت بايكديكر پنهان راز كفتن التهافت پياپى دراوفتادن
والتركيب يدل على سقوط شيء ث التحادث بايكديكر حديث كردن الترافث
بايكديكر فحش كفتن ج تباهج الروض اذا كثر نواره التخارج الشاهد في حديث
ابن عباس يتخارج الشريكان واهل الميراث قال ابو عبيد يعني اذا كان
المتاع بين ورثة او شركاء لم يقتسموه وهو في يد بعضهم دون بعض فلا بأس

٢١٦

ان يتبايعونه وان لم يعرف كل واحد منهم نصيبه بعينه ولم يقبضه ولو اراد
اجنبى ان يشترى نصيب بعضهم لم يجز حتى يقبضه البايع قبل ذلك وقد
رواه عن عطاء مفسرا فى الحديث قال لا بأس ان يتخارج القوم فى الشركة
يكون بينهم فياخذ هذا عشرة دنانير نقدا وياخذ هذا عشرة دنانير التخالج در
دل خليدن التداحج بايكديكر يار شدن التعارج خويشتن لنك ساختن
التعالج بهم واكوشيدن التمازج بهم آميخته شدن ح فى الحديث يتبادخون
بالبطيخ اى يترامون بها التدالح چيزى بچوبى برداشتن وهو فى الحديث
التذابح يكديكر را گلو بريدن التسامح آسان فرا گرفتن بايكديكر التصافح دست
يكديكر را فرا گرفتن در سلام التصالح الاصطلاح وهو متعد التفاسح در مجلس
فراخ وانشستن التفاضح رسوائى كردن ونمودن كه نباشد التفالح پشت
پشت يكديكر باز نهادن التمادح يكديكر را ستودن تناجحت احلامه تتابعت
بصدق التناصح يكديكر را نصيحت كردن والباب يدل على ملايمة بين الشيئين
واصلاح لهما التناطح يكديكر را سرو زدن ويكديكر را كوفتن خ التبازخ التو
واخراج المراة عجيزتها التراضخ الترامى بالحجارة التناسخ فى الميراث
ان تموت ورثة بعد ورثة واصل الميراث قائم لم يقسم ومنه الحديث

تفاعل

1:9

لم يكن نبوة الا تناسخت اى تحولت من حال الى حال يعنى امر الامة د

التباعد از يكديكر دور شدن التجالد التضارب التجاهد بذل الوسع و

المجهود التحاسد يكديكر را حسد كردن الترافد يكديكر را يارى دادن

الترادف بر يكديكر كشتى كردن و اكثر ما يستعمل فى هذا التباع التساند

پشت وا داشتن التعاقد با يكديكر عهد كردن و تعاقدت الكلام تعاطيت

التعاهد التعاقد و نيز با تعهد كردن التعاقد مكر كردن يكديكر را تقاعد به

فلان اذا لم يخرج اليه من حقه التماجد با يكديكر فخر كردن التناشد بهم شعر

خواندن التناكد التعاسر التشاهد كواهى كردن ر التبادر بهم بشتافتن

التباشر يكديكر را مژدكانى دادن التجاسر خيركى كردن فى حديث

الاستسقاء حتى رأيت المطر يتحادر على لحيته يريد ان سقف المسجد قد

وكف حتى خلص الماء اليه التحاقر حقير آمدن بچشم كسى و يعدى بالى

تحاذر الرجل اذا ضيق بصره ليحدد النظر كقولك تعامى و تجاهل التحاصر

دست يكديكر فرا كرفتن در رفتن التدابر پشت بر يكديكر كردانيدن التداثر

فرسودن با يكديكر التذاكر بهم ياد كردن التذامر يكديكر را بر جنك او ژوليدن

التساكر مستى نمودن بى مستى التشابر نزديك كشتن در حرب بيكديكر

بشتافتن

كانّه صار بينهما شبرا و يدّ كلّ واحد منهما الى صاحبه الشبر التّشاجر
با يكديكر خلاف كردن و با يكديكر نيزه زدن تشازر القوم اى نظر بعضهم
الى بعض شزرًا و هو نظر الغضبان بمؤخّر العين التّشاعر شاعرى نمودن كسى كه
شاعر نباشد التّصابر با يكديكر صبر كردن دو كروه در جنك التّصاغر التّحاقر
التّضافر و التّظاهر هم پشت شدن و منه يقال تظاهر لحمه دينه و التّظاهر التّدابر
كانّه ولّى كلّ واحد ظهره الى صاحبه التّعاسر با يكديكر دشوار فرا كرفتن التّعاشر
بهم زيستن التّعاقر يكديكر را كشتن و نبيذ كردن با يكديكر در پى كردن شتر تعاكر
القوم اختلطوا التّفاخر با يكديكر فخر كردن و الباب يدلّ على عظم و تقدير التّقاطر
پياپى شدن التّقامر بهم قمار بازيدن التّكاثر با يكديكر نبرد كردن ببسيارى
قوم و مال التّكادر نبوسته ... نكريستن التّناثر بهم پاشيده شدن
التّناجر فى القتال التّشاجر عليه و يقال ما لهم تتناجرون اى تتقابل البناء
و يكديكر را بيم كردن التّناصر يكديكر را يارى دادن التّناظر بهم نظر كردن
يقال دورنا تتناظر اى تتقابل و تناظر القوم بينهم الحقوق اى تسامحوا فيها
التّناقر بهم بحاكم شدن تا اصل كه بزركتر است التّناكر التّجاهل التّنادر بريكديكر
دعوى باطل كردن التّهاجر از يكديكر بريدن ن التّبارز با يكديكر بيرون شدن

تفاعل

١٥٦/١١

التحاجز از یکدیگر باز شدن دو گروه در حرب التغامز یکدیگر را بچشم
اشارت کردن التنابز یکدیگر را لقب نهادن و یکدیگر را بلقب خواندن
همایتنا هزان امارة بلد کذا ای یتبدران س التجالس بهم نشستن
التحارس خویشتن کنک ساختن التخالس از یکدیگر در ربودن التدارس بهم
درس خواندن التشاخس پساپس شدن دندانها و تباه شدن میان قومی التشارس
با یکدیگر دشمنی کردن التشاکس با یکدیگر بدخویی کردن التطارس با دندانه شدن
چیزی التعامس خویشتن غافل ساختن و تعامس عنی فلان ای تعامی علی و
ترکنی فی شبهة من امره التقاعس با پس شدن فی الحدیث عذر تناخس ای یصیب
بعضها فی بعض کان الواحد ینخس الاخر ای یدفعه التنافس عیب کردن و یعدی بفی
ش التغاطش التعامی عن الشیء التفاحش سخت زشت شدن و با یکدیگر فحش گفتن و کردن
هو فی الحدیث التقارش نیزه بهم در شدن در حرب التناجش بر یکدیگر افزون
بمعلم نیز در خریدن و هو فی الحدیث و التراکیب یدل علی اثارة شیء التهارش در یکدیگر
افتادن سگان ص التخالص التصابی التراقص و التقارص بنوبت کردن گرومی
چیز متوافق لکل واحد منهما اصل برأسه و قیل التراقص مقلوب ض التباغض
یکدیگر را دشمن داشتن التراکض بهم ستور دوانیدن التعارض یکدیگر را پیش آمدن

التقارض بوام فرادادن یکدیکر را ویستعمل فی الخیر والشر والفرقان یتقارضان
النظر اذا نظر کل واحد منهما الی صاحبه شزرا واصل القرض القطع ومنه الحدیث
ویتقارضون یقال قرض الشاعر اذا قطع بعضه وامضی من قصیدته شیا التمارض
خویشتن بیمار ساختن التناقض ضد یکدیکر شدن والباب یدل علی نکث شی
التناهض فرا یکدیکر ساختن در حرب ط التنابط التضارب التساقط بیو فیه نانه و
دیو کندن وخویشتن بر چیزی افکندن التضاغط یکدیکر را افشردن در زحمت
التفارط بر یکدیکر پیشی کرفتن ومنه الحدیث تفارط للغزو ای تباعد وایست من
اللحاق بالنبی وکل شیء سبقه فقد فرط التهارط التشایم ظ التلاحظ در یکدیکر نکریستن
التقارظ بکدیکر راستودن ع التتابع پیاپی شدن التجادع المجادعة التخادع
فریفتن نمودن از خویشتن التخالع بایکدیکر خلع کردن التدافع یکدیکر را دفع کردن
التراجع وا پس آمدن الترافع بهم چیزی برداشتن التسارع بهم بشتافتن
التسامع از کسی بر کفتن ویعدی بالباء فی الحدیث وان تفاقعت عیناک
ای رمضتا ماخوذ من الفقاقیع التهادع التهافت فی الشیء والتطاعن بالرماح
ویعدیان بالباء وموت البعض فی اثر البعض التقادع بهم فرعه زدن بهم
شمشیر زدن التقاطع از یکدیکر بریدن التماجع التماضغ والترافق التنازع کار

تفاعل

از یکدیگر فرا گرفتن و بهم خصومت کردن ق فی الحدیث فاذا تجاحفت قریش
معناه تقابلت التجانف حسبیدن و یتعدّی باللام التحالف بهم سوگند خوردن
و بایکدیگر عهد بستن التخالف بایکدیگر خلاف کردن الترادف پیاپی شدن و هم
و هم پشت شدن التراصف نیک در بر یکدیگر آمدن التعارف یکدیگر را شناختن
الحدیث بما تعارفت الانصار یوم بعاث یحتمل ان یکون من عرف اللهو و ضرب
المعارف علی تلک الاشعار للتحریض علی القتال و یحتمل ان یکون من العریف و هو
اصوات الوغا تعریف الرباع و غریف الجن و هو جرس اصواتها التعاطف بر
یکدیگر مهربانی کردن التغادف بهم انداختن و بهم انداخته شدن التکاثف
کثیف شدن یقال لو تکاشفتم ما تدافنتم ای لو انکشف عیب بعضکم لبعض التناقف
الانتقاف التناسف راز کردن بایکدیگر التناصف انصاف یکدیگر بدادن از
خویشتن لا التهانف الانهاف ق التحامق حمق نمودن بی احمقی الترافق
حمراهی کردن و بهم یار بودن التسابق بر یکدیگر پیشی گرفتن التصادق بایکدیگر
راست گفتن و دوستی ورزیدن داشتن التصافق دست بر دست یکدیگر زدن
در بیعت التطابق اتفاق کردن التطارق از پی یکدیگر فرا شدن شتر التعانق
دست بگردن یکدیگر فرا کردن و یستعمل فی المودة التلاحق در یکدیگر رسیدن

التلافق التلازم ک التبارک التعالی و التعاظم و الباب یدل علی ثبات الشیء

التدارک دریافتن و دریکدیگر رسیدن التداعک بایکدیگر کاویدن در حرب

التشارک الاشتراک التضاحک خندیدن التداحک التداخل التماحک بایکدیگر لجاج کردن

التماسک خویشتن فرو گذاشتن ومنه حدیث بادن متماسک ای معتدل

الخلق یمسک بعضه بعضا التمالک بر خویشتن پادشاهی داشتن التهالک حرص

او فتادن بحرص و انهماک و تهالک الرجل علی الفراش ای سقط [illegible]

التبادل بیکدیگر بدل کردن التثاقل خویشتن را گران ساختن التجادل بایکدیگر جدال کردن

التجاهل نادانی کردن بی نادانی التجاقل و التحامل بر کسی حسبیدن در خصومت و

آنچه بدان ماند و یعدی بعلی و تحاملت علی نفسی اذا تکلفت الشیء علی مشقة

التخاتل التخادع التخاذل یکدیگر را فرو گذاشتن و واپس شدن و ضعیف شدن و

الوحشیة اذا اقامت علی ولدها التخاصل بایکدیگر گرو بستن در تیر انداختن

التداخل بهم در شدن و یقال تداخلنی منه شیء التراسل بیکدیگر پیغام و نامه فرستادن

التراکل پای فا یکدیگر زدن التساتل پیاپی شدن التساجل التفاخر التساهل

التسامح التشاغل خویشتن را مشغول کردن از چیزی التشاکل التشابه

التعاجل شتافتن بایکدیگر التعادل بایکدیگر راست شدن التعاطل المواطلة

تفاعل

التغافل خردمندی نمودن بی خردمندی و فی الحدیث یتعاقلون بینهم تعاقلهم
الاولی ای یکونون علی ما کانوا علیه فی الجاهلیة فیما یأخذونه من الدیات بکر
و یعطون و منه حدیث عمر انا لا نتعاقل المضغ بیننا ای لا یأخذ بعضنا من بعض
العقل و هو الدیة و المضغ جمع مضغة و هی القطعة من اللحم التغازل
عشق ورزیدن بایکدیکر التغافل غفلت نمودن بی غفلت التفاضل از یکدیکر
افزون آمدن التقابل بایکدیکر بهم برشدن و روی فراروی کردن و التغابل
بایکدیکر کارزار کردن التکاسل خویشتن کاهل ساختن التکامل تمام شدن
التماثل از بیماری به شدن و مانند یکدیکر شدن فی الحدیث امور متماثلة
ای متطاولة التماقل التغاط تناثل النبت ای التف و صار بعضه اطول من بعض
تناثل الذ ... ای انتسبوا التناجل بکار کردن بایکدیکر التنازل مثل التقابل
التناسل از یکدیکر بزادن التناضل بایکدیکر تیر انداختن م التحاکم بایکدیکر
بحاکم شدن و یعدی بالی التحالم حلم نمودن بی حلم التخاصم بهم خصومت کردن
التراجم بیکدیکر سنک انداختن التزاحم انبوهی کردن و یعدی بعلی فی الحدیث
یتزاعمان بشیء یختلفان فیه التسالم بایکدیکر صلح کردن التشاتم بایکدیکر قرعه زدن
التشاتم یکدیکر را دشنام دادن التصادم بهم واکوفته شدن التصارم التقاطع

۱۱۸

التضلج کژ شدن دهن و مخزلف شدن التظالم مظلومی نمودن بی مظلومی فی الحدیث ما کنا نتغلجم ای یکبی دیوذی التعاظم بزرگی نمودن و بزرگ آمدن التعالم بهم بدانستن التفاقم بزرگ شدن کار التقادم دیرینه شدن التقاسم بهم وابخشیدن و بهم سوگند خوردن التکاتم از یکدیگر پوشیدن التکادم کرم نمودن بی کرم التکالم با یکدیگر سخن گفتن پس پرسش التراحم با هم بهوستن و نیکو ایلام شدن و زن التلاطم با یکدیگر طپنچه زدن التلاکم با یکدیگر مشت زدن التنادم با یکدیگر ندیمی کردن التهادم بهم بیفتادن التهادم خویشتن پیر ساختن ن التحابن برابر شدن التحاسن نیکو کردن الترادف التکاتم و یکدیگر رادف کردن التراطن و بی گشتن بلغت عرب التراهن بهم گرو کردن التشاجن بهم در شدن التصافن بهم وابخشیدن آب التضاغن بر یکدیگر کین گرفتن التطاعن با یکدیگر نیزه زدن التغابن با یکدیگر غبن کردن التلابن با یکدیگر شیر خوردن التماجن مسخرگی نمودن تهادن الامر استقام ه البادیه با یکدیگر بدیهه گفتن التباله خویشتن ابله ساختن التشابه و التشاکه بهم بهم مانندن و من المضاعف ب التحابب یکدیگر را دوست داشتن التسابب یکدیگر را دشنام دادن و از یکدیگر بریدن التصابب باقی آب گرم

بلغ عم

باب

اناباشد آشامیدن ت التحاتّ فروریزان ث التحاثّ یکدیگر را
براو ژولیدن ج التحاجّ التخاصم التفاجّ پای لمزهم باز نهادن التلاجّ بایکدیگر
بستیهیدن ح التشاحّ حریصی نمودن د التبادّ همتای خویش فراگرفتن در
حرب التحادّ بایکدیگر خلاف کردن التراد بریکدیگر رد کردن التضادّ با
یکدیگر دشمنی وناهمتایی کردن التعادّ التعدّد التنادّ ازیکدیگر رمیدن ر
التبارّ بایکدیگر نیکویی کردن التسارّ بایکدیگر راز گفتن التضارّ باهم آمدن
گروهی التعارّ بشب بیدار شدن ولایکون ذلک الا مع کلام التفارّ ازیکدیگر
بگریختن التقارّ بایکدیگر فروگرفتن س التماسّ یکدیگر بسودن ص
التقاصّ بایکدیگر وابخشیدن التراصّ تنگ دربریکدیگر بایستادن التقاصّ
قصاص ازیکدیگر بستدن یقال تقاصّ القوم اذا قاصّ کل واحد منهما صاحبه
فی حساب اوغیره ض التخاضّ التحاتّ التعاضّ یکدیگر را گزیدن ط التغاطّ
... یکدیگر بآب فروبردن ظ التکاظّ ازحد درگذشتن در دشمنی بایکدیگر
التماظّ بایکدیگر بکار کردن ف التدافّ بریکدیگر نشستن التشافّ
هرچه درانا باشد از شرابها بخوردن التضافّ بهم رسته زدن یقال
تفاف باهذا ناقتک ای احلبها بعد الحلبة الاولی ق التحاقّ التخاصم

التداق المذاقة التشاق التحادث تباكّ القوم اى ازدحموا فى الحديث حتى
اذا تحاكت التركب معناه ازا تساق تنانى الشرف التداكل التباكل ل
التجال التعاظم التحال التحاب التضار خويشتن كرراه ساختن التطال
كردن بيفراشتن تا چيزى كه دور باشد ببينى تعاللت الناقة اذا استخرجت
ماعندها من السير مأخوذ من العلالة وهى البقية التقال اندك شمردن
هو فى الحديث م التتام تمام شدن يقال تتاموا اى جاوا كلهم وتموا التناء
بهم بوبيدن التضام خويشتن كرساختن التضام واهم آمدن ن التجان
خويشتن ديوانه ساختن التشان التثن ومن المعتل ب التواثب
بهم برجستن التواهب بيكديكر بخشيدن ث التوارث ميراث يافتن از
يكديكر ج التواشج بهم درشدن ح تواطحوا الشئ فيما بينهم اى تداولوه
د التوارد بهم باب آمدن التواحد بايكديكر وعده نهادن در خبر التوافد
بهم بجايى شدن التوالد بهم بزادن وتوالدوا اى كثروا وولد بعضهم بعضا
ر التواتر بيابى شدن التواقر بسيار شدن ص فى الحديث ثم تواقصت به
لا يسقط يقول اسقط على الزدة بعنقى وهو ان يحنى عليها عنقه ع التوادع
التصالح التواضع فروتنى نمودن ووضيع شدن ف التواصف بهم

تفاعل

۶۱۹

وسف کردن التواقف بایستادن دو کره در جنگ وجز آن ف التواثق با

یکدیگر استوار می کردن فی الحدیث فتواشقوه باسیافهم ای قطعوه کما یقطع

اللحم اذا قدد التوافق الاتفاق والتظاهر التوافق بهم رفتن ل التواصل

بایکدیگر پیوستن فی الحدیث فتواکلا الکلام ای اتکل کل واحد منها علی الآخر

[illegible] ن التوازن هم تنگ آمدن ومن [illegible]

التواد بایکدیگر دوستی کردن ومن اللفیف المقرون التوادی پنهان

شدن ویعدی بعن ومن [illegible] التواصی یکدیگر را اندرز کردن و پیوسته

شدن نبات بیکدیگر ف التوافی بهم تمام شدن ل التوالی پیاپی شدن

ن التوانی سستی کردن ومن المعتل الیائی د التیاسر بجانب چپ

شدن و رده بعضهم وفی الحدیث تیاسروا فی الصلوة یقول تراضوا بما

استیسر ولا تغالوا به ل التیامن براست شدن و رده بعضهم ومنه

[illegible] فامرهم ان یتیامنوا عن الغنم ای یأخذوا بیساره و من

الاجوف الواوی ب التجاوب یکدیگر را جواب دادن التناوب

بنوبت کردن ت التفاوت فرو ترشدن و حکی ابو زید بکسر الواو

کشیده

فتحها ایضا و هو علی غیر قیاس التماوت مردگی نمودن و خویشتن فا هم

۶۳۰

از پارسایی بد روغ ح التزاوج بایکدیکر هم جفت شدن ح یقال انهما ان یرید لیتزاوجان بالمعروف ای یأخذ هذه مرة وهذه مرة التطاوح یقال تداوحت بهم النوی ای تطاوح الرجلان اذا تماوسا وتعالجا الشر بینهما التناوح التقابل د التعاود فی الحرب وغیره اذا اعاد کل فریق الی صاحبه التقاود الانقیاد ر التجاور بایکدیکر همسرایکی کردن التحاور التحاور التزاور یکدیکر را زیارت کردن و بخسپیدن ومنه قوی تتزاور عنه کهفهم التساور التواثب التشاور بایکدیکر مشاورت کردن التعاور از یکدیکر فرا کرفتن التغاور یکدیکر را غارت کردن ز التجاوز فاکدستی از کناکار ویعدی بعن وفا کذشتن از چیزی و هذا متعدٍ التجاوز از یکدیکر و نشنی درجنک س التشاوس بکوشهٔ چشم نکرستن از کبر التکاوس التراکم ش التناوش فرا کرفتن فی الحدیث یتهاوشون ای یدخل بعضهم فی بعض ص التخاوص بدنبال چشم نکریستن ض التخاوض فی الحدیث مثل التفاوض التفاوض مثل التداور یقال تفاوض القوم فی الامر ای فاوض بعضهم فیه بعضا و تفاوض الشریکان فی المال اذا اشترکا فیه اجمع و الترکیب یدل علی اتکال الامر علی آخر ع یقال تطاوع لهذا الامر حتی یستطیعه

تفاعل

التوازغ بایکدیکر دستان آوردن ک تداوك القوم ای تضایقوا فی حرب اوشر التساوک حسبیدن ودر رفتن از ضعف ل التحاول بایکدیکر بکستن در حرب التداول از یکدیکر فرا کرفتن التزاول بهم وا کوشیدن التشاول یکدیکر را فرا کرفتن التصاول بر یکدیکر حمله بردن التطاول کردن کشی کردن ومنه الحدیث کانا یتطاولان علی رسول الله ای کل واحد من الحسن کان یدب عنه ولم یردّ به تطاول الکبر علیه نفسه ولکن کان یتطاول علی عدوه و التطاول التطال ایضا ومنه الحدیث تطاول علیهم الرب بفضله ای اشرف التعاول بایکدیکر سخن کفتن التناول فا کرفتن م التداوم کرد بر امدن مرغان بر چیزی التساوم بر یکدیکر بها کردن التقاوم بایکدیکر بایستادن در جنک التلاوم یکدیکر را ملامت کردن التناوم خویشتن را در خواب ساختن ن التصاون التصون التعاون هم پشت شدن و یعدی بعلی التهاون خوار داشتن و یعدی بالبا ... بن انیابی ب التعایب یکدیکر را عیب کردن ... ب بهم ... شدن ج التهاج بایکدیکر آغالیده شدن ح التصایح بانک بر یکدیکر زدن تمایح الغصن و السکران تمایل د التزاید افزون شدن ر التسایر بهم رفتن فی الحدیث فتسایره الناس یقول

١٢٣

اشتهروه بابصارهم و الشارة الهيئة د اللباس التغاير بهم بر يك شدن

و پراكنده شدن و درساز شدن چيزى ومنه الحديث ضن ما تغاير من

شعرك التغاير التغايب التغاير غير يكديكر شدن ز فى الحديث التمانع

وهو ان يحزب الناس احزابا بوقوع العصبية بينهم ش التعايش

بايكديكر زيستن ط التمايط تباعد القوم وفساد ما بينهم التهايط

التمايط ظ التغايظ خشم كرفتن بريكديكر ع التبايع بايكديكر بيع يا بيعت كردن

التسايع بيا بى درافتيدن ولا يكون الا فى الشر التشايع بايكديكر يار شدن

غ الترايغ بحسبيدن ف التسايف بايكديكر شمشير زدن التضايف

تنك شدن ق التضايق تنك شدن يقال تضايق القوم اذا لم يتسعوا

فى خلق او مكان ل التخايل باشكوفه شدن نبات وبغايت رسيدن

آن التزايل التباين التسايل روان شدن مايع ولشكر از هر سوى التكايل

بريكديكر نمودن انتمايل جنبيدن ومنه الحديث التمايل و

هو ميل البعض على البعض بالغارة ن التباين جدا شدن از يكديكر

التداين بيكديكر فروختن بوام التماين دروغ شدن ومن الناقص

ب التصابى عشق نمودن التعابى التغافى ت التفاتى جوانمردى ورزيدن

تفاعل

٦٢٣

ونتوى بمعنى برد اشتن ومنه الحديث تفاتوا اليه معناه تحاكموا اليه
التجاثى بايكديكر هم زانو شدن التآتى بهم ياد كردن ج التحاجى با
يكديكر برد برد ادن تفاجى الشئ صار له فجوة التناجى بايكديكر راز كردن
التهاجى يكديكر را هجا كردن ح التلاحى بكار كردن بايكديكر و دشنام
دادن يكديكر را خ التراخى تقصير كردن وتراخى ما بينهما اى تباعد د
التبادى المباداة وتشبيه كردن باهل باديه التعادى بايكديكر دشمنى كردن
و[illegible] شدن ميان قومى و گفته اند از يكديكر دور شدن وتعادوا اذا
اصاب هذا مثل ذا هذا من الغزو او يموت بعضه فى اثر بعض و فى الحديث
فى المسجد تعادى اى امكنة مختلفة غير مستوية التقادى يكديكر را در خزيدن
و بايكسو شدن از چيزى و از چيزى رهايى جستن التمادى دور
در شدن در بى راهى التنادى يكديكر را آواز دادن و بهم در انجمن
نشستن التهادى نرم رفتن و يكديكر را هديه فرستادن ذ التجاذى فى
ثالثة [illegible] مثل التجاثى ر التبارى بايكديكر نبرد كردن التجارى بهم رفتن
و بهم واراندن حديث التكارى بكرا فرستادن التمادى سبك شدن و
با يكديكر ستيهيدن ز التبازى اى وقع مؤخره التجازى تقاضا كردن س

التحاسی بهم آشامیدن تفاسئ الحنفساء اذا اخرجت اِستها للفساء
التناسی فراموش کردانیدن و فراموشی نمودن ش التخاشی بیکسو شدن
التقاشی شبکوری نمودن التماشی بهم رفتن ض التناصی ناصیه یکدیگر گرفتن
و در برابر یکدیگر افتیدن ض التراضی از یکدیگر خشنود شدن التغاضی
التکلف فی اذناء الجعون التقاضی وام بازخواستن ط التعاطی فراگرفتن
و در چیزی خوض کردن التناطی با یکدیگر کاویدن ع التداعی بر دیگر دادن
با یکدیگر و تداعت الحیطان للخراب ای تهادمت و معناه سقط واحد
و اخر بعده کان الاول دعا الثانی تداعی بنو فلان اذا انعوا قتلا لیحرض
بعضهم بعضا ع التباغی بر یکدیگر افزونی جستن التراغی با یکدیگر بانگ
کردن فی الحدیث وصیتی یتصاعون حولی ای یصوتون باکین ف
التجافی ضد المجافاة و تجافی جنبه عن الفراش ای تتجافیها الی الحکم
ای تخاصم: التلافی التدارک التصافی با یکدیگر دوستی ورزیدن
التلاقی و ادریافتن التنافی یکدیگر را نفی کردن ق التبنی با هم با
ماندن التساقی یکدیگر را آب و جز آن دادن التلاقی بیکدیگر رادیدن
و فراهم رسیدن ک التباکی گریستن نمودن التشاکی با یکدیگر گله کردن

تفاعل

٦٢٥

التّبالي پیار خوردن التّتالی پیاپی شدن تجالینا ای انکشفت حال کل واحد منا

لصاحبه التّجالی شکفتی وشربنی شی ... التّعالی بلند شدن وبیامدن

یقال تعال ولا یجوز ان یقال تعالیت ولا ینهی عنه ویقال قد تعالیت و الی ای شیء

أتعالی التّعالی بلند شدن وکران شدن شتر التّقالی سر خویش باجستن

شتر یکدیگر باجستن التّقالی یکدیگر را دشمن داشتن م التّحامی

یکسوی شدن التّرامی بهم سنگ یا تیر انداختن و انداخته شدن چیزی

یقال ترامی الجرح الی الفساد التّسامی التّباری التّعامی خویشتن را کور ساختن

ویعدّی بعن ن التّرانی بیکدیگر نزدیک شدن التّغانی از یکدیگر

نار شدن التّفانی بهم فانی شدن ه التّباهی التّفاخر التّلاهی بهم لهو کردن

ی وایستادن ویکدیگر را نهی کردن وبغایت رسیدن وتناهی الخبر ای

بلغ وتناهی الماء اذا وقف فی الغدیر وسکن والباب یدل علی نهایة و ...

... فارس ومن اللفیف المقرون ح ما تحاوت ... من حوت

الشیء اذا جمعته د التّداوی خویشتن را بچیزی دارو کردن ویعدّی بالباء

ر التّساوی برابر و یکسان شدن غ فی الحدیث فتعاوی علیه

المشرکون ... بینهم حتی قتلوه غ التّغاوی فراهم آمدن ...

ق قال ابو زيد اذا كان الغلام او الجارية او الدابة او الدار بين الرجلين فقد يتقاويانها وذلك اذا كانت جو[illegible] ها فقامت على ثمن فهما في التقاوي سواء فاذا اشتراها احدهما فهو المقيون دون صاحبه وقد اقتوى البايع والتقاوي والاقواء والاقتواء بين الشركاء فاما في غير الشركاء فلا، التهاوي ازيكديكر ددغاد افتادن ومن اليائي ع تغايا عليه الامر يعني اعيا عليه ع فاذا احاثم قد تغايا فوق روسنا يعني الغراب الاسود وتغايا من الغياية وهي كل شيء اظل الانسان فوق راسه مثل السحابة والغبرة والظلمة ونحو ذلك ومن المهموز الفاء ر يقال حي متأثرون متجاوزون مأخوذ من الاصار وهو الطنب التآمر يكديكر را التشاؤر ايضا ف التآزف نزديك شدن بيكديكر ت الانطاز في الحرب اذا اكل بعضهم بعضا ومن الناقص [illegible] خ التناتي [illegible] بجا [illegible] دري كردن با يكديكر د التآدي ساز وزكار س التآسي يكديكر را صبر فرمودن ومن اللفيف المقرون الفاء التآي التعمد ومن المهموز العين ب التثاوب التذاوب التذأب د التكاؤد نجائيدن [illegible] [illegible] كديكر

تفاعل

بانك كردن شير ش التناؤش اسباريدن و التأخر اخذ من النَّأش
وهو الحركة بالابطاء وقيل من النأي وهو التطلب ل التساؤل يكديكر
را پرسيدن و. از يكديكر خواستن التضاؤل نزار شدن م التداؤم
انبوهي كردن كار بركسى في الحديث ثم تشاءمت اي احضرت نحو الشام
التلاؤم ؛ راهم آمدن ومن الناقص المهموز العين ر الترائي
يكديكر را ديدن ودر برابر يكديكر افتادن وفلان يترائى اى ينظر الى
وجهه في المرآة او في السيف وترائي له شيء من الجن اي عرض له وفي الحديث
لتراؤن اهل عليين اي ينظرون وفي حديث آخر ترائينا اي تكلفنا
النظر هل نراه ام لا ش التشائي التباعد التنائي مثله ومن المهموز
اللام ج التجاجؤ التباطؤ ر التدارؤ با يكديكر خلاف كردن س تخاسؤا
بالحجارة اى تراموا بها ط التباطؤ درنكى شدن در رفتن التخاطؤ خطا كردن
وا خويشتن نمودن كه بر خطا ام ونباشي ف التكافؤ با يكديكر برابر
آمدن ك تكأكأ القوم ازدحموا ل التمالؤ هم پشت شدن ن تحانأ
عليه اذا اكب عليه التشانؤ التباغض ومن المعتل المهموز اللام ط تواطؤا
على ر اذا اتفقوا ا [illegible] الافعلال ب

۱۲۲۱

الاحسباب سیاه و سبید و سرخ شدن چنانکه این رنکها در وبازیابی
الاشهباب سبید شدن اسب ب الاذفیات ریزه شدن الاکمتات
کمیت شدن اسب ت الابغثاث خاک رنک شدن الاغبثاث الابغثاث
وقیل مقلوب منه ج الاخرجاج سیاه سبید شدن ح الاملحاح سیاه
سبید شدن کوسفند د الارمداد خاکستر کون شدن الارتداد و
الارنداد شتافتن ر الاحمرار سرخ شدن الاخضرار سبز شدن الاصفرار
زرد شدن الاغبرار کرد آلود شدن س الاحلاس سیاهی شدن که با سرخی
زند الادبساس سیاه سرخ شدن اسب و مرغ چنانکه لون او با هردو زند
اربش القوم ذهبوا ش الاربشاش رخش شدن اسب ض الارفضاض
پاشیده شدن اشک و آب و آنچه بدان ماند ط الارقطاط سبید و سیاه شد
ظ الانططاظ سبید شدن لب زودین اسب ق الابلقاق ابلق شدن
آن سبیدی باشد با نیکی دیکر الارمقاق ضعیف شدن الاورقاق
کربه چشم شدن ک الارمکاک سخت سرخ شدن سبز چنانکه به
سیاهی زند ل الاخضلال تر شدن زمین الاشعلال سبید شدن
برخی از دنبال اسب الامدلال الفتور و الاسترخاء م الادمام

سپید شدن دارد

الافعلال

سیاه شدن خر الادهام سیاه شدن اسپ الادغام سیاه شدن لب
زودین اسپ فی الحدیث فاذ لم ترده فتیه هب وقیل قبض الاقتمام گرد
رنگی شدن که باسرخی زند ... الاعوجاج کژ شدن
د الاسود اذ سیاه شدن الاقود اد دراز کردن شدن ل الاحورار
سپید شد سیاهه چشم سخت سیاه و سفیده سخت سفید شدن
الازورار بحسبید ن الاعورار یکچشم شدن الاقورار انجوع گرفتن و
وباریک میان شدن ل الاحولال احول شدن ومن الیائی ض
الابیضاض سپید شدن ومن الناقص ت الامتواء حزم کردن
... من هذا الباب یکون ماخوذا من المفتوح الارعواء و ایستادن و
یعدی بعن ومن اللفیف المقرون الاحوواء سیاه شدن وتصریفه
کتصریف ارعوی باب الافعیلال ب الاشهیباب
الاشهاب ت الاسخیتات فرونشستن آماس جراحت الاکمیتاد
الکمتات ج الاملیجاج هویدا شدن الاخرنجاج الاخرجاج الهاج
للبن اذا اختر حتی یخلط بعضه ببعض ولم یتم خثورته ولکن کل مختلط
الارغیداد الاهیجاج الابهیرار در از شدن شب و ابهار اللیل

الافعيلال

إذا انتام طلوع النجوم و استناد رذهب معظمه واكثره ذلك بعيد
ان يذهب محنة الليل ومنه الشيء الباهر المعني ويقال انتصف الليل وهذا
اصح لان بهرة الليل وسطه الاحميرار الاحرار الاخضيرار الاخضرار د
الاسحيرار هم زاد شدن گشت الاسمير ار گندم گون شدن الاصبير ار خشك
الاصفيرار الاصفرار الاغفيرار با برزه شدن جامه إقطار النبت بيبا
ملبس ز الادميزاز جنبيدن الا س الامليساس نسو شدن ط الارقيطا
الارقطاط ق الادميقاق الادمقاق الازريقاق الازرقاق ل
الاخضيلال بسيار شاخ و برگ شدن درخت م الادهيمام سياه شدن
آدمي وخر الادهيمام سياه شدن ومنه قوله تعالى مدهامتان اي
سود اوان من شدة الخضرة من الري الازنعام خشم گرفتن الاصحيام
زرد شدن تره ن الاشعيان كاليره شدن موى ومن المعتل ج
تنزل ابراد الازمس ساره ردا و اصله اوراد صارت الواو بالكسر ما قبلها
ياء ومن الاجوف الواوي د الاسويداد الاسوداد ر الازويرار
الازورار ض الابيضاض الابيضاض ن الازيينان آراسته شدن
ومن اللفيف المقرون الاحوياء الاحواء باب الافعوال

الفعللة

الجردبة چيزی که پيش تو باشد برسو... پست بران نهادن تا کسی
ازان نخورد با جرشبة بپاشد ... اری الحطربة سخت بزه کردن
کمان و سخت حلق کردانيدن فی اسل دردت بما عضه الثقاف ای خضع
وذل و الثقاف خشبة يسوی به الرماح وهو فعلل من درب وقالوا
مرحبک ... الرحب و الميم زائدة الشرعبة ببريدن بلد ازنای الشغزبة
پای بپای کسی برپيچيدن درکشتی الصعنبة بيان ثريد براوردن الطحلبة
بزغسمه کرفتن آب انطرطبة خواندن کوسفند نوی معثلب ای
مدرم مکسور العرقبة پی کردن ارض معقربة کثيرة العقارب وصدغ
معقرب بفتح الراء ای معطوف القحطبة شمشير بر زود کسی در آوردن
وبيفکندن کسی القرضبة بريدن ومنها سمی اللصوص قراضبة القرطبة
برو افکندن ... القعضبة از بن بر کندن ب الشنبثة ای التحبس عشق
باد ... و النون زائدة عن ابی عمرو الهنبثة الاختلاط فی البول ويقال ...
الارض الشديد ج فی الحديث اتی بجراب لولو بهرج ای ردی
وقال القتيبی احسبه بجراب لولو بهرج ای عدل به عن الطريق
... ... العشاير و اخذ به فی الطريق البهرج وفی حديث

٢٣٢

آخرہا اذ بہرجتنی معناہ اهدرتنی باسقاط الحد عنی الحد رجة تنک ومحکم باقتن
الحشرجة تخست کردن کسی که درجان کندن باشد الحملجة سخت تافتن
الخزبخة خوش عیش کرد ایندن الدحرجة و الدحراج ذرکرد ایندن
الدعلجة تشد آمد کردن المدملج المدرج الاملس الدهمجة بندی وار رفتن
الزبرجة آراستن الشمرجة بخیه دور ادور زدن الصهرجة صاروج کردن
آبخیدان مانند العذلجة نیکو پروردن العشلجة شاخهای نازک بیاوردن درخت
العهلجة احمق و بیهوده گوی شدن الهمرجة الاختلاط فی الخیر و الشر
الهملجة راه وار رفتن خ البلدحة خویشتن بر زمین افکندن الجملحة سه ستردن
الطرفحة بلند کردن بنا الفرشحة پای از هم باز نهادن الفرطحة و الفلطحة و
الطلفحة پهن کردن القردحة القرار علی الضیم وهی فی الحدیث الکرنحة و
الکردحة و الکرمحة عدو القصیر یترمط و یسرع خ الدبخة مطیع شدن
کبوتر ماده نر را ذ السرهدة نیک بر زدن التجردة برهنه کردن العبیدة
ندیم را آزردن العلهدة السرهدة القرمدة بخشت پخته بنا کردن
ذ الطربذة لاف زدن ولیست من کلام اهل البادیة ر البحثرة البعثرة
و بحثر اللبن تقطع و تحب البعثرة شورانیدن و آشکار اکردن التفرة

بعالله

التفجير التجمرة ريختن خون وجزآن جمر بالجمان اى جمع نفسه لبكيهم
الجمهرة بطر في ازچيزى آكاه كردن وفى الحديث جمهروا قبره جمهرة اى
اجمعوا عليه التراب ولا يطينوه الخنذرة نوكردن بنشته ونقش الدعثرة
بيوكندن وويران كردن الدغمرة شوريده كردن وآميختن الدمثرة نرم شدن
ازعضرة [illegible] ان رنك كردن الزمجرة باخويشتن ديدن الزمهرة چشم
سرخ شدن يا چشم الزبحرة قرع الابهام على الوسطى بالسبابة والاسم
الزنجير السنترة دريدن جامه الصنبرة باريك شدن بن درخت خرما
يابوست بازشدن وى الطخمرة كمان فازه كردن وبر كردن مشك العبقرة
درخشيدن شراب العسكرة لشكر ساختن العصفرة بكازيره رنك كردن
الغذمرة باخويشتن ديدن واز بن بستدن وفاراى دادن وبكزاف فروختن
الغشمرة ايتان الامر من غير تثبت القمطرة سرمشك بيستن القنطرة تشك
بستن پل وآنچه بدان ماند وفى الحديث قنطر فى الجاهلية اى صار له قنطار
من الذهب الكعبرة بشمشير پاره كردن ومنه سمى المكعبر الضبي لانه ضرب قوما
بالسيف ز الجربزة كربزى كردن وهى معربة الجرمزة الاجتماع الى ناحية
وحـ [illegible] ب عجيلات عن [illegible] يق وبكصت العرطزة العرطسة العلهزة

نیک نا پختن گوشت الهندرة اندازه کردن الا انهم صيروا الزاء سيناً

قالوا مهندس لانه ليس في كلام العرب زاي بعد دال بعدها زاي اس التهمنسة خراميدن

خلبس قلبه اي فتنه وذهب به الدغنسة لعب المجوس يدورون قد اخذ

بعضهم بيد بعض كالرقص يسمونه دستبند في الحديث امن اهل الرس

والرهمسة انه يقال هو يرهمس ويرهسم اذا كان يساور ويسار الشرمسة

الانقباض والنكوص العرطسة بايكسو شدن از بيكار العركسة برهم افكندن

العكمسة تاريك شدن العنبسة روى ترش كردن والنون زائدة العترسة

بعنف فراگرفتن ومنه الحديث اتعترسه ورواه المصحفون انتغير بينه وهذا

خطأ الفردسة جخبه كردن القرطسة بر نشانه زدن الكردسة گروه گروه كردن

وبند بر نهادن كسى وبندى وار رفتن الكركسة ترديد الشيء الهندسة مهندسى كردن

واصلها الزاي لانها مشتقة من الهنداز الا ان الزاي قبل كما ذكرت شر البرقشة

رنگ رنگ كردن ماخوذة من ابي براقش الخربشة افساد الكتاب ونحوه وهي في الحديث

صر الخليصة بكر يختن القرفصة ان يجمع الانسان ويشد يديه ورجليه ويشد اليدين

تحت الرجلين ايضا القرنصة تسرما به كرفتن ضر الة ضة برغنسه كرفتن

شراب العلهضة كاويدن در سر شيشه

يشهد الرحهكى كردن ...

وقيل هذه الكلمة بالصاد و الضاد تصحيف فع من جهة اللبث ط البرقطة

بايس نكريستن در كن بحتن وكام خرد نهادن الدغمطة الذبح و الميم زائدة عن

الجوهري و القرشطة ان تفرج بين رجليك قائما او قاعدا القرمطة خرد بنشتن

كام خرد نهادن ط في الحديث حلفظها الحلفاظ هو الذى يسوى السفر ويصلحها

اللعمطة تركونت از استخوان باز كردن ع البرقعة روى پوش پوشانيدن

البركعة بر چهار دست و پاى بايستادن و افكندن الدرقعة شتافتن در

گريختن زهنعت الجارية اى زينتها بطرقة مترجعة اى لاحروف لنواصيها

الصفقعة بالفاء و القاف جميعا كردن زدن و مفلس شدن الصلمعة موى

ستردن و چيزى از بن بر كندن العرقعة ترك از انگشتان بياوردن

القرصعة زشت رفتن و الانقباض و الاستخفاء ايضا القنبعة در غلاف شدن

شكوفهٔ درخت كرسعت الرجل ضربت كرسوعه ف خطرف البعير في سيره لغة

في جذرف اذا اسرع ووسع الخطو بالظاء المعجمة الخنرفة مشية كالهرولة

ومنها سميت خنرف و اسمها ليلى وقد خنرف الرجل اذا امشى مواجهة

يقلب قدميه كانه يعرف بهما الزحلفة كالدحرجة الزخرفة آراستن البرغفة

ذهفة خنكى [illegible] رفة التكبر القرقفة لرزانيدن ق حذلق

الرّجل بالذال وزيادة اللام عن الجوهري اذا اظهر الحذق وادّعى اكثر مما عنده
الحرزقة وا داشتن كسى وتنك فرا كرفتن بروى ويقال هى الحزرقة بتقديم الزاي على
الرآء الحملقة چشم باكشادن وتنك نكريستن الخبرقة والخرنقة پاره پاره كردن
وخرنق عمله اى افسده قالوا مخرق الرجل والميم زائدة ماخوذ من اختراق القول
الكائن بمعنى الاختلاق وهى مولّدة والرجل ممخرق والصحيح متخرق لانهم
يقولون تخرّق فلان بالمعروف الدّغرقة تيره كردن آب الدّغفقة آب ريختن
الدّهلقة كردونسو كردن الدّهرقة والدّهمقة بزيادة الميم عن الجوهري الدّهق
والدّهمقة طعام وجز آن چرب ونرم كردن ومنه الحديث لو شئت ان يدهمق
لى لفعلت الزّبرقة زرد كردن الزّحلقة كالدحرجة الزّهرقة تنك بخنديدن
السّرذقة سراپرده كردن الشّبرقة والشّبراق والشّربقة پاره پاره كردن
ك الدّهلكة كردونسو كردن ل البسملة بسم الله كفتن الثّرملة دژ الوان خوردن
الجحدلة بى كندن الجحفلة بيفكندن وانداختن والجعفلة مثلها الحردلة
والجزدلة پاره پاره خوردن كوشت الخرعلة لنك وار رفتن الرّعبلة پاره
پاره كردن السّبحلة سبحان الله كفتن السّربلة پيراهن پوشانيدن السّغبلة
چرب كردن سر وطعام السّنبلة بيرون [illegible] خوشه [illegible] و[illegible]

فعلله

٢٣٧

مَسْهَلَکَ الله من السهولة والميم زائدة شمعلة اليهود قرائتم طربل بوله
اذا امده الى فوق العبهلة مهمل كذاشتن العثكلة هودج بيار استن فالماضي
غثكل البغدلة بانك كردن بلبل الغربلة بغربال كردن وكشتن وپاره پاره كردن
الغرقلة كنده شدن خايه وفى الحديث فثكلتني امكم اخذ من الفسكل
وهو الفرس الذي يجئ فى الحلبة آخر الخيل القصملة بريدن الكربلة رخاوة
فى القدمين وتهذيب الحنطة المرطلة با لودن كل وجز آن النعثلة الخندقة
التهبلة پير شدن الهثملة سخن نرم كفتن الهرجلة الاختلاط فى الشئ
الهرملة موى بر كندن الهنبلة مشية الضبع العرجاء والنون زائدة عن
الجوهري م البرسمة علت برشكم كرفتن يقال برسم الرجل فهو مبرسم البرشمة
پيوسته نكريستن وبرشم الرجل اذا وجم واظهر الحزن البرطمة خشم كرفتن
البرعمة بيرون آوردن درخت غلاف شكوفه را البرهمة ادامة النظر وسكون
الطرف البلعمة الابتلاع بلدم الرجل اذا فزع فسكت بها الزية معجمة ترجم
كلامه اذا فسره بلسان آخر الحرجمة بيوكندن وهى فى الحديث الحزدمة الجذمة
الجرشمة الجرشبة وتيز نكريستن الحصرمة سخت بزه كردن كمان خضرم
الرجل اذا ... فى كلامه الحلقمة حلقوم بريدن المخضرم

١٣٨١

الشاعر الذي ادرك الجاهلية والاسلام مثل لبيد و الرجل الدعي واللحم الذي لا يدري امن ذكر او انثى والمخضرمة المرأة المخفوضة و الناقة التي قطع طرف اذنها

السرطمة فراخ گلو شدن الصلقمة تصادم الانياب الضرزمة شدة العض و التضرم عليه الطحرمة الطحمرة الطحمرة الطرسمة و الطلسمة سر در پیش

او کندن الغلصمة سر حلقوم بريدن في الحديث حفا بهم ... اي

منقار الترقمة بد پروردن الكرزمة نيم روزي خوردن الكلثمة پردروي

في الحديث فليست فيه لعيثة معناه لا توقف في ذكر مناقبه و بر تمادحه

اللهذمة بريدن اللهزمة سپيده در موي آمدن الهذرمة بشتاب خواندن

وگفتن ن الحلقنة دوبره از اخو كه خرما رطب شدن البرهنة اقامة

البرهان على الشيء وهو الحجة و النون اصلية عند ابن الاعرابي وعند

الازهري النون زائدة قال و الصواب ان يقال ابرد مكان برهن و البرهنة

كلمة مولدة برد فيه عنه كلمة مولدة مأخوذة من الزرقين العرتنة زيو (؟)

فادادن اديم معرتن اذا كان مدبوغا بالعرتن العرجنة بشاخ خرما

زدن و صورت وي برجامه كردن والنون زائدة في قول الزجاج و

في قول غيره اصلية وجعل الزجاج الكلمة مراجع الفجر ثانه زدن

...م للعص...

...ن زعة بلرمختن خروه لها الحولقة ... لا قوة الا بالله لعس

التو بلة ديك افزارد ديک كردن الحوصلة پر كردن حوصله الحوقلة و

الحيقال سخت پير شدن و عاجز شدن از جماع وهي ايضا مثل الحولقة

دو قل فلان اذا اختص بشيء من ماكول النود لة سست رفتن الهود لة

لرزيدن ومن الملحق بها بزيادة يا بين الفاء والعين ر البيطرة

بيطاري كردن البيقرة مانده شدن و از زميني بزميني شدن و اسراع بطا طي

الرجل فيه راسه و اقامة الرجل بالحصر مع ترك قومه بالبادية السيطرة

كاشته شدن ع الحيضعة بانك كردن در حرب الهيقعة بانك كردن

شمشير در زخم ل الجيعلة حي على الصلوة گفتن الخيعلة پيراهني ا[ستين]

پوشيدن الهيللة لا اله الا الله گفتن م الهينمة باخويشتن سخن نرم [گفتن]

تي ١٣٩

...سل و بير...

با سى د ان يظهر شيا باصـ ... ى ضلامة كالتسخن و التحلم و نحوهما ل السر

شلوار پوشانيدن تعول الرجل اى مشى مشية من يحتى التراب باحدى

قدميه على الاخرى يقبل فيهما الهرولة پوييدن ن العلونة و العنونة كتاب

را عنوان كردن ومن الملحق بها بزيادة ياء بين العين و اللام ز العثيرة

بر انكيختن كرد ط العذيطة مصدر العذيوط وهو الذى يحدث عند

الجماع ف الشريفة افزودن بركهاى كشت بريدن ل الجريلة زر اندود

كردن ومن الملحق بها بزيادة نون بين العين و اللام س القلنسة

كلاه پوشانيدن ء من المضاعف ب الجبجبة نماز پشين و آنچه بدن

ماند بخنكى بكردن ر رجاوة الشئ و اضطرابه الذبذبة فا واكردانيدن

وشتافتن در رفتن ومن هذا قرآه دمر ... بذ بين بكسر ... الثانية

اسناه

فعلله

ومعناه تحقون تارة الى هؤلاء وتارة الى هؤلاء القبقبة بانك كردن شير

وشكم الكبكبة نكونسار كردن اللبلبة مهربانى كردن ويعدى بعلى

ث الكنكثة فى الضحك مثل الحنين ث الدبثبة آشكارا كردن خبر

وكردن انكيختن الحثحثة براوژليدن اللثلثة مقيم شدن وشد آمد

كردن ووا داشتن اللمثمثة التخليط والمزمزة ايضا ج البجبجة نوا طتن

اين الججة بر كرديدن الجحجحة باهم آمدن از بيم وفهلى داشتن انديشه

خويش وبادستن جستن الدجدجة مرغ خانكى را خواندن ويعدى بالباء

وتاريك شدن الرجرجة جنبان شدن العجعجة بانك كردن وبند ياداد

بيم كردانيدن چون باعين باشد واين قبيلة قضاعة كنند كويند هذا

راعج خرج معج اى راعى ومعى اللجلجة لقمه در دهن فا وا كردانيدن

وسخن شوريده بكردن المجمجة بتشبى مشوش كردن ومجمج الرجل

بخبره اذا لم يبينه النجنجة جنبانيدن وترديد الرأى والابل عن الحوض

الحولة عند الفرع الهجهجة بانك بر سباع زدن ويعدى بالباء ح

بحبحة بانك كردن با كو فتكى آواز التحتحة صوت فيه بحة عند اللهاة

بحديث لم يكن اى كذبه زحزحة دور كردن الشحشحة بريدن رود

١٦٣

الفضفضة تفرق السراب الطحطحة شكستن و پراكنده كردن وطحطح طحطحة و طحطاحا اذا بدّدهم التحلحة التلحلح التخنخة التنخخ خ
البخبخة بخ بخ كردن كسى و بانك كردن شتر مست و بخبخوا عنكم من الظهيرة اى ابردوا مثل خبخبوا التجخجة حكاية صوت الجخجخ بانك كردن
ومنه الحديث تجخ فى جشمٍ اى ادع بها تفاخر معك و بيفكند ن و جخ اى اضطجع و تمكن و استرخى و فسر الحديث بهذا ايضا الدخدخة رام كردن
و خوار كردن د الكذكذة آواز كردن شمشير در وقت روشن كردن الهدهدة
بانك كردن مرغى كه طوق دارد و شتر فحل و جنبانيدن كودك تا بخسپد ر
البربرة الصوت و كلام فى غضبٍ الترترة جنبانيدن الثرثرة كثرة الكلام
و ترديده الجرجرة بانك كردن و ريختن و بكليهما فسر قوله صلى الله عليه وسلم
انما يجرجر فى بطنه نار جهنم فمن رفع الرآء من النار حمله على المعنى الاول
و معناه ان الذى يدخل جوفه هو النار و الاكثرون على الرفع و من نصب حمله
على المعنى الثانى الخرخرة صوت النائم و المختنق الدردرة خاييدن الزرزرة
بانك كردن سار الشرشرة پاره پاره كردن الصرصرة بانك كردن چرغ و باز
و آنچه بدان ماند العرعرة سر بشيشه ... يدن العزغرة كرديدن

فعلله

جنبانیدن درکلو ومنها الحدیث مالم یغرغر ای مالم یبالغ روحه حلقومه
کردانیدن سنان آواز را در حلق ویعدی بالباء وشکستن نای بینی وسرهٔ شلشه
الفرفرة شکافتن ومنها الحدیث تفرفر الدنیا ای تخرقها بالذم لها کما یفرفر
الذئب الشاة وجنبانیدن یقال فرفر الفرس اذا ضرب بفاس لجامه اسنانه وحرک
رأسه وناس یروونه بالقاف فی شعر امرئ القیس والخفة والطیش ایضا
الغرقرة بانک کردن شکم وبنک بخندیدن و آواز کردانیدن الکرکرة آسیا
کردن وهذه فی الحدیث واصلها من الکر وضوعف التکرار وعود الرجاء و
رجوعها فی الطحن مرة بعد اخری وغایت خندیدن وخواندن مرغ وکرد نیدن
باد ابر را از بهر کرد کردن وکرکرته عنی ای دفعته وردد ته الهرهرة جنبانیدن
وخواندن کوسفندان البزبزة سرعة السیر المزمزة والهزهزة جنبانیدن
س الحسحسة کوشت بر اخکر افکندن رسرس البعیر ای تمکن للنهوض
العسعسة کردیدن ددکان بشب وعسعس اللیل اقبل ظلامه ویقال
ادبر فعلی هذا الکلمة من الاضداد ومنه واللیل اذا عسعس ویدل علی ان
الاختیار ادبر قوله والصبح اذا تنفس وقیل مقلوب من سعسع وهذا الترکیب
اعنی سعسع یدل علی ذهاب الشیء وهذا قول ابن فارس الغسغسة

كربه راغس كردن القسقسة دبج الليل الدائب المسمسة شوريده شدن كار

النسنسة شتافتن مرغ در پريدن بش الخشخشة آواز كردن سلاح

وجامه وگياه خشك وكاغذ وآنچه بدان ماند القشقشة بيزار كردن

الكشكشة بانگ كردن مار وكاف خطاب را بشين بدل كردن

واين قبيلهٔ بنى اسد كنند النشنشة دود پوست مار كردن

البصبصة دنبال جنبانيدن الحصحصة هويدا شدن حق ومنه الآن حصحص الحق وتحريك الشىء فى الشىء حتى يستمكن ويستقر فيه ومنه

الحديث خل سبيلها يا حصحص وتحريك الشىء وتقليبه ومنه الحديث لان

احصحص فى يدى جمرتين احب الى من ان احصحص كعيتين والاسراع فى

السير الدصدصة دست بما شوى باز زدن در حال پختن المصمصة مثل

المضمضة الا ان المصمصة بطرف اللسان وفى الحديث القتل فى سبيل الله

ممصمصة اى مطهرة غاسلة من الذنوب يقال مصمص اناه اذا جعل فيه الماء

وحركه ومضمضه كذلك عن الاصمعى النصنصة جنبانيدن ومنه الحديث

وهو منصنص لسانه وقد يروى بالضاد المعجمة واحد ض الخضخضة

جنبانيدن آب وآنچه بدان ماند والاستمناء باليد وهذا فى الحديث

ادرضه

بعلله

الرضرضة شکستن الغضغضة کم کردن آب الفضفضة فراخ شدن جامه وزره و عیش القضقضة صوت کسر العظام والاعضاء عند الاخذ و القرس اللضلضة کثره ملعت الدلیل یمینا وشمالا المضمضة جنبانیدن آب در دهان و جش ویقال ما مضمضت عینی بنوم ای ما نمت النضنضة جنبانیدن مار زبان را و بانک کردن او ط العطعطة نعره زدن غوغا القطقطة باران خرد باریدن النطنطة کشیدن ظ الشظشظة فعل زبت الغلام عند البول العظعظة پیچیدن تیر در انداختن ع التعتعة فی الکلام التردد فیه من حصر او عی و ربما قالوه فی الدابة اذا ارتطمت فی الرمل الجعجعة بانک کردن آسیا زوادا شتن کسی بجایی بد و از جای برانگیختن و بکلیها فستران جعجع بحسین علیه السلام وقیل معناه ضیق علیه و فروخفتن شتر و فرو خوابانیدن الدعدعة خواندن گوسفند و پر کردن جفنه و کسی را که بیفتد دع دع گفتن و معناه قم فانتعش ای دع السقوط و العثار و جنبانیدن پیمانه تا بنشیند و گنجد الذعذعة پراکنده کردن و آشکارا کردن راز الرعرعة ور بالانیدن کودک الزعزعة جنبانیدن الشعشعة آمیختن شراب با آب الصعصعة و الصعصاع پراکنده کردن و جنبانیدن ... مضعضعة ویران کردن ...

وخوار کردن القعقعة بانک برکشو سفند زدن القعقعة و القعقاع بانک
کردن سلاح و کاغذ و پوست خشک و آنچه بدان ماند و نشاندن در زمین
الکعکعة واداشتن اللعلعة شکستن استخوان المعمعة بانک کردن
آتش در سوختن نی و جز آن و مرد کارزاری در حرب

غ البغبغة حکایة ضرب من الهدیر التغتغة حکایة صوت او صحک
المتغتغ الذی اذا تکلم حرک اسنانه فی فیه و اضطرب اضطرابا شدیدا
فلم یتبین کلامه الدغدغة کتمو کردن الرغرغة ان ترد الابل الماکل یوم
متی شاءت و رفاغة العیش الزغزغة السخریة السغسغة نیک خرب
کردن و پنهان کردن در خاک الشغشغة جنبانیدن سنان در مطعون
الضغضغة کوک الردذاء المغمغة الاختلاط الدغدغة الاسراع
وهی فی الاثر الرفرفة پرواز زدن مرغ بر چیزی که خواهد که بدو فرو آید
الزفزفة حنین الریح وصوتها فی الشجر الحشیش السفسفة
والسفسف واللئیم العطیة الشفشفة نزار کردن القفقفة لرزیدن
و لرزانیدن الکفکفة وا داشتن الهفهفة باریک میان کردن

ق البقبقة بانک کردن آب جوی در کوزه بنود و آن لکل صوت یشبه

معلله

الجحجحة بينک رفتن وکفته ابن باق لهشیب رفتن الحقحقة صوت اضطرا
العنب والفرح اذا ضوعف الدقدقة آواز داذن سم ستور در رفتن الرقرقة آب
راندن الزقزقة برجهانیدن کودک السقسقة ریدن بنجشک وهی فی الحدیث
الشقشقة بانک کردن فحل و بنجشک الطقطقة الدقدقة الفقفقة نباح الکلب
عند الفرق اللقلقة شدة الصوت و کذلک کل صوت فی حرکة واضطراب و تقلقلت
الشئ ای قلقته ای حرکته القنقنة بانک کردن بزغ القهقهة بنک رفتن
الضکضکة ضرب من المشی فیه سرعة ل التلتلة جنبانیدن الجلجلة
بانک کردن رعد و جنبانیدن ریک و آنچه بدان ماند الجلجلة از جای برانکیختن
وحلحلت بالناقة اذا قلت لها حل بالتسکین وهو زجر للناقة الزلزلة جنبانیدن
چیزی از نحه الزلزلة والزلزال جنبانیدن السلسلة پیوسته کردن منها
تسلسلت الماء فی الحلق ای صببت الشلشلة چکانیدن الصلصلة بانک
کردن آهن و آنچه بدان ماند الغلغلة زود رفتن و المغلغلة الرسالة المحمولة
من بلد الی بلد الفلفلة پیل در طعام یا شراب کردن القلقلة بانک کردن
و القلقلة و القلقال جنبانیدن الهلهلة سیست بافتن م التمتمة
با تا کفتن زفان کسی الجمجمة هویدا نا کردن سخن من غیر عی

و تلقلقت الشئ ای قلقته

بانک کردن اسپ در وقت علف خواستن الحمحمة الخنخنة وهو ان
یتکلم الرجل کانه مجنون تکثر او هو ایضا نوع فی الاکل قبیح الدمدمة هلاک کردن
وخشم گرفتن ویعدی بان بعلی و بکلیهما فسر فدمدم علیهم ربهم وقال الزجاج
والازهری اطبق علیهم العذاب یقال دممت علی القبر وغیره اذا اطبقت علیه
فاذا کررت الاطباق قلت دمدمت علیه ودمدمت الشیء اذا الزقته بالارض
وطحطحته والترکیب یدل علی غشیان الشیء الشیء من ناحیة ان یطلی به الرمرمة
تحریک الشفتین الزمزمة بانک کردن رعد و دمدمه کردن گبران بر نان خوردن
الغمغمة بانک کردن مبارزان در جنگ وگاوان در حال ترسیدن القمقمة
گرد کردن وواهم آوردن یقال قمقم الله عصبه ای جمعه وقبضه اللملمة
گرد کردن النمنمة آراستن چیزی و نیکو بستن الهمهمة آواز گردانیدن در
سینه وبانک کردن با گرفتگی گلو ن الخنخنة سخن بینی گفتن چنانکه پید
نباشد وبانک کردن خوک الدندنة سخن گفتن چنانکه می شنوند و در نیابند
ومنها الحدیث حولها یدندن العنعنة همزه را بعین بدل کردن و این قبیله
بنی تمیم کنند یقولون عن فی موضع ان ٢ التهتهة مثل اللکنة الجهجهة الهجهجة
الیهیهة ازجای در کرد اندن ... یدل الیاء من الهاء الاخیرة فیقال

دهدیة

فعللة

٦٢٩

دهديتله هداة ودهداءة والاصل الهاء لقولهم دهدوهة الجعل الدحروجة
صهصهت الرجل قلت له صه صه ويقال صهصهيت بمعناه القهقهة
باواز خنديدن ومقلوب القهقهة ايضا الكهكهة بريدن شير التهلهة
انهلهلة ... زجر كردن ويعدى بالباء نهنهت الرجل عن الشئ اى
كففته وزجرته ومن المعتل خ الوحوحة بانك كردن باكرفتكى كلوس الوسوسة
والوسواس وتوسه كردن يعنى انديشه اوكندن ويعدى بالى وقوله تعم
فوسوس لهما الشيطان يريد اليهما ورجل موسوس بكسر الواو لان نفسه
يوسوس له قال الله تعالى ونعلم ما توسوس به نفسه ولا يقال موسوس ش
الوشوشة كلام فى اختلاط ص الوصوصة نزديك كرد ايندن روى بستن ...
غ الوعوعة بانك كردن كركوسك ق الوقوقة بانك كردن سك چون
بترسد ل الولولة والولوال كريستن باوان فرياد ويلاه كفتن ه وهوهة
الاسد فى زئيره مثل ... وهوهة الحمار حول عانته اشفاقا عليها ... ومن
الياى ه بهبهت بالابل اذا قلت يا ياه اى اقبل ومن الناقص ... ج
الجعباة والجعباء ... بيو كندن ذ خنذى بذيا كحاء والحاء اى ... وسمعه
المكروه س القلساة كلاه يوشانيدن ... بذ بالحاء والحاء ...

٦٥١

بالعين والغين مثل خنذى ق التروقاة برچيز كردن زدن السلقاة و السلقاء بر پشت افكندن العرقاة چوب برسر لو بستن و مضاعفة الواوى ز الزوزاة مصدر زوزى الرجل وهو ان ينصب ظهره ويسرع ويقارب الخطو وزوزيت به اذا طردته ض الضوضاة بانگ كردن ق [illegible] ياة والقيقاء بانگ كردن ماكيان ومن اليائى الحيحاة والحيحاء خواندن ويقال حاحيت بها الهيهاة والهيهاء خواندن شتر يقال هاهيت بالابل ومن المهموز الفاء الملحق بالواو الاولقة مصدر المألوق وهو المجنون والهمزة اصل وهذا القول هو الصحيح لقولهم مألوق ولم يقولوا مولوق وقيل يجوز ان يكون الهمزة بدلا من الواو فيكون اصله ووقة ومن المهموز العين ر زأبر الثوب فهو مزأبر ومزابر اذا اخرج زئبره ز البلأزة بكر عتق ق الزأبقة بسيماب بكردن ودرهم مزأبق والعامة تقول مزبق ل البرألة موى كردن برانگيخته خروه ن الطأمنة الطمأنينة قلبه ... اشتن قال السراج و امنه طأمن فليس اجل يقولنه طمأن و طمأنت منه سكنت ومن المهموز اللام ف كرفأ الله السحاب اى فرقه ومن زيادة ياء فى اوله يرنأ الرجل لحيته اذا صبغت بالبرناء وهو الحناء ... يرنأ يفعل ويرنى يتفعل وهذا مثال

فعلله

١٥٦

غريب عن ابن جني . الرهيأة يك شكار ديكرى كران تركردن ورأى خويش محكم ناكردن وديزانيدن اشك ورهيأت السحابة اذا تمخضت للمطر قال ابو علي رهيأ افعيل وان كان هذا من الشواذ في امثلة الفعل قال لانا لو جعلنا الياء اصلا والهمزة زائدة لادى الى شيئين مكروهين احدهما مثل فعيلا والثاني زيادة همزة من غير اول والقول الاول المكروه شئ واحد وكلما قل المستكره كان اقيس فيكون على هذا من باب العثيرة ومن المضاعف المهموز ب بأبأت الصبي اذا قلت له بابي انت وامي ت تأتأ الرجل اي غلب على لسانه التاء ث الثأثاة سيراب كردن شتر وذب كردن از كسي ج الجأجأة شتررا باب خواندن د الدأدأة والدئداء اشد عدو البعير ر رأرأ السحاب طع ورأرأت العين اذا تحركت من ضعفها س المسأسأة خررا باب خواندن ص صأصأ الجرو اذا التمس النظر قبل ان يفتح عينيه وهو [illegible] ط الطأطأة سرفروداشتن ف الفأفأة ان يغلب على لسان الرجل الفاء ل اللألأة دنبال جنبانيدن آهو ن النأنأة سست شدن ه الهأهأة شتررا بعلف خواندن

باب [illegible] التفعلل [illegible] الانطلاق في الاستجماع

التشغرب الشغربة يقال تشغربه التعرقب در پياده راه دشوار رفتن ج
التحرج در كرديدن د التبخنق خراميدن التبعثر منش زده شدن ش
التزعفر خويشتن بزعفران رنگ كردن وهو في الحديث التعصفر بكاژيره رنگ كردن
التغزمر باخويشتن خيدن التغشمر مقهور كردن ومنه الحديث تغشمرها
اى اخذها بجفاء وعنف وبربى راه رفتن ز التجرمز بكذشتن شب وواپس
آمدن وپوشكردن دركارى س التبرنس برنس پوشيدن وهو قلنسوة طويلة
النساك يلبسونها في صدر الاسلام التبهنس التبختر الترنس فراپيش شدن
التغرطس بيدادو كردن كشتى كردن تكردس اى تقبض واجتمع ص
التقرمض پنهان شدن در قرموص وهو حفرة صغيرة يستكن فيها الانسان من
البرد ط التغرمط بانگ كردن باكرفتگى كلو ع التبرقع برقع پوشيدن
التبركع الوقوع على الاست التبلتع زفان آورى كردن والمتبلتع الذى
يتظرف ويتكيس التفرقع ترك ازانكشتان بيامدن الترحلف مطاوع
الزحلفة التجعر كوررفتن شير از قوت ونشاط در رفتن وفلان يتجعرف
على اذا كان تركبه بمايكره ولا يهاب شيئا التعترف والتغطرف كبر كردن
ف تجخدف لق الرجل اذا ظهر [illegible] ادعى اكثر مما عنده التزخلق التحرج

التفعلل

۱۶۳

التزندق زندیق شدن وهو معرب من الزند وهو کتاب لهم فی الحدیث و
لو تزندقت ای و لو استقیت بالاجرة وقیل لو نعمت عیشة للزاد و الراحلة التقرطق
کوته پوشیدن ج ا : بهتک کردن و نیوشیدن التصعلک درویش شدن
ل التجمهر فراهم آمدن التسربل پیراهن پوشیدن التعثکل بسیار شاخ شدن
م تبرطم ای تغضب من کلام تجرثم الشیء ای اجتمع یقال من یتخذ لم
اذا امر کانت یتدحرج التعلثم درکاری درنگ کردن التهلجم مولع شدن بچیزی
ن التدهقن دهقانی کردن و التیزن اصل التفرعن فرعونی کردن ومن
الملحق به بتکرار اللام ب التجلبب مطاوع الجلببة د تمعدد الرجل ای
تزیا بزی معد و تنسب الیهم او تصبر علی عیشهم و تمعدد الغلام ای شب و غلظ
والمیم اصل ر التصعرر گرد شدن ز فی الحدیث تمعززوا ای کونوا اشداء صبرا
من المعز وهو الشدة و ان ذهبت به الی العز فالمیم زائدة فیکون من باب
تمدرع و تمسکن ص التبلنص جبان شدن ومن الملحق به بزیادة الواو
بین الفاء والعین ب التجورب جورب پوشیدن ر التکوثر بسیار شدن
وبزیادة الیاء ر التبیطر البیطرة یقال تسیطرت علی ای اتخذتنی خولا
ق التفیهق بی سامان شدن تفیهق الرجل ای توسع فی کلامه وفتح فاه

٦٥٣

التخیعل مطاوع الحیلة ن التشیطن اشیطنة وبزیادة الواو بین العین و

اللام ج التلهوج اللهوجة فی اللحم یقال تلهوجت اللحم س التهموش سخت بو

شدن مردم و ویران شدن خانه ق التلهوق سخاوتی که در طبع نباشد

ک الترهوک التحرک فی رخاوة ومن فلان یترهوک کانه یموج فی مشیته

تسهوک ای ادبر وهلک یقال سهوکته فتسهوک ل التسرول شلوار پوشیدن

وبزیادة یاء ع التلهیع بسیار گفتن وبزیادة نون س التقلنس کلاه پوشیدن

وبزیادة تاء قالوا انتمرت الرجل اذا صار عفریتا ای خبیثا وهذا مثال غریب

لان وزنه تفعلت عن ابن جنی ومن المضاعف ب التحبحب قد ید کردن

التذبذب جنبیدن التصبصب دریخته شدن وتصبصب الشیء امحی و

ذهب ث التلثلث شد آمد کردن ج الترجرج التحرک التلجلج التردد

فی الکلام ومنه الحدیث فیما تلجلج ای تردد وفی حدیث آخر فتلجلج ای تحرک

التبجبج سست گوشت شدن وبسیار شدن آن ح التبحبح جای فراخ کرفتن

در رو و آمدن وترحرحت الفرس اذا فحجت قوائمها للبول الترحرح دور شدن

التسحسح دویدن آب التضحضح رفتن سراب التکحلح بایستادن التنحنح

خفیدن خ التبخبخ کم شدن گرما التلخلخ سیاه شدن التنخنخ فرو خفتن

تفعلل

د بسنه اذا اضطرب مع العظم فی الحدیث مثل البضعة تدردر ای
ترجرج معناه بجیء وتذهب التغرغر کشتن آواز در گلو التکرکر شد آمد کردن
گماری التمرمر لرزیدن ازیاذکی وغیرهی ز التخزخز الترخرخ التهزهز
جنبیدن س التجسجس انو پیدن وجستن خبر بشب ش التبشبش
شادی نمودن التخشخش بالخاء و الحاء التحرک و الحاء فی الحدیث التفشفش از
بیماری به شدن و تطلب الاکل من ههنا وههنا ص التبصبص البصبصة و
التملق ایضا ض التخضخض جنبیدن لب و آنچه بدان ماند الترضرض شکسته
شدن التغضغض کاسته شدن لب ومنه الحدیث لم یتغضغض التفضفض
التفرق التمضمض آب در دهن کردن و تمضمض النعاس فی عینه ع التجعجع
خویشتن بر زمین افکندن از درد التزعزع پراکنده شدن الترعرع بر بالیدن
کودک و ترعرع جنبیدن التسعسع سخت پیر شدن و بیشتر ماه بگذشتن
و حال کسی در نشیب افتادن و الباب یدل علی ذهاب الشیء التصعصع پراکنده
شدن و جنبیدن التضعضع خوار شدن و ویران شدن التقعقع جنبیدن
و حکم برد لش دن و وا ایستیدن التلعلع از گرسنگی بپیچیدن و شکسته شدن
توان التسعنع دیوزنشد بن غ التسغسغ التدخول یقال تسغسغ فی

الارض ای دخل ف التجفجف خشک شدن چنانکه اندکی نم د ~~ل~~ الترقرق
فلو اشدن آب و اشک در چشم و درخشیدن چیزی التلقلق التقلقل ~~ق~~
التدکدک با لایکها شدن ارکل و خاک ~~ل~~ التبلبل شور ... لغتها التجلجل
بزمین فرو شدن التحلحل التحرک یقال تحلحل عن مکانه ... التدلدل
جنبیدن چیزی آویخته التزلزل جنبیدن التسلسل جری الماء فی صبب یقال
الماء فی الحلق جری ویقال معنی تسلسل انه اذا جری او ضربته الریح یصیر
کالسلسلة و الباب یدل علی مد الشیء فی رفق وخفاء التشلشل سخت الجرع
گرفتن گوشت و فی الحدیث یتشلشل دما ای یتقاطر التصلصل الصلصلة التغلغل
در شدن یقال تغلغل الماء فی الشجر اذا تخللها التفلفل سر پستان سیاه شدن
و فی الحدیث فاذا هو یتغلغل ای یستاک ورد القتیبی هذا قال لعله یتفل لان
من استاک تفل التقلقل جنبان شدن التململ بی آرام شدن در بستر و ... کانه
... ویعتدی بعلی ~~م~~ التجمجم سخن هویدا ناگفتن التحمحم الحمحمة
الترمرم تحریک الفم للکلام ومنه الحدیث فلم یترمرم ای لم یتحرک التغمغم
التجمجم التکمکم کلاه پوشیدن ~~ه~~ یقال تجهجه عنی ای انته التدهده
گردیدن و یبدل الیاء من الهاء فیقال تدهدی تدهدیا التهنهنه ... ن

تل الاسد تنوهوه فى زئيره وهو مثل الكهكهة ونحوها و من الناقص
ب التجبى او نيده شدن س التقلسى كلاه پوشيده شدن ق التسلقى بپشت
او فتيدن ومن المهموز العين فلان يترأبل اى نغير على الناس ويفعل فعل
الاسد احد فى عينه بهمزة وجدها بعضهم اصلا وبعضهم بدلا التطأطؤ من
سر افكنده شدن ومن المهموز اللام ترهيأت السحابة اذا تمخضت للمطر
والمرأة ترهيأت فى مشيتها اى تكفأ كما ترهيأ النخلة بالعذاة والباب يدل
على قلة اعتدال فى المشى ومن المضاعف المهموز د فى الخبر يتردأدأ
من قدوم ضان اى تدهده قلب الهاء همزة ز التزأزؤ بترسيدن ازكسى ط التطأطؤ
التطامى ك التكأكؤ بردل شدن ل التلألؤ درفشيدن ن التنأنؤ سست
شدن باب الافعنلال ج الادرنجاج الدخول فى الشى و الاستتار فيه
ح الابلنداح فراخ شدن جايگاه و ويران شدن حوض و پهن و دراز كشتن
الاسلنطاح برقفا خفتن و پهن و اشدن نبات ر الاثعنجار ريختن شى
احبنجر اى انتفخ من الغضب الاسحنفار بكشته شدن ويتعدى بفى الاصعنفار
در افكنده شدن كوره خر ز الاجرنزاء ازواهم آمدن ق الاقعنفاز الاستنفار س
الاخرنباش خاموش شدن الاعرنكاس فاهم آمدن و سياه شدن موى

الافعلال

الاعلنكاس سياه شدن ع الابرنداع للامر الاستعداد له الا
الاقرنباع فاهم آمدن الاهبنقاع برسر انگشت پاي نشستن
الرجل اسرع في مشيته وكذلك اذا كان سريع البكاء ق الابرنشاق شاد شدن
الاخرنباق الاطراق مع السكوت الادرنفاق بشتافتن در رفتن ثم الاجرنثام
الاجتماع الاحرنجام مثله والازدحام ايضا المخرنشم المتعظم للتكبر في نفسه
المتغير اللون الذاهب اللحم ايضا المخرنطم الغضبان للتكبر مع رفع رأسه
الاعرنزام الاجتماع ومن الملحق به بتكرار اللام ش الاقعنساس واپس شدن
سخت شدن ك الاحلنكاك والاسحنكاك تاريك وسياه شدن الاعلنكا
اسود اذا الشعر واجتماعه ومن الملحق به بزيادة ياء ب الاحرنباء موي
واتيغ خاستن الاعلنباء ان يشرف الرجل وتشخص بنفسه كما يفعل عند
الخصومة والشتم ت الابرنتاء للامر الاستعداد له الاسرنداء غلبه كردن
خواب بر مردم وجز آن الاغلنداء الرجل اي غلظ واشتد الاغرنداء الاسرنداء
ق الاسلنقاء باستان باز خوفتن الاعبنقاء داهي شدن ومن المهموز اللام
ط الاحبنطاء برخشم شدن وبر دك شكم شدن ويقال احبنطيت بالياء
ايضا ط المجلنظي الذي استلقى على ظهره ورفع رجليه ويقال اجلنظيت بالياء

الافعيعال

٧٥٩

ايسا ف الطلنفاء دوسيده شدن با زمين باب
الافعيعال ب الاحذيذاب كنج شدن الاحشيشاب درشت شدن
الاعذيذاب خوش آمدن آب الاعشيشاب باكياه شدن زمين الاعصيصاب
فراهم آمدن قوم اعلولب العشب بلغ و التفح الامليحاح شور شدن د
الاخضيضار سبز شدن س الاعيناس وفور هلب ذنب الناقة و طوله ض
الاحميضاض ترش شدن ع الاقطيطاع مصدر قولك جاءت الخيل مقطوطعات
اى اسراعا بعضها فى اثر بعض ف الاجريراف بكشتن الاحقيقاف كوژ شدن
الاعريراف بابس شدن اسب و برآمدن موج و ساخته شدن شر را ق
الاخريراق دريده شدن جامه الاخليلاق كهنه شدن جامه و بيدروس شدن
سراى و جز آن و اخلولق السحاب استوى و يقال صار خليقا للمطر الاعريرا
ريزان شدن اشك ك الاحليلاك سياه شدن ل الاخضيضال تر شدن
م الانعيعام پر شدن جوى ن الاخشيشان نيك درشت شدن وخوى
كردن بد رشت پوشيدن الاعذيذان دراز و تمام شدن موى و سبز شدن
نبات چنانكه با سياهى زند و من الناقص ت الكوتى الرجل اذا لجلج فى صفة
نفسه من غير عمل و الكوتى اذا تنعنع ر الاحذيذاء ملازم چيزى شدن

بدله
الاخضيضاد م

الاظرنراء ناکوار دکرفتن و بر آماهیدن الاعرنراء براسب بره
متعدد و یقال اعروریت منه امرا قبیحا ای رکبت ط الاقطیطاء ا... ول
الاحلیلاء شیرین شمردن وقد عدی فی الشعر الاد... شتافتن الاذیلاء
الانطلاق فی الاستخفاء المقلولی المتجافی المستوفز وهو فی الحدیث
واقلولی ای ارتفع و اقلولی ای اشرف م الاحمیناء سیاه شدن ... ن
الاثنیناء دو تا شدن باب الافعوال ذ اجلوذ بهم السیر
ای دام مع السرعة وهو من سیر الابل و فی الحدیث و اجلوذ المطر ای
امتد وقت تاخره ط الاخروّاط الاجلوّاذ اعلوّط بعیره اعلوّاطا اذا تعلق
بعنقه وعلاه و اعلوّطنی فلان لزمنی باب الافعلال ب
الاجلعباب بسیار شدن و بر پهلو خفتن و پراکنده شدن و تنک برفتن
الادلعباب بشیدن الازلعباب بسیار شدن سیل و جزان الازلعباب
برامدن پر جوژه وقیل اللام زائدة الاسلحباب راست شدن یقال طریق
مسلحب ای ممتد د الاجرهداء شتافتن الاسمغداد بر اماهیدن
الاصلخداد بر پای بایستادن الاصمعداد الانطلاق السریع الابزعرار
پراکنده شدن الابجرار از هم برخراشیدن الازمهرار سرخ شدن چشم

باب افعوال

باب افعلال

از خشم . فشيدن ستاره الاسبطرار يازيده شدن وپهن واشدن

الاسبطرار تمام بالا شدن خزان و الاسبطرار ايضا الاسجهرار سبيد شدن

الاسمدرار ضعيف رشدن نزديك مستى وخواب وسر كرد ايوم مسمقر

ومصمقر بشوليد الحق الاسمهرار سخت شدن وراست شدن

الاشمرار بر كنده شدن الاشمخرار بلند شدن المقذحر بالدال

الذال المتهيئ للسباب والشر تراه الدهر منتفخا اشبه الغضبان و المقذعر

مثله الاقشعرار و القشعريرة بر فراسيدن موى والصحيح انها اسم اقيم مقام

المصدر الاقمطرار بر اكنده شدن وسخت شدن وبگرد بختن وفراهم آمدن

واقمطرت العقرب اذا عطفت ذنبها وجمعت نفسها الاكفهرار سخت

ترش وبرهم نشستن ابر سياه الامذقرار آميخته شدن ومنه الحديث فما

امذقر دمه وروى فما ايذقر دمه بالياء وهى لغة اى ما تفرق بش الاطرغشاش

از بيمارى به شدن ط الاضرغطاط از خشم بر آماهيدن ف الاكرهفاف

قلب الاكفهرار فى الحديث ما ارمغف اى ما انتحى وما تباعد ل الاتمهلال

دراز شدن وقيل اتمهل اعتدل الاسمعلال لعاب از كودك و جرس

از بر باى خوريدن الاسمعلال بالحيض والغيس پيدا شدن اشك و

المرمغل الراشد الازبغلال ترشدن نجامه بآب الاسمغلال ... الاشمعلاء

الاسراع مع التفرق يقال اشمعل القوم فى الطلب اذا بادروا فيه وتفرقوا

الاضمحلال نيست شدن و واشدن ميغ ... دشخوار شدن

الاقمعلال از سرما وام آمدن الاضمحلال قلب الا ... جمحا

الاجتماع الادرهمام بزاد برامدن الادلهمام سخت تاريک شدن

الاسلهمام بگرديدن لون وبوى الاصلخمام برپاى بايستيدن الاطرخمام

كردن كشى كردن الاطرهمام راست وبيكوند شدن الاطلخمام الاطرخمام

الاسمكاك ايضا الارثعنان نيست شدن الارجحنان حسبيدن و

چيزى بيكبار بيوفتيدن وارجحن الشىء اهتز ورحى مرجحنة اى ثقيلة

ومن الملحق به بزيادة الواو الكوهد الفرخ اكوهدادا وهو ان

تعاده الى امه لترزمه باب الافعيلال الاتلئباب

راست بايستادن الاشريباب كردن بيفراشتن د الاسميداد از خشم

برآماهيدن د ابهار الشىء طال د اشتد الازبيرار موى وا شيخ خاسيدن

ز الاشميزاز واهم آمدن و رميدن ش الاحريشاش مصدر قولك

احراش اذا تاب اليه جسمه بعد هزال ك الادميكاك سخت شد

باب افعيلال

وحم

خشم کردن و ستبر شدن شیر چون پنیر اضماکّت الارض و اضباکّت
الها اضمیکاکا اذا اخرج نبتها ل الاحثیلال موی ویر باتیخ خواستن
زجه الا الرجل اذا غضب و تهیأ للقتال الاحریلال الارتفاع و فی
حدیث عمر محبل فی المجلس ای منضم بعضها الی بعض الاسیلال
تاریک شدن و کوتاه شدن سایه و منه اذا اسمال البیع ای رجع
الظل الی العود و سخت شدن الاصمیلال سخت شدن و بهم در شدن
نبات اعضالت الشجرة باهلهم اذا کثر اغصانها و التفت الازلیمام
بام آمدن الازلیمام فا هم آمدن و روز در بر آمدن و بر کشتن روز
و بار بر گرفتن از جای ن الادفیتان رمیدن پس از رمیدن الاطبینان
و الاطمینان و الطمأنینة تیار امیدن و الیاء بدل من المیم عند بعضهم
و الصحیح ان الطمأنینة اسم اقیم مقام المصدر الاقبینان الاکبینان
الاسبینان سخت تاریک شدن شب و اقسان الرجل کبر و عسا
الاکبینان واهم آمدن ٥٥٥ تم تسوید هذا الکتاب الشریف
المسمی بتاج المصادر علی ید افقر خلق الله الغنی سلام الله بن شیخ
الحسینی فی شهور سنة خمس و خمسین و تسعمائة

گر تا قیامت زنده آخر فنا آخر فنا — ور همچو نوح [illegible] آخر فنا آخر فنا

[illegible] در جهان [illegible] — زآسمان [illegible] آخر فنا آخر فنا

بر سر خدا را یاد کن دل را زغم آزاد کن — جان را به [illegible] آخر فنا آخر فنا

آدم کی [illegible] آن [illegible] — [illegible] آخر فنا آخر فنا

آن [illegible] — آن موج طوفان کی [illegible] آخر فنا آخر فنا

[illegible] — [illegible] آخر فنا

[illegible] تخت سلیمانی کی [illegible] آخر فنا آخر فنا

لیلی کی مجنون کی — آن [illegible] فرهاد [illegible] آخر فنا آخر فنا

[illegible] آن [illegible] بالا [illegible] — [illegible] آخر فنا آخر فنا

[illegible] دنیا بین [illegible] — [illegible] آخر فنا

[illegible] — [illegible] آخر فنا آخر فنا

[illegible] آخر فنا

[illegible]

